

श्रीगणेशायनम ॥ ॥ कैलासेपूर्णराकाहिमकररुचिरेवीक्ष्यबिंबंस्वकीयंभूयोभूयोऽपिधावत्प्रतिभटकरटिस्पर्धयाचंडशुंडः माधावत्त्वत्प्र...प्रहराति-
भरतोधूयतेसौधरित्रीत्यंबावाग्भिर्निरुद्धा कपटकरटिनःकेलयोनःपुनंतु १ मुहूर्तचिंतामणिसंज्ञिकस्यस्वयंकृतस्यप्रमिताक्षराख्याम् रामोविधत्तेवि
वृतिंप्रणम्यविघ्नेश्वरर्करुद्रान्पितरौगुरूंश्च २ प्रारिप्सितस्यग्रंथस्यनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थंशिष्टाचारानुमितश्रुतिबोधितकर्तव्यताकंस्वाभीष्टगणेशदेवताशीर्वाद
रूपंमंगलमिंद्रवज्रयोपनिबध्नाति गौरीश्रवइति द्विपस्यगजस्यआस्यंमुखंयस्येतिद्विपास्योगणेशोविघ्नंहरतुनाशयतु युष्माकमितिशेष कीदृशोगणेशःगौ
रीश्रव केतकपत्रभंगंहस्तेनाकृष्य मुखाग्रेददत् गौरीपार्वतीतस्याः श्रवणयोः कर्णयोःस्थितंकेतक्याः पुष्पंकेतकंतस्यपत्रंपर्णंतस्यभंगंखंडंहस्तेनशुंडादंडेनाकृ-

श्रीगणेशायनमः गौरीश्रवःकेतकपत्रभंगमाकृष्यहस्तेनददन्मुखाग्रे विघ्नंमुहूर्ताकलितद्वितीयदंतप्ररोहोहरतुद्विपास्यः १

ष्यहृटाद्गृहीत्वास्वमुखाग्रेस्वमुखोष्ठेददातिस्थापयतीतिददत् अनेनगणेशस्यबाललीलासूचिता बालोपिमातृसमीपवर्तियत्किंचित्स्वेष्टवस्तुबलात्कारेणगृहीत्वा
मुखेनिक्षिपतीति अतएवमुहूर्ताकलितद्वितीयदंतप्ररोहः मुहूर्तंक्षणमात्रंआकलितोनिसूतोद्वितीयदंतप्ररोहोद्वितीयदंतोद्गमोयेनसः अनेनकेतकपत्रस्यमु-
खस्थापनसमयेयावन्निगिरणंनकरोतितावद्गणेशोऽपिद्विदंतएवालौकिकैरित्यभूतोपमेयम् १ अथज्योतिषग्रंथमारभमाणोविषयप्रयोजनसंबंधाधिकारि-
णःसूचयन्कर्तव्यंउपजातिकयाप्रतिजानीते क्रियाकलापेति अनंताख्यज्योतिर्वित्पुत्रःसःप्रसिद्धःरामोमुहूर्तचिंतामणिंमुहूर्तानांदिनशुद्धिविशेषाणांलक्ष
णयातदुपलक्षितः कालोमुहूर्तशब्देनोच्यते तस्यचिंताशुद्धाशुद्धिस्तस्यामणिरिवमुहूर्तचिंतामणिस्तंज्योतिषग्रंथमातनोति निषेधातिनामाधारस्तथाथमपिग्रंथोन
निखिलमुहूर्तानामाधारइत्यन्वर्थनामानंमुहूर्तचिंतामणिंज्योतिषग्रंथमातनोति निषेधविध्यादिसंनिवेशविशेषेणनिरूपयतीत्यर्थः ननुजीर्णग्रंथैरेवमुहूर्तविचा

रेसिद्धे किमननेत्यत आह श्रीदशमुहूर्तचिंतामणि क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुं क्रियाजातकर्मादिकास्तासां कलाप समूहः तस्य अमुकस्मिन् शुभदिने कार्यमेतद-
स्मिन्नशुभदिनेन कार्यमित्येवरूपा द्रुततरप्रतिपत्ति सम्यग्ज्ञानतस्य हेतु कारण अयमर्थः अन्यग्रंथेषु तिथ्यादिप्रकरणेषु तिथ्यादि शब्दैरुक्ता नक्षत्रानतत्प्र
प्रकरणानाम् पुनरालोडनेनासिद्धेश्चिरविगीरवम् अत्रतु एकस्मिन्नेव पर्ये यो मुहूर्तो विचार्यते तस्य तत्रैव निर्वाह इति लाघवम् नन्वन्येष्वपि ग्रंथेषु एवंविध मुहूर्तनिरू
पणात् व्यर्थो ग्रंथइत्यत आह पुनः श्रीदशमुहूर्तचिंतामणि संक्षिप्तसारार्थविलासगर्भम् संक्षिप्ता सा सारार्थविलासगर्भश्वानिष्कृष्टार्थस्तस्य विकास प्रकाश स
गर्भे यस्या सौ अनल्पशब्दाल्पेन निष्कृष्टार्थस्य निरूपणात् यथा गुरुमुखाद्विनेयार्थज्ञानं सद्यो मनसि जागर्ति न यथा नान्य ग्रंथेषु तत्र शब्दकाठिन्याद्गुरुमुखादपि न झटिति

क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुसंक्षिप्तसारार्थविलासगर्भम् अनन्तदैवज्ञसुत स रामो मुहूर्त्तचिंतामणिमातनोति २ ५ २

र्थज्ञानं भवतीत्येतदर्थमस्यारंभ इति ननु सबंधादिचतुष्टयकथनं विना कथं श्रोतृप्रवृत्ति उक्तं च सिद्धार्थं श्रोतृप्रवृत्त्यर्थं संबंधकथनं यत तस्मात्सर्वेषु शास्त्रेषु संबंधः
पूर्वमुच्यते किमेषामभिधेयस्यादौ विस्पष्टं तु केनचित् यावत्प्रयोजनं नोक्तं तावत्तत्केन गृह्यत इति उच्यते मुहूर्तचिंतामणिमित्यनेन पदेनैव सर्वं सूचितम् तथा च नारद
अस्य शास्त्रस्य संबंधो वेदांगमिति धातृत इति यद्वा अभाभिधेय पदार्थो मुहूर्तानां ग्रंथस्य च प्रतिपाद्य प्रतिपादकभाव. स च यः प्रयोजनं तु शुभाशुभ निरूपणं विवा
हादिकालनिर्णयश्च यदाह नारदः प्रयोजनं तु जगत शुभाशुभनिरूपणमिति कस्यापि ग्रहणं यहसंक्रांतियज्ञाध्ययनकर्मणाम् प्रयोजनं व्रतोद्वाहक्रियाणां का
लनिर्णय इति तज्जिज्ञासुरधिकारी स चाद्विज एव नान्य उक्तं नारदेन सिद्धांतसंहिताहोरारूपस्कंधत्रयात्मकम् वेदस्य निर्मलं चक्षुर्ज्योति शास्त्रमकल्मषं विनैत
दखिलं श्रौतस्मार्तं कर्म न सिध्यति तस्माज्जगद्धितायेदं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा अत एव द्विजैरेतदध्येतव्यं प्रयत्नत अत्र चकारस्य पाठक्रमेणायोजनेन प्रयोजनं भिन्नैर्ज्योतिः

शास्त्राध्ययनस्यावश्यकत्वप्रतीयते द्विजरेवेतिव्याख्याने द्विजव्यतिरिक्तैः शूद्रैर्नाध्येयमिति च प्रतीयते व्याख्यानद्वयमपियुक्तमेव ननुकथं श्रौतस्मार्त कर्मोप-
योगिज्योतिषामिति चेदुच्यते अष्टवर्षं ब्राह्मणमुपनयीत वसंते ब्राह्मणोऽग्निनादधीत दर्शपौर्णमासाभ्यांयजेतेत्यादिश्रुतय संति तत्रवर्षादिज्ञानं वसंताद्यृतुज्ञानं दर्शपूर्ण
मासयोर्ज्ञानंचज्योतिषं विना सर्वथानानिर्वहतीत्यवश्यमध्येतव्यंज्योतिः शास्त्रम् उक्तंचवेदांगज्योतिषे वेदाहियज्ञार्थमभिप्रवृत्ता. कालानुपूर्वाविहिताश्चयज्ञाः तस्मादि
दंकालविधानशास्त्रंयोज्योतिषंवेदसवेदयज्ञान् यथाशिखामयूराणांनागानांमणयोयथा तद्वद्वेदांगशास्त्राणांज्योतिषंमूर्धनिस्थितम् तस्मात्कर्मोपयोगिकत्तयाऽ
वश्यमध्येतव्यंज्योति शास्त्रम् तच्चसुपरीक्षितशिष्यायदेयं तदुक्तंश्रुतौ विद्याहवैब्राह्मणमाजगामगोपायमाशेवधिष्टेहमस्मि असूयकायानृजवेहितायनमाब्रू
यावीर्यवतीतथास्याम् अन्यच्चनैतद्देयंदुर्विनीतायजातुज्ञानंगुप्तंतद्धिसम्यक्फलाय अस्थानेहि स्थाप्यमानेववाचां देवीकोपान्निर्दहेत्तंचिराय विनयावनतायदी-
यमानप्रभवेत्कल्पलतेवसत्फलाय उपकृत्यनुचितकानिशास्त्राण्युपकारस्यपदंहिसाधुरेवेति शूद्रपाठेचमहान्दोषः गर्गः स्नेहाल्लोभाच्चमोहाच्चयोविप्रोज्ञानतोपिवा
शूद्राणामुपदेशंतुदद्यात्सनरकंव्रजेदिति ज्योतिःशास्त्राध्ययनेफलमाहमाण्डव्यः एवंविधस्यश्रुतिनेत्रशास्त्रस्वरूपभर्तुःखलुदर्शनंचैनिहंत्यशेषंकलुषंजनानांषडब्दज
धर्मसुखास्पदंस्यात् अत्रज्ञानविशेषेणज्योतिर्विदःपूजातारतम्यंजीर्णैरभ्यधायि दशादिनकृतपापंहतिसिद्धांतवेत्तात्रिदिनजनितदोषंतत्रवैशिष्टएव करणभगण
वेत्ताहंत्यहोरात्रदोषंजनयति धनमंहस्तत्रनक्षत्रसूची नक्षत्रसूचिलक्षणंवराहसंहितायाम् अविदित्वैवयःशास्त्रंदैवज्ञत्वंप्रपद्यते सपंक्तिदूषकःपापोज्ञेयोनक्षत्रसू
चक तिथ्युत्पत्तिंनजानातिग्रहाणांनैवसाधनम् परवाक्येनवर्ततेतेवैनक्षत्रसूचकाः नक्षत्रंसूचयतीतिनक्षत्रसूची नक्षत्रसूचकोदृष्टमुपवासंकरोतियः सव्रजत्यं-
धतामिस्रसार्धमृक्षविडंबिना नक्षत्रजीवनंपापंभिषजश्शुल्कजीविनम् तादृक्पौराणिकादींश्चवाङ्मात्रेणापिनार्चयेत् ऋक्षविडंबिनानक्षत्रसूचकेनसहांधता-
मिस्रंनरकंव्रजति अतश्चायथाशास्त्रमादेशकएवनक्षत्रसूचकःनतुसंपूर्णशास्त्रपरिज्ञानादैवज्ञत्वंप्रपद्यतइत्युक्तत्वात् पूर्वकर्मार्जितसदसत्कर्मविपाकोदैवंत-

ज्जानातीतिदैवज्ञः तस्यभावोदैवज्ञतागुरु देवज्ञो शास्त्रतत्त्वैर्मुहूर्तोनिष्यमेयदि सन्मुहूर्तः समन्वेष्योनान्यैर्नक्षत्रसूचकैरिति अतएवकश्यपोवेदपारग
साहित्येनैवनक्षत्रसूचकस्यश्राद्धभोजनमाह अविदित्वग्रहगतिंयोगोनक्षत्रसूचकः कर्म कुर्वन्भवेदश्मविधीमूर्खस्यकुरुवान् सर्वश्राद्धेनियोक्तव्याविभिता
वेदपारगैरिति वसिष्ठः तिस्कंधपारगमस्वकृत्यः श्राद्धेसदाभूसुरवृंदमध्येनक्षत्रसूचीसकुपापरूपोहेयःसदासर्वसुधर्मकृत्ये वराहोपि ससांवत्सरिकेदेशेवस्तव्य
भूतिमिच्छता नक्षत्रसूचिनौहिमग्रेपापतमनाशियते मुहूर्ततिथिनक्षत्रमृतवश्चायनानिच सर्वाण्येवाकुलानिस्युर्नस्यात्सांवत्सरोयदि अतोगणकानायदपोक्ते यत्नमः
थ्यणापिधर्मशास्त्रं तत्सूचकाभिप्रायेणज्ञेयम् महाप्रयोजनमनुरतच्छास्त्रस्यसम्यग्ज्ञानाद्ब्रह्मसायुज्यमिति तथाचगर्गः ज्योतिश्चक्रेतुलोकस्यसर्वस्योक्तंशुभा-
शुभम् ज्योतिर्ज्ञानंतुयोवेदसयातिपरमांगतिम् सूर्यसिद्धांते दिव्यचक्षुर्ग्रहाणांतुदर्शितंज्ञानमुत्तमम् विज्ञायार्कादिलोकेषुस्थानंप्राप्नोतिशाश्वतम् वराहः नसांव
त्सरपाठीचनरकेपरिपच्यते ब्रह्मलोकप्रतिष्ठांचलभतेदैवचिंतकः इति तस्माज्ज्योतिःशास्त्रमवश्यमध्येतव्यमितिसिद्धितम् तस्यार्थवाक्यानांपाठमात्रेणापिफलमस्ति
स्मृत्यादिपठनवदिति अथमुहूर्तप्रयोजनमाह सत्याचार्यः शुभसपाक्रियारंभजनितापर्वसंभवा सपद् सर्वलोकानांज्योतिस्तत्प्रयोजनामिति तेनशुभमुहू
र्तारब्धकार्यसिद्धेदशुभमुहूर्तारब्धस्यनसिद्धिरिति तन्नयुज्यते येनानुपत्ताःसव्यनस्यविपाकसन्निभसानिचोपि यत्साक्षाभिपतिक्ष सोपिनशक्तोऽन्यथाकर्तुमिति
शौनकोक्ते प्राचीनसदसत्कर्मरूपदैवस्यावश्यंभावित्वादिदिति चेन्न विवाहादिपुविहितकालस्यपुरुषप्रयत्नसाध्यत्वादुभययोगेसत्येवकार्यसिद्धिर्नकेवलदैवेनेति न
दूक केशवार्किणा फलेयद्दिभाक्तममेवतात्किकृष्याद्युपायेषुपरःप्रयत्नत. श्रुति. स्मृतिश्चापिनृणांनिषेधविध्यात्मकेकर्मणिकिंनिपण्णोति यदितुदैवमेवफलेस्तदास
र्वजिनाकृष्याद्युपायेषुकुप्यप्रवर्तेतेति किंचश्रुतिस्मृत्यादयोपिविधिनिषेध्यात्मकानिरर्थकाःस्युःनरुक्षमाणेहन्तव्याहुःभ्यानर्दीतरेत्नसंशयमभ्यापयेतेत्यादीनामाभ्लला
पनादिवनानानिष्फलशास्त्रस्येषवैय्यर्थ्यप्रसंगः स्यादित्यर्थ. याज्ञवल्क्योपि दैवेपुरुषकारेपिकर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता तत्रदैवमभिव्यक्तंपौरुषपौर्वदैहिकमिति क

र्मसिद्धिः फलावाप्तिरिष्टानिष्टान्वलक्षणा साचकेवलदैवेन अवस्थिता अपितुपुरुषकारेपि पुरुषकारः प्रयत्नः पुरुषकाराभावेदैवमेवनास्तीत्याह तत्रदैवमिति पूर्वदेहा
र्जितपौरुषमेवदैवमित्युच्यते तच्चाल्पपुरुषप्रयत्नानंतरंमहाफलोदयेन अभिव्यक्तंभवति अतएववसंतराजः पूर्वजन्मजनितंपुराविदः कर्मदैवमितिसंप्रचक्षते उद्य
मेनसमुपार्जितंतदावांछितंफलतिनैवकेवलमिति दैवप्रयत्नयोरन्यतरेणासिद्धिर्नभवतीत्यत्रदृष्टांतमाह याज्ञवल्क्यः यथाह्येकेनचक्रेणरथस्यनगतिर्भवेत् तद्वत्पु
रुषकारेणविनादैवनसिद्ध्यति केशवार्कोपि प्राक्कर्मबीजंसलिलानलोर्वीसंस्कारवत्कर्मविधीयमानम् शोषायपोषायचयस्यतस्यतस्मात्सदाचारवतानहानिरिति यत्प्राक्कर्म
जन्मांतरोपार्जितंकर्मदैवरूपंतस्यविधीयमानंअधुनाक्रियमाणंकर्मशोषायचभवतिकिंवटबीजंसलिलानलोर्वीसंस्कारवत् यथासद्बीजंशुभसलिलादिसंस्कारैः
संस्कृतंसदुदेतिवर्धतेच तद्वत्प्राक्कर्मापिऐहिकेनसत्प्रयत्नेनवर्धते अन्यथाक्षीयतेइत्यर्थः तस्मात्ज्योतिःशास्त्रविहितकालेविवाहादिकुर्वतांशांतिचिकित्सादिसदा
चारवतांपुरुषाणांसदानहानिःस्यात् अन्यच्च दैवंहिपुरुषनिष्ठंतद्देशकालवशतएवविपच्यते दुष्टमपिदुष्टतरसाहित्येनैतत्दुष्टकारिभवतियथादुर्जनोरंध्रान्वेषणेन
अतएववसंतराज सर्पवह्निविषकंटकादिकंयेनदैवशरणोपिमानवः दूरतस्त्यजतिपौरुषतदातेननः स्फुरतिदैवतोधिकम् पौरुषेणहृदयेप्सितांगतिंप्राप्नुवंतिपुरुषाःसु
मेधस यांतिदैवशरणालयंयथापादपाज्वलतिदावपावकेइति शकुननिमित्तादिभिः सूचितमशुभंदैवफलंशुभेनप्रयत्नेनवंध्यमतएव तथाचवसंतराजः तन्निरूप्यशकु
नेनदुःखदवर्जयंतिनियतंसमुद्यतम् पौरुषेणपुरुषाःसुमेधसः संश्रयंतिपुनरात्मनोहितमिति तद्दैवफलंदुःखंसमुद्यतंशकुनेननिरूप्यज्ञातारःपुरुषाःपौरुषेणवर्जयं
तीत्यर्थः यथायेनग्रहेणयावतीदशातद्दशावाद्यंतास्याःफलपरिपाकाः तावंतंकालमभिव्याप्यभवेदेवेतिस्थितेदशाप्रवेशकालीनचंद्राद्यन्यशुभाशुभफलनिरूपणयथात
स्यदशाफलस्यान्यथात्वमल्पत्वमाधिक्यंवारुंधपातितद्वदेतदपिबोद्धव्यम् नचनंतरोक्तसर्पविषवैद्यादिदृष्टांतेनपौरुषमेवफलसाधनंकथंनस्यात् तथाचदृहद्यात्राणां
वराह तथापरमुपेक्ष्यैवदैवधैर्यावलंबिनः प्रत्यक्षतः क्रियासिद्धौकेवलंनगुरुद्यमम् उत्थानहीनोराजाहिबुद्धिमानपिसर्वदा प्रधर्षणीयः शत्रूणांभुजंगइवनिर्विषः वि

धनगणनाजडः पुरुषकारमुक्ताद्गरोमनोरथपरिश्रमैर्नपरितुष्यति श्रीपुरुषम् पराक्रमशालिभिर्नैकस्तनयोर्हि सद्य रूवहारि र्मदसुवासितपिवतिकुञ्जरासृक्क भुक्त्वा
दि उच्यते समानभूमिषुसमानसलिलादिप्रयत्नेपिफलवैचित्र्यदर्शनात्कारणान्तरकल्प्यते तद्देवदैवमिति अतउभयोर्योगेसत्येवफलसिद्धिरिति एतदपितत्रैव कृषि
दृष्टिसमायोगाहृश्यतेफलसिद्धयः अस्मिन्नर्थेशृणुश्लोकान्द्वैपायनमुखोद्गतान् कृषिंपौरुषवाप्तिर्दैवफलर्पक पौरुषेणकृषिंकरोतिनाम् दैवरक्ष्यासाधयति अथकृषि
करोतिचेत्तदाधृष्टपावनानकिंचित्फलमाप्नोति यदिपुनः कर्षकोबीजंवपतिदैवन्चनर्पतिनदाफलमाधिकमुत्पद्यते एवदैवपुरुषकारयो समयोर्यत्फलसिद्धयोदृश्यंते अत्र
र्थेमीव्यासमुखोद्गताइमेश्लोकाः नचिनाम्नानुपदेषाद्दैवंवामानुषाद्विना नैकोनिवर्तयत्यर्थमिकारणिरिवानलमिति केचिद्बुद्धि कर्मानुसारिणीतिमन्यमाना प्रयत्नोपिदैव
फलइतिफलादैवमेवफलसिद्धे कारणमितिवदंतितन्न अनवस्थादोषप्रसंगात् तथाहिमाक्कर्माजितपौरुषमेवकिलदैवशब्देनोच्यते अत्रत्य प्रयत्न मर्ताजनपौरुषत्व
फणेनदैवेनजन्यते तदपितत्प्राचीनपौरुषजन्यमित्यनवस्थाऽत प्रयत्नोपिदैवमौरतइत्यनुपपन्नम् ननुबीजाङ्कुरन्यायेनानवस्थादोषोनभवतीतिचेन्न नहिबीजाङ्कुर
न्यायेनदैवमेवमूलमितिनिश्चीयतेनापिप्रयत्न अत सत्युभययोगेफलसिद्धिरितितत्त्वम् एवंचेत्तर्हिपूर्वोक्तानांशौनकादिवाक्यानांयेननुयत्नात्सत्यमृवस्याविपाकंसु
देशानिवोपि फलसाध्याविपतिज्ञ सोपिनरोत्तमेऽन्यथाकर्तुमित्यादिकानांकागतिः उच्यते दैवंतुदृष्टकर्मजमदृष्टकर्मजचेतिद्विविधं तत्रदृष्टकर्मजस्यावश्यभावित्वात्
ग्रहरात्यादिरूपापूर्वप्रयत्नादपितन्निपारयतुनशक्यते दृढमूलत्वात्प्रबलवाताघातेपिदृढमूलपादपवत् अदृष्टकर्मजंतुदैवप्रयत्नेनानिवर्त्यअतिशिथिलपादपवत् व
धनजातकेयेधर्मकर्मनिरताविजितेंद्रियायेपथ्यभोजनानुपाहिनदेवभक्ताः लोकेनसाधवतियेकुलशीलवंतानेषामिदकथितमायुरुदारधीभिरिति प्रयत्नाभा
वेतुविपद्यते तथात्तत्रैवपापिष्ठायेदुराचारादेवब्राह्मणनिंदका अपथ्यभोजिनस्तेषामकालेमरणध्रुवमिति वैद्यकेपि पूर्वजन्मकृतपापव्याधिरूपेणबाधते इति
सर्वव्याधीनासाधारण्येनकर्मजत्वेपिसाध्यासाध्यत्वेनद्वैविध्यम् तथापिकृच्छ्रोपाय सुखोपायोद्विविध साध्यउच्यते असाध्योद्विविधोज्ञेयोसाध्योयश्चाप्रतिक्रिय

साध्यायाथात्वमायांतियाप्याश्चासाध्यतातथाग्नेतिप्राणानसाध्यास्तुनराणामक्रियावतामित्यादिनाऽचिकित्स्यव्याधेर्दृढमूलत्वमन्येषामदृढकर्ममूलत्वंनिश्चीयते त
तोदेयेस्येदृशंद्वैविध्यमस्ति अत शौनकवाक्यानामयमर्थ येनतितिति येनपुरुषेणयत्प्राप्तव्यं अवश्यं भोक्तव्यदृढकर्मोपार्जितमितियावत् तदन्यथाकर्तुंबृहस्पतिरपिन-
शक्तः अर्थादन्यददृढकर्मोपार्जितमन्यथाकर्तुंशक्त इत्यर्थः अतोनिमित्तशकुनादिभिर्दुष्टफलेज्ञातेबौधायनादिविहितेन तच्छांतिदानादिरूपधर्मेणप्रयत्नेनतान्निव-
र्त्यतेशुभंवर्धते अतएवतेनैवोक्तम् सुपरीक्षितंविलग्नंधर्मार्थसुखायदंपत्योः अपरीक्षितंविलग्ननहिदेयपंडितेनदेवविदा अयशोबुनिधौमज्जातिशास्त्रमविज्ञाययो

तिथीशावन्हिकौगौरीगणेशोहिर्गुहोरविः शिवोदुर्गांतकोविश्वेहरिःकामःशिवःशशी ३ नंदाचभद्राचजयाचरिक्तापूर्णेतितिथ्योऽशुभ
मध्यशस्ताः सितेऽसितेशस्तसमाधमाःस्युःसितज्ञभौमार्किगुरौचसिद्धाः ४ नंदाभद्रानंदिकाख्याजयाचरिक्ताभद्रापूर्णसंज्ञाऽधमार्कात्
याम्यंत्वाष्ट्रंवैश्वदेवंधनिष्ठार्यम्णंज्येष्ठांत्यंरवेर्दग्धभंस्यात् ५

दद्यादितिबृहस्पतिरपींद्रंप्रत्याहस्वभावादेवकालोयंशुभाशुभसमन्वितः अनादिनिधनः
सर्वोननिर्दोषोननिर्गुणः तस्मान्निर्दोषकालार्थंमुहूर्तमधिगच्छतामृकालः शुभोगुणैर्युक्तोबलवद्भिः शुभप्रदः दोषैर्युक्तोपिचाप्राप्यैर्बहुभिर्व्यत्ययंद्वयोरिति अतःशुभमुहू-
र्तबलेनपूर्वकर्मार्जितमशुभमपिदैवफलंनिवार्यते इतिअनवद्यं २ अथतिथीशाननुष्टुभाह तिथिशाइति एतेतिथीशाः तिथीनांस्वामिनः वन्हिश्चकश्च कोब्रह्मा शेषं
स्पष्टं प्रयोजनंतुतत्तद्देवतापूजाप्रतिष्ठादि अथमुहूर्तविचारस्यप्रतिज्ञातत्वात् संवत्सरादिकथनंनोक्तंततएवावधार्यम् ३ अथतिथीनांसंज्ञासफलामाह नंदेतिप्रतिप
दादिपंचतिथयोनंदाभद्राजयारिक्तापूर्णासंज्ञाः स्वस्वनामसदृशफलदाःस्युरिति एवंप्रकारेणसर्वाः षष्ठ्यादयोज्ञेयाः ताःशुक्लपक्षे अशुभमध्यमशुभफलदाःस्युःअसि
तेकृष्णपक्षेशुभमध्याधमफलदाःस्युः ताएवनंदादिति थयः शुक्रबुधमंगलशनिगुरुवारेषुसिद्धिकाराःस्युः यथानंदाशुक्रवारेएवंभद्राबुधवारेजयाभौमेरिक्ताशनौपूर्णा

गुलोइति ४ अथसूर्यादिवारेषुयथासंख्यंनिषिद्धतिथीर्दग्धनक्षत्राणिचशार्ङ्गिन्याह नंदेति अर्कादितिल्यप्लोपेपंचमी अर्कमारभ्यनंदादिकातिथिरधमास्या
तृयथासूर्येपारेनंदाधमाएवसोमेभद्रा भौमेनंदा बुधेजया गुरौरिक्ता शुक्रेभद्रा शनौपूर्णेति इदमाधुनिकानांमान्यामामर्तवस्तुतस्तुतेशुभा अमृतयोगा तथाचस्मि
ह्म नंदाभौमार्कयोर्भद्राशुक्रेंदोर्ज्जयाबुधे शुभयोगागुरौरिक्तापूर्णामंदेऽमृताह्वया गुरुरपि आदित्यभौमयोर्नंदा भद्राशुक्रशशांकयोः जयाज्ञेनगुरौरिक्तापूर्णा-
सौराऽमृताशुभाइति नारदवाक्येशनौपूर्णात्वमृत्युदेतिकल्पितपाठः वसिष्ठादिवचनविरुद्धत्वात् नतुपुस्तकेषुशनौपूर्णाऽमृताशुभेतिपाठात्पूर्णसंज्ञाऽमृतार्कादिति
पाठ साधुः तथारविवारादिषुमाम्यभरणीनंदादीनिनक्षत्राणियथाक्रमेणदग्धनक्षत्राणिस्युः यथारविवारेभरणीदग्धा सोमेचित्रा भौमेउत्तराषाढा बुधेधनिष्ठा गुरावु
त्तराफाल्गुनी शुक्रेज्येष्ठा शनौरेवतीनारदः आदित्यभौमयोर्नंदाभद्राशुक्रशशांकयोः जयासौम्येगुरौरिक्ताशनौपूर्णामृताशुभाइति नारदः यमर्क्षमर्कवारेऽजे
चित्राभौमेवैश्वभम् बुधेश्रविष्ठार्यम्णर्क्षंगुरौज्येष्ठाभृगोर्दिने रेवतीशनिवारेतुदग्धयोगा भवंत्यमी एवान्येषनक्षत्राणिरव्यादीनाजन्मभानीत्युक्तानितान्यपिनिषिद्धा
न्यत्र लल्लः याम्यत्वाष्ट्रोत्तराषाढेधनिष्ठोत्तरफाल्गुनीज्येष्ठानरेवतीचैवजन्मर्क्षभानुत क्रमात् क्रमात्ससैंद्रदशसूर्येणवाष्टीपौर्णिमास्यमा ७,१४,१०,१२,९,८,
१५,३० सूर्यादिजन्मतिथय सत्यास्या शुभकर्मणिजन्मर्क्षजन्मानितिथिषुशुभकर्मविवर्जयेत् स्यचेतुस्तेकर्मनतत्फलमवाप्नुयादिति ५ अथक्रकचादितिथियोगान्
तुष्टुभाह षष्ठ्यादीनि क्रमेणषष्ठ्यादितिथयः मदात्छनैश्चराद्विलोमंविपरीतगणनयाऽधमाः स्युः यथाशनौषष्ठीअधमाशुक्रेसप्तमीगुरावष्टमीबुधेनवमी भौमेद
शमी सोमेएकादशी रवौद्वादशीएतेयोगाःक्रकचाख्याज्ञेयाः तथाप्रतिपद्बुधवासरेसप्तमीरविवारेसंवर्तयोगा अधमास्यात् अथषष्ठीआद्याप्रतिपत् अमा अमावास्या
रदधावनेदंतानांकाष्ठादिभिर्मलनिराकरणे अधमा निषिद्धा स्युः कश्चित्सप्तमीरविवारयोरपिनिषेधः काशीखंडेप्रतिपद्दशमीषष्ठीनवम्यारविवासरेदंतानांकाष्ठ
संयोगेदहेदासप्तमंकुलमिति ६ अथकृत्यविशेषेपुनिषिद्धतिथीरिंद्रवज्रयाह षष्ठ्यष्टम्योःप्रसिद्धे भूतश्चतुर्दशीविधुक्षयोऽमावास्याएतासुतिथिषुनापु

रूप. तैलंपलंमासं क्षुरंक्षौरम् रतंमैथुनं नोसेवेत यथाषष्ठ्यांतैलं अष्टम्यांमांसम् चतुर्दश्यांक्षौरं अमावास्यायामैथुनम् नसेवेतेत्यर्थ. विधुक्षयः सर्वोपलक्षक.
वसिष्ठ. स्त्रीसेवनंपर्वसुपक्षमध्येफलंचषष्ठीषुचसर्वतैलं नृणांविनाशायचतुर्दशीषुक्षुरक्रियास्यादसकृत्तदासुनारदःव्यतीपातेचसंक्रांतावेकादश्यांचपर्वसु अर्क
भौमदिनेविष्ट्यांनाभ्यंगनंचवैधृताविति पर्वाणिवसिष्ठआह चतुर्दश्यष्टमीकृष्णा अमावास्याचपौर्णिमा पुण्यानिपंचपर्वाणिसंक्रांतिर्दिनपस्यचेति अत्रतिथिस्त
कालिकीग्राह्या उक्तंचस्नानेवाभ्यंजनेनैवदंतधावनमैथुने तिथिस्तात्कालिकीग्राह्यातथामरणजन्मनोरिति अथविश्वेत्रयोदशी दश दशमी द्विके द्वितीयाएतासुति
थिषुअभ्यजनंअभ्यंगमलापहारित्वंनसेवेत अयंनिषेधोब्राह्मणव्यतिरिक्तस्य तथाचभट्टभास्करोनिर्णयामृते त्रयोदश्यांद्वितीयायांसप्तम्यांचविशेषत. शूद्राविट्

षष्ठ्यादितिथयोमंदाद्विलोमंप्रतिपद्बुधे सप्तम्यर्के ऽधमाःषष्ठ्याद्यामाश्चरदधावने ६ षष्ठ्यष्टमीभूतविधुक्षयेषुनोसेवेतनातैलपलेक्षुरत्र
तम् नाभ्यंजनंविश्वदशद्विकेतिथौधात्रीफलैःस्नानममाद्रिगोष्वसत् ७ क्षत्रियाःस्नानंनाचरेयुः कदाचनेति अथधात्रीफलैरामलकैः स्नानममादि

गोषु अमावास्यासप्तमीनवमीषुअसत्निषिद्धमित्यर्थ. अत्रवसिष्ठादिमतेत्रयोदश्यादितिथिषु आमलकस्नानस्यैवनिषेधोनाभ्यंगस्य वसिष्ठः कामदुर्गातिकरविन
ष्टेंदूर्कदिनेषुचसकृदामलकस्नानंसंपत्पुत्रविनाशनम् भट्टभास्करस्तुनवम्यादिष्वेवामलकस्नानंनिषेधति सप्तम्यचंद्रानवमीषुदेहश्रीसंततीरामलकैर्नरस्य स्नानं
निहंत्यंत्यदिनेतुधत्तेतिले श्रियंपुण्यकरंसदैवेति ७ अथसूर्यादिवारेषुदग्धादियोगचतुष्टयमिंद्रवज्रोपजातिकाभ्यामाह सूर्येति सूर्यादीति सूर्येशपंचाग्निरसाष्ट
नंदा तिथय. सूर्यादिवारेदग्धसंज्ञाभवंतियथाद्वादशीरविवारेदग्धा सोमेएकादशीभौमेपंचमीबुधेतृतीया गुरौषष्ठी शुक्रेष्टमीशनौनवमी उक्तंचनारदेन एकादशी
रेंदुवारेद्वादशीचार्कवासरे षष्ठीबृहस्पतेर्वारेतृतीयाबुधवासरे अष्टमीशुक्रवारेचनवमीशनिवासरे पंचमीभौमवारेचदग्धयोगाः प्रकीर्तिताः अथविषयोगाः वदे-

न्वितुर्थ्यादितिथयः अर्कादिवारेषुविषाख्याभवंति यथारवौचतुर्थीविषाख्या चंद्रेषष्ठी भौमेसप्तमी बुधेद्वितीयाबुधेभद्राख्य सिद्धियोगस्तुसप्तमीद्वादश्योर्भ्यारि
तार्थ एवनवमीशन्यादावपि गुरावष्टमी शुक्रेनवमी शनौसप्तमी तथाचगुरुः षष्ठीशशाकेनवमीचशुक्रेबुधद्वितीयातपनेचतुर्थी जीवेष्टमीसौरिकुजेऽन्हिस
प्तमीयोगाविषाख्याः कुलनाशनाःस्युः अथहुताशनाख्या सूर्यागेतिद्वादश्यादितिथय सूर्यादिवारेषुहुताशनाख्या स्युः वसिष्ठः सप्तषष्ठ्यादितिथयः सोमवारा
दिर्युता अग्निजिह्वा सप्तयोगामंगलेष्वतिगर्हिता ८ अथयमघंटा मघाविशाखादिनक्षत्राणिरविवारादिषु यमघंटसंज्ञानिस्युः यथा अर्कवारेमघायमघंटः एवसो
मवारेविशाखाइत्यादिगर्ग मघाविशाखाआर्द्राचमूलमृक्षंचकृत्तिकारोहिणीहस्तइत्युक्तायमघंटा अस्मादूवे गतेदग्धादियोगाः शुभेविवाहादिकार्येवर्ज्याः गमनेतुयाम्या

सूर्येशपंचाग्निरसाष्टनंदावेदागसप्ताश्विगजाकशैला सूर्यागसप्तोरगगोदिगीशादग्धाविषाख्याश्चहुताशनाश्च ८ यामवरयवर्ज्याःएषाय

पवादोवसिष्ठेनोक्तः दिवामृत्युमदाचापदोयच्चेतेनचाभिशुभकार्येप्रसूतौचसर्पदापरिवर्मयेदिति आवश्यक कृत्येदीपिकाया यमघंटेत्यजेदष्टौमृत्यौद्वादशनाडिकाइ
ति अन्येपापयोगाभावप्यन्यत्परतः शुभमिति १ अथचैत्रादिमासेशून्यातिथीः शार्दूलविक्रीडितेनार्द्धेनाहुमाह भाद्रेइति शुक्लइतिच भाद्रपदादिष्वेकोक
मासेष्वदद्दशीभातिपद्वितीयेइत्यादिक्रमोक्तातिथयः उभयपक्षगा शुक्लकृष्णपक्षगताः शून्यसंज्ञका बुधेः कीर्तिताः कथिता यथाभाद्रपदेप्रतिपद्वितीयेउभयपक्षे
शून्ये एवंनभसि श्रावणेउभयपक्षेतृतीयाद्वितीयशून्येइत्यादि अनुक्रमासानाउर्जाषाढतपस्यशुक्रतपसाःकार्तिकआषाढज्येष्ठफाल्गुनमाघानांकृष्णपक्षेक्रमे
णशरांगाब्धयः शक्राःपंचएतास्तिथयः शून्याः यथाकार्तिककृष्णेपंचमीशून्या एवमाषाढकृष्णेषष्ठीफाल्गुनकृष्णेचतुर्थीज्येष्ठकृष्णेचतुर्दशीमाघकृष्णपंचमी अत्र
यमेनकार्तिकादिमासानांशुक्लपक्षेशक्राग्निविश्वरसाः क्रमाच्छून्याः यथाकार्तिकशुक्लेचतुर्दशीशून्या आषाढशुक्लेसप्तमीफाल्गुनशुक्लेतृतीयाज्येष्ठशुक्लेत्रयोदशी

माघशुक्लेषष्ठीचेति वसिष्ठः अष्टमीनवमीचैत्रेपक्षयोरुभयोरपिमाधवेद्वादशीत्याज्ज्यापक्षयोरुभयोरपि ज्येष्ठत्रयोदशीनिंद्यासितेकृष्णेचतुर्दशी आषाढेकृ-
ष्णपक्षस्यषष्ठीशुक्लेतुसप्तमी द्वितीयाचतृतीयाचश्रावणेसितकृष्णयोः प्रथमाचद्वितीयाचनभस्येमासिनिंदिते दशम्येकादशीनिंद्यामासीषेशुक्लकृष्णयोः ऊर्जे
चतुर्दशीशुक्लाकृष्णपक्षेतुपंचमी सप्तमीचाष्टमीसौम्येपक्षयोरुभयोरपि पौषेपक्षद्वयेचैवचतुर्थीपंचमीतथा माघेतुपंचमीषष्ठीशुक्लेकृष्णेयथाक्रमम् तृतीयाच
चतुर्थीचफाल्गुनेसितकृष्णयोः तिथयोमासशून्याख्यावंशवित्तविनाशनाः आसुश्राद्धंप्रकुर्वीतनैवमंगलमाचरेदिति १० अथनक्षत्रसंबंधिदोषान्सार्धानुष्टुब्द्व

सूर्यादिवारेतिथयोभवंतिमघाविशाखाशिवमूलवन्हिः ब्राह्मंकरोर्काद्यमघंटकाश्चशुभेविवर्ज्यागमनेत्ववश्यम् ९ भाद्रेचंद्रदृशौनभस्यनलनेत्रे
माधवेद्वादशीपौषेवेदशराइषेदशाशिवामार्गेऽद्रिनागामधौ गोष्टौचोभयपक्षगाश्चतिथयःशून्याबुधैःकीर्तिताऊर्जाषाढतपस्यशुक्लतपसांकृष्णे
शरांगाब्धयः १० शक्राःपंचासितेशक्राःद्यम्निधिभरसाःक्रमात् तथानिंद्यंशुभेसार्पेद्वादश्यांवैश्वमादिमे ११

तिच शुभेकृत्येद्वादश्यांसार्पमाश्लेषानिंद्या आदिमेप्रतिपदिवैश्वमुत्तराषाढाराक्षसंमूलम् लल्लः द्वितीययाचानुराधाश्चुत्तराचतृतीयया पंचम्याचमघायुक्ताचित्रा-
स्वात्योस्त्रयोदशी प्रतिपद्युत्तराषाढानवम्यांकृत्तिकायदि सप्तम्यांहस्तमूलेचषष्ठ्यांब्राह्मंभवेद्यदि पूर्वाभाद्रपदाष्टम्यामेकादश्यांचरोहिणी द्वादश्यांचयदाश्लेषात्रयो
दशांमघायदि इत्यादिएषुकार्येकृतेचेत्स्यात्षण्मासान्मरणंध्रुवमिति ११ १२ १३ अथचैत्रादिमासेषुशून्यनक्षत्राण्यनुष्टुब्द्वयेनाह कदास्त्रभेतिकदाश्रभेरोहिण्यश्वि
न्यौचैत्रेशून्येनक्षत्रे एषुशुभकार्यंनकार्यं यतोवित्तविनाशदाः धननाशकराइत्यर्थः एवंवैशाखेत्वाष्ट्रवायूचित्रास्वात्यौशून्यभे पाशीवरुणस्तच्छतताराअजपा
त्पूर्वाभाद्रपदावसिष्ठः अश्विनीरोहिणीचैत्रेशून्यभेपरिकीर्तिते चित्रास्वातीचवैशाखेज्येष्ठेविश्वेज्यतारके भगवासवमाषाढेश्रावणेहरिविश्वभे नभस्येवारुणात्यर्क्षे

मजपादश्चयुत्यपि कार्तिकेपितृचन्त्यर्क्षसौम्येचित्राह्विदेवने पौषेदस्रकरार्द्रा स्युर्मार्पेमूलंचाविष्णुभम् तपस्येशक्रभरणीभून्यभान्याहुरमनाःएषुयत्तुकृतंनक
र्मधनेसहधनंनश्यति १४ १५ अथचैत्रादिमासेषुशून्यराशीननुष्टुभाह घटइतिवसिष्ठः घटमत्स्यवृषाःयुग्मभेषकन्याःसवृश्चिकाः तुलाचापकुलीराख्यामृगसिं
हाश्चरायपचैत्रादौमासशून्याख्यावराधित्तविनाशनाइति १६ अथविषमतिथिषुदग्धलग्नानीन्द्रवज्रयाह पक्षादिनइति शुक्लपक्षकृष्णपक्षादितःप्रतिपदमारभ्य
आजातियोविषमतिथौप्रतिपत्तिथौघटेणौतुलमकरौ तृतीयायामृगेन्द्रनक्रौसिंहमकरौपंचम्यामिथुनकन्ये सप्तम्यांचापदुभेधनुःकर्कौनवम्याकर्कहरीकर्कसिंहौए

अनुराधाद्वितीयायापंचम्यांपित्र्यभंतथा त्र्युत्तराश्चतृतीयायामेकादश्यांचरोहिणी १२ स्वातीचित्रेत्रयोदश्यांसप्तम्यांहस्तराक्षसे नवम्यांकृ
त्तिकाष्टम्यांपूभापष्ठ्यांचरोहिणी १३ कदास्रभत्वाष्ट्रवायूविश्वेज्योभगवासवी मैत्रभुतीपाशिपौष्णोअजपादग्निपित्र्यभे १४ चित्राद्वीशौशिवा
श्व्यर्कौ श्रुतिमूलेयमद्रूभे चैत्रादिमासेशून्याःस्युस्ताराश्चित्तविनाशदा १५ घटोझषोगोमिथुनंमेषकन्यालितौलिनः धनुःकर्कोमृगः सिंहश्चै
त्रादौशून्यराशयः १६ पक्षादितस्त्वोजतिथौघटेणौमृगेन्द्रनक्रौमिथुनांगनेच चापेंदुभेकर्कहरीहयांत्यौगोन्त्यौचनघ्नंतिथिशून्यलग्ने १७

कादश्याहयांत्यौधनुर्मीनौ त्रयोदश्यांगोन्त्यौवृषमीनौएवंतिथिशून्यलग्नेतस्यांतस्यांतिथौनिषेधनाषिवसिष्ठः मृगसिंहौतृतीयायांप्रथमायांतुलामृगौपंचम्यांतुधराशी
ह्रौसप्तम्यांचापचन्द्रभे नवम्यांसिंहकीटाख्यावेकादश्यांगुरोर्गृहे वृषमीनौत्रयोदश्यांदग्धसंज्ञास्तमीग्रहाः दग्धसंज्ञानियत्कर्मकृतंसर्वंप्रणश्यति १७ अथैषांदुष्टयोगानां
शुभकृत्यावश्यकत्वेसतिपरिहारमाह नारद विषघोमासशून्याइतिद्वाभ्यांपक्षप्रमाणलग्नानिविवाहप्रकरणेवक्ष्यते चन्द्रभैरविभिःक्षीणेनशुभेत्पुपमयेपिवा एकमपिबल
वान्भानिशून्यतिथ्युद्भवनाशकइति १८ १९ अथहस्तार्कादिसिद्धियोगानांतिथिविशेषेणानिष्टत्वमनुष्टुब्द्वयेनाह पंचम्यांविनिशुधानुराधामितित्रमीपतिः हस्तेरवौश

शधरेन मृगोत्तमांग भौमेऽश्विनाबुधादनेवतथानुराधा पुष्योगुरौ भृगुसुतेपिच पौष्णयधिष्ण्यंरोहिण्यथार्कतनयेऽमृतसिद्धियोगा. एतेपञ्चम्यादितिथिषुचेद्भवंति नदावर्ज्या यथापञ्चम्यांहस्तार्कोवर्ज्य. एवमग्रेपिषष्ठ्यादौअन्येउक्तंच अर्केहस्त. पञ्चमीचसोमेषष्ठीचचंद्रभम् अश्विनीसप्तमीभौमेबुधेमैत्रंतथाष्टमी गुरौपुष्यंचन वमीदशमीरेवतीभृगौ एकादशीशनौब्राह्मवर्जयेत्सर्वदाबुधैरिति २० २१ अन्यदप्याह गृहप्रवेशइति ननुभौमाश्विन्यादीनांगृहप्रवेशादौस्वत एववानक्षत्रदोषाद प्राप्ते. किमर्थमिदंवचनंउच्यते यदिविष्टिर्व्यतीपातोदिनंवाप्यशुभंभवेत् हन्यतेऽमृतयोगेनभास्करेणतमोयथेतिवचनात् कार्यमात्राप्राशस्त्यप्राप्तेआवश्यत्वेप्र

तिथयोमासशून्याश्चशून्यलग्नानियान्यपि मध्यदेशेविवर्ज्यानिनदुष्याणीतरेषुतु १८ पङ्गुंधकाणलग्नानिमासशून्याश्चराशयः गौडमाल वयोस्त्याज्या अन्यदेशेनगर्हिताः १९ वर्जयेत्सर्वकार्येषुहस्तार्कंपंचमीतिथौ भौमाश्विनींचसप्तम्यांषष्ठ्यांचंद्रैंदवंतथा २० बुधानुराधामष्टम्यां दशम्यांभृगुरेवतीं नवम्यांगुरुपुष्यंचैकादश्यांशनिरोहिणीम् २१ गृहप्रवेशेयात्रायांविवाहेचयथाक्रमं भौमाश्विनींशनौब्राह्मंगुरौपुष्यं विवर्जयेत् २२ आनंदाख्यःकालदंडश्चधूम्रोधातासौम्योध्वांक्षकेतूक्रमेण श्रीवत्साख्योवज्रकंमुद्गरश्चछत्रंमित्रंमानसंपद्मलुंबौ २३ .. ६

वेशादिसंभावनास्यात्तदर्थमपवादवचनंयुक्तमेव २२ अथानंदादियोगान्शालिन्युपजातिकाभ्यामाह आनंदइति उत्पातइतिच २३ २४ अथैषांगणनोपायमनुष्टुभाह दास्त्रादिति अथनक्षत्राणांसाभिजितांगणनाकार्या यथाष्टाविंशतिर्योगाः यथार्कदिनेआद्यदिननक्षत्रंश्रवणस्तदाश्विनीतःसाभिजिद्गणनयात्रयोविंशतिसंख्यमस्ति तथा सत्यानंदादियोगेपुत्रयोविंशतिसंख्योगदयोगोजात. एवमिंदुवारेमृगशीर्षाद्गणनयाआनंदादयोज्ञेया. २५ अथैतेषुकियंतांदुष्टयोगानामावश्यककृत्येपरिहारंशालिन्या ह ध्वांक्षइति ध्वांक्षवज्रमुद्गरयोगेषुआद्याइषुनाड्य पंचघटिकावर्ज्याःपद्मलुंबयोर्वेदाश्चतस्रः एवंगदेऽश्वाःसप्त धूम्रेभूरेकैवंकाणेघटिद्वयं मुसलेद्वेघटिके राक्षस

मृत्यूत्पातकाला सर्वपरिघटिकात्मकापर्व्याकाल कालदण्ड अथाशुक्तेपिनरेयोगेघटिकाश्रयवर्ज्य उक्तज्योतिःसागरे ध्वांक्षेध्वाग्मुद्गरेषुघटिकास्त्याज्यास्तुपंचा
दित पद्मलुंबकयोश्चतस्त्रउदिनापूर्वेसदेकाष्टुन देकाणेमुसलाख्येपिनगदससैवातिस्त्रश्चरेमृत्युत्पातकरक्षसर्वादिनगतास्ता कालदण्डेतथा २६ अथदोषापवादभूतान्
थयोगाननुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्याधिष्ठतनक्षत्रमारभ्यचंद्रर्क्षदिननक्षत्रेचतुर्नवषट्दशत्रयोदशविंशतिसंख्याकेसानिराक्षियोगा स्युः तेचदोषसमूहानांनाशकरा उ
क्तं सूर्यचतुर्थदशमेनवषष्ठेत्रिनखेकोविंशविमेनवर्षे भवतिषडाशुसरक्षयोगः कुयोगविध्वंसकराःप्रदिष्टा २७ अथसूर्यादिवारेषुनक्षत्रविशेषैः सिद्धियोगानिंद्रवज्रो

उत्पातमृत्यूकिलकाणसिद्धीशुभोऽमृतास्त्योमुसलगदश्च मातंगरक्षश्चरसुस्थिरास्त्य प्रवर्धमानाः फलदाः स्वनाम्ना २४ दाम्यादर्कैमृगादिदौ
सार्पात्सौम्येकराद्बुधे मैत्राद्गुरौभृगौवैश्वाद्गृण्यान्मंदेस्ववारुणात् २५ ध्वांक्षेवज्रेमुद्गरेचेषुनाड्योवर्ज्यावेदाःपद्मलुंबेगदेम्बा भूम्नेकाणेमौसले-
भूह्वयंहरक्षोमृत्युत्पातकालोश्चसर्व २६ सूर्यभाद्वेदगोतर्कदिग्विश्वनखसंमिते चंद्रर्क्षेरवियोगाःस्युर्दोषसंघविनाशकाः २७ पंजातिकाभ्यामाह

सूर्येशवि जीवेशुक्रेनिरािषशरेहस्तमूलश्रुत्तरापुष्याभिनीनक्षत्राणिपूर्वैराचार्यैः सर्वार्थसिद्ध्येकथितानिएवचंद्रेश्रवणादीनिएतेसिद्धियोगा दास्रादर्कैमृगादिदावित्या
दिप्रकारेण आनंदादिसमीचीनसद्योगसर्वेपिनक्षत्रैरूपनिबद्धा भौमपराक्रमेणकुयोगाअप्युत्तयःन्यस्वात्रिमघाविशाखवसपोमैत्रमसास्त्रेरवौसोमेशैवविशाख
पुष्यपवनाभिभाल्वपाद्यहस्त भौमेविश्वनलेशामित्रवसव प्राग्भाद्रसार्पौशिव भूलीरेवतिपूर्वयीनिभरणीघस्ताविमूलाबुधे जीवेमूलमघार्द्रपाम्यवरुणाभूपाशशा-
रोहिणी शुक्रेस्वातिभुजगदैवतमघापुष्योत्तरारोहिणीसौरावर्यममूलहस्तवरुणाषाढाद्वयंरेवती चित्राविष्णुमघाश्वसर्पसमयेत्याज्याअयोगाशुभैरिति २८ २९
अथवरयकवर्जसेन घ्नटिस्युपस्थिसर्पेउत्पातमृत्युकाणसिद्धियोगान्शालिन्याह दीशादिति विशाखादिचतुर्नक्षत्रैरुत्पातमृत्युकाणसिद्धियोगा रविवारेस्यु मघार

वोविशाखाउत्पातः अनुराधामृत्युःज्येष्ठाकाणः मूलंसिद्धिरिति एवंसोमवारादौपूर्वाषाढादितोज्ञेयम् तत्फलंनामसदृशं उत्पातमृत्युकाणानिषिद्धाः सिद्धिः शुभइ
त्यर्थः नारदः विशाखादिचतुर्वर्गमर्कवारादिषुक्रमात् उत्पातमृत्युकाणाख्ययोगाश्चामृतसंयुताइति ३० अथदेशविशेषेणकुयोगानांपरिहारमनुष्टुभाह कुयोगाइति
तिथिवारोत्थाः कुयोगाः ककचादयः तिथिभोत्थाः अनुराधाद्वितीयायामित्यादयः भवारजाः याम्यंत्वाष्ट्रंवैश्वदेवमित्यादयः तथात्रितयजाः तिथिवारनक्षत्रजाः
वर्जयेत्सर्वकार्येषुहस्तार्कपंचमीतिथावित्येवमादयस्तेसर्वेहूणवंगखशदेशेष्वेववर्ज्याः अन्यदेशेननिषिद्धाइत्यर्थः नारदः तिथिवारोद्भवानेष्टायोगावारर्क्षसंभवाः

सूर्येर्कमूलोत्तरपुष्यदास्रंचंद्रेश्रुतिब्राह्मशशीज्यमैत्रं भौमेप्यहिर्बुध्न्यकृशानुसार्पंज्ञेब्राह्ममैत्रार्ककृशानुचांद्रं २८ जीवेंत्यमैत्राश्व्यदिती
ज्यधिष्ण्यंशुक्रेंत्यमैत्राश्व्यदितिश्रवोभं शनौश्रुतिब्राह्मसमीरभानिसर्वार्थसिद्ध्यैकथितानिपूर्वैः २९ द्वीशात्तोयाद्धासवात्पौष्णाभाच्चब्रा-
ह्मात्पुष्यादर्यमर्क्षाच्चतुर्भैः स्यादुत्पातोमृत्युकाणौचसिद्धिर्वारेऽर्काद्येतत्फलंनामतुल्यं ३० कुयोगास्तिथिवारोत्थास्तिथिभोत्थाभ
वारजाः हूणवंगखशेष्वेववर्ज्यास्त्रितयजास्तथा ३१

हूणवंगखशेभ्योन्यदेशेष्वेतेशुभप्रदाइति ३१ अथसमस्तशुभकृत्येवर्ज्यान् शार्दू-
लविक्रीडितेनाह सर्वस्मिन्निति सर्वस्मिन्शुभेकार्येएतानिवैनिश्चयेनत्यजपरिहरेत्यर्थः विधुनापापेनवा पापैः क्षीणेद्वर्कमहीसुतार्कितनयैर्वायुजोयुक्तोत्तनु-
लवौलग्ननवांशौत्याज्यौ पूर्णः क्षीणोपिवाचंद्रोलग्नेसर्वत्रगर्हितइतिकश्यपोक्तेः पापेंदुलग्नगौवांशगमौवर्ज्यौशुभेसदेतिच निशान्होरर्द्धेरात्र्यर्धेदिनार्द्धेचघटी-
त्र्यंशंत्रिंशतिपलानिदशपूर्वेदशपश्चाच्चपरिहर उक्तंच मूर्तःकालोनिवसतिमहानिशायांचदिनदलेयस्मात् दशपूर्वेदशापरतस्तस्माद्वर्ज्यानिचपलानि कुनवांशः
कपापग्रहनवांशकंपरिहर अथग्रहणतः पूर्वदिनानांत्रयंपरिहर उत्पातग्रहतः उत्पाताः दिव्यभौमांतरिक्षास्तेयस्मिन्दिनेभवंति ततोग्रहांश्चससप्तदिनानि

वर्ज्यानि महोग्रहणतस्मादपिसप्तदिनानिवर्ज्यानि उक्तंच चंद्रसूर्योपरागेषुत्र्यहपूर्वंकर्मत्यजेत् सप्ताहमशुभपश्चात्स्मृतंग्रहणसूतकम् त्रिविधोत्पातन-
भोर्भेसिंहिकासूनुदर्शने सप्तरात्रमनर्हंकुर्यान्नियाबोद्वाहादिमंगलमिति अंगिराअपि सर्वग्रासेतुसप्ताहमर्धग्रासेदिनत्रयम् त्र्यंशेद्व्यंशकेत्वेकोमासे दिनमेकंविवर्ज-
येत् वसिष्ठः सर्वग्रासेदिनान्यष्टौसर्वकार्येविवर्जयेत् षड्दिनानित्रिभागोनेअर्धग्रासेचतुर्दिनम् चतुर्थांशेत्रिरात्रंस्याद्ग्रहणेचंद्रसूर्ययोः अन्यकार्यस्यावश्यकत्वे
परिहारोज्योतिर्निबंधे पंचदिनानिवसिष्ठस्त्रिदिनगर्गभृगुकौशिकास्त्वेकम्पवनान्नार्यस्यमतंपंचमुहूर्त्तानि दूषयतिराहुरिति अयंचनिषेधोनित्यनैमित्तिकादिकृत्या

सर्वेस्मिन्विधुपापयुक्तुलवार्कैर्निशान्होर्ध्रंदीर्घ्यंशवैकुलवाशांकंग्रहणात पूर्वदिनानांत्रयम् ३२ उत्पातग्रहतोऽग्रहात्स्वशुभदोत्पाते
ऽब्दुष्टदिनपण्मासग्रहाभिन्नभंत्यजशुभेयोद्भूतपोत्पातभम् ३३ तिथिस्कारविषयः गुरुः नित्येनैमित्तिकेकाम्येजपहोमविभागस्तु उपाकर्मणिवोत्स

र्गेग्रहवेधोनविद्यतइति शुभदोत्पातेऽब्दुष्टदिनमितिशुभदोत्पाताचरात्संहितायाम् चंद्रमानिमहीकंपसंध्यानिर्घातनिस्वनाः परिघपरजोधूमरक्तार्कास्तमनोदयाः द्रुमे
ध्यान्नरसस्नेहमधुपुष्पफलोद्गमाः गोपक्षिमदवृद्धिश्चशुभायमधुमाधवेइत्यादयः ऋतुपरत्वनोत्पाताः एतेयद्दिनेभवतितद्दिनमेवत्यज अथमहाभिन्नभंग्रहैर्भौमा
दिभिर्भिन्नभेदिनेनयथोर्दूग्रहयोर्युद्धंयस्मिन्दिननक्षत्रेयुद्धजातं यथा उत्पातभयस्मिन्नक्षत्रेदिव्यान्तरिक्षभौमास्त्रिविधोत्पाताः संभूताः एतानिमहाभिन्न
यौद्धोत्पातनक्षत्राणिषण्मासत्यज भेद्स्तारास्वेटयोर्यभयास्यादितिविवाहवृंदावने नारदः ग्रहणोत्पातभंत्याज्यंमंगलेषुऋतुत्रयमिति नहुनक्षत्रसंभौ-
जायमानेग्रहणेकिंसभद्रूपयेदित्यत्राह शार्ङ्गधरः यस्मिन्विधुंराहुरिनंचाधिष्ण्येगृह्णातितत्याज्यमृतुत्रयंस्यात् पाणिग्रहेपुमरणाविपत्तेद्व्योर्भयोश्चेद्व्य
मेनजत्यात् अन्यत्र पर्सागरेणग्रहणद्वयस्यापदानराततद्ग्रहणोपगभम् पक्षाद्विपर्यंभवतिद्विसीर्यंपाणिग्रहेसुद्घातिमोगपद्रूपितीति ३२ अथग्रहणनक्ष

ग्रासभेदेन निंद्यान्मासदिवसांश्चेद्रवज्रयाह नेष्टमिति ग्रहर्क्षग्रहणनक्षत्रं क्रमात् संपूर्णार्धचतुर्थांशग्रासे सति षट्त्र्येकमासान्नेष्टम् गुरुः सर्वग्रासेषु षण्मासान्स्त्री
न्मासांस्तु दले ग्रहे आपादग्रहणे धिष्ण्ये मासमेकं विवर्जयेत् अथ क्रमाद्ग्रस्तेऽस्तगे ग्रहणार्धग्रासे उभयोः प्राक्पश्चाच्च त्रित्रिघस्रा नेष्टाः तथा अर्धखंडे ग्रस्तास्तग्र
स्तोदययोरभावेपि अर्धग्रासे उभयोः प्राक्पश्चाच्च त्रित्रिघस्रा नेष्टाः गुरुः ग्रस्तास्ते त्रिदिनं पूर्वं पश्चाद्ग्रस्तोदये तथा खंडग्रासे त्रित्रिदिनानि शेषे सप्तसप्त चेति क
श्यप ग्रस्तोदये परो दोषो ग्रस्तास्तेऽवाक् शशीनयोः द्युनिशार्द्धे तूभयतस्तखंडीखंडव्यवस्थयोरिति ३३ अथ सामान्यतोऽवश्यवर्ज्यानि पंचांगदूषणादीनि वसं
ततिलकानुष्टुब्भ्यामाह जन्मर्क्षेति परिघार्धेति च जन्मनक्षत्रजन्ममासजन्मतिथयः शुभकर्मसु वर्ज्याः अयं निषेध आद्यगर्भस्यैव नारदः नजन्ममासे जन्म

नेष्टं ग्रहर्क्षसकलार्द्धपादग्रासे क्रमात्तर्कगुणेंदुमासान् पूर्वं परस्तादुभयोस्त्रिघस्रा ग्रस्तेऽस्तगे वाप्युदिते ऽर्द्धखंडे ३३ जन्मर्क्षमास
तिथयो व्यतिपातभद्रावैधृत्यमापितृदिनानि तिथिक्षयर्द्धी न्यूनाधिमासकुलिकप्रहरार्धपातविष्कंभवज्रघटिकात्रयमेव वर्ज्यं ३४

क्षेन जन्मदिवसेपि वा आद्यगर्भस्तु तस्याथ दुहितुर्वा करग्रहः इति जन्ममासः सविज्ञेयो वर्जितः सर्वकर्मसु वस्तुतस्तु यत्र शुक्लादि चांद्रमासे चैत्रादौ जन्माभूत् स चां
द्रो मासो जन्ममासस्त्याज्यः इंद्राग्नी यत्र हूयेते मासादिः संप्रकीर्तितः अग्नीषोमौ स्मृतौ मध्ये समासः पितृसोमक इति हारीतोक्तमासलक्षणात् व्यतीपातादयश्च व-
र्ज्याः पितृदिनं माता पित्रोर्मरणदिनं श्राद्धदिनमित्यर्थः तिथिक्षयवृद्धी तिथिक्षयास्तिथिवृद्धिश्च तल्लक्षणमाह वसिष्ठः स्पृशेत्तिस्रस्तिथयो वारे एकस्मिन्स वमा तिथिः
तिथिर्वारत्रये चैका त्रिद्युस्पृग्रूपिणी दिते न्यूनमासः अधिमासश्च वर्ज्यः संक्रमद्वयसहितः क्षयमासः अधिकमासोऽसंक्रांतः कुलिकार्धप्रहरौ वक्ष्यमाणौ पातो महापा
तः विष्कंभयोगवज्रयोगयोराद्यं घटिकात्रयमेव वर्ज्यम् एवंप्रकारेण केश्चिद्व्याघातयोगे नव घटिका वर्ज्या इत्युक्तं अथ विष्कंभाद्यघटित्रयं च नव कं व्याघातवज्रौ द्वे इति

त्तरातेतथा आपातेवज्रककाइनिगणश्चज्योतिर्विदुक्तिरपिनिरस्तानिष्कभवज्योस्तिरूपद्मगंडातिगंडयो आपातेनवमूलेतुपचनाड्योविगर्हिताइतिक्ति
स्यपोक्ते परिघःस्यार्द्धवर्ज्यमूलस्याद्या पचगंडातिगंडयोराद्या षड्पद्मघटिका व्याघातेनादिमानवघटिका वर्ज्या २४ २५ अथपक्षरंध्रतिथीरावश्यकत्ते
तनिष्वर्ज्यघटीमानुष्टुभाह वेदांगेति चतुर्थीषष्ठीअष्टमीनवमीद्वादशीचतुर्दशीएताःपक्षरंध्रतिथयोज्ञेया आसुशुभकृत्यस्यावश्यकत्वेसति आदिमाःक्र
मात् वसुकमनुतत्वाशाशरनाडीस्त्यजेत् यथाचतुर्थ्या आदिमाःअष्टघटिकाःषष्ठ्यानवअष्टम्यान्चतुर्दशनवम्यापंचविंशति द्वादश्यादश चतुर्दश्यापंचघटिकास्त्या

परिघार्द्धपचभूलेपद्मगंडातिगंडयो व्याघातेनवनाड्यश्चवर्ज्याःसर्वेषुकर्मसु २५ वेदांगाष्टनवार्केंद्रपक्षरंध्रतिथीस्त्यजेत् वसुकमनुतत्वा
शाशरानाडी परा शुभा २६ कुलिक कालवेलायमघटश्चकटक सारार्किज्ञकमाभ्दगुधजीवेज्ञजेक्षण २७ ज्याइत्यर्थं पराउर्वरिताः

शुभाज्ञेया वसिष्ठश्चतुर्दशी चतुर्थीच अष्टमीनवमीतथा षष्ठीचद्वादशीचैवपक्षसंधिःप्रकीर्तिता एतासुतिथिषुवर्जनीयाश्चनाड्यः भूताष्टमनुतत्वान्दशयेन
षासुशोभना दोषनाडीषुयत्कर्मकृतसर्वंविनश्यतीत्यादिकश्यपेनसर्वसाधारण्येनदर्शितंवर्जितम् २६ अथकुलिककालवेलायमघटककदंकदोषानानुष्टुभाह कु
लिकइतिवर्तमानवारान्मदेशनैश्चरेगणितेसतियोंकोभवतितस्मिन्द्विगुणेयो ऽकस्तत्सख्याललक्षणोमुहूर्तःकुलिकोभवति एवंबुधेजीवेभौमेवर्तमानवाराद्गणिते
याःसैभवतिससद्विमःक्रमात्कालवेलायमघटककसंज्ञादुष्टमुहूर्ताःस्युः यथारविजःशनिःससप्तसंख्याकः तस्मिन् द्विगुणेचतुर्दशजाता तेनरवौचतुर्दशोमुहू
र्तःकुलिकः एवंबुधःसस्याचतार तद्द्विगुणोऽष्टमोमुहूर्त कालवेलाजीवेपंचद्विभेदशायोयमघट भौमेतृतीयेद्विभेषष्ठोमुहूर्त कंटकसंज्ञइत्यर्थ एवंसोमवारादावा
अथशुभकृत्सावश्यकत्वेसतिदेशभेदेनकुलिकादिदोषपरिहारमाह गर्ग मिथ्यस्योत्तरकूलेतुयावनातुहिमाचलम् यमघंटकदोषोस्तिनान्यदेशेषुविद्यतेमत्स्यागमाग

धांभ्रेषुयमघंटस्तुदोषकृत्त काश्मीरेकुलिकंदुष्टमर्धयामस्तुसर्वतइतिकेचिन्मतेस्यात्कालवेलारवितः शराक्षितर्कानलांगांबुधयो ५ २ ६ ३ ४ गजेंदू ८१ दिन
निशायामृतुवेदनेत्रनगेषुरामा ६ ४ २ ७ ५३ विधुर्दंतिनौ १८ नगजेंदूइत्यर्धप्रहरद्वयंशनौयात्रायांमरणंकालेवेधव्यंपाणिपीडनेव्रतेब्रह्मवध. प्रोक्तःशुभकर्मतत
स्त्यजेत् गौडाःसूर्येवेदशरौ ४ ५ चंद्रेहयपक्षौ ७ २ कुजेक्षिभूः २ १ ज्ञेबाणाग्नी ५ ३ गुरौदंतिहयौ ८ ७ शुक्रेत्रिवेदकौ ३ ४ मंदेतर्कगजौ ६ ८ ज्ञेयौयामार्द्धौव शुभौ
सदेति ३७ अथसूर्यादिवारेषुशिष्याणांसद्यएवदोषज्ञानार्थंदुर्मुहूर्तादिनामकान् मुहूर्त्तान् शार्दूलविक्रीडितवसंततिलकाभ्यामाह सूर्येइति दिग्भास्कराइति
व रविवारेषष्ठसप्तमदशमचतुर्दशमुहूर्त्तानिंद्या एवंसर्वत्र अयमर्थोमूलेन्यासतः स्पष्टएव एषुमुहूर्त्तेषुकश्चिद्दुर्मुहूर्त्तःकश्चित्कुलिकःकंटकः कालवेलाख्य.अ

सूर्येषट्स्वरनागदिङ्मनुमिताश्चंद्रे ऽब्धिषट्कुंजरांकार्काविश्वपुरंदराक्षितिसुतेव्द्यब्ध्यग्नितर्कादिशः सौम्येव्द्याब्धिगजांकदिङ्मनुमिता
जीवेद्विषड्भास्करा. शुक्रास्त्याप्तिथयःकलाश्चभृगुजेवेदेषुतर्कग्रहाः ३८ दिग्भास्करामनुमिताश्चशनौशशिद्विनागादिशोभवदिवा-
करसंमितोश्च दुष्टक्षणःकुलिककंटककालवेलाःस्युश्चार्द्धयामयमघंटगताःकलांशः ३९ विपाशैरावतीतीरेशुतुद्र्याश्चत्रिपुष्करे विवा-
हादिशुभेनेष्टंहोलिकाप्राग्दिनाष्टकम् ४० मृत्युक्रकचदग्धादीनिंदौशस्तेशुभान्जगुः केचिद्यामोत्तरंचान्येयात्रायामेवनिंदितान् ४१

र्धयामाख्यः यमघंटाख्य स्यात् तत्प्रमाणंकलांश. दिनमानस्यषोडशांशः ३८ ३९ अथविवाहादिशुभकृत्येहोलिकाष्टनिषेधदेशपरत्वेनाह विपाशेति विपाशाइराव-
तीशतदू. एता.पश्चिमदेशप्रसिद्धाः नद्यः तासांतीरेउभयतटवर्त्तिदेशेत्रिपुष्करेदेशेचहोलिकाफाल्गुनशुक्लपौर्णिमाततः प्राक्दिनाष्टकंविवाहादिशुभकृत्येनेष्टंनि
षिद्धम अर्थादन्यदेशेननिषिद्धम् ४० अथमृदुयोगादिदुष्टयोगपरिहारमनुष्टुभाह मृत्युक्रकचेति मृत्युयोगादाश्चादर्कइत्यादिनाआनंदादिषूक्ताःक्रकचाःषष्ठ्या

दितिथयोमदादिछोमामिस्युक्ता दग्धादियोगा सूर्येशपचाग्नीत्यादिनोक्ता चंद्रेशस्तेकर्तुर्गोचरेणसमीचीनेसतिएतान् योगान् शुभान् शुभफलदान्जगु उक्तं
राजमार्तंडे ककचामृत्युयोगास्त्याविनदग्धतथैवच चंद्रेशुभेसपर्यातिवसावज्ञइताइवअथकेचिदाचार्या यामोनरप्रहरोत्तरमृत्युकचदग्धादीन् शुभानूज
गु सएवाह उत्पातेयमघंटेककाणेचशुभेतथा निषीदग्धेचकालेनयाम्यामात्परत शुभामिति अथान्ये आचार्या मृत्युककचदग्धादीन् यात्रायामेवनिंदितान्
जगु विवाहादौनूनदोषा उक्त परशतिथियोगेषुयात्रामेवविवर्जयेत् विवाहादीनिकुर्वीतगर्गादीनामिदवच निषेधविशेष अन्यच अयोगेपुनसर्वेषुवर्जयेद्व
हिकाह्वयम् उत्पातमृत्युकाणानापंचचद्रसमनाहिका ४१ पुनस्त्वपवादं भुजंगप्रयातेनाह अयोगेइति अयोगेककचादोसतिचेत्सुयोग सिद्धियोगोपिस्यात् तदाए

अयोगेसुयोगोपिचेत्स्यात्तदानीमयोगंनिहत्यैषसिद्धिंतनोति परेलग्नशुद्ध्याकुयोगादिनाशंदिनार्द्धोत्तरंविष्टिपूर्वंचशस्तम् ४२ शुक्लेपूर्वार्द्धे
ष्टमीपंचदश्योर्भद्रैकादश्यांचतुर्थ्यांपरार्द्धे कृष्णेऽन्त्यार्धेस्यात्तृतीयादशम्यो पूर्वेभागेसप्तमीशंभुतिथ्यो ४३

ष्यसिद्धितनोतिनिष्पादयतिमार्तंडः अयोगा सिद्धियोगश्चद्वावेतौभवतोयदि अयोगोहन्यतेतत्रसिद्धियोगः प्रवर्ततेपरेआचार्या लग्नशुद्ध्याकुयोगादिनाशमा
हु यदाहसएव यज्ञलग्नविनाकिंचित्क्रियतेशुभसंज्ञकम् तमतेषामयोगानामभावान्नायतेफलम् अथावश्यककृत्येकालांतराभावेपरिहारमाह विष्टिपूर्वमिति वि
ष्टिर्भद्रासापूर्वार्द्धस्यादिष्व्यादिकमध्या हानंतरशस्तमाह उक्तंच विष्टिरंगारकश्चैवव्यतीपातः सवैधृतिः प्रत्यरजन्मनक्षत्रमध्यान्हात्परतः शुभमिति ४२ अथ भद्रा
शास्त्रिण्याह शुक्लेइतिशुक्लेशुक्लपक्षे ऽष्टम्यांपूर्णिमायांचपूर्वार्द्धे भद्रास्यात् एकादश्यांचतुर्थ्यांचउत्तरार्द्धे भद्रा कृष्णपक्षे तृतीयायांचदशम्यांचअंत्यार्द्धेउत्तरार्द्धेस
सम्यांशंभुतिथौचतुर्दश्यांचपूर्वार्द्धे पूर्वभागेभद्रास्यात् भद्रास्वरूपरत्नमालायाम् उड्डयोद्दतसरेत्यादि ४३ अथचतुर्थ्यादितिथिषुभद्रायामुखपुच्छविभागशार्दूल

विक्रीडितेनाह पंचह्यद्रीति चतुर्थ्यादितिथीनांपंचादिप्रहरेषु आदिघट्यः शराः पंचसंख्याविष्टेर्भद्राया आस्यंमुखम् यथा चतुर्थ्याः पंचमप्रहरेआदिभूताःपं
चघट्योभद्रामुखं एवमष्टम्यांद्वितीयप्रहरे एकादश्यांसप्तमप्रहरेपौर्णिमायांचतुर्थप्रहरे तृतीयायामष्टमे सप्तम्यांतृतीयेदशम्यांषष्ठे चतुर्दश्यांप्रथमेप्रहरेभद्रामु
खंस्यात् तदसत् अशुभमित्यर्थ अथपुनश्चतुर्थ्यादितिथीनांक्रमेण गजेंद्वित्यादिप्रहरेषु अंत्यभवंघटीत्रयंपुच्छसंज्ञंतच्छुभकरम् यथा चतुर्थ्या अष्टमप्रहरस्यां
त्यघटीत्रयंभद्रापुच्छम् एवमष्टम्यादिषुप्रथमादिप्रहरस्यांत्यघटीत्रयंपुच्छंज्ञेयम् तत्रभद्राकर्माणि वसिष्ठः वधबंधविषाग्न्यस्त्रच्छेदनोच्चाटनादियत् तुरंगमहि
षोष्ट्रादिकर्मविष्ट्यांतुसिध्यति अंगविभागः कश्यपसंहितायाम् मुखेपंचगलेत्वेकावक्षस्येकादशस्मृताः नाभौचतस्रःषट्कट्यांतिस्रःपुच्छेतुनाडिकाः का

पंचह्यद्रिकृताष्टरामरसभूयामादिघट्यः शराविष्टेरास्यमसद्गजेंदुरसरामान्द्र्यश्विबाणाब्धिषु यामेष्वंत्यघटीत्रयंशुभकरंपुच्छंतथावासरेवि
ष्टिस्तिथ्यपरार्द्धजाशुभकरीरात्रौचपूर्वार्धजा ४४ कुंभकर्कद्वयमर्त्येस्वर्गेऽब्जेजात्त्रयेऽलिगे स्त्रीधनुर्जूकनक्रेऽधोभद्रातत्रैवतत्फलम् ४५

र्यहानिर्मुखेमृत्युर्गलेवक्षसिनिःस्वता कट्यामुन्मत्ततानाभौच्युतिः पुच्छेध्रुवोजयः अथविष्टिपरिहारमाह तथेति तिथ्यपरार्द्धजातिथ्युत्तरार्धभूताविष्टिर्वासरेदिव
सेयदिस्यात् तदाशुभकरी तथातेनैवप्रकारेणातिथिपूर्वार्द्धोत्थारात्रौशुभकरीनारदः निषेधमाह पूर्वार्द्धोत्थायदानिशितत्तदाविष्टिः शुभायेतिकमलासनभाषितम्
४४ अथभद्रानिवासंतत्फलंचानुष्टुभाह कुंभकर्केति अब्जेचंद्रेकुंभद्वयेकुंभमीनस्थे कर्कद्वयेकर्कसिंहराशिस्थितेमनुष्यलोकेतिष्ठति अथमेवात्त्रयेमेषवृषमि
थुनास्थिते आलिगेवृश्चिकस्थेचद्रेचस्वर्गलोकेभद्रातिष्ठति कन्यातुलाधनुमकरराशिषुचंद्रेअधःपाताललोकेभद्रातिष्ठति तत्रैवमर्त्यस्वर्गपातालेषुफलंचोक्तं
शुभाशुभंभद्राददातीत्यपवाद द्वाराप्रयोजनमुक्तंभवति उक्तंच मेषोक्षकौर्प्यमिथुनेघटसिंहमीनकर्केषुचापमृगतौलिषुतासुचंद्रे स्वर्गमर्त्यनागनगरीक्रमशःप्रया-

निशिशि फन्यान्यपिददानिहितन्नदेशेउक्तेन भूपालवल्लभे कर्ककुंभद्वयेभूस्थाकोर्धेजनितयेधुगाकन्याचापद्वयेचन्द्रे भद्रापातालवासिनी ४५ अथकल्प
दोनिषिध्यवस्तूनिशार्दूलविक्रीडितेनाह वाप्यारामेति वापीदीर्घिका आरामउपवनम् तडाग पुष्करिणीकूप प्रसिद्ध एतेषामारंभप्रतिष्ठा आरंभोनिर्माणम् प्रति
ष्ठाउत्सर्ग नवगृहप्रतिष्ठा गृहप्रवेशोस्तेय व्रतानामनन्तव्रतादीनामारंभ महणउत्सर्गउत्थापनम् महादानानितुलापुरुषादीनि सोम सोमयाग अष्टका अष्टकाश्र
द्ध गोदानकेशान्तसंज्ञकर्मआग्रयणनवान्नेष्टि प्रपाजलशालाप्रथमकोपाकर्मप्रथमारभ्यमाणश्रावणीकर्मवेदव्रतंमहानाम्न्यादि व्रत महानाम्नीव्रतंउपनिषद्व्रत
वेदव्रतननीलाद्वाह काम्यवृषोत्सर्ग अतिपन्नशिशुसंस्काराःअतिपन्ना अतिक्रान्ता जातकर्मादय शिशूनांसंस्काराःदेवस्थापनं ४६ अथान्याशार्दूलविक्री

वाप्यारामतडागकूपभवनारंभप्रतिष्ठेव्रतारंभोत्सर्गवधूप्रवेशान्महादानानिसोमाष्टके गोदानाग्रयणप्रपाप्रथमकोपाकर्मवेदव्रतं
नीलोद्वाहमथातिपन्नशिशुसंस्कारान्सुरस्थापनम् ४६ दीक्षामौंजिविवाहमुंडनमपूर्वदेवतीर्थेक्षणसंन्यासाग्निपरिग्रहौनृपतिसंदर्शा
भिषेकौगमं चातुर्मास्यसमावृतीश्रवणयोर्वेधपरीक्षांत्यजेद्वृद्धत्वास्तशिशुत्वइज्यासितयोर्न्यूनाधिमासेतथा ४७ इतिनाह दीक्षामौंजीति दी

क्षामंत्रग्रहणादिका मौंजिविवाहौप्रसिद्धौमुंडनचौलम् अपूर्वदेवेक्षणतीर्थेक्षणसंन्यास प्रसिद्ध अग्निपरिग्रहोऽग्निहोत्रम् अपूर्वराजदर्शनराज्याभिषेकग्राम
गमनअपूर्वमेव चातुर्मास्यचातुर्मास्ययाग समावृत्ति मौंजीविसर्गः श्रवणयोर्वेधकर्णवेधःपरीक्षातसमासादिरूपादिव्यमित्यावत् एतानिकर्माणिबुधोनकु
र्यात् इज्यासितयोर्बृहस्पतिशुक्रयोर्वृद्धत्वे अस्तेबालशिशुत्वेवाल्येचतथान्यूनाधिकमासेक्षयमासेअधिकमासेचनकुर्यात् अत्रमूलवचनानि शातातप अस्त
गतेगुरौशुक्रेबाल्येवृद्धेमलिम्लुचे उद्यापनमुपारंभव्रतानांनैवकारयेत् ऋक्षाश्रय वापीकूपतडागयागगमनक्षौरप्रतिष्ठाव्रतंविद्यामंदिरकर्णवेधनमहादानेपर्वसि

नमृतीर्थस्नानविवाहदेवभवनंमंत्रादिदेवेक्षणंदूरेणैवजिजीविषुः परिहरेदस्तंगतेभार्गवे उपनयनंगोदानपाणिग्रहणंगृहप्रवेशगमनानिअस्तमितेषुनकुर्यात्सु
रगुरुभृगुपुत्रचंद्रेषु अस्तमयादिफलमाहबादरायणः गुरोरस्तेपतिंहन्याच्छुक्रास्तेचैवकन्यकाम् चंद्रेनष्टेउभौहन्यात्तस्मादस्तंविवर्जयेत् बालभावेस्त्रियंहन्या
द्वृद्धभावेनरंतथा तस्माद्बाल्येचवार्द्धक्येचविवाहंनैवकारयेत् अथाधिमासेवर्ज्यानिगृह्यपरिशिष्टे सोमयागादिकर्माणिनित्यान्यपिमलिम्लुचे तथैवाग्रयणाधा
नचातुर्मास्यादिकान्यपि महालयाष्टकाश्राद्धोपाकर्माद्यतिकर्मयत् स्पष्टमासविशेषाख्याविहितंवर्जयेन्मले गर्गबृहस्पती अग्न्याधानंप्रतिष्ठांचयज्ञदानव्रता-
नि च वेदव्रतवृषोत्सर्गचूडाकरणमेखला मांगल्यमभिषेकंचमलमासेविवर्जयेत् मरीचिः गृहप्रवेशगोदानस्थानाश्रयमहोत्सवम् नकुर्यान्मलमासेतुसंसर्पोहस्पतौत
था वसिष्ठः वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठायज्ञकर्मचनकुर्यान्मलमासेतुसंसर्पोहस्पतौतथा यदाक्षयमासोभवतितदाक्षयमासस्य पूर्वोत्तरावधिमासौभवतः तत्र
पूर्वः संसर्पः द्वितीयोऽहस्पतिः एतानिगुरुशुक्रयोरस्तादावपिवर्ज्यानीत्याहुः गार्ग्यः बालेवायदिवावृद्धेशुक्रेवास्तंगतेगुरौ मलमासइवैतानिवर्जयेद्देवदर्शन
म् अपूर्वदेवतांदृष्ट्वाशुचस्युर्नष्टेभार्गवे मलमासेप्यनावृत्ततीर्थयात्रांविवर्जयेत् अनावृता अपूर्वतीर्थयात्रा अत्रनियतकालानिसीमंतनामकरणादीनिपूर्वाद
स्तादिसत्वेपिस्वस्वकालएवकार्याणि गुरुःमासप्रयुक्तकार्येषुमूढत्वंगुरुशुक्रयोः नदोषकृन्मलेमासेगुर्वादित्यादिकंतथा अन्यत्रापि सीमंतजातकादीनिप्रा
शनांतानियानिवै नदोषोमलमासस्यमौढ्यस्यगुरुशुक्रयोरिति वसिष्ठः अतीतकालान्यखिलानितानिकार्याणिसौम्यायनगेदिनेशे सितेगुरौवाप्यथदृ
श्यमानेतदुक्तपंचांगदिनेप्यखंडे अतएवातिपन्नशिशुसंस्कारानित्युक्तम् ४७ अथासिंहमकरस्थगुर्वादिष्वतिदेशमाह अस्तेवर्ज्यमिति यदस्तेगुर्वस्तेवर्ज्यं
निषिद्धमुक्तंतत्सिंहस्थेगुरौ मकरस्थेचगुरौवर्ज्यंनिषिद्धम् देवीपुराणे सिंहसंस्थेगुरौयत्नात्सर्वारंभान्विवर्जयेत् पुत्रभ्रातृकलत्रंहिहन्याच्छीघ्रंनसंशयः
कारकोव्रजतेनाशंसंतानंम्रियतेऽचिरात् देवारामतडागानिप्रपोद्यानगृहाणिच विवाहयज्ञोपनयचूडादिचनसिद्ध्यति यथासिंहस्थितोजीवस्तथैवमकरस्थि

त॰ अयमपिनिषेधोनिपतस्थानानसग्रह॰पसिद्ध. नीचराशिगतोजीव॰प्रशस्त॰ सर्वकर्मसुनीचेनीचांशकस्थान्योपस्मार्दशेषुनीचता विशेषोमाडव्येनोक्त॰ देवीपुराणे मकरस्थोयदाजीवोवर्जयेत्सवमाशकम् शेषेष्वपिचभागेषुविवाह शोभनोमत॰ मोडरानद अभिचारेससादिनवरूद्वादशमेषच नीचास्थितेपिवागीशेमासमेकंचवर्जयेत् ज्योतिर्निबंधे शनिनीचारिभागेपिव्रतोद्वाहादिमंगलम् ननिषिद्धपादिस्वोच्चेस्वभेवासास्थितोगुरु मघांस्थस्तुयदागच्छेत्फल्गुनीषुवृहस्पति. पूर्णिधनिनीकन्यासौ भाग्यस्करणमशुतेइतिकश्चिदपूर्वतीर्थयात्रायामौत्यादिदोषोनास्ति गोदावर्यागयायानभीशैलेमहणद्वये सुरासुराणागुर्वौभमौत्यदोषोनविद्यते वायुपुराणेभिस्थलीसेनो गयायासर्वकालेपुपिंडदद्यादिभानत्त अधिमासेजन्मदिनेत्यस्तेनगुरुशुक्रयोः नत्यजन्यगयाश्राद्धसिंहस्थेचवृहस्पतौ अधि-

अस्तेवर्ज्यसिंहनक्रस्थजीवेवर्ज्यकेचिद्वक्रगेचातिचारे गुर्वादित्येविश्वघस्रेपिपक्षेप्रोक्तंतद्वद्दंतरत्नादिभूषणम् ४९

मासेसिंहगतस्तेनगुरुशुक्रयो॰ तीर्थयात्रानकर्तव्यागयागोदावरीविनेति अथगुर्वोस्तेयद्वर्ज्यंतद्वक्रगेगुरौअतिचारगेपिगुरौनर्म्म वाल्म्य॰ यात्रोद्वाहप्रतिष्ठांचगृहचूडाव्रतादिकम् वर्जयेद्वक्रतप्तेवजीवेवक्रातिचारगे अस्यापवादोराजमार्तंडे वक्रातिचारगेजीवेवर्जयेत्तदनंतरम् व्रतोद्वाहादिचूडायामष्टाविंशद्दिवासरान्दीपिकायाम् त्रिकोणजायाधनलाभराशौवक्रातिचारेणगुरु प्रयात॰ यदातदाप्राह शुभंविलग्नविवाहपाणिग्रहणप्रसिद्ध. अथकेचिद्गुरुसहितेआदित्येएकराशिगतौगुरुसूर्यौविनियाचत् गुर्वादित्येपिसर्वेशुभकर्मवर्ज्यंशौनक. एकराशिगतौसूर्यजीवौस्यात्प्रयदापुन व्रतबंधविवाहादिशुभंकुर्यान्विलस्यनेत् अथकेचिद्विश्वघस्रेपिपक्षे यस्मिन्पक्षेतिथिद्वयनाश सत्रयोदशादिन॰ पक्ष॰सोतिनिद्य॰ अन्यत्र पक्षस्यमध्येद्वितिथीयातेपतेतांनदाभवेद्रौरवकालयोग॰ पक्षेविनष्टेसकलेविनष्टमित्याहुराचार्यपरा॰समस्ता॰ तथात्रयोदशदिनेपक्षेतदासंहरतेजगत् अपिवर्षसहस्रेणकालयोग॰प्रकीर्तितइतितस्मिन्पक्षेशुभकर्मवर्ज्य मित्याहु॰ चंडेश्वर

त्रयोदशदिनेपक्षेविवाहादिनकारयेत् गर्गादिमुनयःप्राहुः कृतेमृत्युस्तदाभवेत् उपनयनपरिणयनवेश्मारंभादिपुण्यकर्माणियात्रांद्विक्षयपक्षेकुर्यान्नजिजी

विषु.पुरुष अथतदुक्तेन प्रकारेणदंतरत्नाभिभूषाम् दंताहास्तिदतास्तत्संबंधिनीभूषाम् रत्नसवंधिभूषांच आदिशब्दात्स्वर्णमणिसंबंधिनींविभूषांव-

न्यौप्तोत्तु पूर्वस्मिन्निषेधकालेइत्यर्थः राजमार्तंड. यात्राचूडाविवाहश्रुतिविवरविधिशंखसद्मप्रवेशप्रासादोद्यानहर्म्यस्करनरभवनारंभविद्याविधाने मौंजीबंध

प्रतिष्ठामणिकनकरदाधारणंकुर्वतेयेमृत्युः सिंहास्थितेज्येगुरुदिनकरयोरेकराशिस्थयोश्चेति सिंहस्थगुरोरुपलक्षणत्वात् गुर्वस्तादावपिप्रथमकर्तव्यसुव

र्णादिधारणनिषेधइत्यर्थ ४९ अथसिंहस्थगुरोः प्रकारत्रयेणपरिहारमुपेंद्रवज्रयाह सिंहेगुराविति अत्रप्रथममंशभेदेनपरिहारः सिंहस्थेगुरौसत्यपिसिंहां-

सिंहेगुरौसिंहलवेविवाहोनेष्टोऽथगोदोत्तरतश्चयावत् भागीरथीयाम्यतटंहिदोषोनान्यत्रदेशेतपनेऽपिमेषे ५०

शेसत्र्यंशत्रयोदशांशे१३ २० श्यानंतरंसत्र्यंशमंशत्रयम् ३ २० पचमोनवांश. सिंहांशस्तत्रगुरौसतिविवाहोनेष्ट. सिंहराशौतुसिंहांशेयदाभवतिवाक्पतिः सर्वदेशेष्वयंत्याज्योदंप

त्योर्निधनप्रदइतिराजमार्तंडोक्तेः अतोवसिष्टांशेषुविवाहादिशुभंभवतीत्यर्थः सिंहेपिभगदैवत्येगुरौ पुत्रवतीभवेत् अत्यंतसुभगासाध्वीधनधान्यसमृद्धिदेत्या

दितत्रैवोक्ते अथदेशभेदेनद्वितीयपरिहारउच्यते अथगोदोत्तरतः गोदावरीनदीतस्याउत्तरतीरमारभ्यभागीरथीयाम्यतटंदक्षिणकूलंमर्यादीकृत्यगोदावरीगंगांत

रालवर्त्तीयोदेशः तत्रसिंहस्थगुरुर्वर्ज्यः नान्यदेशे लल्लः गोदावर्युत्तरेतीरेयावद्भागीरथीतटंयाम्यमुत्तत्रविवाहोनेष्टः सिंहस्थेदेवपतिपूज्ये अर्थाद्गोदावरीदक्षिण

तटेभागीरथ्युत्तरदेशेचसिंहस्थगुरुदोषोनास्ति वसिष्ठ. भागीरथ्युत्तरेकूलेगौतम्यादक्षिणेतथा विवाहोव्रतबंधोवासिंहस्थेज्येनदुष्यतीति अत्रविवाहव्रतबंधावे

वनिषिद्धौ आभ्यामन्यानिशुभकर्माणिनिषिद्धान्येव अपवादस्यसंकोचाश्रयत्वादुपलक्षणायोगात् अथतृतीय परिहारः तपनेसूर्येमेषराशौविद्यमानेसतिवा

सिंहस्थगुरावंशेनास्तिज्योतिर्निबंधेमंगलानीहकुर्यामिसिंहस्थोवास्पतिर्यदा भानोमेषगतेसम्यगित्याहु शौनकादयइति ४९ सिंहराशिगतगुरुनिषेधषा
स्थानान्निस्वसवयत्स्थानान्तनिर्मलितार्थमनुष्टुब्द्वयेनाह मघादिपंचपादेष्वित्यादि ५० मेषर्केइत्यादिच ५१ अथमकरस्थगुरोः प्रकारद्वयेनपरिहारं शालिन्या
८ रेवाद्र्वइति रेवाया नर्मदाया पूर्वदेशेगंडकीनद्याः पश्चिमेविभागेशोणनदस्यउत्तरदक्षिणभागेनीचर्क्षस्थ मकरस्थगुरुर्नवर्ज्यः खलु नर्मदापूर्वभागे
तुशोणस्यानरदक्षिणेगंडक्या पश्चिमेभागेमकरस्थोनदोषभाक् अन्यदेशेषुनिषिद्धस्तमनिषिद्धदेशानाह अयमिति अयमकरस्थगुरु कौंकणदेशेगौडदे

मघादिपंचपादेषुगुरुः सर्वत्रनिंदित गंगागोदान्तरहित्वाशेषास्विपुनदोषकृत् ५१ मेषेर्केसन्प्रगेतोह्यहोगंगागोदांतरेपिच सर्वसिंहगु
रुर्वर्ज्यः कलिंगेगौडगुर्जरे ५२ रेवापूर्वेगंडकीपश्चिमेचशोणस्योदग्दक्षिणेनीचईज्य वर्ज्योनायंकौंकणेमागधेचगौडेसिंधौवर्जनीय शकस्तु
५३ गोजान्त्यकुंभेतरभेतिचारगोनोपूर्वराशिंगुरुरेतिवक्रित शेषितुदेशेनवक्रमकस्थेपुवर्ज्योनिषिद्धः उक्तंच मागधेगौडदेशेवासिंधुदेशेचकोंकणे

मकरस्थोविवाहंनवर्जयेन्मकरेगुरो एभ्योन्यदेशेषुमंगलमर्थान्मध्यमम् ५२ अथलुप्तसंवत्सरदोषंसापवादंवसंतस्थवृत्तेनाह गोजात्येति गौदेष अन्त्योमेषः
अन्त्योमीन कुंभः प्रसिद्धः एभ्यइतरभेअन्यराशौमिथुनादौअतिचारगोगुरु महातिचारेणसमागतःसन्पश्चात्क्रियमाणेवक्रितः यदापूर्वराशिंनोएति
भुक्तराशिंनागच्छतितदाविलुप्ताब्दः लुप्तसंवत्सरउच्यते सलुप्तसंवत्सरः शुभकृत्येअतिनिंदितःनिषिद्धः उक्तंच अतिचारगतोजीवस्तेराशिनैतिचेत्पुनः
लुप्तसंवत्सरोज्ञेयोगर्हितः सर्वकर्मसु यदातुगोजात्यकुंभेषुपूर्वराशेः सकाशान्महातिचारेणायातिपूर्वराशिमनेतितदालुप्तसंवत्सरदोषः गुरुः मेषेवृषेस्तपेकु
भेयद्यतीचारेणगुरुः नतत्कालदोषः स्यादित्याहमगन्नात्यमः [illegible]

दाराशिमुपैतिजीव. भुक्तेनपूर्वंचपुनस्तथापिनलुप्तसंवत्सरमाहुरार्याः पूर्वराशिभेदेनपरिहारमुक्त्वेदानींदेशभेदेनपरिहारमाह लुप्तसंवत्सरोरेवानर्मदास्कंरनिम्नगा
भागीरथीतयोर्नद्योरंतरेऽतिनिषिद्धकः उक्तंच लुप्ताब्ददोषोऽत्रिमतेनमध्येसोमोद्भवायाःस्करनिम्नगायाः इतिनारदेन समसमकदोषोविवाहेवर्जितः समदृष्टि
गुरोःशक्रेतन्मासेतुप्रयत्नतः विवाहादिनकुर्वीतनर्मदातीरउच्यते ५३ अथवारप्रवृत्तिमुपजात्याहपादोनेतिरेखाभूमध्यरेखापुरीराक्षसीदेवकन्याथकांची
त्याद्युक्तालंकातआरभ्यस्कमेरुमस्तकदत्तसूत्राधोवर्तिदेशास्तेमध्यरेखाशब्देनोच्यंते यस्मिन्देशेवारप्रवृत्तिश्चिकीर्षितासदेशोरेखातःप्राक्पश्चिमेया
वंतियोजनानिभवंतितानिस्वचतुर्थांशोनानिकृत्वातावद्भिःपलैःतिथ्यःपंचदशघटिकायुक्तोनाकार्याः यदामध्यरेखातःप्रत्यग्योजनानितदायुक्ताः यदातुप्रा

तदाविलुप्ताब्दइहातिनिंदितःशुभेषुरेवास्करनिम्नगांतरे ५४ पादोनरेखापरपूर्वयोजनैःपलैर्युतोनास्तिथयोदिनार्द्धतः

ग्योजनानितदोनाकार्याः अथयद्दिनेवारप्रवृत्तिरिष्टातद्दिवसेयद्दिनार्द्धंचरपलयुतहीनानाडिकापंचचंद्राइत्यादिप्रकारसिद्धम् तस्माद्दिनार्द्धात्संस्कारवि
शिष्टाःपंचदशघटिकानाधिकाश्चेद्भवंतितदातद्विवरोद्भवैःपलैर्दिनार्द्धस्यसंस्कारविशिष्टपंचदशानांचयद्विवरंअंतरंतत्संबंधेनोत्थैरुत्पन्नैःपलैरूर्ध्वंतथाधोदिन
पस्यवारस्यप्रवेशः यदासंस्कारविशिष्टाःपंचदशादिनार्द्धतश्चेदूनाःस्युस्तदासूर्योदयादूर्ध्ववारप्रवृत्तिः यदासंस्कारविशिष्टाःपंचदशादिनार्द्धतोऽभ्यधिकास्तदा
सूर्योदयात्प्राक्वारप्रवृत्तिरित्यर्थः यथावाराणशीरेखाभिधानान्कुरुक्षेत्रात्प्राक्त्रिषष्टियोजनानि ६३ पादेनचतुर्थांशेनोनानि४७ १५प्राग्योजनत्वादे
तैःपलैरूनाःपंचदशघटिकाजाताः १४ १३ दिनार्द्धं १६ ३० अस्मान्न्यूनाइतिविवरम् २ १७ तेनाभिर्घटिकाभिः सूर्योदयादूर्ध्ववारप्रवृत्तिः यदादिनार्द्धं १२ १५
अस्मादधिकाइतिविवरम् • २३ एताभिर्घटीभिः सूर्योदयात्प्राक्वारप्रवृत्तिरित्यर्थः ५४ अथवारप्रवृत्तियोजनपुरःसरंकालहोरामनुष्टुभाह वारादेरितिवारप्र

सिंहस्थगुरोर्दोषोनास्तिज्योतिर्निबंधेमंगलानीहकुर्वीतसिंहस्थोवाक्पतिर्यदा भानोमेषगतेसम्यगित्याहु शौनकादयइति ४९ सिंहराशिगतगुरुनिषेधपा
स्थानामतिप्रसववास्थानानिर्भेलितार्थमनुष्टुब्द्वयेनाह मघादिपंचपादेष्वित्यादि ५० मेषेर्केइत्यादिच ५१ अथमकरस्थगुरो प्रकारद्वयेनपरिहारं शालिन्या
ह रेवापूर्वेइति रेवाया नर्मदाया पूर्वदेशेगंडकीनद्याः पश्चिमेविभागेशोणनदस्यउत्तरदक्षिणभागेनीचईज्य मकरस्थगुरुर्नवर्ज्य ऊह्य नर्मदापूर्वभागे
तुशोणस्योत्तरदक्षिणेगंडक्या पश्चिमेभागेमकरस्थोनदोषभाक् अन्यदेशेषुनिषिद्धस्तत्रनिषिद्धदेशानाह अयमिति अयमकरस्थगुरु कोंकणदेशेगौडदे

मघादिपंचपादेषुगुरु सर्वत्रनिंदित गंगागोदान्तरहितशेषाघ्रिपुनदोषकृत् ५१ मेषेर्केसन्भ्रमतोह्यहोगंगागोदान्तरेपिच सर्वसिंहगु
रुर्वर्ज्यःकलिंगेगौडगुर्जरे ५२ रेवापूर्वेगंडकीपश्चिमेचशोणस्योदग्दक्षिणेनीचईज्य वर्ज्योनायंकोंकणेमागधेचगौडेसिंधौवर्जनीय शुभेषु
५३ गोजास्थकुंभेतरभातिचारगोनोपूर्वराशिगुरुरेतिवक्र

शेसिंधुदेशेच शुभकृत्येषुवर्ज्योनिषिद्धः उक्तंच मागधेगौडदेशेचसिंधुदेशेचकोंकणे
मकरस्थविवाहनवर्जयेन्मकरेगुरौ एभ्योन्यदेशेपुमंगलमर्थान्मध्यमम् ५२ अथलुप्तसंवत्सरदोषंसापवादवंशस्थवृत्तेनाह गोजेत्येति गौर्वृष अजोमेष
अस्थोमीन कुंभ प्रसिद्ध एभ्यइतरभेअन्यराशौमिथुनादौअतिचारगोगुरु महातिचारेणसमागत सन् पश्चात्क्रियाद्दिनैर्वक्रित यदापूर्वराशिनोएति
भुक्तराशिनागच्छतितदापिलुप्ताब्द लुप्तसंवत्सरउच्यते सलुप्तसंवत्सर शुभकृत्येअतिनिषिद्ध निषिद्ध उक्तंच अतिचारगतोजीवस्तेराशिनैतिचेत्पुन
लुप्त संवत्सरोज्ञेयोगर्हित सर्वकर्मसु यदातुगोजाख्यकुंभेषुपूर्वराशौ सकाशान्महातिचारेणयातिपूर्वराशिंचनैतितत्रनलुप्तसंवत्सरदोष. गुरु मेषवृषमीनकुं
भेषचतीचारेणगुरु नतंपूर्वभमाप्नोति स्यादित्याहभगवान्यम दशमासभोगानंतरंअतिचारेपिलुप्ताब्ददोषोनास्तिव्यपनः मासान्दशोभ्यसराशायामसुन्यराशौ

पूर्णिमाद्वादश्योःशुचौ आषाढे दिकृतिथीदशमी
तेनाह मन्वाद्या इति सितेशुक्लपक्षे एता मन्वादयः मधौचैत्रे त्रितिथी तृतीयापौर्णिमे ऊर्जे कार्तिके तिथिरवी पूर्णिमा द्वादश्योःशुचौ आषाढे दिकृतिथीदशमी
पूर्णिमे ज्येष्ठे अंत्ये फाल्गुने चतिथिः उभयत्र पूर्णिमैव इषे आश्विने नवमी तपासि माघे अश्वा. सप्तमी सहस्ये पौषे शिवाः एकादशी भाद्रपदे अग्निः तृतीया तु इ
तिपुन नभसः श्रावणस्य कृष्णपक्षे अमावास्या अष्टमी अथ युगाद्याश्चत्वार बाहुलराधयोः बाहुलः कार्तिकः राधो वैशाखः तयोः शुक्लपक्षे गोग्नीनवमीतृतीयेयु
गादि कार्तिकशुक्लनवमी कृतयुगादिः वैशाखशुक्लतृतीया त्रेतादि भाद्रमाघासिते मदनदर्शौ युगादि मदनस्त्रयोदशी दर्शः अमावास्या भाद्रकृष्णत्रयोदशीक

सैकास्तुष्णगैः कालहोरेशादिनपाक्रमात् ५६ वारे प्रोक्तं कालहोरा स्फुतस्याधिष्ण्ये प्रोक्तं स्वामितिथ्यंशकेऽस्य कुर्याद्दिक्शूलादि चिंत्यं
क्षणेषु नैवोल्लंघ्यः परिघश्चापि दंडः ५७ लियुगादिः माघकृष्णअमावास्या द्वापारादिः अत्र शुक्लादयो मासाग्राह्याः कार्तिके शुक्लनवमी चादिः कृतयु
गस्य सा त्रेतादिर्माधवे शुक्लातृतीया पुण्यसंमिता कृष्णापंचदशी माघे द्वापरादिरुदीरिता कल्पादिः स्यात्कृष्णपक्षे नभस्यैव त्रयोदशीति नारदोक्तेः ५७ इतिश्री
दैवज्ञानंतसुतदैवज्ञविरचितायांस्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां शुभाशुभप्रकरणम् समाप्तम् १ ॥ अथ नक्षत्रप्रकरणं व्याख्यायते
तत्रादौ नक्षत्रस्वामिनः शार्दूलविक्रीडितेनाह नासत्येति एते नासत्यांतकादयः ऋक्षेशा नक्षत्रेशाः क्रमात्स्युः १ अथ ध्रुवनक्षत्राणि तत्कृत्यं चानुष्टुभाह उत्तरा
त्रयेति उत्तरात्रयं रोहिणी च एतानि नक्षत्राणि रविवारश्च ध्रुवसंज्ञानि स्थिरसंज्ञानि चेति संज्ञाद्वयम् एवमुत्तरत्रापि व्याख्येयम् ध्रुवे नक्षत्रेषु स्थिरादिकर्मकार्यम्
आदिग्रहणान्मृदुनक्षत्रोक्तग्राह्यं वसिष्ठः मृदुवृंदे कथितान्यपि स्थिरवृंदे तानि कार्याणीति २ अथ चरभानि तत्कृत्यं चानुष्टुभाह स्वात्यादित्येति आदिशब्दाल्ल
घुनक्षत्रोक्तमपि ३ अथोग्रनक्षत्राणि चानुष्टुभाह पूर्वात्रयमिति आदिशब्दाद्दारुणनक्षत्रोक्तमपि ४ अथ मिश्राण्यनुष्टुभाह विशाखेति आदिग्रहणादु

तृतियप्रकारेणयस्मिन्क्षणेवारप्रवृत्तिर्ज्ञातानतइष्टघट्याद्विगुणा कार्या नाडीस्थानेस्थाप्या तत्रपञ्चभिर्भक्तेयल्लब्धंतत्त्याज्यम् यच्छेषंतद्विगुणघटीमध्ये वर्जितकार्यम् एवंविधापत्यसैकाएकयुक्ता कार्या सप्तभिस्तष्टाअवशिष्टाःकालहोरेशाःस्युः तेदिनपातुवारात्क्रमात्गणनीया यथारविवारेइष्टघटिका ६ द्विगुणा १२ पृथक्स्था ५ सशेष २ वर्जिता १० सैका ११ नगे ७ स्तष्टाशेष ४ रविवारेक्रमणाद्गणनयाचतुर्थोबुधस्तस्यहोराइत्यादि विवाहवृंदावने उदयमारभ्यहोराउ क्ताःयथातत्कालार्कन्यूनलग्नांशपिंडोभक्तःपत्रक्षोणिभिर्भुक्तहोरा भास्वच्छुक्रसोमेंदुसौरेज्यभौमा संख्यायेरन्वारतस्तेनदीशाइति अनयोर्विषयविभागो वसिष्ठसंहितायाम् वारप्रवृत्तिविज्ञानक्षणवारार्थमेवहि अखिलेष्वन्यकार्येषुदिनादिरुदयाद्भवेत् क्षणवार कालहोरारूप तदर्थंवारप्रवृत्ति अन्यकार्येषु

ऊनाधिकास्तद्विवरोद्भवैः पलैरूर्ध्वंतथाधोदिनपप्रवेशनम् ५५ वारादेर्घटिकाद्विघ्नाःस्वाक्षतष्टेकछेषवर्जिता दिकुभूलादिषुनिथिला

रवियुक्तेषुयायोगपुयस्सूर्योदयादेवयारोमात्य ५५ अथकालहोराप्रयोजनमाह नारदः यस्यवारेप्रोक्तमिति यत्कर्मयस्मिन्वारेप्रोक्तंतद्दिनस्यसदोषत्वादत्यावश्यकत्वेतस्यकालहोरायांकर्तव्यम् नारदः यस्यखेटस्ययत्कर्मवारेप्रोक्तंविधीयते ग्रहस्यक्षणवारेपितस्यतत्कर्मसर्वदा अत्रकेचित् यस्यवारेकर्मप्रोक्तं तस्यबलिनो नवाशेसूर्यभद्रोवान्तेतिघ्नतितदातत्कर्मकार्यमित्याहुः उक्तंच यस्यग्रहस्यदिनेकर्मयत्किंचिदभिधीयतेयस्यांशसंस्थितेचंद्रे सूर्यवानद्विधीमत इतिअथधिष्ण्ये नक्षत्रेयत्कर्मवस्त्रपरिधानादिकमुक्तंतदत्यावश्यकत्वेअस्यधिष्ण्यस्यस्वामितिथ्याकेस्वामिनोमुहूर्तेकुर्यात् नारदः यस्मिन्नृक्षेतुयत्कर्मनिखिलकथितं यमन्यद्दैवत्येतन्मुहूर्तेकार्यंयात्रादिकंतथेति मुहूर्तस्वामिनोविवाहप्रकरणेवक्ष्यन्तेक्षणेषुमुहूर्तेषुदिकुभूलादिदिकुभूलवारशूलनक्षत्रशूलविस्तरविचारणीयम् एवंपरिघादंड क्षणेषुमुहूर्तेषुनेष्ठुस्ध्यादिकुभूलादिकमखिलपरिघदंडादिविवेचनीयमितिनिपसिप्रोक्तं ५६ अथमन्वादीन्युगादींश्चशार्दूलविक्रीडितेन

नांनौकादीनांप्रवाहणम् पार्श्वेषुयानिकार्याणिकुर्यादेषुचतान्यपि इदंचनक्षत्रविशेषविहितानांकर्मणामावश्यकर्तव्यत्वेमुहूर्तोलब्धौसत्यांकर्मणः अधोमुखाद्या
कारंज्ञात्वातत्तन्नक्षत्रेषुतानिकर्माणिकार्याणियानिचसर्वथानोक्तानिबलप्रवेशादीनितान्येष्वेवनक्षत्रेषुकार्याणीत्येतदर्थमुक्तम् ९ अथप्रवालादिधारणमुहू
र्तंवसंततिलकेनाहपौष्णध्रुवेतिरेवत्यादिनक्षत्रेषुतथारिक्तातिथिशनिचंद्रभौमवार्जितेन्हिदिवसेप्रवालंविद्रुमंशंखः शंखवलयादिवस्त्रंश्वेतम् एतानिधार्याणिर-
क्तंमंजिष्ठादिरंगेनरंजितंवस्त्रंभौमवारेपिधार्यम् अथस्कभगासभर्तृकाध्रुवादितियुगेरोहिण्युत्तरात्रयेषु अदितियुगेपुनर्वसौपुण्येचप्रवालादिकंनदध्या

उत्तरात्रयरोहिण्योभास्करश्चध्रुवंस्थिरम् तत्रस्थिरंबीजगेहशांत्यारामादिसिद्धये २ स्वात्यादित्येश्रुतेःस्त्रीणिचंद्रश्चापिचरंचलं तस्मि-
न्गजादिकारोहोवाटिकागमनादिकम् ३ पूर्वात्रयंयाम्यमघेउग्रंक्रूरंकुजस्तथा तस्मिन्घाताग्निशाठ्यानिविषशस्त्रादिसिध्यति ४ विशाखा
ग्नेयभेसौम्योमिश्रंसाधारणंस्मृतं तत्राग्निकार्यंमिश्रंचवृषोत्सर्गादिसिध्यति ५ हस्ताश्विपुष्याभिजितःक्षिप्रंलघुगुरुस्तथा तस्मिन्पण्य
रतिज्ञानभूषाशिल्पकलादिकम् ६ मृगांत्यचित्रामित्रर्क्षंमृदुमैत्रंभृगुस्तथा तत्रगीतांबरक्रीडामित्रकार्यविभूषणं ७ त् कश्चिच्छततारायांस्ना

नमपिनिषिद्धम् उक्तंचरोहिणीगुरुपुनर्वसूत्तरेयाबिभर्तिनववस्त्रविभूषणम् सानयोषिदबलंबतेपतिंस्नानमाचरतिवारुणेपियाइति १० अथनवधाविभक्तस्यवस्त्र-
स्यदग्धादिदोषेशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह वस्त्राणामिति वस्त्राणांनवभागाःकार्याःकोणचतुष्टये अमरादेव्यः स्थाप्याः राक्षसामध्यगतांशगताज्ञे
याः नराः दशासहितेपाशेनपुनर्मध्ययोरंशयोर्ज्ञेयाः तत्रचेद्रक्षोंशेनवतरेनूतनेवस्त्रेदैवाद्दग्धे अग्निस्पृष्टे स्फुटितेपाषाणाद्याघातादिभिर्निहतेपंकेनकर्दमेन
आदिशब्दात्गोमयादिभिरुपहतेसतितद्वस्त्रंनसत् शुभफलजनकंनभवतीत्यर्थः नृसुरांशयोःएवंवस्त्रदाहादिकेसतिशुभंकल्याणंस्यात् अथसर्वांशकेरा

ग्रभोक्तमपि ५ अथलघुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह हस्तेति शिल्पपर्ण्यकविक्रयादिकलानृत्यादिकमत्रतु पष्टि आदिशब्दाज्ज्वरभोक्तमपि ६ अथमृदुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मृगान्त्येति ७ अथतीक्ष्णभान्यनुष्टुभाह मूलेति अभिचार कर्मणाभयकरकृत्यमारणादि पशुदम पशुशिक्षाआदिशब्दाद्धनादिकंस्थिरतः ८ अथाधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखनक्षत्राणि द्रुतविलम्बितेनाह मूलाहीति मूलआहि आश्लेषामिश्रकृत्तिकाविशाखेउग्रपूर्वात्रयमघाभरण्यः एतानिनवभानिअधोमुखानिज्ञेयानि आर्द्रापुष्य श्रवणधनिष्ठारोहिण्युत्तराश्चएतनवभान्यूर्ध्वमुखानि मैत्रोऽनुराधा पौष्णं रेवत्यनुराधाः हस्तस्वाती पुनर्वसुज्येष्ठाअश्विनी एतानिनवभानितिर्यङ्मुख

मन्वाद्यास्तिथीमथौतिथिरवीऊर्ज्जेशुक्लेनोदिकृतिथीज्येष्ठेच्येतिथिस्त्विषेनवतपस्यथ्वा सहस्येशिवा भाद्रेऽग्निभ्रासितेतमा नभस्य कृष्णोयुगाद्यासितेगोम्नीवाहुलराधयोभेदनदर्शौ भाद्रमाघासिते ५८ इतिमुहूर्त्तचिन्तामणौ प्रथमशुभाशुभप्रकरणसमाप्तम् १ अथनक्षत्रप्रकरणम् नासत्यांतकवह्निधातृशशभृद्रुद्रादितीज्यो रगाख्यःपेशा पितरो भगोऽर्यमरवीत्वष्टासमीरःक्रमात् शक्राग्नीत्रलुमित्रइन्द्रनिर्ऋति क्षीराणिविश्वेविधिगोविंदोवसुतोयपाजचरणाहिर्बुध्न्यपूषाभिधा १

नि एषुअधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखेषुभेषुईदृशकृत्यमधोमुखोर्ध्वमुखतिर्यङ्मुखकृत्यसत्भवति गरुडपुराणे भरणीकृत्तिकाश्लेषामघामूलविशाखिका तिस्रपूर्वास्तथानैवभधोवक्त्राःप्रकीर्तिता एषुवापीतडागादिकूपभूमितृणानिवदेवागारस्यखननानिधानरखननतथा गणितज्योतिषारंभरवनीबिलप्रवेशनम् कुर्यादधोगतान्येवकार्याणिवृषभध्वज रोहिण्यार्द्रातथापुष्योधनिष्ठोत्तराश्रयम् वारुणंश्रवणंचैवनवोर्ध्वमुखास्तथा एषुराज्याभिषेकंचपट्टबंधंचकारयेत् ऊर्ध्वमुखान्युच्छ्रितमुखानिसर्वाण्येपुचकारयेत् रेवतीचाश्विनीचित्रा-स्वातीहस्त पुनर्वसुः अनुराधामृगोज्येष्ठाएतातिर्यङ्मुखाः स्मृताः गजोष्ट्राश्वबलीवर्ददमनंमाहिषस्यच बीजानां वपनंकुर्याद्गमनागमनादिकम् चक्रयंत्ररथादी

नानौकादीनांप्रवाहणमूपार्श्वेषुयानिकार्याणिकुर्यादेषुचतान्यपि इदंचनक्षत्रविशेषविहितानांकर्मणामावश्यकर्तव्यत्वेमुहूर्तोलब्धोसत्यांकर्मणः अधोमुखाद्या
कारंज्ञात्वातत्तन्नक्षत्रेषुतानिकर्माणिकार्याणियानिचसर्वथानोक्तानिबलप्रवेशादीनितान्येष्वेवनक्षत्रेषुकार्याणीत्येतदर्थमुक्तम् ९ अथप्रवालादिधारणमुहू
र्तंवसंततिलकेनाहपौष्णध्रुवेतिरेवत्यादिनक्षत्रेषुतथारिक्तातिथिशनिचंद्रभौमवर्जितेन्हिदिवसेप्रवालंविद्रुमंशंखः शंखवलयादिवस्त्रंश्वेतम् एतानिधार्याणिर-
क्तंमंजिष्ठादिरंगेनरंजितंवस्त्रंभौमवारेपिधार्यम् अथस्त्रभगासभर्तृकाध्रुवादितियुगेरोहिण्युत्तरात्रयेषु आदितियुगेपुनर्वसौपुण्येचप्रवालादिकंनदध्या

उत्तरात्रयरोहिण्योभास्करश्चध्रुवंस्थिरम् तत्रस्थिरंबीजगेहशांत्यारामादिसिद्धये २ स्वात्यादित्येश्रुतेःस्त्रीणिचंद्रश्चापिचरंचलं तस्मि-
न्गजादिकारोहोवाटिकागमनादिकम् ३ पूर्वात्रयंयाम्यमघेउग्रंक्रूरंकुजस्तथा तस्मिन्घाताग्निशाठ्यानिविषशस्त्रादिसिध्यति ४ विशाखा
ग्नेयभेसौम्योमिश्रंसाधारणंस्मृतं तत्राग्निकार्यमिश्रंचवृषोत्सर्गादिसिध्यति ५ हस्ताश्विपुष्याभिजितःक्षिप्रंलघुगुरुस्तथा तस्मिन्पण्य
रतिज्ञानभूषाशिल्पकलादिकम् ६ मृगांत्यचित्रामित्रर्क्षंमृदुमैत्रंभृगुस्तथा तत्रगीतांबरक्रीडामित्रकार्यविभूषणं ७ न क्वचिच्छ्नतारायांस्ना

नमपिनिषिद्धम् उक्तंचरोहिणीगुरुपुनर्वसूत्तरेयाविभर्तिनववस्त्रविभूषणम् सानयोषिदबलंबतेपतिंस्नानमाचरतिवारुणेपियाइति १० अथनवधाविभक्तस्यवस्त्र-
स्यदग्धादिदोषेशुभाशुभफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह वस्त्राणामिति वस्त्राणांनवभागा कार्याःकोणचतुष्टये अमरादेव्यःस्थाप्याः राक्षसामध्यगतांशगताज्ञे
याः नराः दशासहितेपाशेचपुनर्मध्ययोरंशयोर्ज्ञेयाः तत्रेन्द्रक्षोंशेनवतरेनूतनेवस्त्रेदैवाद्दग्धे आग्निस्पृष्टे स्फुटितेपाषाणाद्याघातादिभिर्निहतेपंकेनकर्दमेन
आदिशब्दात्गोमयादिभिरुपहतेसतितद्वस्त्रंनसत् शुभफलजनकंनभवतीत्यर्थः नृसुरांशयोःएवंवस्त्रदाहादिकेसतिशुभंकल्याणंस्यात् अथसर्वांशकेरा

क्षसमनुष्यदेवाराक्षसभागेन भागभागेअसत् अभिष्टफलगमक इदसर्वशौय्यापादुकास्वपिज्ञेयम् श्रीपतिः कज्जलकर्दमगोमयलिप्तेवासासिदग्धवतिस्फु
टितेवर्विस्यमिदमपथादिहिते ऽस्मिन्निष्टमनिष्टफलमृक्षस्थीषु भनराक्षसारोध्वजछत्रादिसदृशीच्छेदाकृति शुभफलोक्तियादेवमनुष्यांशेऽपिकाकोलूकसदृ
शीच्छेदकृतिरशुभफलदा कश्यप शंखवरुणादुजछत्रध्वजतोरणसन्निभाश्रीवत्ससर्वतोभद्रनंद्यावर्तग्रहोपमा वर्धमानेस्वस्तिकेभमृगकूर्मझषाकृति छेदाकृ
तिर्देवभागेप्यासुरर्यमदानृणाम् सरोष्ट्रोलूककाकादिजम्बूकखरकोपमा त्रिकोणसूर्यकृतयोदेवभागेप्यशोभना निर्दिनवसनदद्याद्विजेभ्य स्वर्णसयुनआशिषो
वानंकृत्वातन्यहस्त्वधारयेदिति ॥ अभक्षरिदु रदिनेपिवस्त्रपरिधानमनुष्यभाक्ष रिचाज्ञयानि धिष्ण्येनक्षत्रेवारदीनारतिथियामादौव्यतीपातभद्रादिदुष्टयोगे

मूलेन्द्राग्न्याहिभसौरिस्तीक्ष्णदारुणसंज्ञकम् तत्राभिचारघातोग्रभेदा पशुदमादिक ८ मूलाहिमिश्रोग्रमधोमुखभवेदूर्ध्वास्यमार्द्रेन्यहं
रिययभुवं विर्यद्मुखमैत्रकरानिलादितिन्येश्वाश्विभानीदृशकृत्यमेषुसत् ९ पौष्णध्रुवाश्विकरपत्नकयासवेज्यादित्येप्रवीलरदशांसस्कवर्ण
वस्त्रम् धार्यविरिक्तशनिचंद्रकुन्योन्हिरुक्तभौमेदिवादितियुगेस्तुभगानदद्यात् १०   निषेधेपिपरस्त्रब्राह्मणानुज्ञयातथोद्वाहेराज्ञाप्रीत्यासंतोषणार्पित

दत्तवस्त्रधार्यमितिप्राजगुः १२ अथपादपारोपणराजदर्शनमथगोविक्रयमुहूर्तान् शार्दूलविक्रीडितेनाह राधामूलेति राधाविशाखापनदादिचतुर्दशनक्षत्रैर्ल
तानावल्लीनापादपनारत्नाणांरोपोपोषणं कार्यं अथराजदर्शन ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैर्न्योदशाभिःक्षर्व अयमर्थमयारंभःतीक्ष्णोग्रांवुपर्षेपुनर्वनक्षत्रेषुउा
तः कथितः अथगवांक्रयोमूल्येनपरस्मात्ग्रहणविक्रयोमूल्यग्रहणपूर्वकदानासिद्धोत्यवन्हीदुभादित्येद्रद्भुपवासवेषुहिनषनक्षत्रेषुशस्त मयास्त अनभीमपराक्रमे
णापञ्चदशभानि अभिहितानि हस्तेनुराधाभित्रयेसपौष्णमृगेचपूर्वाभिविशाखभेषु पुष्येपौनकादितयोदितीशोगवांक्रयविक्रयमामनंति १२ अथपशूनारक्षामुहूर्त

स्थितिनिवेशनिषेधमुहूर्तन्वेंद्रवज्रयाह लग्नेशशुभेइति शुभेशुभस्वामिकेलग्ने अष्टमशुद्धिसंयुते शुभपापाक्रांताष्टमभावरहितेसतिपशूनांरक्षारक्षणंप्र-
वेशादिकंचसत् तथास्वीययोनिनक्षत्रेचरभेचसत् यथाऽश्वानांयोनिभंअश्विनीशततारके तत्रचतुष्पदानांरक्षाशस्ता तीक्ष्णेषुपशूनांदमनंवरस्यात्पशुपोषण
मितिवचनात् अथरिक्ता ४९ १४ ऽष्टमी ८ दर्शोमावास्या कुजोभौम. श्रव. श्रवणं ध्रुवाण्युत्तरात्रयरोहिण्य. त्वाष्ट्रंचित्राएषुपशूनांयानगृहाद्बहिर्निःसारणंस्थितिर्गोष्ठे
दिवेशनंनसत्शुभंनव्यवहारोत्रयेपूर्वेत्रये धनिष्ठेंद्रपौष्णेसौम्यविशाखयो. आश्लेषायामथाश्विन्यांयात्रासिद्धिश्चतुष्पदामिति १४ अथौषधसूच्योर्मुहूर्तंमंदाक्रांतया

वस्त्राणांनवभागकेषुचचतुःष्कोणेऽमराराक्षसामध्यत्र्यंशगतानरास्तुसदशेपाशेनमध्यांशयोः दग्धेवास्फुटितेऽवरेनवतरेपंकादिलि
प्तेनसद्रक्षोंशेनृरुरांशयोःशुभमसत्सर्वांशकेप्रांततः ११ विप्राज्ञयातथोद्वाहेराज्ञाप्रीत्यार्पितंनयत् निंद्येपिधिष्ण्येवारादौवस्त्रंधार्यंजगुर्बु
धाः १२ राधामूलमृदुध्रुवर्क्षवरुणाक्षिप्रेर्लतापादपारोपोथोनृपदर्शनंध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः तीक्ष्णोग्राम्बुपभेषुमध्यमुदितंक्षिप्रांत्यवन्ह्यदु
भादित्येंद्राम्बुपवासवेषुहिगवांशस्तःक्रयोविक्रयः १३ लग्नेशुभेचाष्टमशुद्धिसंयुतेरक्षापशूनांनिजयोनिभेचरे रिक्ताष्टमीदर्शकुजश्रवोध्रुव
त्वाष्ट्रेषुयानंस्थितिनिवेशनंनसत् १४ ह भैषज्यंसदिति भिषज्यंओषधं प्रारब्धंभक्षितंचसत् लघुमृदुचरनक्षत्रेमूलेचद्व्यंगलग्नेद्विस्वभावराशिषुमिथुनक
न्याधनुर्मीनेषुलग्नगतेषुसत्सुशुक्रेंदुज्यबुधेषुद्विस्वभावलग्नस्थेषुसत्सुचपुनस्तेषांशुक्रेंदुज्यबुधानांवेश्मदिवसेवारेसतितिथौरिक्तामारहिततिथौभैषज्यंसत्
शुभंस्यात् दीपिकायां द्व्यंगोदयेगुरुबुधेंदुसितेप्रशस्तेतेषांवेश्मशुभविधौशुभतिथौशुभयोगे भेपूर्वपन्नगविशाखशिवेतरेषुजन्मर्क्षविष्टिरहितेषुकृतःशुभायइति अथरि
फद्युनमृतिगृहेलग्नात्द्वादशसप्तमाष्टमगृहेषु शुद्धेषुशुभपापग्रहरहितेषुसत्सुओषधंतुवर्षफलप्रभ्यादिनाआयुर्निश्चयेचसत् द्यूनशत्रुनिधनव्ययसिद्धोसद्गृहेषु

नितरावलवत्सु आयुष्यम्हितकारिणियोगेकीर्तितानियतमीपभसेवेमिश्रीपद भट्टोक्ते अभजनेर्भजन्मनक्षत्रेनोभैषज्यसत् जन्मनक्षत्रगतश्चंद्र प्रशस्तःसर्वो
कर्मसु सौरभैषज्यपदाध्वकेगनेपुविवर्जयेन्नृहतिषच्चनाम् अथसूतिकर्मसूच्यसर्वाधिकर्मपरनसीवनादि अदितिवसुभताष्ट्रमित्राश्विपुष्येनक्षत्रेसत्स्यात् व्यव-
हारोभये अदितिर्वासवसार्पमैभभेदववाजिनः सूतीकर्मतनुमाणमेभिर्कसे प्रशस्यतइति १५ अथान्यदनुष्टुभाह क्रयर्क्षइति क्रयर्क्षेषक्ष्यमाणक्रयनक्षत्रेविक्र
येनकार्ये दीपिकया यमाहिराम्धाग्निविशाखपूर्वानेशा क्रयेविक्रयणेतिशस्ताः पौष्णाश्विचित्रामृतविष्णुवासाः शस्ता क्रयेविक्रयणेनिषिद्धाइतितनुष्टुप्दा येनक्रयः

भैषज्यसल्लघुमृदुचरे मूल मेद्व्यगलग्नेशक्रेद्वीज्येविदिनादिवसेवापितेपारवेम्म शुद्धेरि फेधुनमृतिगृहेसात्तयौनोजनेर्भसूचीकर्माप्यादिति
वसुभत्वाष्ट्रमित्राश्विपुष्ये १५ क्रयर्क्षेविक्रयोनेष्टोविक्रयर्क्षेक्रयोपिन पौष्णाश्विपाश्विनीवात श्रवश्चित्राक्रयेशुभा १६ कर्तव्य तदाश्वन्येनर्वि

क्रय कर्तव्य तत्रक्रयविक्रयनक्षत्राणामक्षमेदादुभयविषमुहूर्तानुपपत्ति उच्यते विक्रेतायस्मिन्मुहूर्तेविक्रयार्थंगृह्यतेतदावस्तुपृथक्क्रियतेतत्कर्मविक्रयशब्द्वा
च्यम् यदाक्रयिणाक्रयार्थमुहूर्ते मार्ग्यतेतदाविक्रेयमूल्यद्रव्यदत्तापृथक्कृतविक्रेतृवस्तुधात्य तत्क्रयशब्दवाच्यमितिमत्वाषयाक्रयविनसमाधेय तत्रक्रयमुहूर्तेः
रेवतीशततारा अश्विनी स्वातिश्रवणचित्राएतानिभानि क्रयेशुभानि विक्रयेनिषिद्धानिच १६ अथविक्रयविपण्योर्मुहूर्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाद्वीशेति
द्वीशाग्निविशाखापूर्वादिनक्षत्रेषुकेंद्रेषुप्रथमचतुर्थसप्तमेषुद्वितीयेकोणेनवपंचमेशुभैःसद्भिःपर्युत्क्यापेषुपापग्रहैः सद्भिः परतनुंकुंभलग्नविनात्यक्तासातिथीरिक्ता
भारदिनतिथौविक्रयःसन् शुभोस्य अथविपणि पण्यवीथिकागृहेस्थिताक्रयविक्रयास्थ्येकर्मरिक्तानिथिभौमवारकुंभलग्नानिवर्जयित्वान्येषुतिथिवारलग्नेषु-
मित्राणिमृगरेवतीचित्रानुराधा ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयक्षिप्राणिहस्ताश्विपुष्याः एतेषुभैर्लग्नेचंद्रेस्थितेमूर्तौचंद्रेसिनेनसातिव्ययारहितेःपापग्रहैः सद्भिः शुभैः

यरवेद्वितीयैकादशदशमेषुसद्भिर्विपणिः शुभास्यात् १७ अथाश्वगजमुहूर्तमिंद्रवज्रयाह क्षिप्रांत्येतिक्षिप्रादिनक्षत्रेषुरिक्ताभौमव्यतिरिक्तदिनेवाजिकृत्यमश्वा
नांक्रयविक्रयशिक्षास्थानाभरणादिकार्यंप्रशस्तंस्यात् श्रीपतिः पुष्यश्रविष्ठाश्विनिसौम्यभेषुपौष्णानलादित्यकराद्वयेषुसवारुणर्क्षेषुबुधैः स्मृतानिसर्वाणिकार्या
णितुरंगमाणांअश्वारोहणेचक्रं अश्वाकारंलिखेच्चक्रंसाभिजिद्भानिविन्यसेत् स्कंधेतुसूर्यभात्पंचपृष्ठेचदशभानिचपुच्छेद्वेस्थापयेत्प्राज्ञश्चतुष्पादेचतुष्टयं
उदरेविन्यसेत्पंचमुखेद्वेतुरगस्यच अर्थलाभोमुखेसम्यग्वाजीनश्यतिचोदरे चरणस्थेरणेभंगः पुच्छेपत्नीविनश्यति अर्थसिद्धिर्भवेत्पृष्ठेस्कंधेस्कंधपतिर्भ
वेदिति अथविद्वान्ज्ञातामृदुक्षिप्रचरनक्षत्रेषुरिक्ताभौमवर्जितदिनेवहास्तिकृत्यंगजानांकार्यंक्रयविक्रयभूतादिकुर्यात् वसिष्ठः हस्तत्रयेसौम्यहरित्रयेचपौ

पूर्वाद्वीशकृतानुसार्पयमभेकेंद्रत्रिकोणेशुभैः षट्त्र्यायेष्वशुभैर्विनाघटतनुंसन्विक्रयः सत्तिथौ रिक्ताभौमघटान्विनाच्चविपणिर्मित्रध्रुवक्षि
प्रभैर्लग्नेचंद्रसितेव्ययाष्टरहितेः पापैः शुभैर्क्ष्यायरवे १७ क्षिप्रांत्यवस्वींदुमरुज्जलेशादित्येष्वरिक्तारदिनेप्रशस्तं स्याद्वाजिकृत्यंतथहस्ति
कार्यंकुर्यान्मृदुक्षिप्रचरेषुविद्वान् १८

ष्णाद्वयेपुष्यपुनर्वसौच मैत्रेचसर्वाण्यपिकुंजराणांकर्माणिशस्तान्यखिलानियानीति १८ अथभूषणघटनमुहूर्तंशा
र्दूलविक्रीडितेनाहस्याद्भूषेति त्रिपुष्करदिनलक्षणं भद्रातिथिरविजेत्यादिनावक्ष्यति एवंविधेत्रिपुष्करदिनेचरक्षिप्रध्रुवनक्षत्रेषुभूषाघटनमाभरणघटनंशुभंस्या
त् वसिष्ठः क्षिप्रानलचरक्षेरिक्तामावर्जितेषुदिवसेषुनिखिलेष्वापिवारेष्वापित्रिपुष्करेभूषणंकार्यं अथतद्भूषणंरत्नयुतंमाणिक्यादियुतंचेत्तदातीक्ष्णोग्रविहीन
नभे तीक्ष्णानिमूलज्येष्ठार्द्राश्लेषाख्यानिउग्राणिपूर्वात्रयमघाभरण्यः एतद्व्यतिरिक्तेस्वष्टादशनक्षत्रेषुतथारविभौमवारेपिकार्यं तथामेषवृश्चिकसिंहलग्नेषुच व
सिष्ठः स्थिरसाधारणचरभेलघुमैत्रेष्वर्ककुजवारेतेषामेवविलग्नेमाणिक्यमयभूषणंकार्यमिति कर्कवृषतुलालग्नेषुकार्यमित्यपिज्ञेयम् वसिष्ठः क्षिप्रमृदुध्रुवचर

भेशशिशिनयोर्घसेरेपुतल्लग्नेमुक्ताफलरजनमर्पभूषणमखिलसवज्ञककार्यम् अथतीक्ष्णानि मूलज्येष्ठार्द्राश्लेषा उग्राणिन्पूर्वात्रयभरणीमघा अभि
नीमृगौ द्विदेवविशाखादहन कृत्तिकाप्पुनर्वसुश्रेषुपादूर्ले शस्त्रशुभस्यात् अदितिर्वासवत्वष्ट्रमैत्रमैद्रवाजिन सूचीकर्म ननुत्राणमेभिर्भे क्षे प्रशस्यतइतिकृत्तो
र्ग्रयान्ते अथस्वर्णरूप्यादिपात्रेपोसनमुहूर्तमाह वसिष्ठ लघुमैत्रध्रुवचरभेसितेंदुबुधजीववारेषुहेमरजतादिभाजनभाजनमारोग्यामृतयोग्येषु १९ अ
थमुद्रापातनमुहूर्तंवस्त्रक्षालनमुहूर्तंचलग्धरपाह मुद्राणामितिध्रुवमृदुचरक्षिप्रर्क्षैर्कजेर्केनसत्रे कृत्वाराज्यमुद्रांकितुस्वर्णरूप्यादि निष्पादनमुद्रापात

स्याद्रूपाघटनंत्रिपुष्करस्वरक्षिप्रभुवेरलयुक्तत्तीक्ष्णोग्रविहीनभेरविकुजेमेषालिसिंहेतनौ तन्मुक्तासहितंचरध्रुवमृदुक्षिप्रभेशुभे
सत्तनौतीक्ष्णोग्रभिन्मृगेद्विदैवदहनेशस्त्रंशुभंपद्वितम् १९ मुद्राणापातनसत्ध्रुवमृदुचरभक्षिप्रभैर्वीदुसौरेघस्रेपूर्णाजयाख्येन्न
चगुरुभृगुजास्तेविलग्नेशुभेस्यात् वस्त्राणांक्षालनंसद्वसुकरहयदिनकृत्स्वकादित्यसुष्येनोरिक्तापर्वषष्ठीपितृदिनरविजज्ञेषुकार्यंकदा
पि २०
मित्युच्यते टकसालेतिभाषया बीदुसौरेपक्षेर्नद्रशनैश्चरवर्जितवारेतथापूर्णाजयाख्ये पूर्णापंचमीदशमीपूर्णिमा जयास्तृतीयाष्टमीत्रयोदश्य
एतास्तिथिषुनिखर्षंशुभस्यात् तथागुरुशुक्रास्तेमशुभमुविलग्नेशुभैलग्नेशुभयुतेसद्भिरित्यर्थः उक्तंच मृदुध्रुवक्षिप्रचरेपुभेषुयोगप्रशस्तेशनिचंद्रवा
वारेतिथौपूर्णजयाख्येनमुद्राप्रतिष्ठास्सदानराणाम् गुर्वस्तेषासितास्तेवा मुद्राणाघटनक्वचित् क्रूरग्रहर्क्षोशलग्नेनकार्यंभूतिमिच्छता अथवस्त्रधनिष्ठाह
श्विनीदिनकृत्हस्तः तस्मात्पंचकेहस्तचित्रास्वातीविशाखानुराधास्तआदित्यपुनर्वसू पुष्येवस्त्राणांक्षालनरजकस्यपधौतार्थदानसत्शुभंस्यात् रिक्तापर्वाणिपू
र्वोक्तानितिथिप्रकरणे षष्ठीपितृदिनश्राद्धदिनएतेषुरविजज्ञेषुशनिबुधवारेषुकदापिवस्त्रसाक्षनंनोकार्यम् २० अथरत्नादिधारणयोग्यायुपभोगमुहूर्तंचस्र

ग्धरयाह संधार्याइति विरिक्ते रिक्तावर्जितशुक्र बृहस्पतिरविवारे तथामैत्र ध्रुवलघुसंज्ञकनक्षत्रसहित पुनर्वसुज्येष्ठाविशारवाचनक्षत्रेषु कुंतादयः संधार्याः कुंतोभल्लु वर्मकवचमृइषवोवाणा अस्यतेअनेनेतीष्वसनं धनु शरोबाण. खड्ग असिपुत्रीछुरिकासन्नाहोपीतिकेचित् तथास्थिरारव्येवृषसिंह वृश्चिककुंभा-रव्येलग्ने चंद्रेअपिशब्दात् लग्नेपिशुभग्रहदृष्टेशुभै. केंद्रगैःसद्भिः कुंतादिधारणाहितम् ऋक्षोच्चयेपुष्येचादितिचित्रपद्मतनयेशक्रोत्तरारेवतीवाजीहस्तविशा-खमित्रसहितेभानौगुरौ भार्गवे कुंभेकीटगृहेवृषेमृगपतौचंद्रेशुभैर्वीक्षितेसन्नाहशरखड्गकुंतछुरिकाधार्यानृपाणांहितेति यत्तुदीपिकायाम् मूलेंदुपूर्वात्रय

संधार्याः कुंतवर्मेष्वसनशरकृपाणासिपुत्र्योविरिक्तेशुक्रेज्यार्केन्हिमैत्रध्रुवलघुसहितादित्यशाक्राह्वदेवे स्युर्लग्नेहिस्थिरारव्येशशिनि चशुभदृष्टेःशुभैःकेंद्रगैःस्यात् दोगःशैय्यासनादेर्ध्रुवमृदुलघुहर्यंतकादित्यइष्टः २१ अधाक्षवसुपुष्ययातृजलभद्वीशार्यमांत्याभिधंसदा क्षरविविश्वमित्रजलपाश्लेषाश्विचांद्रंभवेत् मध्याक्षंशिवपित्रजैकचरणत्वाष्ट्रेंद्रविष्ण्वंतकस्वक्षंस्वात्यदितिश्रवोदहनभाहिर्बुध्न्यरक्षोभगम् २२

याम्यपित्र्यशक्राश्विसार्पानलशूलिनश्च शस्त्रादिसंधारणमेषुकुर्यात्तिथौविलग्नेचशुभेशुभाहे इतितदासन्नयुद्धाक्षिविषयम् अथध्रुवमृदुलघुनक्षत्रेषुहरौश्रवणे अंतकेभरण्यांआदित्येपुनर्वसौएषुशय्यासनादेः शय्याखट्वादिरूपाआसनपीठमृगत्वगादि आदिशब्दात्पादुकानेषामुपभोग इष्टः हितः दीपिकायाम् मैत्रेंदुपुष्ययम-भादितिवह्निचित्राहस्तोत्तरात्रयहरीज्याविधातृभानि एतेष्वतीवशयनासनपादुकानांसंभोगकार्यमुदितंमुनिभि. शुभाहेइति २१ अथांधादिनक्षत्राणिशार्दूल विक्रीडितेनाह अधाक्षमिति धातारोहिणीविधिरभिजित्दहनंकृत्तिकाभगः पूर्वाफाल्गुनी अन्यत्स्पष्टम् २२ अधादिनक्षत्राणांफलमनुष्टुभाह विनष्टार्थइ-ति अंधनक्षत्रेषुविनष्टस्यापहृतस्यार्थस्यलाभः शीघ्रंभवति मंदनक्षत्रेषुविनिष्टार्थस्यप्रयत्नतोलाभोभवतिमध्येमध्यनक्षत्रेविनष्टार्थदूरंस्वनगरादतीवदूरदेशे

भयणत्तदीयद्रव्यमसुकेनतत्तमभूकस्थलेतिश्वीतिविलोकस्थानीभवतिलब्धिस्तुनास्तिसक्लासननक्षत्रेषुश्रुत्यासीनभयणमपिलब्धिरपिनभवतीत्यर्थ २३ अथध
नप्रयोगेनिषिद्धनक्षत्राण्यनुष्टुभाह तीक्ष्णेति एतैस्तीक्ष्णादिनक्षत्रैर्यद्द्रव्यसुवर्णादिदत्तकाळासरविनादत्तनस्वसत्तापरित्यागेनानिवेधितस्वेप्समीपेभस्यपार्श्व
स्थापितमयुक्तकालान्तरीतिपुरःसरम् कस्मैचिद्दत्तविनष्टचौरादिनात्ततस्ययमेषचान्क्वचित्स्पर्क्तद्रव्यद्रव्यानिश्चयेनकदापिनाप्यतेतथाविष्ट्याभद्रायापातेव्यतीपाते
महापातेपात्तद्रव्यनाप्यते चकारात्ग्रहणेपिचसिद्ध ध्रुवोग्रत्ताधारणदारुणसंज्ञैर्निक्षिप्तमर्थतथाप्रनष्टम् चौरैर्हृतंदत्तमुप पूर्वाविष्ट्यावपातेननलभ्यतेतादि
ति अत्रेदमनुसंधेयम् तीक्ष्णामिश्रादिपंचदशभेषुमध्येरोहिण्यर्थमाश्विनजलभाद्रेषुदत्तनिवेशितमयुक्तद्रव्यस्यैषाऽभासि चौरापहृतस्यस्वतोनतस्यवाधन-

विनिष्टार्थस्यलाभोऽधेशीघ्रमदेभयत्नत स्याद्वरश्रवणमध्येश्रुत्यासीनस्कलोचने २३ तीक्ष्णमिश्रध्रुवोग्रैर्यद्द्रव्यदत्तंनिवेशित मयुक्त
चविनष्टविष्ट्यापातेचनाप्यते २४ मिश्राकंध्रुपर्वासवाधुपमपातीपात्यपुष्येदृभि पापैर्हीनबलैस्तनौक्रूरगुरौज्ञेवाभृगोस्वेविधौ आप्येसर्वे
जलाशयस्यरवननंव्यभोमधेसेद्रभैस्तौ नृसिंहवकेशभैस्तनुगृहेज्ञेअन्नराशौशकस२५ स्थलाभएव तेषांरोहिण्यादीनामध्यक्तोक्तभेषुपाठसा

मर्थ्यादिविभाव २७ अथजलाशयखननवृत्यारभयोर्मुहूर्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह्मिश्रार्केति भनुराधादित्रयोदशनक्षत्रैः सद्भिःपापग्रहैर्हीनबलैर्बलरहितै
सद्भि तनौलग्नेक्रूरगुरौसतिबुधेपासतिस्वेपश्यामेभृगौशक्रेसवि आप्येजलराशौविधौसतिसर्वतोयाशयानावापीकूपतडागादीनातोयाधाराणांखननंहितंस्या
त् आप्याधुपात्यपितृभिनवसूत्तरार्ककेद्वीज्यमेषुखननसलिलाशयानामितिव्यवहारतत्त्वोक्तेः श्रीपति लग्नेजीवेज्ञेयवादुर्बलैश्चक्रूरैः शक्रेचापिमेपूरणस्थे
आप्येनद्रेसर्वतोयाशयानामारंभाः स्युःसिद्धयेनिर्विकल्पमिति अथनृत्यारंभ तैःभागुनैर्नक्षत्रैर्श्लेभोमपैःपूर्णपादामपारहितैःसेद्रभैर्ज्येष्ठासहितैः मिश्रा-

र्केध्रुववासवांबुपांत्यपुष्येंदुज्येष्ठानक्षत्रे नृत्यारंभः शुभः स्यात् शुभैर्हिबुके चतुर्थस्थाने लग्ने ज्ञे सति अत्रोन्वंद्रेज्ञराशौ मिथुनकन्यास्थे सतीत्यर्थः २५ अथ सेवकस्य
स्वामिसेवायांमुहूर्तंशालिन्याह क्षिप्रेतिक्षिप्राणिहस्ताभिजिदश्विपुष्याः मैत्राणि मृगरेवतीचित्रानुराधाः एतेषु नक्षत्रेषु बुधशुक्रसूर्यगुरुवारे सौम्ये शुभग्रहे लग्नगे
सति अर्के भौमे वा रवलाभे दशमे एकादशे वा स्थिते सति सेवकेन स्वामिनः सेवा कार्या तत्र स्वामिसेवकनक्षत्रयोन्योर्मैत्र्यां च पुनः राशिपौ सेव्यसेवकयोराशिस्वामिनो मै
त्र्यां प्रीतौ सत्यां सेवा कार्या अन्यथा न कार्या २६ अथ द्रव्यप्रयोगऋणग्रहणमुहूर्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह स्वात्यादित्येति स्वात्याद्येकादशनक्षत्रेषु चरे मेषकर्कतूलामक
राणामन्यतमे लग्ने धर्मे नवमम् सुत. पंचमम् अष्टमम् एतेषां शुद्धिः नवपंचमयोः पापग्रहराहित्यम् अष्टमे तु शुभपापराहित्यमेवंरूपा शुद्धिस्तया सहिते लग्ने द्रव्यप्र

क्षिप्रेमैत्रेविलसितार्केज्यवारेसौम्येलग्नेर्केकुजेवारवलाभे योनेर्मैत्र्यांराशिपोश्चापिमैत्र्यांसेवाकार्यास्वामिनःसेवकेन २६ स्वात्यादित्यमृदुद्वि
दैवगुरुभेकर्णत्रयाश्वेचरेलग्नेधर्मसुताष्टशुद्धिसहितेद्रव्यप्रयोगःशुभः नारेग्राह्यमृणंतुसंक्रमदिनेवृद्धौकरेऽर्केन्हियत्तद्वंशेषुभवेदृणंनचबुधेदे
यंकदाचिद्धनम् २७

योगः ऋणदानं शुभं स्यात् भीमपराक्रमे मृदुपुष्याश्विनीचैव विशाखाश्रवणत्रयम् पुनर्वसौ च शंसंति धनादिनिधिवर्तनम् वर्तनं ऋणादि
रूपेण दानम् मिश्रनक्षत्रत्वाद्विशाखायां निषेधेप्यासे ऋणदाने एवं विधिः हस्तेन स्वादौ निषिद्धेव शुद्धेषु धर्मात्मजनैधनेषु चरे विलग्ने द्रविणप्रयोग इति अथारे भौमवारे ऋ
णं न ग्राह्यम् ऋणं भौमेन गृह्णीयान्न देयं बुधवासरे ऋणच्छेदं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनंदने अत्र तु विशेषे संक्रमदिने संक्रांतिदिवसे वृद्धौ वृद्धियोगे करे हस्तनक्षत्रे अर्के
ऽन्हि रविवारे इति वत् तत्रापि न ग्राह्यमित्येवं संबंधः यत् यस्माद्धेतोः तदृणं तद्वंशेषु ऋणगृहीतुः कुलेषु भवेत् तत्पुत्रपौत्रादिभिरपि परिहर्तुमशक्यमित्यर्थः हस्तेऽर्के
वारे संक्रांतौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् वृद्धियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छेदं तु कारयेदिति ज्योतिःप्रकाशोक्तेः बुधवारे ऋणं कदापि न देयम् २७ अथ हलप्रवाहमुहूर्तं शार्दूलविक्रीडि

अथ नद्दीयद्रव्यमसुकेनदत्तं अमूकस्थलेतिष्ठतीति लोकवार्ताभवति लब्धिस्तुनास्तिसकलोचननक्षत्रेषुश्रुत्यासीनश्रवणमपिलब्धिरपिनभवतीत्यर्थः २३ अथध
नप्रयोगेनिधिद्रव्यस्थापनमनुष्टुभाह तीक्ष्णेति एतैस्तीक्ष्णादिनक्षत्रैर्यद्द्रव्यंसुवर्णादिदत्तंकालान्तरविनादत्तनस्तसत्तापरित्यागेनानिवेशितंस्वेष्टसमीपेअस्यपार्श्वे
स्थापितंप्रयुक्तंकालान्तरीतिपुरःसरम् कस्मैचिद्दत्तं विनष्टंचौरादिनातत्तेषामेवत्रार्कविस्यक्तद्रव्यंद्रव्यानिभयेनकदापिनाप्यतेतथाविष्ट्यांभद्रायांपातेव्यतीपाते
महापातेवात्तद्द्रव्यंनाप्यते चकारात्ग्रहणेविषसिद्धः ध्रुवोअसाधारणदारुणर्क्षैर्निक्षिप्तमर्थंतथवाप्रनक्षम् चौरैर्हृतंदत्तंभुपपूर्ववाविष्ट्यांवपातेननलभ्यतेतदि
ति अत्रेदमनुसंधेयम् तीक्ष्णामिश्रादिपंचदशभेषुमध्येरोहिण्यर्यमाविश्वजलभाद्दिशेषुदत्तनिवेशितप्रयुक्तद्रव्यस्यैषाःप्राप्तिश्चौरापहृतस्यस्तोतस्यचाधन-

विनिष्टार्थस्यलाभोःधेशीघ्रमदेभयत्नतः स्याद्दूरेश्रवणंमध्येश्रुत्यासीनस्कलोचने २३ तीक्ष्णमिश्रध्रुवोग्रैर्यद्द्रव्यंदत्तंनिवेशितं प्रयुक्तं
चथिनष्टंचविष्ट्यापातेचनाप्यते २४ मित्रार्कध्रुववासवांबुपमघातोयात्यपुष्येदृभि पापैर्हीनबलैस्तनौस्फुरेगुरौज्ञेवाभृगौस्वेविधौ आप्येसर्वे
जलाशयस्यखननव्यभोमघेसेंद्रभेस्ते तूर्येहिबुकेशुभैस्तनुगृहेज्ञेअंबुराशौशुभम २५ स्पलाभएव तेषांरोहिण्यादीनामश्व्यलोचनभेषुपाठसा
मर्थ्यादितिभाव २७ अथजलाशयखननमनुष्टुभाह मैत्रेति मित्रार्केति अनुराधादिचयोदशनक्षत्रे सद्भि पापग्रहैर्हीनबलैर्वलरहितै
सद्भि तनौलग्नेस्फुरगुरौसतिवुधेवासतिस्वेदशमेभृगौशुक्रेसति आप्येजलराशौविधौसतिसर्वतोयाशयानांवापीकूपतडागादीनांतोयाधाराणांखननंहितंस्यात्
न् आप्याषुपात्यपितृमित्रवसूत्तरार्ककेहीत्यभेषुखननंसलिलाशयानामितिव्यवहारतत्त्वोक्ते श्रीपतिःलग्नेजीवेज्ञेयवादुर्वलैश्चक्रूरैःशुक्रेवापिमेषूरणस्य
आप्येचंद्रेसर्वतोयाशयानामारंभःस्युःसिद्धयेनिर्विकल्पमिति अथनृत्यारंभ नै मायुनैर्नसमैर्व्यभोमपैःपूर्वापाढामघाराहिनैन्सेंद्रभेज्येष्ठासहितै मित्रा

ज्झितात् भात्नक्षत्रात् क्रमेणत्रीणि असंतिअशुभानिततोऽष्टभानिसंतिशुभानि ततोनवभानि असंति ततोऽष्टौभानिसंति यथासूर्यआर्द्रायांभुक्तभं
मृगः ततआरभ्यत्रीणिअशुभानिततपुष्यतोऽष्टभानिशुभानिततोविशाखांतोनवभान्यशुभानि ततः शततारकातोऽष्टभानिशुभानिएवमष्टाविंशतिभानिज्ञा
तानि तथावसिष्ठःअर्कगतागतसंस्थेभत्रितयंनेष्टसुभयतास्त्विष्टम् षोडशधिष्ण्यंनवकंशिष्टमनिष्टंचलांगलेन्चक्रेकश्यपो प्रत्रिष्वष्टसुनवर्क्षेषुसप्तस्वर्कविमु
क्तभाक् हानिर्वृद्धिः कर्तृनाशोलक्ष्मीप्राप्तिर्यथाक्रमादिति एवंबहुमुनिसंवादेसातिइनभोज्झितर्क्षात् त्रिवान्हित्रिषुत्रिषुत्रिरामा २ ३ ३ ५ ३ ५ ३ ३ ण्यशुभदशुभा
निक्रमाल्लांगलाख्यैरिति यदुक्तंगणेशदैवज्ञैर्मुहूर्त्ततत्त्वे तत्तुचिंत्यंऋषिवाक्यमूलाभावात् ननुश्रीपतिवाक्यम् अर्कक्रांतगतागतान्यनडुहांनाशायभान्यग्र-
तोवृद्ध्यै भत्रितयं ततस्तुकृषिकृत् घातायमूलत्रये धिष्ण्यानांनवकंतदंतरगतस्यातांश्रियैपंचकेयच्चान्यत्त्रितयंतदग्रगादितंचक्रेशुभेलांगलेइतिमूलंचेत्
नत्वपाश्रयतिवाक्येशब्दार्थः किंतुमूलवाक्याबोधेनस्याज्ञानप्रकाशकः वाक्यार्थस्तुअर्काक्रांतगतानित्रीणि भानिवृषनाशकराणिस्युः ततस्त्रीणिवृ-
द्ध्यैततः पंचनक्षत्राण्यपास्य अग्रिमाणिनवभानिशूलत्रयेत्रिकंत्रिकंकृषिकृद्घ्नानायस्थाप्यानि नन्वत्रपंचनक्षत्रत्यागेकाहेतुरित्यतआह तदंतरगतेपं
चकइति तच्छब्देनहलोर्ध्वदंडशूलोर्ध्वदंडानुच्यते अर्काक्रांतगतागतान्यनडुहांनाशायभान्यग्रतोवृद्ध्यैभत्रितयंअयमंतरस्यपूर्वावधिः मध्येतत. पदो-
पादानात् तुशब्दस्तुआनंतर्यद्योतनार्थः तुअनंतरंशूलत्रयेधिष्ण्यानांनवकंकृषिकृद्घ्नातायेति अंतरस्योत्तरावधिः तदंतरगतेमध्येविद्यमानानांधिष्ण्यानांपं
चकंचपंचकंचश्रियैस्थाप्यनक्षत्रदशकमितियावत् यच्चान्यत्त्रितयंहलदंडोर्ध्वभागेशुभफलदंलेख्यम् एवंचसतिकृषिवाक्यैः सहास्यैकार्थतैवसंपद्य
अनेनमहेश्वरादयोपिप्रत्युक्ताः २९ अथशिरामोचनविरेचनादिमुहूर्त्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह त्वाष्ट्रादितित्वाष्ट्राहूयेचित्रास्वात्यौमित्रभाहूयेअनुराधाज्ये
भाहूयोरोहिणीमृगौश्रोत्रंश्रवणः चित्रादिषुएकादशसुनक्षत्रेषुभौमार्कगुरुवारेशिरामोक्षणंरुधिरवाहिनीनाडिकाशिरातस्याःसूक्ष्मशस्त्रघातेन

तेनाह मूलध्रौवेति एतै नृत्मादिभिरकोनविंशतिनक्षत्रैः विनार्कशनिराहुशनिवारौ चन्द्रजीवसितान्यवारेषु नचपादेहीनचन्द्रैर्निर्वलैः चन्द्रे जलराशिगते सा शाकेसति शुक्रेन्दौ द्वेचमासलग्ने पुष्पसक्तिगदित इत्यर्थः गुरौलग्नेचसति तदा प्रथमहलप्रवहणं शस्तंस्यात् कश्यपः गुरौलग्नगते शुक्रेबलिन्याप्योदयेविधौ शस्ताकृषिक्रिया तत्र दुर्वले क्रूरखेचरैः मेषसिंहे घटकुंभेकर्के अन्तेमेषेपृणेमकरे घटेतुलायांत पारिक्तमसुपष्ठ्याम् तथा शाब्दोऽनुक्तसमुच्चयार्थस्तेनाष्टम्यामपिनशस्तम् यस्मात्तत्क्षयकरम् २८ अथवीजोप्तिमुहूर्तं फणिवन्क्रशार्दूलविक्रीडितेनाह एतेष्विति पूर्वोक्तनक्षत्रेषु श्रुतिवारुणादितिविशाखोडूनिविना श्रवणादिवर्जितेषु मूलमघाध्रुवमृदुक्षिप्रधनिष्ठास्वातीषु भौमदिनाभौमवारव्यतिरिक्तवारेषु वीजोप्तिः वीजवापनंशुभं स्मृतम् नारद मृदुध्रुवक्षिप्रभेषु पितृवायुवसूडुषु समूलभेषु वीजोप्तिरत्युत्तमा

मूलद्वीशमघान्वरध्रुवमृदुक्षिप्रैर्विनार्कशनिं पापैहीनवलेविधौजललवेशुक्रेविधौमासक्ष्णे लग्नेदेवगुरौहलप्रवहणंशस्तं न सिंहे घटेकर्क्येजेणाथ देतनौ क्षयकरं रिक्तास्वपस्यातथा २८ एतेषु श्रुतिवारुणादितिविशाखोडूनि भौमं विनावीजोप्तिर्गदिताशुभात्तशुभतोपाम्नीं हरामेदवः शरसंहृग्नि युगान्यसक्षुभकराण्युप्तौहलेर्कोज्झितात्द्राद्रामास्यनगाष्टभानि मुनिभिः प्रोक्तान्यसत्सन्तिच २९ ॥ कृषिपक्षमदारवीरौद्राघपादस्थेभूमौसञ्जायतेक्षय तस्माद्दिनमयनमवीजवापपरिरुक्षोदितिराजमार्तण्डे आर्द्राप्रथमात्रिमपानिषेध अथवीजोप्तौफणिचक्रम् अशुभतोनविद्यतेगावोपस्येति अशु राहु तस्यभात् दाक्षनतक्षत्रतस्माद्दारो असौ भानिअसति असमीचीनानि ततस्त्रीणिशुभकराणि ततएकमशुभम् ततस्त्रीणिशुभं ततएकम् ततस्त्रीणिशुभं त तम्पत्तार्थशुभानि एवंवीजोप्तौसप्तविंशतिनक्षत्राणांशुभाशुभत्वमुक्तम् रत्नमालायाम् मूर्ध्निभीणिगलेभयंकजठरेधिष्ण्यानि हादशोत्सादि लग्नशुद्धि- माहवसिष्ठः भवारिपुसहजेपापैस्त्रिकोणकेन्द्रास्थितेभशुभैः कथितेशुभाधिष्ण्येपिनशुभलग्नेवीजवापनकार्यम् अथहलचक्रमुच्यतेहलेइतिहलचक्रेऽर्क

नतिलके याह क्षिप्रेति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु पौष्टिकमंगलाभ्यांसह पौष्टिककर्मणा ग्रहशांत्या मंगलकर्मणा विनायकशांत्यासह शांतिके दुष्टफलदं मूलादिनक्षत्रोत्पन्नं
शांत्यादि शुभं स्यात् लग्नात् खेदशमेर्के सति विधौ चंद्रे स्वगते चतुर्थे गुरौ लग्नस्थे सति तनू शांतिकं मौढ्यादिदुष्टसमये गुरुशुक्रास्तादिदुष्टकाले नो शुभदम् तथा
निमित्ते केत्वाद्युत्पातदर्शने सति गुरुशुक्रास्तादावपि शुभं स्यात्तु उक्तंच शांतिकर्माणि कुर्वीत रोगे नैमित्तिके तथा गुरुभार्गवमौढ्येपि दोषस्तत्र न विद्यते ३४ अथहो
माहुति शुद्धिमनुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्याक्रांतनक्षत्रात् त्रिभिः त्रिभिः नक्षत्रत्रयमध्ये चांद्रे चंद्रनक्षत्रे दिननक्षत्रे सति क्रमात् सूर्यादिमुखे होमाहुतिः पतति यथा सूर्या

मिश्रोग्ररौद्रभुजगेंद्रविभिन्नभेषु कर्कोजतौलिरहिते च तनौ शुभाह धान्यस्थितिः शुभकरी गदिताध्रुवेज्यद्वीशेंद्रदस्रचरभेषु च धान्यवृद्धिः ३३ क्षिप्रध्रुवांत्यचरमैत्रमघासु शस्तं स्याच्छांतिकं सह च मंगलपौष्टिकाभ्याम् खेर्के विधौ स्वगते तनुगे गुरौ नो मौढ्यादिदुष्टसमये शुभदं निमित्ते ३४ सूर्यभात्त्रित्रिभे चांद्रे सूर्यविच्छुक्रपंगवः चंद्रारेज्यागुशिखिनो नेष्टा होमाहुतिः खले ३५

क्रांतनक्षत्रात् नक्षत्रत्रयमध्ये हो
मारंभे सूर्यमुखे होमाहुतिपातः ततो नक्षत्रत्रयेषु बुधस्य ततः शुक्रस्य ततः पंगोः शनेः ततश्चंद्रस्य ततः आरस्य भौमस्य तत इज्यस्य गुरोः ततः अगोः राहोः ततः
शिखिनः केतोः एवं सति अह्नि नेः खले पापग्रहमुखे होमाहुतिः पतनि सा नेष्टा न शुभदा अर्थाच्छुभग्रहमुखे शुभा सूर्यनक्षत्राच्चंद्रनक्षत्रपर्यंतं गणना ३५ अथ यद्दि
ने होमश्चिकीर्षितस्तद्दिने वन्हिनिवासवशेन शुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह सैकेति शुक्लादिगणनया वर्तमानतिथिगण्या एकयुता वर्तमानवारयुता न्चतुर्भक्ता
द्गुणयितं त्रिमितं शून्यमितं च तदा भुवि भूमौ वन्हेर्वासो वसतिः फलमाह सौख्याय होमे होमदिने भूमावग्नेर्वासे सति सौख्यं भवति अथ शशियुग्मशेषे
मितशे ऽग्निवासो दिवि स्वर्गे फलं कर्त्तुः प्राणनाशः द्विमिते शेषे ऽग्निवासो भूतले तत्फलं कर्त्तुरर्थनाशः उक्तंच तिथिवारयुतिः सैका वेदभक्तावशेषकात् निवासो

नरीरानोरक्तमोक्षणंकुर्यात् अथबुधार्कीविनाबुधशनिवारोत्यक्तान्यवारेषुपूर्वोक्तनक्षत्रेषुचविरेकवमनाद्यम् औषधेनसुखप्रवृत्तिर्विरेकःवमनंचातिपरत
दापंकुर्यात् मित्राश्विध्रुवक्षिप्रश्रवणधनिष्ठापूर्वाभाद्रपदाश्लेषानक्षत्रेषुरविवारेऽथमहवारेनावेदोबुधस्यलग्नवर्गेजीवस्यापिलग्नवर्गेयस्मिन्कस्मिंश्चिल्लग्नेपिगुरुबुधयोःषड्वर्गेसति
ननोलग्नेगुरोःसतिकर्तुर्गुरुबलेवसतिधर्मक्रियाकोटिहोमरुद्रानुष्ठानादिरूपानिगदिताकथिता २० अथधान्यच्छेदनवसंततिलकयाह तीक्ष्णाजपादेति एते
पेकोनविंशतिनक्षत्रेषुतथाभौमशनिरिक्तावर्जितदिनेस्थिरलग्नेसतिधान्यादीनांयवादीनांछिदाछेदनानिगदिताकथिता २१ अथकणमर्दनसस्यरोपणवव

लाघ्राश्विनकभाह्वये ध्रुवपुष्यमैत्रेशिरामोक्षणसौमार्केज्यदिनेविरेकवमनाद्यस्याद्बुधार्कीविना मित्राश्विक्षिप्रचरध्रुवेरविशशाङ्कासाहेलग्नव
र्गेविदोजीवस्यापिततोगुरौनिगदिताधर्मक्रियातद्बले २० तीक्ष्णाजपादकरवह्निवसुश्रुतीदुस्वातीमघोत्तरजलान्तकतक्षपुष्ये मंदाररि
क्तरहितेदिवसेऽतिशस्ताधान्यच्छिदानिगदितास्थिरभेविलग्ने २१ भाग्यार्यमश्रुतिमघेन्द्रविधातृमूलमैत्रान्त्यभेषुकथितंकणमर्दनंसत्
हीशाजपाश्विकरतिधातृशतार्यमर्क्षसस्यस्यरोपणमिहार्किकुजौविनासत् २२ सेनतिलकयाह भाग्येति येषु रोहिणीअंत्यरेवतीएषुनक्षत्रेषुकणा

नांचणकादीनांमर्दनंपादिघातादिनाविरूपीकरणंतत्समीचीनंस्यात् अथविशाखादिषण्णक्षत्रेषुआर्किकुजौविनाशनिभौमतोऽन्यवारेषुसस्यस्यधान्यस्य
रोपणंसत्शुभम् २२ अथधान्यस्थितिधान्यवृद्धिंचवसंततिलकयाह मिश्रोग्रेति मिश्रोग्रदारुणविभिन्नेषुमिश्रादिदशनक्षत्रेभ्योन्येषुससदशनक्षत्रेषुतथाकर्के
मेषतुलाराहितेलग्नेमकरस्थिरद्विस्वभावलग्नेषुशशाङ्केन्द्रबुधगुरुशुक्रवारेधान्यानांस्थितिःएकत्रस्थलेस्थापनंसाशुभकरीनिगदिता अन्यध्रुवेज्यादि
सपोदशनक्षत्रेषुधान्यवृद्धिःमत्यमेनावद्धान्यदेहि ततोमासद्वयानंतरंसपादसार्द्धपादास्यामीत्येवंरूपावृद्धिर्निगदिता २२ अथशान्तिकपौष्टिकादिस्वर्से

ने निषिद्धस्थानस्थे निषिद्धस्थानानिगोचरप्रकरणे तथापापग्रहैर्भवेएकादशेकेंद्रेप्रथमचतुर्थसप्तमदशमे १ ४ ७ १० कोणेनवपंचमस्थानेस्थितैः सद्भिःए
वंविधेलग्नेरुजाविरहितस्यरोगनिर्मुक्तस्यजनस्यस्नानंशस्तंशुभम् नारदः स्थिरेज्यादितिसार्पोत्यपितृवारुणभेषुच नकुर्याद्रोगमुक्तस्तुस्नानंवारेऽशुक्र
योरिति ४० अथशिल्पविद्यामनुष्टुभाह मृदुध्रुवेति मृदुध्रुवादिनक्षत्रेज्ञेबुधेदशमेलग्नेवासति अथवागुरौदशमेलग्नेवासति तथाविधौचंद्रेबुधगुरुषड्वर्गस्थेचस
तिशिल्पविधानानावर्णादिनिर्मितंमूर्त्यादिकंतद्विधाया प्रारंभः प्रशस्यते ४१ अथसंधानमनुष्टुभाह सुरेज्येतिपुष्यादिनक्षत्रेतथाऽष्टम्यातिथौहरौद्वादश्यांचतिथौ
तैतिलकरणेच तथा शुक्रदृष्टेयुतेचलग्नेतथाशुभग्रहाणांवारेसंधानंसंधिर्मैत्रीतियावत् इष्यतेतथाचकश्यपः भाग्येपुष्येसमैत्रेचलग्नेशुक्रेक्षितेयुतेकरणेतैति

व्यंत्यादितिध्रुवमघानिलसार्पधिष्ण्येरिक्तेतिथौचरतनौविकुर्वीदुवारे स्नानंरुजाविरहितस्यजनस्यशस्तंहीनेविधौखलखगेर्भवकेंद्रको
णे ४० मृदुध्रुवक्षिप्रचरेज्ञेगुरौवाखलग्नगे विधौज्ञजीववर्गस्थेशिल्पविद्याप्रशस्यते ४१ सुरेज्यमित्रभाग्येषुचाष्टम्यांतैतिलेहरौ शुक्रदृ
ष्टेतनौसौम्यवारेसंधानमिष्यते ४२

लेष्टम्याद्वादश्यांसंधिरिष्यते ४२ अथपरीक्षामुहूर्त्तंवसंततिलकयाह त्यक्त्वेति भूतश्चतुर्दशीजनुर्भमासौजन्मर्क्ष
जन्ममासश्चजन्मराशेरष्टमंसूर्यचंद्रंचनाड्या भानिजन्मभकर्मभादिनक्षत्राणि नाडीनक्षत्राणिएतानित्यक्त्वाध्रुवेगेहेस्वभावेचरलग्नेवातन्नवांशेच चंद्रशु
द्धौताराशुद्धौगुरुशुद्धौच सत्यांकरोहस्त अदितिः पुनर्वसुःहरिःश्रवः इंद्रोज्येष्ठाकंजलंतत्स्वामीवरुणः तस्यनक्षत्रंशततारका एषुभेषुपरीक्षाकार्या अन्यत्स्पष्टम्
परीक्षानामस्वर्णस्तेयादिपातकाभिशस्तस्यशुध्यशुद्धिविचारपूर्वकंतप्तमापादिरूपादिव्यमितियावत् उक्तंचदीपिकायाम् नोशुक्रास्तेऽष्टमार्केगुरुसहितर
वौजन्ममासेष्टमेंदौविष्टौमासेमलाख्येकुजशनिदिवसेजन्मताराख्वाथ नाडीनक्षत्रहीनेसुरगुरुरजनीनाथताराविशुद्धौप्रातःकार्यापरीक्षाद्विनचरगृहांशोदये

प्रेष्योग्निरूपेवित्तप्राणविनाशद पाताले द्विकशेषेण धनसंचयनाशनः गुणनंदावशेषेण भूमौ विपुलसौख्यद संस्कारेषु भिन्नाशेस्यनकार्यो नापि वैष्णवे नित्य
नैमित्तिककार्यं नत्वाप्ये मुनिभिः स्मृतः केचित्त्वेदस्रुवमपि होमेपत्न्यमित्युक्तं यथा अर्केभ्रश्राद्दष्टमेज्ञाच्चतुर्थे मदः शुक्रादष्टमेगारकश्च राहुर्धर्मे जीवतः खेटस्तु
मेहोमेनाशः पुत्रदाराधनानामिति ३५ अथ प्रतिवर्षोत्पन्ननवान्नभक्षणमनुष्टुभाह नवान्नमिति चरादिद्व्युदयभेषु सत्तनौ समीचीनलग्ने शुभग्रहैर्युते दृष्टे वेत्यर्थः
नदातिथय १६ ११ विषघटीविवाहप्रकरणोक्ता मधुभैत्रः पौषा आर्किः शनिः भूमिजो भौम एतान्विनापर्जयित्वा नवान्नभक्षणं शुभम् ३७ अथ नौकाघटनमनु
ष्टुभाह याम्यत्रयेति याम्यभय भरणी कृत्तिका रोहिणी ईशभार्द्रा अन्यानि मासिद्धानि एभ्यो भिन्ननक्षत्रेषु शुक्रगुरुरविवारे सत्त नौ शुभ मुक्त दृष्टे लग्ने नौकाघटनं नौ

सैकातिथिर्वारयुता कृताप्ताशेषगुणेभ्ये भुवि वन्हिवास सौख्याय होमे शशियुग्मशेषे प्राणार्थनाशौ दिवि भूतले च ३६ नृपानुस्यात्स्वराक्षिभ
मृदुसंसत्तन्नौ शुभं तिथिनानंदाविषघटीमधुपौष्याकिंभूमिजान् ३७ याम्यत्रयविशारद्रसार्पपित्र्येशाभिन्नभे भृग्वीज्यार्कदिने नौकाघटनं स
त्तनौ शुभम् ३८ मूलार्द्राभरणीपित्र्यमृगे सौम्ये घटे तनौ मत्स्ये शुक्रेऽष्टमे शुद्धे सिद्धिर्वीराभिचारयो ३९ कानिर्माण शुभम् नौकाचालननौका

गमनमुहूर्तौदीपिकायां शुभाहेविष्णुयुग्मेदु भगमैत्राश्विपाणिषु चालनघटनस्थानान्नाव शुभातिथौ दुपुभाश्विकरेन्यस्य धानिधिपूर्वा मित्रधनान्युत भेषु भल
ग्नेतारकयोगतिथौ दुवि शुद्धौ नौकागमन शुभदं शुभपारे ३८ अथ वीरसाधनाभिचारयोर्मुहूर्तमनुष्टुभाह मूलेति मूलादिनक्षत्रपंचके सम्याघटे मनौ कुम्भलग्ने
सौम्येबुधे सति तथा शुभे सुखे चतुर्थे अष्टमे शुद्धे ग्रहरहिते नाडशोल्मेवीरस्य धनस्य आभिचारस्य कर्मणः सिद्धिर्भविष्यति ३९ अथ रोगनिर्मुक्तस्नानमनु
ष्टुभाह भ्रत्येति स्थिरचरान्त्यस्वातीनि नवधिष्ण्यानि येषु स्नानं रोगविमुक्तस्य ततोऽभिहितं तथा शुभकल्पे रविवारे भौमवारे सौरे

जोरोगस्यास्थिरताबहुकालेनरोगनिवृत्तिःस्यात् तथाभरणीश्रवणशततारा: तक्षभंचित्राएतेषुनक्षत्रेषुशिवाघस्रा·एकादशदिवसा·रोगःह्यधिपंविशा-
स्वाअर्कोहस्त वासवंधनिष्ठाएषुत्रिषुभेषुपंचदशादिवसा·रोगः४५मूलंअग्नि·कृत्तिकादास्र मश्विनीएषुनवदिवसारोगः पित्र्यभेमघायांनखाःविंशातिर्दिवसाः
बुध्न्यभंउत्तराभाद्रपदाअर्यमाउत्तराफाल्गुनीपुष्यपुनर्वसुरोहिणीषुनगाःसप्तदिवसारोगः अजवैश्वेमृगोत्तराषाढयोः मासास्त्रिंशद्दिनानिरोगस्थैर्यंततो
रोग निवृत्तिः अत्रशांतिर्वसिष्ठोक्ता ऋक्षेशरूपंकनकेनकृत्वातल्लिगमंत्रैश्वसुगंधपुष्पैः वस्त्राक्षतैर्गुग्गुलधूपदीपनैवेद्यतांबूलफलैश्वसम्यक् पूजांचकृत्वाम
यनाशनायद्विजायदद्यादतुलंशिवाय आमयोरोगः अतुलमपरिमितद्रव्यम् अथानंतरंयमाहिमूलभेभरण्याश्लेषामूलेषुकृत्तिकाविशाद्रामघासुच ससन

स्वातींद्रपूर्वाशिवसार्पभेमृतिर्ज्वरैंत्यमैत्रेस्थिरताभवेद्रुजःयाम्यश्रवोवारुणतक्षभेशिवा११घस्राहिपक्षो१५ह्यधिपार्कवासवाः ४५
मूलाग्निदास्रेनवपित्र्यभेनखा२० बुध्न्यार्यमेज्यादितिधातृभेनगाः७मासोजवैश्वेथयमाहिमूलभेमिश्रेशपित्र्येफणिदंशनेमृतिः ४६ रौ
द्राहिशाक्रांबुपयाम्यपूर्वाहिर्दैववस्वाग्निषुपापवारे रिक्ताहरिस्कंददिनेचरोगेशीघ्रंभवेद्रोगिजनस्यमृत्युः ४७ क्षत्रेषुयस्यकस्यचित्फणिदंशने स

र्पदंशनेमृतिर्भवेत् अत्रसर्पदंशेयस्यएतेषु गोचरवशेनचंद्रबलंनभवति तस्यैवसर्पदंशेन यद्यत्रचंद्रस्तस्यैवगोचरेवाशुभप्रदः तदानूनंभवेन्मृत्युः स्कंधास
सिक्तदेहिनइति ४६ अथशीघ्रंरोगिमरणेविशिष्टयोगंद्वितीयोपजातिकयाह रौद्राहीति रौद्रादिनक्षत्रेषुपापवारेसतिरिक्ताःप्रसिद्धाःहरिर्द्वादशीस्कंददिनं
षष्ठीएतासुतिथिषुएवंविधेविशिष्टयोगेयस्यरोगोत्पत्तिर्भवतितस्यरोगिजनस्यशीघ्रंमृत्युर्भवेत् ४७ अथप्रेतदाहमुहूर्त्तंप्रेतदाहादिनिषेधंचोपेंद्रवज्रया
हक्षिपेतिक्षिप्रादिनक्षत्रेषुप्रेतक्रियाप्रेतानांमृतानांक्रियाउत्तमलोकप्राप्त्यर्थंश्राद्धादिक्रियास्यात् यदिदाहसमयेकारणवशान्नारब्धा अथझषकुंभगोविधौ

शस्तलग्नेइतिव्यवहारोच्चयेअष्टम्याश्चतुर्दश्याप्रायश्चित्तपरीक्षणे नपरीक्षाधिवासश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्चतथाग्नेयं पुनर्वसू तदुच्छते
शिपाभेक्तात्याभिषुक्तविचारणेइतिनारदीनक्षत्राणिदीपिकामरत्ननात् जन्मर्क्षमाद्यदशमचकर्मसंघातिकंषोडशर्भंसमानसम् स्यात्पचाविंशसमुदायमष्टादशं
पोविंशतिभविनाशकम् एवषट्भोजनः सर्वजातिदेशाभिषेकभौ नवभोनृपतिर्नियोनाडीनाराः स्मृताअमूरिति नृजातिनक्षत्राणिवराहसहितायाम् पूर्वात्रयसा
नन्मघजानाराज्ञान्पुष्येणसहोत्तराच सपोष्यामैत्रंपितृदैवतञ्चप्राजापतेर्भंच कृषीवलानाम् आदित्यहस्ताभिजिदश्विनानिवणिग्जनस्वाम्यमुपागतानि मूलत्रि
नेत्रानिलवारुणानि भान्यग्रजाते प्रभविष्णुताया सोम्यंद्रचित्रावसुदैवतानिसेवाजनस्वाम्यमुपागतानिसार्पविशाखाश्रवणेभरण्याश्चाण्डालजातेरभिनिर्दिशा-

त्यन्काष्ट८भूत१४शनिजीवकुजानुजन्मर्भमासौ८मृतोरविविधूअपिभानिनाड्या हृगेश्वरेतत्तुलवेशशिजीवताराशम्होकरादितिहरी
द्रकपरीक्षा ४३ व्ययाष्टशुद्धोपचयेलग्नगेशुभदृग्युते चंद्रेत्रिषड्दशायस्थेसर्वारम्भःप्रसिध्यति ४४ वीति देशोवाराणस्यादिकस्तन्नक्षत्र

शतपदचक्रोक्तम् यथावाराणस्या नक्षत्ररोहिणीतिचाभिषेकमेयस्मिन्पुष्यादिकेनक्षत्रेराज्ञाभिषेकोजातस्तदभिषेकर्क्षमितिराज्ञांनयभानि इतरेपापजेव
भानि ४३ अथसामान्यतः शुभकार्येषुलग्नशुद्धिमनुष्टुभाह व्ययेतिव्ययोद्वादशमष्टमंतत्स्थानद्वयंशुभंग्रहरहितंयस्मिन् एतादृशोस्वजन्मराशेर्जन्मलग्ना
द्वाउपचयभवनेत्रिषडेकादशदशमरूपेलग्नगतेशुभैर्दृष्टेयुतेचतथाचंद्रेत्रिषड्दशायस्थेसतिसर्वेषांशुभकार्याणामारंभाः सिध्यंतितथाचवसिष्ठः उपचयगे
लग्नगतेव्ययनेधनशुद्धिसंयुतलग्नेउपचयगेशीतकरेमंगलकर्माणि कार्याणीति ४४ अथमासचेपुत्रशोरात्नीसस्यातान्निवसीदिनसंख्यांइनीयोपजातिक
योपेंद्रवज्रयानाह स्तानीदिति मूलान्नीति स्तानीस्येशापूर्वामयाद्यीष्वेषा सुन्वरेन्वरोससीसप्ताप्यभिषिच्यमान् अथाश्विनीरेवत्युराधयोर्भवोत्सीक

द्रायां विषमपादमृक्षंचेत् त्रैपुष्करारख्ययोगस्त्रिगुणफलोयुगुलभेद्विगुणंपदानियन्नक्षत्रस्यैवचरणः पूर्वराशौचरणत्रयमपरराशौभवति तानिविषम
चरणानि द्वीशार्यमित्यादीनि अथवसुधनिष्ठा तक्षंचित्रा चांद्रंमृगः एतानिभानि भद्रातिथयः रविशनिभौमवाराश्च अत्रापिविशिष्टयोगेद्विपुष्करनामयोगो
भवति तत्फलंमृत्युविनाशवृद्धौद्वैगुण्यकृद्भवतितत्रशांतिमाहनारदः दद्यात्तद्दोषनाशायगोत्रयंमूल्यमेववा द्विपुष्केद्वयंदद्यान्नदोषस्त्वृक्षमात्रतइति अत्रात्रि
पुष्करेकश्यपेनरविस्थानेबृहस्पतिवारोत्युक्तः भद्रातिथिः शनीज्यारवारेचेद्विषमांघ्रिभम् त्रिपुष्करंत्रिगुणदंद्विगुणंद्व्यंघ्रिभंमृतावितिं इदमेवदद्दस्वाश्रीप
तिनाप्युक्तम् विषमचरणंधिष्ण्यमित्यादि अत्रकश्यपवाक्यंमृतावेवत्रिगुणफलतोक्ता ग्रंथकृतातुश्रीपतिवाक्यानुरोधान्मृत्युविनाशवृद्धावित्युक्तम् ५० अथ

त्रैपुष्करोभवतिमृत्युविनाशवृद्धौत्रैगुण्यदोद्विगुणकृद्वसुतक्षचांद्रे ५० शुक्रारार्किषुदर्शभूतमदनेनंदासुतीक्ष्णोग्रभेपौष्णेवारु
णभेत्रिपुष्करदिनेन्यूनाधिमासेयने याम्येऽब्दात्परतश्चपातपरिघेदेवेज्यशुक्रास्तकेभद्रावधृतयोःशवप्रतिकृतेर्दाहोनपक्षेसिते ५१

शवप्रतिकृतिदाहेनिषिद्धकालंशार्दूलविक्रीडितेनाह शुक्रारेति एवंविधेदिनेशवस्यप्रतिकृतिः पर्णशरादिनासावयववत्कल्पनंतस्यदाहोनकार्यः कुतः
द्विविधोहिप्रेतसंस्कारः प्रत्यक्षशरीरस्यैका तत्रप्रतिकृतेरन्यः तस्यप्रत्यक्षशरीरसंस्कारेदिनविचाराभावः प्रत्यक्षशवसंस्कारेदिनंनैवविशोधयेदिति
प्रतिकृतिसंस्कारेकालत्रयंआशौचमध्येवर्षमध्येवर्षानंतरंचेति आशौचमध्येक्रियतेपुनःसंस्कारकर्मचेत् शोधनीयंदिनंतत्रयथासंभवमेवतु आशौचवि
निवृत्तौचेत्पुनः संस्क्रियतेमृतः संशोध्यैवदिनंग्राह्यमूर्ध्वंसंवत्सराद्यदीतिगार्ग्यवचनाद्दिनशुद्धिरुच्यते शुक्रार्किदिनेशुक्रभौमशनिवारेशवप्रतिकृ
तेर्दाहोनकार्यइतिप्रत्येकसंबंधः दर्शोमावास्याभूतश्चतुर्दशीमदनस्त्रयोदशी नंदाःप्रतिपत्षष्ठ्येकादश्यः आसुतिथिषु तथातीक्ष्णोग्रभेमूलार्द्राज्येष्ठाश्लेषा

मीनकुंभस्थितेचन्द्रे धनिष्ठोत्तरार्द्धादिपंचनक्षत्रेषु प्रेतस्य दाहो न कर्तव्य इत्यर्थः तथा शय्या खट्वाया वितानस्य
नम् तथा गृहगोपनं गृहाच्छादनम् आदिशब्देन तृणकाष्ठसंग्रहश्च त्याज्य इत्यर्थः ब्रह्मपुराणे पंचके मरणमापन्नानां विशेषः कुंभमीनस्थिते चन्द्रे मरणं यस्य जायते न तस्यो
र्ध्वगतिर्दृष्टा संततेर्न शुभं भवेदिति तेन पंचके मृतस्य पंचके दाहमाशौचसमाप्तौ तत्पुत्तलविधिं कृत्वा दाहः कार्यः पश्चादाशौचनिवृत्त्यनन्तरं शांतिकं कार्यम् यदि पंच
कमध्ये ब्रागेव मृतः पंचके दाहः शौचपुत्तलविधिः कृत्वा दाहः कार्यः आशौचनिवृत्त्यनन्तरं शांतिर्न कार्या एवं रेवत्यन्ते मृतस्य रेवती मध्ये यदा दाहः

क्षिप्राहिमूलेंदुहरीशवायुभेष्वेता क्रियाः स्युः प्रकुर्मगो विधौ प्रेतस्य दाहं यमदिग्गमं त्यजेच्छय्या वितानं गृहगोपनादि च ४८ सूर्यर्क्षा
द्रसुभैरधःस्थलग्नगते पापैर्वा रसे संयुतः शीर्षयुग्ममतेः शवस्य दहनं मध्ये युगैः सार्पभी मागाद्यादिषु वेदभीः स्वसुहृदां स्यात्सगमो रोगभीः क्रा
यादेः करणस्थ खगादिनकाष्ठादि संस्थापने ४९ भद्रातिथौ रविजभूतनयार्कवारे द्वीशार्यमाजचरणादितिवह्निपैत्र्ये

आशौचनिवृत्त्यनन्तरं शांतिर्वा कार्या मरणानिषेधः दाहनिषेध प्रतिपादकवचनद्वयसद्भावादिति ४८ अथ काष्ठानां गोमयपिंडानां संग्रहमुहूर्तम् शार्दूलविक्रीडि
नाह सूर्यर्क्षाद्रस भैरिति स्पष्टार्थम् ४९ अथ त्रिपुष्करयोगस्य फलं वसंततिलकयाह भद्रातिथाविति भद्रासंज्ञकतिथिर्द्वितीया सप्तमी द्वादशी शनिभौमसू
र्यवारे भवति तथाद्वीशा विशाखा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अजचरणः पूर्वाभाद्रपदा आदितिः पुनर्वसुः वह्निः कृत्तिका पैत्र्यमुत्तराषाढा एषु नक्षत्रेषु उक्ततिथि
वारनक्षत्ररूपे त्रिविधे योगे सति त्रिपुष्करः त्रिपुष्कर एव त्रैपुष्करः स्वार्थे ष्यञ् त्रिपुष्करसंज्ञो योगो भवति कीदृशः मृत्युविनाशवृद्धौ त्रिगुणप्रदः मृत्यौ नष्टे
न्निपेतनष्टे यदा स्त्वयोग्मीयेरन् यदि किंचिद्वस्तु विनष्टं तदा तस्य तद्वस्तु त्रयनाशः यथा किंचिद्वस्तु लब्धं तदा त्रिगुणस्तद्वस्तुलाभः वसिष्ठः रविशनिभौमवारेषु

द्रायांविषमपादमृक्षंचेत् त्रैपुष्कराख्ययोगस्त्रिगुणफलोयुगुलभेद्विगुणंपदानियन्नक्षत्रस्यैवचरणः पूर्वराशौचरणत्रयमपरराशौभवति तानिविषम चरणानि द्वीशार्कमित्यादीनि अथवसूधनिष्ठा तक्षंचित्रा चांद्रंमृग. एतानिभानि भद्रातिथयः रविशनिभौमवाराश्च अत्रापिविशिष्टयोगेद्विपुष्करनामयोगो भवति तत्फलंमृत्युविनाशवृद्धौद्वैगुण्यकृद्भवतितत्रशांतिमाहनारदः दद्यात्तद्दोषनाशायगोत्रयंमूल्यमेववा द्विपुष्करेद्वयंदद्यान्नदोषस्त्वृक्षमात्रतइति अत्रत्रि पुष्करेकश्यपेनरविस्थानेबृहस्पतिवारोप्युक्तः भद्रातिथिः शनीज्यारवारेचेद्विषमांघ्रिभम् त्रिपुष्करंत्रिगुणदंद्विगुणंद्व्यंघ्रिभंमृतावितिइदमेवदृष्ट्वाश्रीप तिनाप्युक्तम् विषमचरणंधिष्ण्यमित्यादि अत्रकश्यपवाक्यंमृतावेवत्रिगुणफलनोक्ता ग्रंथकृतातुश्रीपतिवाक्यानुरोधान्मृत्युविनाशवृद्धावित्युक्तम् ५० अथ

त्रैपुष्करोभवतिमृत्युविनाशवृद्धौत्रैगुण्यदोद्विगुणकृद्वसुतक्षचांद्रे ५० शक्रारार्किषुदशभूतमदनेनंदासुतीक्ष्णोग्रभेपौष्णेवारु णभेत्रिपुष्करदिनेन्यूनाधिमासेयने याम्येऽब्दात्परतश्चपातपरिघेदेवेज्यशुक्रास्तकेभद्रावैधृतयोःशवप्रतिकृतेर्दाहोनपक्षेसिते ५१

शवप्रतिकृतिदाहेनिषिद्धकालंशार्दूलविक्रीडितेनाह शक्रारेति एवंविधेदिनेशवस्यप्रतिकृतिः पर्णशरादिनासावयवत्वकल्पनंतस्यदाहोनकार्यः कुतः द्विविधोहिप्रेतसंस्कारः प्रत्यक्षशरीरस्यैका तत्रप्रतिकृतेरन्यः तस्यप्रत्यक्षशरीरसंस्कारेदिनविचाराभावः प्रत्यक्षशवसंस्कारेदिनंनैवविशोधयेदिति प्रतिकृतिसंस्कारेकालत्रयंआशौचमध्येवर्षमध्येवर्षानंतरंचेति आशौचमध्येक्रियतेपुनःसंस्कारकर्मचेत् शोधनीयंदिनंतत्रयथासंभवमेवतु आशौचवि निवृत्तौचेत्पुनः संस्क्रियतेमृतः संशोध्यैवदिनंग्राह्यमूर्ध्वंसंवत्सराद्यदीतिगार्ग्यवचनाद्दिनशुद्धिरुच्यते शक्रारार्किदिनेशुक्रभौमशनिवारेशवप्रतिकृ तेर्दाहोनकार्यइतिप्रत्येकसंबंधः दर्शोमावास्याभूतश्चतुर्दशीमदनस्त्रयोदशी नंदाःप्रतिपत्षष्ठ्येकादश्यः आसुतिथिषु तथातीक्ष्णोग्रभेमूलार्द्राज्येष्ठाश्लेषा

मीनकुंभस्थितेचंद्रेधनिष्ठोत्तरार्द्धादिपंचनक्षत्रेप्रेतस्यदाहोवर्जनीयोऽत्यंतं यत्नतः यमदिग्गमनं दक्षिणदिशिगमनं यात्राम् तथा शौय्यायाः खट्वायाः वितानचय नम् तथा गृहगोपनं गृहाच्छादनम् आदिशब्देन तृणकाष्ठसंग्रहं वर्जयेत् ब्रह्मपुराणे पंचकेमरणमापन्नानां पिंडम् कुंभमीनास्थितेचंद्रे मरणं यस्य जायते न तस्यो र्ध्वगतिर्दृष्टा संततेर्न शुभं भवेदिति तेन पंचके मृतस्य पंचके दाहमासीसर्पोऽन्यनकुलविधि कृत्वा दाहः कार्यः पश्चादाशौचनिवृत्यनंतरं शांतिकं कार्यम् यदि पंच कमध्ये भागे यमृत पति नश्रवणात् पंचके दाहमासौ पुत्तलविधि कृत्वा दाहः कार्यः आशौचनिवृत्यनंतरं शांतिर्न कार्या एवं रेवत्यंत मृतस्य रेवती मध्ये पंचकीयदाहः

क्षिप्राहिमूलेंदुहरीशवायुभेषु प्रेतक्रियास्थास्यकुंभगे विधौ प्रेतस्यदाहयमदिग्गमंत्यजेच्छय्यावितानगृहगोपनादिकं ४८ सूर्यर्क्षा दस्त्रभैरर्धस्थलग्नेंस्था केशरसैः संयुतैः शीर्षे सुगमनं शवस्य दहनं मध्ये युगैः सार्पभैः मागाद्यादि गुवेदभैः स्वसुहृदां स्यात्तगमारोगभैः का याद्यं करणस्करवगादितकाष्ठादिसंस्थापने ४९ भद्रातिथीरविज भूसुतवारे हीना यमाजनकरणादितिवान्हि भेषु

आशौचनिवृत्यनंतरं शांतिरेव कार्या मरणनिषेधाद्दाह निषेध प्रतिपादक वचनद्वयसद्भावादिति ४८ अपकाष्ठानां गोमयपिंडानां संग्रहमुहूर्तम् शार्दूलविक्रीडिते नाह सूर्यर्क्षाद्दस्त्रभैरिति स्पष्टार्थम् ४९ अथत्रिपुष्करयोगस्य फलवसंततिलकयाह भद्रातिथिरिति भद्रासंज्ञकतिथिर्द्वितीयासप्तमीद्वादशी शनिभौमसू र्यवारे भवति तथा हीना विशाखा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अजचरणः पूर्वाभाद्रपदा आदितिः पुनर्वसुः वह्निः कृत्तिका वैश्वमुत्तराषाढा एषुनक्षत्रेषु उक्ताविधि वारनक्षत्रेषु त्रिविधयोगे सति त्रैपुष्करः त्रिपुष्कर एव त्रैपुष्करः स्वार्थे ऽण् त्रिपुष्कर सञ्ज्ञको योगो भवति तस्मिन् योगे मृत्युविनाशवृद्धौ त्रिगुणपदः तद्दिने पादिक न्निपेतनद्वायादास्तम्योम्नीयेरन् यदि किंचिद्वस्तु भिन्न नष्टं नदातस्यतद्वस्तु अपनाशः तथा किंचिद्वस्तु लब्धं तदा त्रिगुणास्त वस्तु लाभः वसिष्ठः रवि राहु भौम वारेषु

ज. सार्पमघानक्षत्रयोरपि अयमेवमुख्यः पक्षः कश्यपादिबहुमुनिसंवादात्तु कश्यपः ज्येष्ठांत्यमूलयोरंतरालयामोद्भव शिशुः अभुक्तमूलजः सोथवाश्ले
षापित्र्ययोरपि वसिष्ठोपि भुजंगपौरंदरपौष्णभानां तदग्रभानां च तदंतराले अभुक्तमूलं प्रहरप्रमाणं त्यजेत्सुतं तत्रभवां सुतां चेति वसिष्ठ एकद्विघटीमितं ज
गौ ज्येष्ठांते एकघटिका मूलाद्यं घटिकाद्वयमित्यर्थः इदं वसिष्ठेन केचिन्मतमुक्तं यतस्तद्वाक्ये केचित् अपरे इति पदोक्तेः तद्वाक्यं च ज्येष्ठांत्यपाद घटिकामित
मेव केचिन्मूलं त्वभुक्तमपरे पुनरामनंति मूलाद्यपाद घटिकाद्वितयेन सार्द्धमष्टौ समाः परिहरेदिह जन्मभाजमिति बृहस्पतिस्तु एकघटीप्रमाणकं जगौ ज्येष्ठां
त्यार्धघटिका मूलाद्याचार्धघटिकेत्यर्थः गुरु ज्येष्ठांत्यघटिकार्धं च मूलादौ घटिकार्धकम् तयोरंतर्गता नाडी त्वभुक्तमूलमुच्यते इति ५३ अथान्ये आचार्या उप

अथोचुरन्ये प्रथमाष्टघट्यो मूलस्य शाक्रांतिमपंचनाड्यः जातं शिशुं तत्र परित्यजेद्वा मुखं पितास्याष्टसमा न पश्येत् ५४ आद्ये पिता
नाशमुपैति मूलपादे द्वितीये जननी तृतीये धनं चतुर्थे स्य शुभोथ शांत्या सर्वत्र सत्स्याद्दहिभे विलोमम् ५५ जातिकयाह अथोचुरन्य इति आ

चार्याः प्रोचुः मूलस्य प्रथमा अष्टघटिकाः शाक्रस्य ज्येष्ठायाः अंतिमाः पंचनाडिकाः एवमुभयोरंतराले त्रयोदशघटिका अभुक्तसंज्ञकाः प्रोचुः उक्तं च ज्येष्ठांत्याघटि
काः पंचमूलाद्याचाष्टनाडिकाः अभुक्तमिति तज्ज्ञेयं तत्र जातं शिशुं त्यजेदिति तत्फलमाह तत्राभुक्तमूले जातं शिशुं बालं बालां वा पिता परित्यजेत् त्यागाशक्तौ वा
पिता अस्य बालस्याष्टसमाः अष्टौ वर्षाणि मुखं न पश्येत् नारदः अभुक्तमूलजं पुत्रं पुत्रीमपि परित्यजेत् अथवाब्दाष्टकं तातस्तन्मुखं न विलोकयेदिति अत्र घटी
नांन्यूनाधिक्यकथनं दोषस्याधिक्याल्पत्वकथनार्थं ज्ञेयम् ५४ अथ मूलाश्लेषाजातस्य चरणवशेन फलमुपजातिकयाह आद्ये पितेति मूलप्रथमचरणे जातस्य
बालस्य पिता नाशं प्राप्नोति द्वितीयचरणे जननी माता नाशं प्राप्नोति सापत्नमातरि मातृशब्दो गौणः तेन गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसंप्रत्यय इति जननीपदप्रयोगः

स्तीक्ष्णानि पूर्वात्रयमघा भरणीउग्राणि पौष्णरेवतीवरुण शततारा पूर्वोक्तेभि पुष्करदिनेन्यूनाधिमासेक्षयमासे अधिकमासे अयने याम्ये अब्दान्तरन
अब्दमध्येयाम्यायनेपिकार्यं. न्दाम्दनमूतामापानवैधृतिविष्टिषु कृष्णार्कभौमपरिघध्रुवमिश्रोग्रमैत्रभे कर्तुश्चदेषवेदास्तेजन्मप्रत्यरितारिकेभिपादभोसितेपक्षे
ऽयनेयाम्येऽब्दतःपरम् शवप्रविष्कोर्दाहः शुक्रेज्यास्ताधिमासकेनष्टोमध्यौरिपानुमैत्रद्विशादिविभगाधुषेड्ढालिनिर्बधोक्ते. दिनक्षयोपिवर्ज्यं वर्जयेत्तुदिनक्ष
यमितिगार्ग्योक्ते पातपरिघेपातोव्यतीपातोमहापातश्चपरिघश्च एतेषुदाहोनकार्यः देवेज्यशुक्रास्तकेदाहोनकार्यं भद्रायांवैधृतौचलयासिनेशुक्लपक्षेइति
५१ अथतेनैवछंदसारुज्येतराण्याह जन्मप्रत्यरितारयोरिति कर्तुः जन्मप्रत्यरितारयो जन्मताराउत्पत्तिनक्षत्रदशमेकोनविंशतीति प्रत्यरिवाराजन्मभात्पंचमचतु

जन्मप्रत्यरितारयोर्मृतिकरस्त्यक्तश्चकर्तुर्नसन्मध्योमैत्रभगादितिध्रुवविशाखाद्याग्निभेष्टोपिच श्रेष्ठोर्केज्यविधोर्दिनेमृतिकरस्वात्याश्वि
पुष्येतथातोचातस्तृतीयविचार्यमाखिलमध्येयपापाशुभत्रम् ५२ अभुक्तमूलघटिकानतुष्टयज्येष्ठात्यमूलादिभवाहिनारद वसिष्ठएकाद्विघटी
मितजगोबृहस्पतिस्त्वेकघटीप्रमाणकम् ५३ दैवज्ञयोविशानक्षत्रम्

स्त अथमध्यनक्षत्राणि मैत्रमनुराधा भगःपूर्वाफल्गुनी अदितिः पुनर्वसुः ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयम् विशाखाद्याग्निभंमृगाश्विनाधनिष्ठा श्लेषुभेपि शत-
दाहोमध्यमः अथोत्तमानि अर्केज्याभ्यासहितोविधुः अर्कगुरुचंद्रवारेतथाश्रवणहस्तस्वात्यश्विनीपुष्येपूर्वनक्षत्रेपुशवप्रतिकृतेर्दाहः श्रेष्ठः इदमखिल
माशौचातःपरतः अनन्तरम् मध्येतुपयासमयकिंचिद्गुणागीकारणोविचार्यम् ५२ अथमूलनक्षत्रजातस्याविशेषमुपजातिकयाह अभुक्तमिति नारदः अभु
क्तमूललक्षणज्येष्ठात्यमूलादिभवघटीचतुष्टयअगोज्येष्ठान्तघटीचतुष्टयमूलादिघटीचतुष्टयमेत्यर्थः नारद योज्येष्ठामूलयोरंतरालमहरज. शिशुः अभुक्तमूल

ज. सार्पमघानक्षत्रयोरपि अयमेवमुख्य. पक्ष कश्यपादिबहुमुनिसंवादात्तुकश्यपः ज्येष्ठांत्यमूलयोरंतरालयामोद्भव शिशु. अभुक्तमूलजः सायताप्न षापित्र्ययोरपि वसिष्ठोपि भुजंगपौरंदरपौष्णभानांतदग्रभानांचतदंतरालेअभुक्तमूलंप्रहरप्रमाणंत्यजेत्सुतंतत्रभवांस्कतांचेति वसिष्ठएकद्विघटीमितंज गोज्येष्ठांतेएकघटिकामूलाद्यंघटिकाद्वयमित्यर्थः इदंवसिष्ठेनकेचिन्मतमुक्तं यतस्तद्वाक्येकेचित् अपरेइतिपदोक्तेः तद्वाक्यंच ज्येष्ठांत्यपादघटिकामित मेवकेचिन्मूलंत्वभुक्तमपरेपुनरामनंति मूलाद्यपादघटिकाद्वितयेनसार्द्धमष्टौसमाः परिहरेदिहजन्मभाजमिति बृहस्पतिस्तुएकघटीप्रमाणकंजगौ ज्येष्ठां त्यार्धघटिकामूलाद्याचार्धघटिकेत्यर्थ गुरु ज्येष्ठांत्यघटिकार्धंचमूलादौघटिकार्धकम् तयोरंतर्गतानाडीत्त्वभुक्तंमूलमुच्यतेइति ५३ अथान्येआचार्याउप

अथोचुरन्येप्रथमाष्टघट्योमूलस्यशाक्रांतिमपंचनाड्यः जातंशिशुंतत्रपरित्यजेद्वामुखंपितास्याष्टसमानपश्येत् ५४ आद्येपिता नाशमुपैतिमूलपादेद्वितीयेजननीतृतीये धनंचतुर्थेस्यशुभोथशांत्यासर्वत्रसत्स्यादहिभेविलोमम् ५५

जातिकयाहु अथोचुरन्यइति आ चार्या प्रोचु मूलस्यप्रथमा अष्टघटिका. शाक्रस्यज्येष्ठाया. अंतिमाःपंचनाडिकाएवमुभयोरंतरालेत्रयोदशघटिका अभुक्तसज्ञका प्रोचु. उक्तंचज्येष्ठांत्याघटि का पंचमूलाद्यावसुनाडिकाः अभुक्तमितितज्ज्ञेयंतत्रजातंशिशुंत्यजेदिति तत्फलमाह तत्राभुक्तमूलेजातंशिशुंबालंबालांवापितापरित्यजेत् त्यागाशक्तौवा पिताअस्यबालस्याष्टसमाःअष्टौवर्षाणिमुखंनपश्येत् नारदः अभुक्तमूलजंपुत्रंपुत्रीमपिपरित्यजेत् अथवाब्दाष्टकंतातस्तन्मुखंनविलोकयेदिति अत्रघटी नांन्यूनाधिक्यकथनंदोषस्याधिक्याल्पत्वकथनार्थंज्ञेयम् ५४ अथमूलाश्लेषाजातस्यचरणवशेनफलमुपजातिकयाह आद्येपितेति मूलप्रथमचरणेजातस्य बालस्यपितानाशंप्राप्नोति द्वितीयचरणेजननीमातानाशंप्राप्नोति सापत्नमातरिमातृशब्दोगौणः तेनगौणमुख्ययोर्मुख्येकार्यसंप्रत्ययइतिजननीपदप्रयोगः

२९ चरणेधननश्यति चतुर्थमरणोबालस्यशुभ अत्रविशेषोनारदेनोक्त दिवाजातस्तुपितररात्रौतुजननीतथा आत्मानसंध्ययोर्हन्तिनास्तिगण्डोनि
रामयः यासिद्धस्तु मूलाद्यपादेयदिराभिभागेतदात्मनोनास्तिपितुर्विनाशम् द्वितीयपादोदिनगोयदिस्यात्तमातुरल्पोपितदास्तिदोष अथानंतरशान्त्यामूला
श्लेषाशान्त्यास्त्वनुष्ठितयासर्वत्रचरणचतुष्टयेपिशुभम् अनिष्टफलनाशकल्याणस्यात् शास्त्रोक्तरीत्यास्वल्पसूतकान्तेमासेतृतीयेप्यथवत्सरान्तेइतिका-
लत्रयमत्रसिद्धेषोक्तम् गण्डेतुविशेष मातृगण्डेस्त्रेजातेसूतकान्तेविचक्षण कुर्याच्छान्तितद्देशेनतद्दोषस्यानुपत्तये शिष्टास्तु सर्वत्रापिमन्नक्षत्रेजन्मत
न्नक्षत्रएवशान्तिरितिव्यवहरति अथाहिमोविशेषममिति आश्लेषायामूलपादोक्तफलफलविलोमंविपरीतंज्ञेयम् मूलस्यप्रथमपादेपितृनाशइत्युक्तम् आश्ले
षाचतुर्थपादोत्पन्नस्य द्वितीयपादेमातृनाश सआश्लेषातृतीयचरणे तृतीयचरणेधननाशउक्त सआश्लेषाद्वितीयचरणे चतुर्थचरणेशुभमुक्त तदाश्लेषा
प्रथमचरणेज्ञेयम् अत्रबहुविचारोस्तिग्रन्थभूयस्त्वभयात् नलिख्यते अथकैश्चिन्मूलवृक्षादिविचारउक्त जयार्णवे मूलंस्तंभत्वचाशाखापत्रपुष्पफलंशिखा
मुनयोष्टौदिशोरुद्रासूर्याचन्द्राग्नयोभ्यसः मूलेतुमूलनाशस्यात्स्तंभेवंशविनाशनम् त्वचिमातुर्भवेत्क्लेशः शाखायांमातुलस्यच पत्रेराज्यंविजानीयात्पुष्पे
मंत्रिपदंस्मृतम् फलेनविपुलालक्ष्मीः शिखायामल्पजीवितम् अथमूलपुरुषयोगेषष्टिन्यासकस्त्रेव मूर्ध्न्यस्यघटिकापञ्चासोमूर्ध्निपञ्चनृपोभवेत् मुखेससमृति पि-
त्रोः स्कन्धेवेदामहाबलः बाह्वोरष्टौक्लीबाभ्योस्तिस्नोव्रस्यान्विनोभवेत् हृदिस्वेदाभूमंपश्चीनाभौद्वौब्रह्मभिद्वेस् गुह्येदशातिकामीस्यात्जान्वोनोपणमहार
ति पादयो पञ्मृतिस्तस्येत्यक्तवान्क्रमशसनइति अथमूलोद्भूतकन्यायाफलार्थमूलांगविभागस्तथैवतत्रनाडिकाः शीर्षेषुवेतिपशुनाशनम् मुखेपद
धनहानिस्यात्कंठेपञ्चधनागमः कौटिल्यंरदपेपञ्चबाह्वोर्वित्तागमंततः वेदापाण्योर्दयाधर्मेपेदशत्येतिकामिनी ज्येष्ठमातुलनाशश्चजघयोर्युगनाडिका
ज्येष्ठभ्रातृविनाशश्चतस्मोजानुयुग्मके पादयोर्दशमाशश्चतत्रवैधव्यमादिशेत् इतिमूलप्रसूतायामुनिभिःफलमीरितम् अथाश्लेषाजातयोः पुत्रकन्ययोर्

गविभागेनफलंतत्रैव मूर्ध्निपंचस्फराज्यासिर्मुखेससपितृक्षयः नेत्रेद्वेजननीनाशोग्रीवायांस्त्रीषुलंपटः स्कधेवेद गुरौभक्तिर्हस्तेष्टेनबलीभवेत् हृद्येकादश
भिश्चात्मघातीसंजायतेनरः स्त्रीयानाभौभ्रमःषड्भिर्गुदेनवतपोधनः पादेपंचधनंहंतिसार्पादेतत्फलंक्रमात् अथाश्लेषावृक्षोपितत्रैवोक्तः फलंपुष्पंदलंशाखा
त्वग्लतास्कंधएवच सार्पवल्यादशाक्षांकस्वरविश्वार्कसागरा. नाडिकास्तद्भवेबालेफलंज्ञेयंयथाक्रमम् श्रीःश्रीराजभयंहानिर्मातृपित्रात्मसंक्षयइति
अयविभागोनक्षत्रस्यषष्ठिघटिकात्मकोज्ञेयः न्यूनातिरिक्तेअनुपातः ५५ अथमूलनिवासंसफलमिंद्रवज्रयाह स्वर्गइति शुचिराषाढःप्रोष्ठपदो
भाद्रपदःइषआश्विनः माघ.प्रसिद्ध.एषुमासेषुमूलनक्षत्रंस्वर्गेस्ति श्रावणकार्तिकचैत्रपौषेषुभूमौतिष्ठति तपस्य. फाल्गुनः शुक्रोज्येष्ठः फाल्गुनमार्गशीर्षवै

स्वर्गेशुचिप्रोष्ठपदेषमाघेभूमौनभःकार्तिकचैत्रपौषे मूलंह्यधस्तात्तुतपस्यमार्गवैशाखशुक्रेष्वशुभंचतत्र ५६

शाखज्येष्ठेषुअधः पातालेमूलंतिष्ठति तत्फलंच यदामूलनक्षत्रंयस्मिन्मासेयत्रभवतितत्रैवस्वर्गमृत्युपातालेष्वेवप्रोक्तशुभाशुभफलंददाति तेनद्रव्याद्यभा
वेस्वर्गपातालस्थेमूलेदोषाभावात् शांतेरनावश्यकत्वंज्ञेयम् यदातुभूमावेवमूलंतदाशांतिरवश्यंविधेयेतिशक्तेन उक्तंचज्योतिषार्णवे भूमिष्ठंदोषवहुलंस्व
ल्पमन्यत्रसंस्थितमिति ज्योतिर्निबंधेमूलाश्विपित्र्यचरणेप्रथमेचनूनंपौष्णेंद्रयोश्चफणिनश्चतुरीयपादे मातुः पितुः स्ववपुषोपिकरोतिनाशंजातोयदानि-
शिदिनेप्यथसंध्ययोर्वेति तत्रापिशांत्याशुभंभवतीतिज्ञेयम् ५६ अथमूलप्रसंगाद्दुष्टेषुगंडांतादिनिमित्तेषुजातस्यारिष्टपरिहारंचशार्दूलविक्रीडितेनाह
गंडांतेंद्रभेति एतेषुशिशोरुत्पत्तिर्नोशस्ता दुष्टफलदागंडांतंतिथिनक्षत्रलग्नानांसंधिः तल्लक्षणंज्येष्ठापौष्णाभेत्यादिनावक्ष्यति इंद्रभंज्येष्ठानक्षत्रंशूल
योगः पातोमहापातः परिघव्याघातगंडयोगाः अवमास्तिथिक्षयः संक्रांति. सूर्यसंक्रमणपुण्यकालः व्यतीपातवैधृतियोगौ सिनीवालीदृष्टेंदुरमावास्या

नेऽभून्नन्यत्रं शतच्छिद्रे घटे स्थितम् ततश्चानिर्ऋतिदेवमर्चयेत्पश्चिमामुखम् मोषुणास्तितिमंत्रेण शङ्खवस्त्राक्षतादिभिः मूलरूपाभिधानव्यश्यामकुणश्वा
ण्या। स्वद्रुसेटघस्योर्ध्वे द्विभुजं वसृकानम स्थापयेत्तं महाभैरवस्नगाद्यादिभिर्यजेत् चरुंच समर्पयेत्तत्र नैऋतं तदुष्कृतापहम् तत्पश्चात्वार कुंभाश्चतुर्दिक्षु स्थाप्याः
गन्कुंभो रुद्रस्थापनार्थमन्यस्थाप्य एक शतछिद्र कुंभं तस्मिन्कुंभे देवदारुशैलेयामितायाँश्चयानि तथा सुवर्णमूल अष्टादशायवपरिमितानि निक्षिप्य तदुप-
पञ्चगादिपात्रं निधाय तदुपरि वस्त्रं निधाय तत्पात्रे निर्ऋतिप्रतिमा इंद्रपार्वमाजलप्रतिमासहितां स्थापयेत् ततः षोडशोपचारैः पञ्चोपचारैर्वा पूजयेत् उक्तं च शौनकेन
पुण्यैस्तीर्थजलैस्तोयैः प्रोक्षितायां क्षितौ ततः तमोदकुंभं सलक्षणं कं व्रणविवर्जितम् अकृष्णमूलं निर्णिक्तं सूत्रेणान्निर्मलांभसा आरूढशोधितं समाकलश
स्थापनकुंभ इमं मे इति मंत्रेण पूरयेत्तीर्थवारिणा कुंभं च वस्त्रगंधाद्यैस्तत्तन्मंत्रैः प्रपूजयेत् या फाठोषीरित्यनया क्षिपेद्दलोपधादिकम् वस्त्रावगुंठनं कुर्यात्सुर
येत्तीर्थेनारिया कूर्चहेमसमायुक्तं चूतपल्लवसंयुतम् स्वस्तिकोपरि विन्यस्य सीरद्रुमसपल्लवैः द्रोणव्रीहींश्च निक्षिप्य ईशाने च निधापयेत् पञ्चरत्नानि नि
प्यसर्वौषधिसमन्वितम् अर्चितं गंधपुष्पाद्यैः श्रीरुद्रं तत्र संजपेत् तथा प्रतिरथसूक्तं शतरुद्रानुवाककम् रक्षामंत्रं तथा पु रक्षोघ्नं च सूक्तानि जपेत् स्थव
कजपेत्सम्यगशेषतरसहस्रकम् एकवारं तथा जापी पावमानीस्तु शन्नजपेत् जपस्य पञ्चकुंभांश्च हृद्यवालदलाभत श्रीरुद्रस्यैककुंभं च सर्वसूक्तानित
भंतु तथान्य पञ्चम कुंभं पूर्णकोलैः सुवर्णयुतम् चतु प्रस्रवणं कुर्यात्पञ्चवल्कलतद्रवेत् वस्त्रावगुंठितं कुर्यात्पूरयेत्तीर्थवारिणा पञ्चरत्नसमायुक्तमाम्रपल्लव
सयुत एतस्मिन्नपि पञ्चरत्नसप्तमृत्तिकाशतमूलदेवदारुप्रभृत्यौषधहेममूलानि निक्षिपेत् तत्र शतमूला सा विष्णुक्रांता सहदेवी तुलसी च शतावरी सू
लानीमानि गृण्हीयाच्छनालाभे विशेषतः तस्योपरि न्यसेत्पात्रं स्वर्णं वा रौप्यं मृन्मयम् ताम्रं वस्त्रेण संछाद्य शतमूलानि निक्षिपेत् कुंभोपरि न्यसेद्विद्वान्सूक्त
नक्षत्रदैवतम् अधिमत्यधिदेवौ च दक्षिणोत्तरदेशयोः अधिदैवं जपेदादौ ज्येष्ठानक्षत्रदैवतम् एवमत्यधिदेवं च पूर्वोपात्तं स दैवतम् स्वाङ्गोक्तेभ्रमंपीस्यम

धानादीन्प्रपूजयेत् पञ्चामृतेनसंस्नाप्यआवाह्याथसमर्चयेत् उपचारैःषोडशभिर्यद्वापंचोपचारकैः रक्तचंदनगंधाद्यैःपुष्पैः कृष्णासितादिभिः मेषशृंगा-
दिधूपैश्चघृतदीपैस्तथैवच स्क्रापोलिकमांसाद्यैर्नैवेद्यैर्भोजनादिभिः मत्स्यमांसस्क्रादीनिब्राह्मणानांविवर्जयेत् स्क्रास्थानेप्रदातव्यंक्षीरंसैंधवमिश्रित-
म् पायसंलवणोपेतंमांसस्थानेप्रकल्पयेत् उक्तगंधाद्यलाभेतुयथालाभंसमर्पयेत् पुष्पांततुसमभ्यर्च्यहोमंकुर्याद्यथोदितम् निर्वापप्रोक्षणादीनिचरोःकुर्या-
द्यथाविधि हविर्गृहीत्वाविधिनानैर्ऋतेवह्निमाहुवेत् अत्रवसिष्ठेनविशेषोभिहितः मूलप्रजामितिमंत्रद्वयस्यकण्वऋषिः निर्ऋतिर्देवता अनुष्टुप्छंदः मूलाय
स्वाहा प्रजापतयेस्वाहेत्युपहोममंत्रौ पलाशसमिदाज्येनचरुणाष्टसहस्रकम् अथवाष्टोत्तरशतंप्रत्येकंजुहुयात्ततः मूलंप्रजामित्यष्टाभिर्वाक्यैर्मंत्रद्वयेनच
सावित्रसौम्यनैर्ऋत्यमंत्रैरश्वत्थसंभवैः समिद्भिश्चतिलव्रीहीन्हुत्वाव्याहृतिभिस्ततः मूलप्रजामित्यष्टौचवाक्यान्याचार्यकोजपेत् अष्टोत्तरसहस्रंवाशतं
वानियतात्मवान् अयंहोमप्रकारस्तुशारवांतरविषयोध्येयः मोषुणः परापरेतियत्तेदेवेतिवापुनः पायसंघृतसंमिश्रंहुनेदष्टोत्तरंशतम् समिदाज्यचरून्
पश्चाच्छक्तितःसंख्ययाहुनेत् अधिदेवतयोश्चैवजुहुयात्स्वस्वमंत्रकैः नक्षत्रदेवताभ्यश्चपायसेनतुहोमयेत् कृणुष्वेतिपंचदशाभिर्जुहुयाद्रक्षसेततः गा
[illegible]जातवेदसे त्र्यंबकमितिक्रमात् सीरायुंजतितामग्निंवास्तोष्पत्यग्निमेवच क्षेत्रस्यपतिनागृणानाग्निंदूतंतथैवच श्रीसूक्तेनतथाविद्वान्समिदाज्य-
[illegible]क्रमात् अष्टोत्तरशतेर्वाथअष्टाविंशतिभिःक्रमात् अष्टाष्टसंख्ययावापिजुहुयाच्छक्तितोबुधः त्वंनःसोमेनपायसंजुहुयात्तुत्रयोदश चतुर्गृहीतमाज्यंच
[illegible]रुद्रेतिमंत्रतः स्रुवेणजुहुयादाज्यंमहाव्याहृतिभिःक्रमात् हुत्वास्विष्टकृतंपश्चात्प्रायश्चित्ताहुतीर्हुनेत् आचार्योयजमानोवाअग्नौपूर्णाहुतिंहुनेत् होमशे
[illegible]प्याथवह्निमारोपयेत्ततः कुंभाभिमंत्रणंकुर्याद्दक्षिणेनाभिमंत्रयेत् मृत्युप्रशमनार्थंयजपेत्त्र्यंबकंशतम् रुद्रकुंभोक्तमार्गेणरुद्रमंत्रंस्पृशन्जपेत्
[illegible]पंचनैवेद्यंकुंभयुग्मेनिवेदयेत् प्रसादयेत्ततोदेवमभिषेकार्थमादरात् भद्रासनोपविष्टस्ययजमानस्यऋत्विजः दारपुत्रसमेतस्यकुर्युःसर्वेभिषेचनम्

वृत्तं न्यस्तशतच्छिद्रे पटे स्थितम् ततश्च निर्ऋतिदेवमर्चयेत्पश्चिमामुखम् मोऽसुणास्त्विति मन्त्रेण रक्तवस्त्रा क्षतादिभिः मूलरूपविधातव्यश्यामकुणपस्वा
ख्याय् खड्गखेटधरसोम्यहिंसुजत्वदृक्शानम स्थापयेत्तंभद्राभेवत्वस्त्रगंधादिभिर्यजेत् नर्ऋत्यपयेत्तमनैर्ऋतदुष्कृतापहम् तथ्चत्वारः कुंभाश्चतुर्दिक्षु स्थाप्याः
निर्ऋत्कुंभोरुद्रस्थापनार्थमन्यस्थाप्यः एकः शतच्छिद्रः कुंभः तस्मिन्कुंभे देवदारुवीलेयमित्याद्यौषधानि तथासुवर्णमूल अष्टादशधान्य परिमितानि क्षिप्य तदुप
पन्नादिपात्रं निधाय तदुपरिवस्त्रं निधाय तत्र निर्ऋतिप्रतिमाइन्द्राणीप्रतिमाजलप्रतिमासहिता स्थापयेत् ततः षोडशोपचारैः पंचोपचारैर्वा पूजयेत् उक्तं शौनकेन
पुण्येऽर्निर्मथितेस्तोये मासितामासितेतरः तमोदकुंभसंस्कारस्कंधणविवर्जितम् अरुणमूलानिनिर्णिक्तपूरयेन्निर्मलांभसा आकलशोष्वितिमन्त्रेण आकलश
स्थापनक्रमः इममिति मन्त्रेण पूरयेत्तीर्थवारिणा कुंभं वरुणं गंधाद्यैस्तन्मन्त्रैः प्रपूजयेत् याः फलिनीरित्यनया क्षिपेद्द्रलोपधादिकम् वस्त्रावगुंठनं कुर्यात्पूर
येत्तीर्थवारिणा कूर्चहेमसमायुक्तं पूतपल्लवसंयुतम् स्वस्तिकोपरि विन्यस्य क्षीरद्रुमसपल्लवैः द्रोणव्रीहीन्विनिक्षिप्य ईशाने च निधापयेत् पंचरत्नानि निधि
प्य सर्वौषधिसमन्वितम् आर्तिगंधयुग्माद्ये श्रीरुद्रं तत्र संजपेत् तथाप्रतिरथसूक्तं शतरुद्रानुवाककम् रक्षामन्तश्चापु रक्षोघ्नं स्पृशन्जपेत् स्यव
कं जपेत्सम्यगष्टोत्तरसहस्रकम् एकवारं तथा जापी पावमानीस्पृशन्जपेत् अपस्यपञ्चकुंभांश्च हृदयवामदलाभत श्रीरुद्रस्यैककुंभं च तत्र सूक्तानि त
त्र तु तथान्यपञ्चमकुंभपूर्वोक्तैर्लक्षणैर्युतम् चतुःश्रवणकुर्यात्पंचवक्त्रं तत्र द्रवेत् वस्त्रावगुंठितं कुर्यात्पूरयेत्तीर्थवारिणा पंचरत्नसमायुक्तमाम्रपल्लव
संयुत एतस्मिन्नपि पञ्चरत्नसप्तमृत्तिकाशतमूलदेवदारुप्रभृत्यौषधहेममूलानि निक्षिपेत् तत्र शतमूलाः अपामार्गविष्णुक्रांतासहदेवीतुलसीशतावरी मू
लानीमानि गृण्हीयाच्छतालाभे विशेषतः तस्योपरि न्यसेत्पात्रं स्वर्णं वारौप्यमृन्मयम् शुद्धवस्त्रेण संछाद्य शतमूलानि निक्षिपेत् कुंभोपरि न्यसेद्दिव्यं मूल
नक्षत्रदैवतम् अधिप्रत्यधिदेवौ च दक्षिणोत्तरदेशयोः अधिदैवं जपेदादौ ज्येष्ठानक्षत्रदैवतम् एवं प्रत्यधिदेवं च पूर्वाषाढर्क्षदैवतम् स्वाल्पिगोष्ठे भसंभेम्य

तापित्रोर्धनस्यच भ्रातृज्ञातिकुलस्थानांदोषंसर्वंव्यपोहतु पितरः सर्वभूतानांरक्षंतुपितरःसदा सार्पनक्षत्रजातस्यवित्तंचज्ञातबांधवान् सर्पाधीशनमस्तु
भ्यंनागानांत्वगणाधिप गृहाणार्घ्यंमयादत्तंसर्वारिष्टप्रशांतये इत्यर्घ्यमंत्रः मूलनक्षत्रवत्कुर्यात्सर्वदोषोस्त्वनामतः एतच्चमूलाश्लेषाशांतिकद्वयंविवाहेउप-
स्थितेश्वशुरस्यश्वश्र्वाश्चसत्वेमूलाश्लेषोत्पन्नयोरपिवधूवरयोस्तत्तदरिष्टनिवृत्त्यर्थंविधेयम् उपलक्षणत्वाच्चज्येष्ठाविशाखोत्पन्नायावध्वावरस्यज्येष्ठबंधुक
ष्टशांतयेच नारदः मूलजाश्वशुरंहंतिव्यालजाचतदंगनाम् ऐंद्रीपत्यग्रजंहंतिदेवरंतुद्विदैवजा शांतिर्वापुष्कलान्चेत्स्यात्तर्हिदोषोनकश्चनेति इत्याश्लेषाशां-
तिः अथगंडांतशांतिः गंडशांतिंप्रवक्ष्यामिसोममंत्रेणभक्तिमान् कांस्यपात्रंप्रकुर्वीतपलैःषोडशभिर्नवम् अष्टाभिश्चचतुर्भिर्वाद्वाभ्यांवाशोभनंतथा
तन्मध्येपायसंशंखेनवनीतेनपूरिते राजतंचंद्रमभ्यर्च्यसितपुष्पसहस्रकैः दैवज्ञः शुक्लवासास्तुशुक्लमाल्यांबरार्चितः सोमोहमितिसंचिंत्यपूजांकुर्याद्दतं
द्विजः दद्याद्वैदक्षिणामिष्टांगंडदोषप्रशांतये शुक्लंवागीश्वरंचैवताम्रपात्रसमन्वितम् गंडदोषोपशांत्यर्थंदद्याद्वेदविदेशुचिः अत्रापिपूर्ववत्प्रतिमाकल
शा[illegible]भिषेकादिकंकार्यम् तिथिगंडेत्वनड्वाहंनाक्षत्रेधेनुरुच्यते कांचनंलग्नगंडेतुगंडदोषोविनश्यति आद्यभागेपितुर्गंडेत्रयाणामभिषेचनम् इतरत्रशि
[illegible]मातुरभिषेकंचकारयेत् अन्यच्च उत्तरातिष्यचित्रासुपूर्वापादोद्भवस्यच कुर्याच्छांतिंप्रयत्नेननक्षत्राकारजांबुधैः चित्राद्यर्द्धेपुष्यपादेद्वितीयेपूर्वाषाढाधि-
[illegible]द्वितीये जातःपुष्यश्चोत्तराद्येविघातीमातापित्रोर्भ्रातुरप्यात्मनश्च द्विमासश्चोत्तरादोषः पुष्यश्चैवत्रिमासकः पूर्वाषाढाष्टमेमासिचित्राषण्मासिकंफलम्
न[illegible]तथाश्लेषामूलेचाष्टौसमाःस्मृताः ज्येष्ठामासेपंचदशेपुत्रदर्शनवर्जिता उत्तरेतिलपात्रंस्यात्तिष्येगोदानमिष्यते अजाचित्रासुचैदेयापूर्वाषाढेतुकांचन
म् यवांश्चव्रीहिमाषांश्चतिलमुद्गांश्चदापयेत् यथावित्तानुसारेणकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् पितुरायुष्यवृद्ध्यर्थंशांतिरत्रविधीयते इतिगंडांतादिशांतिः अथज्ये
ष्ठाशांतिः भरद्वाजः ज्येष्ठादौमातृजननीमातामहंद्वितीयके तृतीयंमातुलंहंतिचतुर्थेजननींतथा आत्मानंपंचमेहंतिषष्ठेगोत्रक्षयोभवेत् सप्तमेकुलनाशस्या

स्यामितिसूक्तेनपावमानीभिरेवच आपोहिष्ठेतिनवभिरापइद्वाहुयेनन सहआस्तनृचेनापिदेवस्यत्वेतिमन्त्रकैः शिवसंकल्पमन्त्रेणवक्ष्यमाणेश्वमं
७८ योसौवज्रधरोदेवोमहेंद्रोगजवाहनः मूलजातशिशोर्दोषमातापित्रोर्व्यपोहतु योसौशक्तिधरोदेवोहुतभुङ्मेषवाहनः ससप्तजिह्वश्चदेवोग्निर्मूलदोषंव्य
पोहतु योसौदंडधरोदेवोधर्मोमहिषवाहनः मूलजातशिशोर्दोषंव्यपोहतुयमोमम योसौखड्गधरोदेवोनिर्ऋतीराक्षसाधिपः प्रशामयतुमूलोत्थदोषंगडांतसंभ
वम् योसौपाशधरोदेवोवरुणश्चजलेश्वरः नक्रवाहःप्रचेताश्चमूलोत्थाघंव्यपोहतु योसौदेवाजगत्प्राणोमारुतोमृगवाहनः प्रशामयतुमूलोत्थदोषंबालस्य
शांतिदः योसौनिधिपतिर्देवःखड्गभृद्वरवाहनः मातापित्रोःशिशोश्चैवमूलदोषंव्यपोहतु योसौपशुपतिर्देवःपिनाकीवृषवाहनः आश्लेषामूलगंडांतदोषमाशु
व्यपोहतु विघ्नेशःक्षेत्रपोदुर्गालोकपालानवग्रहाः सर्वदोषप्रशमनंसर्वेकुर्वंतुशांतिदाः तच्छ्रयोरभिषेकंतुसर्वदोषोपशांतिदम् सर्वकामप्रदंदिव्यंमंगलानांचमं
गलम् वस्त्रांतरितकुंभान्स्थापयित्वातुस्नापयेद्बुधः ततःशुक्लांबरधरःशुक्लमाल्यानुलेपनः यजमानोदक्षिणाभिस्तोषयेद्दात्विगादिकान् धेनुंपयस्विनींदद्या
दाचार्यायसवत्सकाम् निर्ऋतिप्रतिमाकुंभंचस्नेहेमंचदापयेत् महार्धवस्त्रमतिमास्तस्मैदद्यात्सफलतः श्रीरुद्रनापिनेदेयःकृष्णोनड्वान्सयत्नतः तत्कुंभवस्त्रप्र
तिमास्तस्मैदद्यात्सफलताः अन्यस्मैततोदद्यादाचार्यप्रस्तुतिजाम् ततन्मूल्यप्रदातव्यंशक्त्याचाप्यप्रदापयेत् दद्यादन्नपायसादिब्राह्मणान्भोजयेच्छतम्
अलाभेसतिपंचाशद्द्विशकंतदलाभतः सर्वशांतेश्चपक्षमाशिषाग्रहणंतथा गृहीसमापयेद्विद्वान्निर्ऋतिप्रीयतामिति इतिशौनकीयेमूलशांतिः अथाश्लेषा
शांतिरप्येवमेवकार्या तत्रापिभवेपूर्वोक्तवत्पंचकुंभाःस्थाप्याः असंभवेकुंभद्वयम् एकत्ररुद्रस्थापनम् द्वितीये आश्लेषाप्रतिमास्थापनम् आभिमन्त्रादिपूर्व
वत् तत्राश्लेषाप्रतिमासर्पाकारा अधिदैवतबृहस्पतिप्रतिमा प्रत्यधिदैवतपितृप्रतिमास्थाप्यापूज्याच नमोस्तुसर्पेभ्यइतिपूजामंत्रइतीरित्त सर्पोरक्तःस्त्रि
नेत्रश्चद्विभुजःपीतवस्त्रकः फणकाधिपरःसौम्योदिव्याभरणभूषितः एवंध्यातांततोभ्यर्च्यहोमकर्मसमारभेत् अभिषेकेविशेषतः आश्लेषानक्षत्रजातस्यमा-

ताषित्रोर्धनस्यच भ्रातृज्ञातिकुलस्थानांदोषंसर्वंव्यपोहतु पितरः सर्वभूतानांरक्षंतुपितरःसदा सार्पनक्षत्रजातस्यवित्तंचज्ञातबांधवान् सर्पाधीशनमस्तु
भ्यंनागानांचगणाधिप गृहाणार्घ्यंमयादत्तंसर्वारिष्टप्रशांतये इत्यर्घ्यमंत्रः मूलनक्षत्रवत्कुर्यात्सर्वंदोषोस्यनामतः एतच्चमूलाश्लेषाशांतिकद्वयंविवाहेउप-
स्थितेश्वशुरस्यश्वश्र्वाश्चसत्वेमूलाश्लेषोत्पन्नयोरपिवधूवरयोस्तत्तदरिष्टनिवृत्त्यर्थंविधेयम् उपलक्षणत्वाच्चज्येष्ठाविशाखोत्पन्नायावध्वावरस्यज्येष्ठबंधुक
ष्टशांतयेच नारदः मूलजाश्वशुरंहंतिव्यालजाचतदंगनाम् ऐंद्रीपत्यग्रजंहंतिदेवरंतुद्विदैवजा शांतिर्वापुष्कलाचेत्स्यात्तर्हिदोषोनकश्चनेति इत्याश्लेषाशां-
तिः अथगंडांतशांतिः गंडशांतिंप्रवक्ष्यामिसोममंत्रेणभक्तिमान् कांस्यपात्रंप्रकुर्वीतपलैःषोडशभिर्नवम् अष्टाभिश्चचतुर्भिर्वाद्वाभ्यांवाशोभनंतथा
तन्मध्येपायसंशंखेनवनीतेनपूरिते राजतंचंद्रमभ्यर्च्यसितपुष्पसहस्रकैः दैवज्ञः शुक्लवासास्तुशुक्लमाल्यांबरार्चितः सोमोहमितिसंचिंत्यपूजांकुर्यादतं
द्वि[illegible]द्याद्वेदाक्षिणामिष्टांगंडदोषप्रशांतये शुक्लंवागीश्वरंचैवताम्रपात्रसमन्वितम् गंडदोषोपशांत्यर्थंदद्याद्वेदविदेशुचिः अत्रापिपूर्ववत्संतिमाकल
श[illegible]भिषेकादिकंकार्यम् तिथिगंडेत्वनड्वाहंनाक्षत्रेधेनुरुच्यते कांचनंलग्नगंडेतुगंडदोषोविनश्यति आद्यभागेपितुर्गंडेत्रयाणामभिषेचनम् इतरत्रशि
[illegible]मातुरभिषेकंचकारयेत् अन्यच्च उत्तरातिष्याचित्राशुपूर्वाषाढोद्भवस्यच कुर्याच्छांतिंप्रयत्नेननक्षत्राकारजांबुधैः चित्राद्यर्द्धेपुष्यपादेद्वितीयेपूर्वाषाढाधि-
[illegible]द्वितीये जातःपुष्यश्चोत्तराद्येविघातीमातापित्रोर्भ्रातुरप्यात्मनश्च द्विमासश्चोत्तरादोषः पुष्यश्चैवत्रिमासकः पूर्वाषाढाष्टमेमासिचित्राषण्मासिकंफलम्
[illegible]थाश्लेषामूलेचाष्टौसमाःस्मृताः ज्येष्ठामासेपंचदशेपुत्रदर्शनवर्जिता उत्तरंतिलपात्रंस्यात्तिष्येगोदानमिष्यते अजाचित्राशुचैदेयापूर्वाषाढेतुकांचन
म् [illegible]हिमाषांश्चतिलमुद्गांश्चदापयेत् यथावित्तानुसारेणकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् पितुरायुष्यवृद्ध्यर्थंशांतिरत्रविधीयते इतिगंडांतादिशांतिः अथज्ये
ष्ठाशांतिः [illegible]जः ज्येष्ठादौमातृजननीमातामहंद्वितीयके तृतीयंमातुलंहंतिचतुर्थेजननींतथा आत्मानंपंचमेहंतिषष्ठेगोत्रक्षयोभवेत् सप्तमेकुलनाशस्या

रस्मेन्येनुसोदर नवमेश्वशुरहातिसर्वस्वदशमेतयेतिप्रत्येकघटिकाषट्कस्यफलमुक्तम् अत्रापिमूलशान्तिवत्सर्वकार्यम् तत्रविशेषतः घटिकैकान्तमैत्रा
तेज्यष्ठादोषघटिकाद्वयम् तयोःसंधिरितिज्ञेयोविरुद्धमहानमीरितम् ज्येष्ठात्यपादसुतपितृ स्वस्यचापिविनाशकः ज्येष्ठर्क्षेकन्यकाजाताहन्तिशीघ्रधवाग्रजम्
गर्भानन्तरस्थवस्यामिगण्डदोषप्रशान्तये तत्रचतुर्दिक्षुकुंभचतुष्टयस्थाप्यतन्मध्येशतछिद्रपंचमकुंभंसंस्थाप्यपूर्ववत्पूजादिविधाय तत्रवज्राकुशाधर
गामरावतगजान्वितम् कुर्याच्छचीपतिरम्यदेवेन्द्रसुरनायकम् शालितण्डुलसंपूर्णकुंभस्योपरिपूजयेत् इन्द्रायेन्दोमरुत्वत इतिमन्त्रेणवाग्यतः पूजयेद्विधिना
सम्यग्लोकपालगणान्वितम् रक्तवस्त्रद्वयोपेतदेवराजशचीपतिम् पूजयेद्वाग्मीमन्त्रैः कुंभान्धीमान्प्रयत्नतः त्वन्नोअग्नेजपेदादौसत्वन्नोग्निद्वितीयके समुद्रज्ये
छशान्तिकेममेणगेनचतुर्थकम् पूजयेद्गन्धगंधाद्यैश्चतुरःकलशानपि आनोभद्राजपत्वादौमद्राअग्नेद्वितीयकम् इंद्रसूक्तंरुद्रजाप्यंजपेन्मृत्युंजयंततः समिद्भिः
मयस्यशतमष्टोत्तरशतम् सर्पिषाचरुणाचैवमूलमन्त्रेणवाग्यतः हुनेनार्पणचतेनैवयतइन्द्रभयामहे तिलान्व्याहृतिभिर्हुत्वाशतमष्टोत्तरंपृथक् ततोभि
पेक नमोरूपरूपमितिमन्त्रेण तत्रस्फारितिमन्त्रेणआज्यावलोकनम् पुनर्देवतापूजनंकृत्वा नमोस्तुसुरनाथायनमस्तुभ्यंशचीपते गृहाणार्घ्यंमयादत्तंगण्डदोष
प्रशान्तये अष्टोत्तरशतंसंख्याकुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् अन्यलग्नेत्रपूर्ववत् इतिज्येष्ठाशान्तिः दिनक्षयेव्यतीपातेव्याघातेविष्टिवैधृतौ शूलेगण्डेचपरिघेवज्रेचयम
घण्टके कान्ददग्धमृत्युयोगेदग्धयोगसमान्विते तस्मिन्नाडदिनेमासेप्रसूतिर्यदिजायते अतिदोषकरीमोक्तातत्रपापयुतेसति विचार्यतत्रदैवज्ञः शान्तिंकुर्याद्यथा
विधि यजनदेवतामान्यगृहाणार्यैवपूजनम्दीपशिवालयेभक्त्यागोघृतेनप्रदापयेत् अभिषेकंशंकरायअश्वत्थस्यप्रदक्षिणाम् अभीष्टफलसिद्ध्यर्थंकुर्याद्ब्रा
ह्मणभोजनम् गाणपत्यपुरुषसूक्तसौरमृत्युंजयशान्तिम् शान्तिजाप्यपुनश्चैवकृत्वामृत्युंजयीभवेत् इत्युत्तरगार्ग्येदुष्टयोगशान्तिः कुमारजन्मकालेतुव्यती
पातश्चवैधृतिः संक्रान्तिश्चरवेस्तत्रजातोदारिद्र्यकारकः नवग्रहमखंकुर्यात्तस्यदोषस्यशान्तये प्रथमंगोमुखाज्जन्मततःशान्तिंसमाचरेत् गृहस्यपूर्वदिग्भा

गेगोमयेनानुलिप्यन्च अलङ्कृतस्वदेशेतुव्रीहिराशिप्रकल्पयेत् पंचद्रोणमितंधान्यंतदर्धंतंदुलेनच्च तदर्धंतुतिलैःकुर्यादन्योन्योपरिकल्पयेत् द्रव्यत्रितय
राशौतुअष्टपत्रंलिखेद्बुधः पुण्याहवाचयित्वातुआचार्यंवरयेत्पुरा राशौप्रतिष्ठितंकुंभमव्रणंकंमनोहरम् तीर्थोदकेनसंभृत्यसमृदोषधिपल्लवम् पंचगव्यं
पंचरत्नवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् तस्योपरिन्यसेत्पात्रंसूक्ष्मवस्त्रेणसंयुतम् प्रतिमांस्थापयेत्पश्चात्अधिप्रत्यधिदेवताम् चंद्रादित्याकृतीपार्श्वेमध्येवैधृतिम
र्चयेत् एवमेवव्यतीपातशांतौसंक्रमणस्यच्च अधिदैवंभवेत्सूर्यश्चंद्रःप्रत्यधिदैवतम् तत्तन्नाम्नाहृतिपूर्वेणतत्तन्मंत्रेणपूजयेत् त्र्यंबकेनमंत्रेणरुद्रपूजांसमा
चरेत् उत्सूर्यइतिमंत्रेणसूर्यपूजांसमाचरेत् आप्यायस्वेतिमंत्रेणसोमपूजांसमाचरेत् तत्राष्टोत्तरसहस्रंअष्टोत्तरशतंवाअष्टाविंशतिसंख्याजपंसर्वसौर
जपंच आनोभद्राअग्नेरितिसूक्तंपुरुषसूक्तं त्र्यंबकं एतान्मंत्रान्कुंभान्स्पृष्ट्वाचतुर्दिक्षुजपंकुर्युः त्र्यंबकेनमंत्रेणसमिदाज्यचरून्हुनेत् अष्टोत्तरस
हस्रकम् अष्टोत्तरशतं अष्टाविंशतिर्वा मृत्युंजयेनमंत्रेणातिलहोमंसमाचरेत् ततःसमुद्रज्येष्ठाश्चआपोहिष्ठेत्यृचेनच अक्षीभ्यामितिसूक्तेनपावमानी-
भिः त्र्यंबकेन उत्सूर्येति आप्यायस्वेतिवैदिकमंत्रैः सुरास्त्वामभिषिंचन्त्वित्यादिकैःपौराणमंत्रैश्चाभिषेकंकुर्यात् ततआज्यावेक्षणम् अन्यद्दक्षिणादानादि
कंपूर्ववत् इत्युत्तरगार्ग्येव्यतीपातवैधृतिसंक्रांतिशांतिः अथकुहूसिनीवालीदर्शशांतिः तत्रयस्याःकस्याश्चिदमावास्यायाः अष्टौभागान्कृत्वाप्रथमविभागे
चंद्रदर्शनमास्तिनवेतिविचार्यम् यदाचंद्रदर्शनंतदासिनीवालीयदाचंद्रादर्शनंतदादर्शः सकलचंद्रक्षयस्तदाकुहूरित्यर्थः तदुक्तंछंदोगपरिशिष्टे इंदुक्षयका
लः आद्यकालइतिप्रस्तुत्येंदुक्षयकालपरिगणनमुक्तम् अष्टमेंशेचतुर्दश्याः क्षीणोभवतिचंद्रमाः अमावास्याष्टमेभागेपुनःकिलभवेदणुः अत्रेंदुराद्येप्रह
रेवतिष्ठेत् चतुर्थभागोनकलावशिष्टः तदंतएवक्षयमेतिकृत्स्नएवंहिज्योतिश्चक्रविदोवदंतीति एतत्कारिकाव्याख्यानंतद्भाष्यकारेणकृतम् प्रहरनवात्म
कश्चंद्रक्षयकालइति तत्रामाया. ससमाष्टमप्रहरौकृत्स्नक्षयकालः चतुर्दशीशेषयामदर्शादियामौचचंद्रसूक्ष्मताकालइति तत्रायमंत्रविषयविवेकः यस्या

ममावास्यायाः प्रथमप्रहरे शास्त्रात् प्रसक्ततो चन्द्रदर्शनस्यात्सा सिनीवाली सर्वदा सिद्धा तत्रोत्पन्नस्य सिनीवाली शान्तिर्विधेया अथ तस्यामेवामावा
स्यायां यदा नेंदुकला तस्य च कृत्स्नक्षयकालो मावास्यायां अतिमक्षणः एष तस्य नष्टप्रकाशतिसमयवदितिसूक्ष्मत्वेन दुर्ज्ञेयत्वात् अमावास्यायां सप्तमाष्टम
प्रहरयोः कृत्स्नक्षयकालस्य भाष्यकारेण परिभाषितत्वात् सप्तमाष्टमप्रहरात्मकः कालः कुहूशब्दवाच्यस्तत्रोत्पन्नस्य कुहूशान्ति पुनस्तस्यामेवामावास्याया
ममप्रहरानंतरसप्तमप्रहरादर्वाक्प्रहरपंचात्मकः कालो दर्शशब्दवाच्य इति तत्रोत्पन्नस्य दर्शशान्तिर्विधेयेति एवमेकस्यामेवामावास्याकालभेदेन भय
संभवति यदा तस्याममावास्यायां चन्द्रदर्शनाभावः तदा द्वयमेव दर्शकुहूलरूपसंभवतीति अत्र केचिच्चतुर्दशीशेषे चन्द्रदर्शने सति परदिने या ऽमावास्या सा सिनीव
लीइत्याहुस्तन्न इत्यस्मद्योपस्यामिति अन्यपदार्थस्य अमावास्यारूपस्यैव सामानाधिकरण्येन ग्रहणात् किंच सिनीशब्देन श्वेतां चंद्रकलावर्णवाचिनः श्वेत
शब्दाद्वर्णादनुदात्तात्तोपधात्तोनइतिङीप्नकारौ सिनी तां पलते प्राप्नोतीति सिनीवाली तिव्युत्पत्तिश्च चतुर्दश्युदितचन्द्रप्रयायाममावास्यायां न युज्यत इति न
तस्माद्दृष्टेंदुः सिनीवालीत्यमावास्यैवाभिधीयत इत्येव ज्यायः अथ गोलगणितविदो ऽन्यथा समादधुस्तस्माद्दृष्टेंदुः सिनीवालीत्यादौ उदयास्ताधिकारोक्तरी
त्या द्रष्टव्यस्य चंद्रस्य दर्शनयोग्यत्वे सति भाक्क्षितिजभ्राविर्भूतसवधवलमहादर्दर्शनशब्दवाच्यमेषा यावरणे तु शास्त्रीयदर्शने हि विवर्तते आत्मादृष्टव्य
इत्यादिवत् तथैव दर्शनायोग्यत्वे सति भाक्क्षितिजसपंधवत्वमदर्शनशब्दवाच्यमित्यदर्शनलक्षणम् अतश्चन्द्रदर्शनलक्षणयुक्तमावास्या सिनीवाली नाम चं
द्रादर्शनलक्षणवत्यमावास्या कुहूर्नाम लक्षणद्वयेनाक्रान्ता ऽमावास्या दर्शशब्दवाच्य इति अयमाशयः यदामावास्या सूर्योदयात्साक् घटिकाभयपतीतव
दक्षमेसस्कर नयेन चन्द्रस्य दृश्यत्वमागतं चेत्तदा सा सम्पूर्णा ऽमावास्या सिनीवाली नाम तादृश्याममावास्यायां द्वितीयसूर्योदयावधिकायामुत्पन्नस्यारिष्टशान्तये सि
नीवाली शान्तिस्तत्कालनादेरयम् अथ निमिषि इव तस्या अमावास्याया द्वितीयसूर्योदयानन्तरमवशिष्टामावास्याघटीषूत्पन्नस्य कुहूशान्तिरेव यद्यादर्शनल

क्षणसत्वात् यदिसंवामावास्यासूर्योदयात्प्राक् घटिकात्रयंचतुष्टयंवाप्रतिपत्संबंधा तदासिनीवाल्येव अथतादृश्यांन्यूनायामधिकायांवा ऽमावास्यायांतुदृ
क्कर्मसंस्कारवशेनचंद्रस्यादृश्यत्वमागतंसामावास्यासंपूर्णाकुहूर्नाम चंद्रादर्शनलक्षणसत्वात् तत्रापिकुहूशांतिरादेश्या यदातुसूर्योदयानंतरंकियतीषुद्वि
त्रिघटिषु अतिक्रांतासुअमावास्याप्रवृत्तिः पूर्वंचतुर्दश्येवास्थिता तस्यामुषसिदृक्कर्मवशतश्चंद्रोदृष्टोमावादर्शी तथाप्यमावास्यायांचंद्रदर्शनलक्षणानाक्रांत
त्वात्सासंपूर्णामावास्यादर्शोनाम तत्रदर्शजननशांतिर्विधेयेति एवममावास्याभेदेनासिनीवालीकुहूदर्शरूपपक्षत्रयंसावकाशमितिगोलज्ञानांमतं अथप्रका
रांतरेणसिनीवालीसर्ववादिसिद्धासेव कुहूस्तुपारिभाषिकी यदाहवसिष्ठः नक्षत्रेयस्यदर्शांतोविषनाड्याभवेद्यदि कुहूयोगइतिख्याताव्याधिमृत्युभयादि
कृत् अयमर्थः तस्मिन्नक्षत्रेयाविषनाड्योउक्तास्तस्मिन्कालेयदिदर्शस्यचरमघटिकाभवेत्तन्नक्षत्रंचयस्यपुरुषस्यजन्मनक्षत्रंजन्मकालेकालांतरेवास्या
तस्यपुंसोव्याधिमृत्युकृत्कुहूयोगोज्ञेयः तत्रकुहूजननफलंशांतिश्चस्यात् कालांतरेपिकुहूयोगसंभवे शांतिर्विधेया अतएवजगन्मोहने यस्यजन्मर्क्षगश्चंद्रो
विषनाड्यांकुहूर्भवेत् अभिचारेणाकितस्यस्वयमेवमरिष्यतीति अतोविषघटिकांतःपूर्वकमलोदर्शशब्दवाच्यइति एवंप्रकारत्रयेणासिनीवालीकुहूदर्शानांभेदः
उपपादितस्तत्रयथासंप्रदायंव्यवस्थोत्यलमतिप्रसंगेन अथशांतिप्रकारः सिनीवाल्यांप्रसूतास्याद्यस्यभार्यापशुस्तथा गवाश्वमहिषीचैवशक्रस्यापिश्रियंहरेत्
येवसंतिद्विजान्वान्येस्वप्रसादोपजीविनः वर्जयेत्तानशेषांस्तुपशुपक्षिमृगादिकान् द्विजःपक्षिणःकुहूप्रसूतिरत्यर्थंसर्वदोषकरीमाता यस्यप्रसूतिरेतेषांतस्यायु
र्धननाशिनी नारीविनाचशेषाणांपरित्यागोविधीयते परित्यागात्तत्रशांतिंकुर्याद्रुद्रस्याविचक्षणः प्रतिमांकारयेच्छंभोश्चतुर्भुजसमन्विताम् त्रिशूलखड्गवरदा-
भयहस्तांयथाक्रमात् श्वेतवर्णांश्वेतपुष्पांश्वेतांबरवृषस्थिताम् त्र्यंबकेनमंत्रेण पूजांकुर्याद्यथाविधि इंद्रश्चतुर्भुजोवज्रांकुशचापससायकः रक्तवर्णोगजारूढो-
र्च्यतइंद्रेतिमंत्रतः पितरः कृष्णवर्णाश्चचतुर्हस्ताविमानगाः यष्ट्यक्षसूत्रकमंडल्वभयानांचधारिणः येसत्याइतिमंत्रेणपूजांकुर्यादनंतरम् कलशस्थापनपूजा

दिपूर्वंवत् समिदाज्यचरोर्होमतिलमाषैश्चसर्षपैः अश्वत्थप्लक्षपालाशसमिद्भिःखादिरैःशमी अष्टोत्तरशतमुख्यं प्रत्येकंजुहुयाद्बुध त्र्यंबकेन मन्त्रेणाभिम
न्त्र्याहुतिभिर्हुनेत् शंकरस्याभिषेकंचकुर्यादाज्यावलोकनम् अन्यत्सर्वमभिषेकादिपूर्ववत् इतिसिनीवालीकुहूशांतिः अथदर्शशांतिः अथातोदर्शजाता
नामानापिभेदोदरिद्रता तद्दोषपरिहाराय शांतिरस्याभिनारद तमसकल्पविधायतन्मध्येकलशंसंस्थाप्य तन्मध्येनिक्षिपेद्द्रव्यंदधिक्षीरघृतादिकम् न्यग्रोधो
दुंबरोश्वत्थ सचूतानिवकास्तथा एतेषांवृक्षमूलानालगादीनंलुवास्तथा पंचस्नानानिनिक्षिप्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् तत्रसर्वेसमुद्राइति आपोहिष्ठात्चेनेतिक
यानभिरइत्यृचा यास्मिनेदमृचावैषसमुद्रज्येष्ठाइत्यृचा अभिमंत्र्योदकुंभंतमग्नेःपूर्वेनिधापयेत् दर्शस्यदेवतायाश्चसोमसूर्यस्वरूपकम् प्रतिमांस्वर्णजांकृत्वा
राजतींताम्रजांतथा आप्यायस्वेतिमंत्रेण सवितापश्चात्तमेवच उपचारैस्समाराध्यततोहोमं समाचरेत् समिधश्चचरुंद्रव्यंक्रमेणजुहुयाद्बुधः इतेत्सवितृम
भेणसोमोधेनुमसयतः अष्टोत्तरशतेनापिअष्टाविंशतिसंख्यया अभिषेकादिपूर्ववत् हिरण्यंरत्नंतथैवकृष्णांधेनुमदक्षिणा ब्राह्मणान्भोजयेत्तत्रकारये
त्स्वस्तिवाचनम् इतिदर्शशांतिः कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांप्रसूतेपड्विधफलम् चतुर्दशींचषड्भागांकुर्यादादौफलंस्मृतम् द्वितीयेपितरंहंति तृतीयेमातरंतथा चतुर्थे
मातुलंहंतिपंचमेवंशनाशनम् षष्ठेतुधनहानिःस्यादात्मनोवंशनाशनम् तस्मात्सर्वप्रयत्नेनशांतिंकुर्याद्विधानतः प्रतिमांकारयेच्छंभोः कर्षमात्रसुवर्णतः
तदर्धार्धेनवाकुर्यात्सर्वलक्षणसंयुताम् वृषभेचसमासीनंवरदाभयपाणिकम् शंखस्फटिकसंकाशंश्वेतमाल्यांबरान्वितम् त्र्यंबकेनमंत्रेणपूजांकुर्याद्
विधानतः तत्रमूलशांतिवत्कलशस्थापनादिकृत्वा तत्रशंभुपूजांविधाय तमापात्स्ववारुणैर्मंत्रैरनेनचविधानतः इममेवरुणेत्यनयातत्त्वायामीत्यृचा
तयातन्नोअग्नेइत्यनयासत्वंनइतिमंत्रतः आग्नेयंकुंभमारभ्यपूजांकुर्याद्यथाक्रमम् भद्रोभद्राश्चसूक्तेनभद्राश्चाग्नेश्चसूक्तकम् जप्त्वापुरुषसूक्तंचरुद्र
कुंभाज्जपेत् ईश्वरस्याभिषेकंचग्रहपूजांचकारयेत् समिदाज्यचरूंश्चैवतिलमाषांश्चसर्षपान् अश्वत्थप्लक्षपालाशसमिद्भिःखादिरैःशमी अष्टोत्तर

सहस्त्रंवाअष्टोत्तरशतंतुवा अष्टाविंशतिभिर्वापिहोमंकुर्यात्पृथक्पृथक् त्र्यंबकेनमंत्रेणातिलान्व्याहृतिभि. क्रमात् ग्रहाएवंचहोतव्याश्चास्मदुक्तविधानतः
अन्यत्सर्वमाज्यावलोकनादिपूर्ववत् इतिकृष्णाचतुर्दशीजननशांतिः एकस्मिन्नेवनक्षत्रेभ्रात्रोर्वापितृपुत्रयो. प्रसूतिश्चतयोर्मृत्युर्भवेदेकस्यनिश्चयात् तत्रशां
तिप्रवक्ष्यामिसर्वान्वार्थमतेनतु अग्नेरीशानभागेतुनक्षत्रप्रतिमांतत. तन्नक्षत्रोक्तमंत्रेणचार्चयेत्कलशोपरि रक्तवस्त्रेणसंछाद्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् स्वस्वशा
खोक्तमार्गेणकुर्यादग्निमुखंततः अनेनैवतुमंत्रेणहुतेदष्टोत्तरशतम् प्रत्येकंसामिदन्नाद्यै. प्रायश्चित्तांतमेवच अभिषेकंततःकुर्यादाचार्यःपितृपुत्रयोः वस्त्रा
लंकारगोदानैराचार्यंपूजयेत्तत. ऋत्विग्भ्योदक्षिणांदद्यान्माषत्रयसुवर्णकम् देवताप्रतिमादानंधान्यवस्त्रादिभिःसह यानशय्यासनादींश्चदद्यात्तद्दोषशां
तये भोजयेद्ब्राह्मणान्सर्वान्वित्तशाठ्यविवर्जितः इत्येकनक्षत्रशांतिः अत्रैकस्मिन्नेवनक्षत्रेभ्रात्रोर्वापितृपुत्रयोरित्यत्रभ्राताच भ्राताच भ्रातराविति भ्रा-
तृपुत्रौस्वसृदुहितृभ्यामितिएकशेषेसोदयोर्भ्रातृभगिन्योरेवनिषेधःस्यान्नतुपुत्रभ्रात्रोः एवंपितृपुत्रयोरित्यत्रापिपिताचपुत्रश्चेतिद्वंद्वेपितापुत्रयोरेकनक्ष
त्रजननानिषेध. स्यान्नतुमातृपुत्रयोः नचमाताचपिताचपितरौमातापित्रेत्येकशेषेतथापुत्रश्चदुहिताचपुत्रौपितरौचपुत्रौचेतिद्वंद्वेपितृपुत्राणामितिबहु
वचनंस्यात् तथापिवचनांतरानुरोधात् इष्टविषयोपिसंगृहीतोभविष्यति यदाहवासिष्ठः पित्रोस्तुजन्मनक्षत्रेजातस्तुपितृमातृहा जन्मर्क्षेंशेचतल्लग्ने
जात. सद्योमृतिप्रदः देवकीर्तिः यद्येकस्मिन्धिष्ण्येजायतेदुहितरोथवापुत्राः पित्रारंतकराःस्युर्यद्यपरेप्रीतिरतुल्यास्यात् अपरेअन्यनक्षत्रेगर्गः यस्यैवज-
न्मनक्षत्रेजायेद्भ्रातास्कतोपिवा सजातीयः सजात्यावासोस्यप्राणान्प्रसाधयेदिति अथमूलउपलक्षणत्वेनसर्वशांतिशेषभूतोगोमुखप्रसवोभिधीयते गर्गः
प्रणिपत्यरविंवक्ष्येप्रायश्चित्तमनुस्मरन् सर्वारिष्टविनाशाययदुक्तंज्योतिषार्णवे पित्रारिष्टस्कतारिष्टेमात्रारिष्टेतथैवच पौष्णाश्विन्योर्गुरौसार्प्यमघाचित्रेंद्र
मूलभे एषुऋक्षेषुजातस्यकुर्याद्गोजननंतथा जन्मर्क्षेवात्रिजन्मर्क्षेशुभवारेशुभेदिने कृत्वाभ्यंगादिकंसर्वंगृहालंकारपूर्वकम् गोमयेनोपलिप्याथयथावि-

मानुसारेत नवशूर्पेतुतन्मध्येरक्तवस्त्रप्रसारयेत् स्थापयित्वाशिशूंतमपुनः सूत्रेणवेष्टयेत् प्राङ्मुखस्तमवाक्सादस्तिलदर्भगर्भशिशूम् गोमुखप्रदर्शि
तांतुपुनर्जातंतुगोमुखात् विष्णुर्योनीतिसूक्तेनगव्येनस्नापयेच्छिशुं गवामंगेषुमंत्रेणगवामंगेषुसंस्पृशेत् विष्णोःश्रेष्ठेणमंत्रेणगोप्रसूतंतुबालकम् आचा
र्यस्तुसमादायपश्चान्मात्रेददात्तदा माताजघन्यभागस्थाशिशुमानीयतन्मुखात् तत पितेतदादद्यात्ततोमात्रेप्रदापयेत् वस्त्रेसंस्थाप्यतुपितापुत्रस्यमुख
मीक्षयेत् गोमूत्रगोमयक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकं आपोहिष्ठादिभिर्मंत्रैराभिषिंचेत्ततःशिशुं मूर्ध्निवाघ्रायतेपुत्रंतन्मंत्रेणतदापिता अंगादंगात्संभवसिहृद
यादधिजायसे आत्मावैपुत्रनामासिसंजीवशरदःशतं मूर्ध्नाभिभिरवघ्रायतंशिशुंस्थापयेत्ततः पुण्याहंवाचयेत्सम्यग्ब्राह्मणैर्वेदपारगैः दरिद्रायाथविप्राय
तागानाभ्यन्त्र्यंदापयेत् गोवस्त्रस्वर्णधान्यादिदद्यादर्थ्यदिव क्रमात् यथाशक्तिधनंदद्याद्ब्राह्मणेभ्यस्तथापिता ततोहोमंप्रकुर्वीतस्वस्वशाखोक्तमार्गतः
उल्लेखनादिकंकृत्वाचाज्यभागांतमाचरेत् होमस्येशानदिग्भागेधान्योपरिशुभंघटं सपल्लवंगन्धयुतंस्थाप्यतिलांस्तत्रविनिक्षिपेत् क्षीरद्रुमकषायांश्चपंचरत्न
विनिक्षिपेत् वस्त्रयुग्मेनसंछाद्यक्षीरादिभिरथार्चयेत् विष्णुवरुणमभ्यर्च्यप्रतिमांतविधानतः आपोहिष्ठेतितिसृभिरप्सुमेसोमइत्यपि तद्विष्णोःपरमंपद
मसीम्यामितिसूक्ततः ऋग्भिराभिःप्रत्यृचंचअष्टाविंशतिसंख्यया अशक्तौचाष्टसंख्यमादधिमध्वाज्यसंयुतं आदित्यादिग्रहाणांचहोमंकुर्यात्समंत्रकम् इति
गोमुखप्रसवशांतिः अथमूलगाथोत्तरशांतिः कृतभयेकृतान्वेत्स्यात्तमयेवास्कृतोयदि मातापित्रोःकुलस्यापितदारिष्टंमहद्भवेत् जातस्यैकादशेवापिद्वा
दशाहेशुभेदिने आचार्यमृत्विजान्वृत्वायदयज्ञपुरःसरम् ब्रह्मविष्णुमहेशेंद्रप्रतिमाःस्वर्णतःकृताः पूजयेद्धान्यराशिस्थकलशोपरिशक्तितः पंचमेकलशेरुद्रं
पूजयेद्रुद्रसंख्यया रुद्रसूक्तानिचत्वारिशांतिसूक्तानिसर्वशः द्विजएकोजपेद्धोमकालेशांतिसमाहितः आचार्योजुहुयाद्चसमिदाज्यतिलांश्चरून् अष्टोत्तरसह
स्रंवाशतंवाविंशतिमेवा देवताभ्यश्चतुर्थ्यादिभ्योग्रहपुरःसरम् कांस्याज्यवीक्षणंकृत्वाशेषंपूर्ववदाचरेत् इतिमूलोत्तरशांतिः अथचंद्रसूर्यग्रहणसमयजननश

ति. ग्रहणेचंद्रसूर्यस्य प्रसूतिर्यदिजायते व्याधिपीडास्तदास्त्रीणामादौतुऋतुदर्शनात् शांतिस्तेषांप्रवक्ष्यामिनराणांहितकाम्यया यस्मिन्नृक्षेविशेषेणग्रहणं
संप्रजायते तदृक्षाधिपतेरूपंस्वर्णेनप्रकल्पयेत् यथाशक्त्यनुसारेणवित्तशाठ्यंनकारयेत् सूर्यग्रहेसूर्यरूपंसुवर्णेनस्वशक्तितः चांद्रंचंद्रग्रहेधीमान्रजतेन
विशेषतः राहुरूपंप्रकुर्वीतनागेनैवविचक्षणः नागेनसीसकेन शुचौदेशेप्रयत्नेनगोमयेनप्रलेपयेत् तस्योपरिन्यसेद्धीमानन्नंवस्त्रंसुशोभनम् त्रयाणांचैव
रूपाणांस्थापनंतत्रकारयेत् रक्ताक्षतंरक्तगंधंरक्तपुष्पांबराणिच सूर्यग्रहेप्रदातव्यंसूर्यप्रीतिकरंचयत् श्वेतवस्त्रंश्वेतमाल्यंश्वेतगंधाक्षतादिकम् चंद्रग्र-
हेप्रदातव्यंचंद्रप्रीतिकरंचयत् राहवेचैवदातव्यंकृष्णापुष्पांबराणिच दद्यान्नक्षत्रनाथायश्वेतगंधानुलेपनम् सूर्यसंपूजयेद्धीमानाकृष्णेनेतिमंत्रतः चंद्रग्रहे
शपालाशैः समिद्भिर्जुहुयान्नरः दूर्वाभिर्जुहुयाद्धीमान्राहोःसंप्रणनायच सयवाः समिद्भिब्रह्मवृक्षोत्थैर्भेशायजुहुयाद्बुधः भेशायनक्षत्राधिपतये आ
ज्येनवरुणाचैवतिलैश्चजुहुयात्ततः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक्पंचपल्लवैः जलैरौषधिकल्कैश्चसहितैःकलशोदकैः ओषधिकल्कैः सर्वौषधिकल्कैः अभिषे
कंप्रकुर्वीतयजमानेप्रयत्नतः मंत्रैर्वारुणदैवत्यैरापोहिष्ठादिभिःसह इमंमेगंगेपितरस्तत्त्वायामीतिमंत्रकैः अभिषेकेनिवृत्तेतुयजमानः समाहितः अनेन-
विधिनाशांतिंकृत्वासम्यग्विशेषतः अकालमृत्युशोकंचव्याधिपीडांचनाप्नुयात् सौख्यसौमनसंनित्यंसौभाग्यलभतेनरः इत्थंग्रहणजातानांसर्वारिष्टवि
नाशनम् कथितंभार्गवेनेदंशौनकायमहात्मने इतिशौनकोक्ताग्रहणजननशांतिः अथज्वराद्युत्पत्तिकालीननक्षत्रशांतिः तत्रसाधारणोविधिः यस्मि
न्नक्षत्रेज्वरादिपीडाभवतितन्नक्षत्राधिदेवताप्रतिमांस्वर्णेनकारयित्वा अमुकनक्षत्रसंभूतव्याधिशांत्यर्थंनक्षत्रशांतिंकरिष्ये इतिसंकल्प्यशुचिप्र-
देशेगोमयेनोपलिप्तेतंडुलैश्चतुरस्रंमंडलंनिर्मायतन्मध्येतत्तद्देवतावर्णवस्त्रद्वयवेष्टितग्रथितंचंदनादिचर्चितंकलशेधान्यस्योपरिविन्यस्य तत्रसर्वौष-
धीः पंचरत्नानिपंचगव्यानिसप्तमृत्तिकाः पंचपल्लवान्स्वस्वमंत्रेणकलशेनिक्षिप्य सर्वेसमुद्राइतितत्रतीर्थान्यावाह्यतत्त्वायामीतिवरुणमावाह्य संपूज्यस्व-

न्गृह्योक्तविधिनाग्निमतिप्राप्य आज्यभागान्तेनत्तन्नक्षत्राधिदेवतामन्त्रेण तन्नक्षत्रपूर्वोत्तरनक्षत्रदेवतामन्त्रेणतत्तद्द्रव्येणचहोमंकृत्वातेनवरुणकलशे
यजमानाभिषेकेविहितेता प्रतिमारोगीब्राह्मणायदद्यात् असौसाधारणोविधि उक्तश्च यस्मिन्नृक्षेभवेत्पीडातन्नक्षत्रस्यदेवताम् सुवर्णनिर्मिताकृ
ताश्जयत्सयत्नः कृतिः गोमयेनानुलिप्तेवैमंडलंशुभलक्षणम् कार्यंतच्चतुरस्रन्तु तंदलैश्चकृताकृते कृत्वातुस्थंडिलंतत्रयत्नत कृष्णायामृदा मृत्पार्श्वे
नसुधी कुर्यात्तडुलानामथत्रयम् तत्रप्रमाणखारीपाद्द्रोणावाद्दशाधकिंत अभावेपञ्चवाद्रोणाद्रोणवातदभावत ईशानकोणदेशेतुकलशस्थापये-
त्सुधीः निधायद्रविणतत्रकलशेत्तत्त्यपेक्षया पीठस्तुपूर्वतस्थाप्यनववस्त्रेणसंयुतम् स्वस्तिकृतडुलानांचशुभानांतत्रसंलिखेत् तन्मध्येदेवतास्तिस्रोकृ
त्त्राभितयस्यवै यस्मिन्नृक्षेभवेद्रोगस्तस्यपूर्वापरेसुधीः उडूनिपूजयेद्यत्नादधिमन्यापिदैवते देवतायस्यऋक्षस्यमन्त्रस्तल्लिङ्गएवच इत्यत्रतस्यमन्त्रो
कृभवतंनरुतंतया तत्सर्वविदुषानीमहोमतत्रमकल्पयेत् स्वगृह्योक्तविधानेनकुर्यादग्निमुखंसुधीः कलशंजलपूर्णंचवस्त्रयुग्मेनवेष्टितम् निधाय
चौषधीस्तत्रपञ्चपल्लवसंयुता ससस्यानमृद कुंभेआक्तवालमकल्पयेत् इममेवरुणइत्येवंजलमयेणवाधुन सर्वेसमुद्राः सरितइतिमन्त्रसंस्मरेत्
यभिरितेविशोमयेत्यादिसूक्तंजपेत्पुन आवाहयेद्दृढंदेववरुणंपयसापतिम् एवनक्षत्रशान्त्यर्थविदध्यात्सूर्वपीठकम् सामान्योयविधिः प्रोक्तोनक्षत्रा-
णानपूजने सर्वौषधीनादुर्भासौभवेदेकाशतावरी सर्वेषामपिगंधानामभावेचंदनंमतम् शतपत्रंसुमनसाधूपाभावेचगुग्गुलु नैवेद्यानामभावेतुपा
यससघृतस्मृतम् मन्त्राणामप्यभावेतुगायत्रीमन्त्रमुत्तम होमद्रव्यस्यदुर्भासौतिला प्रोक्तामनीषिभि अष्टोत्तरसहस्रंचतथाशतमुदाहृताभिति अथ
नक्षत्रदेवताध्यानानिदेषतेआश्विनौतत्रद्विभुजौशुक्लवर्णकौ सुधाकलशसंयुक्तौपद्मदंडधरौशुभौ १ यमस्तुदेवताकृष्णवर्णोद्विबाहुकः तुलायपा
दनः श्रीमान्पाशदंडधरः प्रभु २ अग्निस्तुदेवतानरक्तवर्णोजवाहनः चतुर्भुजोधृनामाचसुवस्त्रुग्वरदाभय ३ रक्तवर्णश्चतुर्बाहुर्हंसारूढश्चतुर्मुखः प

द्याक्षसूत्रवरदाभयहस्तोनिरामयः ४ सोमोहिदेवतातस्यश्वेतवर्णशुभाकृति. दशाश्वरथमारूढः श्वेतांभोपिनिगद्यते ५ रुद्रोदिदेवतायस्यवृषारूढ-
श्चतुर्भुज त्रिशूलखट्वांगवरदाभयहस्तश्चकीर्तित ६ चतुर्भुजादिति पीतसाक्षसूत्रकमंडलुः वरदाभयहस्तासाकार्यास्वर्णमयीशुभा ७ चतुर्भुज पीतवर्णो
देवतास्यबृहस्पति दंडाक्षसूत्रपाणिस्तुसाभयःसकमंडलुः ८ सर्पस्तुदेवतातत्रमहामंडलरूपधृक् सुविस्तृतशिरश्चंडोमकपिंगललोचनः ९ पित
रोदेवतास्तत्रकृष्णावर्णा श्चतुर्भुजाः भद्राक्षसूत्राभयदा कमंडलुधराः शुभाः १० पूर्वाफाल्गुनिकायांचभगोदेव. प्रकीर्तितः रक्तवर्णोंबुजासीनोद्विभु
जोभयपद्मकः ११ अर्यमादेवतापद्ममध्यस्थःपद्मवर्णकः पद्माभयकर श्रीमान्स्वर्णमूर्तिर्महाद्युति. १२ सवितादेवतातस्यसप्ताश्वरथवाहनः द्विभुजो
रक्तवर्ण.स्यात्सद्मासनसमाश्रय १३ त्वष्टापद्मस्थितश्चित्रवर्ण स्यात्सचतुर्भुज. पद्माक्षसूत्रवलय पद्मालःपद्मकरःप्रभुः १४ वायुश्चदेवतातत्रमृगारू
ढश्चमोंचक अजाचर्मधर श्रीमान्द्विभुजःपरिकीर्तित.१५ इंद्राग्नीदेवतातत्रगजाजावाहनावुभौ चतुर्बाहूरक्तवर्णोनिजशस्त्रधरौतथा १६ चापांकुशा
भयैर्युक्तौतथासमविराजितौ पद्मासनोरक्तवर्णोमित्रस्तस्यानुदेवता पद्माभयकरःश्रीमान्द्विभुजःपरिकीर्तितः १७ शक्रऐरावतारूढोदिव्यासिंहास
नोविभुः श्वेतवर्णोवज्रधरोऽभयपाणिर्महाभुज १८ निर्ऋतिर्देवतातत्रप्रेतारूढश्चमोचकः खड्गखेटकधारीचाद्विभुजःपरिकीर्तितः १९ जलंतुदेवतातस्य
शुक्लवर्णशुभाकृतिः वरुणोस्यजलस्यापिस्वामीपूज्यतमोमतः २० मकरेवाहनेविष्टोभवेत्पद्मकरोध्रुवम् विश्वेदेवादेवताश्चश्वेतवर्णाश्चतुर्भुजाः वरदा
भयहस्ताश्चसाक्षसूत्रांबुभाजनाः २१ विष्णुस्तुकृष्णवर्णःस्यात्पन्नगाशनवाहनः शंखचक्रगदापाणिःपीतवासाश्चतुर्भुज. २२ वसवोदेवतास्तत्रश्वेत
वर्णाश्चतुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्चसाक्षसूत्राबुजासनाः २३ वरुणोदेवतातत्रमकरोपरिसंस्थितः यष्टिपाशधर.श्रीमान्गदापद्मधरस्तथा २४ अजैकच
रणोरुद्रोदेवतास्यप्रकीर्तिता खड्गचर्मधरोवाग्मीभुजद्वयसमावृत. २५ अहिर्बुध्न्याभिधोरुद्रोदेवतास्यप्रकीर्तिता श्वेतःश्चतुष्करःपद्मवरदाभयपाशभृत्

२६पूषातुदेवतातत्रपद्मवर्णोऽसुजासन द्विभुज पद्मपाणिस्यात्सयोगर्भप्रियोविभुः२७ इतिनक्षत्रदेवताध्यानम् अयोपमुक्तत्वान्नारदीयोक्ताकाकर्मैथुनदर्शनशांति दिवापायदिवारात्रौयःपश्येत्काकमैथुनम् सनरोमृत्युमाप्नोतिस्वयमवास्थाननाशनम् काकघातव्रतयद्याविदधीतायपस्सरम् पितृन्देवान्द्विजान्भक्त्यामत्सहवाभिवादयेत् जितेंद्रियोजितक्रोधःसत्सधर्मपरायण. तद्दोषशमनार्थायशांतिकर्मसमारभेत् गृहस्येशानदिग्भागेहोमस्थानंप्रकल्पयेत् गृह्योक्तविधिनातत्रप्रतिष्ठाप्यहुताशनम् प्रतिमन्त्र्यत्र्यंबकेनअथमृत्युजयेनच व्याहृत्याभिर्वीहिविलैर्जपार्थंतप्रकल्पयेत् पूर्णाहुतिंचजुहुयात्कर्तासुविरलंकृतः स्वर्णशृंगारौप्यखुरारूप्याधेनुपयस्विनीम् वस्त्रालंकारसंयुक्तांनिष्कद्वादशसंयुताम् तदर्धेनतदर्धेनदद्याद्दक्षिणयासुताम् यथाविन्तानुसारेणन्यूनाधिकलकल्पना आचार्यायप्रोभियापतगांदद्यात्कुटुंबिने यस्मात्त्वंपृथिवीसर्वाधेनोवैकृष्णासन्निभे सर्वमृत्युहरानित्समत शांतिप्रयच्छमे ब्राह्मणेभ्योविशिष्टेभ्योयथाशक्त्याचदक्षिणाम् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वोतिवाचनपूर्वकम् एवंयःकुरुतेसम्यक्तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते इतिकाकमैथुनशांतिः तत्रैवकपोतादिशांतिः आरोहयेद्गृहयस्यकपोतोवाप्रवेशयेत् स्यानहानिर्भवेत्तस्ययद्वानर्थपरंपरा दोषाय्यभर्तिनागेहेदारिद्र्याणाशिवाम्ब तस्यशांतिश्चकर्तव्याजपहोमविधानतः ब्राह्मणान्वरयेत्तत्रस्वस्तिवाचनपूर्वकम् षोडशद्वादशाष्टौवाश्रोतस्मार्तक्रियापरान् देवाःकपोतइत्यादिकंचाभिपंचभिर्जपलसंस्कृत्वाप्रयत्नेनस्वगृह्योक्तविधानतः ईशान्यांस्थापयेद्वह्निंमुखांतेःप्रोत्तरशतम् प्रत्येकसमिदाज्यान्नैःप्रतिप्रणवपूर्वकम् यतइंद्रभयामहेस्वस्तिदेति श्र्यपके भिर्मंत्रैश्चजुहुयात्तिसान्याहृतिभिस्ततः जपाहुतीस्ततोहुत्वाकुर्यात्पूर्णाहुतिस्वयम् विप्रेभ्योदक्षिणादद्याद्गौः शांतिचततोजपेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयंभुजीतबंधुभिः एवंयःकुरुतेसम्यक्तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते पिंगलाया स्वरेष्वेषंमधुवल्मीकयोरपि सपूर्णमंदिरेहानि शून्यस्थानिमंगलम् प्राकारेचपुरद्वारेदेवागारेचवीथिषु ग्रामस्यतत्फलंचैवगुरुकल्पनयातत्र शांतिकर्माखिलकार्यपूर्वोक्तेनक्रमेणतु इतिकपोतपिंगलामधुवल्मीक

द्विशांतिः अथपल्ल्याःपतनेसरटस्यवारोहणेफलंशांतिश्च पादयोर्जघनेपाण्योर्गुदगुह्ययोर्जघयाः पल्ल्याःपात [illegible]
श्रुभदंपश्चात्तस्नैलंस्नानमाचरेत् दत्त्वाशिवालयेदीपंमुखमाज्येविलोकयेत् पल्लीसरटयोरूपंसुवर्णेनाविनिर्मितम् तदर्धार्धप्रमाणेनवित्तशाठ्यविवर्जि
नः वस्त्रयुग्मेनसंवेष्ट्यश्रोत्रियायनिवेदयेत् इतिपल्लीसरटयोःशांतिः ५७ अथनक्षत्रप्रसंगादेवाश्विन्यादीनांभानांतारकाउपजातिकयाह त्रित्र्यंगेति
तथाचश्रीपतिः वन्हित्रिऋत्विषुगुणेंदुकृताग्निभूतबाणाश्विनेत्रशरभूकुयुगाब्धिरामाः रुद्राब्धिरामगुणवेदशतद्वियुग्मदंताबुधैर्निगदिताः क्रमशो
भताराइति नन्वत्रसंमतिवाक्येसप्तविंशतिभानिप्रतीयंते मूलेष्वष्टाविंशतिरितिविरोधः उच्यते उत्तरार्द्धेरुद्राब्धीत्यत्राब्धयश्चतस्रस्ताराः पूर्वाषाढो
त्तराषाढयोर्ज्ञेयाः द्वेपूर्वाषाढायामितिनारदेनापितथैवाभिधानात् तत्राश्विन्यास्तिस्रस्तारा एवंभरण्यादीनांसाभिजितम् तारासंज्ञाज्ञेया तारा-

त्रित्र्यंगपंचाग्निकुवेदवन्हयःशरेषुनेत्राश्विशरेंदुभूकृताः वेदाग्निरुद्राश्वियमाग्निवन्हयोऽब्धयःशतंद्विद्विरदाभतारकाः ५८

मानोक्तिप्रयोजनमाहवराहः नक्षत्रजमुद्वाहेफलमब्देस्तारकामितैः सदसद्दिवसैर्ज्वरस्यनाशोव्याधेरन्यस्यवावाच्यइति ५८ अथाश्विन्यादीनामा
कृतिमुपजातिकरथोद्धताभ्यामाह अश्व्यादिरूपमितिअश्विन्यादिनक्षत्राणांरूपमाकृतिरुच्यते तत्राश्विन्यास्तुरगास्य आश्वमुखसदृशंरूपंभरण्यायो
निर्भगसदृशं कृत्तिकायानापितक्षुरसदृशंरोहिण्याअनःशकटसदृशमृगस्यएणास्यंहरिणमुखसदृशंआर्द्रायामणिसदृशंपुनर्वसोर्गृहसदृशं पुष्य
स्यपृषत्कोबाणस्तत्सदृशं आश्लेषायाश्चक्राकारंमघायाभवनगृह सदृशंपूर्वाफाल्गुन्याःमंचःखट्वाकारंउत्तराफाल्गुन्याः शैय्याकारंहस्तस्यहस्ताकारंचि
त्रायामौक्तिकाकारंस्वात्याविद्रुमप्रवालसदृशम् ५९ तोरणंबलिनिभमिति विशाखायास्तोरणाकारम् अनूराधायाबलिनिभंभक्तपुंजाकारम् ज्येष्ठायाः

तेः मूलस्यसिंहपुच्छाकारं पूर्वाषाढायागजदन्तसदृशम् उत्तराषाढायामञ्चकसदृशम् अभिजितस्त्रिकोणाकारम् श्रवणस्यात्रिचरणसदृश
म् धनिष्ठायामर्दलसदृशं शततारायावृत्तवर्तुलम् पूर्वाभाद्रपदायामञ्चकसदृशं उत्तराभाद्रपदायायमलाभम् रेवत्यामर्दल मृदंगाकारस्वरूपमित्यर्थ
६० अथजलाशयारामदेव प्रतिष्ठामुहूर्तेसामान्यतोलग्नशुद्धिंदेयसाविशेषेणलग्नशुद्धिनक्षत्रविशेषनोपजातिकाद्वयेनाह जलाशयेतिरिक्तारेति रिं
वोन्तृद्युग्मेतिच जलाशयाः वापीकूपतडागादयः तेषामतिष्ठोत्सर्गे आराम उपवनम् तस्याप्युत्सर्गे सुरादेवाविष्ण्वादयः तेषामतिष्ठापनम् सौम्यायनेउत्तर

अश्व्यादिरूपतुरगस्ययोनिः क्षुरेनएणास्यमाणिर्गृहञ्च पृष्ठञ्चकेभवनञ्चमञ्चःशय्याकरोमौक्तिकविद्रुमञ्च ५९ तोरणवृत्तिनिभञ्च
कुण्डलसिंहपुच्छगजदन्तमञ्चका त्र्यस्त्रिचाभिचरणाभमर्दलोवृत्तमञ्चकयमाभमर्दला ६० जलाशयारामसुरप्रतिष्ठासौम्यायने
जीवशशांकशुक्रे दृश्येमृदुक्षिप्रचरध्रुवेस्यात्पक्षेसितेस्वर्क्षतिथिक्षणेवा ६१ रिक्तारवर्जेदिवसेऽतिशस्ताशशांकपापैस्त्रिभवागस
स्थैः व्ययाष्टगैःसत्सुनरेमृगेन्द्रेसूर्येघटेगोयुवतौचविष्णु ६२

यणे तथाजीवशशांकशुक्रेदृश्येउदितेसति तथामृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रे
तथासितेशुक्लपक्षे तथास्वर्क्षतिथिक्षणेवा ६१ तथारिक्तावर्ज्यदिवसेरिक्तातिथिभौमवारव्यतिरिक्ततिथिवारेषुएवंविधेदिनेप्रतिष्ठा जलाशयारामदेवाना
क्रमेणकर्माद्युक्तोपभोग्यत्वपूजायोग्यत्वरूपाअतिशस्तास्यात् तथाचगार्ग्यः देवतारामवाप्यादिप्रतिष्ठामुत्तरायणे मघादिपञ्चमासेषुकृष्णेऽप्यापञ्चमीदिनम्
दक्षिणेत्वयनेकुर्वन्नतत्फलमवाप्नुयात् यद्यपिदक्षिणायनएवजलस्थितिसंभवः तदानकालनियम नकालनियमस्तत्रकारणामितिभविष्यपुराणोक्तेः अ
पकूरप्रकृतीनांदक्षिणायनेपिस्थापनकार्यमित्युक्तंवैखानससंहितायाम् मातृभैरववाराहनरसिंहनरसिंहत्रिविक्रमात् महिषासुरहन्त्रीनस्थाप्यावैदक्षिण

यने नारदः विचैत्रेष्वेवमाघेफमाघादिषुवपंचसु यद्दिनंयस्यदेवस्यतद्दिनंतस्यसंस्थितम् अथलग्नशद्धैःशशांकपापैः चंद्रसूर्यभौमशनिराहुकेतुभिः त्रिभवांगसंस्थैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थितैरुपलक्षितेलग्नेतथासत्खचरैः शक्रबुधगुरुभिः व्यंत्याष्टगैः द्वादशाष्टमव्यतिरिक्ताखिलस्थानस्थैः सद्भिः देवाधिप्रतिष्ठाअतिशस्ताअथसूर्योमृगेंद्रेसिंहलग्नेस्थाप्यः तथाकोब्रह्मघटेकुंभेविष्णुर्युवतौकन्यायाम् ६२ शिवोमहादेवोनृयुग्मेमिथुनेचपुनर्देव्योदुर्गाद योद्वितनौद्विस्वभावराशौमिथुनकन्याधनुर्मीनलग्नेषुक्षुद्रादेव्यश्चतु षष्ठियोगिनीप्रभृतयः चरलग्नेमेषकर्कतुलामकरेषुसर्वेइमेउक्तानुक्ताश्चस्थिरक्षेत्र

शिवोनृयुग्मेद्वितनौचदेव्यः क्षुद्राश्चरेसर्वइमेस्थिरर्क्षे पुष्येग्रहाविघ्नपयक्षसर्पभूतादयोंत्येश्रवणेजिनश्च ६३ इतिमुहूर्तचिंता मणौद्वितीयंनक्षत्रप्रकरणंसमाप्तम् २ षसिंहवृश्चिककुंभेषु अथपुष्येगृहाइति ग्रहाश्चंद्रादयोपिपुष्यनक्षत्रेस्थाप्याः उपलक्षणमेतत् सूर्य स्यहस्तनक्षत्रेस्थापनम् इंद्रब्रह्मणोःपुष्यश्रवणाभिजित्सुकुबेरस्कंदयोरनुराधायांदुर्गादीनांमूलेसप्तर्षीणांस्वाधिष्ठितनक्षत्रे लक्ष्मीव्यासवाल्मीकागस्त्या नांपुष्येस्थापनम् तदुक्तंरत्नमालायां पुष्यश्रुत्याभिजित्सुचेश्वरकयोर्वित्ताधिपस्कंदयोर्मैत्रेतिग्मरुचेः करेनिर्ऋतिभेदुर्गादिकानांशुभम् सप्तर्षयोयत्रवसं तिधिष्ण्येकार्याप्रतिष्ठाखलुतत्रतेषाम् श्रीव्यासवाल्मीकिघटोद्भवानांतथास्मृतावाक्पतिभेगृहाणामिति अथविघ्नपोगणेशः यक्षोदेवयोनिः सर्पावासुक्या दयः भूतोदेवयोनिः विद्याधरोप्सरोयक्षरक्षोगंधर्वकिन्नराः पिशाचोगुह्यकःसिद्धोभूतोमीदेवयोनयइत्यमरः आदिशब्देनराक्षसास्करप्रथमसरस्वतीप्रभृतयः अंत्येरेवत्यांस्थाप्याः तथाश्रवणेजिनोबौधश्चस्थाप्यः उपलक्षणंचैतत् इंद्रकुबेरवर्जितानांलोकपालानांधनिष्ठायांस्थापनं तथाचश्रीपतिः गणपरिवृढरक्षोय क्षभूतास्करायांप्रथमफणिसरस्वत्यादिकानांचपौष्णेश्रवसिसगतनाम्नोवासवेलोकपानांनिगदितमखिलानांस्थापनंहिस्थिरेषु ६३ इतिश्रीदेवज्ञानंतसुत

दैवज्ञरामविरचितायांस्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायांप्रमिताक्षरायांनक्षत्रप्रकरणंसमाप्तम् २ ५ अथसंक्रांतिप्रकरणंव्याख्यायते तत्रभाद्राशितोपरराशौसंक्रमणनामगमनंसंक्रांतिस्तस्याः नक्षत्रविशेषवशेनवारवशेनचसंज्ञाफलंचसार्द्धवसंततिलकयाह घोरार्केति विप्रांश्चेति अर्कसंक्रमणमर्कसंक्रांति उग्रवौठ्यनक्षत्रेषुरविवारेचेत्स्यात्तदाघोरेतिसंज्ञा साशूद्रान्सुखयेत् सुखमुत्पादयेत् उग्ररवावितिउग्रे सहितोरवि उग्ररवि तस्मिन्उग्ररवावितिमध्यमपदलोपीतत्पुरुष ततः सप्तम्येकवचनम् अथवासमाहारद्वंद्वे अनित्यमागमशासनमिति नुमभाव एवलघुक्षिप्रेत्यादिष्वपिसमाधेयम् अथलघुनक्षत्रेषुक्षिप्रेसोमवारे सूर्यसंक्रांतिर्ध्वांक्षीनाम्नीविशोवैश्यान्सुखयेत् चरर्क्षेभौमेचरनक्षत्रेभौमवारेवासूर्यसंक्रमणंचेन्महोदरयुता

घोरार्कसंक्रमणमुग्ररवौहिशूद्रान्ध्वांक्षीविशोलघुक्षिप्रेचरर्क्षभौमे चौरान्महोदरयुतान्नृपतीन्ऽङ्ग्रमैत्रेमंदाकिनीस्थिरगुरौसुखयेच्चमंदा १ विप्रान्मिश्रभृगौतुपशून्मिश्रातीक्ष्णार्कजेंत्यजसुखाखलुराक्षसीच त्र्यंशेदिनस्यनृपतीन्प्रथमेनिहंतिमध्येद्विजानपिविशोपरकेचशूद्रान् २ महोदरीसंज्ञकाचोरान्सुखयेत् तथैवबुधवारेमैत्रसंज्ञानक्षत्रेषुवाऽर्कसंक्रांतिर्मंदाकिनीनाम्नीनृपतीन्राज्ञःसुखयेत् स्थिरगुरौस्थिरनक्षत्रेषुगुरुवारेचार्कसंक्रांतिर्मंदानाम्नीविप्रान्ब्राह्मणान्सुखयेत् मिश्रभृगौमिश्रनक्षत्रयोर्भृगुवारेवाऽर्कसंक्रांतिर्मिश्रानाम्नीपशून्सुखयेत् तीक्ष्णार्कजेतीक्ष्णसंज्ञकनक्षत्रेषुअर्कजेशनिवारेवाराक्षसीनाम्नीअंत्यजसुखा अंत्यजान् चांडालान्सुखयतीति अंत्यजसुखास्यात् १ अथोदिनरात्रिविभागेनसंक्रांतेःफलम्उत्तरायणदक्षिणायनसंज्ञाचसार्द्धवसंततिलकयाह त्र्यंशेइति अस्तेइति अत्रार्कसंक्रमणमित्यनुवर्तते दिनमानेत्रिभिर्भक्ते त्र्यंशोभवति तत्रादिनस्यप्रथमेत्र्यंशेऽर्कसंक्रमणंभूपतीन्हंति मध्येद्वितीयत्र्यंशेद्विजान्ब्राह्मणान्हंति अपरेतृतीयेत्र्यंशेवैश्यान्हंति इत्येवंसर्वत्र्या

ख्येयम् अस्तेसूर्यास्तमये ऽर्कसंक्रमणंशूद्रान्हंति २ अथरात्रिसंक्रांतिफलम् रात्रिप्रथमप्रहरेपिशाचकान् आदिशब्देनभूतान् द्वितीयप्रहरेनक्तंच
रान्राक्षसान् तृतीयप्रहरेनटान्नर्तकान् चतुर्थप्रहरेपशुपालकान् आभीरान् सूर्योदयेसमकाले ऽर्कसंक्रमणंसकललिंगिजनंपाखंड्यादिकंहंतीत्य
र्थः पाखंडाः सर्वलिंगिजनइत्यभिधानात् क्रूरसौम्यवारपरत्वेनफलमाहवसिष्ठः रविरविजभौमवारेसंक्रांतौदिनकरस्यतन्मासे पित्तकफानिलजामय
नरपतिकलहस्त्ववृष्टिश्च बुधगुरुसितचंद्राहेंसानिसंक्रांतावनामयंनृणाम् क्षितिपतिनिकरंक्षेमंसस्यविवृद्धिर्विधर्मिणांपीडा जन्मनक्षत्रेसंक्रांतिफलं
दीपिकायाम् यस्यजन्मर्क्षमासाद्यरविसंक्रमणंभवेत् तन्मासाभ्यंतरेतस्यरोगक्लेशधनक्षयाः तगरसरोरुहपत्रैरजनीसिद्धार्थलोध्रसंयुक्तैः स्नानंजन्म

अस्तेनिशाप्रहरकेषुपिशाचकांश्चनक्तंचरानपिनटान्पशुपालकांश्च सूर्योदयेसकललिंगिजनंचसौम्ययाम्यायनंमकरकर्कटयोर्नि
रुक्तम् ३ षडशीत्याननंचापनृयुक्कन्याझषेभवेत् तुलाजौविषुवंविष्णुपदंसिंहालिगोघटे ४ संक्रांतिकालादुभयत्रनाडिकाः पुण्यामताःषोडशषोडशोष्णगोः निशीथतोऽर्वागपरत्रसंक्रमेपूर्वापराहांतिमपुण्यभागयोः ५

नृक्षेरविसंक्रांतौनृणाशुभदम् अन्यच्चवसिष्ठः अजक
न्याझषकर्किणिसंक्रांतौयदिनवेदूषम् आमयमरणंभूभृद्युद्धमनर्घत्वदृष्टिश्च वृषवृश्चिकतुलामकरेदृष्टिःस्यात्सक्रमविषये विस्फोटामयतस्करपीडावृष्टिः
कृशानुभयम् अथसौम्ययाम्यायनमिति मकरकर्कटयोः संक्रांतिश्चेत्तदाक्रमेणसौम्ययाम्यायनेनिरुक्तम् मकरेउत्तरायणमुक्कर्केयाम्यायनंस्यात् ३ अथावसिष्ठ
सक्रांतिषुषडशीत्यादिसंज्ञाअनुष्टुभाह षडशीत्याननमिति धनुर्मिथुनकन्यामीनेषुअर्कसंक्रमणंषडशीत्याननंषडशीमुखसंज्ञंस्यात् तुलामेषयोः संक्रांतिर्विषुव
संज्ञा वृषसिंहवृश्चिककुंभेष्वर्कसंक्रांतिर्विष्णुपदसंज्ञका ४ संक्रांतौगौणमुख्यकालउपजात्याह संक्रांतिकालादिति गणितमार्गेणयउष्णगोः सूर्यस्यसंक्रांतिका

लब्धागतः ततउभयमपूर्वत परतश्चषोडशषोडशनाड्योघटिका पुण्यसपादकत्वात्पुण्यामताः आसासिद्धांतेसंक्रांते प्राक्परस्ताच्चसार्द्धाषोडशनाडि का॰ मथास्त्रिंशत्संक्रमस्यपुण्याःसर्वस्यनाडिका॰ अनेनसंक्रमतःपुण्यकालस्तुषोडशोभयेषम॰ कल्पाद्यविस्मृतिवाक्येपूर्वतः परतश्चअत्रैअष्टौघटिकाइत्येवं षोडशेतिव्याख्यानतदपाकृतंभयवि सूर्यसिद्धांतेपि अर्कमानकलाःषष्ट्यागुणितामुक्तिभाजिता तदर्धनाड्यः संक्रांतेरर्वाक्पुण्यंतथापरेइति अथनिशी थतइति निशीथतोऽर्धरात्रात् अर्वाक्पूर्वपरश्चपूर्वपश्चात्संक्रांतिकालेसतिपूर्वापराह्नातिमपूर्वभागयो पूर्वापरयोरन्हो क्रमेणांतिमपूर्वभागयोरुभयत्रषोड शषोडशघटिका पुण्याइतिपूर्वेणसंबंध अयमर्थ यद्यर्धरात्रात् प्राक्संक्रांतिस्तदापूर्वदिनस्यअपरार्धेपुण्यम् यद्यर्धरात्रादुपरिसंक्रांतिस्तदोत्तरदिनस्यपूर्वार्द्धेमेव

पूर्णेनिशीथेयदिसंक्रमस्याद्दिनद्वयपुण्यमथोदयास्तात् पूर्वपरस्ताद्यदियाम्यसौम्यायनेदिनेपूर्वपरेतुपुण्ये६ सध्यात्रिनाडीप्र मितार्कबिंबाद्धोंदितास्तादधऊर्ध्वमत्र

पुण्यमित्यर्थः५ अथार्द्धरात्रसंक्रमणेमकरकर्कटयोर्विशेषमुपजातिकयाह पूर्णेइतिपूर्णेनिशीथेअर्ध- रात्रेयदिसंक्रम॰ स्यात्तदादिनद्वयपूर्वदिनपरदिनेपुण्यमुक्तं उक्तंच यद्यर्धरात्रएवस्यात्पूर्णेसंक्रमोरवे॰ तदादिनद्वयंपुण्यंस्नानदानादिकर्मसु अथेति अथानंत रमुदयास्तात्सूर्योदयात्सूर्यास्ताच्चपूर्वपरस्ताच्चयदियाम्यसौम्यायनेकर्कमकरसंक्रांतीभवतः तदापूर्वदिनेपुण्येस्यातां अयमर्थः सूर्योदयात्पूर्वकर्कसंक्रमणस्या त्तदापूर्वदिनएवपुण्यकालोनोत्तरदिनेनयायदिसूर्यास्तानंतरंमकरसंक्रांतिः स्यात्तदोत्तरदिनएवपुण्यकालोनपूर्वदिनेगार्ग्यः यदास्तमानवेलायांमकरयातिभा स्कर॰ प्रदोषेवार्द्धरात्रेवास्नानंदानपरेऽहनि अर्द्धरात्रेतदूर्ध्वंवासंक्रांतौदक्षिणायने पूर्वमेवदिनंग्राह्यंयावन्नोदयतेरविरिति वाड्यार्थे प्रदोषलक्षणंस्कांदेत्रिमु हूर्तः प्रदोषःस्याद्रवावस्तंगतेसतीति६ अथोदयास्तादितिपदनस्यापवादमिंद्रवज्रयाह सध्यात्रीति अर्कमंडलाद्धोंदितादर्धास्ताच्चाधऊर्ध्वंक्रमात्त्रिनाडी

भिर्मितासंध्यासध्याकालःस्यात् अर्धोदितार्कबिंबान्पूर्वंत्रिनाडीमिताप्रातःसंध्या तथार्धास्तादर्कबिंबादुपरित्रिनाडीमितासायंसंध्येत्यर्थः तत्प्रयोजनमाह अत्रेति अत्रप्रातःसंध्यायांसायंसंध्यायांचक्रमात् याम्यसौम्ये अयनेस्तः तदानींपरपूर्वदिवसौपुण्यौ यदिप्रातःसंध्यायांदक्षिणायनप्रवृत्तिः तदासूर्योदयानंतरं संपूर्णमहः पुण्यम् तथायदिसायंसंध्यायांउत्तरायणप्रवृत्तिस्तदासूर्यास्तात्पूर्वंसंपूर्णमहःपुण्यंस्यादित्यर्थः तदाहनारदः सूर्यास्तमनसंध्यायांयदिसौम्यायनंभवेत् तदोदयादहःपुण्यंपूर्वाह्नः परतोयदीति उदयसंध्यास्तसंध्ययोर्लक्षणंतत्रैव अर्धार्कास्तमनात्संध्याघटिकात्रयसंमिता तथैवार्धोदयात्प्रातर्घटिकात्रयसंमितेति एवंसत्यर्कबिंबस्यार्धास्तार्धोदयाद्वाक्रमात् पश्चात्प्राक्त्रिघटीमिताअस्तसंध्योदयसंध्ययोच्यते तत्रास्तसंध्यायांयदिमकरसंक्रमः स्यात्तदातद्दिनएव-

नेद्याम्यसौम्येअयनेक्रमात्तः पुण्यौतदानींपरपूर्वघस्रौ ७

पुण्यकालोनोत्तरदिने यद्यस्तसंध्यामतिक्रम्यमकरसंक्रांतिस्तदोत्तरदिनेएवपुण्यकालोनपूर्वदिने एवंयद्युदयसंध्यायांकर्कसंक्रांतिस्तदासूर्योदयानंतरमेवपुण्यकालोनप्रागृदिने यद्युदयसंध्यातः प्राक्कर्कसंक्रमस्तदाप्राग्दिनएवपुण्यकालोनोत्तरदिनेइतिनिष्कृष्टोर्थः अथरात्रौस्नानंनकुर्वीतदानंचैवविशेषतइतिरात्रौ-स्नानदानादिनिषेधेपिनैमित्तिकंतुकुर्वीतस्नानंदानंचरात्रिष्वितिस्कमंतुवाक्यशेषात् सुतजननेसंक्रांतावुपरागेसूर्यचंद्रयोर्नित्यम् रात्रावपिकर्तव्यंस्नानं-दानंविशेषतोनृणामितिवासिष्ठवचनात् राहुदर्शनसंक्रांतिविवाहात्ययवृद्धिषुस्नानदानादिकंकार्यंनिशिकाम्यव्रतेषुचेति रात्रौसंक्रमणेरात्रौस्नानंप्राप्तंतत्कर्कमकरसंक्रांतौस्नानदानादौदेशप्रसिद्धशिष्टाचारेणव्यवस्थावगंतव्या तत्रगौर्जरास्तु ग्रहणवदयनइतिस्वीयसूत्रे स्नानंदानंग्रहणवत्सौम्ययाम्यायनद्वये इतिकश्यपसंहितोक्तंचानुसृत्यरात्रावयनसंभवेसातिरात्रावेवस्नानादिकंकुर्वंति दाक्षिणात्यास्तुकार्मुकंतुपरित्यज्यझषंयातिदिवाकरइत्यादिभविष्योत्तरा

दिवास्यमङ्गीकृत्यदिवसएवस्नानादिकंकुर्वीत तथापिनारदोक्तसंध्याकालसंक्रमेविशेषोज्ञेयइत्यलं ७ अथपूर्वापरा षोडशघटिका पुण्याइतिपूर्वं सामान्येनोक्तमिदानींविष्णुपदादिविशेषमनुवदन्नाह याम्यायनइति कर्कसंक्रान्तौविष्णुपदे वृषसिंहवृश्चिककुंभसंक्रान्तिषुसंक्रान्तिकालाद्याः प्रथमाः षोडशघटिकाः अतिपुण्यदाः स्नानदानादावनन्तपुण्यदाज्ञेयाः अग्रिमास्तुनतथा तुलाजयोः तुलामेषयोः मध्याउभयतः षोडशघटिकाः संक्रान्तिकालात्भागद्वयेपरतश्चाद्याश्चेति दीपिकाकारेणव्याख्यातं यदुक्तं गुरुणावर्तमानेतुलामेषेनाड्यस्तूभयतोदशेतिमध्यमतृतीयांशाभिप्रायेणेतिज्ञेयं तथाषडशीत्यानने मिथुनकन्याधनुर्मीनसंक्रान्तिषुसौम्येअयनेमकरसंक्रान्तौचसंक्रान्तिकालात्पराअग्रिमषोडशघटिकाअतिपुण्याः प्रथमास्तुनतथा एवनिर्णीतेपुण्यकाले

यामयायनेविष्णुपदेचाद्यामध्यास्तुलाजयोः षडशीत्याननेसौम्येपरानाड्योतिपुण्यदाः ८

स्नानाद्यवश्यंविधेयम् तथास्नानाद्यकुर्वतः प्रत्यवायमाहवसिष्ठः विषुवेअयनेग्रहणेसंक्रान्तौपुण्यदिवसेवा पितृतृप्तिंनकरोतिहिदत्वाथापन्नजीवितस्यपिताषडशीत्यातुयद्दानंयद्दानंविषुवद्रूपे दृश्यतेसागरस्यान्तस्तस्यान्तोनैवदृश्यतइतिभरद्वाजोक्तेः अयनंनिर्णयंमन्वादीनामपिसंक्रमेज्ञेयः तत्रहेमाद्र्यादौकालनिर्णयप्रकारादिभिर्याःपुण्यकालघटिकाः उपनिबद्धास्ताःस्थूलास्तेनपष्ठिघटीविधग्रहभुक्तिभक्तमित्यादिप्रकारेणग्रहमध्येतु भुक्तिमध्यमविक्रान्तिना सूक्ष्माघटिकालिख्यन्तेस्फुटमतिस्फुटरविबिंबेन साध्यन्तेता अतिसूक्ष्मास्तासामतिपातत्वात् श्लोकअनुपातितः मध्यमास्तुयथा नाड्योरामगुणा ३३ रवेरथविधोः षड्दोःपलैर्युग्गूर्षः २ २६ भौमस्याब्धिपलैर्युतानव ९ ४ विदोयुक्ता पलैर्नपाश्विभिः पण्णाड्यो ६ २० गजा ८८ गुरोरथभृगोर्मदा पलैरष्टाभिः ९ ८ पुण्याःस्युःस्वनृपा १६० शनेरुभयतो राहूकेत्वोः संक्रमैरिति ८ निरयनांशसंक्रान्तिमभिधायेदानींसायनांशसंक्रान्तिसपुण्यकालामुपजात्याह तथैतिमेषादिराशिसंक्रमात्प्रपुण्यदास्तथानवसंक्रमाअ

पीतिव्यवहितस्तथाशब्द. अयनांशाः षष्ठ्यागुण्याः स्पष्टसूर्यगत्याविहृतालब्धैर्दिनाद्यैः दिनघटीपलैः कृत्वामेषादिद्वादशसंक्रमाः स्युस्तेचलसंक्रमादानेजपा
दौजपश्राद्धहोमादौबहुपुण्यदाभवंति पुलस्त्यः अयनांशसंस्कृतोभानुर्गोलेचरतिसर्वदा असुरव्याराशिसंक्रांतस्तुल्यः कालविधिस्तयोः स्नानदानजपश्राद्ध
जपहोमादिकर्मभिः सुकृतंचलसंक्रांतावक्षयंपुरुषोऽश्नुतइति जाबालिरपि संक्रांतिषुयथाकालस्तदीयेप्ययनेतथा अयनेविंशतिः पूर्वामकरेविंशतिः परेति
अत्रमकरायणेपूर्वाविंशतिर्घटिकाःपुण्याः मकरसंक्रांतौतु पराविंशतिर्घटिकाःपुण्यकालः मकरव्यतिरिक्तैकादशसंक्रांतिषुतत्तत्संक्रमवत्पुण्यकालोज्ञेयः
अयनांशानयनादिविचार. सिद्धांतादवगंतव्यः ईश्वरेच्छालोकादृष्टवशात्तत्तदाश्व्यादिविभागस्यसूर्यतेजः संपर्कश्चलसंक्रमः मंडलसंक्रमश्चराशिसंक्रमइ-

तथायनांशाःखरसाहताश्चस्पष्टार्कगत्याविहृतादिनाद्यैः मेषादितःप्राक्चलसंक्रमाःस्युर्दानेजपादौबहुपुण्यदास्ते ९ समं
मृदुक्षिप्रवसुश्रवोग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभंबृहत्स्यात् ध्रुवद्विदैवादितिभंजघन्यंसार्पांबुपार्द्रानिलशाक्रयाम्यम् १० तिविषयविवेकः

तत्रनिरयनगणनयैवसकलव्यवहारसाध्यःसायनगणनातुनियतविषयैव अयनांशैःप्रदातव्यौलग्नेक्रांतौचरागमे वित्रिभेसत्रिभपातेतथादृक्कर्मपातयोरिति
एवंद्वयोरपिमानयोरसंकीर्णोव्यवहारइतिसर्वमनाकुलम् पुण्यकालस्तु उभयविधसंक्रमेपिज्ञेयः पूर्वलिखितवाक्यस्यस्वरसात् ९ अथसंक्रांत्युपयोगाज्जघन्य
बृहत्समनक्षत्राण्युपजात्याह सममिति मृदुक्षिप्रवसुश्रवोग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभंसमम् अस्त्रपभंमूलः एतानिपंचदशभानिसमसंज्ञानिज्ञेयानि ध्रुवद्विदैवादि-
तिभंबृहत्स्यात् ध्रुवादिषड्भानिबृहत्संज्ञकानि सार्पांबुपार्द्रानिलशाक्रयाम्यंजघन्यंस्यात् आश्लेषादिषड्भानिजघन्यसंज्ञानि १० अथसंज्ञाप्रयोजनमुपेंद्रवज्र
याह जघन्यमेसाति जघन्यनक्षत्रेर्कसंक्रमणेपंचदशमुहूर्ताज्ञेयाः बृहन्नक्षत्रेऽर्कसंक्रमणेबाणकृताःपंचचत्वारिंशन्मुहूर्ताज्ञेयाःसमनक्षत्रेर्कसंक्रमणेखरामसं-

स्यास्त्रिंशन्मुहूर्ताज्ञेयाः उक्तंचनारदेन तासाम्प्रमाणेनघटिकास्त्रिंशन्नवतिपञ्चयइतिफलमाह महर्घसमर्घसाम्यमितिपञ्चदशमुहूर्तायासंक्रांतौसर्वमन्नमहर्घं स्यात्पमवति पञ्चचत्वारिंशन्मुहूर्तसंक्रांतौसमर्घंत्रिंशन्मुहूर्तायासंक्रांतौसमर्घस्थितिर्भवतिविधुदर्शनेपीतिचन्द्रदर्शनेप्येवमेवफलंबाच्य अयमर्थः जघन्यभर्चन्द्रदर्शनेमहर्घं बृहन्नक्षत्रेचंद्रदर्शनेसमर्घम् समभेचन्द्रदर्शनेसाम्यम् ११ अथप्रसंगात्कर्कसंक्रांतौमेघाविंशोपकाननुष्टुभाह अर्कादीति कर्कसंक्रांतौअर्कादिवारस्पति एतेशब्दविंशोपकाज्ञेयाः स्यारविवारेसंक्रांतौदशविंशोपकाः एवंसोमेविंशति भौमेष्टौबुधेद्वादश गुरौषट्शोधादश शुक्रेष्टादश शनौपंचेत्यर्थः १२ अथरविसंक्रमेतत्रस्य...संक्रमोजातस्तस्यफलमिंद्रवज्रयाह स्यात्तैतिलेनगेति रविस्तैतिलेकरणेनागकरणेचतुष्पदेचकरणेसुप्त संक्रमितः स्यात् गरादिपंचकेगरेव

जघन्यभसंक्रमणेमुहूर्ता शरेंदवोबाणकृताबृहत्सु स्वरामसंख्यासमभेमहर्घसमर्घसाम्यानिविधुदर्शनेपि ११ अर्कादिवारेसंक्रांतौकर्कस्याद्दशविंशोपका दिशोनखाग्नजाःसूर्याः षट्योष्टादशसायका १२ स्यात्तैतिलेनागचतुष्पदेरवि सुप्तोनिविष्टस्तुगरादिपंचके किन्तुभऊर्ध्वं शकुनौसकौलवे ऽनिष्टसम श्रेष्ठइहार्घवर्षणे १३ सिंहव्याघ्रवराहरासभगजावाहाहिषद्रूपादिका श्वाजोगौश्वरणायुधभवनतोवाहारवे संक्रमे

नेभद्रायानवेबाळवेचनिविष्टः संक्रमितः स्यात् किन्तुभेसकौलवेशकुनौचऊर्ध्वेऊर्ध्वस्थितःसंक्रमितःस्यात् इहकरणाधिकरणकसम्भवतोरविः अर्घवर्षणे अर्घेमूल्येवर्षणेवृष्टौ उपलक्षणत्वादन्नेपिक्रमादनिष्टःसम श्रेष्ठःस्यात् अयमर्थः क्रमरविसंक्रमाअर्घवर्षणधान्येष्वनिष्टः महार्घवृष्ट्याभावधान्याभावकारकः एवंनिविष्टः समःमध्यो...श्रेष्ठः उक्तंश्रीपतिनाधान्यार्घरवित्रिसवेक्रमशस्त्वनिष्टमध्येष्टफलेति १३ अथरविसंक्रांतेकरणपरत्वेनवाहनवस्त्रायुधभक्ष्यलेपनजातिपुष्पाणिसफलानिशार्दूलविक्रीडितमयेणापजातिक्यान्याह सिंहेति सद्वेति याचमेति स्यान्मिल्लिकेतिबवतोबवमारभ्यैका

दशाकरणेषुक्रमेणवाहनादीनिस्युः वाहनानिसिंहादीनिराजसभोगर्दभः वाहद्विपन्महिषः लुलायोमहिषोवाहद्विषत्कासरसैरिभाइत्यमरः अजोमेषः चरणायु
ध. कुक्कुट. नारदेनतुविशेषउक्तः खशबाल्हिकवंगेषुसंक्रांतेर्धिष्ण्यवाहनम् अन्यदेशेषुतिथ्यर्धवाहनाः स्युर्बवादयइतिअश्विन्यांअदासंक्रांतिस्तदाश्विन्याः
योअश्वस्तद्वाहनंस्यात् खशादिदेशेषु एवंसर्वनक्षत्रेषु अथवस्त्रंश्वेतादि हारितंनीलवर्णपांडु अरुणवर्णम् कालंश्यामलंअसितंश्वेतवर्णरहितम् गर्दभवर्ण
मित्यर्थः दिग्वस्त्राभावः घनाभंमेघवर्णं अथशस्त्रं भुशुंड्यादीनिआयुधानिप्रसिद्धानिअथभक्ष्यम् अन्नंभक्तः परमान्नंपायसं भैक्ष्यंभिक्षासमूहः पक्का

वस्त्रंश्वेतसुपीतहारितकपांडुरक्तकालासितंचित्रकंबलदिग्धनाभमथशस्त्रंस्याद्भुशुंडीगदा १४ खड्गोदंडशरासतोमरमथोकुं
तश्चपाशोंकुशोस्त्रंबाणस्त्वथभक्ष्यमन्नपरमान्नंभैक्ष्यपक्वान्नकम् दुग्धंदध्यपिचित्रितान्नगुडमध्वाज्यंतथाशर्करा ऽथोलेपोमृ
गनाभिकुंकुममथोपाटीरमृद्रोचनम् १५ यावश्चोतुमदोनिशांजनमथोकालागरुश्चंद्रकोजातिर्दैवतभूतसर्पविहगाः पश्वेणविप्रास्ततः

न्नमपूपादिचित्रितान्नंहरिद्रादिरंजितम् अथलेपोविलेपनंमृगनाभिः कस्तूरीकुंकुमंकेशरंपाटीरंचंदनंमृत्प्रसिद्धारोचनंगोरोचनमिति १४ १५ यावोलक्तकः
ओतुमदोमार्जारघर्मः भाषयाजवादिरितिनिशाहरिद्रा अंजनंकज्जलम् कालगरुरगरुविशेषः चंद्रकः कर्पूरः अथजातिः संकरभवा अनुलोमजाः प्रतिलोमजाश्च
अथपुष्पम् पुन्नागकनागकेशरपुष्पम् मल्लिकावेलिः जपाओड्रपुष्पम्जासवनम् शेषाणिप्रसिद्धानिसर्वत्रक्वचिद्द्वयोप्युक्तम् शिशुःकुमारश्चगतालकायुवा-
प्रौढाप्रगल्भाचनतश्चवृद्धावंध्यातिवंध्याचस्रुतार्थिनीचप्रव्राजिकाचेतिबवादिकानामिति तथाक्वचिद्भोजनपात्रमप्युक्तम् स्रुवर्णरौप्यताम्राणिलोहंसी
संत्रपुस्तथा कांस्यपाषाणकाष्ठंचमृत्पात्रंवेणुपात्रकमिति एवंसंक्रमकालेयानिवस्त्राशनवाहनादीन्यभिहितानि आदिशब्देनायुधलेपनजातिपुष्पाणिते

स्यात्त्रिंशन्मुहूर्ताज्ञेया उक्तंचनारदेन तासामप्रमाणेनघटिकास्त्रिंशन्नवतिपश्च्यइतिफलमाह महर्घसमर्घसाम्यमितिपञ्चदशमुहूर्तायासंक्रांतौसर्वमन्नमहर्घं प्राप्नोति पञ्चचत्वारिंशन्मुहूर्तसंक्रांतौसमर्घं त्रिंशन्मुहूर्तायासंक्रांतौसमंयथास्थितंभवतिविधुदर्शनेपीतिचंद्रदर्शनेप्येवमेवफलवाच्यं अयमर्थः जघन्यमचंद्रदर्शनेमहर्घं बृहन्नक्षत्रचंद्रदर्शनेसमर्घं समभेचंद्रदर्शनेसाम्यम् ११ अथप्रसंगात्कर्कसंक्रांतौमेघविंशोपकाननुष्टुभाह अर्कादीति कर्कसंक्रांतौअर्का दिपात्स्मात् एतेशब्दविंशोपकाज्ञेयाः यथारविवारेसंक्रांतौदशविंशोपकाः एवंसोमेविंशतिः भौमेषोडशाद्वादश गुरौअष्टादश शुक्रेषोडश शनौपंचेत्यर्थः १२ अथर्क्षद्वयस्थरवेसंक्रमोजातस्तत्फलमिंद्रवज्रयाह स्यात्तैतिलेइति रविस्तैतिलेकरणेनागकरणेचतुष्पदेचकरणेसुप्तः संक्रमितःस्यात् गरादिपंचकेगरेवणि

जघन्यभसंक्रमणेमुहूर्ताः शरेंद्वोबाणकृताकृतस्य स्वरामसंख्यासमभेमहर्घसमर्घसाम्यंविधुदर्शनेपि ११ अर्कादिवारेसंक्रांतौककस्याद्विंशोपकाः दिशानखागजासूर्याष्टशोषदशसायकाः १२ स्यात्तैतिलेनागचतुष्पदेरविःसुप्तोनिविष्टस्तुगरादिपंच के किंस्तुघ्नऊर्ध्वःशकुनौसकौलवे ऽनिष्टःसमःश्रेष्ठइहार्घवर्षणे १३ सिंहव्याघ्रवराहरासभगजाबाह्लीकपृदंशकाः श्वाजोगौश्चरणा युधश्चववतोवाहारवेसंक्रमे

जेमहायावबेबालवेवनिविष्टः संक्रमितःस्यात् किंस्तुघ्नेसकौलवेशकुनौचऊर्ध्वउर्ध्वस्थितःसंक्रमितःस्यात् इहकरणाधिकरणकसंक्रमेणार्घे अर्घवर्षणे अर्घमूल्येवर्षणेवृष्टौ उपलक्षणत्वादन्येपिक्रमादनिष्टःसमःश्रेष्ठःस्यात् अयमर्थःसकरविसंक्रमार्घवर्षणधान्येष्वनिष्ट महार्घृस्याभावधान्याभावकारकः एवंनिविष्टसमत्वऊर्ध्वःश्रेष्ठः उक्तंश्रीपतिना धान्यार्घवृष्टिषुभवेत्क्रमशस्त्वनिष्टमध्येष्टतेति १३ अथरविसंक्रांतौकरणपरत्वेनवाहनवस्त्रायुधभक्ष्यलेपनजातिपुष्पाणिसफलानिशार्दूलविक्रीडितमयेनोपजातिकयाचाह सिंहेति सद्वेति यावच्चेति स्यान्माह्निकेतिववतोववमारभ्यैका

दशाकरणेषुक्रमेणवाहनादीनिस्युः वाहनानिसिंहादीनिराजसभोगर्दभः वाहद्विषन्महिषः लुलायोमहिषोवाहद्विषत्कासरसैरिभाइत्यमरः अजोमेषः चरणायु
ध. कुक्कुट. नारदेनतुविशेषउक्तः खशबाल्हिकवंगेषुसंक्रांतेर्धिष्ण्यवाहनम् अन्यदेशेषुतिथ्यर्धवाहनाः स्युर्बवादयइतिअश्विन्यांभंदासंक्रांतिस्तदाश्विन्याः
योअश्वस्तद्वाहनंस्यात् खशादिदेशेषु एवंसर्वनक्षत्रेषु अथवस्त्रंश्वेतादि हारितंनीलवर्णंपांडु अरुणवर्णम् कालंश्यामलंअसितंश्वेतवर्णरहितम् गर्दभवर्ण
मित्यर्थः दिग्वस्त्राभाव. घनाभंमेघवर्णं अथशस्त्रं भुशुंड्यादीनिआयुधानिप्रसिद्धानिअथभक्ष्यम् अन्नंभक्तः परमान्नंपायसं भैक्ष्यंभिक्षासमूहः पक्का

वस्त्रंश्वेतसुपीतहारितकपांडुारक्तकालासितंचित्रंकंबलदिग्घनाभमथशस्त्रंस्याद्भुशुंडीगदा १४ खड्गोदंडशशस्ततोमरमथोकुं
तश्चपाशोंकुशोस्त्रबाणस्त्वथभक्ष्यमन्नपरमान्नंभैक्ष्यपक्वान्नकम् दुग्धंदध्यपिचित्रितान्नगुडमध्वाज्यंतथाशर्करा ऽथोलेपोमृ
गनाभिकुंकुममथोपाटीरमृद्रोचनम् १५ यावश्चोतुमदोनिशांजनमथोकालागरुश्चंद्रकोजातिर्दैवतभूतसर्पविहगाःपश्वेणविप्रास्ततः

न्नमपूपादिचित्रितान्नंहरिद्रादिरंजितम् अथलेपोविलेपनंमृगनाभिः कस्तूरीकुंकुमंकेशरंपाटीरंचंदनंमृत्प्रसिद्धारोचनंगोरोचनमिति १४ १५ यावोलक्तकः
ओतुमदोमार्जारधर्मः भाषयाजवादिरितिनिशाहरिद्रा अंजनंकज्जलम् कालगरुरगरुविशेषः चंद्रकः कर्पूरः अथजातिःसंकरभवा अनुलोमजाःप्रतिलोमजाश्च
अथपुष्पम् पुन्नागकनागकेशरपुष्पम् मल्लिकावेलिः जपाओंड्रपुष्पम् जासवनम् शेषाणिप्रसिद्धानिसर्वत्रक्वचिद्द्योप्युक्तम् शिशुःकुमारश्चगतालकायुवा-
प्रौढाप्रगल्भाचततश्चवृद्धावंध्यातिवंध्याचस्रुतार्थिनीचप्रव्राजिकाचेतिबवादिकानामिति तथाक्वचिद्भोजनपात्रमप्युक्तम् स्वर्णरौप्यताम्राणिलोहसी
सत्रपुस्तथा कांस्यपाषाणकाष्ठंचमृत्पात्रंवेणुपात्रकमिति एवंसंक्रमकालेयानिवस्त्राशनवाहनादीन्यभिहितानि आदिशब्देनायुधलेपनजातिपुष्पाणिते

री

नाशोभवेत् नपुनस्तद्दत्युपजीविनावस्त्रादिरत्युपजीविनानाशोभवेत् स्थितोपविष्टः सपमावस्यानीतिकिं इत्यादिनासुमत्तादीन्युक्तानितद्गुणविशिष्टा नेनाशः स्यादित्यर्थः १६ १७ अथसंक्रांतिवशेनफलमनुभमाशुभमुपजात्याह संक्रांतीति सर्क्रांतिर्यस्मिन्नक्षत्रेस्यात्ततोऽधराधिष्ण्यपूर्वनक्षत्रतस्मात्त्र जन्मनक्षत्रगण्यम् नक्षत्रत्रयमभिषेभेवनितदागमनयात्रास्यात् ततःप्रथमभिकानंतरभंगभेषण्णक्षत्रेपुयदिस्यभेतदाक्लेशस्यात् ततस्त्रिभेपीडनेशरीरपी डपुनरंगभे अंशकंवस्त्रादिप्राप्तिः तवास्त्रिभेस्वभेऽर्थहानिः त्रयोरसभेस्वभेदनागमोधनप्राप्तिःस्यादित्यर्थः अशुभफलदायासंक्रांतौदानमाहनारद तिलो परिक्षिप्तेचक्रंत्रिविशूलंत्रिकोणकम् तत्रहेमाविनिक्षिप्यदद्यात्शुभप्राप्तयेइति १८ अथकार्यविशेषग्रहविशेषबलमसामान्यतोमहबलेनोपजात्याह नृपे

क्षत्रावैश्यकशूद्रसंकरभवाः पुष्पनपुन्नागकजातीवकुलकेतकाविमतयाबिल्वार्कदूर्वाभुजम् १६ स्यान्मल्लिकापाटलिकाजपाल्वस्त्र क्रांतिवस्त्राशनवाहनादेः नाशश्चतद्दत्युपजीविनानास्थितोपविष्टःस्वपतांचनाशः १७ सक्रांतिधिष्ण्याधराधिष्ण्यतास्त्रिभेस्वभे निरुक्तगमनततोऽगभे सुरत्रिभेपीडनभगभेशुकत्रिभेर्थहानीरसभेधनागमः १८

निकार्याणि यमारवेःअर्कबलेवारेपानुपेक्षणंराजदर्शनंविधेयम् एवंमन्त्रादावपिव्याख्येयम् चंद्रेसर्वकृतिःसर्वकृत्यानि भौमेसंगरेयुद्धम् बुधेशास्त्रमध्येयम्भ क्षणमिति रवेःस्वल्पबलोपेपंचमी सूर्यबलेसाति एता व्याप्यवाशुरोविवाहः शुक्रेगमनशनीदीक्षणाभ्यागमादिदीक्षाविधेयानुस्यर्थः अथेतितारावलतोविधुःशुभोक्तेपा यदाचंद्रसकलेर्णस्यात्तदातारायलम् विनवा सपादादिनदूयत्र्यशुभोपिशुभः तारादौयदेशुभोप्यशुभः एवंविधोमलाद्यधिसंक्रमणेऽशुभोपिमासपर्यतंशुभः शुभस्तुसकलरोसमीचीनएव चंद्रवीक्ष्य शुभोप्यशुभइत्यर्थः परेभौमादयः संक्रातिदिनेयेवस्तत्रदत्तःसूर्यबलादशुभाअपिशुभाज्ञेयाः रविदीप्तेशुभाअप्यशुभाः १९ अथाधिमासक्षयमास

योर्लक्षणमुपजात्याह स्पष्टार्केति शक्लप्रतिपदिदर्शांतश्चांद्रोमासः स्वेत्स्पष्टसूर्यसंक्रांत्याविहीनोरहितो भवेत्तदाधिमासउक्तः चांद्रोमासोत्यसंक्रांतोमल मास. प्रकीर्तितइतिब्रह्मसिद्धांतोक्तेःतुविशेषेकदाचित्सचांद्रोमासोद्विसंक्रमः द्वौसंक्रमौयस्मिन्मासोद्विसंक्रमः स्पष्टसूर्यसंक्रांतिद्वययुतस्तदाक्षयमाससंज्ञ कउक्तः आद्यंतदर्शयोर्मध्येभानोरेवतयोर्यदा संक्रांतिद्वितयंचेत्स्यात्क्षयमासः सउच्यतेइतिवसिष्ठोक्तेः तत्रक्षयमासेजातानांवर्धापने मृतानांश्राद्धेवातिथेर्विभा गयोः पूर्वोत्तरदलयोःसंबंधेनप्रथमांतसंज्ञौमासौस्तः स्यातामृतिथिपूर्वार्द्धजातानांमृतानांचपूर्वमासेवर्धापनंश्राद्धंचविधेयम् तिथ्युत्तरार्द्धेजातानांमृतानांचो त्तरमासेवर्धापनंश्राद्धंचविधेयम् तिथ्यर्धेप्रथमेपूर्वो परस्मिन्नपरस्तथा मासाविति बुधैश्चिंत्यौक्षयमासस्यमध्यगाविति मासादिलक्षणभेदविचारस्तुग्रंथ

नृपेक्षणंसर्वकृतिश्च्युसंगरः शास्त्रंविवाहोगमदीक्षणेरवेः वीर्येथताराबलतः शशभोविधुर्वि धोर्बले ऽर्कोर्कबलेकुजादयः १९ स्पष्टा र्कसंक्रांतिविहीनउक्तोमासोधिमासःक्षयमासकस्तु द्विसंक्रमस्तत्रविभागयोस्तास्तिथ्यर्हेमासौप्रथमात्यसंज्ञौ २० इतिमुहूर्तचिंताम णौतृतीयंसंक्रांतिप्रकरणंसमाप्तम् ३ छ गौरवभयान्नलिखितः २० इतिश्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचित० प्रमिताक्षरायांसंक्रांतिप्रकरणंसमा

प्तम् ३ छ अथग्रंथांतरसंग्रहः योगिनीस्थितकाष्ठातःसंक्रांतेरागमोमतः चंद्रस्थदिशिदृष्टिःस्याद्गमनंवारदिक्स्मृतमितिक्वचित् रवौसंक्रमणेपूर्वेमुखंजीवेतुउ त्तरे प्रत्यङ्मुखंशनौसोमेशेषेदक्षिणतोमुखमिति ववेपूर्वमुखंप्रोक्तंबालवेयमदिङ्मुखम् कौलवेपश्चिमसुखंतैतिलेचोत्तरेमुखम् गरेवायव्यदिग्वक्त्रंवणि- ज्याग्नेयदिङ्मुखम् भद्रायामीशदिग्वक्त्रंशकुनौनैर्ऋतेमुखम् चतुष्पदिचपातालेनागेचोर्ध्वमुखीभवेत् किंस्तुघ्नेसर्वदिग्वक्त्रंसंक्रांतिमुखलक्षणम् अथदृष्टिः चंद्रेगुरौदृष्टिर्विदिक्कृशानोसूर्येसितेनैर्ऋतिकोणगादृक् धात्रीसुतेदृक्पवनेनिरुक्ताबुधेशनौरुद्रदिशीक्षणंभवेत् अथगमनं मंदेचंद्रेगमःसौम्येबुधेभौमेचवा-

रुण रवौ शुक्रे गमो याम्ये गुरौ भाग्ये मनेस्मृतमिति ७ अथ गोचरप्रकरणं व्याख्यायते तत्र जन्मराशेः सकाशात् ग्रहाणां चारवशेन यच्छुभाशुभफलं तद्गोचरफलमित्युच्यते तत्र रविचन्द्रयोर्गोचरफलमुपजातिकयाह सूर्य इति रसात्य इत्यादौ समाहारद्वंद्वः शिवाक्षयोरित्यादावितरेतरयोग अब्धिरामाब्धित्यमागम शात्पष्ठस्थाने शुभः यदि तत एव जन्मराशेर्द्वादशस्थानस्था अन्ये ग्रहा तदा सिद्धः सूर्य शुभोऽप्यशुभफलदाता अथ शनेः सूर्यपुत्रत्वात्तद्वेधो नागीकृतः यत पितुर्जनकस्य सुत संबधिवेधनं वेधनात् सर्वस्यापि पितृसंबधिनवेधनात् तथा रसस्तुभे जन्मराशेर्दशमे सूर्यः शुभ भवेत्तु यस्थाने शनिवर्जिता अन्ये ग्रहाः

अथ गोचरप्रकरणप्रारम्भः सूर्यो रसात्येस्त्सुगोग्निनंदे शिवाक्षयोर्भौमुशनीतमश्च रसार्कयोर्लभ्भुशरेगुणात्ये चंद्रोब्धिराब्धिगुण नदयोश्च १ लाभाष्टमेवाद्यशरेरसात्येनगद्वये ज्ञो द्विशरेब्धिरामे रसार्कयोर्नागविधीस्तनागे लाभव्ययेदेवगुरु शराब्धौ २ ॥ ६

स्पुत्लदाधिपद्वइत्येपन्थेकश्चयमृसम्यग्व्याख्येयम् तथाग्निनंदे तृतीयनवमयोः शिवाक्षयोरेकादशपंचमयोः क्रमाच्छुभो विद्धश्च ज्ञेयः भौमेति भौमशनी तमो राहुस्तु यथापि जन्मराशितः रसार्कयोः लाभशरेगुणात्ये क्रमाच्छुभा विद्धाश्चेत्यर्थः परंतु शनेः सूर्य वेधो नास्तीत्युक्तप्राक् चंद्रोब्धिराब्धीत्यर्थ १ अथ बुधगुरुशुक्राणां गोचरफल उपजातिकेंद्रवज्राभ्यामुपजातिका पूर्वार्द्धेनाह मंदज्ञ इति जन्मभात् अब्धिराब्धिगुणनंदयोः लाभाष्टमे आद्यशरे रसात्येनगद्वये चंद्रः क्रमाच्छुभो द्विमज्ञयः चंद्रस्य बुधवेधो नास्ति अथ ज्ञ इति द्विशरे अब्धिरामे रसार्कयोः नागविधीस्तनागे लाभव्यये ज्ञो बुधः क्रमाच्छुभो विद्धश्च ज्ञेयः अथ चन्द्रवेधो नास्ति अथ देवगुरुरिति जन्मभात् शराब्धौ व्यत्ययेन पाठो अद्रिगुणे शिवाष्टौ देवगुरुर्बृहस्पतिः क्रमाच्छुभो विद्धश्च ज्ञेयः अथ शुक्र इति जन्मराशेः सकाशात् शुक्रो गो

नगे अग्निरूपेवेदांबरेपंचनिधौ गजेषौ नंदेशयोः भानुरसेशिवाग्नौ शुक्रः क्रमाच्छुभोविद्धश्चज्ञेयः अत्रेदंतात्पर्यम् सूर्योरसांत्येइत्यादिप्राक्पठितस्थानेषु
विद्यमानः ससग्रहः शुभदः तदनंतरंपठितस्थानेषुस्थितो ऽशुभफलदाता अर्थादेवानुक्तस्थानेषुनशुभोनाप्यशुभइति २ ३ अथवामवेधंशुक्लपक्षेचंद्रव
लम्चोपदात्युत्तरार्द्धेनाह दुष्टोपीति दुष्टोपिस्वजन्मराशेःसकाशाद नंतरंपठितविरुद्धस्थानास्थितोपिविपरीतवेधाद्वामवेधाच्छुभः यथासूर्योद्वादशेऽनिष्टइ
त्युक्तंप्राक्सयदिशनिवर्जितैर्ग्रहैः षष्ठस्थानस्थितैर्विद्धः सन्शुभफलदाताएवमुत्तरस्थानास्थितोयःकश्चिद्ग्रहःप्राक्पठितस्थानस्थितैर्ग्रहैःविद्धः शुभ-

क्ष्यंत्येनवांशेद्विगुणेशिवाह्वौशुक्रःकुनागेद्विनगेग्निरूपे वेदांबरेपंचनिधौगजेषौनंदेशयोर्भानुरसेशिवाग्नौ ३ क्रमाच्छुभोविद्धइति
ग्रहःस्यात्पितुःकृतस्यात्रनवेधमाहुः दुष्टोपिखेटोविपरीतवेधाच्छुभोद्विकोणेशुभदःसितेब्जः ४ इतिसर्वत्रव्याख्येयम् अयमेववामवेध

इत्युच्यते कश्यपः अपविद्धोग्रहः किंचिन्नददातिशुभंफलम् वामवेधविधानेनत्वशुभोपिशुभदः द्विकोणेइति सितेशुक्लपक्षेअब्जश्चंद्रोद्वितीयनवपंचमे
षुस्थितःशुभदः अत्रापिक्रमेणषष्ठाष्टमचतुर्थस्थानास्थितैर्बुधवर्जितैर्ग्रहैर्यदिनविद्धः तदाशुभइतिध्येयम् नारदः शुक्लपक्षेशुभश्चंद्रोद्वितीयनवपंचमे शि
धुमृत्युबुसंस्थैश्चनविद्धोगगनेचरैरिति ४ अथद्विविधमतमुपजात्याह स्वजन्मराशेरिति इहद्विविधवेधविधौअन्येनारदादयःस्वजन्मराशेः सकाशात्द्विवि
धमपिवेधमाहुः तथाचोभयत्रापिनारदेनजन्मतइत्युक्तम् अन्येकश्यपादयःसपुनर्द्विविधोग्रहाधिष्ठितराशितःग्रहोयास्मिन्राशौतिष्ठतिनतएवक्रमाद्वेधो-
वामवेधश्चभवति यथासूर्योजन्मराशेःषष्ठस्थितः शुभःससूर्याक्रांतराशेः द्वादशस्थानास्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्नविद्धः तथासूर्योद्वादशस्थानास्थितोऽनिष्टः
सूर्यःस्वाक्रांतराशेःषष्ठस्थानस्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्विद्धश्चेत्तदाशुभफलदइत्यर्थः अथद्विविधवेधस्यैवविषयकल्पनोच्यतेहिमाद्रीतिहिमाचलविंध्याचलयो

र्मेष्पर्यन्तेष्वदेशोसर्वेपोज्ञेयः नसर्वदेशोपितिकश्यपोक्तिः काश्यपवचनेयदाहज्ञातव्यजन्मराशेस्तुनिखिलघटूलाबलंहिमाद्रिविंध्ययोर्मध्येवेधजंतद्
हान्यम् अपरस्तुसूर्यारसात्यइतिकाभिर्केवेधोजन्मराशेरेवज्ञेय विपरीतवेधस्तुमहाधिष्ठितराशितएवेतिवदंतिगुरु जन्मत क्रमवेधस्स्याद्द्वामेवेधोग्रहाद्व्यो
दिति इदमपिहिमाद्रिविंध्यांतरविषयमेवेत्यन्ये एतद्वानदुर्परमिसाहनारद अज्ञात्वाहिविधवेधयोग्रहज्ञोकलंवदेत् समूपावत्स्नाभापीद्यस्यपाकिजनेसदेति
पुनणोत्तरदोष्येपाभादिनस्पर्यम् तथशातिमाहनारद ग्रहेषुविषमस्थेषुशानियत्नात्समाचरेदितिसौम्योक्षितेनिष्फल शुभदः पापवीक्षित निष्फलौनौग्रही
सेनशत्रुणानावलोकित नीचराशिगत स्तस्यशत्रु सेवगतोपिवा शुभाशुभफलनैवदद्यादस्तगतोपिवेति एतादृशस्यलेदुष्टत्साभावादेवशात्याभावइति

स्वजन्मराशेरिहवेधमाहुरन्येग्रहाधिष्ठितराशित सः हिमाद्रिविंध्यांतरएववेधोनसर्वदेशोपितिकश्यपोक्ते ५

कन्तिर्यः ५ अथगोचरमन्तरात् ग्रहणीयनक्षत्र फलम् ग्रहणीयराहुगोचरफलग्रहणाशुभमतीकारस्तुपुनग्रहणदर्शननिषेधस्त्वशार्दूलविक्रीडितेनाह ज
न्मर्क्षेइति यस्यजन्मनक्षत्रेग्रहेग्रहणेसातिनिधनमरणंस्यात् वसिष्ठ. यस्यैवजन्मनक्षत्रेग्रस्तेसेराशिभास्करौ तस्यव्याधिभयघोरजन्मराशौधनक्षयइति
विरोपोभार्गवीयेयस्यराज्यस्यनक्षत्रेस्वर्भानुरूपरुज्यते राज्यभंगसुहृन्नाशंमरणवाभुनिर्दिशेत्वइति राज्यनक्षत्रेराज्याभिषेकनक्षत्रे अथराशिफलम्
शसिभनाशइति जन्मराशेरारभ्यग्रहणेसविक्रमेणघातादिकफलम्भवति यथाजन्मराशौग्रहणेसतिघात शरीरपीडाद्वितीयराशौक्षितिर्द्रव्यनाशः तृतीये
राशौर्मालक्ष्मीप्राप्ति चतुर्थराशौव्यथाशरीरपीडापंचमराशौचिंतापुत्रादीनाम् षष्ठराशौसौख्य सप्तमराशौफलमर्दीस्त्र्यस्त्रीकष्टम् अष्टमराशौमृत्यु
र्मरणम् नवमराशौमाननाश दशमराशौसुखम् एकादशराशौलाभः प्राप्तिः द्वादशराशौ अपायोनाशः आत्मनइतिकेचित् द्रव्यस्येत्यपरे इदंषण्मासपर्यं

तमितिज्ञेयम् तदनंतरंग्रहणांतरसंभावनाय उक्तंचदैवज्ञमनोहरे घातंहानिमथश्रियंजननभात्स्वस्तिंचचिंताक्रमात्सौख्यंदारवियोजनंचकुरुतेव्याधिंच मानक्षयंसिद्धिलाभमपायकर्मशशिनोःषण्मासमध्येग्रहइति अथाशुभसूचकग्रहणप्रतीकारमाह तदशुभेति तस्यग्रहणाशुभस्यध्वस्त्यैनाशायजपस्वर्ण गोदानजपोगायत्र्यादिमंत्राणांस्वर्णंसुवर्णंगौर्धेनुः भूमिर्वा उपलक्षणत्वादन्येषांरूप्यादीनांयथाशक्त्यादानंकार्यमितिशेषः तद्दौस्थ्यप्रणुकदुक्तवज्जपवि धिस्वर्णादिदानंभवेदित्युक्तेः दानंज्योतिर्निबंधेसुवर्णनिर्मितंनागंसतिलंताम्रभाजने सदक्षिणंसवस्त्रंचश्रोत्रियायनिवेदयेत् मंत्रश्च तमोमय महाभीम सोमसूर्यविमर्दन हेमनागप्रदानेनममशांतिप्रदोभवेतिस्कांदे गोदानंभूमिदानंचस्वर्णदानविशेषतः ग्रहणेक्लेशनाशायदैवज्ञायनिवेदयेत् इतिव्यासेनोक्तम्

जन्मर्क्षेनिधनंग्रहेजनिभतोघातःक्षितिःश्रीर्व्यथाचिंतासौख्यकलत्रदौस्थ्यमृतयःस्युर्माननाशःसुखम्
लाभोपायइतिक्रमात्तदशुभध्वस्त्यैजपःस्वर्णगोदानंशांतिरथोग्रहंत्वशुभदंनोवीक्ष्यमाहुःपरे ६॥ ७ ॥

सर्वंगंगासमंतोयंसर्वेब्रह्मसमाद्विजाः सर्वंभूमिसमंदानंग्रहणेचंद्रसूर्ययोरिति अन्यच्च ग्रस्तमानेभवेत्स्नानंग्रस्तेहोमोविधीयते मुच्यमानेभवेद्दानंमुक्तेस्नानंविधी यतइति सूर्येंदुग्रहणंयावत्तावत्कुर्याज्जपादिकमितिशिवरहस्योक्तेः जपआदिशब्दाद्देवार्चनादिकार्यम् अथस्नानविशेषेणग्रहणमरिष्टजनकमित्युक्तम् तद्दृष्ट मुपाइष्टमपीतिसंशयेनिर्णयमाह अथोइतितुविशेषपरेआचार्याः अशुभदंग्रहणंतुनोवीक्ष्यंनद्रष्टव्यमित्याहुः उक्तंच जन्मसप्ताष्टरिःफांकदशमस्थेनिशाक रे दृष्टोरिष्टप्रदोराहुर्जन्मर्क्षेनिधनेतथा जन्मर्क्षंजन्मनक्षत्रंनिधनंवधतारासप्तमी अत्रदृष्टइतिपदश्रवणाद्दर्शनंचाक्षुषंविवक्षितमिति तेषामाशयश्चाक्षुष ज्ञानएवदृशेर्मुख्यत्वेइतिपरेषांमतम् तदसत् अदृश्यरूपाः कालस्यमूर्तयोभगणाःश्रिताः शीघ्रमंदोच्चपाताख्याग्रहाणांगतिहेतवेइतिसूर्यसिद्धांतेपातानाम

र्मध्यवर्तिन्येवदेशेसरेपोज्ञेयः नसर्वदेशेष्विति काश्यपोक्तिः काश्यपवचनेयदाहज्ञातव्यजन्मराशेस्तु निखिलधूलावल हिमाद्रिविंध्ययोर्मध्येवेधजंतद्
हालयम् अपरेतुसूर्यस्सोयइतिक्रमिकेवेधोजन्मराशेरेवज्ञेय विपरीतवेधस्तुग्रहाधिष्ठितराशितएवेतिवदंतिगुरुः जन्मतः क्रमवेधस्याद्यमेवेधोग्रहालय
दिति इदमपिहिमाद्रिविंध्यांतरविषयमेवेत्यन्ये एतद्धानदुर्घटमित्याहनारद अज्ञात्वाद्विविधंवेधंयोग्रहज्ञोबलंवदेत् समृपापभनाभापीडामाप्नोतिजनेसदेति
पूर्णोत्तरदोषोयामारिनकर्म्म तथाविमाहनारदः ग्रहेषुविषमस्थेषुशांतियत्नात्समाचरेदितिसौम्योक्षितेनिष्फल शुभदः पापवीक्षित निष्फलौतौग्रही
स्तेनशुभेणानावलोकितः नीचराशिगतः स्वस्थशत्रु क्षेत्रगतोपिवा शुभाशुभफलनैवदद्यादस्तगतोपिवेति एतादृशस्थलेदुष्टलाभावादेवशान्त्याभावइति

स्वजन्मराशेरिहवेधमाहुरन्येग्रहाधिष्ठितराशितः सः हिमाद्रिविंध्यांतरएववेधोनसर्वदेशेष्विति काश्यपोक्तेः ५

फलितार्थः५ अथगोचरप्रस्तावात् ग्रहणीयनक्षत्रफलम् ग्रहणीयराहुगोचरफलग्रहणाशुभमतीकारंचतु पुनर्ग्रहणदर्शननिषेधंचशार्दूलविक्रीडितेनाह ज
न्मर्क्षेइति यस्यजन्मनक्षत्रेग्रहे ग्रहणेसतिनिधनंमरणंस्यात् वसिष्ठः यस्येवजन्मनक्षत्रेग्रस्तेतेशशिभास्करौ तस्यव्याधिभयघोरंजन्मराशौधनक्षयइति
विशेषोभार्गवीयेयस्यराज्यस्यनक्षत्रेस्वर्भानुरुपरुज्यते राज्यभ्रमस्तद्भ्राशोमरणंचानुनिर्दिशेत्इति राज्यनक्षत्रेराज्याभिषेकनक्षत्रे अथराशिफलम्
अभिमताइति जन्मराशेरारभ्यग्रहणेसतिक्रमेणघातादिकफलम्भवति यथाजन्मराशौग्रहणेसतिघातः शरीरपीडा द्वितीयराशौक्षितिर्द्रव्यनाशः तृतीये
राशौर्धनलक्ष्मीप्राप्तिः चतुर्थराशौव्यथाशरीरपीडा पंचमराशौचिंतापुत्रादीनाम् षष्ठराशौसौख्य सप्तमराशौकलत्रवियोगस्त्रीकष्टम् अष्टमराशौमृति
र्मरणम् नवमराशौमाननाशः दशमराशौसुखम् एकादशराशौलाभः मासिः द्वादशराशौ अपायोनाशः आत्मनइतिकेचित् द्रव्यस्येत्यपरे इदंपण्मासपर्य

तमितिज्ञेयम् तदनंतरंग्रहणांतरसंभावनाय उक्तंचदैवज्ञमनोहरे घातंहानिमथश्रियंजननभात्स्वस्तिंचचिंताक्रमात्सौख्यंदारवियोजनंचकुरुतेव्याधिंच मानक्षयंसिद्धिलाभमपायकर्मशशिनोःषण्मासमध्येग्रहइति अथाशुभसूचकग्रहणप्रतीकारमाह तदशुभेति तस्यग्रहणाशुभस्यध्वस्त्यैनाशायजपस्वर्ण गोदानजपोगायत्र्यादिमंत्राणांस्वर्णंसुवर्णंगौर्धेनुः भूमिर्वा उपलक्षणत्वादन्येषांरूप्यादीनांयथाशक्त्यादानंकार्यमितिशेषः तद्दौस्थ्यप्रणुकदुक्तवज्जपवि धिस्वर्णादिदानंभवेदित्युक्ते. दानंज्योतिर्निबंधेसुवर्णनिर्मितंनागंसतिलंताम्रभाजने सदक्षिणंसवस्त्रंचश्रोत्रियायनिवेदयेत् मंत्रश्च तमोमय महाभीम- सोमसूर्यविमर्दन हेमनागप्रदानेनममशांतिप्रदोभवेतिस्कांदे गोदानंभूमिदानंचस्वर्णदानंविशेषतः ग्रहणेक्लेशनाशायदैवज्ञायनिवेदयेत् इतिव्यासेनोक्तम्

जन्मर्क्षेनिधनंग्रहेजनिभतोघातःक्षितिःश्रीर्व्यथाचिंतासौख्यकलत्रदौस्थ्यमृतयःस्युर्माननाशःसुखम्
लाभोपायइतिक्रमात्तदशुभध्वस्त्यैजपःस्वर्णगोदानंशांतिरथोग्रहंत्वशुभदंनोवीक्ष्यमाहुःपरे ६॥ ७ ॥

सर्वंगंगासमंतोयंसर्वेब्रह्मसमाद्विजाः सर्वंभूमिसमंदानंग्रहणेचंद्रसूर्ययोरिति अन्यच्च ग्रस्तमानेभवेत्स्नानंग्रस्तेहोमोविधीयते मुच्यमानेभवेद्दानंमुक्तेस्नानंविधी यतइति सूर्येंदुग्रहणंयावत्तावत्कुर्याज्जपादिकमितिशिवरहस्योक्तेः जपस्नादिशब्दाद्देवार्चनादिकार्यम् अथस्नानविशेषेणग्रहणमरिष्टजनकमित्युक्तम् तद्दृष्ट मुपाइष्टमपीतिसंशयेनिर्णयमाह अथोइतितुविशेषपरेआचार्याः अशुभदंग्रहणंतुनोवीक्ष्यंनद्रष्टव्यमित्याहुः उक्तंच जन्मससप्ताष्टरिःफांकदशमस्थेनिशाक रे दृष्टोरिष्टप्रदोराहुर्जन्मर्क्षेनिधनेतथा जन्मर्क्षेजन्मनक्षत्रेनिधनेवधताराससमी अत्रदृष्टइतिपदश्रवणाद्दर्शनंचाक्षुषंविवक्षितमिति तेषामाशयश्चास्तुष- ज्ञानएवदृशेर्मुख्यत्वेइतिपरेषांमतम् तदसत् अदृश्यरूपाः कालस्यमूर्तयोभगणाःश्रिताः शीघ्रमंदोच्चपाताख्याग्रहाणांगतिहेतवइतिसूर्यसिद्धांतेपातानाम

दृश्यतोक्ता पातोराहुश्चपर्यायः दक्षिणोत्तरयोरेषपातोराहुश्चरंहसा विक्षिपत्येषविक्षेपं चंद्रादीनामपक्रमादितिसूर्यसिद्धांतोक्तेः अत पातानामदृश्यत्वात्
राहोर्दर्शनमेवानुपपन्नम् ननुग्रहणेतद्वसूर्ययोश्छादकोराहुर्दृश्यतएव अतएवराहुग्रस्ते निशाकरेइत्यादिपुराणोक्तिरपीतिचेन्न भानोर्भार्द्धेमहीच्छायातत्तु
ल्येर्कसमेपिवा शशांकपातेग्रहणंकियद्भागाधिकोनकइत्युपक्रम्य छादकोभास्करस्येंदुरधस्थोघनवद्भवेत् भूछायांप्राङ्मुखश्चंद्रोविशत्यस्यभवेदसौ
अतोभूछायाअस्यचंद्रस्यछादकाभवेदित्यर्थः सूर्यसिद्धांते छाद्यछादकभावोऽभिहितः स्पष्टएवपुराणविरोधपरिहारस्तुभास्करेणैवराहुः कुभामंड
लगः शशांकमित्यादिनोक्तः वराहेणापितस्मिन्कालेसांनिध्यमस्यतेनोपचर्यतेराहुरित्युक्तातस्माद्राहोर्दर्शननास्त्येव तन्मतेदर्शनंचासुपसेवाविवक्षि
तम् एवंचराहोर्दर्शनराहुदर्शनमितितत्सुरूपोनुपपन्नः तस्माद्दर्शनशब्देनोपरागोलक्ष्यते राहुदर्शनंराहूपरागस्तस्मिन्राहुदर्शनमेवेतिअयमर्थः राहुर्न
मपातस्तत्संबंधेनदर्शनमुपरागइति नचराहुरेवलक्षणयोपरागपरस्तस्यदर्शनमितिपूर्वपक्षाभिमतार्थसिद्धिरितिवाच्यम् लक्षणयानुअर्थांतरासंभवे
सतिकल्प्य अस्मतादर्शनाराहोतथात्वासतदर्शने प्रजापीडाविनिर्देश्याव्याधिदुर्भिक्षकारकैरितिविष्णुधर्मोत्तरादिवाक्यमुपपदातरा सन्निधानाद्राहुश
ब्देनोपरागोलक्ष्यते इहचराहोः पाताख्यग्रहगतिरूपमर्थांतरमस्तीत्यतोराहुदर्शनग्रहपातयोः समानार्थकेनास्तीत्येवसिद्धमिति प्रागुक्तानांसर्ववचसां
ग्रहणेस्नानास्तित्येकवाक्यार्थः फलितोभवति केचित्तुदर्शनादर्शनाविषयस्योस्तुविध्योस्तुल्यबलत्वात्सकृद्दृष्टस्नायादितिवदति तदसत् नन्मससाष्टरि
फाकेत्यादिनासामान्यतोभिषिद्धस्यउपरक्तदर्शनस्य नसेतोयंतमादित्योनास्तैयांतकदाचन नोपरक्तनवारिस्थंनमध्यनभसोगतमितिमनूक्तेपर
दर्शनस्यपुनर्निषेधात्तुपपत्तेः प्रागुक्तदिशाराहुदर्शनपदस्यराहूपरागलक्षकत्वेनतुल्यबलत्वाभावात् तस्मादुपरक्तयोः सूर्याचंद्रमसोर्भस्यफस्या
दर्शननिषेधसत्वात् ग्रहणेस्नानदानाद्युक्तेसहाननज्योतिःशास्त्रैकदेशागणितनर्मभ्योसुप्यासस्मिन्कालेदानादि विधेयमितिसिद्धांत अतएवमेघाव

वृतेषूपरोगेस्नानादिविधेयमेव रात्रौसूर्योपरागेदिवाचंद्रोपरागेचस्नानादिकंतुवचनान्नभवति तदुक्तंनिगमे सूर्यग्रहोयदारात्रौदिवाचंद्रग्रहोयदि तत्रस्नानंन
कुर्वीनदद्याद्दानंनचक्वचिदिति तादृशेग्रहणेदुष्टेपिदोषोनास्तीत्यपिसूचितम् जाबालिवचनंतुसंक्रांतेःपुण्यकालस्तुषोडशोभयतःकलाः चंद्रसूर्योपरागे-
तुयावद्दर्शनगोचरइति ग्रस्तस्यास्तमयनपर्यंतंदर्शनगोचरत्वात्तावत्कालः पुण्यकालोभवतीतिव्याचख्युः तदुक्तं विश्वरूपनिबंधे दिवाचंद्रग्रहोरात्रौसू-
र्यपर्वनपुण्यदम् संधिस्थंपुण्यवज्ज्ञेयंयावद्दर्शनगोचरइति अन्येतु सूर्यस्यादर्शनंरात्रिर्दिनंतद्दर्शनात्मकम् भुजवृत्तादुपरिचास्थितोर्कोदर्शनस्मृतमि
तिवासिष्ठसिद्धांतेवचनान्मेघावृतेऽनावृतेचोपरागेगणितागतस्थितिघटिका पुण्यकालइत्याहुः यत्राकाशोभूम्यासहसंलग्नमिवदृश्यते सप्रदेशोभु-
जशब्दवाच्यः अर्कइत्युपलक्षणंचंद्रादिग्रहनक्षत्राणाम् विष्णुधर्मोत्तरे अहोरात्रंनभोक्तव्यम्चंद्रसूर्यग्रहोयदा मुक्तिंदृष्ट्वातुभोक्तव्यंस्नानंकृत्वाततः
परमिति ग्रस्तास्तेगुरुः ग्रस्तावेवास्तमानंतुरवींदूप्राप्नुतोयदि तयोःपरेद्युरुदयेस्नात्वाभ्यवहरेन्नरः इत्यनयोर्वाक्ययोर्दर्शनोदयशब्दौभुजवृत्तोपरिस्थि
तत्वलक्षकौ अन्यथामेघाद्यावरणेनपरादिवसेपिदर्शनाभावेउपवासः प्रसज्येत तथायत्रस्पर्शकालेग्रहणंदृष्ट्वास्नानंविहितंतत्रांतरेमेघावरणाद्रविचंद्रयो
र्दर्शनाभावोदिवसद्वयंत्रयंवास्यात्तत्राप्युपवासप्रसंगःस्यात् नचशिष्टास्तथाचरंति तस्माद्दृशिर्दर्शनार्थएव तस्माच्छास्त्रीयग्रहणज्ञानेसतिमेघेना
वृतेपिग्रहणेग्रहणमहत्स्वेवचक्षुष्मता अंधेनगंतुमशक्तेनचवृद्धादादिनासच्छास्त्रीविधेयमितितात्पर्यार्थः अतएवभागवतेकुरुक्षेत्रेस्नानार्थंमिलिता-
नांपांडवीयलोकानांमध्येधृतराष्ट्रोपिपरिगणतइतिशिष्टाचारोप्येवमेवास्ति एवंचारिष्टजनकत्वेतस्माज्जन्मससांकेतिपद्यंनिर्मूलत्वादुपेक्ष्यम् किंचमत्स
शोकलब्धवसिष्ठमत्स्यपुराणादिवाक्येदर्शपदाभावाच्च अतएवमूलेपरे इतिपदंप्रयुक्तं शांतिस्तुदर्शनाभावेपिविधेया यतोरिष्टयोगानांस्वरूपसत्तामेवा
रिष्टजनकत्वात् अथग्रहणशांति. येषांतुविषमस्थानेराहुश्चंद्रमुपक्रमेत् कर्मक्षयपरिक्लेशान्प्राप्नुवंतिचतेजनाः पितृपक्षविनाशायसूर्यस्थानेभवेद्ग्रहः

होरायागृह्यतेयस्यनक्षत्रेचानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोति धनघारणमिच्छति यस्यत्रिजन्मनक्षत्रेग्रहणेशशिभास्करे तज्जातानाभवेत्पीडायेनरा शांतिवर्जि
ता सकमइनस्थयेयाजन्मतृतीयेचराग्रहण बंधुरोगमृत्युजननोक्तदानाहुतयोजपाश्चकर्तव्या तस्माद्दानंचहोमश्चदेवार्चनजपौतथा उपरागाभिषेकंचकुर्यान्छा
तिर्भविष्यति नक्षत्रदानयथारूपविधायभुजगस्यतु काननेनपिष्टेनग्राहिमकरेदिवसाधिपेन ग्रस्तोभिसन्मादिवसेनमसाप्रदद्याद्विभायवेदविदुषेस्फपरीक्षि
ताय यस्यराशिस्समासाद्य भवेद्ग्रहणसंभव तस्यस्नानमयवक्ष्यामिमंत्रौषधिसमन्वितम् चंद्रोपरागंसंप्राप्यकुर्याद्ब्राह्मणवाचनम् संपूज्यचतुरोविप्रान् शुक्लमा
ल्यानुलेपनै पूर्वमेवोपरागस्यसमानीयौषधादिकम् स्थापयेच्चतुर कुंभानभ्रता सागरानिव गजाश्वरथ्यावल्मीकसमन्तुह्रदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्च
मृदमानीयनिक्षिपेत् पंचगव्यंचकुंभेषुफलसूक्ताफलानिच रोचनंपद्मकशंखंपंचरत्नसमन्वितम् स्फटिकंचंदनश्वेतंतीर्थवारिसपल्लवान् गजदंतकुंकुमं
सर्षपोशीरगुग्गुलून् तत्सर्वंनिक्षिपेत्पूर्वकुंभेष्वावाहयेत्सुरान् सर्वेसमुद्राःसरितस्तीर्थानिजलदानदा आयांतुममशांत्यर्थंदुरितक्षयकारकाः ति
लहोमव्याहृतिभि सहस्रंचाष्टसंयुतम् एवंकृत्वाप्रयत्नेनस्नानकर्मसमारभेत् आमन्त्र्यनवभिर्मंत्रैः कुंभान्संकल्पपूर्वकम् योसौवज्रधरोदेवआदित्या
नांप्रभुर्मत सहस्रनयन शक्रोग्रहपीडांव्यपोहतु मुखयः सर्वदेवानांसप्तार्चिरमितद्युति चंद्रोपरागसंभूतामग्निपीडांव्यपोहतु यःकर्मसाक्षीलोकाना
धर्मोमहिषवाहन यमश्चंद्रोपरागोत्थांग्रहपीडांव्यपोहतु निर्ऋति कौणपोदेव प्रलयानलसन्निभः खड्गव्यग्रोतिभीमश्चरक्ष पीडांव्यपोहतु नागपाशध
रोदेव सदामकरवाहन सजलाधिपति श्चंद्रोग्रहपीडांव्यपोहतु प्राणरूपोहिलोकानांसदाकृष्णमृगप्रिय वायुश्चंद्रोपरागोत्थांग्रहपीडांव्यपोहतु योरं
निधिपतिर्देवःखड्गशूलगदाधरः चंद्रोपरागकलुषधनदोत्रव्यपोहतु योसाविंदुधृतोदेवोभवानीपतिरीश्वरः चंद्रोपरागजापीडासनाशयतुशंकरः त्रैलोक्ये
यानिभूतानिचराचराणिब्रह्माग्निविष्णुरुद्रकाणितान् वस्त्रेपट्टे अथवा भूर्जेपंचरत्नसमन्वितान् यजमानस्यशिरसिनिदध्युस्तेद्विजोत्तमा ततोनिशाकरपीडामुपरा

नुमानिनी प्राङ्मुखपूजयित्वा तेन त्वाचाभीष्टदेवते चंद्रग्रहेविनिवृत्तेकृतशौचात्ममंगलः कृतस्नानंच तत्सर्वंब्राह्मणायनिवेदयेत् अनेनविधिनायस्तुग्रह
स्नानंसमाचरेत् नतस्यग्रहपीडास्यान्नचबंधुधनक्षयः सूर्यग्रहेसूर्यनामसदामंत्रेषुकीर्तयेत् यइदंशृणुयान्नित्यंश्रावयेद्वापिवानरः सर्वपापविनिर्मु
क्तः सर्वत्रसुखवान्भवेदिति इतिमत्स्यपुराणोक्ताग्रहणशांतिः अथौषधीभिर्ग्रहणशांतिः रोचनंपद्मकंशंखंकुंकुमंरक्तचंदनम् शुक्तिस्फाटिकतीर्थांबु-
सितसर्षपगुग्गुलून् मधुकंदेवदारुंचविष्णुक्रांताशतावरी वेलांचसहदेवींचनिशाद्वितयमेवच दूर्वांकुरोशीरशमीशिलाजित्सर्वार्थसर्वौषधिपंचमृद्भिः
स्नानंविदध्याद्ग्रहणेरवींद्वोः पीडाकरंशांतिवहंचयस्येति ६ अथचंद्रबलेविशेषमनुष्टुप्छंदसाह पापांतइति शुभफलदोपिचंद्रः पापांतः पापद्वयमध्य

पापांतःपापयुग्द्यूनेपापाच्चंद्रःशुभोप्यसत् शुभांशेचाधिमित्रांशेगुरुदृष्टोऽशुभोपिसत् ७ सितासिताद्योसद्दुष्टेचंद्रेपक्षौ
शुभावुभौ व्यत्यासेचाशुभौप्रोक्तौसंकटेऽब्जबलंत्विदम् ८ वज्रंशुक्रेऽब्जेसुमुक्ताप्रवालंभौमेऽगौगोमेदमार्कौसुनीलं केतौ
वैडूर्यंगुरौपुष्पकंज्ञेपाचिः प्राङ्माणिक्यमर्केतुमध्ये ९

वर्ती पापयुक्पापग्रहयुक्तः पापात्द्यूनेसप्तमेवर्तमानस्तदाशुभोपिअसत् अशुभएव यदात्व
शुभोपिचंद्रः शुभांशेशुभग्रहनवांशेअथवाधिमित्रनवांशे तथागुरुणादृष्टः सत्शुभफलदाताभवेत् ७ अन्यदप्यनुष्टुभाह सितेति शुक्लपक्षादौप्रतिपदि
समीचीनचंद्रेसतिसंपूर्णः शुक्लः शुभः असितादौकृष्णपक्षप्रतिपदिदुष्टेचंद्रेसतिसंपूर्णः कृष्णः शुभः व्यत्यासेचपूर्वोक्तादन्यथात्वेपरित्येद्वावपिपक्षावनिष्टौ य
दाशुक्लप्रतिपदिचंद्रोदुष्टश्चेत्तदासकलपक्षोऽनिष्टः कृष्णप्रतिपदिचंद्रः शुभश्चेत्तदासंपूर्णःकृष्णपक्षोऽनिष्टः इदमेतावत् अब्जबलंचंद्रबलंसंकटेविवाहयात्रा
दौ अवश्यकर्तव्येतात्कालिकचंद्रबलाभावेचग्राह्यम् नान्यथेत्यर्थः ८ अथग्रहदोषस्यपरिहारपूर्वकंतुष्टिसंपादनार्थंनवरत्नसमुदायधारणंशालिन्याह

यन्नमिति अथसुवर्णमुद्रिकायांनवधाभक्तायांप्रागादिक्रमेणनवरत्नानिनिधेयानि तत्रप्रागितिपचनम्यतमध्ययपञ्चमीत्वेयपल्यम्लोपे तेनप्रागादिदिक्तस्त्य समर्थोजातः तत्रशुक्रप्रीतयेपूर्वस्यांदिशिवज्रम्वेसहीरकानिधेयम् एवंचन्द्रप्रीतयेसुमुक्ताशोभनमुक्ताफलमाग्नेय्याम् भौमप्रीत्यर्थंदक्षिणस्यांप्रवालम् अगौराहोर्नैर्ऋत्यांगोमेदम् आर्कीशनौपश्चिमायांशोभननीलकेतोर्वायव्यांवैडूर्यम् गुरोरुत्तरस्यांपुष्पकंपुष्पराजम् बुधेईशान्यांपाचिःमध्येमध्यमकोष्ठेअर्कप्री त्यैमाणिक्यंनिधेयम् ९ अथसतिसामर्थ्येनवरत्नसमुदायधारणमुक्तम् इदानीमसतिसामर्थ्येयद्ग्रहकृतदोषस्तद्ग्रहरत्नधारणमिद्रयज्ञयाह माणिक्येति सूर्यप्रीत्यर्थमाणिक्यंधार्यम् एवंचन्द्रस्यमुक्ताफलम् भौमस्यविद्रुमप्रवालम् बुधस्यगारुत्मकगरुडपाचि गुरोःपुष्पकपुष्पराजःशुक्रस्यवज्रहीरक शनेर्नील

माणिक्यमुक्ताफलविद्रुमाणिगारुत्मकंपुष्पकवज्रनीलम् गोमेदवैडूर्यकमर्कतः स्यूरत्नान्यथोज्ञस्यमुदेसुवर्णम् १० धार्यंलाजा वर्तकराहुकेत्वोरौप्यंशुक्रेन्द्वोश्चमुक्तागुरोस्तु लोहमंदस्यारभान्वोः प्रवालंताराजन्मर्क्षात्त्रिरावृत्तितःस्यात् ११

मेद केत्वोर्वैडूर्यमित्येवमर्कतः सूर्यादीनांग्रहाणांरत्नानिधार्याणिस्युः तत्रयद्ग्रहकृतदोषस्तस्यग्रहस्यतुष्टैतद्रत्नमेवधार्यमित्यर्थः अथोज्ञस्यमुदे सुवर्णमित्यग्रि मश्लोकेनसंबंधः १० अथमहामूल्यरत्नधारणस्यासामर्थ्येअल्पमूल्यानिरत्नानितानिधनमूल्यशालिन्याह धार्यमितिर्अथोज्ञस्यबुधस्यमुदेसंतोषार्थंसुवर्णं यथाशक्तिधार्यम् राहुकेत्वोस्तुष्ट्यैअजानर्तकमणिविशेषोधार्यः शुक्रेन्द्वोस्तुष्ट्यैरूप्यम् गुरोस्तुष्ट्यैमुक्ताफलम् शनेस्तुष्ट्यैलोहम् आरभान्वोस्तुष्ट्यैप्रवा लंधार्यम् तारेति यद्दिनेताराबलंनिरीक्षितंतद्दिनेयातारासाजन्मनक्षत्रात् त्रिरावृत्तितः पुनःपुनरावृत्तित्रयेणगणनीयास्यात् त्रिरितिकृत्वोर्थंतमव्ययमज न्मनक्षत्रात् दिननक्षत्रगणितेनवभिर्भक्तेतिशेषआवर्त्तयोभवंति अवशिष्टताराया शुभमशुभंचव्याख्यातमितिफलितोऽर्थः ११

अथशेषक्रमेणसकलास्तारासंज्ञा अनुष्टुभाह जन्माख्येति स्पष्टोर्थः १२ अथावश्यकृत्येदुष्टताराणांप्रकारद्वयेनपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह मृत्योस्स्वर्णतिलानिति मृत्यौवधतारायांस्वर्णतिलान्यथाशक्तिब्राह्मणायदद्यात् विपदिविपत्तारायांगुडमिक्षुविकारंदद्यात् त्रिजन्मसु त्रिसृषुजन्मतारासुशाकंघृतादिदद्यात् अथोप्रत्यरितारकासुपंचमतारायांलवणंदद्यात् नारदः जन्मात्रिपंचसप्ताख्यातारानिष्टफलाःस्मृताः शाकंगुडंचलवणंसतिलान्कांचनंक्रमात् अनिष्टपरिहारायदद्याद्दानंद्विजातयेइति अथद्वितीयःपरिहारः तत्रादिमपर्ययेप्रथमावृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्युश्चतृतीयपंचमीसप्तम्यस्ताराः सर्वाअपिसामान्यतः षष्टिघटिकात्मिकानशुभदाःस्युः अथद्वितीयेपर्ययेद्वितीयावृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्यूनांआदिप्रांत्यतृतीयकाअंशानशुभदाः

जन्माख्यसंपद्विपदःक्षेमप्रत्यरिसाधकाः वधमैत्रातिमैत्राःस्युस्तारानामसदृक्फलाः १२ मृत्योस्स्वर्णतिलान्विपद्यपिगुडंशाकंत्रिजन्मस्वथोदद्यात्प्रत्यरितारकासुलवणंसर्वोविपत्प्रत्यरिः मृत्युश्चादिमपर्ययेनशुभदोथैषांद्वितीयेंशकानादिप्रांत्यतृतीयका-
अथशुभाःसर्वेतृतीयेस्मृताः १३ विपत्तारायामाद्यांशःप्रथमचरणोनिषिद्धः प्रत्यरितारायांप्रत्यांशश्चतुर्थचरणस्त्याज्यः मृत्युतारायांतृतीयोंशः तृतीयचरणस्त्याज्यइति अथतृतीयावृत्तौविपत्प्रत्यरिमृत्युश्चैतेसर्वेषष्टिघटिकात्मिकाअपिशुभाः उक्तंचदीपिकायाम् पर्यायेप्रथमेवर्ज्याविपत्प्रत्यरिनैधनाइति १३ अथचंद्रावस्थागणनोपायमनुष्टुभाह षष्टिघ्नमिति अश्विनीमारभ्यगतभानिषष्ट्यागुण्यानिवर्तमाननक्षत्रभुक्तघटीयुतानितानिपुनर्युगैश्चतुर्भिराहतानि शराब्धिहृत् ४५पंचचत्वारिंशताभाज्यानियल्लब्धमागतंगतावस्थास्ताः शेषंवर्तमानावस्थायाः तत्रलब्धांकस्यापिद्वादशाधिक्येद्वादशभिर्भागशेषंप्रवासाद्यवस्थाचंद्रस्यगताःस्युः ताअवस्थामेषराशेःपुंसःप्रवासादिसंज्ञाः वृषराशेर्नष्टादिसंज्ञाः एवंमिथुनादिदशराशिषुमृतादिसंज्ञावस्थादितोद्वादशावस्थाः

ब्ममिति अथसुवर्णमुद्रिकायानवधाभक्तायाप्रागादिक्रमेणनवरत्नानिनिधेयानि तत्रमार्गमितिपञ्चम्यतमव्ययपञ्चमीचेयल्यप्लोपे तेनप्रागादिदिक्क्रम
यमर्थोजात तत्रशक्रप्रीतयेपूर्वस्यादिशिवज्रम्हेनहीरकनिधेयम् एवचंद्रप्रीतयेसमुक्ताशोभनमुक्ताफलमाग्नेय्याम् भौमप्रीत्यर्थेदक्षिणस्याप्रवालम्
अगोरा
द्धैनैर्ऋत्यागोमेदम् आर्कौशनौपश्चिमायाशोभननीलकेतौवायव्यावैडूर्यम गुरौउत्तरस्यापुष्पकपुष्पराजम् बुधेईशान्यापाचिम्मध्येमध्यमकोष्ठेअर्कप्री
त्यैमाणिक्यंनिधेयम् ९ अथसतिसामर्थ्येनवरत्नसमुदायधारणमुक्तम् इदानीमसतिसामर्थ्येग्रहकृतदोषशमनग्रहरत्नधारणमिद्रवज्रयाह माणिक्येति
सूर्यप्रीत्यर्थमाणिक्यंधार्यम् एवचंद्रस्यमुक्ताफलम् भौमस्यविद्रुमप्रवालम् बुधस्यगारुत्मकगरुडपाचि गुरो पुष्यकपुष्पराजम् शुक्रस्यवज्रहीरक शनेर्नील

माणिक्यमुक्ताफलविद्रुमाणिगारुत्मकपुष्पकवज्रनीलम् गोमेदवैडूर्यकमर्कत स्युरत्नान्यथोज्ञस्यमुदेसुवर्णम् १० धार्यलाजा
वर्तकराहुकेत्वोरोप्यंशक्रेंदोभ्रसुक्तागुरोस्तु लोहमदस्यारभान्वो प्रवालताराजन्मक्षोत्रिराचृत्तित स्यात् ११

मेद केतोर्वैडूर्यमित्येवमर्कतो ग्रहाणांमहर्णारत्नानिधार्याणिस्यु तत्रपञ्चग्रहकृतदोषशमनंतस्यमहस्यतुष्ट्यैतद्रत्नमेवधार्यमित्यर्थः अथोज्ञस्यमुदे सुवर्णमित्यग्रि
मश्लोकेनसंबंधः १० अथमहामूल्यरत्नधारणस्यासामर्थ्येअल्पमूल्यानिरत्नानितारावलमुक्तशालिन्याह धार्यमितिअथोज्ञस्यबुधस्यमुदेसंतोषार्थंसुवर्ण
यथाशक्तिधार्यम् राहुकेत्वोस्तुष्ट्यैलाजावर्तकमणिविशेषोधार्य शुक्रेंद्वोस्तुष्ट्यैरूप्यम् गुरोस्तुष्ट्यैमुक्ताफलम् शनेस्तुष्ट्यैलोहम् आरभान्वोस्तुष्ट्यैप्रवा
लंधार्यम् तारेति पद्दिनेताराबलंविचार्यितंतद्दिनेयातारासाजन्मनक्षत्रात् त्रिरावृत्ति पुनः पुनरावृत्तित्रयेणगणनीयास्यात् त्रिरितिसकृतमव्ययन्त
न्मनक्षत्रात् दिननक्षत्रगणितेनवभिर्भक्तेतिस्त्रआवृत्तयोभवति अवशिष्टतारायो शुभमशुभंनव्यारम्यातमितिफलितो थः ११

यांसुवर्णयथाशक्तिदद्यात् एवंसर्वत्रशेषंस्पष्टम् १८ अथवसंततिलकयान्यदाह राश्यादीतिपूर्वार्धंस्पष्टम् अध्वान्हेति यस्मिन्मासेस्वजन्मनक्षत्रप्र
वेशेसूर्यादिवाराश्चेत्स्युस्तस्मिन्मासेअध्वादीनिफलानिवाच्यानि यत्रमासिरविवारेजन्मनक्षत्रेसति अध्वामार्गोभवति एवंचंद्रवारेअन्नंभक्ष्यप्राप्तिरि
त्यादि १९ इतिश्रीदैवज्ञानंतकृतदै० प्रमिताक्षरायांचतुर्थगोचरप्रकरणंसमाप्तं ४ अथसंस्कारप्रकरणंव्याख्यायते तत्रसंस्क्रियतेअनेनश्रौत-
स्मार्तेनवाकर्मणापुरुषइतिसंस्कारः स्वीयस्वीयजातौसामान्यविशेषविहितवैदिकस्मार्तकर्मानुष्ठानद्वारादृष्टविशेषाधायकइतियावत् लक्षणया
तदर्थोक्त्यादिनशुक्र्यादिसंस्कारशब्देनोच्यते तस्यप्रकरणमुपक्रमः तेचसंस्कारागर्भाधानादयोष्टचत्वारिंशत् तत्रगर्भाधानंप्रथमसंस्कारः सचरज

सूर्यारसौम्यास्युजितोक्षनागसप्ताद्रिषस्वान्विधुरग्निनाडीः तमोयमेज्यास्त्रिरसाब्धिमासानूगंतव्यराशेः फलदाः पुरस्तात् १७ दुष्टेयो
गेहेमचंद्रेचशरवधान्यंतिथ्यर्द्धतिथौतंडुलाश्च वारेरत्नंभेचगांहेमनाड्यांदद्यात्सिंधूत्थंचताराक्रूराजा १८ राश्यादिगोरविकुजौफलदौ
सितेज्यौमध्येसदाशशिकृतश्चरमेऽग्रमंदौ अध्वान्हवन्हिभयसन्मतिवस्त्रसौख्यंदुःखानिमासिजनिभेरविवासरादौ १९ इतिचतुर्थगोच
रप्रकरणंसमाप्तम् ४ अथसंस्कारप्रकरणंप्रारभ्यते आद्यंरजःशुभंमाघमार्गराधेषफाल्गुने ज्येष्ठश्रावणयोःशुक्लेसद्वारसत्तनौदिवा १

स्वलाख्यधीनः ततोरजोदर्शनाच्छुभाशुभफलमुक्तंवसिष्ठेनप्रथमरजोदर्शनतः शुभाशुभंभवतिसर्वलोकानामिति तत्रशुभसूचकरजोदर्शनमनुष्टुभाह
आद्यमिति राधोवैशाखः इषआश्विनः अन्येप्रसिद्धाः एषुमासेषुआद्यंरजः प्रथमोद्भवंरजोदर्शनं स्त्रीधर्मः शुभंभविष्यच्छुभसूचकं तथाशुक्लेशुक्लपक्षेकृ
ष्णपक्षेतुदशमीपर्यंतंमध्यमंज्ञेयम् कृष्णपक्षस्यदशमीमध्यमफलमादिशेदिति यावदितिशेषः सद्वारेसतांचंद्रबुधगुरुशुक्राणांवारे सत्तनौसमीचीनल-

क्रमेणफलंतीत्यर्थ १४ अथद्वादशावस्थानामानिसफलान्याह प्रवासनाशाविति स्पष्टार्थम् १५ अथग्रहाणांवैकृतपरिहारार्थमौषधस्नानदक्षिणाश्च शार्दूलविक्रीडितेनाह लाजाकुष्ठेति लाजाश्चपृशालय इतिकेचित्वस्तुतस्तुऔषधीसाहचर्यात्लाजाशब्देनलज्जावतीगृह्यतेकुष्ठंप्रसिद्धम् बलाधरीयाम्‍ि प्रियंगुःफलिनीघनोमुस्तासिद्धार्थाः सर्षपाः निशाहरिद्रा दारुःदेवदारु पुंस्त्वाग्रसुरसालोध्रप्रसिद्धम् एतैरोषधैर्युक्तैर्जलैः स्नानं ग्रहोत्थापत्तेः दुष्टग्रहस्पर्शिना रिष्टनाशकस्यात् सप्रियंगु रजनीद्वयमांसीकुष्ठलाजातिलसर्षपसंडै वारिभिःसहवनैःसहलोध्रैः स्नानमर्थिनिखिलग्रहपीडामित्करके अमरके रविमार

पादे६० भ्रगतभृभुक्तघटीयुक्तयुगा४हतम् शराब्धिरल्लब्धतोऽर्केशेषेवस्था क्रियादिषो १४ प्रवासनाशौमरणजयश्चहास्यारति क्रीडितसुसभक्तः ज्वरास्यकंपस्थिरताश्चवस्थामेषात्क्रमान्नामसदृक्फला स्युः १५ लाजाकुष्ठबलाप्रियंगुघनासिद्धार्थनिशादारुभिः पुरसालोध्रयुतैर्जलैर्निगदितस्नानंग्रहोत्थापत्तेः धेनुःकंबुरुणावृषश्चकनकंपीतांबरघोटकः श्वेतागौरसितामहासिरजइत्येतारवेर्दक्षिणा १६ स्यदक्षिणाउच्यतेसूर्यायधेनुम् चंद्रायकंबु शंख शंखःस्यात्कंबुरस्त्रियामित्यमरः भौमायारुणोवृष बुधायस्वर्णम् गुरवेपीतांबर तच्चयस्मिभवकार्पासकौशेयंवा शुक्रायश्वेतोघोटकः शनयेश्यामवर्णागौः राहवेमहासिर्महाभूल्यस्खड्गम् केतवेछागोमेषपुत्रा दक्षिणा १६ अथग्रहा गंतव्यराशौ माप्तिकियद्भिर्दिनैः फलदाःस्युरित्येतदुपजात्याह सूर्योरिति जिगमिषितराशौ पुरस्तात्पूर्वमनत्स्वर्यघटीदिवसमासान् शुभाशुभफलदा स्युः यथा सूर्योगंतव्यराशौ प्राक्पंचदिनानिफलप्रद भौमोष्टदिवसान्बुध सप्तदिवसान् शुक्रोपिसप्तदिवसान् चंद्रोन्निनाडीमयम् राहुः गंतव्यराशेः पूर्वंत्रिमासान् शनिःषण्मासान्गुरुर्मासद्वयम् पूर्वंफलदइत्यर्थः १७ अथावश्यकृत्येतिष्यादीशालिन्यादानमाह दुष्टेयोगइति राजादुष्टेव्यतीपातादियोगे तथानात्त्यांपरिस्थायदुर्मुहूर्तादिदुष्ट

यांसुवर्णयथाशक्तिदद्यात् एवंसर्वत्रशेषस्पष्टम् १८ अथवसंततिलकयान्यदाह राश्यादीतिपूर्वार्धेस्पष्टम् अध्वान्हेति यस्मिन्मासेस्वजन्मनक्षत्रप्र वेशेसूर्यादिवाराश्चेत्स्युस्तस्मिन्मासेअध्वादीनिफलानिवाच्यानि यत्रमासिरविवारेजन्मनक्षत्रेसति अध्वामार्गोभवति एवंचंद्रवारेअन्नं भक्ष्यप्राप्तिरि त्यादि १९ इतिश्रीदैवज्ञानंतकृतदे० प्रमिताक्षरायांचतुर्थगोचरप्रकरणंसमाप्तं ४ अथसंस्कारप्रकरणंव्याख्यायते तत्रसंस्क्रियतेअनेनश्रौत- स्मार्तेनवाकर्मणापुरुषइतिसंस्कारः स्वीयस्वीयजातौसामान्यविशेषविहितवैदिकस्मार्तकर्मानुष्ठानद्वारादृष्टविशेषाधायकइतियावत् लक्षणया तदर्थोक्तादिनशुद्ध्यादिसंस्कारशब्देनोच्यते तस्यप्रकरणमुपक्रमः तेचसंस्कारागर्भाधानादयोष्टचत्वारिंशत् तत्रगर्भाधानंप्रथमसंस्कारः सचरज

सूर्यारसौम्यास्सुजितोक्षनागसप्ताद्रिघस्रान्विधुरग्निनाडीः तमोयमेज्यास्त्रिरसाभिमासान्गंतव्यराशेःफलदाःपुरस्तात् १७ दुष्टेयो गेहेमचंद्रेचशंखधान्यंतिथ्यर्द्धतिथौतंडुलांश्च वारेरत्नंभेचगांहेमनाड्यांदद्यात्सिध्यर्थंचतारास्फुराजा १८ राश्यादिगोरविकुजौफलदौ सितेज्यौमध्येसदाशशिसुतश्चरमेऽजमंदौ अध्वान्हवन्हिभयसन्मतिवस्त्रसौख्यंदुःखानिमासिजनिभेरविवासरादौ १९ इतिचतुर्थगोच रप्रकरणंसमाप्तम् ७ अथसंस्कारप्रकरणंप्रारभ्यते आद्यंरजःशुभंमाघमार्गराधेषफाल्गुने ज्येष्ठश्रावणयोःशुक्लेसद्वारेसत्तनौदिवा १

स्वलास्व्यधीनः ततोरजोदर्शनाच्छुभाशुभफलमुक्तंवसिष्ठेनप्रथमरजोदर्शनतः शुभाशुभंभवतिसर्वलोकानामिति तत्रशुभसूचकरजोदर्शनमनुष्टुभाह आद्यमिति राधोवैशाख. इषआश्विन. अन्येप्रसिद्धाः एषुमासेषुआद्यंरजः प्रथमोद्भवंरजोदर्शनं स्त्रीधर्मः शुभंभविष्यच्छुभसूचकं तत्राशुक्लेशुक्लपक्षेकृ ष्णपक्षेतुदशमीपर्यंतमध्यमंज्ञेयम् कृष्णपक्षस्यदशमीमध्यमंफलमादिशेदिति यावदितिशेषः सद्वारेसतांचंद्रबुधगुरुशुक्राणांवारे सत्तनौसमीचीनल

ग्नेशुभस्वामिकलग्नेदिवादिवसेआद्यरजोदर्शनंशुभमित्यर्थः अथाशुभफलापवादमाहवसिष्ठः अशुभमपिसमस्तंचास्यसर्वंसप्रभूतसुरगुरुसितयुक्ते वीक्षितेवाथलग्ने तिमिरमिवकठोरज्योतिरुत्पत्तिकालेक्षयमयसमुपैतिप्राप्नुयादीप्सितानिकठोरज्योतिःसूर्यः १ अथात्रशुभमध्याशुभनक्षत्राण्यनुष्टुभाह श्रुतित्रयेति श्रवणत्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वातीनक्षत्रेषुसितावरेभ्येतरवारेष्वाद्यरज शुभमितिपूर्वेणसंबंधः मूलादितिभपुनर्वसुः पितरोमघा मिश्रेकृत्तिकाविशा सएतेषुनक्षत्रेषुमध्यमम् परेषुभरणीज्येष्ठार्द्राश्लेषापूर्वात्रयेषु असत् अनिष्टम् अत्रापिशास्त्रामूलयो मध्यमत्वाभिधानंवसिष्ठवाक्येदुष्टफलश्रवणात् हि

श्रुतित्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वातौसितावरे मध्यन्तुमूलादितिभेपितृमिश्रेपरेष्वसत् २ भद्रानिद्रासुसंक्रमेदर्शेरिक्तासंध्याषष्ठीद्वादशीवै धृतेषु रोगेष्टम्यानंद्रसूर्योपरागेपातेचाद्यनोरजोदर्शनंसत् ३ हस्तानिलाश्विमृगमैत्रवसुध्रुवाख्ये शुक्रान्विते शुभतिथौशुभवास रेच स्नायाद्यथार्त्तववतीमृगपौष्णवासुहस्ताश्विधातृभिररंलभतेचगर्भम् ४

दैषमेपुष्पवतीभवतात्कृत्स्नैवमोघासपत्नैरिसधा मूलेभकामा कहीनसत्ताव्यसर्पेसुसोद्भूतदोषनिजेति २ अथनिषिद्धरजोदर्शनंशालिन्याह भद्रेति भद्राभासिद्धानिद्राभिद्राषस्यायाम् संध्याभातर्मध्यान्हसायंसंध्याउपरागे ग्रहणेपातेव्यतीपातेमहापातेचशेषस्पष्टम् आद्यरजोदर्शनंनोसत् अनिष्टफलमित्यर्थः ३ अथरजस्वलास्नानमुहूर्तंवसंततिलकयाह हस्तानिलेति एषुएका दशानक्षत्रेषुशुभतिथौरिक्तामारहिततिथौ शुभवारे चंद्रबुधगुरुशुक्रवारे आर्त्तववतीऋतुमतीस्त्रीस्नायात् अथविशेषमाह मृगेति मृगरेवतीस्वातीहस्त ाश्विनीरोहिणीनक्षत्रेस्नाताऋतुमती अरंशीघ्रंगर्भंलभते लघुक्षिप्रमरंद्रुतमित्यमरोक्तेः दाक्षिणात्यास्तुचतुर्थदिवसएवस्नानंकुर्वंति अन्येविहितदिनेकुर्वंति स्वदेशाचारतोव्यवस्थाइति ४ अथगर्भाधानंशार्दूलविक्रीडितशालिनीभ्यामाह गंडांतमिति अथस्वपत्नीगमनेगर्भाधानेएतान् दोषास्त्यजेदितिसंबंधः ए-

तान्कान्कान्त्रिविधंतिथिनक्षत्रलग्नानांगंडांतंश्रीपतिः नक्षत्रतिथिलग्नानांगंडांतंत्रिविधंस्मृतम् नवपंचचतुर्थानांद्व्येकार्धघटिकामितमिति निधनजन्मर्क्षे
निधनतारांजन्मतारांचमूलंअंतकंभरणीदाश्रमश्विनीपौष्णंरेवतीमघाम् उपरागंग्रहणंपातव्यतीपातंमाह्यापातंचवैधृतिम् पित्रोःमातापित्रोःश्राद्धदिनमृदि-
वादिवसेपरिघयोगस्याद्यार्धम् उत्पातहतानिदिव्यभौमांतरिक्षैस्त्रिविधोत्पातैर्हतानिदूषितानिभानि जन्मर्क्षतःजन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वामृत्युभवनमष्टम
लग्नंपापयुतंभं ५ भद्राषष्ठीतिपर्वाणिविष्णुपुराणेचतुर्दश्यष्टमीचैवअमावास्याचपौर्णिमा पर्वाण्येतानिराजेंद्ररविसंक्रांतिरेवचेति स्कांदेतु कृष्णाष्टमीचतु

गंडांतंत्रिविधंत्यजेन्निधनजन्मर्क्षेचमूलांतकंदास्रंपौष्णमघोपरागदिवसान्पातंतथावैधृतिम् पित्रोःश्राद्धदिनंदिवाचपरिघाद्यर्धंस्वप
त्नीगमेभान्युत्पातहतानिमृत्युभवनंजन्मर्क्षतःपापभम् ५ भद्राषष्ठीपर्वरिक्ताश्चसंध्याभौमार्कार्किनाद्यरात्रीश्चतस्रः गर्भाधानंत्र्युत्तरे
न्दुर्कमैत्रब्राह्मस्वातीविष्णुवस्वंबुपेसत् ६ दश्यापौर्णिमादर्शसंक्रमइति संध्याद्वयम् भौमसूर्यशनिवारान् आद्यरात्रीः रजोदर्शनमारभ्यदिनचतु
ष्टयंत्यजेत् कालविधाने षष्ठ्यष्टमीपंचदशीचतुर्दशीमप्युभयत्रहित्वा शेषाः शुभाः स्युस्तिथयोनिषेकेवाराः शशांकार्यसितेकुजेनामिति गर्भाधानमिति त्र्यु
त्तराः इंदुमृगं अर्कोहस्तः मैत्रमनुराधारोहिणीस्वातीश्रवणधनिष्ठाशततारकाःस्युर्गर्भाधानंसत्शुभंगुरुः हरिहस्तानुराधाश्चस्वातीवरुणवासवम् उत्तरा
त्रितयंसौम्यंरोहिणीचशुभाःस्मृताः आधानेमूलसार्पेत्यमशुभंसममन्यभमिति ६ अथगर्भाधानेलग्नमिंद्रवज्रयाह केंद्रेतिशुभैः केंद्रत्रिकोणेषुसद्भिः
पापग्रहैस्त्र्यायारिगैः सद्भिःपुंग्रहैः रविभौमगुरुभिर्दृष्टेलग्नेसति तथाऽओजेचंद्रेओजांशगेविषमराशीनांनवांशगेसति अपिशब्दाल्लग्नेपिविषमांशगेयु
ग्मरात्रौसमरात्रौगर्भाधानंकार्यम् मध्यमभान्याहचित्रादितीज्याश्विषुतद्गर्भाधानंमध्यमंस्यात्गुरुः चित्रादित्येतथातिष्येतुरगेचेतिमध्यमाशेषाण्यु

सर्वंशुभमित्यर्थः अत्राशुभफलापवादमाहवसिष्ठ अशुभमपिसमस्तंवासेवंसमभूतसुरगुरुसितयुक्ते

...यसमुपैतिमासुयादीक्षितानिकठोरज्योतिःसूर्ये १ अथात्रशुभमध्याशुभनक्षत्राण्युत्तुपुभाह

...गउज शुभमितिपूर्वेणसंबंधः मूलादितिर्भपुनर्वसुः पितरोमघा सिभेकृत्तिकाविशा

...ज्ञो मध्यमत्वाभिधानवसिष्ठवाक्ये...

भार्गवदर्शानम्यूर्निरुक्तमक्रमणीति स्मर्भोपावाभिधायपुत्राकिकार्येभिसाद्य [illegible]

दृश्यमानमन्यकार् रश्मिगर्भोधानम् ७ [illegible]

१ भमा १ मकोमासा १ [illegible]

यमनगर्भोमतः सीमन्तोन्नयनं [illegible]

मनमवावाविषमताभीतसितदसीमंता [illegible] ७

कर्मभिर्भोणेपुरुषेनृपापैः [illegible]

रदिनमृगन्यांनिर्मलितिथ्याधिसित्र [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

भिषेकेखलुजन्मधिष्ण्यम् शुभंत्वनिष्टंसततंविवाहसीमंतयात्रादिषुमंगलेषु गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषुमूढत्वंगुरुशुक्रयोः नदोषकृन्मलोमासोगुर्वादित्यादिकं तथा यद्यपिपुंसवनस्यप्रथमकर्तव्यत्त्वात्तत्पूर्वनिरूपणमावश्यकम् तथापिक्वचित् सीमंतेन सहैवविधानात् बहुषुतथैवाचारदर्शनात् सीमंतमुहूर्तएवप्रथम मुक्तं नृसिंहः सीमंतोन्नयनस्योक्ततिथिवारभराशिषु पुंसंचकारयेद्विद्वान्सहचैकदिनेथवाइति ८ अथमासेश्वराः स्त्रीणांचंद्रबलंचवसंततिलकयाह मासेश्व- राइति अष्टममासेआधानलग्नाधिपः स्त्रीणामिति विवाहेगर्भसंस्कारगर्भाधानपुंसवनसीमंतादिरूपेस्त्रीणामपिचंद्रबलंग्राह्यं इतरकर्मस्ववस्त्रालं कारादिधारणादिषुभर्त्तुरेवचंद्रबलंग्राह्यं यदाभर्तामृतस्तदापुनः स्त्रीणामेव राजमार्तंडः विवाहकार्यंकुसुमप्रतिष्ठागर्भप्रतिष्ठावनिताविशुद्धौ अन्यानि

सीमंतोष्टमषष्ठमासिशुभदैः केंद्रत्रिकोणेखलैर्लाभारित्रिषुवाध्रुवांत्यसदहेलग्नेचपुंभांशके ८ मासेश्वराःसितकुजेज्यरवींदुसौर चंद्रात्मजास्तनुपचंद्रदिवाकराःस्युः स्त्रीणांविधोर्बलमुशंतिविवाहगर्भसंस्कारयोरितरकर्मसुभर्त्तुरेव ९ पूर्वोदितैः पुंसवनंविधेयं मासेतृतीयेत्वथविष्णुपूजा मासेष्टमेविष्णुविधातृजीवैर्लग्नेशुभेमृत्युगृहेचशुद्धे १०

कार्याणिधवस्यशुद्धौपत्नीविहीनेप्रमदात्मशुद्ध्या

९ अथयेषांपृथगेवपुंसवनमित्याचारः तदर्थंपुंसवनमुहूर्त्तंविष्णुपूजामुहूर्तंचेंद्रवज्रयाह पूर्वोदितैरिति पूर्वोदितैः सीमंतकर्मण्युदितैस्तिथ्यादिभिरुपलक्षि ततृतीयेमासिपुंसवनाख्यंकर्मविधेयम् पुमान्सूयतेऽनेनेतिपुंसवनकर्मणः पुंस्त्वहेतुना अथेति सीमंतानंतरमष्टमेमासिविष्णुविधातृजीवैःश्रवणरो- हिणीपुष्यैः उपलक्षितेदिवेतथालग्नेशुभेशुभस्वामिकेशुभयुतेदृष्टेवा मृत्युग्रहेअष्टमस्थानेशुद्धे सर्वग्रहरहितेचसतिविष्णुपूजाकार्या १० अथजातक- र्मनामकरणयोर्मुहूर्तमुपजात्याह तज्जातकर्मादीति जातकर्मयद्यपिजन्मनोनंतरमेवविहितंतथापिसंक्रांतिव्यतीपातादि दुष्टदिवसतयापित्राद्यसन्नि

धानेकान्नकृतनदासुहूर्तविचारेणकार्यम् गर्गः व्यतीपातेसंक्रान्तौग्रहणेवैधृतावपि श्राद्धविनाशकमकर्मभासेकालेपिनाचरेदिति अतएवकमलविकल्पो-
कोनारदन तस्मिन्जन्ममुहूर्तेतुसूतकान्तेसदाशिवो जातकर्मनकर्तव्यपितृपूजनपूर्वकमिति अतएवनामकर्मादीनितस्यजातस्यशिशोर्जातकर्म आदि
शब्दान्नामकर्माख्याने पर्वाणिचतुर्दश्यष्टमीकृष्णेत्यादिपूर्वोक्तानि रिक्ताभिभऊनतिथौवार्जिततिथौ शुभेन्दिशुभवारे तथाएकादशेद्वादशेवापियस्येदिव
से तथामृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रपुंभस्यादनिक्रान्तेजातकर्मादिविधेयकर्तव्यम् तच्छ्रवणानन्तरसचैलस्नानंकृत्वाकार्यम् वसिष्ठ श्रुत्वाजातंपितापु
त्रस्यसचैलस्नानमाचरेत् उत्तराभिमुखोभूत्वानद्यादवरसानके तच्छीतादकेन कुर्यान्नभिलिकस्नानशीताभि काम्यमेवचेति रात्रावपिकार्यम् वसिष्ठ

तज्जातकर्मादिशिशोर्विधेयपर्वाख्यरिक्तोनतिथौशुभेन्हि एकादशेद्वादशकेपियस्येमृदुध्रुवक्षिप्रचरोडुषुस्यात् ॥

पुत्रजन्मनिपक्षान्तयासंक्रमणेरवे राहोश्चदर्शनेस्नानप्रशस्तनान्यथानिशीति सूतकेतुसमुत्पन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत् कर्तुस्तात्कालिकीशुद्धिःपू-
र्वाशौचेनशुध्यति रात्रौजलाशयेगमनाशक्तोसाख्यायनः दिवाभृतात्ततोयकृत्वासवर्णयुततुतत् रात्रिस्नानेतुसंभासेस्नायादनलसन्निधाविति जा
तकर्मप्रयोजनमाह गुरु जातकर्मक्रियाकुर्यात्पुत्रायु श्रीविवृद्धये ग्रहदोषविनाशायसूलकाशकभावैच्छिदे कुमारमहनाशायपुंसांसत्वविशुद्धयइति वासि
ष्ठ एकादशाहविप्राणांक्षत्रियाणांत्रयोदशे वैश्यानांषोडशेनामभासांतेशूद्रजन्मनइतिवासिष्ठेनमासनामान्युक्तानि चैत्रादिमासनामानिवैकुंठोथज-
नार्दन उपेंद्रोयज्ञपुरुषोवासुदेवस्त्रिविक्रमः योगीशःपुंडरीकाक्षःकृष्णानंतोऽच्युतस्तथा चक्रधारीतिचैतानिक्रमाद्वादशमेनीषिणइति ॥ अथसू
तिकामुहूर्तवसंततिलकयाह पौष्णेतिहयोअश्विनी एपुरेवत्यादिनक्षत्रेषुसामित्रभरणीन्यकुजेषु अनुराधानक्षत्रसूर्यगुरुभौमवारसहितेषुसूर्या मसू

ताया. स्त्रिया. स्नानं शस्त आर्द्रात्रये श्रवणमघाभरणीमिश्रे कृत्तिकाविशाखे मूलचित्रास्कनशस्तम् बुधवारे शनिवारे वक्रूरष्टमीषट्षष्ठीरयिद्वादशीरि-
क्तातिथिषु च न शस्तं स्तन्यपानमुहूर्ते दैवज्ञवल्लभे रिक्तां भौमपरित्यज्य विष्टिपातसवृधृतिम् मृदुध्रुवक्षिप्रभेषु स्तनपानं हितशिशोरिति १२ अथप्र
संगात्प्रथमादिमासोत्पन्नदंतफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह मासेचेदिति बालश्चेज्जन्मानंतरं प्रथमे मासे चेत्सदशनोदंतयुक्तो भवेत् तदा स्वयं बालो
नश्येत् ततोह्यादिके द्वितीयादिमासे अनुजातभागिनीमातृअग्रजानू क्रमाद्धंति द्वितीयेमासे यदि दंतोत्पत्तिस्तदानुजानं कनिष्ठभ्रातरं हंति एवं त्रितीये
भगिनीम् चतुर्थे मातरं पंचमे ज्येष्ठभ्रातरं षष्ठादिमासेषु अतुलं भोगं लभते सप्तमे ताताित्पितुः सुखं अष्टमे पुष्टताम् नवमे लक्ष्मीम् दशमे सौख्यम् अग्रे

पौष्णाध्रुवेंदुकरवातहयेषु सूतीस्नानं समित्रभरवीज्यकुजेषु शस्तम् नार्द्रात्रयश्रुतिमघांतकमिश्रमूलत्वाष्ट्रेज्ञसौरिवसुषड्द्विरि
क्ततिथ्यां १२ मासेचेत्प्रथमे भवेत्सदशनो बालो विनश्येत्स्वयं हन्यात्सक्रमतो ऽनुजातभगिनीमात्रग्रजान् ह्यादिके पिसुखाधिक्य

मेव अथोइति अथोजनौ जन्मकाल एव सदशन दंतयुक्तः स्वपित्रादिहा स्वमात्मानं पितरं च आदिशब्दान्मातरमपि नाशयतीति स्वपित्रादिहा चोर्ध्वमिति
वा अथवा ऊर्ध्वे ऊर्ध्वपंक्तौ जन्मानंतरं विहिते निषिद्धेपि काले सदशनश्चेत्स्यात् तदापि स्वपित्रादिहा आत्मपितृनाशक इति उक्तं च विष्णुधर्मोत्तरे उपरि
प्रथमं यस्य जायंते च शिशोर्द्विजाः तैर्वा सह चाधस्यस्याज्जन्म भार्गवसत्तम मातरं पितरं चाथ स्वदेहात्मानमेव चेति तत्रैव शांतिरपि गजपृष्ठगतं बालं-
नौस्थं वा स्नापयेद्द्विजः तदभावे तु धर्मज्ञ कांचने तु वरासने सर्वौषधैः सर्वगंधैर्बीजैः पुष्पैः फलैस्तथा पंचगव्येन रत्नैश्च मृत्तिकाभिश्च भार्गव स्थालीपाकेन
धातारं पूजयेत्तदनंतरं सप्ताहं चात्र कर्तव्यं तथा ब्राह्मणभोजनम् अष्टमेह्नि विप्राणां तथा देयाच्च दक्षिणा कांचनं रजभागाश्च भुवं वासनमेव चेति १३ अ

थदोन्नक्षमनुष्टुभाह दोलेति तत्रबालस्यदोलायारोहेदोलायास्थापनेअर्कभात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् पचनक्षत्रैर्नैरुज्यम् तदग्रिमपचनक्षत्रैर्मरण म् तदग्रिमपंचनक्षत्रैर्देहकार्श्यम् कृशत्वस्यात् तदग्रिमैर्रिपुभिः पचनक्षत्रैर्व्याधिः रोगः ततः सप्तनक्षत्रैः सौख्यम् शिशोरेवं फलं संस्कार्यत्वात् उक्तंचसूर्य भाच्चंद्रभंयावत्पंचपंचचतुर्दशाम् मध्येतुसप्तमेयानिदोलिकायांक्रमुत्तमम् पूर्वभागेनिरोगित्वदक्षिणेमरणंध्रुवम् पश्चिमेतुकृशोबालउत्तरेव्याधिसंभ व शेषेषुसप्तधिष्ण्येषुबालकः शयनेसुखी १४ अथदोलारोहणमुहूर्तंवसंततिलकापूर्वार्द्धेनोत्तरार्द्धेननिष्क्रामणमुहूर्तंचाह दत्तार्केतिदत्ताद्वात्रिंशत् अर्का द्वादश भूपाः षोडश एतयोः द्वादशादिषोडश एतस्मिन्दिवसे तथाशुभवारेमृदुलघुध्रुवनक्षत्रेरूपलक्षितेबालानांदोलादिरूढिः दोलायामधिरूढिरारोह

पश्चाद्दोलभतेहिभोगमतुलंतातात्सुखंपुत्रताल्लक्ष्मीसौख्यमथोजनीसदशानोवोर्ध्वंसपित्रादिहा १३ दोलारोहेऽर्कभात्पंचशरप चेषुसप्तभे नैरुज्यमरणकार्श्यव्याधिसौख्यंक्रमाच्छिशोः १४ दत्तार्कभूपधृतिदिग्मितवासरेस्याद्वारेशुभेमृदुलघुध्रुवभेशिशू नाम् दोलाधिरूढिरथनिष्क्रमणंचतुर्थमासेगमोक्तसमयेऽर्कमितेऽह्निवास्यात् १५ कवीज्यास्तचैत्राधिमासेनपोपेजलपूजयेत्सू तिक्षमासपूर्तौ बुधेंद्वीज्यवारेऽसिरिक्तेतियौहिश्रुतीज्यादितीहर्क्षनैर्ऋतत्वमैत्रे १६ स्यात् अथचतुर्थेमासेगमोक्तसमयेयात्राप्रकरणोक्तसमी चीनकालेशिशूनांनिष्क्रामणंगृहात्सूर्यदर्शनंस्यात् यत्संस्कारपूर्वकंगृहाद्बहिर्गमनंस्यात् वा अथवा अर्कमितेऽह्निद्वादशदिवसेकुर्यात् गृहान्निष्क्रामणंसूनोश्चतुर्थेमासि कारयेत् यथोक्तेसमयेमासितृतीयेद्वादशेऽह्निवेतिगुरुवचनात् १५ अथजलपूजामुहूर्तंभुजंगप्रयातेनाह कवीज्यास्तेति शुक्रगुर्वोरस्तेचैत्रेअधिमासे पौषेमाससमाप्तौसूतिकाप्रसूतास्त्रीजलंनपूजयेत् एतद्व्यतिरिक्तकालेतथाबुधचंद्रगुरुवारेरिक्तावर्जिततिथौहिनिश्रितश्रवणपुष्यपुनर्वसुमृगहस्त

मूलानुराधा एभिर्नक्षत्रैः सहितेदिनेजलंपूजयेत् अथशिशोर्दुग्धपानमुहूर्तः एकत्रिंशेवासरेवाद्वितीयेजन्मर्क्षेवाशुभलग्नेऽनुकूले शंखेक्षीरंसन्निदध्या
च्छिशूनांचक्रेधात्रीपूज्यपूजांविधाय १६ अथान्नप्राशनंस्रग्धरयाह रिक्तानंदेति अथोनिष्क्रमणानंतरमेवविधेकालेबालकानामन्नप्राशनंसत्शुभं
स्यात् तत्रैतान्हित्वा एतेवर्ज्याः रिक्तानंदाष्टदर्शाः ४ ९ १४ १ ६ ११ ८ ३० हरिदिवसंद्वादशीउपलक्षणत्वात्तिथिक्षयंहित्वा शनिभौमरविवारां-
श्चहित्वा जन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंलग्नंचहित्वाजन्मर्क्षेजन्मलग्नेताभ्यामष्टमलवोऽष्टमगृहं अष्टमलवोष्टमनवांशस्तोगच्छतिं प्राप्नोति एवंविधंल
ग्नंत्यजेदित्यर्थः जन्मराशिविलग्नाभ्यांनैधनेऽशेचवर्जयेदितिकश्यपोक्तेः तथामीनमेषालिकंच अलिर्वृश्चिकः एतानिलग्नानिहित्वा गोश्वकुंभतिलाक-

रिक्तानंदाष्टदर्शंहरिदिवसमथोसौरिभौमार्कवारान्लग्नंजन्मर्क्षलग्नाष्टमगृहलवगंमीनमेषालिकंच हित्वाषष्ठात्समेमास्य
थहिमृगदृशांपंचमादोजमासेनक्षत्रैःस्यात्स्थिराख्यैःसमृदुलघुचरैर्बालकान्नाशनंसत् १७

न्यासिंहकर्कनृयुग्मकाः शुभदाराशय
श्चैतेनमीनमेषवृश्चिकाइतिकश्यपोक्तेः षष्ठादिति षष्ठमासमारभ्यसममासेषषष्ठाष्टमदशद्वादशमासेषुबालानामन्नप्राशनंकार्यम् पुंबालविषयमेतत्
अथानंतरंहिनिश्चयेनमृगदृशांकन्यानांपंचमादोजमासेपंचमसप्तमनवमैकादशेषुअन्नप्राशनम् तथाचवसिष्ठः युग्मेषुमासेषुच षष्ठमासात्सांवत्स
रेवानियतंशिशूनाम् अयुग्ममासेषुचकन्यकानांनवान्नसंप्राशनमिष्टमेतदिति अत्रानेककालाभिधानेपिस्वगृह्योक्तकालोमुख्यस्तत्र शुभाशुभता
दिविचारोनास्ति इतरेषुगौणकालेषुशुभाशुभविचार आवश्यकएवेति नक्षत्रैरितिमृदुलघुचरसहितैः स्थिरनक्षत्रैः कुर्यात् १७ लग्नबलंवसंततिं
लकयाह केंद्रत्रिकोणइति लग्नेखदशमशुभसहितेसर्वग्रहरहितेदशमेइत्यर्थः केंद्रत्रिकोणसहजेषु शुभैः सद्भिःत्रिलाभरिपुगैः पापैः सद्भिःलग्ना

षष्ठस्थानरहितचंद्रेअन्नप्राशनेप्रशस्तवदंति नारदः दशमशुद्धिसंयुक्ते शुभलग्नेशुभांशके शुक्लपक्षेत्वपूर्वाह्णेसौम्ययुक्तानिरीक्षिते त्रिषष्ठ
लाभगैःपापैःकेंद्रधीधर्मगैःशुभैः व्ययारिनिधनस्थेनचंद्रेणप्राशनंशुभम् विशेषमाहगुरुः शुक्रारज्ञार्कमांद्यानां सप्तमाष्टमधर्मगाः भोज्यभोक्तुर्नेव
तेषुसर्वदामरणप्रदाइति सोन्यमन्नगांशुमादितस्यनबलेन भक्षणीयत्वेसति भोक्तुरन्नप्राशनकर्तुर्बलस्यनबलेसतिवाशुभः सप्तम सौमोऽष्टम
शुभोनवम एवंग्रहाःमरणप्रदाइत्यर्थः मैत्रेति अन्नप्राशनतारकास्वातीजन्मनक्षत्राणिकेचित् प्रसहदंति श्रीपतिनाभुक्त्यादिविभाषः जन्मनक्षत्रानि
येधोगुरुणोक्तं जन्मर्क्षैकर्मनक्षत्रेआधानर्क्षेचवर्जयेत् कर्णवेधव्रतापानक्षत्रकर्मान्नभोजनविधौ जन्मनक्षत्रान्नस्यभोजनमिति तन्नान्नस्यभोजनमितिस्मृ

केंद्रत्रिकोणसहजेषुशुभैःस्वशुद्धेलग्नेत्रिलाभरिपुगैश्ववदंतिपापैः लग्नाष्टषष्ठरहितंशशिनंप्रशस्तमैत्राम्बुपानिलजलेशभमेसद्धकेचि
त् १८ सत्यावार्षिकनवान्नभोजनविषयमेतत् नपुनर्बालान्नप्राशनपरम् तत्रनारदेनाविप्रायस्याभिधानात् तथाचनारदः षड्वधनबालान्नप्राशने
चोपनायने शुभदंजन्मनक्षत्रमशुभंत्वन्यकर्मणीति १८ अथग्रहाणांस्थानवशात्फलंत्वनुष्टुब्भ्येनाह क्षीणेंद्विति त्रिकोणव्ययकेंद्राणिदशमरहिता
नि ९ ५ १२ १ ४ ७ अष्टौ ८ एषुस्थितेक्षीणेंद्वादिभिः ग्रहैःभिर्भिक्षाशीत्यादिफलंभवति यथा एषुस्थानेषुस्थितः क्षीणचंद्रश्चेत्तदान्नप्राशनकृत्
बालोभिक्षाशीदरिद्रः स्यात् पूर्णश्चंद्रश्चेत्तदाज्योतिष्टोमादियज्ञकृत् गुरुश्चेद्दीक्षितोधन्वी चेत्ज्ञानीभौमश्चेत् पित्तरुक्पित्तकृतारुगस्यासौपित्तरुक्
कश्चेत्कुष्ठी आर्किः शनिश्चेदन्नाभावसधिक्लेशोऽन्नक्लेशः वातप्रधानोव्याधिर्वातव्याधिः एतौविद्येते यस्यसोऽन्नक्लेशवातव्याधिमान्स्यात् राहुकेत्वोर
प्येतदेवफलम् शुक्रश्चेद्भोगभाक्स्यात् क्षीणचंद्रपूर्णचंद्रयोर्लक्षणमाहवसिष्ठः सपूर्णेंदुर्भयाष्टम्योर्मध्येद्वः पूर्णसंज्ञकः क्षिनष्टेंदुर्भयाष्टम्योर्मध्ये ५

क्षोक्षीणसंज्ञकइति १९ २० अथभूम्युपवेशनंवसंततिलकयाह पृथ्वीमिति कुजेविशुद्धेभौमबलेसतिरिक्तावर्जितेतिथौपंचममासिव्रजतिलग्नेसतिशुभे ऽन्हिशुभग्रहवारे तथाध्रुवमृगेज्यानुराधालघुनक्षत्रैरुपलक्षितेकालेकटिसूत्रंपट्टसूत्रादिनिर्मितंकटिस्थलेबध्वाकोपृथिव्यांबालमुपवेशयेत् मंत्रपाठपुरःसरंउपवेशनाख्यंसंस्कारंकुर्यात् मंत्राश्चपद्मपुराणे रक्षैनंवसुधेदेविसदासर्वगतंशुभे आयुःप्रमाणंसकलंनिक्षिपस्वहरिप्रिये अचिरादायुषस्तस्ययेकेचित्परिपंथिनः जीवितारोग्यवृत्तेषुनिर्दहस्वाचिरेणतान् धारिण्यशेषभूतानांमातस्त्वमधिकाह्यसि कुमारंपाहिमातस्त्वंब्रह्मा-

क्षीणेंदुपूर्णचंद्रेज्यज्ञभौमार्कार्किभार्गवैः त्रिकोणव्ययकेंद्रायस्थितैरुक्तंफलंग्रहैः १९ भिक्षाशीयज्ञकृद्दीर्घजीवीज्ञानीचपित्तरुक् कुष्ठीचान्नक्लेशवातव्याधिमान्भोगभागिति २० पृथ्वींवराहमभिपूज्यकुजेविशुद्धेरिक्तेतिथौव्रजतिपंचममासिबालम् बध्वाशुभेन्हिकटिसूत्रमथध्रुवेंदुज्येष्ठर्क्षमैत्रलघुभैरुपवेशयेत्कौ २१ तस्मिन्कालेस्थापयेत्तत्पुरस्ताद्वस्त्रंशस्त्रंपुस्तकंलेखनींच स्वर्णंरौप्यंयच्चगृण्हातिबालस्तैराजीवैस्तस्यवृत्तिःप्रदिष्टा २२ वारेभौमार्किहीनेध्रुवमृदुलघुभैर्विष्णुमूलादितींद्रस्वातीवस्वभ्युपेतैर्मिथुनमृगसुताकुंभगोमीनलग्ने सौम्यैःकेंद्रत्रिकोणेरशुभगगनगैःशत्रुलाभात्रिसंस्थैस्तांबूलंसार्द्धमासद्वयमितसमये प्रोक्तमन्नाशनेवा २३

तदनुसन्यताम् तस्योपवेशनंकृत्वाभूमौब्राह्मणभोजनम् ततः कृत्वाततः कुर्यादुत्सवंपूर्ववद्द्विजइति उत्सवोनीराजनादिः इदंकन्यापुत्रयोःसाधारणम् विशेषाभावात् इतिभूम्युपवेशनम् २१ अथजीविकापरिक्षांभूम्युपवेशनकालएवशालिन्याह तस्मिन्कालइतिस्पष्टार्थम् आजीवैजीविकाभिः आजीवोजीविकावार्ताइत्यभिधानात् २२ अथशिशोस्तांबूलमुहूर्तंस्रग्धरयाह वारेभौमार्किहीनेइतिभौमशनिवर्जितेवारे

श्रवणमूलपुनर्वसुज्येष्ठास्वातीधनिष्ठासहिते: ध्रुवमृदुलघुचरसंज्ञकेषु पञ्चदशसु नक्षत्रेषु सितेकाले मिथुनमकरकन्याकुंभवृषमीनानां अन्यतमेलग्ने सौम्यग्रहे
केंद्रत्रिकोणगते अशुभग्रहे पापग्रहे षष्ठेस्वरतृतीयगे सार्धमासद्वयेसमये षाष्ठकस्य तांबूलदाने भोक्तम् वा अथवा अन्नप्राशने अन्नप्राशन
समयेभोक्तम् २३ अथकर्णवेधमुहूर्त्तस्रग्धरयाह हित्वेतानिति एतान् पदार्थान् हित्वा कर्णवेधः प्रशस्त इत्यन्वयः हरिशयनं आषाढशुक्लैकादशीमा
भ्यकार्तिकशुक्लैकादशीपर्यंतम् जन्ममासः यस्मिन् चांद्रमासे भ्रमोजन्मस जन्मयस्य केचित् आरभ्यजन्मदिवसं यावत्त्रिंशद्दिनमेतत् जन्ममासः स

हित्वेतांश्चैत्रपौषावमहरिशयनं जन्ममासं च रिक्तां युग्माब्दं जन्मतारामृतुमुनिवसुभिः संमितेमास्यथोवा जन्माहात्सूर्यभूपै
परिमितदिवसेज्ञेज्यशुक्रेंदुवारेथोजाब्देविष्णुयुग्मादितिमृदुलघुभेकर्णवेधः प्रशस्तः २४ सत्र्युद्धमृतिभवने त्रिकोणकेंद्रत्र्यायस्थे
शुभखचरे कवीज्यलग्ने पापाख्यैररिसहजायगेहसंस्थैर्लग्नस्थेत्रिदशगुरौ शुभावहः स्यात् २५

स्मण्ठाशितृजभाते रिक्तास् ४ ९ १४ युग्माब्दसमवर्षंद्वितीयचतुर्थादिकम् जन्मताराम् षमदशमै कोनविंशात्मिकानहित्वा ऋतुमुनिव
शुभिः सप्तितेमासि षष्ठसप्तमाष्टममासेषु अथोवाजन्माहात्सूर्यै द्वादशाभिः भूपै षोडशाभिः परिगणितेदिवसे सौरसावनेबुधगुरुशुक्रचंद्रवारे आ
जाब्दे विषमवर्षे विष्णुयुग्म श्रवणधनिष्ठे पुनर्वसुमृदुत्रिमृगरेवतीचित्रानुराधाः लघुनिहस्ताश्विपुष्याभिजित एतेनक्षत्रे कर्णवेधः प्रशस्तः २४ अथ
कर्णवेधेलग्नशुद्धिमहर्षिण्याह सत्र्युद्धइति मृतिभवनेऽष्टमस्थाने संशुद्धे ग्रहरहिते सति शुभग्रहे त्रिकोणकेंद्रत्र्याये ९ ५ १४ ७ १०
३ ११ स्थे सति कवीज्यलग्ने शुक्रगुर्वोर्लग्ने वृषतुलाधनुर्मीनाख्ये पापग्रहे तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थे गुरौ लग्नस्थेसति कर्णवेधः शुभावहः

शुभजनकः स्यात् अथाब्दपूर्तिमुहूर्तः प्रसंगात् विधिरत्ने अब्देनसौरेणशिशोः समांतेबालंसुसंस्नाप्यस्वजन्मधिष्ण्येकृत्वायुषोवृद्धिकरंचकर्म
तद्धारयेद्रूक्मकवर्णसूत्रम् तत्रखंडनक्षत्रेगर्गः उदयव्यापिजन्मर्क्षेतस्माद्व्रात्यंतुजन्मतः संगवव्यापिखंडर्क्षे तत्रजन्मकरंशुभम् दाक्षिणात्यास्तु
जन्ममासीअजन्मतिथावब्दपूर्तिंकुर्वंतीति २५ अनूढाकर्ममुहूर्त्तंविवक्षुस्तन्निषेधकंप्रसंगतोऽन्यकर्मनिषेधकंचकालंस्रग्धरयाह गीर्वाणेति गीर्वाणाः
देवाः अंबुजलंजलाशयः तयोःप्रतिष्ठाउत्सर्गः परिणयोविवाहः दहनाधानमग्न्याधानम् गेहप्रवेशोगृहप्रवेशः चौलराजाभिषेकौप्रसिद्धौ व्रतमुपनयनम्
इदंसर्वंयाम्यायनेदक्षिणायने शुभदंनस्यात् तथागुरुशुक्रयोर्बाल्येअस्तवार्धक्येचपूर्वोक्तंनशुभदंस्यात् अथकेतूदयेधूमकेतोरुदयेपिपूर्वोक्तंनशुभं

गीर्वाणांबुप्रतिष्ठापरिणयदहनाधानगेहप्रवेशाश्चौलंराजाभिषेकोव्रतमपिशुभदंनैवयाम्यायनेस्यात् नोवाबाल्यास्तवार्द्धेऽसु
रगुरुसितयोर्नैवकेतूदयेस्यात्पक्षंवार्द्धंचकेचिज्जहतितमपरेयावदीक्षांतदुग्रे २६

स्यात् चंडेश्वरः केतोरस्तदिनादूर्ध्वंसप्ताहंमंगलंत्यजे
त् यावत्केतूदयस्तावदशुद्धः समयोहिसः अत्रकेचित्केतूदयेजातेसतिपक्षंपंचदशदिनानिजहतिवर्जयंति वराहः दृष्टःषोडशवासरान्नशुभदः केचित्स
दृष्टः शिखीति केचित्तुपक्षांतरे अर्धपक्षार्धसप्तदिनानिकेतूदयानंतरंजहति इदमपितत्रैव केतूदयेसप्तदिनानिचोर्ध्वंविहाययात्रादिषुगर्हितानिदि
नानिशेषाणिशुभानिनूनंवदंति रैभ्यप्रमुखामुनींद्राः तमिति अपरेआचार्याः तंकेतुंयावदीक्षांयावद्दर्शनंत्यजंति तदुग्रेकेतौ द्वित्रिचूडोजामसंकील
कादाचित्दुष्टफलंद्रष्टव्यम् तेषांलक्षणमाहगर्गः त्रिशिखाश्चत्रिताराश्चरक्तलोहितरश्मयः प्रायशस्तूत्तरामाशांसाचतेनित्यमेवहीति वयंतुयावद्दर्शनंकेतू
दयेनिषिद्धमित्युक्तंतदुग्रेब्रह्मपुत्राख्येकेतौज्ञेयम् ज्योतिर्निबंधेकेतोरस्तदिनादूर्ध्वंसप्तरात्राणिवर्जयेत् ब्रह्मपुत्रोद्गमेवर्ज्यंव्रतयात्रादिमंगलम् तल्लक्षणमा

हवराह ग्रस्तस्फुटएवत्रिभिरस्तेवर्णैरस्मिभिर्भुगातकर अनियतदिवसमभषोविज्ञेयोनहृदद्वारव्यइति २६ अथशक्रगुर्वोर्बाल्यवार्धक्ययोर्दिनसंख्या
मनुष्टुभाह पुर पश्चादिति भृगो शुक्रस्यपुर पूर्वस्यादिश्युदितस्यपश्चमादिश्युदितस्यचयथासंख्यंत्रिदशाहंबालत्वंस्यात् पूर्वस्यांत्रिदिनपश्चाद्
शादिनमित्यर्थ चपुनः भृगोर्वार्द्धकपूर्वस्यामस्तेपक्षंपञ्चदशदिनानि पश्चादस्तेपञ्चदिनानिगुरोरस्तेबाल्यवार्द्धकेपक्षपञ्चदशदिनानिउदात्हृतेकथिते २७
अथापरमतेनबाल्यवार्द्धक्यानुष्टुभाह तेदशाहमितिद्वितीयमतस्तकारयोर्गुरुशुक्रयोः तेबाल्यवार्द्धकेदशाहंदशदिनमोक्तेकैश्चित् अपरेस्तुसप्तदिन
बाल्यवार्द्धकेप्रोक्ते अन्यैस्त्र्यहंत्रिदिवसंतेबाल्यवार्द्धकेप्रोक्तेपरन्तुआत्ययिकेकार्यस्यावश्यंभाव अत्यय सम्भयोननमस्येति आत्ययिकंतस्मिन् अन्यां

पुर पश्चाद्भृगोर्बाल्यंत्रिदशाहंचवार्द्धकम् पक्षंपञ्चदिनंनेह्यगुरो पक्षमुदाहृते २७ तेदशाहद्वयो प्रोक्तेकैश्चित्सप्तदिनपरे
त्र्यहत्यात्य थिकेप्यन्यैरर्द्धाहंत्र्यहंविधो २८

तराभावेसति अतिकालस्यवदो अवश्यदेवाया कन्याधानायथासभवदशसप्तभिर्दिनानि
वर्ज्यानिनान्ययेत्यर्थ अथदेशभेदेनव्यवस्था गर्ग शुक्रोगुरु प्राक्परतश्चबालोविध्येदशावतिथुसप्तरात्रम् धर्मेषुद्दूणेशुन्वपदत्वपंचशेषेषुदेशेत्रिदि
नानिषुद्रम् चन्द्रस्यविशेषमाह अर्धाहमितिविधोरस्तेबाल्यवार्द्धकेक्रमेणार्द्धाहंत्र्यहंचभवतावाल्यमर्द्धदिनवार्द्धकंत्रिदिनंचन्द्रस्येत्यर्थ उक्तंत्ववासिष्ठेनचु
र्द्धत्तामिदोस्त्रिदिनंदिनार्द्धबालत्वमसत्वमहर्द्वयंचापिनोक्तमेकदिवसांशिशान्त्वामितेतादिदोषमदयुक्तमेवेति कश्यपेनबालोपीदुःशुभएवोक्त वृद्धचन्द्रादि
यंहन्तिपातिहंत्यस्तमागत यतस्तमृतरश्मित्वाद्बालोपिशुभदशशीतिअतएवसंपूर्णायामापिप्रतिपदिद्वितीयदिनेद्वितीयायामासियज्ञोपवीतादिकुर्व
न्तिः कुर्वन्ति २८ अथनीलमुहूर्तेगण्डरात्र्योदृताभ्यामाह रुद्वावर्षादिति क्षीणचन्द्रेपि तृतीयाद्वर्षादिति अपञ्चोपेपञ्चमी तेनगर्भाधानकालाज्जन्मकाल

हूतृतीयेवर्षेपंचमेवान्चूडाकरणंप्रभवतिकृतंशुभोदर्कंभवतीत्यर्थः तृतीयेब्देशिशोर्गर्भाज्जन्मतोवाविशेषतः पंचमेसप्तमेवापिस्त्रियाःपुंसोपिवासम-
मिति मनुनाप्रथमेवर्षेअप्युक्तम् चूडाकर्मद्विजातीनांसर्वेषामेवधर्मतः प्रथमेब्देतृतीयेवाकर्तव्यंश्रुतिनोदनादिति अत्रबहुकालोक्तौयथागृह्यंव्यवस्था
स्वगृह्योक्तविशेषकालानुक्तौतुसमबलत्वात्सर्वेषांविकल्पः अष्टमीअर्कोद्वादशीरिक्ता आद्यापतिपत् षष्ठीपर्वाणिपूर्वोक्तानिचतुर्दश्यष्टमीत्यादीनि एतैरू
नेरहितेःन्हिगुरुणालग्नग्रहापिनिषिद्धः विद्यारंभंव्रतोद्देशंक्षौरंचैवविशेषतः गलग्रहेनकर्तव्यंयदीच्छेत्पुत्रजीवितमिति विचैत्रइति चैत्ररहितेउत्तरा
यणेचूडास्यात् शुभाशुभप्रकरणोक्तोजन्ममासनिषेधोत्रापिध्येयः तथाइंदुशुक्रेज्यकानांवारे लग्नांशयोश्चेतिसौम्यग्रहाणांवारे सौम्यग्रहाणांलग्नेते

चूडावर्षात्तृतीयात्प्रभवतिविषमेऽर्करिक्ताद्यषष्ठीपर्वोनाहेविचैत्रोदगयनसमयेइंदुशुक्रेज्यकानाम् ॥ ४१ ॥ षामेवनवांशेनचू
डास्यात् पापग्रहाणांवारेपिविप्राणांतुशुभोरविः क्षत्रियाणांतुभूसूनुर्विट्शूद्राणांशनिः शुभइतिप्रयोगपरिजातोक्तेः तथास्वभनिधनतनौभेलग्नेरा
शिश्चस्वस्यभेस्वस्वभाभ्यांनिधनअष्टमंलग्नंतन्नविद्यतेयस्मिंस्तनौस्वजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामष्टमलग्नरहितेलग्नेचूडास्यात् तथानेधने अष्टमस्था
नेशुद्धियुक्तेशुक्रव्यतिरिक्तसर्वग्रहरहितेलग्नेचूडास्यात् अष्टमस्थाग्रहाःसर्वेनेष्टाःशुक्रविवर्जिताः शुक्रस्तुनिधनेचौलेसर्वसंपत्करःशिशोरितिपराश
रोक्तेः ज्येष्ठायुक्तैरनूराधारहितैर्मृदुचरलघुभैर्द्वादशनक्षत्रैः अथलग्नबलम् एकादशषष्ठतृतीयस्थानस्थैःपापग्रहैः सद्भिः तथाक्षीणचंद्रोभौमशनिसू
र्यैःकेंद्रगतैःक्रमेणयथासंख्यमृदुःशस्त्रान्मृतिःपंगुतारवजत्वम् ज्वरः एतानिफलानिस्युःबुधजीवभार्गवैस्तुकेंद्रस्थैःशुभंकल्याणंस्यात्वसिष्ठेनलग्नादि-
विषयेविशेषउक्तःमेषेदुःखीमृगेंद्रेचव्यश्चिकेव्यसनंभवेत् राजाबोधेनधनुषिशुभयुक्तेनदुष्यतिविषशस्त्रजलेघोरैः पीड्यतेमरणान्वितः क्षौरेमृत्युर्घटेलग्ने
चाशेरन्नागाग्योश्चास्वभनिधनतनौनेधनेशुद्धियुक्ते शाक्रोपेतैर्विमैत्रैर्मृदुचरलघुभैरायषट्त्रिस्थपापैः ४१

शुभयुक्ते पि सस्तनः जामित्रे भास्करे क्षौरे मृत्युः स्याद्भूमिजे तथा शुक्रे सौख्यविनाशः स्यान्मदभाग्यशनैश्चरे इतिनक्षत्रेपु विशेषमाह गुरुः हस्तादि
विष्णुपौष्णाश्विभविसादित्यपुष्यभम् सौम्यं चैव तथा क्षौरे उत्तमानवतारका श्रीण्युत्तराणि वायव्यरोहिणीवारुणं तथा क्षौरेषु मध्यमाः प्रोक्ता शे
षाद्धादशगर्हिताइति क्षौरादिषु जन्मलग्नशुभमाह भृगुः कृषिप्रयाणक्षौरं च विवाहः प्राशनं तथा शिशोर्वस्त्रं च पानं च जन्मराशौ शुभं भवेत् जन्मलग्ने
शुभे क्षौरं मध्ये धन्यं व्यये समइति गर्गस्तु आत्मराश्युदये षष्ठे द्वादशे निधने तथा शत्रुक्षेत्रे च नीचे च क्षौरं नैव प्रशस्यते जन्मलग्नसाति सभवे वर्ज्यमि-
त्यनयोर्व्यवस्था नपुनरिष्टतारयागोनरमकरणोक्तयाशुभफलदयातारयानूयस्मात् केशान्मान्तपुरपाटलिपुत्रपुरीमहिच्छत्रम् दितिमदितिचस्मरताक्षौर

क्षीणचन्द्रकुजसौरिभास्करैर्मृत्युशस्त्रमृतिपगुताज्वरा स्युः क्रमेणबुधजीवभार्गवैः केन्द्रगैश्च शुभमिष्टतारया ३० पञ्चमासाधिकेमा
तुर्गर्भेनोलशिशोर्नसत् पञ्चवर्षाधिकस्येष्टगर्भिण्यामपिमातरि ३१ तारादौष्टेप्यब्जे त्रिकोणोच्चगेवा क्षौरं सत्स्यात्सौम्यमित्रस्ववर्गे-

विधौभवतिकल्याणमिति २९ ३० अथसगर्भायास्तत्कार्यमातरि विशेषमनुष्टुभाह पञ्चमासाधिकेति संस्कार्यमातुर्गर्भे पञ्चमासेभ्योधिकेसति चौलशुभं
नस्यात् पञ्चमासेभ्यः पूर्वं चौलं शुभमित्यर्थः गर्भेमातुः कुमारस्य नकुर्याच्चौलकर्मच पूर्वमासादधः कुर्यादतऊर्ध्वंनकारयेदिति वसिष्ठोक्तेः अस्यापवाद-
माह पञ्चवर्षाधिकस्येति उल्लङ्घितपञ्चवर्षस्यशिशोर्मातरि गर्भिण्यामसत्यामपि पञ्चमासादूर्ध्वमपि चौलमिष्टम् नारदः सूनोर्मातरि गर्भिण्यां चूडाकर्म न कारयेत्
पञ्चमाब्दात्प्रागथोर्ध्वं गर्भिण्यामपि कारयेत् सहोपनीत्या कुर्याच्चेत्तदादोषो न विद्यते इति अत्र तु पञ्चवर्षाण्यन्यूनाधिकभावो नापेक्षितः सर्पापवादकसात्
३१ अथचौले ताराबलमावश्यकमित्युक्तत्वादुष्टतारापवादं शालिन्याह तारादौष्टेपीति दुष्टतारायामपि सत् अब्जेचन्द्रे त्रिकोणोच्चगे त्रिकोणगे उच्चगे वा सति

क्षौरंसतु शुभंस्थान् वा अथवा सौम्यमित्रस्ववर्गेसौम्यानांबुधगुरु शुक्राणांषड्वर्गेचंद्रेसति अथवा स्वसेव्य षड्वर्गेसति क्षौरंसत्स्यात् सौम्येति सौम्येभेशु भग्रहराशौचंद्रेसति स्वस्यगोचरेणशोभनेसतिदुष्टतारापि क्षौरयात्रादिकृत्ये शोभनासमीचीनाज्ञेया ३२ अथविशेषमनुष्टुभाह ऋतुमत्याइति ऋतुमत्यारजस्वला या. तथासूतिकायाजातापत्यायाश्चसूनोश्चौलोपनयनविवाहादिकृत्यंबालस्यबालिकायाश्चवानाचरेत् नकुर्यात् उक्तंचप्रचेतसा यस्यमांगलिकंकृत्यंतस्यमातारजस्व ला तदासमृत्युमाप्नोतिपंचमंदिवसांविनेतिविवाहोत्सवकार्येषुमातानैवरजस्वला वैधव्यंजायतेतत्रनूनार्याःपाणिपीडनेइति ज्येष्ठापत्यस्याद्यगर्भस्तस्यकन्यायाश्चवाधु भकृत्यंचौलादिकंज्येष्ठेमासिनभवति केचिदिति मार्गशीर्षेपिकेचिदाचार्यैराद्यगर्भस्तकन्ययोर्मंगलकृत्यंनेष्यते भरद्वाजः मार्गशीर्षेतथाज्येष्ठेक्षौरंपरिणयंव्रतम्

सौम्येभेञ्शेशोभनेदुष्टताराशस्ताज्ञेयाक्षौरयात्रादिकृत्ये ३२ ऋतुमत्याःसूतिकायाःसूनोश्चौलादिनाचरेत् ज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेकेचि न्मार्गेपिनेष्यते ३३ दंतक्षौरनखक्रियात्रविहिताचौलोदितेवारभेपातंग्यारेरवीन्विहायनवमंघस्रंचसंध्यातथा

आद्यगर्भंदुहितुश्चयत्नेनपरि वर्जयेदिति ३३ अथसामान्यत.क्षौरमुहूर्तंतन्निषिद्धंकालंचशार्दूलविक्रीडितेनाह दंतक्षौरेति चौलोदितेवारेनक्षत्रेदंतक्रियाघर्षणादिका क्षौरक्रियाविहिताउक्ता निषिद्धकालमाह पातंगीति पतंगस्यसूर्यस्यापत्यंपातंगिःशनिः शनिभौमरविवारानूत्यक्त्वानवमंघस्रंयद्दिनेक्षौरंकृततत्तोनवमदिनेपुन. क्षौरंनकार्यम् तथास ध्यांप्रातःसायकालौविहाय तथारिक्ताम् पर्वाणिपूर्वोक्तानिनिशांरात्रिंचविहायअथाधिकारिणःहितप्रेप्सुभि.स्वशुभमिच्छाद्भि. एताहृशैर्हिनिश्चयेनक्षौरक्रि यानकार्याकैर्निरासनैः आसनरहितैःरणःसंग्रामःग्रामप्रयाणमर्थयात्राएतदर्थमुद्यतैःकृतोद्योगैःस्नातैःकृतस्नातैः अभ्यक्तैः कृततैलाभ्यंगैः कृताशनैः कृतभो जनैःसुवर्णाद्यलंकारभूषितैरित्यपिध्येयम् ३४ अथमंजुभाषिण्याविशेषमाह ऋतुपाणिपीडेति ऋतौयज्ञे तथापाणिपीडोविवाहस्तत्रश्मश्रुकर्मादौ मृतेमाता

पित्रोर्मरणे बन्धमोक्षणे कारागृहे बद्धस्य मोक्षणे द्विजाज्ञया ब्राह्मणाज्ञया बन्धमोक्षणे राजाज्ञया दुष्टेऽपि वारनक्षत्रे क्षौरं नरेन्द्रः कुर्यात् अन्यच्च गंगायां भास्करक्षे
त्रे मातापित्रोर्मृतेः हनि आधाने सोमपाने च षट्सु क्षौरं विधीयते अन्यच्च राजकार्यनियुक्तानां नराणां रूपजीविनाम् श्मश्रुरोमनखच्छेदे नास्ति कालविशोधनमि
ति अथ शवेति गर्भिणी गर्भवती तस्याः भर्ता शववाहं मृतकवहनम् तीर्थगमं तीर्थयात्राम् उपलक्षणत्वाद्देशगमनमपि सिन्धुमज्जनं समुद्रस्नानम् क्षौरं एतानि
कर्माणि नान्तरेण न कुर्यात् अत्र सिन्धुस्नानद्रुमच्छेदं वपनं प्रेतवाहनम् विदेशगमनं चैव न कुर्याद्गर्भिणीपतिः रत्नायोगीपुरे धीमान्मातापित्रोस्तु जीविनोः मुण्डनं सर्वती
र्थेषु न कुर्याद्गर्भिणीपतिः नारदः वपनं मैथुनं तीर्थं वर्जयेद्गर्भिणीपतिः श्राद्धं च सप्तमान्मासादूर्ध्वं चान्यं भवेदथ ३५ अथ राज्ञां क्षौरे विशेषं सर्वथा पञ्चनक्षत्र

रिक्तापर्वनिशानिरासनरणग्रामप्रयाणोद्यतस्नाताभ्यक्तकृताशनैर्नहि पुनः कार्यो हितप्रेप्सुभिः ३४ ऋतुपाणिपीडमृतिबन्धमोक्षणे
क्षुरकर्म च द्विजनृपाज्ञया चरेत् शववाहतीर्थगमसिन्धुमज्जनक्षुरमाचरेन्न खलु गर्भिणीपतिः ३५

णिन युक्तं गमयतिनाह नृपाणामिति
नृपाणां पञ्चमे पञ्चमे दिने क्षौरं नक्षत्रे श्मश्रुकर्म हितं स्यात् पञ्चमे दिने यदि क्षौरनक्षत्राभावस्तदर्थमाह अस्योदयेवेति अथवा अस्य क्षौरभस्य उदये श्मश्रुकर्म कार्यम्
उदयशब्देन तन्नक्षत्रस्य स्वामिनो मुहूर्ते तथा च गर्ग क्षौरकर्म महीशानां पञ्चमे पञ्चमे हनि कर्तव्यं क्षौरनक्षत्रेऽप्यथवा तन्मुहूर्तके इति उत्तरेण तु चाराहपद्यव्या
ख्यानवासरे अस्य उदये अस्य क्षौरभस्य उदये लग्ने इति व्याख्यानम् तथा मेषलग्नं त्रिंशद्भागात्मकं तत्र आद्यास्त्रयोदशभागा विंशतिकलाधिका यावता काले
न मेषलग्ने उदयं याति तावदश्विनीनक्षत्रमुदयं यातीति तदनन्तरं यावता सार्धाष्टभागा यावता कालेनोदयं यान्ति तावद्भरण्युदय इत्यनेन न्यायेन सर्वेषां नक्षत्राणामुद
या ज्ञेयाः अन्ये तु एवं व्याकुर्युः यस्मिन् काले अश्विन्या उदयास्ति तस्माद्यावत् सप्तमं तत्समयमारभ्य यावद्भरण्या उदयो भवति नसर्वथा तदनन्तरे मायावत्काल

सोश्विन्याउदयउच्यतेएवंसत्युदयलग्नद्व्यंशातरालात्गणितमार्गेणयावानिष्टकालआगच्छेत् सएवतन्नक्षत्रोदयइतिनिष्कृष्टोर्थ. षडग्निरिति अग्निः कृत्ति
काक्षौरात्सषड्वारंकृत्तिकायस्यसः एवंत्रीणिमैत्र. अनूराधायस्यअष्टौक रोहिण्योयस्यपंचपित्र्याणिमघायस्यअब्दयश्चत्वार. अर्यमाणउत्तराफाल्गुनी-
यस्यसएतादृश क्षौरकृदब्दतोवर्षानंतरंमृत्युमरणमेति प्राप्नोति वसिष्ठः अष्टाभर्क्षैःपितृपंचकश्चषड्वान्हिधिष्ण्याश्चतुर्यमर्क्षैःत्रिमैत्रभः पद्मजसन्निभोपि-
क्षौरीनरोऽब्दान्निधनंगतः सइति क्षौरम् ३६ अथप्रासकालत्वादक्षरारंभमुहूर्तंप्रपंचामर च्छंदसाहगणेशेति गणेशविष्णूप्रसिद्धोवाक्सरस्वतीरमालक्ष्मी.
एतादेवता प्रपूज्यपंचमेवर्षेसतिशिवएकादशीद्वादशीदशमीद्वितीयाषष्ठीपंचमीतृतीयाआसामन्यतमतिथौरवावुदक्उत्तरायणगतेसति तथालघुन-

नृपाणांहितंक्षौरभेश्मश्रुकर्मदिनेपंचमेपंचमेस्योदयेवा षडग्निस्त्रिमैत्रोष्टकःपंचपित्र्योऽब्दतोऽर्य्यमाक्षौरकृन्मृत्युमेति ३६

क्षत्राणिहस्ताश्विपुष्य. श्रवणस्वातीरेवतीपुनर्वसु. ईशआर्द्रातथाचित्राःमित्रमनुराधाएषामन्यतमनक्षत्रेसतितथासतांसोमज्ञगुरुशुक्राणांदिनेदिवसेतथाच
रराशयोमेषकर्कतुलामकरास्तद्रहितशुभस्वामिकेवृषमिथुनकन्याधनुर्मीनानामन्यतमेलग्नेसतिशिशोर्लिपिग्रहोनूतनाक्षरालेखनप्रारंभःकार्यः ३७ अथ
विद्यारंभमुहूर्तंप्रपंचामरेणाह मृगादितिमृगात्त्रयेमृगार्द्रापुनर्वसुषुहस्ता त्रयेहस्तचित्रास्वातीषुश्रुतेःश्रवणात्त्रयेश्रवणधनिष्ठाशततभेषुअश्विन्यामूल
लेपूर्वात्रयेगुरुद्वयेपुष्याश्लेषयोः तथासूर्यगुरुबुधशुक्राणांदिनेतथाषष्ठीपंचम्यादितिथिषुशुभैःकेंद्रत्रिकोणगैःसद्भिः आधीतिःशुभास्मृताअधीति रध्यय
नम् परे ध्रुवांत्यमित्रभेअधीतिः शुभाप्रोक्ताइदंवचनंविद्याविषयमितिदीपिकोक्तेः विद्यारंभेश्रवणत्रयोपादानंमहेश्वरादिमताम् वसिष्ठादिभिः श्रवणस्य
केवलस्यनोक्तत्वात् इतिविद्यारंभः ३८ अथव्रतबंधइतिविंशतिपद्यैःप्रोच्यतेइतिशेष. तस्यत्रिविधोपिकालोनित्यः काम्योगौणश्चक्रमेणतंशार्दूलविक्री

पित्रोर्मरणेबंधमोक्षणेकारागृहेबद्धस्यमोक्षणेरिनाज्ञया ब्राह्मणाज्ञयाबंधमोक्षणेराजाज्ञया द्विरेपिवारनक्षत्रे क्षौरन्नरेतत्कुर्यात् अन्यच्च गंगायांभास्करक्षे
त्रेमातापित्रोर्मृते। हनिभापानेसोमपानेनपदृकक्षौरंविधीयते अन्यच्च राजकार्यनियुक्तानांनराणांरूपजीविनाम् श्मश्रुरोमनखच्छेदेनास्तिकालविशोधनमि
तिभयप्रसंगेनिगर्भिणीगर्भवतीतस्याभर्ताशवबाहमृतकवहनम् तीर्थगमंतीर्थयात्राम् उपलक्षणत्वाद्विदेशगमनमपिसिंधुमज्जनंसमुद्रस्नानम् क्षौरंएतानि
कर्माणिनानरेनुनकुर्यात् उक्तंसिंधुस्नानद्रुमच्छेदंवपनंप्रेतवाहनम् विदेशगमनंचैवनकुर्याद्गर्भिणीपतिः राज्ञायोगीपुरंध्रीचमातापित्रोस्तुजीविनोः मुंडनंसर्वतीर्थेषुनकुर्याद्गर्भिणीपतिः नारदः वपनंमैथुनंतीर्थंवर्जयेद्गर्भिणीपतिः श्राद्धंचसप्तमान्मासादूर्ध्वंचान्यत्रभवेदवित् ३५ अथराज्ञांक्षौरेविशेषंसर्पंथाप्यर्पनक्षत्र

रिक्तापर्वनिशानिरासनरणग्रामप्रयाणोद्यतस्नाताभ्यक्तकृताशनैर्नहिपुनःकार्योहितप्रेप्सुभिः ३४ ऋतुपाणिपीडमृतिबंधमोक्षणे
क्षुरकर्मचद्विजनृपाज्ञयाचरेत् शववाहतीर्थगमसिंधुमज्जनंक्षुरमाचरेन्नरचलद्गर्भिणीपतिः ३५ भिन्नभुजंगप्रयातेनाह नृपाणामिति
नृपाणांपंचमेपंचमेदिनेक्षौरंनक्षत्रेश्मश्रुकर्महितंस्यात् पंचमेदिनेयदिक्षौरनक्षत्राभावस्तदर्थमाह अस्योदयेवेति अथवा।स्यक्षौरभस्यउदयेश्मश्रुकर्मकार्यम्
उदयशब्देनतन्नक्षत्रस्यस्वामिनोमुहूर्ते तथाचगर्ग क्षौरकर्ममहीशानांपंचमेपंचमे।हनिकर्तव्यंक्षौरनक्षत्रेप्यथवातन्मुहूर्तकेइति उक्तलेनतुवाराहपद्यव्या-
ख्यानवासरे अस्यउदयेअस्यक्षौरभस्यउदयेलग्नेइतिव्याख्यातम् तथामेषलग्नाश्विन्यादिभागात्मकतत्राद्यास्थमोदशभागाश्विन्यादिकलाधिकायावमाप्यले
नमेषलग्नेउदयंयातितावदश्विनीनक्षत्रमुदययातीति तदनंतरयावेन एवांशायावताकालेमोदयंयातितावद्भरण्युदयइत्यनेनन्यायेनसर्वेषांनक्षत्राणामुद
यात्तेया भातरस्तुएवंव्याकुर्युरस्युपास्मिन्कालेअश्विन्याउदयास्तिनिअसंबंधःसंपद्यतेसत्समयमारभ्ययावद्भरण्याउदयोस्तितावत्संबंधः नदंनरेयासान्काल

योप्येतेयथाकालमसंस्कृता. सावित्रीपतिताव्रात्यीभवत्यपिचगर्हितांइतिकेशव. स्वस्वमौंजीमुख्यकालेश्रेष्ठमध्याधमाःसमाःतिस्रःकेशवदैवज्ञैप्रोक्ता-
मौंजीनिबंधनेइति १९ अथव्रतबंधनेनक्षत्रादिकंवसंततिलकयाह क्षिप्रेतिगीर्वाणांबुप्रतिषेत्यादिनादक्षिणायननिषेधादुत्तरायणमासषट्कंप्रशस्तमितिमा
सानामुक्तत्वान्नक्षत्रादिकमेवोक्तम् तत्रकश्यप· ऋतौवसंतेविप्राणांग्रीष्मेराज्ञांशरद्यथा विशांमुख्यंचसर्वेषांद्विजानामुपनायनं साधारणंचमासेषुमाघादि
षुचपंचस. क्षिप्रेतिक्षिप्राणिहस्ताश्विपुष्याः ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयम् अहिराश्लेषाचराणिश्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वात्य.मूलम् मृदूनिमृगरेवती-
चित्रानुराधाःतिस्र. पूर्वारौद्रेआर्द्रायाम् एषुद्वाविंशतिभेषुव्रतबंधनमृसत् उक्तंच प्राजापत्यादिषड्क्षेभगर्क्षादिषुपंचसु मूलादिदशकेचैवसमैत्रेव्रतबंधनमि

क्षिप्रध्रुवाहिचरमूलमृदुत्रिपूर्वारौद्रेर्कविद्गुरुसितेंदुदिनेव्रतंसत्

ति अर्थाद्भरणीकृत्तिकामघाविशाखाज्येष्ठास्वनकार्यमित्यर्थः एतानिसर्वशाखानक्षत्रमेलकाभिप्रायेणोक्तानिक्वचिज्ज्येष्ठाशततारापिगृहीता श्रीपतिनि
बंधे अश्विनीमृगचित्रासुहस्तेस्वात्यांचशक्रभे पुष्येचपूर्वाफाल्गुन्यांश्रवणेपौष्णभेतथा वासवेशततारासुव्रतबंध.प्रशस्यते भुजबलराजमार्तंडयोरपि हस्त
त्रयेदैत्यरिपुत्रयेचशाक्रेंदुपुष्याश्विनिरेवतीष्विति हस्तेशक्राश्विनित्रादितिवसुवरुणोपेंद्रपुष्येंदुपौष्णस्वातिष्वाहुतारकस्मृतमुपनयनंभार्गवाद्यैर्मुनीन्द्रैरि
तिच अर्केति सूर्यबुधगुरुशुक्रचंद्रदिवसेषुव्रतंसत् अर्थात् भौमशनीनिषिद्धौनारद. आचार्यसौम्यकाव्यानांवाराःशस्ताःशशीनयो. वारौतौमध्यफलदावि-
तरौनिंदितौव्रते तत्राप्यस्तंगतेबुधस्यवर्ज्यः अस्तगतस्यसौम्यस्यवारोवर्ज्योद्विजन्मनीतिनारदोक्तेः द्वित्रीष्विति द्वितीयातृतीयापंचम्येकादशीद्वादशीदशमी
संज्ञासुतिथिषुचव्रतंसत्स्यात् नारदेनसप्तमीत्रयोदश्योःप्राशस्त्यमुक्तंतद्वसंताभिप्रायेणेतिज्ञेयम् उक्तंचतेनैवविनर्तुनावसंतेनकृष्णपक्षेगलग्रहे अपराह्णे

डिनेनाह विप्राणामिति गर्भादिनमारभ्याष्टमे सौरे वर्षे यद्वा जनेरुत्पत्तिदिनात् सौरे वर्षे ऽष्टमे सति विप्राणां व्रतबंधनं नित्यं गदितं अथ काम्यम् विप्राणामेव गर्भा
ज्जनेर्वा पंचमे वर्षे कार्यम् एवं क्षितिभुजां क्षत्रियाणां गर्भाज्जनेर्वा षष्ठे कार्यम् गर्भाज्जनेर्वा एकादशे सौरवर्षे नित्यं वैश्यानां पुनस्तथैवाष्टमे काम्यम् तथैव गर्भा
ज्जनेर्वा द्वादशो नित्यम् नारद आधानादष्टमे वर्षे गर्भतो वाथ जन्मनाम् राज्ञामेकादशे मौंजीबंधनं द्वादशे विशामिति अथ फलाभावपाल्नित्यमित्यवसीयते मनु
ब्रह्मवर्चसकामस्य कार्यं विप्रस्य पंचमे राज्ञो बलार्थिनः षष्ठे वैश्यस्यार्थार्थिनोऽष्टमे अथ फलश्रवणात्काम्यता पैठीनसिना गर्भपंचमे व्रतबंधनमुक्तम् गर्भपंचमे-

गणेशविष्णुवाग्रमा प्रपूज्य पंचमाब्दके तिथौ शिवार्कदिग्द्विषट्शरात्रिके रवावुदक् लघुभ्रुवोनिलाख्यभादितीशतक्षमित्रभे चरोन
सत्तनौ शिशोर्लिपिग्रह संतृदिने ३७ मृगात्कराच्छ्रुतेस्त्रयेऽश्विमूलपूर्विकात्रये गुरुद्वये ऽ कजौ विधौ सिते ऽ द्विषट्शरात्रिके शिवार्कदि
ग्मिके तिथौ ध्रुवान्त्यमित्रभे परे शुभैरधीतिरुत्तमा त्रिकोणकेंद्रगैः स्मृता ३८ विप्राणां व्रतबंधनं निगदितं गर्भाज्जनेर्वाष्टमे वर्षे वाप्यथ पंच
मे क्षितिभुजां षष्ठे तथैकादशे वैश्यानां पुनरष्टमेप्यथ पुनः स्याद्द्वादशे वत्सरे कालेथ द्विगुणे गते निगदितं गौणं तदाहुर्बुधाः ३९ ब्राह्मणस्य

मेदिति गर्भषष्ठेऽष्टमे वा क्षत्रियविशोर्ज्ञेय गर्भादिसंख्या वर्णानामिति स्मृतेश्च आपस्तंबसूत्रे गर्भाष्टमेषु ब्राह्मणमुपनयेद् गर्भैकादशेषु वैश्यमिति बहुत्वान्यथानु
पपत्त्या गर्भपंचमसप्तमाष्टमो द्विविधो ग्राह्य तत्र ज्याद्यानां त्रयाणामपि नित्यकालता एवं गर्भैकादशो वित्यादावपि व्याख्येयम् एतच्च तच्छाखाध्यायिविषयं ज्ञेयम् अथ
गौणकाल उच्यते निगदिते प्रोक्ते गर्भाज्जनेर्वाष्टमे इत्यादिके काले तस्मिन् द्विगुणे गते सति व्रतबंधनं गौणमाहुः यथा ब्राह्मणस्य षोडशवर्षपर्यंतम् क्षत्रियस्य द्वा
विंशतिवर्षपर्यंतम् वैश्यस्य चतुर्विंशतिवर्षपर्यंतम् गौणमित्यर्थः मनुः आषोडशाद्ब्राह्मणस्य सावित्री नातिवर्तते आद्वाविंशात्क्षत्रबंधोराचतुर्विंशतः अत ऊर्ध्वं

योप्येतेयथाकालमसंस्कृता: सावित्रीपतिताव्रात्याभवन्त्यपिच्चगर्हिताइतिकेशव. स्वस्वमौंजीमुख्यकालेश्रेष्ठमध्याधमा:समा:तिस्र:केशवदेवज्ञै:प्रोक्ता-
मौंजीनिबंधनेइति १९ अथव्रतबंधेनक्षत्रादिकंवसंततिलकयाह क्षिप्रेतिगीर्वाणांबुप्रातिषेत्स्यादिनादक्षिणायननिषेधादुत्तरायणमासषट्कंप्रशस्तमितिमा
सानामुक्तत्वान्नक्षत्रादिकमेवोक्तम् तत्रकश्यप: ऋतौवसंतेविप्राणांग्रीष्मेराज्ञांशरद्यथा विशांमुख्यंचसर्वेषांद्विजानांचोपनायनं साधारणंचमासेषुमाघादि
षुचपंचसु क्षिप्रेतिक्षिप्राणिहस्ताश्विपुष्या: ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयम् अहिराश्लेषाचराणिश्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वात्य:मूलम् मृदूनिमृगरेवती-
चित्रानुराधा:तिस्र: पूर्वारौद्रेआर्द्रायाम् एषुद्वाविंशतिभेषुव्रतबंधनम्सत् उक्तंच प्राजापत्यादिषड्ऋक्षेभगर्क्षादिषुपंचसु मूलादिदशकेचैवसमैत्रेव्रतबंधनमि

क्षिप्रध्रुवाहिचरमूलमृदुत्रिपूर्वारौद्रेर्कविद्गुरुसितेंदुदिनेव्रतंसत्

ति अर्थाद्भरणीकृत्तिकामघाविशाखाज्येष्ठास्वनकार्यमित्यर्थ: एतानिसर्वशाखानक्षत्रमेलकाभिप्रायेणोक्तानिक्वचिज्ज्येष्ठाशततारापिगृहीता श्रीपतिनि
बंधे अश्विनीमृगचित्रासुहस्तेस्वात्यांचशक्रभे पुष्येचपूर्वाफाल्गुन्यांश्रवणेपौष्णभेतथा वासवेशततारासुव्रतबंध:प्रशस्यते भुजबलराजमार्तंडयोरपि हस्त
त्रयेदैत्यरिपुत्रयेचशाक्रेंदुपुष्याश्विनिरेवतीष्विति हस्तेशक्राश्विचित्रादितिवसुवरुणोपेंद्रपुष्येंदुपौष्णस्वातिष्वव्याहतास्मृतमुपनयनंभार्गवाद्यैर्मुनीन्द्रैरि
तिच अर्केति सूर्यबुधगुरुशुक्रचंद्रदिवसेषुव्रतंसत् अर्थात् भौमशनीनिषिद्धौनारद: आचार्यसौम्यकाव्यानांवारा:शस्ता:शशीनयो: वारौतौमध्यफलदावि-
तरौनिंदितौव्रते तत्राप्यस्तंगतेबुधस्यवर्ज्य: अस्तंगतस्यसौम्यस्यवारोवर्ज्योद्विजन्मनीतिनारदोक्ते: द्वित्रीष्विति द्वितीयातृतीयापंचम्येकादशीद्वादशीदशमी
संज्ञासुतिथिषुचव्रतंसत्स्यात् नारदेनसप्तमीत्रयोदश्यो:प्राशस्त्यमुक्तंतद्वसंताभिप्रायेणेतिज्ञेयम् उक्तंचतेनैवविनर्गुनावसंतेनकृष्णपक्षेगलग्रहे अपराण्हे

चोपनीत पुन सस्कारमर्हतीति कृष्यादिमेति विहितमासानाकृष्णपक्षस्यादिमत्रिलवकेपनमीपर्यंतंव्रतंसत् त्यक्त्वाचतुर्थीमपिकृष्णपक्षेतायेत्रिभागेशु-
भदंव्रतसदेतिवसिष्ठोक्ते. त्र्यंशेति त्रिधाविभक्तदिनस्यत्रयोविभागा क्रमेणपूर्वाण्हमध्यान्हापराण्हसंज्ञकाभवंति तत्रापराण्हभागेव्रतंनसत् अपराण्हे
पनीत पुनःसस्कारमर्हतीतिनारदोक्ते. त्रिधाविभज्यदिवसतत्रादौकर्मदैविकद्वितीयेमानुषकार्यंतृतीयेशेतुपैतृकमितिनारदोक्ते. ३० अथव्रतबंधेसा-
मान्यतोलग्नभगयोगमाणिक्यमाह कवीन्ज्येति रिपौषष्ठेमृताष्टमस्थानेचंद्रशुक्रगुरुचंद्रलग्नस्वामिनोभवंतितदा अधमामरणकारकाः मता मार्गशीर्षचंद्रश

द्वित्रीशुरुद्रविदिकुप्रमितेतियोचकृष्यादिमत्रिलवकेपिनचापराण्हे ४० कवीज्यचंद्रलग्नपारिपौमृतौव्रतेःघमा व्यये
भार्गवोतयातनोमृतौसुतेखला. ४१ व्रतबंधेऽष्टषट्‌ फवर्जिता शोभना शुभा धत्रिषडायेखला पूर्णोगोककर्कस्थोविधुस्त-
नो ४२ विप्राधीशोभार्गवज्योकुजार्कौराजन्यानामोषधीशोविशान शूद्राणाञ्चांत्यजानाशनिःस्याच्छाखेशाःस्युजीवशुक्रार
सौम्या ४३ कौव्ययेअधमौ खलाःपापग्रहा लग्नाष्टमपंचमस्थानेसुस्थिता अधमाः४१ अथसामान्यतोलग्नमनुशुभाह व्रतबंधइतिशुभग्रहाः अ

ष्टमषष्ठद्वादशस्थानस्थिताश्चेत्स्युर्नशोभना अन्यस्थानेव्रतबंधेशोभनाः खलाःपाप तृतीयषष्ठैकादशस्थानेषुशोभना स्यु गोकर्केति पूर्णः शुक्लपक्षी
योविधि वृषभस्यकर्कस्थःतनौयदिभवेत्तदासत्शोभना नान्यथा गुरु चंद्रेलग्नेभिशास्त्र स्यात्क्षयरोगीसितेतरेशुक्लपक्षेभवेद्यज्ञास्त्वभेतुंगेविशेषत
इति कस्यपसूत्रस्थचंद्रसदाएवयवधत् वर्धमानोपिवापूर्णश्चंद्रोयदिविलग्नगः नि स्वकरोतिव्रतिनलग्नगःक्षयरोगिणामिति उच्चस्थसमधिनेपस्योः
देशाचारतोप्यपस्थास्वगृहगस्तुउत्तम मतद्वये ४२ अथपर्णेसणास्वेशान्शाखिन्याह विप्राधीशाविति शुक्रबृहस्पती ब्राह्मणाधीशौ भौमसूर्यौक्षत्रि

याणांस्वामिनौ ओषधीशश्चंद्रो वैश्यानांस्वामीबुधः शूद्राणांस्वामीशनिरंत्यजानाचांडालानांस्वामी ऋग्वेदोथयजुर्वेदःसामवेदोथ्यथर्वणइतिवेदक्रमा-
ज्जीवशुक्रारसौम्याः शाखेशाःस्युः ऋग्वेदस्यगुरुःयजुषःशुक्रःसाम्नोभौमः अथर्वणोबुधःस्वामी ४३ वर्णेशशाखेशयोःप्रयोजनंवसंततिलकयाह शाखेशेति-
यःस्वशाखाधिपस्तस्यवारस्तनुर्लग्नंच वीर्यंबलगोचरप्रकारेणस्वगृहाद्यवस्थितत्वेनवाबलत्वंचव्रतबंधेऽतीवशस्तं यथागुरुः ऋग्वेदीनामीशस्तोगुरुवारेगुरुलग्ने
धनुर्मीनाख्येगुरुबलेसतिउपनयनमतीवशुभंएवंसर्वत्रविज्ञेयम् नारदःशाखाधिपतिवारश्चशाखाधिपबलंशिशोः शाखाधिपतिलग्नंचत्रितयंदुर्लभंव्रते शाखे
तिशाखावेदस्तस्येशःस्वोक्तेःजीवेइति जीवेभृगौचकाराच्छाखेशेवर्णेशेवाविजितेयुद्धेपराजितेनीचराशिस्थेचसतिव्रतेनानुष्ठितेनसतावेदशास्त्रविधिनावे-

शाखेशवारतनुवीर्यमतीवशस्तंशाखेशसूर्यशशिजीवबलेव्रतंसत् जीवेभृगौरिपुगृहेविजितेचनीचेस्याद्वेदशास्त्रविधिनार
हितोव्रतेन ४४

दाध्ययनविधिर्नित्यनैमित्तिकश्रौतस्मार्तकर्मानुष्ठानाख्यस्तेषांसमाहारद्वंद्वस्तेनरहितोव्रतीस्यात् वसिष्ठः शाखेशगुरुशुक्राणांमौ
ढ्येबाल्येचवार्द्धकेनैवोपनयनंकार्यंवर्णेशेदुर्बलेसतीतितेन भौमबुधयोरस्तेसामगाथर्वणशाखिनोरुपनयनादिनभवतीतितत्वम् तत्रनीचाद्यवस्थितत्वेऽपि
शाखेशेपरिहारमाहवसिष्ठः शत्रुनीचाधिशत्रुस्थेस्वांशेवास्वोच्चभागगे शाखेशेवागुरौशुक्रेननीचफलमश्नुतइति शुक्रस्यशत्रुराशिस्थत्वंवृषभस्थेऽर्केकदा
चित्संभवति नीचगत्वंशरदिवैश्यमुपनयीदितिवैश्योपनयनमसंभवतीतिज्ञेयम् ४४ अथजन्ममासादेःप्रतिप्रसवमाह जन्मर्क्षेति जन्मनक्षत्रेजन्ममासेजन्म
लग्नेआदिशब्देनजन्मतिथौविप्राणांब्राह्मणानांआद्यगर्भेपि अपिशब्दात् द्वितीयगर्भादावपिव्रतीबालोव्रतेयज्ञोपवीतेविद्याधिकःस्यात् क्षत्रादीनांक्षत्रिय
वैश्यानांपुनरनादिमेद्वितीयगर्भादिबालकेसतिजन्मर्क्षमासलग्नादौविद्याधिकोव्रतीस्यात् आद्यगर्भेतुतेषांसर्वथानिषेधएव शौनकः जन्मोदयेजन्मसुतार

कासुमासेतथाजन्मादिपौनराशौ अनेनविप्रोत्पपरिसुतोविप्राज्ञोविशेष अपित पृथिव्यागर्भाष्टमेगर्गपराशराद्यैःफलयदुक्तं व्रतवधनेतु तवोधिकंजन्मसुतार
मसुमासेयनाजन्मानिबाडवानाम् विप्रभूदेवनाडवाइत्याभिधानात् प्रथमदशमैकोनविंशनक्षत्राणाग्रहणार्थजन्मसुतारकासितुक्तम् जन्ममासनिषेधस्तु माघम
र्मविषयःसाभिपत्यैषयोःविधाणतुवाडवानामितिविशेषोक्तेराद्यगर्भोनाद्यगर्भसाधारणजन्ममासेउपनयनम् जन्ममासादौशस्तमितिज्ञेयम ४५ अथगुरुबल
मनुष्टुभाह बटुकन्येतिबटुरुपनयनाधिकारी तथाकन्यास्त्रीजातिपर्य्यजन्मराशेर्निषपन्नमैकादशद्वितीयससमस्थानस्थितोगुरुः मेसुउत्तम दशपदतृतीय
प्रथमस्थानस्थितोगुरुः पूजयापूजाविधानेनाशुभितेनमेसः अन्यत्रचतुर्थाष्टमद्वादशस्थानस्थोनिंद्योनिषिद्धइत्यर्थ नारदः बालस्यबलहीनोपिशान्त्यान्तो

जन्मर्क्षमासलग्नादौव्रतेविद्याधिकोव्रती आद्यगर्भेपिविप्राणाक्षत्रादीनामनादिमे ४५ बटुकन्याजन्मराशेस्त्रिकोणायद्विसप्तग

बलमद् यथोक्तवत्सरेस्मर्षेमनुक्तेनोपनायनम् वसिष्ठः उक्तेपिवर्षेनगुरुर्बलीनेच्छात्याप्रशस्तव्रतबन्धकर्म अनुक्तवर्षेसुबलप्रदोपिनैवेतयोरद्धबलगरीयइति
गर्गः व्रतबधेविवाहेच्यातिथ्यविशेषत गोचरेणैवकर्तव्यवेधादिकमकारणाभितिवेधस्तु अथपक्षौत्रिगेर्वेडे खेगेनदे करवेशरे रध्रेऽर्द्धेर्ग्रहे विद्वोगुरु
गुरोःफलोन्यथा शाल्मासुगोचरवत्राभावे एकवर्गमाह शालमार्तेर अष्टवर्गीविशद्धेपुरुसगीनाफमालुषु मतोहाहौतुकर्तव्योगोचरणकदाचनेति म
न्यत्र अष्टवर्गेणयेशुद्धास्तेशुद्धा सर्वकर्मसु सूक्ष्माष्टवर्गसफलानिस्तुलाफलानिस्तुगोचरे नभगुरोरष्टवर्गोहन्यातकेदिकुत्वायाष्टमदायवंधुयुक्तजा
स्त्वात्साभिकेष्वगिरा सूर्या त्स्वभिनषेषु धीस्वनवदिग्लाभारिगोभार्गवात् मायापार्थेनवास्तनेपुहिमगोर्मंदाच्चिषद्धीव्ययेदिग्धीषद् स्वकस्वाममपूर्वेनवगो
ज्ञात्सास्मरेगुदयात ववन्न प्रनाभिलाषंप्रतिनिस्पृहेपिकुर्यान्गुरौराहुविपाजितिपि वरस्यलाभेराफमदविवाहयदतिगर्गच्यवनादिमुख्या अमन्तुर्भाष्ट

मद्वादशस्थानस्थितत्वेनगुरोर्द्विगुणत्रिगुणादिकांपूजांविधायविवाहव्रतबंधादिशुभमितिसंप्रदायविद्. ४६ अथगुरुदोषस्यापवादमनुष्टुभाह स्वोच्चइ-
ति गुरुश्चतुर्थादिनिंद्यस्थानस्थितोपिस्वोच्चेकर्केस्वभेधनुर्मीने स्वमैत्रेमेषसिंहवृश्चिके स्वांशेधनुर्मीननवांशे वर्गोत्तमेनवांशेयथावृषराशौवृषनवांशेगुरुवर्गो-
त्तमइति वर्गोत्तमलक्षणम् वर्गोत्तमानवांशाश्चरादिषुप्रथममध्यांताइति एषुस्थितोगुरुः इष्टः शुभफलदाता अन्येषुएतादृशोगुरुः अतीवशुभः भुज
बलः वर्गोत्तमेस्वभवनेभवनेथमैत्रेमित्रांशकेस्वभवनोच्चनवांशकेवा जन्माष्टरिःफरिपुरवत्रिचतुर्थगोपिजीवः सुखार्थसुखवृद्धिकरोविवाहेनीचेति नी
चंमकरः अरिस्थः मिथुनकन्यातुलावृषराशिस्थः शुभोप्यसन् अनिष्टफलदातेत्यर्थः उक्तंच उच्चस्थःस्वगृहेसुहृद्द्वनगोवाचस्पतिर्नित्यशः पूर्णायुर्वि

श्रेष्ठोगुरुःखषट्‌त्र्याद्येपूजयान्यत्रनिंदितः ४६ स्वोच्चेस्वभेस्वमैत्रेवास्वांशेवर्गोत्तमेगुरुः

विधार्थसौख्यजनकोजन्माष्टमस्थोपिचेत्नीचस्थोरिगृहेदिवाकरकरच्छायानुगामीसपापिष्ठोऽनिष्टफलंददातिनियतंवैधव्यदुःखास्पदं अत्राष्टमस्थोपि
चेदित्यपिशब्देनचाष्टमंलक्षगुणंप्रपूजयेदितिविधानात् पूजामनीहमानेष्युपनयनादिशुभंस्यात् द्वादशचतुर्थस्थानस्यतुद्विगुणपूजामिच्छतः तथातृती
यादिस्थानस्यपूजामात्रापेक्षस्यगुरोः शुभफलदातृतास्तीतिकिंवक्तव्यमितिति कैमुतिकन्यायसूचनार्थोपिशब्दः नचाष्टमंलक्षगुणंपूजयेदितिशत्रु-
गृहस्थितगुर्वभिप्रायम् अस्यापवादोरत्नकोशेगोत्वराष्टकवर्गाभ्यांयस्यशुद्धिर्नलभ्यते तस्योपनयनंकार्यंचैत्रेमीनगतेरवौ हरौसिंहांशगेजीवेनी-
चर्क्षेनीचभागगे मौंजीबंधः शुभः प्रोक्तश्चैत्रेमीनगतेरवौ पाठांतरम् जन्मभादष्टकेसिंहेनीचेवाशत्रुगेगुरावपि अर्थाच्चैत्रेमेषगोर्केनिषिद्ध. तथाचोक्त-
म् सौम्यायनेव्रतकार्यंचैत्रेमासिविशेषतः झषोननिंद्योयदिफाल्गुनेस्यादजस्तुवैशाखगतोननिंद्यः मध्वाश्रितौद्वावपिवर्जनीयावित्यादिवाक्यान्यप्येवं

कासुमासेनपामन्मातिथौनराशौ अनेनविप्रोल्पपरिभुतोविभाज्ञोविरोम प्रथित पृथिव्यागर्भाष्टमेगर्गपराशराद्यैःफलयदुक्त व्रतबंधनेतु तवोधिकजन्मसत्तम
कासुमासेयनाजन्मनिवाडवानाम् विप्रभुदेवनाद्याइत्याभिधानात् प्रथमदशमीकेनाविशन सत्राणाभहणार्थजन्मसुतारकास्तिसुक्तम् जन्ममासनिषेधस्तु आद्यग
र्भविषय स्तविपनैष्पयोः विप्राणानुत्तारस्मानापितिविशेषोक्तेः आद्यगर्भोनाद्यगर्भसाधारणंजन्ममासेउपनयनम् जन्ममासादौशस्तमितिज्ञेयम् ४५ अथगुरुबल
मतुएवाह बटुकन्येतिगुरुभनयनाधिकारी तथाकन्यास्त्रीजातपर्वजन्मराशेर्नवपंचमैकादशद्वितीयसप्तमस्थानस्थितोगुरु श्रेष्ठउत्तम दशमतृतीय
प्रथमस्थानस्थितोगुरु पूजयापूजाविधानेनाशुभितेनमेष्ट अन्यचतुर्थाष्टमद्वादशास्थानस्थोनिंद्योनिषिद्धइत्यर्थ नारदः बालस्यबलहीनोपिशास्त्रेज्ञानो

जन्मर्क्षमासलग्नादौव्रतेविद्याधिकोव्रती आद्यगर्भेपिविप्राणासत्रादीनामनादिमे ४५ बटुकन्याजन्मराशेस्त्रिकोणायाद्विसप्तग

बलभद्रः यथोक्तवत्सरेकार्यमनुक्तेनोपनायनम् वसिष्ठ उक्तेपिवर्षेनगुरुर्बलीनेच्छास्यामथास्तव्रतबंधकर्म अनुक्तवर्षेसुबलप्रदोपिनैवैतयोरब्दबलंगरीयइति
गर्गः व्रतबंधेविवाहेचमतिद्यायांविशेषत गोचरेणैवकर्तव्यंवेधादिक्रमकारणाभाविवेधस्तु अथेपक्षीत्रिगेरौंडी खगेनदौ करवेशारे रध्रेरुद्देर्धेहि विंध्येगुरू
शुरोरुमोन्यथा भाव्यास्तुगोचरबलाभावे। स्टकवर्गमाहु राजमार्तंड अष्टवर्गविशुद्धेषुगुरुसूर्येन्दुतारकमातृषु व्रतोद्वाहौतुकर्तव्यौगोचरेणकदाचनेति अ
न्यच अष्टवर्गेणयेशस्तास्तेशस्ता सर्वकर्मसु सूक्ष्माष्टवर्गसंशुद्धिःस्थूलाशुद्धिस्तुगोचरे तत्रगुरोरष्टवर्गोबृहज्जातकेदिकुस्ताद्याद्यमदायबंधुपुत्रकना-
स्त्वात्लाभिकेध्यागिराःसूर्यात्स्त्रिनवेषु धीस्वनवादिगाशुभारिगोभार्गवात् आयापायेनवासनेपुहिमगोर्मेदाच्चिपद्धीव्ययेदिग्धीपद्स्वकस्वायपूर्वेनवगो
शालस्मरेद्रव्यान् वराह पूजाभिलाषमतिभिस्पृहेपिकुर्याद्दीशकृद्विधानिनिपि वरस्थलाभेशकृमदाविपाहमदेतिगर्गेच्यवनादिसुरव्याः अथम तृतीये

नुष्टुभाह राजसेवीति केंद्रेसूर्यादिखेचरैः प्रत्येकंसहितेक्रमादिदंफलंज्ञेयम् अन्यत्स्पष्टम् अत्रलग्नस्थंचंद्रकेंद्रस्थंशनिंचविनासर्वेग्रहाः शुभाइत्यवगम्य ते मुनिभिस्तुकेंद्रपापानिषिद्धाइत्युक्तम् नारदः स्फूर्जितमृकेंद्रगेभानोव्रतिनोवंशनाशनंकुजितंकेंद्रगेभौमेशिष्याचार्यविनाशनम् अत्रस्वगृहोच्चाद्यवस्थिताः पापाः केंद्रस्थाः शुभफलदातारः अन्यथानेतिविरुद्धार्थवचनयोर्विषयविवेकः ५१ अथान्यदाह शुक्रेति शुक्रेजीवेचंद्रेप्रत्येकंसूर्येसंयुतेव्रतीनिर्गुणःस्यात् भौमसंयुतेक्रूरचेष्टः क्रूराहिंसनशीलाचेष्टायस्यतादृशः स्यात् तथाशनिसंयुतेनिर्घृणोनिर्लज्जोनिर्दयोवास्यात् तथातस्मिन्नेवजीवेशुक्रेचंद्रेवाप्रत्येकंसद्भिर्युते

क्रूरोजडोभवेत्पापःपटुषट्कर्मकृद्बटुः यथार्थभाक्तथामूर्खोरव्याद्यंशेननोक्रमात् ४९ विद्यानिरतःशुभराशिलवेपापांशगतेहृदि छिद्रतरः चंद्रेस्वलवेबहुदुःखयुतःकर्णादितिभेधनवान्स्वलवे ५० राजसेवीवैश्यवृत्तिःशास्त्रवृत्तिश्चपाठकः प्राज्ञोर्थवान्म्लेच्छसेवी- केंद्रसूर्यादिखेचरैः ५१ शुक्रेजीवेतथाचंद्रेसूर्यभौमार्किसंयुते निर्गुणःक्रूरचेष्टःस्यान्निर्घृणःसद्युतेबटुः ५२ विधौसितांशगेसितेत्रि कोणगेतनौगुरौ समस्तवेदविद्व्रतीयमांशगेतिनिर्घृणः ५३ शुभिशुक्रपोषितपसादिगभिरुद्रार्कसंख्यसितेतिथयः भूतादित्रितया ष्टमीसंक्रमणंचव्रतेष्वनध्यायाः ५४

बटुः सर्वविद्यानिपुणःस्यात् ५२ अथान्यत्प्रामाणिकयाहविधौसितांशगेति चंद्रेशुक्रांशगेशुक्रेत्रिकोणगे गुरौतनौलग्नेचसति व्रतीबटुः समस्तांश्चतुरोवेदान्वेत्तीतिसमस्तवेदवित् एवंयमांशगेशनिनवांशसंस्थितेचंद्रेसतिलग्नेगुरौचसतिसितेत्रिकोणगेसति अति निर्घृणःकृतघ्नःस्यात् महेश्वरः जीवेलग्नमधिष्ठितेभृगुसुतेधर्मात्मजस्थेविधौशुक्रांशेऽखिलवेदविद्व्रविस्फुतस्यांशेकृतघ्नोऽधमइति नारदः लग्नंसर्वगुणोपे तलभ्यतेऽन्यदिनेनसत् दोषाल्पत्वंगुणाधिक्यंबहुसंमतमिष्यते दोषदुष्टोहिकालोयः सगृहीतुंनशक्यते दोषावेधादयोमहादोषाइत्यर्थः ५३ अथानध्याय

युक्तिरिति इदंगणेशदैवज्ञैरभ्यधायितात्निर्मूलमिवप्रतिभातिमूलवाक्याभावात् ४७ अथव्रतबंधेवर्ज्याननुष्टुभाह कृष्णेतिएषुव्रतबंधोनेष्टः कृष्णेप्रथमत्रिभाग
रहितेकृष्णेपक्षेप्रदोषेयस्मिन्दिनेसंध्याकालेप्रदोषोभवेत्तद्दिवसे प्रदोषलक्षणमर्कतर्केत्यायमेपवक्ष्यति अनध्यायेवक्ष्यमाणे निशीति अगर्गकालिगेपुर्नी
रादुमगधेषुन तीर्थयात्राभिनागच्छन्पुनःसंस्कारमर्हतीतिपुन संस्कारप्राप्तौनिमित्तानंतरमेवनैमित्तिकमितिन्यायेनयदिरात्रिसद्भावस्तदोपनयनमाभूदिति
रात्रिप्रदोक्तिः तथाप्राक्संध्यागर्जिते संध्यायांगर्जितेमेघशब्दे वसिष्ठः अतोहिपूर्वसंध्यायांवारिदोपरिगर्जिते तद्दिनस्यादनध्यायंव्रतंतमाविवर्जयेदिति अपरा
र्के क्षीणेचंद्रे शुक्रेकेनिरंशेनैवभास्करे कर्तव्यनोपनयननानध्यायेगलग्रहे राशेः प्रथमभागस्थेनिरंशः सूर्यउच्यते तथागलग्रहे [illegible] त्रयोदश्या

रि फाल्गुनेगोपीस्येनोवारिस्थ शुक्रोप्यसन् ४७ कृष्णेप्रदोषेनध्यायेशनौनिश्यपराह्णके प्राक्संध्यागर्जितेनेष्टोव्रतबंधो
गलग्रहे ४८

दिनत्वारिसतस्यादिदिनत्रयम् चतुर्थीकृतभोक्त्याष्टावेतेगलग्रहाः दैवज्ञमनोहरे प्रदोषेनिश्यनध्यायेमंदेकृष्णेगलग्रहे मधुक्तोपनीत
सुपुनःसंस्कारमर्हति गलग्रहेप्रदोषेस्वल्पायुस्सजायतेइति ४८ नवांशफलमनुष्टुभाह कूरानत्रइति षट्कर्माणि यजनयाजनेवेतथादानप्रतिग्रहौ
अध्यापनंचाध्ययनंषट्कर्माधर्मभाग्द्विजइति अन्यत्स्पष्टम् ४९ अथचंद्रनवांशफलस्त्वनयोरोसापवाद तज्ज्योलगुरुयदमोटनकमितिलक्षणं सिते
नमोटनकछंदसाह विद्यानिरतइति यस्मिन्कस्मिन्राशौचंद्रोयदिशुभग्रहराशिनवांशेनतदाव्रतीविद्यानिरतोभवेत् यदिपापग्रहराशिनवांशे चंद्र
स्तदादरिद्रनर धनरहितः यदिस्वलवेकर्कांशेस्यात्तदावहुदुःखसहितोभवेत् अथस्वांशगतचंद्रस्यापवादमाह कर्णेतिकर्णेश्रवणे भादितीपुनर्वसौनक्ष
त्रेउपनयनेस्वांशेचंद्रः स्यात्तदाधनवान्भवेत् भरद श्रवणादितिनक्षत्रेकर्कांशस्थेनिशाकरे तदाव्रतीवेदशास्त्रधनधान्यसमृद्धिमान् ५० केंद्रस्थानेपञ्चम

चैकावदकालसुनयोविदुरितिकालवृष्टौतु तत्कालमकालेत्रिरात्रकम् अतिमात्राथवावृष्टिर्नाधीयीतादिनत्रयम् आपस्तंब: उल्कायामग्न्युत्पातेचसवासा विद्यानामाकालिकमितिमनुः चौरैरुपप्लुतेग्रामेसंभ्रमेचाग्निकारिते अकालिकमनध्यायंविद्यात्सर्वाद्भुतेषु रुधिरादिवृष्टिषु वसिष्ठः उपलरुधिरप्रपातेष्व्यहमि तिस्मृत्यंतरे विद्युद्गर्जितवृष्टीनांसान्निपातोयदाभवेत् कालवृष्टौतु तत्कालमकालेतुत्रिरात्रिकमित्यादिनैमित्तिका अनध्यायायदामेखलाबंधात्प्रागुत्पन्नास्त दाव्रतबंधोनकार्यएव यदातु मेखलाबंधादनंतरंब्रह्मौदनपाकात्प्रागुत्पन्नस्तदाजातोपिनप्रवर्तते ५४ अथप्रदोषलक्षणमनुष्टुभाह अर्केति तदाद्भिमैरर्का दितिथिषुप्रदोषः स्यात् यथाद्वादश्यामर्धरात्रात्प्राक्त्रयोदशीप्रवृत्तौप्रदोषः षष्ठ्यांसार्धप्रहरमध्येसप्तमीप्रवृत्तिस्तदाप्रदोषः तथातृतीयायांप्रहरमध्येचतु

अर्कतर्कत्रितिथिषुप्रदोषःस्यात्तदाद्भिमैः रात्र्यर्द्धसार्धप्रहरयाममध्यास्थितेक्रमात् ५५ प्रागब्रह्मौदनपाकाद्व्रतबंधानंतरंयदिचेत्
उत्पातानध्ययनोत्पत्तावपिशांतिपूर्वकंतत्स्यात् ५६ र्थीप्रवेशेप्रदोषः अत्रद्वितीयप्रहरस्यचरमघटिका तृतीयाप्रहरस्याद्याचाघटिकेत्येवं घटि-

काद्वयमितः कालः स्थूलोरात्र्यर्धशब्दोवाच्यः तेनसमांशवाचित्वाभावादर्धनपुंसकमितिएकदेशिसमासाभावः ५५अथव्रतबंधानंतरंसायंकालेबद्धचांब्रह्मौ दनाख्यः संस्कारोभिहितस्तत्रार्ययाविशेषमाह प्राक्ब्रह्मौदनेति स्पष्टार्थं उक्तंचनृसिंहप्रसादेब्रह्मौदनाविधेः पूर्वप्रदोषेगर्जितंभवेत् तदाविघ्नकरंज्ञेयंब टोरध्ययनस्यतत् तस्यशांतिप्रकारंतुवक्ष्येशास्त्रानुसारतः स्वस्तिवाचनपूर्वंतुहवनंकारयेद्बुधः प्रधानंपायसंसाज्यंद्रव्यंशांतियजोभवेत् सूक्तंरहस्य तेविंद्वान्पठेद्विद्यासमृद्धये गायत्रीयुंजतोमंत्रः प्रायश्चित्तंतुसार्पिषा धेनुंसवत्सकांदद्यादाचार्यायपयास्विनीम् शिलांहोमविधेः पश्चास्थापयेत्तत्रसंसादि ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्ततोब्रह्मौदनंचरेदिति ५६ अथवेदविशेषेणनक्षत्राणिवसंततिलकयाह वेदेतिमृगाश्लेषार्द्राहस्तचित्रास्वातीमूलपूर्वात्रयेषुऋग्वे

नूजपनन्तपक्षार्थमाह शुक्लेति शुक्लेति अनध्यायाः आषाढशुक्लदशमी ज्येष्ठशुक्लद्वितीया पौषशुक्लैकादशी माघशुक्लद्वादशी एतेअनध्याया भूतश्चतुर्द
शी तदादितृनयन्तुर्दशीपूर्णिमाप्रतिपद कृष्णपक्षेअमावास्यातन्मध्येअष्टमीचतयो समाहारः तथासङ्क्रमणसूर्यस्यनिरयनसङ्क्रान्तिदिन चकारान्मन्वा
स्त्रितियीमधाविन्यादिनोक्ता तथाषाढशुक्लदशमीपौषशुक्लैकादशीचमन्वादीज्येष्ठशुक्लद्वितीयामाघशुक्लद्वादशीचसोपपदे यथापिचैत्रशुक्लतृतीयामन्
दि नेशाखशुक्लतृतीयायुगाद्सितथापितेउभेतृतीयेनानध्यायौ तथैवफाल्गुनकृष्णाद्वितीयाचातुर्मास्यद्वितीयापिनानध्याय तासामप्रशस्त्याभिधानात्
थान शिष्ठ पार्नेभत्रेयारवासिता तृतीयमप्यस्यसम्भ्यथफाल्गुनस्य कृष्णोद्वितीयोपनयेप्रशस्तामोक्ताभरद्वाजवासिष्ठमुख्यैरितिश्चन्यासायुगादिमन्वा
नाध्ननवध भवसगादेयअग्रहण केचिदाचार्या यत्रैभवेशाखेतिवचनालिखितापिस्वेच्छयानागीकुर्वंति तत्र शपथमात्रमेवप्रमाणंनपश्यामइत्यल तन्म
तृतीयेअनध्यायत्वेनज्ञेयेअतोद्विपदमाचरयस्त्वेघोतनार्थ गौतम पक्षद्वयेचतुर्दश्यामष्टमीद्वितयेतथा पक्षादावपिपक्षाते ब्रह्मनाधीयतेनरैः फल
च अष्टमीहन्त्युपाध्यायशिष्यहंतिचतुर्दशी अमावास्योभयहंतिप्रतिपत्पाठनाशिनी मनु चातुर्मास्यद्वितीयासु मन्वादिषुयुगादिषु अष्टकासुचसं
तौरायनेबोधनेहरे अनध्यायमकुर्वीतनपक्षोपपदासुत्वेति चातुर्मास्यद्वितीयागर्गेणोक्ताआषाढफाल्गुनोर्जेषुयाद्वितीयाविधुक्षये चातुर्मास्यद्वितीया
स्ता प्रवदंतिमहर्षय मन्वादयोयुगादयश्चपूर्वमुक्ता सिताज्येष्ठेद्वितीयाचआश्विनेदशमीसिता चतुर्थीद्वादशीमाघे एता सोपपदाः स्मृता नैमित्तिकाअन
ध्यायास्तुस्मृत्यर्थसारे निर्घातभूकंपोल्कानिपतनादिसर्वाद्भुतेषकालिकानध्याया अग्न्युत्पातेवाःकालवृष्टीवा आर्द्रादिज्येष्ठातात्कालान्यथाकालवृष्टिः
मार्यसंध्यागर्जनेउत्पातो ऽनध्याय अर्धरात्राद्धर्ध्वंगर्जनेअर्धरात्रेवाआकालिकोनध्याय प्रातः संध्यागर्जनेत्वहोरात्रमितिकार्लमर्यादीकृत्येत्याकालम् अकृ
नेभवआकालिकः यस्मिन्कालेनिमित्तमुत्पन्नंतदारभ्यद्वितीयदिनेतत्कालपर्यंतमित्यर्थ स्मृतिरत्नावल्या अनुराधर्क्षमारभ्ययोडशर्क्षेषु भास्कर यावच्चराशि

चैकावदकालसुनयोविदुरितिकालवृष्टौतु तत्कालमकालेत्रिरात्रकम् अतिमात्राथवावृष्टिर्नाधीयीतादिनत्रयम् आपस्तंबः उल्कायामग्न्युत्पातेचसर्वासां
विधानामाकालिकमितिमनुः चौरैरुपप्लुतेग्रामेसंभ्रमेचाग्निकारिते अकालिकमनध्यायंविद्यात्सर्वाद्भुतेषुरुधिरादिवृष्टिषु वसिष्ठः उपलरुधिरप्रपातेत्र्यहमि
तिस्मृत्यंतरे विद्युद्गर्जितवृष्टीनांसन्निपातोयदाभवेत् कालवृष्टौतुतत्कालमकालेतुत्रिरात्रिकमित्यादिनैमित्तिकाअनध्यायायदामेखलाबंधात्प्रागुत्पन्नास्त
दाव्रतबंधोनकार्यएव यदातुमेखलाबंधादनंतरंब्रह्मौदनपाकात्प्रागुत्पन्नस्तदाजातोपिनप्रवर्तते ५४ अथप्रदोषलक्षणमनुष्टुभाह अर्केति तदाग्निमेरर्का
दितिथिषुप्रदोषः स्यात् यथाद्वादश्यामर्धरात्रात्प्राक्त्रयोदशीप्रवृत्तौप्रदोषः षष्ठ्यांसार्धप्रहरमध्येसप्तमीप्रवृत्तिस्तदाप्रदोषः तथातृतीयायांप्रहरमध्येचतु

अर्केतर्कत्रितिथिषुप्रदोषःस्यात्तदाग्निभिः राज्यर्द्धसार्धप्रहरयाममध्यस्थितेक्रमात् ५५ प्राग्ब्रह्मौदनपाकाद्व्रतबंधानंतरंयदिचेत्
उत्पातानध्ययनोत्पत्तावपिशांतिपूर्वकंतत्स्यात् ५६ र्थीप्रवेशेप्रदोषः अत्रद्वितीयप्रहरस्यचरमघटिकातृतीयप्रहरस्याद्यावाघटिकेत्येवंघटि-

काद्वयमितः कालः स्थूलोरात्र्यर्धशब्दोवाच्यः तेनसमांशवाचित्वाभावादर्धनपुंसकमितिएकदेशिसमासाभावः ५५अथव्रतबंधानंतरंसायंकालेबह्वृचांब्रह्मौ
दनाख्यः संस्कारोभिहितस्तत्रार्ययाविशेषमाह प्राक्ब्रह्मौदनेति स्पष्टार्थं उक्तंचनृसिंहप्रसादे ब्रह्मौदनाविधेः पूर्वंप्रदोषेगर्जितंभवेत् तदाविघ्नकरंज्ञेयंब
टोरध्ययनस्यतत् तस्यशांतिप्रकारंतुवक्ष्येशास्त्रानुसारतः स्वस्तिवाचनपूर्वंतुहवनंकारयेद्बुधः प्रधानंपायसंसाज्यंद्रव्यंशांतियजोभवेत् सूक्तंरहस्य
तेर्विद्वान्पठेद्विद्यासमृद्धये गायत्रीयुंजतोमंत्रः प्रायश्चित्तंतुसर्पिषा धेनुंसवत्सकांदद्यादाचार्यायपयस्विनीम् शिलांहोमविधेः पश्चात्स्थापयेत्तत्रसंसदि
ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्ततोब्रह्मौदनंचरेदिति ५६ अथवेदविशेषेणनक्षत्राणिवसंततिलकयाह वेदेतिमृगाश्लेषार्द्राहस्तचित्रास्वातीमूलपूर्वात्रयेषुऋग्वे

राध्यायिनारेवतीहस्तानुराधामृगपुष्यरोहिण्युत्तरात्रयेषुयजुर्वेदाध्यायिनाम् अश्विनीधनिष्ठापुष्यहस्तोत्तरात्रयार्द्राश्रवणेषुसामवेदाध्यायिना मृग
रेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधा धनिष्ठापुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यायिना पूर्वश्लोकात्तु एतत्पद्यपरामृष्टेषुयजनसत् शुभमित्यर्थः उक्तंच मूलेहस्त
त्रयेस्वर्पौषेपूर्वात्रयेतथा ऋग्वेदाध्यायिनाकार्यमेखलाबन्धनंबुधैः पुष्यपुनर्वसौपौष्णेहस्तेमैत्रेशशाङ्कभे ध्रुवेषुचप्रशस्तस्यात्धनुषामौञ्जिबन्धनम्
पुष्यधास्यहस्ताभिजिद्विष्णुकर्णोत्तरात्रयम् प्रशस्तमेखलाबन्धेयदूनासामगायिना मृगमैत्राश्विनीहस्तरेवत्यादितिवासवम् अथर्वपाठिनाशस्तोभग
पञ्चतार्पणे ५७ अथान्यंविशेषमनुष्टुभाह नान्दीश्राद्धेति नान्दीश्राद्धं वृद्धिश्राद्धंतत्कृत्यानन्तरंयदिसंस्कार्यमातु पुष्पेरजोदर्शनेजातेसति लग्नांतरेऽस्वास

वेदक्रमाच्छशिशिवाहिकरत्नेमूलपूर्वासुपौष्णकरमैत्रमृगादितीज्ये ध्रुवेषुचाश्विवसुपुष्यकरोत्तरेशकर्णेमृगात्यलघुमैत्रधनादि
तोसत् ५७ नान्दीश्राद्धोत्तरमातुः पुष्पेलग्नांतरेनहि शान्त्याचौलंव्रतपाणिग्रहः कार्योऽन्यथानसत् ५८

विंतदावश्यकर्तव्यत्वेधर्मशास्त्रो
क्तां शान्तिविधायचौलयज्ञोपवीतविवाहाः कार्याः अन्यथासमीचीनलग्नांतरेतेसतिचौलादिनसत् दुष्फलमित्यर्थः मेधातिथिः चौलंचव्रतबन्धंचविवाहेयज्ञक
र्मणि पत्नीरजस्वलायस्यमाताचस्यनशोभनम् स्मृत्यन्तरेमासमभ्युदयश्राद्धपुंसंस्कारकर्मणि पत्नीरजस्वलाजातानकार्योजातसिद्धेपि तस्मिंतेविनादि
श्राद्धकृतुरूपलक्षणम् अतोऽन्येषुश्राद्धादिनाक्रियमाणनान्दीश्राद्धात्प्राक् तत्पत्नीरजस्वलानेनदानान्दीश्राद्धनिषेधान्मङ्गलकार्यमेवसंस्कार्यमातरिरजस्व
लायांतुसन्निहितलग्नांतरासम्भवेशान्तिंकृत्वातदानीमेवतन्मङ्गलकार्यं आरब्धव्यमित्यस्मृत्युक्तदोषः अपशकुननिरासार्थंशान्तिः कार्याउक्तंचवृद्धवशिष्ठेनत्रस्य
जननीचेद्रजस्वला सम्पूर्णेतुबलेघामेकुर्यात्पाणिपीडनमिति बलेग्रहबलेन शान्त्यसारेअलाभेसुमुहूर्तस्यस्नोदोषेतुपस्थिते श्रियंसम्पूज्यविधिवत्तोमग

लमाचरेत् हैमींमाषमितांपद्मांश्रीसूक्तविधिनार्चयेत् मन्यूनपायसंहुत्वाभिषिच्याहितमाचरेत् यदातुकृतेपिमंगलेमंडपोद्वासनात्प्राक्मातरिरजस्वलायां शांत्यादिकंकार्यमेवमंगलस्यासमाप्तत्वात् यदातुज्येष्ठभ्रात्रादिनाकृतान्नांदीश्राद्धात् परंतत्पत्नीरजस्वलाचेत्तदानकोपिदोष. अन्योपिविशेषस्तत्रैवउपवासेनशुद्धतिनार्यःसद्योरजस्वलाःएकाकिन्योविवाहादौदेशभगेषुवायदीति ५८ अथछूरिकाबंधनमुहूर्त्तंअनुष्टुभाह विचैत्रेति चैत्रवर्जितेषूपनयनमासेषु माघफाल्गुनवैशाखजेष्ठेष्वित्यर्थः आदिशब्देनव्रतबंधोक्ततिथिनक्षत्रजन्मलग्नादीनांग्रहाणांकाकीदृशेव्रतमासादौविभौमास्तेभौमास्तरहितेगुरुशुक्रास्तादिसामान्यनिषेधादेवासिद्धम् तथाविभूमिजेभौमवाररहितेसूर्यादिवारेनृपाणांक्षत्रियाणांविवाहतः पूर्वंछूरिकायाअल्पशस्त्रविशेषस्यबंधनमुकद्यादिति

विचैत्रव्रतमासादौविभौमास्तेविभूमिजे छूरिकाबंधनंशस्तंनृपाणांप्राग्विवाहतः ५९ केशांतंषोडशेवर्षेचौलोक्तदिवसेशुभम्

शेषः तच्छस्त्रंहितम्विवाहात्प्रागित्युक्तेः अवधितानिश्चयात्समावर्तनानंतरंकार्यम् अन्यथोपनयनानंतरंकार्यमित्येवब्रूयात् ५९ अथकेशांतसमावर्तनमुहूर्ता वनुष्टुभाह केशांतमिति षोडशेवर्षेचौलोक्तदिवसेमुहूर्तेगोदानापरपर्यायकेशांतसंज्ञंकर्मशुभंस्यात् गावःकेशादीयंतेखंड्यंतेयस्मिंस्तद्गोदानम् गोदानंषोडशेवर्षेइत्येतद्ब्राह्मणविषयम् क्षत्रियविशो. द्वाविंशेचतुर्विंशेचविरोधात् तथामनु.केशांतंषोडशेवर्षेब्राह्मणस्याविधीयते राजन्यबंधोर्द्वाविंशेवैश्यस्यद्व्यधिकेततइति आश्वलायनः प्रथमंस्यान्महानाम्नीद्वितीयंचमहाव्रतम् तृतीयंस्यादुपनिषद्गोदानाख्यंततःपरं अत्रजाताधिकाराद्गोदानंजन्माद्यब्देतुषोडशेइति वृत्तिकारवचनात् त्रयोदशेमहानाम्न्यादिभवति त्रयोदशेमहानाम्नीचतुर्दशेमहाव्रतम् पंचदशेउपनिषद्व्रतंषोडशेगोदानमिति एवंक्षत्रियविशोरपिउक्तगोदानकालात्प्राग्वर्षचतुष्टयक्रमेणमहानाम्न्यादीनिभवंति व्रतोक्तेति हिनिश्चयेनयज्ञोपवीतोक्तदिवसे आदिशब्देनवारनक्षत्रतिथिलग्नांशकेषुसमावर्तनकर्मेष्यते

दाध्यायिनारेवतीहस्तानुराधामृगपुष्यरोहिण्युत्तरात्रयेषु यजुर्वेदाध्यायिनाम् अश्विनीधनिष्ठापुष्यहस्तोत्तरात्रयार्द्राश्रवणेषु सामवेदाध्यायिना मृग
रेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधा धनिष्ठापुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यायिनापूर्वश्लोकात् रुत्तस्यदपरामृष्टमुपनयनसत् शुभमित्यर्थः उक्तंच मूलेहस्ते
त्रयेसर्वशैषेपूर्वात्रयेतथा ऋग्वेदाध्यायिनाकार्यमेखलावधनंशुभे पुष्यपुनर्वसौपौष्णेहस्तेमैत्रेशशांकभे ध्रुवेषुचप्रशस्तस्यात्यजुषामौंजिबंधनम्
पुष्यवासवहस्ताश्विशिवकर्णोत्तरात्रयम् प्रशस्तमेखलाबंधेबह्वृचानामगायिना मृगमैत्राश्विनीहस्त रेवत्यादितिवासवम् अथर्वपाठिनाशस्तो भगव
यत्रतार्पये ५६ अथान्यद्विशेषमनुष्टुभाह नांदीश्राद्धेति नांदीश्राद्धं चौलमाश्रित्य तदनन्तरं यदि सत्कार्यं मातु पुष्पेरजोदर्शनेजातेसति लग्नांतरेत्वास

वेदक्रमाच्छशिशिवाहिकरत्रिमूलपूर्वासुपौष्णकरमैत्रमृगादितीज्ये ध्रुवेषुचाश्विवसुपुष्यकरोत्तरेशकर्णेमृगात्यलघुमैत्रधनादि
तौसत् ५७ नांदीश्राद्धोत्तरमातुः पुष्पलग्नांतरेनहि शांत्याचौलंव्रतपाणिग्रह कार्योऽन्यथानसत् ५८

क्याशांतिविधायचौलयज्ञोपवीतविवाहश्चकार्यं अन्यथासमीचीनलग्नांतरत्वेसतिचौलादिनसत् दुष्टफलमित्यर्थः मेधातिथिः चौलेचव्रतबंधेचविवाहे व्रतक
र्मणि पत्नीरजस्वलायस्यप्रायस्तस्यनशोभनम् स्मृत्यंतरे मासमभ्युदयश्राद्धं पुंससंस्कारकर्मणि पत्नीरजस्वलाजातानकार्यातास्विनातदेति तास्वितेविनादीः
श्राद्धकर्तुरुपलक्षणम् अतोज्येष्ठभ्रात्रादिनाकरिष्यमाणनांदीश्राद्धात्प्राक् तत्पत्नीरजस्वलाचेत्तदानांदीश्राद्धनिषेधान्मंगलनकार्यमत्रसंस्कार्यमातरिरजस्व
लायातुसान्निहितलग्नांतरासंभवेशांतिंकृत्वातदानीमेवतन्मंगलकार्यं आरब्धत्वान्नस्पृश्यसूतकदोषः अपशकुननिरासार्थशांतिः कार्या उक्तंच भूवरान्यतरस्य
जननीचेद्रजस्वला सपूर्णेतुचलेमासेकुर्यात्तत्पाणिपीडनमिति चलेग्रहचलेन्दुर्गरास्यसारे अतोमेकमुहूर्तस्यस्त्नोदोषेत्युपस्थिते श्रियसपूज्यविधिवत्तोमग

उद्वाहगणकंवेदयेत् गतिबुद्धीत्यादिना कर्तुः कर्मत्वम् कीदृशंगणकंस्वस्थचित्तंअव्याकुलांतःकरणम् स्वस्थचित्तेबुद्धयः संभवंतीत्युक्तेः उत्पलः मणिमाणिकनक युतैः फलकुसुमैराशिचक्रमभ्यर्च्य पृच्छेद्यथाभिलषितंभक्त्याविनयान्वितः प्रश्नम् दिगीति यदिप्रश्नलग्नाद्दशमैकादशतृतीयसप्तमपंचमानामन्यतमेस्थानेस्थित चंद्रोजीवेनगुरुणादृष्टः सद्यः शीघ्रंपरिणयनकरःस्यात् वा अथवा गोतुलेति वृषतुलाकर्कीणामन्यतमंप्रश्नलग्नंस्यात्तच्च शुभग्रहैर्युतमविलोकितंवाभवेत्तत्प- रिणयनंविदध्यात् २ अन्यान्ययोगद्वयंद्रुतविलंबितेनाह विषमभांशगतावितिस्पष्टार्थम् ३ अथप्रश्नलग्नाद्वैधव्ययोगत्रयंशालिन्याह षष्ठाष्टस्थइति

आदौसंपूज्यरत्नादिभिरथगणकंवेदयेत्स्वस्थचित्तंकन्योद्वाहंदिगीशानलहयविशिखेप्रश्नलग्नाद्यदींदुः दृष्टोजीवेनसद्यःपरि णयनकरोगोतुलाकर्कटाख्यंवास्यात्प्रश्नस्यलग्नंशुभखचरयुतालोकितंतद्विदध्यात् २ विषमभांशगतौशशिभार्गवौतनुगृहंबलि नौयदिपश्यतः स्वयतोवरलाभमिमौयदायुगलभांशगतौयुवतिप्रदौ ३ षष्ठाष्टस्थः प्रश्नलग्नाद्यदींदुर्लग्नेक्रूरः सप्तमेवाकुजःस्यात् मूलाधि दुःसप्तमेतस्यभौमोरंडासास्यादष्टसंवत्सरेण ४ प्रश्नतनौर्यदिपापनभोगःपंचमगोरिपुदृष्टशरीरः नीचगतश्चतदाखलुकन्यासाकु लटाथवामृतवत्सा ५ चंद्र प्रश्नलग्नात्षष्ठाष्टमस्थस्तदाकन्याष्टसंवत्सरेणविवाहवर्षाद्रंडाभर्तृनाशिकास्यात् अथवालग्नेयःकश्चित्क्रूरग्रहः स्यात्ततः सप्तमेकुजोभवेत्तदाष्टवर्षमध्येरंडास्यात्केचित्सप्तमेपिपापएवंप्रश्नेतिषेधंतिकश्यपः एकोलग्नगतःपापोत्यन्यःसप्तमराशिगः आसप्तमाब्दान्मरणं पुरुषस्यनसंशयइति तेषांमतेसप्तमेवाखलःस्यादितिपाठः अथवामूर्तौलग्नेचंद्रः तस्यसप्तमेभौमोभवेत् तदाऽष्टवर्षेणरंडास्यात् ४ अथप्रश्नलग्नात्कु- लटामृतवत्सायोगंदोधकवृत्तेनाह प्रश्नतनोरितिस्पष्टार्थःकश्यपः स्वनीचगःशत्रुदृष्टः पापःपंचमगोयदा मृतपुत्रांकरोत्येवकुलटांवानसंशयइति ५

भत्रकस्यपेनचैत्रोवर्जितः चैत्रमासस्विर्जेपुमापादिषुचपवसु एतत्रगादानानंतरविवाहाख्यांकुकार्यम् कुर्यात्समावर्तनकर्मपश्चाद्गोदानतः पाणिपीडना
तृषागिविवासिशोक्ते कश्चिन्नृहिमीयवर्षेतन्निषेधउक्तः पूर्वमेगावतमोक्षणत्पुंसांपुनर्दारपरिग्रहन्व नाब्दोर्द्वितीयेविदधीतधीमान्वदतिगर्गोभिवशिष्ठमु
स्याइतितन्निर्मूलत्वादुपेक्ष्य परिकरोअलंकारउत्सर्गापवादरूपःशेषस्पष्टम् ६० इतिश्रीदैवज्ञानन्तसुतश्रीरामविरचितायांपंचमसंस्कारप्रकरणसमा
प्तम् ५ ६. अथविवाहप्रकरणव्याख्यायते तत्रानाश्रमीनतिष्ठेतेत्यादिवचनात्समावर्तनानंतरं सर्वाश्रमाणामुपकारकत्वाद्गृहस्थाश्रमएवमुख्य
स्तत्र शीलरूपाधीनं शीलंतल्लग्नाधीनमित्यतोलग्नशुद्धिकथनं वसन्ततिलकयाप्रतिजानीते भार्येति शुभभर्त्रादेरनुकूलं शीलंस्वभावोयस्यास्सा

अतोक्तदिवसादौहिसमावर्तनमिष्यते ६० इतिमुहूर्तचिंतामणौपंचमसंस्कारप्रकरणंसमाप्तं ५ ६. अथविवाहप्रकरणप्रारंभः
भार्यात्रिवर्गकरणंशुभशीलयुक्ताशीलंशुभंभवतिलग्नवशेनतस्याः तस्माद्विवाहसमयःपरिचिंत्यतेहितन्निघ्नतामुपगतासुतशीलधर्माः १

त्रिवर्गस्यधर्मार्थकामरूपस्यकरणमतिशयेनसाधनम् तस्याः सल्लग्नवशेनशीलंशुभंभवति यतःसुतशीलधर्माः तन्निघ्नतांविवाहाधीनताम् अधीनोनिघ्नआयत्तइत्यमरोक्तेः उपगताः प्राप्ताः अतोहीतिनिश्चयेनविवाहसमयःपरिचिंत्यतेविचार्यतइतिननुजन्मकालीनग्रहजनितंशुभाशुभदुरतिक्रममितिविवाहलग्नान्वेषणमितिचेन्न ज्योतिषस्मृत्यावेदितशुभसमयारब्धविधिजन्यापूर्वजनितशुभफलेनजन्मांतरीयदुरदृष्टध्वंसोभवतीति समर्थतयासार्थक्यात् अतएवसत्यार्थैः शुभक्षणक्रियारंभजनिता पूर्वसंभवा संपत् सर्वलोकानांज्योतिस्तत्रप्रयोजनमितिसर्वत्रज्ञेयम् १ अथप्रश्नलग्नाद्विवाहयोगद्वयंस्रग्धरयाहअथशब्दोमंगलार्थः आर्तोसपूज्येति आर्तोगणकंज्योतिर्विदंरत्नादिभिःमणिवस्त्रफलादिभिः संपूज्यततः प्रश्नाकन्यायाः

त्वाश्वत्थंशमीस्थानेयद्वाबदरिकाश्रमे आलवालंप्रकुर्वीतविपुलंमृदुकर्षितंकुमार्याचार्यनिर्दिष्टंकृत्वासंकल्पमादरात् करकांबुप्रपूर्णेनासिंचनंप्रतिवासरं चैत्रे वाश्विनमासेवातृतीयाऽसितपक्षतः यावत्कृष्णातृतीयायामासमेकंयथाविधि ब्राह्मणानांतथास्त्रीणांपूजनंचसमारभेत् तदाशिषाशुयात्कन्यासौभाग्यंच- स्रुखान्वितम् प्रतिमांपार्वतीनाम्नींवैष्णवेभाजनेर्चयेत् चंदनाक्षतदूर्वाद्यैर्बिल्वपत्रैर्यथाविधि उपचारैर्यथाशक्त्यानैवेद्यैःप्रतिवासरं एवंव्रतप्रभावेणबाल्यवैधव्यनिष्कृतिः जायतेकन्यकानांचततःपाणिग्रहक्रिया इत्यश्वत्थव्रतम् अन्यमपिवैधव्ययोगपरिहारमाह वारहइत्यादिना अथवारहएकांते अच्युतमूर्तिर्विष्णुप्रतिमापिप्पलघटौप्रसिद्धौएषांमध्येन्यतरेणसहसंल्लग्नेवक्ष्यमाणदोषरहितेसौभाग्यगुणान्वितेचविवाहलग्नेविवाहंकारयित्वापश्चात्तांकन्यां

सल्लग्नेऽच्युतमूर्तिपिप्पलघटैः कृत्वाविवाहंस्फुटंदद्यात्तांचिरजीविनेऽत्रनभवेद्दोषःपुनर्भूर्भवः ७

स्फुटंलोकप्रसिद्धंयथाभवतितथाचिरजीविनेवरायदद्यात् पित्रादिकः तदुक्तंमार्कंडेयेनबालवैधव्ययोगेपिकुंभद्रुप्रतिमादिभिः कृत्वालग्नंरहःपश्चात्कन्योद्वाह्येतिचापरेइतिकुंभइतिमंथन्या अप्युपलक्षणंद्रुर्वृक्षोश्वत्थएवप्रतिमाविष्णोःसौवर्णीकरशिरोवयवादिसहिता नशालग्रामादिरूपा तत्रकुंभविवाहः सूर्यारुणसंवादे विवाहात्पूर्वकालेतुचंद्रताराबलेशुभे विवाहोक्तेनमंथन्याकुंभेनचसहोद्वहेत् पितासंकल्पवान्द्यंचविवाहविधिपूर्वकम् सूत्रेणवेष्टयेपश्चाद्दशतंतुविधानतः कुंभमालंकृतंदेहंतयोरेकांतमंदिरेततःकुंभंविनिःसार्यप्रभज्यसलिलाशये ततोऽभिषेचनंकुर्यात्पंचपल्लववारिभिः तत्सर्वंवस्त्रपूजाद्यंब्राह्म- णायनिवेद्यच कन्यालंकारवस्त्राद्यंब्राह्मणायनिवेद्यच कन्यालंकारवस्त्राद्यंब्राह्मणायनिवेदयेत् प्रार्थना वरुणांगस्वरूपत्वंजीवनानांसमाश्रय पतिंजीवयकन्यायाश्चिरंपुत्रान्सुखंवरंदेहिविष्णुवरानंदंकन्यांपालयदुःखतइति इतिकुंभविवाहः अश्वत्थविवाहोपितत्रैवद्विजान्गुरूनहन्नारीमंगलोच्चारणैःस

अथविवाहभंगयोगंपुष्पिताग्रयाह यदीति सिताविरिक्तपक्षेकृष्णपक्षेयदिचंद्र समराशिषुवृषककीदिषुगतः सन्नुगुरुणान भभलग्नादरिरंध्रेषष्ठेष्टमेवा
स्थानेस्थित पापग्रहावलोकितोभवतितदायंयोगोविवाहस्याविनाशकारकोभवति ६ एवंप्रश्नलग्नाद्वैधव्यादियोगमभिधायेदानींजन्मलग्नादपिबालवैध
व्ययोगविचारमपिदिशन् तत्परिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह जन्मोत्थमिति प्रश्नलग्नाद्यथाविधवायोगोविचारितस्तथाजन्मोत्थजन्मलग्नोद्भवं बालविध
वायोगजानकर्णात् बाल्येविधवा भौमेपतिसप्तमकादिवाकरेतस्येसौरेपापैर्दृष्टेकन्यैवजरासमुपयाति तथा लग्ने व्ययेनपातालेजामित्रेवाष्टमेकुजे
कन्या भर्तृविनाशाय भर्ता कन्याविनाशाद् इत्याद्युक्तेषोडशविधवायोगंविचार्यवक्ष्यमाणव्रतंवैधव्यपरिहारकंकारयेदित्यन्वयः तन्नवैधव्ययोग परिहारार्था

यदिभवतिसिताविरिक्तपक्षेत्वनुगुरुहत समराशिगः शशांकः अशुभखचरवीक्षितोरिरंध्रे भवतिविवाहविनाशकारकोऽयम् ६
जन्मोत्थंचनिलोक्यबालविधवायोगं विधायव्रतंसावित्र्याउतपैप्पलंहिसुतयादद्यादिमांयोरह

व योयोभावः स्वामिदृष्टोयुतोवासौम्यैर्वा
स्यात्तस्यतस्यास्तिवृद्धिरिति सप्तमस्थानंस्वस्वामिसौम्येक्षितंचेद्भवतितदाभर्तृसुखंभवतीति अन्येस्त्रीणां महत्यरिष्टयोगे भर्तृभंगस्वल्पेऽरिष्टयोगेनतत्परि
हारमाहः अथवापरिहार्यवैधव्ययोगे प्रतीकारमाह विधायेति वक्ष्यमाणमिह्यपिपोऽस्यम् विधादिः सुतयाकन्याकृतारहस्येकांतेहिनिश्चयेनसावित्र्या
व्रतंविधायपश्चादिमांकन्यांचिरंजीविनेवरायदद्यात् तदुक्तंव्रतखंडे सावित्र्यादिव्रतादीनिभक्त्याकुर्वंतियाः स्त्रियः सौभाग्यंवसुलक्ष्वभवेत्तासांसुसंततिः
इति व्रतग्रहणप्रकारस्ततएवावगंतव्यः पिप्पलव्रतमुक्तंभास्करेबलचद्विधवायोगेबाल्येसात्विमृणींदृशाम् पितारहसिकुर्वीततद्दृग्धास्त्रसमंततम
शुदिनेफ मनस्त्वेनंद्रनारायणान्विते पवैधव्यकरैर्योगैर्लग्नेग्रहबलान्विते व्रतारंभंप्रकुर्वीतवाठषेभ्यनाशकंसुरूपांतांनिश्चवसनांकन्यांपितृगृहाद्वहि

विदउत्तर· तृतीयो अग्निष्टेपतिस्तुरीयस्तेमनुष्यजाइति अतोदैवतभोग्यानांकन्यानापुरुषविवाहेनदोषःपुनर्भुवः तथात्रापि अतएव मंथन्याभास्करो-
यत्नात्कृतवानूदुहितुर्धिधिं रेणुकोपिस्वकन्यायास्तरूद्वाहनकारसइतिविधानखंडेभिधानात् अतएवपित्रामात्रातथाभ्रात्रादत्तायानोयधारया विप्राग्नि
सन्दृदासाक्ष्यंकृत्वासोद्वाहितोभवेदितिकात्यायनादिपरिभाषितत्वादेकदाकन्यापुरुषविवाहंनिर्वर्त्यपुनर्द्वितीयपुरुषविवाहेजातेसापुनर्भूरेवेत्यलम् ७ अ
थान्यत्साग्धिण्याह प्रश्नलग्नक्षणेति तत्रज्योतिर्वित्समीपेयादृशापत्ययुक्तायादृशापत्यमेवविवृणोतिकन्यकाक्रतादि शेषंस्पष्टम् ८ अथसामान्यतोनिमि

प्रश्नलग्नक्षणेयादृशापत्ययुक्स्वेच्छयाकामिनीतत्रचेदाव्रजेत् कन्यकावासुतोवातदापंडितैस्तादृशापत्यमस्याविनिर्दि
श्यते ८ शंखभेरीविपंचीरवैर्मंगलंजायतेवैपरीत्यंतदालक्षयेत् वायसोवाखरःश्वासृगालोपिवाप्रश्नलग्नक्षणेरौतिनादंय
दि ९ विश्वस्वातीवैष्णवपूर्वात्रयमैत्रैर्वस्वाग्नेयैर्वाकरपीडोचितनक्षैः वस्त्रालंकारादिसमेतैःफलपुष्पैःसंतोष्यादौस्यादनुकन्या
वरणंहि १०

सवशेनशुभाशुभप्रश्नंसाग्धिण्याह शंखभेरीतिविपंचीवीणाच एतेषांरवैः प्रश्नलग्नेश्रुतैर्मंगलंजायते उपलक्षणत्वान्मनोल्हादितु
रगगजछत्रादिसान्निध्येपिशुभम् अथाशुभयोगा.वैपरीत्यमितिवायस.काकःखरोगर्दभः श्वाश्वानः सृगालःप्रसिद्धः यदिप्रश्नलग्नक्षणेचवायसा
दिनार्दशब्दंकरोतितदावैपरीत्यमशुभंलक्षयेत् उपलक्षणादुलूकोष्ट्रमहिषनादोप्यशुभः अन्यशुभयोगाः शौनकादिभ्योज्ञेयःविवाहवृंदावनेउपश्रुतिरप्यु
क्ता आरोप्याक्षतपूरितेगणपतिंप्रस्थादिपात्रेशनैः संमार्जन्यधिवेष्टितेयुवतयस्तिस्त्रः सकन्यानिशि निर्यातारजकादिवेश्मसुकरेकृत्वा तमभ्यर्चितंयां
वात्तंशृणुयुस्तदर्थसदृशीलोकेकिलोपश्रुतिः तन्मंत्रश्च उपश्रुति महादेविचांडालगृहवासिनि यथार्थंब्रूहिदेवित्वंशक्रराज्यप्रवर्द्धिनि ९ अथकन्यावरणमुहूर्तंमत

म आहूयोद्वाहकालेन रम्यसुभौ न मण्डपे गत्वा प्रणम्य गौरीं च गणनाथं च भूरुह भवानीं चैव मथानीं पितामहं समुदीरयन् उद्वाहायेच्छ्यविधिवच्चास्येन मनोक्षरा
कन्यासौभाग्यसौख्यार्थं हे गवेहे द्विजोत्तमाः नमस्ते विष्णुरूपाय जगदानन्दहेतवे पितृदेवमनुष्याणामाश्रयायन मोनम वनानां पतये तुभ्यं विष्णुरूपाय भू
रुह नमो निखिलपापौघनाशनाय नमो नमः पूर्वजन्मकृतपापबालवैधव्यकारकम् नाशयाशु कुरु वदेहि कन्यायाममभूरुह इत्यश्वत्थविवाहे संकल्पप्रा
र्थन विवाहस्तु कुंभविवाहविधय एवमेव सौवर्ण्या विष्णुप्रतिमया सह विवाहे विधाय प्रतिमा ब्राह्मणाय दद्यात् दानप्रकारस्तत्रैव शुभे मासे सिते पक्षे सा
दुकुलप्रदे दिने ब्राह्मणसाधुमामन्त्र्य संपूज्य विधिवाहणे तस्मै दद्याद्विधानेन विष्णोर्मूर्तिं चतुर्भुजाम् शुद्धवर्णस्वर्णेन विचरत्नन्यायवा पुनः निर्मितां
रुचिरां शंखचक्रगदा पद्मसंयुताम् वधानावाससी पीते कुसुमोत्पलमालिनीम् सदक्षिणां च तां दद्यान्मंत्रमेतमुदीरयेत् यन्मया पूर्वजन्मनि घ्नत्या पतिसमा
गमम् विषोपविषशस्त्राद्यैर्हतो वा विविरक्तया प्राप्यमाणं महाघोरं यशः सौख्यधनापहम् वैधव्याद्यतिदुरवोपनाशाय सकलं लब्धये महासौभाग्यलब्ध्यै च
महाविष्णोरिमां तनुम् सौवर्णां निर्मितां शक्त्या तुभ्यं संप्रददे द्विज अनघा त्वहमस्मीति त्रिवारं प्रवदेदिति एवमस्त्विति विप्राशीर्गृहीत्वा स्वगृहं विशेत् ततो दैवा
हिकनातो विधि कुर्याच्च मृगीदृशाम् इति प्रतिमादानविधि एवं पद्मादिभि सह विवाहएकान्ते विधाय पश्चाद्द्वादिन्नन्नयथोपपुर सर पित्रादिः कन्यामायुष्मते
वराय दद्यात् अत्र पुनर्विवाहात्पुनर्भूसदोषो न भवति यतो विधानस्तवे सौवर्णा तु पिप्पलानां च प्रतिमा विष्णुरूपिणी तया सह विवाहे च पुनर्भूत्वं न जायते इत्यु
क्त्वात् चकारात् घटस्यापि लक्ष्मीरूपा सदा कन्या हरिरूपसदा जलम् सुरैर्दर्त्तं न पद्मानं वागुपापहरं सदा लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै यादत्ता कन्यका बुधैः
तारयेत्सकलं दद्यात् कुलं पूर्वापरं सदा चंद्रवत्स्वयुगंधर्वो शिवसोमस्मराग्निभ पनय कन्यकानां च यात्यात्सौतिसदेवते तद्वाहविधिर्यत्नात्कृतो नो ननयेद्य
म् पद्मास्थि भुक्तकमलदेवानां पूजनाय वै अर्हं भवति सर्वत्र तथा कन्यानृणां भवेत् स्वतावपि सोमादिभिः सहविवाहे ऽभिहितः सोमः प्रथमो विविदे गन्धर्वो

विदउत्तरः तृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्तेमनुष्यजा इति अतोदैवतभोग्यानांकन्यानापुरुषविवाहेनदोषःपुनर्भुवः तथात्रापि अतएव मंथन्याभास्करो-
यत्नात्कृतवान्दुहितुर्विधिं रेणुकोपिस्यकन्यायास्तरूद्वाहनकारसइतिविधानखडेभिधानात् अतएवपित्रामात्रातथाभ्रात्रादत्ताथतोयधारया विप्राग्नि
रूद्वदासाक्ष्यंकृत्वासोद्वाहितोभवेदितिकात्यायनादिपरिभाषितत्वादेकदाकन्यापुरुषविवाहंनिवर्त्यपुनर्द्वितीयपुरुषविवाहेजातेसापुनर्भूरेवेत्यलम् ७ अ
थान्यत्राग्विण्याह प्रश्नलग्नक्षणेति तत्रज्योतिर्वित्समीपेयादृशापत्ययुक्त्याद्दृशापत्यमेवविवृणोतिकन्यकाफ्रतादि शेषंस्पष्टम् ८ अथसामान्यतोनिमि

प्रश्नलग्नक्षणेयादृशापत्ययुक्स्वेच्छयाकामिनीतत्रचेदाव्रजेत् कन्यकावाफ्रनोवातदापंडितैस्तादृशापत्यमस्याविनिर्दि
श्यते ८ शंखभेरीविपंचीरवैर्मंगलंजायतेवैपरीत्यंतदालक्षयेत् वायसोवाखरःश्वासृगालोपिवाप्रश्नलग्नक्षणेरौतिनादंय
दि ९ विश्वस्वातीवैष्णवपूर्वात्रयमैत्रैर्वस्वाग्नेयैर्वाकरपीडोचितऋक्षैः वस्त्रालंकारादिसमेतैःफलपुष्पैःसंतोष्यादौस्यादनुकन्या
वरणंहि १०

नवशेनशुभाशुभप्रश्नंस्राग्विण्याह शंखभेरीतिविपंचीवीणाच एतेषांरवैः प्रश्नलग्नेश्रुतैर्मंगलंजायते उपलक्षणत्वान्मनोल्हादितु
रगगजछत्रादिसान्निध्येपिशुभम् अथाशुभयोगाःवैपरीत्यमितिवायसःकाकःखरोगर्दभः श्वाश्वानः सृगालः प्रसिद्धः यदिप्रश्नलग्नक्षणेत्रवायसा
दिनादंशब्दंकरोतितदावैपरीत्यमशुभंलक्षयेत् उपलक्षणादुलूकोष्ट्रमहिषनादोप्यशुभः अन्यशुभयोगाः शौनकादिभ्योज्ञेयःविवाहवृंदावनेउपश्रुतिरप्यु
क्ता आरोप्याक्षतपूरितेगणपतिप्रस्थादिपात्रेशनैः संमार्जन्यधिवेष्टितेयुवतयस्तिस्रः सकन्यानिशि निर्यातारजकादिवेश्मसुकरेकृत्वा तमभ्यर्चितंया
वाचंशृणुयुस्तदर्थसदृशीलोकेकिलोपश्रुतिः तन्मंत्रश्च उपश्रुतिमहादेविचाडालगृहवासिनि यथार्थंब्रूहिदेवित्वंशक्रराज्यप्रवर्द्धिनि ९ अथकन्यावरणमुहूर्त्तमन्

मयूरच्छदसाह निम्नस्वातीतिउत्तराषाढादिनक्षत्रैरुपलक्षितेकालेवस्त्रालंकारादिशब्देनस्वाद्यादिमधुरवस्तुभिः सहिते फलपुष्पै आदौकन्यासतोष्यतो
पयित्वा ऽनुपश्चात्कन्यावरणाद्विनिश्चयेनस्यात् कन्यावरयोर्लक्षणानि सामुद्रिकग्रन्थादवगंतव्यानि १० अथवरवरणमुहूर्तमाह धरणिदेवइति धरणिदेवो
ब्राह्मण पुरोहितादि नडेश्वरः पूर्वाभितयमाग्नेयमुत्तराञितयेतथा रोहिणीतत्रवरणेभगण शस्यतेसदाउपवीतफलपुष्पवासांसिविविधानिच देयंवरायवर-
णेकन्या भ्रात्रा द्विजेनवेति ११ अथकन्याविवाहकालंग्रहशुद्धिंचवसंततिलकाछंदसाह गुरुशुद्धिवशेनेतिकन्यानांविवाहः षडब्दकापरिष्टात् षड्वर्षानंतरम
नेंतरंसमवर्षेषुयुग्मवर्षेषु सप्तवत्सरवद्रुकन्यजन्मराशेरित्यायुक्तगुरुशुद्धौ सत्यांविवाहः शुभः अर्थात्सुरूपायांविषमवर्षेषु गोचरप्रकरणोक्त रविशुद्धौ स

धरणिदेवोऽथवाकन्यकासोदर शुभदिनेगीतवाद्यादिभिः संयुत वरवृतिवस्त्रयज्ञोपवीतादिनाभुवस्तुतैर्वान्हिपूर्वात्रयैराचरेत्
११ गुरुशुद्धिवशेनकन्यकानांसमवर्षेषुषडब्दकोपरिष्टात्

ज्ञविवाह शुभः राजमार्तंडे तृतीय षष्ठगश्चैवदशमैकादशस्थित रविः शुद्धो
निगदितोवरस्यैवकरग्रहे जन्मस्थेवद्वितीयस्थेपंचमेसप्तमेपिवा नवमेभास्करेपूजांकुर्यात्पाणिमहोत्सवेचतुर्थेवाष्टमेचैवद्वादशेभास्करेस्थिते वरः पंचत्व
माप्नोतिकृतेपाणिमहोत्सवेइति यतउक्तम् षडब्दमध्येनोद्वाह्याकन्यावर्षद्वयंयतः सोमोभुक्तेऽथगंधर्वस्तत पश्चाद्भुताशनइतिव्यास अष्टवर्षाभवेद्गौरी
नववर्षाचरोहिणीदशवर्षाभवेत्कन्याअतऊर्ध्वंरजस्वला बाल्यः द्वादशेरजस्वलाप्रोक्ताइतिगौरींददद्ब्रह्मलोकंसावित्रंरोहिणींददत् कन्यांददत्स्वर्गलोकमतःपरम
सद्गतिम् प्राप्नोतीतिशेष जन्मयुग्मेष्वेजन्मतःस्त्रीणांशुभदपाणिपीडनमित्युक्तत्वात् पुनर्नववर्षायारोहिण्याअयुग्मवर्षत्वाद्विवाहनिषेधः प्राप्नोती
त्यतउक्तमस्मामाहश्रीपतिः मासत्रयादूर्ध्वमयुग्मवर्षेयुग्मेतुमासत्रयमेवयावत् विवाहशुद्धिंप्रवदंतिसंतोधात्स्यादयोगर्गवराहमुख्या इत्यतोनववर्षस्याम

ग्मत्वनिषेधोऽष्टवर्षानंतरंमासत्रयपर्यंतमेव तदनंतरंतु शुभत्वेनविवाहइत्यविरोधः एवंचषष्ठवर्षानंतरंजन्मतोविषमवर्षीयामासत्रयानंतरं नवमासाः शुभाःसमवर्षेआद्यमासत्रयत्रयचेतिगर्भतोयुग्मवर्षइतिनिष्कृष्टोऽर्थः उभयोरिति स्त्रीपुंसयोश्चंद्रविशुद्धितोविवाहः शुभः उभयोश्चंद्रबलमावश्यकमित्यर्थः शुद्धिर्गोचरेणाभिहिता गोचरबलाभावेअष्टकवर्गादिबलंग्राह्यमित्याह नारदः गोचरंवेधनंचाष्टवर्गजंरूपजंबलम् तथोत्तरेबलाधिक्यंस्थूलं गोचरमार्गजमिति व्यासः कन्यायागृहशुद्धिश्चदशवर्षावधिस्मृतादशवर्षव्यतिक्रांताकन्याशुद्धिविवर्जिता तस्यास्तारेंदुलग्नानांशुद्धौपाणिग्रहोमत इति १२ अथविहितान्मासानद्भुतविलंबितेनाह मिथुनेति आलिर्वृश्चिकः एतद्राशिगतेरवौसतितत्रापिमिथुनस्थितेरवौसतिशुचेः आषाढस्यत्रिलवेतृ-

रविशुद्धिवशाच्छुभोनराणामुभयोश्चंद्रविशुद्धितोविवाहः १२ मिथुनकुंभमृगालिवृषाजगेमिथुनगेपिरवौत्रिलवेशुचेः –

तीयांशे आषाढशुद्धप्रतिपदमारभ्यदशमीपर्यंतंकरपीडनं विवाहोभवति अर्थादितरराशिगेसूर्येआषाढशुद्धदशम्यनंतरंमिथुनराशिगेऽर्केपिहरिशयनेचविवाहोनस्यात् अलीति एतद्राशिगेसूर्येकार्तिकपौषमधुष्वपिकरपीडनंस्यात् वृश्चिकेकार्तिकेमकरेपौषेमेषेचैत्रेपीत्यर्थः इदंतुसौरमासग्रहणमतम् श्रीधरोपि पौषेपिकुर्यान्मकरस्थितेर्केचैत्रेभवेन्मेषगतेयदास्यात् प्रशस्तमाषाढकृतंविवाहंवदंतिगर्गामिथुनास्थितेऽर्केइति येतुचांद्रमासानेवाहुर्नारदादयः माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासाः शुभप्रदाः मध्यमः कार्तिकोमार्गशीर्षोवैनिंदिताःपरेइति तेषांमतेफाल्गुनोविहितइतितत्रमीनसंक्रमणसद्भावेपिशुभः चैत्रोनिषिद्धइतिमेषसंक्रमणसद्भावेप्यशुभः तदुक्तंवृंदावने झषेनानिंद्योयदिफाल्गुनेस्यादजस्तुवैशाखगतोननिंद्यः मध्याश्विनौद्वावपिवर्जनीयाविति अजस्तुवैशाखगतोननिंद्यइतिनिर्मूलमेव वस्तुतस्तुवसिष्ठेनउभयमासविधानात्सौरेचांद्रमासेरचांद्रमासेरचांद्रमासैक्येउक्त

मयूरच्छदसाह विश्वस्वातीतिउत्तरापाढादिनक्षत्रैरुपलक्षितेकालेवस्त्रालंकारादिशब्देनस्वाद्यादिमधुरवस्तुभिः सहिते फलपुष्पे आदौकन्यासतोप्यतो
पयित्वाऽनुपश्चात्कन्यावरणंहिनिश्चयेनस्यात् कन्यावरयोर्लक्षणानि सामुद्रिकग्रंथादवगंतव्यानि १० अथवरवरणमुहूर्तमाह धरणिदेवइति धरणिदेवो
ब्राह्मण पुरोहितादिः त्र्यङ्घ्रिभरः पूर्वात्रितयमाग्नेयमुत्तरात्रितयंतथा रोहिणीनक्षत्रगणः शस्यवसदाउपवीतफलपुष्पवासांसिविविधानिच देयेवरायवर-
णेकन्याभ्राताद्विजेनवेति ११ अथकन्याविवाहकालग्रहशुद्धिंवसंततिलकाछंदसाह गुरुशुद्धिवशेनेतिकन्यानांविवाहः षडब्दकोपरिष्टात् षड्वर्षातिक्रम
नंतरंसमवर्षेष्वयुग्मवर्षेषु सत्सवत्सरवद्कन्याजन्मराशेरित्युक्तगुरुशुद्धौ सत्यांविवाहः शुभः अर्थात्पुरुषाणांविषमवर्षेषुगोन्तरप्रकरणोक्त रविशुद्धौ स

धरणिदेवोऽथवाकन्यकासोदरः शुभदिनेगीतवाद्यादिभिः संयुत वरवृतिवस्त्रयज्ञोपवीतादिनाध्रुवयुतैर्वह्निपूर्वात्रयैराचरेत्
११ गुरुशुद्धिवशेनकन्यकानांसमवर्षेषुषडब्दकोपरिष्टात्

आविवाहः शुभः राजमार्तंड तृतीयः पष्ठगश्चैवदशमैकादशास्थितः रविः शस्तो
निगदितोवरस्यैषकरग्रहे जन्मस्थेनाद्वितीयस्थेपंचमेसप्तमेपिवा नवमेभास्करेपूजांकुर्यात्पाणिमहोत्सवेचतुर्थेचाष्टमेचैवद्वादशेभास्करेस्थिते वरः पञ्चत्व
माप्नोतिकृतेपाणिमहोत्सवेइति यतउक्तम् षड्ब्दमध्येनोद्वाह्याकन्यावर्षद्वयंयतः सोमोभुंक्तेऽथगंधर्वस्ततः पश्चाद्धुताशनइतिव्यासः अष्टवर्षाभवेद्गौरी
नववर्षाचरोहिणीदशवर्षाभवेत्कन्याअतऊर्ध्वरजस्वला वात्स्यः द्वादशेषष्ठेस्मृतेतिगौरीददन्नाकलोकंसाविचरोहिणींददत् कन्यांददत्स्वर्गलोकमतःपरम
सद्गतिम् माप्नोतीतिशेषः ओजयुग्मेव्देजन्मतःस्त्रीणांशुभदःपाणिपीडनमित्युक्तत्वात् पुनर्नववर्षायारोहिण्याअयुग्मवर्षेत्वाद्विवाहनिषेधः माप्नोती
त्यत्रव्यवस्थामाहश्रीपतिः मासत्रयादूर्ध्वमयुग्मवर्षेयुग्मेतुमासत्रयमेवयावत् विवाहशुद्धिंप्रवदंतिसंतोपात्स्यादयोगेचरास्सुरम्याः इत्यतोमवमवर्षस्यमस

त्कं अथेतिद्वितीयजनुषोरनाद्यगर्भयोश्चेद्विवाहस्तर्हिस्कृतप्रदोविबुधैः पंडितैः शस्यते अत्राद्यगर्भराहित्यंसर्वथाविवक्षितं अथवाचेदनाद्यजनुषोरितिपठि
तव्यं तथाच्च्यवनः जन्मर्क्षेजन्ममासेवातारायामथजन्मनि जन्मलग्नेभवेद्वोढापुत्राद्यापतिवल्लभेति एतच्चानाद्यगर्भविषयम् आद्यगर्भेसाक्षान्निषेधात् १४
ज्येष्ठमासेविशेषशालिन्याह ज्येष्ठद्वंद्वमिति पुत्रोज्येष्ठः कन्याजेष्ठामासोपिज्येष्ठ. इत्येतत्त्रिज्येष्ठंयत्कदापिनैवयुक्तंनप्रशस्तम् ज्येष्ठमासेज्येष्ठयोर्वधूवरयो.
र्विवाहोनैवकार्यइत्यर्थ. यदात्वेकतरज्येष्ठत्वेज्येष्ठमासोभवति तदामध्यमंसंप्रदिष्टं अगतिविषयकमित्यर्थ. एकंज्येष्ठंअन्यद्वयमज्येष्ठंतदाशुभमेव वराहः
द्वौज्येष्ठौमध्यमौप्रोक्तावेकज्येष्ठ.शुभावहः ज्येष्ठत्रयंनकुर्वीतविवाहेसर्वसंमतम् अस्यापवादमाह केचिदिति सत्यावश्यकत्वेसूर्यवह्निगंकृत्तिकास्थंत्यक्त्वाज्ये

आद्यगर्भसुतकन्ययोर्द्वयोर्जन्ममासभतिथौकरग्रहः नोचितोथविबुधैःप्रशस्यतेचेद्द्वितीयजनुषःसुतप्रदः १४ ज्येष्ठद्वंद्वंमध्य
मंसंप्रदिष्टंत्रिज्येष्ठंनैवयुक्तंकदापि केचित्सूर्यंवह्निगंप्रोज्झ्यचाहुर्नैवान्योन्यंज्येष्ठयोःस्याद्विवाहः १५

ष्ठमासेपिज्येष्ठवरस्यकन्यायाः
विवाहः शुभइतिकेचिदूचुः एतच्चज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेइतिसमान्यतोमंगलकृत्यनिषेधेपिद्रष्टव्यम् भरद्वाजः ज्येष्ठेज्येष्ठस्यकुर्वीत भास्करेन्वानलस्थिते सो.
त्सवादीनिकार्याणिदिनानिदशवर्जयेदिति अत्रज्येष्ठपुत्रदुहित्रोर्ज्येष्ठमासवत् मार्गशीर्षेपिमंगलकृत्यनिषेधमाह भरद्वाजः मार्गशीर्षेतथाज्येष्ठे क्षौरं परिण
यव्रतम् आद्यगर्भदुहित्रोस्तुयत्नेनपरिवर्जयेदिति स्वयमपिज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेकेचिन्मार्गेपिनेष्यतइत्युक्तंप्राक् केचिद्ग्रहणंशिष्टाचाराभावादितिसूचि
यितुं नैवान्योन्यमिति ज्येष्ठायाःकन्यायाःज्येष्ठपुत्रेणसहविवाहोनैवस्यात् गर्गः ज्येष्ठायाः कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्यवैमिथः विवाहोनैवकर्तव्योयदिस्यान्नि
धनंतयोरिति १५ अथान्यंविशेषंहरिणीछंदसाह कृतपरिणयादिति निजकुलेइतिदेहलीदीपन्यायेनात्रापिसंबध्यते निजकुलेस्ववंशेकृतस्यपुत्रस्यपरि

मोविवाहः एकतरपक्षाश्रयेणमध्यम दिनाधिपेमेषवृषालिकुंभनृयुग्मनक्रार्कघटर्क्षसंस्थे माघद्वयेमाधवशुक्रयोश्चमुख्योथवाकार्तिकसौम्ययोश्चेवि
अथप्रसंगात्सौरचांद्रमासविधायकवचनानितेषांव्यवस्थाचलिख्यते तत्रकश्यपभृगु विवाहव्रतयज्ञेषुसौरमानंविधीयते गार्ग्योपि विवाहोत्सवयज्ञेषु
सौरमानंप्रशस्यते रुद्रगर्ग विवाहादौस्मृतःसौरोयज्ञादौसावनः स्मृतः इत्येवमादीनिसौरमासविधायकवचनानि अथचांद्रमासविधायकानि तत्रवसि
ष्ठ उद्वाहयज्ञोपनयनप्रतिष्ठातिथिव्रतक्षौरमहोत्सवाद्य पर्वक्रियावास्तुगृहप्रवेशाः सर्वेहिचांद्रेणविगृह्यतेतत् नारद यात्रोद्वाहव्रतक्षौर तिथिवर्षे
शनिर्णयम् पर्ववास्तूपवासादिकृत्स्नंचाद्रेणगृह्यते इत्यादीनि तत्रैकतरमासावलंबने अपरवैयर्थ्यंस्यादित्यत्रसमाधीयते यत्रसौरचांद्रमानाभ्यांमास-

अलिमृगाजगतेकरपीडनंभवतिकार्तिकपौषमधुष्वपि १३

शुद्धिरुपलभ्यते सउत्तमोविवाहः एकतरपक्षावलंबनेमध्यमइत्युक्तप्राक् मध्यमपक्षावलंबनेचअवस्थादेयाकन्याविषयेवेदितव्य अपरेपुनर्देशविवाह
यो तथातापिनीकृष्णयोर्मध्येसादोमासः प्रशस्यते अन्येषुसर्वदेशेषुसौरोमलविवाहयोः तथाविंध्याद्रेर्दक्षिणेभागेचांद्रोमासः प्रशस्यतेउदग्भागेतुविं
ध्यस्यसौरमानंविधीयते अन्येषुसर्वदेशेषुमिश्रमानंप्रकल्पयेदिति १३ अथमासप्रसंगाज्जन्ममासादिप्रयुक्तनिषेधविधीन् रत्नयोक्तयाह आद्येति य
स्मिन्चांद्रेमासेजन्मसजन्ममासः जन्मतिथिमारभ्यत्रिंशत्तिथ्यात्मकोमासोजन्ममासः यत्रमासेजन्मसजन्ममासइत्युच्यते पक्षद्वयमध्येप्रथमप्रकारेण
प्रतिपादितम् जन्मनक्षत्रजन्मतिथिः समाह्वरहद् जन्ममुहूर्तोपि सवाद्यगर्भयोः सुतकन्ययोर्द्वयोः करग्रहोविवाहोनोचित निषिद्धः वसिष्ठ स्वजन्ममा
सर्क्षतिथिक्षणेषुनैवासिकाद्यक्षणेषुनैवम् नोद्वाहमासाभ्युदयाभिकासीनैवाद्यगर्भेदिनयस्यापिच् पत्रदयवादोपिमासेनदिदिवसेवसिष्ठ इत्यादि

ॐ अथेतिद्वितीयजनुषोरनाद्यगर्भयोश्चेद्विवाहस्तर्हिंस्कृतप्रदोविबुधै पंडितै शस्यते अत्राद्यगर्भराहित्यंसर्वथाविवक्षितं अथवाचेदनाद्यजनुषोरितिपठि
तव्यं तथाचच्यवनः जन्मर्क्षेजन्ममासेवातारायामथजन्मनि जन्मलग्नेभवेद्वोढापुत्राद्यापतिवल्लभेति एतच्चानाद्यगर्भविषयम् आद्यगर्भेसाक्षान्निषेधात् १४
ज्येष्ठमासेविशेषशालिन्याह ज्येष्ठद्वंदमिति पुत्रोज्येष्ठ कन्याजेष्ठामासोपिज्येष्ठ. इत्येतत्त्रिज्येष्ठंयत्कदापिनैवयुक्तंनप्रशस्तम् ज्येष्ठमासेज्येष्ठयोर्वधूवरयो·
र्विवाहोनैवकार्यइत्यर्थ. यदात्वेकतरज्येष्ठत्वेज्येष्ठमासोभवति तदामध्यमंसंप्रदिष्टं अगतिविषयकमित्यर्थ· एकंज्येष्ठंअन्यद्वयमज्येष्ठंतदाशुभमेव वराह.
द्वौज्येष्ठौमध्यमौप्रोक्तावेकज्येष्ठ शुभावहः ज्येष्ठत्रयंनकुर्वीतविवाहेसर्वसंमतम् अस्यापवादमाह केचिदिति सत्यावश्यकत्वेसूर्येवन्हिगंकृत्तिकास्थंत्यक्त्वाज्ये

आद्यगर्भसुतकन्ययोर्द्वयोर्जन्ममासभतिथौकरग्रहः नोचितोथविबुधैःप्रशस्यतेचेद्द्वितीयजनुषःसुतप्रदः १४ ज्येष्ठद्वंद्वंमध्य
मंसंप्रदिष्टंत्रिज्येष्ठंचेन्नैवयुक्तंकदापि केचित्सूर्येवन्हिगंप्रोत्झ्यचाहुर्नैवान्योन्यंज्येष्ठयोःस्याद्विवाहः १५

ष्ठमासेपिज्येष्ठवरस्यकन्यायाः
विवाहः शुभइतिकेचिद्रूचु· एतच्चज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेइतिसमान्यतोमंगलकृत्यनिषेधेपिद्रष्टव्यम् भरद्वाजः ज्येष्ठेज्येष्ठस्यकुर्वीत भास्करेचानलस्थिते सो·
त्सवादीनिकार्याणिदिनानिदशवर्जयेदिति अत्रज्येष्ठपुत्रदुहित्रोर्ज्येष्ठमासवत् मार्गशीर्षेपिमंगलकृत्यनिषेधमाह भरद्वाज. मार्गशीर्षेतथाज्येष्ठेक्षौरंपरिण
यव्रतम् आद्यगर्भेदुहित्रोस्तुयत्नेनपरिवर्जयेदिति स्वयमपिज्येष्ठापत्यस्यनज्येष्ठेकेश्चिन्मार्गेपिनेष्यत इत्युक्तंप्राक् केचिद्ग्रहणंशिष्टाचाराभावादितिसूचि
यितुं नैवान्योन्यमिति ज्येष्ठायाःकन्यायाःज्येष्ठपुत्रेणसहविवाहोनैवस्यात् गर्गः ज्येष्ठाया. कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्यवैमिथः विवाहोनैवकर्तव्योयदिस्यान्नि
धनंतयोरिति १५ अथान्यंविशेषंहरिणीछंदसाह सुतपरिणयादिति निजकुलेइतिदेहलीदीपन्यायेनात्रापिसंबध्यते निजकुलेस्ववंशेसुतस्यपुत्रस्यपरि

णयात् षण्मासात् षण्मासमध्ये कृताकरपीडनकन्याविवाहो न स्यात् नारदः पुत्रोद्वाहात्पुत्रीविवाहो न कर्तुं नये नयोर्व्रतमुद्वाहान्मंडनादपि मुंडनमपि
नि तद्वदिति भिन्नकुले त्रिपुरुषमध्ये एकस्य कन्यापाणिग्रहणाद्विवाहान्मुंडनचौलोपनयनसमावर्तनादि वा तद्वत् षण्मासमध्ये न कार्यम् अथ कुले ऋतुत्रय
द्वयोर्मंडनान्नतु मुंडनम् प्रवेशान्निर्गमं चैव न कुर्यान्मंडनत्रयमिति अस्यापवादः शार्ङ्गीये व्रतसमावर्तनकर्णचौलके शान्तमेतानि वदन्ति तज्ज्ञाः सौरसूरस्क
न्त भवन्ति यस्माच्चत्वारि तस्मादिह मुंडनानि शुद्धासीमन्तके शान्तविवाहोपनयान्तु षट् गुरुमंडलमित्याहुस्तदन्यल्लघुमंगलम् ज्येष्ठकृत्यात्तु षण्मासेन कुर्यात्त शुभ
मंगलम् कुर्वन्ति मुनयः कन्निदन्यस्मिन्नपि वत्सरे लघु वा मंगलं कार्यं कार्यं नैमित्तिकं हि तु पुत्रोद्वाहात्प्रवेशः स्यात् कन्योद्वाहस्तु निर्गमः मुंडनं चौलमित्युक्तं व्रतोद्वाहौ तु मंग

सुतपरिणयात्षण्मासान्तः कृताकरपीडनं न निजकुले तद्वद्द्वामंडनादपि मुंडनम् न च सहजयोर्देये भ्रात्रोः सहोदरकन्यके सहज
कृतोद्वाहो द्वौ द्वार्धे शुभे न पितृक्रिया १६

लम् चौलमुंडनमवोक्तवर्जे स्वे हरणात्परम् मौंजीप्रभृत्यस्त कार्यमतो मौंजीन मुंडनम् अभिन्ने वत्सरे पि स्यात्त
द्वहत्पभेदयन् अभेदे दिवसस्यापि न कुर्यादेकमंडपे इति एषां समूलनं देशकाल संकटे सति योऽव्ययम् उक्तं च एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनोद्वाहने भवेन्नाशः न चैनर
एकैकदिनेप्याहु सकटेन शुभम् न मतिपिह्लग्नसमासेसकटेमहति एकोदरसम्भवयोरेकाहे भिन्नमंडपे काले इति निवासि सहनयोः सोदरयोर्भ्रात्रोः सहोदरक
न्यके न देये नोद्वाह्ये नारदः नैकजन्मनोः पुत्रयोरेकजन्ये तु कन्यके नूनकदापि हि द्वास्येनैकस्यामुंडनद्वयमिति अमन्तरो ः पुंकसप्तप्रयार्यस्तेनैकस्मैवरायसहोद
रकन्याद्वयमपि न देयम् न पुत्रीद्वयमेकस्मै प्रदद्यात्तु कदाचनेति वसिष्ठोक्तेः नसहजकृतोद्वाहो द्वार्धे शुभे कृतमुक्तं सजीवकृतानकृतेसरूपाणामेकशेषइत्ये
कशेषः कृतासुतो न पुमान्स्त्रियेत्येकशेषः कृतौ न कृतान कृतेन सुनौ वेति कृता इति कृतेकशेषेण द्वौ पुमान् स्त्रियेत्येकशेष सहनाम्नैककनामा

कर्मधारयः तेषांसोदरभ्रातृणांविवाह अब्दार्धेषण्मासमध्येनकार्य. उद्वाहइत्युपलक्षणम् ततश्चैकमातृजयोः पुत्रयोः कन्ययोर्वासमानसंस्कारोनका
र्यइत्यर्थ. वृद्धमनुः एकमातृजयोरेकवत्सरेपुरुषस्त्रियोः नसमानांक्रियांकुर्यान्मातृभेदेविधीयते समानक्रियामुंडनादिकाभिन्नमातृजोयोः समानक्रिया-
यांनदोषः नारदः समानापिक्रियाः कार्यामातृभेदेतथैवच विवाहोदुहितुः कार्योनविवाहःश्चतुर्दिनामितिभिन्नमातुर्दुहितुर्विवाहः समानक्रियायांयदिदिनच
तुष्टयमध्येनकार्यइत्यर्थ वसिष्ठेनविशेषउक्तः एकोदरप्रसूतानांनात्रकार्यत्रयंभवेत् भिन्नोदरप्रसूतानांनेतिशातातपोभवेदिति चौलोपनयनविवाह-
रूपकार्यत्रयम् आदौचौलंततोमौंजीविवाहश्चशक्रभप्रदः मातृभेदेबुधैरुक्तोमातुरैक्येनकर्हिचित् एवंसतिभिन्नोदरमगलमावश्यकत्वेग्रहभेदात् एक
ग्रहेआचार्यभेदाद्वाकार्यम् वसिष्ठः द्विशोभनंत्वेकगृहेनचेष्टंशक्रभंतुपश्चान्नवभिर्दिनैस्तु आवस्यकशोभनमुत्सवोवाद्वारेणवाचार्यविभेदतोवेति य
मलजातयोस्त्वयमपिनिषेधोनास्ति एकस्मिन्वत्सरेचैववासरेमंडपेतथा कर्तव्यंमंगलंस्वस्त्रोर्भ्रात्रोर्यमलजातयोः तत्रापिज्येष्ठानुक्रमेणकार्यम् ज्ये
ष्ठानुक्रमस्तुगर्भोत्पत्तिकक्रमेण तथाच भागवतेतृतीयस्कंधेहिरण्याक्षहिरण्यकशिपूत्पत्तौ प्रजापतिर्नामतयोरकार्षीद्यः प्राक्स्वदेहाद्यमयोरजाय-
त तंवैहिरण्यकशिपुंविदुः प्रजायतंहिरण्याक्षमसूतसाग्रतइति तथावैद्यकेआत्रेयसंहितायाम् यदाविशेद्द्विधाभूतंबीजंपुष्पेपरिक्षरत् तदाप्यवेद्द्विभाग
र्भःसूतिर्वेशविपर्ययात् तेनप्रथमंजातःकनिष्ठः अनंतरजातोज्येष्ठः अतएव यमयोश्चैवगर्भेतुजन्मतोज्येष्ठतामतेतिमनुनागर्भेजन्मत इत्युक्तंजन्मज्ये
ष्ठेनचाह्वानंस्रुब्रह्मण्यास्वपिस्मृतमितितुमनुवचनम् एककोशजातयमलविषयम् तथाचदेवलः यस्यजातस्ययमयोःपश्यंतिप्रथममुखम् संतानःपि
तरश्चैवतस्मिन्ज्यैष्ठ्यंप्रतिष्ठितमिति संतानोवशः यदातुपुंसोबलादिशयाद्रेतसोद्विधापातः तदाकोशद्वयेयमलोत्पत्तिः यदातुगर्भवायुनाएकस्मिन्नेवको
शेरेतसोद्वैधीभावस्तदाएककोशेएवयुगपद्यमलंजन्यते ननुस्त्रीणांविवाहउपनयनस्थानइतिस्मृतेः कन्याविवाहस्यपुत्रोपनयनस्यचसमानत्वमिति

णयात् षण्मासात् षण्मासमध्ये कृताकरपीडनकन्याविवाहो न स्यात् नारदः पुत्रोद्वाहात्परं पुत्रीविवाहो न ऋतुत्रये न तयोर्व्रतमुद्वाहान्मण्डनादपि मुण्डनमि
ति तद्वदिति निजकुले त्रिपुरुषमध्ये पुंसः कन्याया वा मण्डनाद्विवाहान्मुण्डनचौलोपनयनसमावर्तनादि वा न कुर्यात् षण्मासमध्ये न कार्यम् अभिः कुले ऋतुत्रया
दर्वाग्मण्डनान्न तु मुण्डनम् प्रवेशान्निर्गमं चैव न कुर्यान्मण्डनं च यामिति अत्र विशेषः शार्ङ्गीये व्रतसमावर्तनकर्णवेधचौलकेशान्तमेतानि वदन्ति तज्ज्ञाः क्षौरमुरस्क
न्यमवतिर्यस्मात्ततारितस्मादिह तु इनानि चूडासीमन्तके शान्तविवाहोपनयान्तु भाः गुरुमण्डलमित्याहुस्तदन्यल्लघुमङ्गलम् ज्येष्ठकृत्सात्तु षण्मासं न कुर्याल्लघुमङ्ग
लम् कुर्वन्ति मुनयः केचिदन्यस्मिन्नपि वत्सरे लघुनामङ्गलकार्यकार्येनैमित्तिकाहिनु पुत्रोद्वाहात्प्रवेशोऽस्मै कन्योद्वाहस्तु निर्गमः मुण्डनं चौलमित्युक्तं व्रतोद्वाहौ तु मङ्ग

सुतपरिणयात्षण्मासान्तः कृताकरपीडनं च निजकुले न हि द्वाममण्डनादपि मुण्डनम् न च सहजयोर्द्वये भ्रात्रोः सहोदरकन्यके सहज
कृतोद्वाहोद्वाधः शुभो न पितृक्रिया १६

लम् चौलमुण्डनमेवोक्तं वर्जयेद्दूरणात्परम् मौञ्जीप्रभृतयः कार्या यतो मौञ्जीनमुण्डनम् भिन्नेऽपि वत्सरेऽपि स्यान्त
दहृत्तमभेदयत् अभेदे दिवसस्यापि न कुर्यादेकमण्डपे इति एषां समूलत्वे देशकाल संकटे सा विशेषज्ञम् उक्तं च एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनोद्वाहनेऽसन्नाशः नवांतर
एवैकदिनेऽप्याहुः संकटे न शुभं न मतिपितृलग्नसमासे संकटे महति एकोदरसंभवयोरेकाहे भिन्नमण्डपे काले इत्यनेनेति सहजयोः सोदरयोर्भ्रात्रोः सहोदरक
न्यके न देये न चोद्वाह्ये नारदः नैकजन्मनोः पुंसोरेकजन्ये तु कन्यके नूनं कदाचित्सु धर्मे नैकदा मुण्डनद्वयमिति भमवरुतो। मुकसमुच्चयार्थस्तेनैकस्मै वराय सहोद
रकन्याद्वयमपि न देयम् न पुंभिद्वयमेकस्मै दद्यात्तु कदापि न इति यासिष्ठोक्तेः नसहजकृतोद्वाहोद्वादार्पप्रभृति कृतमप्युक्तं च कृतान्वकृतेसमरूपाण मेकशोपर्युपे
कृताप. कृतासुतो न पुमान् भिर्येत्येकोप कृतैन कृतान कृतेन सुनौ वेजि कृता. इति कुलेऽन्योपमा इदं पुमान् स्त्रिये वेकोप सहजाश्च ने कृताश्च कृतान्येति

श्येसतिगुणद्वयम् भक्ष्ये एकोगुण. वैरेगुणाभाव· २३ अथताराकूटमनुष्टुभाह कन्यर्क्षादिति कन्यानक्षत्राद्वरनक्षत्रंयावद्गणयेत् तथावरनक्षत्रादपि कन्यानक्षत्रगणयेत् ततोवशिष्टकेनवभिर्भक्ते यदवशिष्टं तच्चेत्त्रिपंचसप्तमितंभवेत्तदा ऽसदशुभंस्मृतम् अन्यथाएकद्वित्रिचतु षडष्टनवमितंचेत्तदाशुभम् उ- भयत्रापित्रिपंचाद्रिमितेशेषेताराम्मैत्रीनास्त्येवगुणाभावः एकत्रचेत्तदार्द्धमैत्रीतदा सार्द्धैकोगुण. उभयत्रापिचेत्त्र्यादिशेषाभाव. तदापूर्णमैत्रीगुणत्रयम् २४ अ थयोनिकूटंशार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह अश्विन्यंबुपयोरिति अश्विनीशततारकयोर्हयो ऽश्वोनिरुक्त. एवंस्वातीहस्तयो कासरोमहिषः लुलायोमहिषोवाहद्विष- त्कासरसैरिभाइत्यमरोक्तेः वर्णःश्रवणः अंबुपूर्वाषाढातयोर्वानरो मर्कट. चांद्रंमृग. अजयोनिर्ब्रह्मातद्भंरोहिणीतयोरहिः सर्पः कुरंगोहरिणः अनुराधाज्येष्ठयोः

हित्वामृगेंद्रंनरराशिवश्याः सर्वेतथैषांजलजाश्चभक्ष्याः सर्वेपिसिंहस्यवशेविनालिंज्ञेयंनराणांव्यवहारतो ऽन्यत् २३ कन्य र्क्षाद्वरभंयावत्कन्याभंवरभादपि गणयेन्नवतच्छेषेत्रिष्वद्रिभमसत्स्मृतं २४ द्वीशभंविशारवान्त्रियोर्व्याघ्रः बुध्न्यर्क्षंउत्तराभाद्र

पदा अर्यमोत्तराफाल्गुनीतयोर्गौर्योनिः अन्यत्स्पष्टम् फलमाह पादगयोरिति एकस्मिन्पादेचरणेगतयोरुक्तनक्षत्रयोन्योः परस्परमहावैरंभवेत् यथा अश्विन्यंबुपयोर्हन्योनिगदितः स्वात्यर्कयोः कासरइतिपाद· तत्रोक्तयोर्भयोन्योरश्वमहिषयोर्महावैरम् एवंसिंहहास्तिनोरित्यादि एतत्फलमा ह अत्रि· एकयोनिषुसंपत्स्यैदंपत्योःसंगमःसदा भिन्नयोनिषुमध्य. स्यादरिभावोनचेत्तयोः योनेरथोवैरभावः सतुकार्येवियोगद. राशिवश्यनय- द्यस्तिकारयेन्नतुदोषभाक् अत्रातिवैरवैरोदासीनमैत्रातिमैत्रक्रमेणगुणविभाग. गोव्याघ्रादीना अतिवैरंतत्रगुणाभावः शुनकमार्जारादीनांवै रंतत्रैकोगुणः अश्वमेषादीनामौदास्यम् तत्रगुणद्वयम् गोमेषादीनांमैत्रंतत्रगुणत्रयम् एकयोनौअतिमैत्रंतत्रगुणचतुष्टयम् २५ २६ अथग्रह

स्तमविवक्षितन्योविनिषधेमौजीवधनानतरमूलाश्लेपादौ पोनास्तीत्युक्तं मूलाश्लेषाद्यदोषा पुसामौन्यांविनश्यतीति भूपालवल्लभवचनादिति तन्न मूलाश्लेषादोष मूदविषय पर्यवस्यातितथान्यषोत्पन्न पुमान्पत्न्यघनमभनावाहेति विशाखोत्पन्नश्च पत्न्यनुजमनूनामहेति उक्तंच कलत्रपरलेपत्यग्रजामघ्नपाह विस्पेपउक्षंज पुमान् तथा भार्यानुजानैरात्नुनं इतिद्विदैवज इत्युक्तम् तत्परिहारश्च तत्रैव मूलाद्यपादजोश्च धौतथाश्लेषापपादजो ईशाद्य पद्मौ दुश्चैतद्वन्त्येद्यासपादजाविति श्वेशाविधास्योत्पन्नपुमः दोषतत्परिहारनिरूपणप्रपेषुदष्टव्यादुपेस्यम २० अथाष्टकूटानांनामान्यनुष्टुभाह वर्ण

ईशाद्यपादत्रयजाकन्यादेवरसौख्यदा मूलांत्यपादसार्पाद्यजातौतयो शुभौ २० वर्णोवश्यतथाताराधोनिश्चग्रहमैत्रकं गणमैत्रभकूटंचनाडीचैतेगुणाधिका २१ द्विजाझषालिकर्कटास्ततोनृपाविशो ध्रिजा वरस्यवर्णतोधिकावधूर्नशस्यतेबुधै २२ इति एतेवर्णादि

मैत्र्यास्त्वष्टौगुणाधिकाः स्यु यथावर्णमैत्र्यामेकोगुण वश्येद्वावित्यादि २१ तत्रादौवर्णकूटंप्रमाणिकयाह द्विजाइति मीनकर्कटवृश्चिकाद्विजा ब्राह्मणाः नतो नेतरमन्येमेषसिंहधनुराशयोनृपा क्षत्रियाः वृषकन्यामकरविशोवैश्या मिथुनतुलाकुंभाः अंघ्रिजा शूद्रा तत्रवरवधूराश्योर्वर्णौज्ञात्वावरस्यवर्णतोब्राह्मणादिकाधूरधिकाश्रेष्ठवर्णात्तु धेर्नशस्यते किंतुसमाहीनावाशस्यत इत्यर्थः एकोगुणः सदृग्वर्णेतथावर्णोत्तमेवरे हीनवर्णेवरेभून्येकेप्याहुः सदृशोदशामिमि २२ अथवश्यकूटमिद्रवज्रयाह हित्वेतिनरराशयो मिथुनकन्यातुलाएषामेषादय सर्वेपिसिंहस्यभक्ष्यवश्याः ननुलक्ष्मचराणांसमानवस्यात् कथंवश्यकत्वत्व ग्राहअवजास्तुभक्ष्याइति एषानरराशीनांजलजाः मकरकुंभमीन [illegible] सिंहस्यापिवृश्चिकं विनासर्वेच स्याः अन्यदस्तुक्तंचयुग्मदानांजलचराणामस्यावर्षनराणाः

श्येसातिगुणद्वयम् भक्ष्ये एकोगुण. वैरेगुणाभाव. २३ अथतारकूटमनुष्टुभाह कन्यक्षादात कन्यानक्षत्रांद्दरनदानचापेम...
कन्यानक्षत्रगणयेत् ततोवशिष्टकेनवभिर्भक्ते यदवशिष्टंतच्चेत्त्रिपञ्चसप्तमितंभवेत्तदाऽसदशुभंस्मृतम् अन्यथाएकद्वितु षडष्टनवमितंचेत्तदाशुभम् उ-
भयत्रापित्रिपञ्चाद्रिमितेशेषेतारामैत्रीनास्त्येवगुणाभावःएकत्रचेत्तदार्द्धमैत्रीतदासार्द्धैकोगुण उभयत्रापिचेत्त्र्यादिशेषाभाव. तदापूर्णमैत्रीगुणत्रयम् २४ अ
थयोनिकूटंशार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह अश्विन्यंबुपयोरिति अश्विनीशततारकयोर्हयोऽश्वोनिरुक्त. एवंस्वातीहस्तयो. कासरोमहिषःलुलायोमहिषोवाहद्विष-
त्कासरसैरिभाइत्यमरोक्तेः वर्ण.श्रवणःअबुपूर्वाषादातयोर्वानरोमर्कटःचांद्रंमृगः अब्जयोनिर्ब्रह्मातद्भंरोहिणीतयोरहिःसर्प.कुरंगोहरिणः अनुराधाज्येष्ठयोः

हित्वामृगेंद्रंनरराशिवश्याःसर्वेतथैषांजलजाश्चभक्ष्याः सर्वेपिसिंहस्यवशेविनालिङ्ज्ञेयंनराणांव्यवहारतोऽन्यत् २३ कन्य
र्क्षाद्दरभंयावत्कन्याभंवरभादपि गणयेन्नवतच्छेषेत्रिष्वद्रिभमसत्स्मृतं २४ द्वीशभंविशाखावाचित्रयोर्व्याघ्रः बुध्न्यर्क्षंउत्तराभाद्र

पदा अर्यमोत्तराफाल्गुनीतयोर्गौर्योनि. अन्यत्स्पष्टम् फलमाह पादगयोरिति एकस्मिन्पादेचरणेगतयोरुक्तनक्षत्रयोन्योः परस्परमहावैरंभवेत्
यथा अश्विन्यंबुपयोर्हन्योनिगदित स्वात्यर्कयो. कासरइतिपादः तत्रोक्तयोर्भयोन्योरश्वमहिषयोर्महावैरम् एवंसिंहहस्तिनोरित्यादि एतत्फलमा
ह अत्रि. एकयोनिषुसंपत्स्यैदंपत्यो.संगमःसदा भिन्नयोनिषुमध्य.स्यादरिभावोनचेत्तयो. योनेरथोवैरभाव. सतुकार्येवियोगद. राशिवश्यञ्चय-
द्यस्तिकारयेन्नतुदोषभाक् अत्रातिवैरवैरोदासीनमैत्रातिमैत्रक्रमेणगुणविभाग गोव्याघ्रादीना अतिवैरंतत्रगुणाभावः श्वनकमार्जारादीनावै
रंतत्रैकोगुणः अश्वमेषादीनामौदास्यम् तत्रगुणद्वयम् गोमेषादीनामैत्रंतत्रगुणत्रयम् एकयोनौअतिमैत्रंतत्रगुणचतुष्टयम् २५ २६ अथग्रह

स्तमपिवाक्षिनन्योविर्निषधेमौञ्जीबंधनानन्तर मूलाश्लेपादोपोनास्तीत्युक्तं मूलव्यालोद्भवादोषा पुंसामौञ्ज्याविनश्यन्तीति भूपालवल्लभवचनादिति तन्न
मूलाश्लेपादोपः मूलविषय पर्यवस्यतितथान्येषोत्पन्न पुमान्मल्पधनमग्रजावाहीति विशाखोत्पन्नश्च पत्न्यनुजमनुजामूहेतिउक्तंच कलत्रपटलेपत्यग्र
जामनुजपाहतिज्येष्ठक्षजःपुमान् तथाभार्यानुजांनैवातुलं हतिहिदैवज्ञइत्युक्तम् तत्परिहारश्च तत्रैव मूलान्त्यपादजोश्लेषीनथाश्लेषाद्यपादजौ द्वीशास्य पाद
जोदुर्जेनहूज्ज्येष्ठास्यपादजातिति ज्येष्ठाविशाखोत्पन्नपुंसः दोषतत्परिहारनिरूपणाय धिष्णुद्वंद्वात्यादुपेस्यम् २० अथाष्टकूटानां नामान्युक्तमाह वर्णो

द्वीशाद्यपादत्रयजाकन्यादेवरसौख्यदा मूलान्त्यपादसार्पाद्यजातौतयो शुभौ २० वर्णोवश्यंतथातारायोनिश्चग्रहमैत्रकं गणमैत्रंभ
कूटंनाडीचैतेगुणाधिकाः २१ द्विजाझषालिकर्कटास्ततोनृपाविशोऽघ्रिजा वरस्यवर्णतोधिकावधूर्नशस्यतेबुधैः २२

मैत्र्यासत्यांगुणाधिकाःस्युः यथावर्णमैत्र्यामेकोगुणः वश्येद्वावित्यादि २१ तत्रादौवर्णकूटप्रमाणिकयाह द्विजाइति मीनकर्कटवृश्चिकाद्विजाः ब्राह्मणाः नवो इति एतेवर्णादि
नंतरमन्येमेषसिंहधनुराशयोनृपा क्षत्रिया वृषकन्यामकरविशोवैश्या मिथुनतुलाकुंभा अंघ्रिजा शूद्रा तत्रवरवधूराश्योर्वर्णौज्ञात्वा वरस्यवर्णतोब्राह्मणादि
कापधूरधिकाश्चेत्सवर्णावधूर्नैशस्यते किंतुसमाहीनावाशस्यते इत्यर्थः एकोगुणः सदृशवर्णेतथावर्णोत्तमेवरे हीनवर्णेवरेशून्यंकेप्याहुः सदृशेदलमिति २२
भयनरषकूटमिदंवज्यमाह हित्वेतिनरराशयो मिथुनकन्यातुलाएषामेषादयःसर्वेपिसिंहस्यवश्यास्युः ननुलक्ष्मणराणांसिंहानवस्यात् कथंतदुक्तस
गाहजलजानांतुभक्ष्याइति एषांनरराशीनांजलजाः मकरकुंभमीनकर्कास्तुभक्ष्याः किंपुनर्वश्यावृत्तिरुक्तायितुशब्दः सिंहस्यात्मिवश्यंविना पु-
श्या सन्यदस्तुक्तंतुप्पदानांजलचराणांवश्यावनचराणांमनुष्याणांव्यवहारतोऽयम् [illegible]

श्येसतिगुणद्वयम् भक्ष्ये एकोगुण. वैरेगुणाभाव २३ अथताराकूटमनुष्टुभाह कन्यर्क्षादिति कन्यानक्षत्राद्वरनक्षत्रंयावद्गणयेत् तथावरनक्षत्रादपि कन्यानक्षत्रंगणयेत् ततोवशिष्टकेनवभिर्भक्ते यदवशिष्टं तच्चेत्त्रिपचसप्तमितं भवेत्तदा ऽसदशुभंस्मृतम् अन्यथाएकद्वित्रिचतु षडष्टनवमितंचेत्तदाशुभम् उभयत्रापित्रिपंचाद्रिमितेशेषेताराम मैत्रीनास्त्येवगुणाभावः एकत्रचेत्तदार्द्धमैत्रीतदासार्द्धैकोगुणः उभयत्रापिचेत्त्र्यादिशेषाभाव. तदापूर्णमैत्रीगुणत्रयम् २४ अथयोनिकूटंशार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह अश्विन्यंबुपयोरिति अश्विनीशततारकयोर्हयोऽश्वोनिरुक्त. एवंस्वातीहस्तयो कासरोमहिष लुलायोमहिषोवाहद्विषत्कासरसैरिभाइत्यमरोक्तेः वर्णः श्रवणः अबुपूर्वाषाढातयोर्वानरोमर्कटः चांद्रंमृग. अजयोनिर्ब्रह्मातद्भंरोहिणीतयोरहिः सर्प. कुरंगोहरिणः अनुराधाज्येष्ठयोः

हित्वामृगेंद्रंनरराशिवश्याः सर्वेतथैषांजलजाश्चभक्ष्याः सर्वेपिसिंहस्यवशेविनालिंज्ञेयंनराणांव्यवहारतोऽन्यत् २३ कन्यर्क्षाद्वरभंयावत्कन्याभंवरभादपि गणयेन्नवत्तच्छेषेत्रिष्वद्रिभमसत्स्मृतं २४

द्वीशभंविशाखाचित्रयोर्व्याघ्रः बुध्न्यर्क्षंउत्तराभाद्रपदा अर्यमोत्तराफाल्गुनीतयोर्गौर्योनि. अन्यत्स्पष्टम् फलमाह पादगयोरिति एकस्मिन्पादेचरणेगतयोरुक्तनक्षत्रयोन्योः परस्परमहावैरंभवेत् यथा अश्विन्यंबुपयोर्हयोनिगदित स्वात्यर्कयोः कासरइतिपादः तत्रोक्तयोर्भयोन्योरश्वमहिषयोर्महावैरम् एवंसिंहहास्तिनोरित्यादि एतत्फलमाह अत्रि. एकयोनिषुसंपत्त्येदंपत्योःसंगम सदा भिन्नयोनिषुमध्य स्यादरिभावोनचेत्तयोः योनेरथोवैरभावः सतुकार्येदियोगद. राशिवश्यंचयद्यस्तिकारयेन्नतुदोषभाक् अत्रातिवैरवैरोदासीनमैत्रातिमैत्रक्रमेणगुणविभाग गोव्याघ्रादीना अतिवैरंतत्रगुणाभावः श्वनकमार्जारादीनावैरंतत्रैकोगुणः अश्वमेषादीनामौदास्यम् तत्रगुणद्वयम् गोमेषादीनांमैत्रंतत्रगुणत्रयम् एकयोनौअतिमैत्रंतत्रगुणचतुष्टयम् २५ २६ अथग्रह

स्तमविवक्षितस्योतिर्निबंधेमौञ्जीबंधनानंतरमूलाश्लेषादोषो नास्तीत्युक्तं मूलव्यालोद्भवादोषा पुंसामौञ्ज्यांविनश्यन्तीति भूपालवल्लभवचनादिति तन्न
मूलाश्लेषादोषः मृद्विषय पर्यवस्यति तथाश्लेषोत्पन्न पुमान्पत्न्यभर्जेमयत्नांवाहेति विशाखोत्पन्नम पत्यनुजमनुजामूहेति उक्तंच कन्यानृपश्लेषसम
जामयत्नपाहविन्यपदज पुमान् तथा भार्यानुजांचैवानुजेहानिदैवज इत्युक्तम् तत्परिहारश्चतत्रैव मूलांत्यपादजोश्लेषो तथाश्लेषाद्यपादजो दीशांत्यपाद
जो दुष्टो न हृश्येष्ठांत्यपादजाविति श्लेषाविशाखोत्पन्नपुंस दोषतत्परिहारनिरूपणमथमूलस्थत्वादुपेक्ष्यम् २० अथाष्टकूटानानामान्यतृष्णुभाह वर्ण

मा० ई

द्वीशाद्यपादजयनाकन्यादेवरसौख्यदा मूलांत्यपादसार्पाद्यजातौतयो शुभौ २० वर्णोवश्यंतथातारायोनिश्चग्रहमैत्रकं गणमैत्रभ
कूटंचनाडीचैतेगुणाधिकाः २१ द्विजाझषालिकर्कटास्ततोनृपाविशो ऽघ्रिजा वरस्यवर्णतोधिकावधूर्नशस्यतेबुधैः २२ इति एतेवर्णादि

मेभ्यास्तांगुणाधिकाः स्यु यथावर्णामेभ्याभेकोगुण वश्येद्वावित्यादि २१ तत्रादौवर्णकूटप्रमाणित्याह द्विजाइति मीनकर्कटवृश्चिकाद्विजाः ब्राह्मणाः त
नंतरमन्येमेषसिंहधनुराशयोनृपाः क्षत्रियाः वृषकन्यामकराविशोवैश्याः मिथुनतुलाकुंभाः अंघ्रिजाः शूद्राः तत्रवरवधूराश्योर्वर्णाज्ञात्वावरस्यवर्णतोब्राह्मणादि
काधूरधिकाश्चेत्सवर्णात्वधूर्नशस्यते किंतुसमाहीनावाशस्यत इत्यर्थः एकोगुणः सदृग्वर्णेतथावर्णोत्तमेवरे हीनवर्णेवरेशून्यंकेप्याहुः सदृशेदलमिति २२
अथवश्यकूटमिदंवज्यपाह द्विलेतिनरराशयो मिथुनकन्यातुलाएषामपादयः सर्वेपिसिंहस्यवश्याः नतुजलचराणांसहानवस्थात् कथंचभक्षकत्वात
थाहजलजास्तुभस्यादिति एषांनरराशीनांजलजाः मकरकुंभमीनकर्कास्तुभक्ष्याः किंपुनर्वक्तव्यानृतिसूत्रयितुतुशब्दः सिंहस्यापिसंयोगाभिकविनासर्वेच-
स्याः भन्यदप्युक्तंनृपदानांजलचराणांपश्चावश्यनराणाम

तीलघूनिअश्विनीपुष्यहस्ताः एतानिनवभान्यमरगणोदेवगणइति २९ निजेति स्वस्वगणेविद्यमानयोः स्त्रीपुरुषनक्षत्रगणयो रत्युत्तमाप्रीतिःस्यात् अमरमनुजयोर्देवमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोः परस्परंप्रीतिर्मध्यमास्यात् असुरमनुजयोराक्षसमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युरेवप्रदिष्टः प्रबलदुर्बलन्यायेनमनुष्यगणस्यैवनाशः शार्ङ्गीयेरक्षोगणः पुमान्चेत्स्यात्कन्याभवतिमानवी केपीच्छंतितदोद्वाहंव्यस्तंकोपीहनेच्छति एततुल्यन्यायाद्देवराक्षसयोरपिद्रष्टव्यम् अस्यापवादमाहगर्गः रक्षोगणोयदापुंसाकुमारीनृगणाभवेत् सद्भकूटंखगप्रीतिर्योनिः शुद्धंशुभंनदेति अत्रेयंगुणकल्पना नररक्षसोर्महद्वैरं तत्र

मित्रेचास्यरिपुः शशीगुरुशनिक्ष्माजाःसमागीष्पतेर्मित्राण्यर्ककुजेंदवोबुधसितौशत्रूसमः सूर्यजः मित्रेसौम्यशनीकवेः शशिरवी शत्रूकुजेज्यौसमौमित्रेशुक्रबुधौशनेः शशिरविक्ष्माजाद्विषोऽन्यःसमः २८ रक्षोनरामरगणाःक्रमतोमघाहिवस्विंद्रमूलवरुणानलतक्षराधाः पूर्वोत्तरात्रयविधातृयमेशभानिमैत्रादितींदुहरिपौष्णमरुल्लघूनि २९ निजनिजगणमध्येप्रीतिरत्युत्तमास्यादमरमनुजयोः सामध्यमासंप्रदिष्टा असुरमनुजयोश्चेन्मृत्युरेवप्रदिष्टोदनुजविबुधयोःस्याद्वैरमेकांततोऽत्र ३० मृत्युःषडष्टकेज्ञेयोऽपत्यहानिर्नवात्मजे द्विर्द्वादशेनिर्धनत्वंद्वयोरन्यत्रसौख्यकृत् ३१

गुणाभावः देवरक्षसोर्वैरंतत्रगुणाभावः देवमनुष्यत्वेचत्वारः गणैकत्वेषड्गुणाः ३० अथराशिकूटमनुष्टुभाह मृत्युरिति स्त्रीपुरुषयोः परस्परषष्ठाष्टमराशित्वेसतिमृत्युर्ज्ञेयः एवंनवात्मजेनवपंचमेऽपत्यानांहानिः एवंद्विद्वादशेनिर्धनत्वंदारिद्र्यंस्यात् अन्यत्रतृतीयैकादशेचतुर्थदशमेसमसप्तमेवासतिसौख्यंकृत्पाणिपीडनंस्यात् ३१ अथास्यदुष्टभकूटस्यपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह प्रोक्तेइति स्त्रीपुरुषराश्योर्द्वयोरेकाधिपत्येसतिएकस्वामिकत्वेसतिप्रोक्तेदुष्टभकूटेषडष्टकादावपिविवाहःशुभोगदितः तथामेषवृश्चिकयोः तुलावृषभयोर्वानवपंचमेत्वेकाधिपत्या

मैत्रीशार्दूलविक्रीडिताभ्यामाह मित्राणीति मित्रेचेनिगुमण सूर्यस्यभौमगुरुचंद्रा मित्राणिशुक्रशनीअस्यवैरिणौअस्यसौम्योबुध सम विधो
श्चंद्रस्यबुधरवीमित्रेपुनरस्यविधोर्द्विषत् शत्रुर्नास्ति मंगलगुरुशुक्रशनय समाएव अथभौमस्यगुरुचंद्रसूर्या मित्राणिबुध शत्रु शुक्रशनीसमौ अथश
शभृत्सुनो बुधस्यासिताहस्करौ शुक्ररवीमित्र अस्यबुधस्यशशीशत्रु गुरुशनिभौमा समा अथगीष्पतेर्गुरो सूर्यभौमचंद्रा मित्राणिबुधशुक्रौशत्रूसू
र्यजःशनिःसम अथकवे शुक्रस्यबुधशनीमित्रेचंद्रसूर्यौशत्रू कुजगुरूसमौअथशनेः शुक्रबुधौमित्रेरविचंद्रभौमाद्विषोवैरिणः अन्योगुरु सम अत्रगुण

अश्विन्यम्बुपयोर्हयोनिगदित स्वात्यर्कयो कासर सिंहोवस्वजपाद्भयो समुदितोयाम्यान्त्ययो कुंजर मेषोदेवपुरोहितानलभयो
कर्णाम्बुनोर्वानरःस्याद्वैश्वाभिजितोस्तथैवनकुलश्चाद्राभयोन्योरहि २५ ज्येष्ठामित्रभयो कुरंगउदितोमूलार्द्रयो श्वातथामार्जारोदि
तिसार्पयोरथमघायोन्योस्तथैवोदरु व्याघ्रोद्वीशभचित्रयोरपिचगौरर्यम्णबुध्न्यर्क्षयोर्योनि पादगयो परस्परमाहावैरं भयोन्या
स्त्यजेत् २६ मित्राणिद्युमणे कुजेज्यशशिन शुक्रार्कजौवैरिणोसौम्यश्चाश्विसमोविधोर्बुधरवीमित्रेनचास्याद्विषत् शेषाश्चास्यसमाकु
जस्यसुहृदश्चंद्रेज्यसूर्याबुध शत्रु शुक्रशनीसमौचशशभृत्सूनो सिताहस्करौ २७ विचार तत्रैक्यधिपत्वेपरस्परमित्रत्वेपंचगुणाः स
मित्रत्वेचत्वार उभयसमत्वेत्रयोगुणाः मित्रवैरेगुणद्वयसमवैरेएकगुण परस्परवैरेगुणाभाव २७ २८ अथगणकूटवसंततिलकयाशालिन्याचाह
रक्षोनरेति स्त्रिजभिजेतिक्रमतोरक्षोनरामरगणा पादत्रयेणोच्यंते तत्रचित्राराधाविशाखा मघादि एतत्सर्वतनक्षत्राणिरक्षोगण पूर्वात्रयमुत्तरात्र-
यविधातारोहिणी यमोभरणीईशआर्द्राएतानिभानिनरगणोमनुष्यगण मैत्रमनुराधाअदितिः पुनर्वसुः इंदुर्मृग हरिः श्रवणःपौष्णरेवतीमरुत्स्वा

तीलघूनिअश्विनीपुष्यहस्ताः एतानिनवभान्यमरगणोदेवगणइति २९ निजेति स्वस्वगणेविद्यमानयोः स्त्रीपुरुषनक्षत्रगणयो रत्युत्तमाप्रीतिःस्यात् अमरमनुजयोर्देवमनुष्ययोःस्त्रीपुरुषयोःपरस्परंप्रीतिर्मध्यमास्यात् असुरमनुजयोराक्षसमनुष्ययोःस्त्रीपुरुषयोर्मृत्युरेवप्रदिष्टःप्रबलदुर्बलन्यायेनम नुष्यगणस्यैवनाशः शार्ङ्गीयेरक्षोगणः पुमान्चेत्स्यात्कन्याभवतिमानवीकेपीच्छतितदोद्वाहंव्यस्तंकोपीहनेच्छति एततुल्यन्यायाद्देवराक्षसयोरपिद्रष्टव्य म् अस्यापवादमाहगर्गः रक्षोगणोयदापुंसांकुमारीनृगणाभवेत् सद्भकूटंखगप्रीतिर्योनि शुभंशुभंतदेति अत्रेयंगुणकल्पना नररक्षसोर्महद्वैरं तत्र

मित्रेचास्यरिपुःशशीगुरुशनिक्ष्माजाःसमागीष्पतेर्मित्राण्यर्ककुजेंदवोबुधसितौशत्रूसमःसूर्यजः मित्रेसौम्यशनीकवेःशशिरवी शत्रूकुजेज्यौसमौमित्रेशुक्रबुधौशनेःशशिरविक्ष्माजाद्विषोऽन्यःसमः २८ रक्षोनरामरगणाःक्रमतोमघाहिवस्विंद्रमूलवरुणानलत क्षराधाः पूर्वोत्तरात्रयविधातृयमेशभानिमैत्रादितींदुहरिपौष्णमरुल्लघूनि २९ निजनिजगणमध्येप्रीतिरत्युत्तमास्यादमरमनुजयोः सामध्यमासंप्रदिष्टा असुरमनुजयोश्चेन्मृत्युरेवप्रदिष्टोदनुजविबुधयोःस्याद्वैरमेकांततोऽत्र ३० मृत्युःषडष्टकेज्ञेयोऽपत्यहानिर्नवा त्मजेद्विर्द्वादशेनिर्धनत्वंद्वयोरन्यत्रसौख्यकृत् ३१

गुणाभावः देवरक्षसोर्वैरंतत्रगुणाभावः देवमनुष्यत्वेचत्वारः गणैकत्वेषड्गुणाः ३० अथराशिकूट मनुष्टुभाह मृत्युरिति स्त्रीपुरुषयोः परस्परषष्ठाष्टमराशित्वेसतिमृत्युर्ज्ञेयः एवंनवात्मजेनवपंचमेऽपत्यानांहानिः एवंद्विद्वादशेनिर्धनत्वंदारिद्र्यंस्यात् अन्यत्र तृतीयैकादशेचतुर्थदशमेसमसप्तमेवासतिसौख्यंकृत्वाणिपीडनंस्यात् ३१ अथास्यदुष्टभकूटस्यपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह प्रोक्तेइति स्त्रीपुरुषरा श्योर्द्वयोरेकाधिपत्येसतिएकस्वामिकत्वेसतिप्रोक्तेदुष्टभकूटेषडष्टकादावपिविवाहः शुभोगादितः तथामेषवृश्चिकयोः तुलावृषभयोर्वानवपंचमेत्वेकाधिपत्या

भाव द्विर्द्वादशे मकरकुंभयो अथवा राशीश्वरयोः राशिस्वामिनो सौहृदे मैत्रेऽपि यदि नाडीनक्षत्रयोः शुद्धिर्वेधेन भवेत्तदापि दुष्टकूटके विवाह शुभम्
यथा षडष्टके मीनसिंहराश्योर्नवपञ्चमे मेषधनुषोर्द्विर्द्वादशे मीनमेषयोरित्यादि तथा वसिष्ठ द्विर्द्वादशो वा नवपञ्चमे वा षडष्टके राक्षसयोषितो वा एकाधि
पत्ये भवने शमैत्रे शुभाय पाणिग्रहणं विधेयमिति अन्यत्र विषमात्कन्यकाराशे षष्ठपञ्चाष्टकं न सत् समात्सप्तशुभं ज्ञेयं विपरीतं न शोभनम् अन्यर्क्षे
शयोरिति अन्यर्क्षप्रीतिषट्काष्टकादिभ्योऽन्यराशौ राशिस्वामिनो परस्परशत्रुत्वे वा सति भेशयोस्तद्राशिनवांशस्वामिनोर्बलित्वे सति तेस्या
नाम् बलितं नसारित्वं प्रथमाद्विवचनान्तपदं बलित्वे उच्चादिस्थानस्थितत्वेन सबलत्वे सखिता परस्परमैत्री ते उभे चेद्भवतः तथा नाड्यर्क्षशुद्धौ ना

प्रोक्ते दुष्टभकूटके परिणयस्त्वेकाधिपत्ये शुभो योराशीश्वरसौहृदेऽपि गदितो नाड्यर्क्षशुद्धिर्यदि अन्यर्क्षेशयोर्बलित्वस
खिते नोऽड्यक्षशुद्धौ तथा ताराशुद्धिवशेन राशिवशताभावे निरुक्तो बुधे ३२

डीनक्षत्रयोर्वेधाभावे सति तथा ताराशुद्धिवशेन सति रा
शिवशताभावेन राशिवश्यत्वेन सति दुष्टभकूटकेऽपि विवाह शुभो निरुक्त उक्तं जगन्मोहने वसिष्ठेन राशिनाथे विरुद्धेऽपि सबलांशकाधिपौ तन्मैत्रेऽपि
वर्त्तव्यं दम्पत्योः शस्तमिच्छतेति अन्यत्र तस्मिन्नेव प्रकरणे वसिष्ठवाक्यम् राशिनाथे विरुद्धेऽपि मित्रत्वे चांशनाथयोः विवाहकारयेद्धीमान् दम्पत्यो सौरु
र्व्यवर्द्धनमिति अन्यत्र तस्मिन्नेव प्रकरणे वसिष्ठवाक्येषु अन्यतरवाक्यानर्थक्यापत्तेरुपसंहारन्यायेन प्रवर्त्तते तेनावश्यं वाक्यद्वयस्याभिन्नार्थत्वमन्य
म् नवकस्य कोऽर्थ इति संदेहे न्यूनार्थे द्वितीयवचनं केवलग्रहवैरापवादकं तुल्यबलत्वात् अंशनाथसबलत्वाभिधायकं प्रथमवचनम् उभयनिरोधस्य
यद्वैरं राशिवैररूपस्यापवादकम् तेन राशिनाथे विरुद्धे सबरांशपनाथेन एतेषां समाहारो राशिनाथ तस्मिन् राशिनाथे तथा नापमर्षे राशिविरु

प्रीतिःग्रहमैत्रीचापिदुष्टंभकूटंषडष्टादिकंनाशयेत् असद्भकूटेगुणाभावः भकूटदोषापवादेचत्वारोगुणाइ॰ ३३ अथनाडीकूटंस्रग्धरयाह ज्येष्ठारौद्रेवि ज्ये
क हृद्भावेमित्रत्वेचांशनाथयो गणादिदोषेप्युद्वाहःपुत्रपौत्रप्रवर्द्धन अथसद्भकूटंतृतीयैकादशादिकंरवेटारित्वंगृहवैरकृतंनदोषंनाशयेत् एवमेवरवेट-
लिन्याह मैत्र्यामिति स्त्रीपुरुषयोः राशिस्वामिनोर्मैत्र्यांसत्यांतथाराशिनवांशनाथयोःद्वंद्वस्यापिमैत्र्यांसत्यांदुष्टगुणानांदोषोनस्यात् अत्रि राशीशयोः
परिहारकरूपमित्यवगम्यते अन्यस्मिन्नपिपक्षेनाडीशुद्धि स्याराशद्धिः राशिवशतानापेक्षिताइति ३२ अथदुष्टानांगणकूटभकूटानांपरिहारंशा
स्मिन्वाक्येक्लिष्टव्याख्यानेकिमानम् उच्यते अंशनाथसबलत्वस्याधिककरणमेव तच्चयुगपदुत्पन्नस्यदोषद्वैविध्यस्यराशिविरोधग्रहविरोधरूपस्य
द्वौषट्काष्टकादिना नाथौविरुद्धौकयोरित्याकांक्षायाम् ययोःषट्काष्टकादिविचारस्तयोरेवसान्निहितत्वात्ग्रहणंनयोः सम्मितेसतिविवाहःशुभःनन्व-

मैत्र्यांराशिस्वामिनोरंशनाथद्वंद्वस्यापिस्याद्गुणानांनदोषः रवेटारित्वंनाशयेत्सद्भकूटंरवेटाप्रीतिश्चापिदुष्टंभकूटं ३३

ष्ठारौद्रमार्द्रा अर्यमोत्तराफाल्गुनीअंभःपतिर्वरुणःशततारका एभ्योनक्षत्रेभ्योयुगद्वयम्ज्येष्ठामूलम् उत्तराहस्तः आर्द्रापुनर्वसुः शततारापूर्वाभाद्रप
दा दास्रभमाश्विनीच एतन्नक्षत्रनवकंपरस्परमेकनाडीत्युच्यते पुष्यमृगचित्रानुराधाभरणीधनिष्ठापूर्वाषाढापूर्वाफाल्गुनीउत्तराभाद्रपदा एतन्नक्षत्र
नवकंमध्यानाडीत्युच्यते अथवाग्निव्यालविश्वोडुयुगयुगं वायुः स्वातीतद्युगंद्वयंस्वातीविशाखाअग्निः कृत्तिकारोहिणीव्यालः आश्लेषामघाविश्वो
डुयुगं विश्वेउत्तराषाढाश्रवणश्च पौष्णभंरेवतीएतन्नक्षत्रनवकं अपरातृतीयैकनाडीत्युच्यते एतत्फलमाह दंपत्योःस्त्रीपुंसयोः एकनाड्यांपरिणयनमस
त् दुष्टफलंस्यात् मध्यनाड्यांहिनिश्चयेमृत्युर्द्वयोरपिस्यात् नारदेनतुविशेषउक्तःचतुस्त्रिद्व्यंघ्रिभोत्थायाःकन्यायाःक्रमशोश्विभात् वन्हिभादिंदुभान्वा

शीरिनतुः पत्रपर्वसु गणयेत्सरव्ययास्यैकनाड्यामृत्युर्नेसशयः एकनाडीविवाहश्चगुणैः सर्वैःसमन्वितः वर्जनीयः प्रयत्नेनदपत्योर्निधनयतइति अशुभ
र्यस्यएवमाहगर्गः चतुष्पात्कन्यकाऋक्षगणयेदाश्विन्यादिकम् भिभसव्यापसव्येनभिन्नपर्वेशुभावहम् कन्यकाभंत्रिपाच्चेत्स्यादृणयेत्कृत्तिकादिकम् चतु-
ष्पिपवाभिरुत्तरदक्षिणिनार्कान्तिकम् कन्यकर्क्षद्विपाच्चेत्स्यादृणयेत्सौम्यभादिकम् पंचभिस्त्वयशोहेतुपचमाशुद्धिवर्जितम् आसन्नात्वेकनाडीस्याद
सन्नमृतिदायिनी दूरस्थानेकनाडीस्यादूरस्थानिष्टकारिणीति नाडीविचारेचदैवज्ञ पृष्ठमध्येशुभसमन्वितभोगः क्वचिद्देवनितानितावियोगः मध्यमेरके
भवतिविवाहउभयोर्मरणपदतिपराह अश्व्यादिनाडीपेपर्क्षेक्रमात्सद्वितीयकम् याम्यादितुर्यतुर्येचकृत्तिकादिद्वितयकम् अन्यच्च अर्केन्दुजशाविसनूत

ज्येष्ठारौद्रार्यमाभपतिभयुगयुगदास्त्रभमेकनाडीपुष्येदुत्वाष्ट्रमित्रांतकवसुजलभयोनिबुध्नेनमध्या वाय्वग्निव्यालवि
श्वोडुयुगयुगमथोपौष्णभंचापरास्यादृदंपत्योरेकनाड्यांपरिणयेनमसन्मध्यनाड्याहिमृत्यु २४

सौराजन्मादिनाडीवितपेशुभा स्युः शुभेश्शुभसादशुभेरशुभत्तथायाकर्क १ १० ११ बुध २ ११ २० मगल ३ १२ २१ बृहस्पतिः ४ १३ २२ केतुः
५ १४ २३ शुक्रः ६ १५ २४ राहुः ७ १६ २५ चद्र ८ १७ २६ शनि ९ १८ २७ शुभपत्नीनाडीनस्थे शुभकार्यंकुर्यात्नाशुभग्रहनाडीनस्थे इत्यर्थःच
तुर्नाडीत्वहल्यायापाचालेपचनाडिका त्रिनाडीसर्वदेशेषुवर्जनीयाप्रयत्नतइति मनुस्तु अहल्येतुचतुर्नाडीसयोगः स्वसृमृत्युदःपचयोगोऽन्यदेशेषुअपमृत्यु
फलप्रद पचनाडीसमायोगः पचालेकालदःदः इतरत्रसमायोगोपुसदारिद्र्यदोषकृत् त्रिनाड्यांतुसमायोगः सर्वत्रानिष्टकारकःइति आवश्यकत्वेतुक
दोषापनुत्तयेनाड्यामृत्युंजयजपादिकम् विधायब्राह्मणान्भेदपर्ययेत्स्वर्णतारिकाः हिरण्मयीदक्षिणान्तरस्यात्स्वर्णादिकूटके गावोनवसमं हेमसर्वदोषापह

रकमिति अन्यच्च षट्काष्टकेगोमिथुनंप्रदद्यात्कास्यंसरूप्यंनवपंचमेपि वस्त्रंप्रदेयंकनकंचशक्त्याद्विर्द्वादशेब्राह्मणतर्पणंचेति ३४ अथेद्रवज्रया पूर्वमध्यापरभा
गयोगिनीभान्याह पौष्णोति पौष्णाद्रेवत्या. षट्भम् भानिजात्यभिप्रायमेकवचनम् पूर्वार्द्धयोगिनीज्ञेयानि आर्द्रादिद्वादशमध्येभागयोगिनीज्ञेयानि ज्येष्ठादीनिन
व अपरभागयोगिनी फलमाह भर्त्ताप्रियइति अयंभाव: राज्ञामंतःपुरस्थस्त्रीसमागमेगणिकादिसमागमेवापूर्वार्द्धयुजिनक्षत्रेसतिस्त्रीणांभर्त्ताप्रिय मध्य-
भागयुजिभेपरस्परंप्रीतिर्भवेत् परेपरभागयुजिभेस्त्रीनृणांप्रियाभवेदिति एवंवधूवरयोर्नवसमागमेपिज्ञेयमितिरत्नमालाटीकायांमहादेवेनोक्तं भागमपि
३५ अथप्राच्यसंमतंवर्गकूटमार्यमाह अकचटेति अवर्गोवर्गसंज्ञकः कुचुटुतुपुइतिपंचवर्गा एकोयवर्गोन्यः शवर्गः एवमष्टौवर्गा तत्रअवर्गः स्वगेशस्यगरुड

पौष्णोशशाक्राद्रसूसूर्यनंदापूर्वार्द्धमध्यापरभागयुग्मम् भर्त्ताप्रियःप्राग्युजिभेस्त्रियास्यान्मध्ये द्वयोःप्रेमपरेप्रियास्त्री ३५ अ
कचटतपयशवर्गाःस्वगेशमार्जारसिंहशुनाम् सर्पाखुमृगावीनांनिजंपंचमवैरिणासप्टौ ३६ राश्यैकचेद्भिन्नमृक्षंद्वयोःस्यान्नक्ष
त्रैक्येराशियुग्मंतथैवनाडीदोषोनोगणानांनचदोषोनक्षत्रैक्येपादभेदेशुभंस्यात् ३७

स्य कवर्गोमार्जारस्यचवर्ग सिंहस्य टवर्ग.शुन. तवर्ग·
सर्पस्य पवर्गआखोर्मूषकस्य यवर्गोमृगस्यशवर्गोऽवेर्मेषस्य अत्रनिजात्स्वस्मात् पंचमवैरिणोयेषांतेतथोक्ता· गरुडसर्पयो. मार्जारमूषकयोः सिंहमृगयोःश्वमेष
यो परस्परंमहावैरमित्यर्थः स्त्रीपुंसयोः नक्षत्रंभक्ष्यवर्गेचेत्तदा अशुभयदात्वेकवर्गेतदाशुभम् एतच्चस्वामिसेवकयोरपिविचार्यम् ३६ इदानींनक्षत्रराश्यैकेवि
शेषंशालिन्याह राश्यैकोचेदिति द्वयोर्वधूवरयो· एकराशित्वेसतियदिभिन्नमृक्षंस्यात् तदानाडीदोषोगणानांनचदोषोनस्यात् यथा शततारापूर्वाभाद्रपदापाद-
त्रयंच तथैवनक्षत्रैक्येराशियुग्मंराशिद्वयंचेत्स्यात्तदापिप्रागुक्तोदोषोनस्यात् यथा पूर्वाभाद्रपदापादत्रयंचतुर्थचरणश्च अत्रापिविशेषमाहगर्गः एकराशौपृथ-

ष्णिये पृनाराभयमा भवेत् भतीनशोभनामोक्तास्मीताराने त्व शोभना भथैकराशिनक्षत्रैक्ये ऽपवादमाह नक्षत्रैक्ये इति वधूवरयोरारपेकोनक्षत्रैक्येन
परिन्नरणभम्स्तटापिराक्रमस्यात् जन्मनक्षत्रा ज्ञाने उपायमाह गसिष्ठ अज्ञातजन्मनानृणानामभेपरिकल्पना तेनैवानितयेक्षवैराशिकूटादि जन्मवत् जन्म
भजन्मधिष्ण्यनामभनामधिष्ण्यत. व्यत्ययेनपदार्थोज्यद्पत्योर्निधनमद्भिति ३७ सेव्यकादिभस्यस्वाम्यादिभात् पूर्वत्वे विशेषवरात तिलकयाह सेव्याध
मर्णेनिस्पष्टार्थम् नथा चोक्तं डामरसंग्रहे भाविनी जन्मनक्षत्राद्द्वितीये पतिजन्मभम् नरकं भर्तृनाशाय कथितं ब्रह्मयामले प्रथमसेव्यजन्मर्क्षाद्द्वितीयसेव
कस्यन नसयाकास्थिरातस्य जलबुद्बुदवद्भियति ऋणयाह कजन्म संप्रथमं ऋणदस्य भात् द्वितीयं ऋणसंबंधो न कर्तव्यः कदाचन कदाचिद्द्रव्यलोभेन

सेव्याधमर्णयुवतीनगरादि भजेत् पूर्वं हि भृत्यधनिभर्तृपुराद्भसद्वात् सेवाविनाशधननाशनभर्तृनाशग्रामादि सौख्यहृदि
दुकमशा मदिष्टम् ३८ कुजशुक्रसौम्यशशिसूर्यचंद्रजा कविभौमजीवशनिसौरयोगुरु इह राशिपाः क्रियमृगास्यतौलिकेंदुभ
तानशाशाधिपिरुच्यतेबुधे ३९ समगृहमध्ये शशिरविहोरा विषमभमध्ये रविशशिनो सा ४० क्रियते नैव लभ्यते पार्वती भाषणाद्ये

नयोक्तं डामरसंग्रहे मामतन्थमयस्याद्द्वितीयजन्मभ भवेत् नयात्र सर्वथा ग्रामो यतः प्राप्यार्थनाशाद् इति ३८ अथ राशिस्वामिनो मंजु भाषिण्याह कुज
शुक्रेति स्पष्टार्थं क्रियमृगास्येति क्रियो मेषः मृगास्यः मकरः तौलिकस्तुला इंदुभं कर्क एभ्यो राशिभ्यो बुधैर्नवांशाधिपिरुच्यते मेषे मेषादेव वृषे मकरात् मि
थुने तुलात कर्के कर्कादेव एवं सिंहे मेषात् एवं कन्यादिषु मकरादिभ्य एवमेव धनुरादिष्वपि मेषादिभ्य एव ३९ अथ होरां गायत्री छंदोभेदेनाह शशिवदनावृत्ते
नाह समगृहेति पञ्चदशभागमिते केचाहोरा तत समराशिमध्ये प्रथमा चंद्रस्य द्वितीया सूर्यस्य विषमराशिमध्ये प्रथमा रवेः परा चंद्रस्येत्यर्थः ५०

अथत्रिंशांशद्रेक्काणांश्च वसंततिलकयाह शुक्रेति समराशिमध्येक्रमेणप्रथमतः पंचांशानांशुक्रः स्वामीततः शैलांशानांसप्तानांबुध. ततोऽष्टानांगुरुः त त पंचानांशनिः ततः पंचानांभौमः विषमभेतु अस्मात्समराशेर्विपरीतं ज्ञेयम् प्रथमतः पंचानांभौमः ततः पंचानांशनिः ततोऽष्टानांजीवः ततः सप्तांशानांबुध. ततः पंचानांशुक्र. अयंत्रिंशांशकसंज्ञः द्रेष्काणका इति अस्यप्रमाणंदशांशाः तत्रप्रथमदशांशा. प्रथमोद्रेष्काणः सप्रथमस्यस्याधीशस्य ततोदशांशाः विंशतिभाग पर्यंतद्वितीयोद्रेष्काणः सः स्वराशितः पंचमराशिश्वरस्य ततोविंशतिविभागानंतरंदशांशास्तृतीयोद्रेष्काणः स. स्वराशेर्नवमाधीश्वरस्यप्रथामेषेप्रथमद्रेष्काणोभौमस्यद्वितीयः सूर्यस्य तृतीयोगुरोरिति ४१ अथद्वादशांशषड्वर्गोपसंहारंचसफलंवसंततिलकयाह स्याद्द्वादशांशइति इहषड्वर्गेद्वादशांशः राशि

शुक्रज्ञजीवशनिभूतनयस्यबाणाः शैलाष्टपंचविशिखाः समराशिमध्ये त्रिंशांशकोविषमभेविपरीतमस्माद्द्रेक्काणकाः प्रथमपंचनवाधिपानाम् ४१ स्याद्द्वादशांशइहराशितएवगेहंहोराथदृक्कनवमांशकसूर्यभागाः त्रिंशांशकश्चषडिमक थितास्तुवर्गाः सौम्यैः शुभंभवतिचाशुभमेवपापैः ४२

तः स्वराशेरेवसार्द्धभागद्वयात्मकोज्ञेयः मेषस्य मेषादिः वृषस्यवृषादिरित्यर्थः गेहंहोरा दृक्कः नवमांशद्वादशांशत्रिंशांशः इमेषड्वर्गाः कथिताः एतेवर्गाः सौम्यग्रहाणांचेद्भवंतितदाशुभम् पापानांचेदशुभम् मिश्राश्चेदधिकवर्गसदृशंफलम् अत्रनारदादिभिरेकविंशतिर्महादोषाउक्ताः यथापंचांगशुद्धिरहितोमेषस्त्वाद्यः प्रकीर्तित. उदयास्तशुद्धिरहितो द्वितीयः सूर्यसंक्रमः तृतीयः पापषड्वर्गोभृगुः षष्ठः कुजोष्टमः गंडांतंकर्तरिरिः फषडष्टेंदुश्चसग्रहः दंपत्योरष्टमंलग्नंराशीर्विषघटीतथादुर्मूहूर्तोवारदोषः खार्जूरिकसमांघ्रिभम् ग्रहणोत्पातभंक्रूरविद्धर्क्षेक्रूरसंयुतम् कुनवांशोमहापातोवैधृतावेकविंशतिरिति अन्यैस्तुदशदोषाउक्ताः वेधश्चलत्ताचतथाचपातः खार्जूरयोगंदशयोगचक्रम् पुनश्चजामित्रमुपग्रहा-

श्रवणास्थ्यवज्यौ दर्शनैवदोषइति अथग्रंथकृतालक्षणस्यपृथग्वक्तव्यत्वाद्दोषनामानि नोक्तानि तत्रपंचागशुद्धिदुर्मुहूर्तवारदोषग्रहणात्तानसम्न दोषाश्चाद्येशुभाशुभप्रकरणेनिरूपिता एवेतिपुनर्नोच्यंते दुर्मुहूर्तवारदोषयोः पुनरभिधानप्रयोजनंतत्रैवव्यवस्थाम तत्रपापषड्वर्गास्थ्योदोषः कुजशुक्रेत्यादि भिस्तुर्भिश्लोकैर्निरूपित २२ अथगंडांतदोषंशार्दूलविक्रीडितेनाह ज्येष्ठापौष्णेति गंडांतनामसंधिविशेषः सचानेकविधः नक्षत्रतिथिलग्नसंधिः तथायो गकरणपर्यायनर्तुमासपक्षदिनरात्रिमध्यान्हप्रातः सायंनि शीयसंधिश्चेति तत्रनक्षत्रतिथिलग्नसंधिर्गंडांतसंज्ञउच्यते ज्येष्ठापौष्णभरेवतीसार्पभमा श्लेषाएतेषामंत्यघटिकाद्वयंतथामूलाश्विनीमघानामादौघटिकाद्वयंतद्वयस्यनक्षत्रस्यगंडांतज्ञेयम् यथा रेवत्यश्विन्योराश्लेषामघयोर्ज्येष्ठामूलयोरंतराल

ज्येष्ठापौष्णभसार्पभांत्यघटिकायुग्मंचमूलाश्विनीपित्र्यादौघटिकाद्वयंनिगदितंतद्भस्यगंडांतकम् कर्कालिझषझषभांततोऽर्धं घटिकासिंहाश्वमेषादिगापूर्णांतांद्विटिकात्मकंत्वशुभदंनंदातिथेश्चादिम ५३ वर्तिघटिचतुष्टयंनक्षत्रगंडांतमशुभदमित्यर्थः अथल ग्नगंडांतंकर्केतिकर्कः अलिर्वृश्चिकः अण्ड्जोमीनः मीनोवैसारिणोऽण्डजइत्यभिधानात् एषांलग्नानामंततोऽर्धघटिकासमस्यर्यंतसि अंतर्धघटिकातथासिंहमेषौ प्रसिद्धौ अश्वोधनुः एषांलग्नानामादिगतार्धघटिकालग्नगंडांतम् यथाकर्कसिंहयोर्मीनमेषयोर्वृश्चिकधनुषोश्चांतरालवर्तिन्येकाघटिकालग्नगंडांतमशुभदमि त्यर्थः पूर्णांतादितिपूर्णाः पंचमीदशमीपंचदश्यस्तासामंतेघटिकैका तथानंदाः प्रतिपत्षष्ठ्येकादश्यः तासामादिगतैकाघटिकातिथिगंडांतनाम यथा पंचमी षष्ठ्योः दशम्येकादश्योः पंचदशीप्रतिपदोः तिथ्योरंतरालवर्तिघटीद्वयंतिथिगंडांतमशुभमित्यर्थः एवंगंडांतसंज्ञः संधिस्तुअथान्येपिसंधयोयासिष्ठेनोक्ताःप सो ऽब्दसंधिस्त्रिदिनंचमाससंधिस्त्रिनाड्यः खलुसंध्ययोश्च नाड्यश्चतस्रस्तिथिभक्षयोगसंधिस्तदर्धंकरणस्यसंधिः पक्षांतेपुनर्नाशः स्यान्मासांतेतुधनक्ष

यः वर्षतेवर्गनाश स्याद्ग्रहणात्सर्वनाशनमिति आवश्यकत्वेतु नक्षत्रयोगतिथिसंधिषुनाडिकैकातिथ्यष्टविंशतिपलै. सहितोभयत्रककालिसीभतनुसंधिषु
दिक्पलानिवर्ज्यानिशेषविवरेष्वनुपंचपंचेति वासनासिद्धकेशवार्कवाक्यमनुसर्तव्यम् गंडांतपरिहारमाहवसिष्ठः गंडांतदोषमखिलंमुहूर्ताभिजिदाह्वयः हंतियद्व
न्मृगंव्याधः पक्षिसंघमिवाखिलमिति ४३ अथकर्त्तरिदोषमनुष्टुभाह लग्नात्पापाविति यदापापग्रहौऋज्वनृजूलग्नाद्व्ययार्थस्थौद्वादशस्थःपापग्रहोऽनृजु-
मार्गीद्वितीयस्थः पापोऽनृजुर्वक्रीस्यात्तदाकर्त्तरिनामदोषःस्यात्मृत्युदारिद्र्यशोकदाभवेत्कर्त्तरीकारकौग्रहौउभावपिवक्रिणौशीघ्रगौवातदाकर्त्तरीनेत्याह
वसिष्ठःलग्नस्यपृष्ठाग्रगयोरसाध्वोःसाकर्त्तरीस्यादृजुवक्रगत्योः तावेवशीघ्रौयदिवक्रचारौनकर्त्तरीचेतिपितामहोक्तिरिति इयंकर्तरीचंद्रस्यापिद्रष्टव्या कश्य

लग्नात्पापावृज्वनृजूव्ययार्थस्थौयदातदा कर्तरीनामसाज्ञेयामृत्युदारिद्र्यशोकदा ४४
चंद्रेसूर्यादिसंयुक्तेदारिद्र्यंमरणंशुभम् सौख्यंसापत्न्यवैराग्येपापद्वययुतेमृतिः ४५+

प. चंद्रस्यकर्त्तरीतद्वच्छुभदृष्टानदोषदेति परंतुलग्नस्यचंद्रस्यवाक्रूरमध्यगतत्वदोषोस्त्येवकर्तरीतः स्वल्पफलःकन्यानाशकरत्वात् क्रूरग्रहमध्यगतेलग्नेचं
द्रेथवाकरग्रहणंतेयमसदनाभिमुखंगमनंनेच्छंति कन्यायाइतिवासिष्ठोक्तेःकर्त्तरीदोषापवादमग्रेपिस्वयंवक्ष्यति ४४ अथग्रहदोषमनुष्टुभाह चंद्रेतिसूर्ययु-
क्तेचंद्रेदारिद्र्यंस्यात् एवंभौमादिषुमरणादिफलंक्रमेणस्यादित्यर्थः पापद्वययोगेचंद्रस्यमृतिःस्यात् नारदादिभिर्बुधगुरुराहित्यफलमशुभमुक्तम् अत्रतु
श्रीपतिवाक्यानुरोधात्वसिष्ठेनचकेचिन्मतेशुभत्वोक्तेश्वशुभमुक्तम् श्रीपतिः शुभंचदंभोलिभृदीज्यविद्भ्यामिति वसिष्ठःदारिद्र्यंरविणाकुजेनमरणंसौ
म्येननस्युः प्रजादौर्भाग्यंगुरुणासितेनसहितेचंद्रेससापत्नकम् प्रव्रज्यार्कसुतेनसद्ग्रहयुजोवांछंतिकेचिच्छुभंद्व्याद्यैर्मृत्युरसद्ग्रहैःशशियुतेदीर्घःप्रवासःशुभे

रिति एतत्परिहारोनारदेनोक्तः स्वक्षेत्रगे स्वोच्चगेवापि नक्षेत्रगतेयदि मृतिदोषायन भवेद्दंपत्योः श्रेयसे तदेवि ४५ अथाष्टमलग्नदोषसापवादमनुष्टुभाह जन्मलग्न भयोरिति जन्मलग्नजन्मराशिसंबंधिनी मृत्युराशौ अष्टमराशौ विवाहः लग्नेकरग्रहोनेष्टः अत्रजन्मलग्नेजन्मराशौ विवाहः नारदः जन्मराशेर्युद्‌-मेनेपजन्मलग्नोदयः शुभः तयोरुपचयस्थानयदि लग्नगत शुभम् अष्टमलग्नापवादमाह एकेति जन्मराशिजन्मलग्नयोरन्यतरस्य विवाहलग्नस्यस्वाम्ये-क्यसति यथा मेषवृश्चिकयो तयातयाराशीश्वरयोर्मैत्रेसति यथासिंहमीनयो एतादृशेविषये अष्टमलग्नदोषोनस्यात् ४६ अथोत्तरार्द्धोक्तमेवार्थस्पष्टमुपजा-तिरुपाह मीनोक्षेति उक्षोवृषः स्त्रीकन्या एतेराशयोयद्यष्टमलग्नेस्युस्तदाष्टमलग्नदोषकृन्न भवेत् यथासिंहान्मीन इत्यादि कुतइत्यत आह अन्योन्येति प-

जन्मलग्नभयोर्मृत्युराशौनेष्टःकरग्रहः एकाधिपत्येराशीशेमैत्रेवानैवदोषकृत् ४६ मीनोक्षककीलिमृगास्त्रियोष्टमलग्नयदा नाष्टमगेहदोषकृत् अन्योन्यमित्रत्ववशेनसावधूर्भवेत्सुतायुर्गृहसौख्यभागिनी ४७ मृतिभवनांशोयदिवाविलग्नोतदधिपति र्वाशुभकरः स्यात् व्ययभवनवा भवतितदंशस्तदधिपतिर्वाकलहकरः स्यात् ४८

रिहारांतरमाहगुरुः लग्नादष्टमराशीशः केंद्रग शुभवीक्षितः यदयाष्टमलग्नोत्थदोषमाशुव्यपोहति रवेर्वाशुभ्रशुभोवास्थस्तुगस्वक्षेत्रमित्रगः अष्टमस्थानदोषोहिविनश्यतिनसंशयः इति ४७ अनान्यद-पिविशेष छंदसाह मृतीति अष्टमभवननवांशोयदिलग्नेस्यादथवाष्टमलग्नेशोनस्यात्तवा शुभकरोनस्यात् अथव्ययभवनजन्मलग्नजन्मराशिभ्यां द्वादश भवनम् अपवाव्ययभवनांशः अथवास्वामीयदिलग्नेस्यात्तदाकलहकृत्स्यात् कश्यपः दंपत्योरष्टमेलग्नेराशौवापितदंशके नदीशेवालग्नगतेतयोर्मृ-त्युर्नसंशयइति तथैवद्वादशेलग्नेनदंशेवातदीश्वरे विवाहलग्नगेनैर्स्वानिस्व स्यात्कलहोद्वयोरिति ४८   ७   ७   ९

अथविषघटिदोषंवशस्थाभ्यामिंद्रवज्रयाचाह खरामेतिमनोरितिमूलेइतिरेवती पुनर्वसू कृत्तिकामघानक्षत्रेषुखरामतः त्रिंशद्घटिकोत्तरंकृताश्चतस्रोघ
टिकाः विषनाडिकाशुभकार्येवर्ज्याः स्युरितितृतियश्लोकेनान्वयः एवसर्वत्रव्याख्येयम् केरोहिण्यां अजभेपूर्वाभाद्रपदायाम् तदेवषष्टिघटिकात्मके
नक्षत्रभोगेध्रुवकाउक्ताः न्यूनाधिकत्वेस्पष्टीकरणमाह अथोइति विषनाडिकाध्रुवाः खरामतइत्येवमादयः इष्टनक्षत्रभोगेननिघ्नाः खतर्कोः षष्ठिभाजि
ताः सतः विषनाडिकाः अपिभोगेननिघ्नाः षष्ट्याभाज्यलब्धाः स्पष्टाभवेयुरित्यर्थः परिहारमाहगुरुः चंद्रोविषघटीदोषंहंतिकेंद्रत्रिकोणगः लग्नंविनाशुभै

खरामतों ३० त्यादितिवन्हिपित्र्यभेखवेदतः ४० केरदत ३२ श्वसार्पभे खबाणतो ५० श्वेधृतितो १८ र्यमांबुपेकृते २० र्भगलाष्ट्र
भविश्वजीवभे ४९ मनो १४ र्द्विदैवानिलसौम्यशाक्रभकुपक्षतः २१ शैवकरेष्टि १६ तोजभे युगाश्वितो २४ बुध्यभताग्न्याम्यभेख
चेंद्रतो १० मित्रभवासवः श्रुतौ ५० मूलेगबाणा ५६ द्विषनाडिकाः कृतावर्ज्याः शुभाथोविषनाडिकाध्रुवाः निघ्नाभभोगेनखतर्क
६० भाजिताः स्फुटाभवेयुर्विषनाडिकास्तथा ५१ दृष्टः केंद्रेवालग्नपस्तथेति विषनाड्युत्थितंदोषंहंतिसौम्यर्क्षगः शशीमित्रदृष्टोथवास्वीय
वर्गस्थोलग्नपोपिवेतिदैवज्ञमनोहरेतिथिवारविषघटिकाउक्ताः तिथिषुनागाद्रिगिरीषुवारिधिर्गजाद्रिदिक्स्यावकदिग्विभास्कराः मुनीभसंख्यः प्रथमातिथेः
क्रमात्परंविषंस्याद्घटिकाचतुष्टयम् १५ ५८ ७७ ५ ४ ८ ७ १० ३ १० १२ ७ ८ नखाद्वयंद्वादशादिकृतशैलाबाणाश्चततत्वानियथाक्रमेण सूर्यादिवारेषुपरं
चतस्रोनाड्योविषंस्यात्खलुवर्जनीयम् २० २ १२ १० ७ ५ २५॥ ४९ ५० ५१ अथदुर्मुहूर्तदोषंविवक्षुरादौदिवामुहूर्तान्मालिनी छंदसाह गिरिशेति
अथवाणचंद्राइत्युक्तेदुर्मुहूर्तस्यापार्थक्येनलक्षणंनोक्तम् इंद्रानलौइंद्राग्नीएतेवासरेपंचदशमुहूर्ताः स्युः ५२ रात्रिमुहूर्तानिनुष्टुभाह शिवइति प्रथमस्तु

हूर्तस्वामी शिवएवअजोजपादादयोभगाः नक्षत्रस्वामिनोमुहूर्तेशाः स्युः यथाअजपादः अहिर्बुध्न्यः पूषाअश्विनौयम अग्नि ब्रह्मासोम इत्यष्टौततोद
शममुहूर्तादिति जीवोगुरु विष्णुर्कत्वाष्ट्रमरुतः प्रसिद्धाः एतेसर्वेनिशिमुहूर्ताः प्रकीर्तिताः अन्हः पंचदशोभागोमुहूर्तोयतथानिशीतिकश्यपोक्ते ५३ अथ
दुर्मुहूर्तान् भुजंगमपातेनाह रवावर्यमाविरवौअर्यमामुहूर्तोनिषिद्धः एवंसोमेब्रह्मराक्षस हर्कीतब्रह्मराक्षसः स्वामिकौमुहूर्तौनिषिद्धौअन्यत्स्पष्टं ५४ अथवेधविव
र्जितनक्षत्रादिकमभिजिन्मानंचमहर्षिण्याह निर्वेधैरितिवेधरहितैर्मृगादिनक्षत्रैः विवाह शुभः रिक्तेतिरिक्ताअमा ४ ९ १४ ३० आभिर्वर्जिततिथिषुः

गिरिशभुजगमित्राः पित्र्यवस्वम्बुविश्वेभिजिदथचविधातापीन्द्रइंद्रानलौच निर्ऋतिरुदकनाथोप्यर्यमाथोभगः स्युः क्रमशइहमुहू
र्तावासरेघण्णचंद्राः ५२ शिवोजपादादयोस्युर्भेशाअदितिर्जीवकौ विष्णुर्कत्वाष्ट्रमरुतोमुहूर्तानिशिकीर्तिता ५३ रवावर्यमाब्रह्मरक्षो
श्वसोमेब्रह्मस्पितृ पित्र्यंबुधेचाभिजित्स्यात् गुरौतोयरक्षोभृगौब्रह्मपित्र्येशनावीशसार्पौमुहूर्तानिषिद्धौ ५४ निर्वेधैः शशिकरमूलमै
त्र्यपित्र्यब्राह्म्यास्योत्तरपवनैः शुभोविवाह रिक्तामारहित तिथौशुभेन्हिवेरघमात्याघ्रि श्रुतितिथिभागतोभिजित्स्यात् ५५ ७

भेन्हिशुभअथहःवारेविवाह शुभ अभिजिल्लक्षणमाह अथवैश्वेति वैश्वमुत्तराषाढातस्यअत्याश्चतुर्थचरणःश्रुतेःश्रवणस्यतिथिभाग पंचदशांशोभिजि
त्साभिजिद्भागःस्यात् ५५ अथवेधदोषंपंचशलाकाचक्रोद्वारेनैरपेक्ष्यस्पष्टम् शार्दूलविक्रीडितेनाह वेधोन्योन्यमिति सिरिन्याभिजितोरोहिण्याभिजितोर्महदूतो
वेधोन्योन्यपरस्परं भवेत् रोहिणीस्यैमहे भिजितिरोहिणीविद्धा एवंसर्वमप्यौरत्येयम् चरणवेधमाह स्वेदहति तत्रतस्मिन्नक्षत्रेविद्यमानेयहेसति यदिच
तुर्थपादेस्तितदापरनक्षत्रस्यप्रथमपादस्यवेध यदितृतीयपादेतदाद्वितीयचरणस्यवेधः एवंद्वितीयपादेतदातृतीयपादस्यवेधः यदिप्रथमपादेतदाच

तुर्यपादस्यवेधइत्यर्थः अयंचरणवेध. सौम्यग्रहपरएव नारदः पादमेवंशुभैर्विद्धमशुभैर्नैवकृत्स्नतइति क्रूरविद्धंयुतंधिष्ण्यंक्रूराक्रांतंचकृत्स्नभम्
मणिहेममयंहर्म्यंभूताक्रांतमिवत्यजेदितिश्रीपतिः वधूप्रवेशनेदानेवरणेपाणिपीडने वेधःपंचशलाकाख्योऽन्यत्रसप्तशलाकक इति ज्योतिर्निबंधेगर्गः मघा
याःप्रथमेपादेमूलस्यप्रथमेतथा रेवत्याश्चचतुर्थेंशेविवाहःप्राणनाशन इति तद्गंडांतरंज्ञेयम् ५६ अथविवाहादन्यत्रयज्ञोपवीतादौकेचिद्विवाहेपिसप्तशलाका
चक्रवेधोवर्ज्यउक्तस्तदर्थंचकन्यासंविनैवसप्तशलाकावेधंशार्दूलविक्रीडितेनाह शाक्रेज्य इति कुभृद्रविकेसप्तशलाकाचक्रेशाक्रेज्यज्येष्ठापुष्यनक्षत्रेमि
थःपरस्परंक्रूराधिष्ठितत्वेविद्धेज्ञेयम् एवंजलशिवेपूर्वाषाढार्द्राइत्यादिव्याख्येयम् दीपिकायाम् यस्याःशशीसप्तशलाकचक्रेपापैरपापैरथवाविवाहे उद्वाह

वेधोन्योन्यमसौविरिंच्याभिजितोर्याम्यानुराधर्क्षयोर्विश्वेंद्वोर्हरिपित्र्ययोर्गुहकृतोहस्तोत्तराभाद्रयोः स्वातीवारुणयोर्भवेन्निर्ऋति
भादित्योस्तथापत्ययोःखेटेतत्रगतेतुरीयचरणाद्यौर्वातृतीयाद्वयोः ५६ शाक्रेज्येशततारकानिलेजलशिवेपौष्णार्यमर्क्षेवसुद्वीशेवैश्वसु
धांशुभेहयभगेसार्पानुराधेमिथः हस्तोपांतिमभेविधातृशिविभेमूलादितीत्वाष्ट्रभाजांप्रीयाम्यमघेक्रशालुहरिभेविद्धेकुभृद्रविके ५७

वस्त्रेणसुसंवृतांगीश्मशानभूमिंरुदतीप्रयातीति ५७ अथक्रूराक्रांतादिदोषंसापवादमनुष्टुभाह ऋक्षाणीतिक्रूरग्रहैर्विद्धानितथाक्रूरैर्मुक्तानित्यक्तानि
आदिशब्दात्क्रूरयुतानिक्रूरगंतव्यानिचकाराच्चित्रिविधोत्पातदूषितानिचनक्षत्राणितानियदिचंद्रेणभुक्तामुक्तानितदाशुभार्हाणिशुभकर्मार्हाणिविवाहादौ-
योग्यानिबुधाःप्रनक्षतेकथयंति ५८ अथलत्तादोषमुपजातिकयाह शराद्रीति गोनवजातयोद्वाविंशतिः शराःपंच एतैर्मितंभस्वाक्रांतनक्षत्रात्क्रमाद्राहुपूर्णे-
दुसिताः स्वपृष्ठेसंलत्तयंते प्रथमबुधःसप्तमंराहुर्नवमंराहोःसदावक्रगत्वाच्चदमगणनाक्रमेणैवकार्या यथाश्विन्यांराहुराश्लेषांलत्तयतीति पूर्णेंदुःपूर्णिमांतंचंद्रो-

हानिगम् नव रूप्यापक्षेपनम्यादितियोनभवति फक्क पचगस्यपृष्ठेलत्तयतीत्यर्थः अर्कशनीज्यभौमा क्रमेणपुरस्तादेग्रेसूर्याष्टतर्काग्निमितसंलत्तयतेय
पासूर्ये म्याक्रांतनक्षत्राद्द्वादशभूशानिरष्टमगुरु षष्ठम् भौमस्तृतीयम्नक्षत्रमग्रतोलत्तयतीत्यर्थः वराह रविलत्तावित्तहारिनिस्वकौजीविनिर्दिशेन्मरण
म् नाद्दीनाशकुर्यात्दीनाशवत्स्येव सौरीमरणकथयातिरथुविनाशहस्पतेर्लत्ता मरणलत्ताराहोःकार्यविनाशभृगोर्वदंतीति ५९ अथपातदोषपथ्यार्थमा
ह हर्षणाति व्यतीपातकइतिस्वार्थक हर्षणेन्यादिपड्योगानामंतेयन्नक्षत्रभवेत् नत्तावेनचडीशचंडायुधारव्येनानिपातितस्यात् ६० अथक्रांतिसाम्यापरप

क्रस्याणिक्रूरविद्धानिक्रूरयुक्तादिकानिच मुक्तानिचंद्रेणमुक्तानिशुभाहाणिप्रचक्षते ५८ इराहुपूर्णेदुसिता स्वपृष्ठभ
सभगेज्ञानिशरीमिताहि संलत्तयंत्यर्कशनीज्यभौमाः सूर्याष्टतर्काग्निमितंपुरस्तात् ५९ हर्षणवैधृ तिसाध्यव्यतीपातकग
डशूलयोगानाम् अंतेयन्नक्षत्रंपातेनानिपातितंतत्स्यात् ६० पंचास्याजौगोमृगौतालिकुंभौकन्यामीनौकर्क्यलीचापयुग्मे
तथान्योन्यंचंद्रभान्वोर्निरुक्तं साम्यंनाशंमंगलेपु ६१ व्याघातगंडव्यतिपातपूर्वेशूलात्यवज्रेपरिघातगंडे योगेविरुद्धे
तभिजित्समेत रवाजूरमर्कोह्वयमेशशीचेत् ६२

यथमहापातदोषशालिन्याह पंचास्येतिपंचास्याजौसिंहमेषौअन्येप्रसिद्धा एपुराशिपुपाठ-
क्रमेणव्युत्क्रमेणावस्थितयोश्चंद्रभान्वोः क्रांतिसाम्यनिरुक्तंतन्मंगलेपुनाशकंस्यात् अनेनक्रांतिसाम्यसभवमार्गसूचितम् तदानयनसूर्यसिद्धांतादवगंतव्यम्
नेदाहरणस्पष्टमेवम् ६१ अथखार्जूरदोषस्वरूपमिद्रवज्रयाह व्याघातेति अन्योन्यधृति यस्मिन्दिनेव्याघातादिकेनिरुद्धेयोगेसति अर्कादर्कनक्षत्रम्
गशीनक्षत्रे भिन्नेसमेवोविषमेविषमसंख्याकेननक्षत्रेस्यात् तदाखार्जूराख्योदोषःस्यात् यदासमेस्यात्तदानदोषइत्यर्थः एकार्गलोदृष्टिगमन्याभिधान

संचितदोषराशिंहत्वाददातिबहुशःस्फरवमेवचंद्र इति ६७ अथैकार्गलादिदोषाणामपवादं साक्षाद्वसिष्ठवचनमेवेंद्रवज्रयाह एकार्गलेति चंद्रार्कबलोपपन्ने-
स्वोच्चेमित्रादिराशिस्थितत्वरूपेचसति एकार्गलादयोदोषानश्यंति यथार्कोभ्युदयेदोषारात्रिर्नश्यति ६८ अथकेषांचिद्दोषाणांदेशविशेषेणपरिहारमुपजात्याह
उपग्रहर्क्षनिसास्पष्टार्थम् अन्यच्चलत्तामालव केद्रेशेपातः कौसलकेतथा एकार्गलंतुकाश्मीरेवेधसर्वत्रवर्जयेत् युतदोषोभवेद्गौडेजामित्रस्यत्वयामुने वेधदो
षस्तुविंध्याख्येदेशेनान्येषुकेच्चनेति ६९ अथदशदोषयोगमुपजात्याह शशांकेति वेद्यादिनंद्रसूर्यनक्षत्रयोर्युतेर्योगात् भैः सप्तविंशतिभिर्भक्ताद्यः शेषस्तस्मिन्
न्मूनेकचतुःषट्दशैकादशपंचदशाष्टदशैकोनविंशतिविंशतिसंख्याकेसतिएकेऽकाः दशदशयोगसंभवा भवंति शिष्टानांदशानामंकानामभिहितत्वाद्दशयोगइत्य

एकार्गलोपग्रहपातलत्ताजामित्रकर्तर्युदयास्तदोषाः नश्यंतिचंद्रार्कबलोपपन्नोलग्नेयथार्कोभ्युदयेतुदोषाः ६८ उपग्रहर्क्षकुरुबा-
ल्हिकेषुकालिंगवंशेषुच पातितभम् सौराष्ट्रशाल्वेषुचलत्तितंभंत्यजेत्तुविद्धंकिलसर्वदेशे ६९ शशांकसूर्यर्क्षयुतेर्भशेषेखभूयुगांगा
निदशेशतिथ्यः नागेदवोंकेंदुमितानरवाश्चेद्भवंतिचेत्तदशयोगसंज्ञाः ७० वाताभ्राग्निमहीपचौरमरणरुग्वज्रवादक्षतियोगांकेद-
लितेसमेमनुयुते ओजेतुसैकेर्धिते

न्यथासंज्ञा ७० अथदशयोगफलंतदपवादंचशार्दूलविक्रीडितेनाह वाताभ्रेति शून्येशेषेवातदोषःस्यात् एकशेषेभ्रा
त् चतुःशेषेऽग्नेःषट्शेषेमहीपात् दशशेषेचोरात् एकादशस्कमरणं पंचदशसुरुक् अष्टादशस्कवज्रम् एकोनविंशेषुवादः कलिःसंकटकइत्यर्थः विंशतिशेषेक्षतिःद्र
व्यनाशः अथापवादः योगांकइति खंभूयुगादिरूपेयोगांकेसमेयुग्मसंख्याकेसति दलितेअर्धीकृतेमनुभिश्चतुर्दशभिर्युक्तेयोंकःस्यात् तद्दास्राश्विनीतो भंन
क्षत्रंस्यात् अथौजेतुसैकेर्धिते योगांकेओजेविषमेसैके अर्धिते अश्विनीतः भंनक्षत्रंस्यात् यथासमांकाः दशअर्धिताः५ मनु १४ युतः १९ मूलंनक्षत्रंजातम् ओ

का म्। यथादिनरवौ १४ चंद्रे १२ भौमे १० बुधे ८ गुरौ ६ शुक्रे ४ शनौ २ याभावेनेनिरेकाः कार्याः यथा रवौ १३ चंद्रे ११ भौ ९ बु ७ गुरु ५ शु ३ श १ शनौतु भत्यो
दिने पणदशोपि मुहूर्तः कुलिकः एते निदिता एतेषामर्धयामादिदोषाणां पुनर्निरूपणं विवाहे अथ सूर्यवर्ज्यत्वार्थ शीघ्रोपस्थित्यर्थं नेतिकुलिकापवादे गुरु
वारे शेमघने वापि मनाग्यनग्न गशुक्रे कुलिकोदयदोषस्तु दिनरयातिनसंशय वाराधीशे बलोपेते विधौ वा बलसंयुते अर्धप्रहरसंभूतो दोषो नैवात्र विद्यते शुक्रे
कृष्णे नदैक भाग शुक्रे दिन मनगस बलवाधि कुलिकस्तु विलीयते अर्धप्रहरपूर्वो ऽधमध्यतु यमघटजम् कुलिकाद्यो शुभमात्र रेदिति ६९ अथ दग्धति

राकार्केदिग्वसुरसाव्ध्यश्विनः कुलिकारवे रात्रौ निरेकास्तिथ्यश्च शतौन्वाः त्योपिनिंदिता ६५ चापान्त्यगेगोघटगेपतगेकर्क
जगत्स्त्रीमिथुनेस्थितेश्च सिंहालिगेनक्रघटेसमास्युस्तिथ्योद्वितीयाप्रमुखाश्चदग्धा ६६ लग्नाच्चग्रान्मदनभवनगे रवेर नस्यादि
हपरिणयनम् ऽलिवाणाशुगमितलवगजामिभस्योदशुभकरमिदम् ६७

.दमी तिथ्यभिकृगदगामी तु नामकरगेरुद्धादुशात्यधाइत्यर्थ मासदग्धाश्चतिथयो मध्यदेशोषु निंदिताइति परिहारः ६६ अथ जामित्रदोषं भ्रमरविलासितेनाह
नवादिति विवाहलग्नाद्धादशसप्तमभवनगते महे परिणयनं नस्यात् अस्यापवाद किंचेति महाधि ऽतिनवांशामार भ्यवाणाशुगा ५५ मितलवगेपत्वर्प
ग्नाद्विनवाशेन द्रेलग्नेवाजामित्रं शुभमस्यात् यथा मेषेप्वमनवांशो भौमोस्ति तस्मात्तुलायापंचमनवमांशस्थश्चंद्रोनिषिद्धः न्येषांनवांशाः शुभाः एवंवि
धशुभ्रमामित्रमिदं शुभकरं स्यात् अस्यापवादोव्यवहारोच्चये सोमेषपासभवनेस्फुरदंशलग्ने सौम्यार्ग वेक्षितमपे शुभपर्गगोवा जामित्रमादिश

संचितदोषराशिं हत्वाददाति बहुशः स्वमेव चंद्र इति ६७ अथैकार्गलादिदोषाणामपवादं साक्षाद्वसिष्ठवचनमेवेंद्रवज्रयाह एकार्गलेति चंद्रार्कबलोपपन्ने-
स्वोच्चे मित्रादिराशिस्थितत्वरूपे च सति एकार्गलादयो दोषा नश्यंति यथा कोऽभ्युदये दोषा रात्रिर्नश्यति ६८ अथ केषांचिद्दोषाणां देशविशेषेण परिहारमुपजात्याह
उपग्रहर्क्षनिसास्मषार्थम् अन्यच्च लत्तामालवके देशे पातः कौसलके तथा एकार्गलं तु काश्मीरे वेधं सर्वत्र वर्जयेत् युतदोषो भवेद्गौडे जामित्रस्य च यामुने वेधदो-
षस्तु विंध्याख्ये देशे नान्येषु केचनेति ६९ अथ दशदोषयोगमुपजात्याह शशांकेति चेद्यादि चंद्रसूर्यनक्षत्रयोर्युतेर्योगात् भैः सप्तविंशतिभिर्भक्ताद्यः शेषस्तस्मिन्
न्यूने कचतुःषट्दशैकादशपंचदशाष्टदशैकोनविंशतिविंशतिसंख्याके सति एके।काः दशदशयोगसंभवा भवंति शिष्टानां दशानामंकानामभिहितत्वाद्दशयोगइत्य-

एकार्गलोपग्रहपातलत्ताजामित्रकर्तर्युदयास्तदोषाः नश्यंति चंद्रार्कबलोपपन्नो लग्ने यथा कोऽभ्युदये तु दोषाः ६८ उपग्रहर्क्षं कुरुबा-
ल्हिकेषु कलिंगवंगेषु च पातितं भम् सौराष्ट्रशाल्वेषु च लत्तितं भं त्यजेत्तु विद्धं किल सर्वदेशे ६९ शशांकसूर्यर्क्षयुतेर्भशेषे खभूयुगांगा-
निदशेशतिथ्यः नागेंदवोंकेंदुमितानखाश्चेद्भवंति चेत् दशयोगसंज्ञाः ७० वाताभ्राग्निमहीपचौरमरणरुग्वज्रवादक्षतियोगांके द-
लिते समे मनुयुते ओजे तु सैके धिते

न्यथा संज्ञा ७० अथ दशयोगफलं तदपवादं च शार्दूलविक्रीडितेनाह वाताभ्रेति शून्ये शेषे वातदोषः स्यात् एकशेषेऽभ्रा-
त् चतुःशेषेऽग्नेः षट्शेषे महीपात् दशशेषे चोरात् एकादशसु मरणं पंचदशसु रुक् अष्टादशसु वज्रम् एकोनविंशेषु वादः कलिः संकट इत्यर्थः विंशतिशेषे क्षतिः द्र-
व्यनाशः अथापवादः योगांक इति खंभूयुगादिरूपे योगांके समे युग्मसंख्याके सति दलिते अर्धीकृते मनुभिश्चतुर्दशभिर्युक्ते योंकः स्यात् तद्दास्राश्विनीतो भं न-
क्षत्रं स्यात् अथौजे तु सैके धिते योगांके ओजे विषमे सैके अर्धिते अश्विनीतः भं नक्षत्रं स्यात् यथा समांकाः दश अर्धिताः ५ मनु १४ युतः १९ मूलं नक्षत्रं जातम् ओ

का सु यथादिनेरवौ १४ चंद्रे १२ सोमे १० बुधे ८ गुरौ ६ शुक्रे ४ शनौ २ याभावेतेभिरेका कार्या यथारवौ १३ चंद्रे ११ भौ ९ बु ७ गुरु ५ शु ३ श १ शनौतुभस्यो
पिरात्रेः पंचदशोपिमुहूर्तः कुलिका एतेनिंदिता एनेषामर्धयामादिदोषाणांपुनर्निरूपणाविवाहेअथसूपवर्ज्यतार्थं शीघ्रोपस्थित्यर्थंनेतिकुलिकापवादेगुरु
वारेरोसबलेवापिसमादपेलग्नगेशुभे कुलिकोदयदोषस्तुविनश्यतिनसंशयः शाराधीशेबलोपेतेविधौवाबलसंयुते अर्धमहरसंभूतोदोषोनैवात्रविद्यते शुभे
केंद्रगतेचंद्रेशुभभावोवाशुभेक्षिते लग्नगेसबलेवापिकुलिकस्तुविलीयते अर्धप्रहरपूर्वार्धमध्यतुयमघंटजम् कुलिकस्तायेशुभमाश्वरेदिति ६५ अथदग्धति
थ्यारंभदोषमिंद्रवज्रयाह चापान्त्येति तत्तद्राशिद्वयस्थितेपतंगेसूर्येद्वितीयाप्रमुखाउभयपक्षसाधारणासमाःसंख्याकास्तिथ्योदग्धाःस्युःयथाधनुर्मीनगतेसू

शक्रार्कदिग्वसुरसाब्ध्यश्विन कुलिकारवे रात्रौनिरेकास्तिथ्यश्च शतौनाःत्योपिनिंदिता ६५ चापात्यगेगोघटगेपतंगेकर्कि
जगस्त्रीमिथुनेस्थितेश्च सिंहालिगेनक्रघटेसमाःस्युस्तिथ्योद्वितीयाप्रमुखाश्चदग्धा ६६ लग्नाच्चचान्मदनभवनगेरवेटनस्यादि
हपरिणयनम् किंवाबाणाशुगमितलवगेजामित्रस्यादशुभकरमिदम् ६७

ऽष्टमी सिंहवृश्चिकगेदशमी तुलामकरगेर्केद्वादशीदग्धाइत्यर्थ मासदग्धाम्नातिपयोमध्यदेशोपर्निताइतिपरिहार ६९ अथयैद्वितीयादग्धाश्चपकुंभगेसूर्येकर्केमेषगेषष्ठीकन्यामिथुनगे
लग्नादिति विवाहलग्नाच्चद्वाद्वासप्तमभवनगतेग्रहेपरिणयनम्नस्यात् अस्यापवादः किंवेति ग्रहाधिष्ठितनवांशमारभ्यबाणाशुगा ५५ मितलवगेपंचपं
चाशान्मितनवांशगेचंद्रेलग्नेवाजामित्रंसूक्ष्मस्यात् यथामेषेपंचमनवांशेभौमोस्तितस्मात्तुलायापंचमनवमांशस्थचंद्रोनिषिद्धः। न्येषीनपोषाः शुभा एवंपि
धसूक्ष्मजामित्रमिदमशुभकरस्यात् अस्यापवादोव्यवहारोच्चये स्त्रोवेषपास्तभवनेस्फुरदंशुजालाः सौम्याभवेद्धितग्रहेशुभमार्गगोपा जामित्रमध्यादिपरि

काश्चतुर्भिराद्यासंयोज्यांकैर्नवभिस्तष्टासति यदापंचशेषायस्मिन्स्थलेपंचशिष्यंते तत्क्रमेणरुगादिबाणोज्ञेयः यथाआदौपंचशेषेरोगबाणः द्वितीयेपंचशेषेऽग्निबाणः तृतीयेराजबाणः चतुर्थेचोरबाणः पंचमेमृत्युबाणः तस्मादृक्षेभवतीत्यर्थः अयंबाणः शल्यसहितः नेनस्वल्पदोषः तदपवादभूतः सशल्योबाणउच्यते नवेति यानिप्रागागतानिशेषाणितेषामैक्येनवह्नतेपश्चाच्छरशेषेसातिसशल्य साहितोबाणः स्यात् पंचव्यतिरिक्तशेषेशल्यरहितोदृष्ट इत्यर्थः अन्यैस्तुतिथिवारभलग्नांकोरसाग्न्यआष्टवेदयुक् नंदासपंचशेषेरुग्वन्हिराट्चोरमृत्युकृदिति ७३ अथसमयभेदेनवारभेदेनकर्मभेदेनचत्रिविधं बाणपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह रात्रौचोरेति चोररुजौबाणौरात्रौत्याज्यौदिवानरपतिः राजबाणस्त्याज्यः वन्हिबाणःसदादिवारात्रौत्याज्यःसंध्य

रात्रौचोररुजौदिवानरपतिर्वन्हिःसदासंध्ययोर्मृत्युश्चाथशनौनृपोविदिमृतिर्भौमेऽग्निचोरौरवौ
रोगोथव्रतगेहगोपनृपसेवायानपाणिग्रहेवर्ज्याश्चक्रमतोबुधैरुगमलक्ष्मापालचोरामृतिः ७४ ॥

योः सायंप्रातःसंध्यायोः मृत्युबाणस्त्याज्यः ज्योतिःप्रकाशेरोगंचोरंत्यजेद्रात्रौदिवाराजन्यपंचकम् संध्ययोर्मृत्युदंत्याज्यंसर्वदावन्हिपंचकमिति अथवारभेदेनपरिहारः अथेतिशनिवारेनृपबाणःविदिबुधवारेमृतिबाणः भौमेऽग्निचोरौबाणौरवौरोगबाणस्त्याज्यः उक्तंच रवौरोगंकुजे वन्हिंशनौचनृपपंचकम् वर्ज्यंपुनः कुजेचोरंबुधवारेचमृत्युदम् अथकार्यभेदेनपरिहारः अथेतिक्रमत एषुशुभकर्मसुएतेबाणाः वर्ज्याः यथाव्रतेयज्ञोपवीतेरुक् ग्रहस्याच्छादनेऽग्निः नृपसेवायांराजबाणः यानेचोरः पाणिग्रहेमृतिर्बाणोवर्ज्यः उक्तंच नृपाख्यंनृपसेवायांग्रहगोपेऽग्निपंचकम् यानेचोरंव्रतेरोगंत्यजेन्मृत्युकरग्रहइति ७४ अथग्रहदृष्टिमुपजातिकयाह त्र्याशमिति येखेटाः यस्मिन्स्थानेस्थिताःतस्मात् कथ्यमानानिस्थानानिचरणाभिवृद्ध्यापश्यंति तद्यथा त्र्याशतृतीय दशमं

ज्ञांकेयथाविषमाके १५ योग सैके ५ अर्धितम् ८ पुष्यनक्षत्रजात अथानन्तरमुनिभिः समिताश्चतुर्दशरेखास्तिर्यक्क्रमात्सालिखेत्तत. अनेनप्रकारेण यन्नक्षत्रमागतततआरभ्यसाभिजिन्नक्षत्र वृंद अस्मिंश्चक्रेलेख्यतन्नक्षत्रेग्रहा स्थाप्या दिननक्षत्रेचंद्रः स्थाप्य ततएकरेखास्थयोः परस्परावलोकनरूपोवधोनशुभद उक्तं ज्योतिःसारसागरे सिध्यगवेदैकादिगूनविशून्यूनभवाष्टादशतिथिसरव्या इष्टोडुनासूर्ययुतोडुनान्न योगाद्दमीनेदृशायोगदोषाःस्मन्मपाग्निभूवान्नचौरमृत्युरुजाशनि फलनिदर्शनदोषास्त्याज्याः स्मु सर्वथाशुभे योगाकेविषमेसैकेसमेसवस्तेलोचनेदलिकृताभिमीर्पूर्वदशयोगमुदाहृतम्

भद्राब्धाद्यसमिताःस्तुमुनु भीरेखा क्रमात्सालिखेद्दृग्योऽस्मिन् भहृच्चंद्रयोर्नशुभद स्यादेकरेखास्थयोः ७१ लग्नेनाद्याद्याताग्नियां
कृत दश शेषेनागहग्धित्तर्केषु सख्ये रोगोवन्हीराजचौरोनमृत्युर्बाणश्चायदाक्षिणात्यप्रसिद्ध ७२ रसगुणशशिनागाब्ध्याढ्यसं
क्रान्तियाताशकमितिरथनेशाकेयदापञ्चशेषा रुगनलनृपचौरामृत्युसंज्ञाश्चबाणानवहृतशरशेषेशेषकेस्त्येनशल्यः ७३ ॥

योगेमहानर्थेपमादायाधिरिष्मने क्रूरे सौम्यमहैर्वाविद्धपत्योरेकनाशनामिति दशयोगापवादांतरमाह भरद्वाज गुरौलग्नाधिपेशुक्रेसवीर्येलग्नकेंद्रगे दशदोषानि रपतिपथाम्भोभूलनाय व्यास गुरुणा भृगुणावापिसयुतेदृष्टमेवन दशयोगसमायुक्तमपिलग्नशुभावहम् ७१ अथपञ्चकाख्यबाणदोषशालिन्याह लग्नेनेति शकूपक्षादिकास्तिथयापवर्तमानलग्नेनाद्या युक्ता अर्केर्नवभिस्तृष्टा शेषेनागसख्ये अष्टसंख्ये रोगाख्योबाण एवं द्विसख्ये शेषेवन्ह्याख्यः चतुःसख्ये राजाख्य षट्सख्येचौराख्यः एकसख्येमृत्युसंज्ञोबाणश्चएतेबाणा दाक्षिणात्येषुमाहाराष्ट्रेषुप्रसिद्धा ७२ अथव्यासमतेनबाणस्यापवादमालिन्याह रसगुणेति रसगुणशशिनागाब्धिभिराढ्यानासौसंक्रान्तियाताशकमितिनिर्भ्रोतिकर्मधारयः सूर्यभुक्तांशानामितिः संख्यापंचधास्थाप्याक्रमादिकमुपेक्ष्यक्रमेणपञ्च

काश्चतुर्भिराढ्यासंयोज्यांकैर्नवभिस्तष्टासति यदापंचशेषायस्मिन्स्थलेपचशिष्यंते तत्क्रमेणरुगादिबाणोज्ञेयः यथाआदौपंचशेषेरोगबाणः द्विती येपंचशेषेऽग्निबाणः तृतीयेराजबाण. चतुर्थेचोरबाण. पंचमेमृत्युबाण· तस्माद्भयेभवतीत्यर्थः अयंबाणः शल्यसहितः तेनस्वल्पदोषः तदपवादभूतः स शल्योबाणउच्यते नवेति यानिप्रागागतानिशेषाणितेषामैक्येनवहृतेपश्चाच्छरशेषेसतिसशल्य सहितोबाणः स्यात् पंचव्यतिरिक्तशेषेशल्यरहितोदुष्ट इत्यर्थः अन्यैस्तुतिथिवारभलग्नांकोरसाग्न्यआष्टवेदयुक् नंदाप्तपंचशेषेरुग्वन्हिराट्चोरमृत्युकृदिति ७३ अथसमयभेदेनवारभेदेनकर्मभेदेनचात्रैवि ध्यं बाणपरिहारंशार्दूलविक्रीडितेनाह रात्रौचोरेति चोररुजौबाणौरात्रौत्याज्यौदिवानरपतिः राजबाणस्त्याज्यः वन्हिबाणः सदादिवारात्रौत्याज्यः संध्य

रात्रौचोररुजौदिवानरपतिर्वन्हिः सदासंध्ययोर्मृत्युश्चाथशनौनृपोविदिमृतिर्भौमेऽग्निचोरौरवौ
रोगोथव्रतगेहगोपनृपसेवायानपाणिग्रहवर्ज्याश्चक्रमतोबुधैरुगमलक्ष्मापालचोरामृतिः ७४ ॥

योः सायंप्रातः संध्यायोः मृत्युबाण स्त्याज्य. ज्योतिःप्रकाशेरोगंचौरंत्यजेद्रात्रौदिवाराजन्यपंचकम् संध्ययोर्मृत्युदंत्याज्यंसर्वदावन्हिपंचकमिति अथवारभे देनपरिहारः अथेतिशनिवारेनृपबाणः बिदिबुधवारेमृतिबाण· भौमेऽग्निचोरौबाणौरवौरोगबाणस्त्याज्यः उक्तंच रवौरोगंकुजे वन्हिंशनौचनृपपंचकम् व र्ज्यपुनः कुजेचौरंबुधवारेचमृत्युदम् अथकार्यभेदेनपरिहारः अथेतिक्रमत एषुशुभकर्मसुएतेबाणाः वर्ज्याः यथाव्रतेयज्ञोपवीते रुक् ग्रहस्याच्छादने ऽग्निः नृपसेवायांराजबाणःयानेचोर. पाणिग्रहेमृतिर्बाणोवर्ज्यःउक्तंच नृपाख्यंनृपसेवायांग्रहगोपेऽग्निपंचकम् यानेचौरंव्रतेरोगंत्यजेन्मृत्युकरग्रहइति ७४ अथग्रहदृष्टिमुपजातिकयाह त्र्याशमिति येखेटा. यस्मिन्स्थानेस्थिताः तस्मात् कथ्यमानानिस्थानानिचरणाभिवृद्ध्यापश्यंति तद्यथा त्र्याशंतृतीय दशमं

चएकत्वरणदृष्ट्यापश्यति अनेनतत्तद्भावोद्भवफलत्वरणाभिवृद्धौषभवतीतिसूचितम् मदइतिमद शनैश्चर स्वस्थानात्त्र्याशसपूर्णदृक्त्वतुश्चरण
दृशि एवंगुरुस्त्रिकोणेपूर्णदृक्भूमिसुतश्चतुरस्रेपूर्णदृक्परे।।केन्द्रबुधशुक्राः सप्तमेपूर्णदृश ७५ अथोदयास्तशब्दे शिखरिणीभुजंगप्रयाताभ्याम
यदालग्नाधीशइति लवेशोलवस्वामिविलग्नेशः लग्नाधीशस्तस्येशः स्वामीलग्ननवांशस्वामिलवनवांशंपश्यति वाथवानवांशेनसहयुतोभवेत्तदाशोदुर्धरस्यानल्पशु
भफलंरचयति यथा मेषलग्नेमिथुनांशस्तदीशोबुधस्तुलायामिथुनपश्यति तत्रातिष्ठतिवा अयमुदयाशब्दे प्रथमप्रकार तदभावेतुलग्नांशेशस्तुलग्नं
पश्यति लग्नेनसहयुतोभवेत्तदापियोदुः शुभफलमनल्पस्यात् यथामेषलग्नेएवमिथुननवांशस्वामीबुधोमकरेनवांशनपश्यति किंतुलग्नपश्यति अथवा

स्याशभिकोणचतुरस्रमस्तपश्यतिरवेरस्त्वरणाभिवृत्या मदोगुरुर्भूमिसुत परेत्वक्रमेणसपूर्णदृशोभवति ७५ यदालग्ना
शेशोलवमथतनुपश्यतियुतोभवेद्वायवादु शुभफलमनल्परचयति लवद्यूनस्वामीलवमदनभंलग्नमदनभपश्येद्वावध्याः शु
भमितरथाइयमशुभम् ७५ मेषएवातिष्ठति अयमुदयशब्देद्वितीयप्रकार लवद्यूनस्वामीलवान्नवांशात् द्यूनसप्तमनवांशः तत्स्वामी लवमद
नभलवान्मदनभसप्तमनवांशपश्यतितेनसहयुतोवाभवेत् तदावध्वाः अनल्पबहुशुभंस्त्वयाति यथामिथुननवांशात् सप्तमोधनुरंशः तदीशोगुरुर्मेषे
पश्यति तत्रातिष्ठतिवा अयमस्तशब्देप्रथमप्रकार तदभावेतुलवद्यूनस्वामीलग्नान्मदनसप्तमभवनपश्यति युतोवासप्तमभवनेतदावध्वाः शुभयथा
गुरु कर्केस्वनवांशनपश्यति किंतुसप्तमभवनतुलांपश्यति अथवातुलायामेवास्ति तदावध्वाः शुभम् अयमस्तशब्देद्वितीयःप्रकार इतरथेतियदालग्ना
शेशोलवतनुंवानपश्यति नचयुतोवानस्यात् तदावरस्याशुभएवंलवद्यूनस्वामीनवांशसप्तमंवानपश्यति नचयुतोवानस्यात् तदाकन्यकाया अशुभम् का

श्यपः स्वस्वे शेनोदयास्तांशौवीक्षितौवाथसंयुतौ लग्नंवास्तद्गृहं तत्तदंशेशेनेक्षितंयुतमिति ७६ लवेशइति नवांशस्वामीनवांशमपश्येत् लग्नस्वामीलग्नं प्रपश्येत्तदावरस्य शुभंएवंलवद्युनपोनवांशात्सप्तमनवांशस्वामी अंशं द्यूनं अंशात्सप्तमराशिंपश्येत् लग्नपोलग्नस्वामी अस्तंलग्नात्सप्तमभवनंपश्येत् तदा- कन्यायाः शुभंस्यात् वामिथः अंशसप्तमाधीशौलग्नंसप्तममीक्षेतेलग्नात्सप्तमाधीशश्चांशसप्तममीक्षते तदापिकन्यायाः शुभंस्यात् अत्राप्यन्यथात्वेदंपत्यो रशुभमित्यर्थः नारदः लग्ननवांशकौ स्वस्वपतिनावीक्षितौयुतौ नचेद्वान्योन्यपतिनाशुभमित्रेणवातथा वरस्यमृत्युःस्यात्ताभ्यांसप्तसप्तोदयांशकौ एवंतौवी- क्षितयुतौमृत्युर्वध्वाः करग्रहेइति ७७ अथपूर्वोक्तप्रकारेणोदयास्तशुद्धेरभावेतृतीयः प्रकारउच्यतेमालिनीछंदसा लवपतीतिशुभंचतन्मित्रंचेतिकर्मधार य. लवपतेर्लग्ननवांशेशस्यशुभग्रहः चंद्रबुधगुरुशुक्राणामन्यतमश्चेन्मित्रंस्यात्सचेदंशंनवांशंतनुंचवीक्षतेतदापरिणयनकरस्यवरस्यशास्त्रहर्षंपुत्रा

लवेशोलवंलग्नपोलग्नगेहंप्रपश्येन्मिथोवाशुभंस्याद्वरस्य लवद्यूनपोंशंद्युनंलग्नपोस्तंमिथोवेक्षतेस्याच्छुभंकन्यकायाः ७७
लवपतिशुभमित्रंवीक्षितेशंतनुंवापरिणयनकरस्यस्याच्छुभंशास्त्रहर्षम् मदनलवपमित्रंसौम्यमंशंद्युनंवातनुमदनगृहंवेद्वीक्षतेशर्मव- ध्वाः ७८

दिघ्रासितरूपंशुभंफलंस्यात् एवंमदनलवपस्यास्तांशेशस्यमित्रं सौम्यंतच्चांशम् द्यूनअंशाल्लग्ननवांशाद्द्यूनंसप्तमनवांशंचेद्वीक्षते अथवा तनुम दनगृहंलग्नात्सप्तमभवनंचेद्वीक्षतेतदावध्वाः शर्मकल्याणंस्यात् यद्युभयत्रापिनवांशस्वामिनोमित्रंपापग्रहश्चेत्तस्यदृष्टिरशुभैवेतिफलितोर्थः वराहः शुद्धि स्त्विहस्यान्नयदोदयांशेलग्नेनवास्तांशउपैतिशुद्धिम् तदासुहृत्सौम्यनिरीक्षितोयः शुभायसःस्यात्सवदंतिसंत इति केचिद्विवाहेवज्रयोगानिषिद्धमाहुः ता ल्लक्षणम् तिथिवारंचनक्षत्रंनवभिश्चसमन्वितम् सप्तभिश्चहरेद्भागंशेषांकेफलमादिशेत् त्रिशेषेतुजलंविद्यात्पंचशेषेप्रभंजनः सप्तशेषेवज्रपातोज्ञेयंवज्र-

स्यलक्षणमिति ७८ अथार्कसंक्रमणदोषमनुभाषिण्याह विषुवायनेष्विति विषुवत्तुलामेषसंक्रांति चतसृषु संक्रांतिषु परपूर्वमध्यमान् गतागामिवर्तमा नान् दिवसान् नृप· शुभक्रियाविधौ विवाहादौ त्यजेत् इतरसंक्रांतिषु संक्रमणकालात्परतो ऽग्रे पूर्वमपि षोडशघटिकाभिः लाहाभिशात् घटिकास्त्यजेत् गुरुः अयनेविषुवे पूर्वपरमध्यदिनत्यजनेन अन्यसंक्रमणे पूर्वपरा षोडशनाडिकाइति ७९ अथप्रसंगात्सकलग्रहाणांसंक्रांतिघटीरनुष्टुभाह देवेति यथाक्रमे णसूर्यादे संक्रमणेएता घटिकावर्ज्याः यथारवेःभारूपमात्मयस्मिन्संघटिकारूपाज्या चंद्रस्यद्वे भौमस्यनव बुधस्यषट् गुरोरष्टाशीतिः शुक्रस्यांकानवरा

विषुवायनेषु परपूर्वमध्यमान् दिवसांस्त्यजेदितरसंक्रमेषु हि घटिकास्तु षोडश शुभक्रियाविधौ परतोपि पूर्वमपि संत्यजेद्बुधः ७९
देवाश्च कर्तवोष्टघ्नानाड्योकाः खनृपाः क्रमात् वर्ज्याः संक्रमणेऽर्कादेः प्रायोर्कस्यातिनिंदिता ८० घस्रेतुलालीबधिरौ मृगाश्वौ रात्रौ
चसिंहाजवृषादिवांधाः कन्यानृयुक्कर्कटकानिशांधादिनेपरौत्योनिशिपङ्गुसंज्ञाः ८१ बधिरांधान्वितुलालयोः परान्हे मिथुनकर्कटकैंग
नानिशांधा दिवसांधाहरिगोक्रियास्तु कुंभमृगकुंभौतिमभानिसंध्ययोर्हि ८२ दारिद्र्यंबधिरस्तनोदिवांधलग्नेवैधव्यंशिशुमरण
निशांधलग्ने पंगुर्गेनिखिलधनाभिनाशमापुः सर्वत्राधिपगुरुदृष्टिभिर्नदोषः ८३ कार्मुकतौलिककन्यायुग्मलवेझषगेवा नोरवनृपान्य-

रूपाधिकशतमिति ८० अथपंगुबधिरांध्यान्लग्नदोषाननुपजातिकयाह घस्रइति घस्रेदिवसेतुलावृश्चिकौ बधिरसंज्ञकौ रात्रौमकरधनुषी बधिरसंज्ञौ शेषस्पष्ट म् वसिष्ठ तुलावृश्चिकश्चैवदिवसेबधिरौमया धनुश्चमकरश्चैवबधिरौनिशिकीर्तितौ मेषोवृषोमृगेंद्रश्चदिवसांधाः प्रकीर्तिताः नृयुक्कर्कटकन्याश्चरात्र्यांधाः प्र कीर्तिताः कुंभमीनौचपंगूद्वौदिवारात्रौपधाक्रममिति अनेनतस्मिन्काले ऽधादिलग्नानिवर्ज्यानीत्यर्थः ८१ अथकेचिन्मतमाहबधिरांधान्वीतिस्पष्टार्थम् ८२ अथै

प्रयोजनं सापवादं ग्रहर्षिण्याह दारिद्र्यमिति पंगंगे पंगुलग्ने अन्यत्स्पष्टम् ८३ अथविहितनवांशाश्विन्नदाच्छंदसाह कार्मुकेति युग्मं मिथुनं एषां नवांशाः झष-
गेवामीनवांशेविकल्पेनवा शब्दएकीयमतसूचनार्थः एष्वंशेषुयर्हिउपयामोविवाहोभवेन्नहिकन्यासतीपतिव्रताभवेत् ८४ अथनिहितनवांशेक्कचिन्निषेधंश्चीछंद
साह अत्यनवांशेति विहितनवांशेष्वपियथामेषलग्नेधनुर्नवमांशातिमाइत्येवंविधेविषयेकाचनकन्यानपरिणेयानविवाह्या परंतुवर्गोत्तमांति मनवांशंहित्वा
तत्रविवाहउचितएवयथामिथुनलग्नेमिथुननवांशो अंत्यांशकाअपिश्रेष्ठायदिवर्गोत्तमाव्हयाइतिकश्यपोक्तेः नोचरलग्नइति तौलिमृगस्थेतुलामकर-

यर्हिभवेदुपयामस्तर्हिसतीखलुकन्या ८४ अंत्यनवांशेनचपरिणेयाकाचनवर्गोत्तममिहहित्वा नोचरलग्नेचरलवयोगंतौलि
मृगस्थेशशिभृतिकुर्यात् ८५ व्ययेशनिःखेऽवनिजस्तृतीयेभृगुस्तनौचंद्रखलानशस्ताः लग्नेट्कविग्लौश्चरिपौमृतौग्लौलग्नेट्शुभ
भाश्चमदेचसर्वे ८६ त्र्यायाष्टषट्सुरविकेतुतमोर्कपुत्रास्त्र्यायारिगः क्षितिसुतोद्विगुणायगोब्जः सप्तव्ययाष्टरहितोज्ञगुरू
सितोष्टत्रिघ्नूनषड्व्ययगृहान्परिहृत्यशस्तः ८७ स्थेचंद्रेचरलग्नेविहितचरलवयोगंनोकुर्यात् यथामेषलग्नेतुलांशइति ८५ अथलग्नभं-
गमुपजात्याह व्ययेशनिरिति द्वादशेशनिर्नोशस्तः खेदशमेऽवनिजोभौमोनशस्तः तृतीयेशुक्रोनशस्तः लग्नेचंद्रखलाःचंद्रःपापग्रहाश्चनशस्ताः लग्नेट्लग्न-
स्वामीकविः शुक्रोग्लौश्चंद्रश्चरिपौषष्ठेनशस्तौग्लौश्चंद्र. लग्नेट्लग्नस्वामीशुभाबुधगुरुशुक्रा आरोभौमश्चएतेमृतावष्टमेनशस्ताः मदेसप्तमेसर्वेग्रहानशस्ताः
८६ अथरेखाप्रदांवसंततिलकयाह त्र्यायेति स्पष्टार्थम् ८७ कर्तर्यादिमहादोषाणामपवादं शार्दूलविक्रीडितेनाह पापौकर्त्तरिकारकाविति कर्त्तरिकारकौ
ग्रहौरिपुगृहेशत्रुगृहेस्थितौनीचेनीचराशिगोअस्तगोअस्तंगतौ तदाकर्त्तरिदोषोनैवस्यात् कश्यपःपापयोःकर्तरीकर्त्रोः शत्रुनीचगृहस्थयोः यदावास्तगयोर्वापि

कर्तरीनेष्टदोषदेति अथ सिते शुक्रे अस्तनीचगे शत्रुगृहगे स्वनीचगृहगे वा सति तत्सप्तदोषोऽपि न स्यात् कश्यपः नीचराशिगते शुक्रे शत्रुक्षेत्रगतेऽपि वा भृगुष
ट्स्थितो दोषो नास्ति तत्र न संशय इति भौमे स्ते अस्तगते रिपुनीचगे शत्रुगृहे नीचगृहे वा अष्टमभौमो दोषकृन्न स्यात् कश्यपः अस्तगे नीचगे भौमे शत्रुक्षेत्रगते
ऽपि वा कुजाष्टमभवो दोषो न किंचिदपि विद्यते अथ शशिनि चंद्रे नीचे नीचनवांशके वा सति द्वादशाष्टमषष्ठस्थानस्थितचंद्रदोषोऽपि न स्यात् नीचराशिगते चंद्रे नी
चांशकगतेऽपि वा चंद्रे षष्ठाष्टरिःफस्थे दोषो नास्ति न संशय इति कश्यपोक्तेः ८८ अथाब्ददोषाद्यनेकदोषापवादं वसंततिलकयाह अब्दायनेति विद्गुरुसितेषु कें
द्रकोणे सप्तमस्थानरहिते पुंसस्त एव दोषा नश्यंति कश्यपः अब्दायनर्तुमासोत्था पक्षतिथ्यर्क्षसंभवाः क्षणाधिपतिसंभूता दग्धलग्नतिथ्युद्भवाः अकालजाश्च

पापौ कर्तरिकारकौ रिपुगृहे नीचास्तगौ कर्तरीदोषो नैव सितेऽरिनीचगृहगे तत्षष्ठदोषोऽपि न भौमेऽस्तारिसुनीचगे नहि भवेद्भौमोऽष्टमो दोष
कृन्नीचे नीचनवांशके शशिनि रिःफाष्टारिदोषोऽपि न ८८ अब्दायनर्तुतिथिमासभपक्षदग्धतिथ्यंधकाणबधिरांगमुखाश्च दोषाः
नश्यंति विद्गुरुसितेष्विह केंद्रकोणे तद्वच्च पापविधुयुक्तनवांशदोषाः ८९

नीहारविपुलास्तमससंभवा परिवेषपरितःसूर्य शक्रचापध्वजादयः
दोषप्रदा मंगले पुष्यत्वजाश्चैव दोषदा गुरुरेकोऽपि केंद्रस्थः शुक्रो वा यदि वा बुधः हरेत् स्मृतिर्यथा हंति तद्वद्दोषान् त्रिकोणगः लग्नोपग्रहनडीशत्रुद्रजामिव संभवान्
तत्केंद्रगो गुरुर्हंति सुपर्णः पन्नगानिव तद्वच्च यदि पापाः क्रूरा रिपुभेंद्रस्त्रीपुंनवांशयोर्नवांशस्तद्दोषोऽपि न स्यादिति उक्तं च क्रूरराशेः शुभो नवांशः प्रोक्तः सप्तमे
ऽपि विलग्नस्थः त्रिकोणकेंद्रगुरुः सितो वा परावदासात शुभोऽभिशस्त इति ८९ अथान्यान्परिहारान् शालिन्याह केंद्रकोणे इति केंद्रे सप्तमरहिते १४ १०
कोणे नवपंचमे याते गुरौ सति सर्वे येन नाशमायांति कश्यपः लग्ने गुरौ वा सौम्ये वा यदा केंद्रत्रिकोणगे नाशमायांति ते दोषाः पापानीव हरिस्मृतिः अथ पाक्षार

एकादशेरवौसतिसर्वेदोषानाशमायांतिवालग्नेचंद्रेवावर्गोत्तमेराशिनवांशयुक्तेसति यथा मिथुनेमिथुनानवांशस्तदापिदोषनाशः [illegible]
मुख्यार्थत्वात् चंद्रोलग्नादुपचयेसर्वद्रोषविनाशकः उक्तंच यत्रैकादशगः सूर्योदोषानाशंययुस्तदा स्मरणादेवरुद्रस्यपापंजन्मशतोद्भवम् वर्गोत्तमगतेलग्नेसर्वेदो
षालयंययु. चंद्रोवाप्यथवायेपिग्रीष्मेकुसरितोयथा चंद्रेति एकादशेचंद्रेसतिदुर्मुहूर्तांशदोषाःदुर्मुहूर्तारवावर्ज्यमेत्यादयः अंशदोषाः पापग्रहनवांशारव्याः तेसर्वे-
तद्वन्नाशमायांति कश्यपः मुहूर्तलग्नषड्वर्गकुनवांशग्रहोद्भवाः येदोषास्तान्निहंत्येवयत्रैकादशगः शशी ज्योतिर्निबंधेनक्षत्रदोषंकुनवांशदोषंगंडांतदोषंचमु
हूर्त्तदोषम् विरुद्धपंचांगविरुद्धदोषांनिशाकरोलाभगतोनिहंति १० अथसामान्यतोदोषसमूहपरिहारंशिरवरिण्याह त्रिकोणेति त्रिकोणेसप्तमरहितेकेंद्रेयदिसौम्यो

केंद्रेकोणेजीवआयेरवौवालग्नेचंद्रेवापिवर्गोत्तमेवा सर्वेदोषानाशमायांतिचंद्रेलाभेतद्वद्दुर्मुहूर्तांशदोषाः १० त्रिकोणेकेंद्रे
वामदनरहितेदोषशतकंहरेत्सौम्यः शुक्रोद्विगुणमपिलक्षंसकरगुरुः भवेदायेकेंद्रेंगपउतलवे शौर्यदितदासमूहंदोषाणांदहन-
इवतूलंशमयति ११ द्वौद्वौज्ञभृग्वोःपंचेंदौरवौसार्द्धत्रयोगुरौ रामामंदागुकेत्वारे सार्द्धकेकंविशोपकाः १२ बुधस्तिष्ठेत् तदादोषशतकंह

रेत् उक्तस्थानस्थितोगुरुरपिलक्षदोषान्हरेत् भवेदितिअंगपोलग्नस्वामीउतवार्थेलवेशोलग्नगतनवांशनाथोवाआयेकेंद्रेयदिभवेत्तदासर्वदोषान्हरेत् दोषाणां
समूहंनाशयति यथादहनोग्निस्तूलंकार्पासमिवलग्नेटलग्नांशनाथोवाआयगः केंद्रगोपिवाराशिंनिहंतिदोषाणामिंधनानीवपावकइति ११ अथलग्नविशोप-
काननुष्टुभाह द्वाविति ज्ञभृग्वोरेखाप्रदयोः सतोर्द्वौद्वौविशोपकौ एवंविधेचंद्रेपंचसूर्येसार्द्धास्त्रयः ३ ३० गुरौरामास्त्रयःमंदः शनिः अगूराहुः केतुः आरोभौमः एषु
प्रत्येकंसार्द्धमेकैकम् १ ३० विंशोपकाः ज्ञेयाः १२ ग्रहवशेनश्वशुरादिविभागंसप्रयोजनमुपजात्याह श्वश्रूरितिसितः कन्यायाःश्वश्रूः सूर्यः श्वशुरः तनुर्लग्नंतनुः

शारीरस्यात् जामित्रपा सममाधीशोदयितो भर्तामन चंद्र एतेषां शुक्रादीनां बलं विचार्य गणिक सिद्धांतपेत्ता विवाह तो विवाहानंतरं भृगुरादीनां करवस्यादि
निम्नदेश केमिहि रोपतरमप्युक्त सूर्योस्तानि स्त्रीनर्मियोस्तथाराहू रसकृतोज्ञान्सकसं गुरोभ्रम धर्मगसितादके फलानि वेश्मभूयात्सुहाह विधौस्त्युक्त्येति २३ अथ
संकीर्णजातीनां विशेषमत्तमपूर्वछंदसाह कृष्णपक्षइति कृष्णोपक्षेशानि भौमार्कवारे विवाहोक्तनक्षत्रभिन्ननक्षत्रे शुक्रवाराद्युपयोगेप्यपि संकीर्णानामनुलोमप्रतिलो
मजानामपि यदि करपीडाविवाह स्यात् तर्हि सा करपीडा कृतापुर्धनता भमीति प्राप्तस्थे भवति एषा स्थितिः वा ग्रहणात् तदभावे मासशुक्रदिनेपि विवाहः कार्यइति २४

स्वभूसितोर्के मुराफरसतु सुतुर्जामित्रप स्याद्दयितोमन शशी एतद्रूलसप्तति भाव्यताश्चिकस्ते पारुकरवसंमदहि विवाहत २३ कृष्णोप
क्षेसौरिकुजार्कपित्र्यवारवर्ज्येन क्षत्रयदि वा स्यात् करपीडा सर्कीर्णानां नहि कृतापुर्धनता भमीति प्राप्तस्थे सा भवतीहस्थितिरेषा २४
गाधर्वादिविवाहे कोष्टद ४ नेत्र २ गुण ३ दव १ कु १ युग ४ गा ६ ग्नि ३ पू १ रामा ३ स्त्रिपधामशभाः शभा २५

मनुः द्भावा गांधर्वानीति प्राजापत्यब्राह्मदैवार्षसंज्ञाः विवाहाउक्तकालेएव कार्याः गांधर्वासुरराक्षसपैशाचकास्त्याः सर्वकालेकार्याः श्रीपतिः प्राजापत्य ब्राह्मदैवार्षसं
ज्ञाः कालेप्रोक्तेष्वेव कार्या विवाहाः गांधर्वासुरश्चास्ररोराक्षसश्चपैशाचोपासर्वकालविधेयइति तत्र केचिदर्कात्सूर्यनक्षत्रात् वेदनेत्रादिपुक्रमेणसत्स्थान् अपसर्पे सू
र्यक्षनक्षत्रामारभ्य नतार्यशुभानि ततोद्वे शुभे ततस्त्रीण्यशुभानीति क्रमेण त्रिपदाजयाणां पदानां समाहारस्त्रिपदी तस्यां ब्रह्मविष्णुरुद्रपदाभिधत्रकस्त्र
पेरत्यर्थ एकस्मिन्नपिपदे पद शुभतद शुभमेव पदत्रये यच्छुभतच्छुभम् इतिकृता अशुभाशुभानि क्रमेण पठितानि एवंपदत्रयाणांसु स्यार्थ कथनात
पृथक्कथनानुपयोग तथाचपदत्रयमुक्तं भूपालवल्लभे [illegible] पयेत्सकृपीः गांधर्वासुरपैशाचराक्षसेपु विविनियोदिति २५ ५ ५

अथविवाहात्प्राक्कर्तव्यानामावश्यककृत्यानांदिनशुद्धिंपृथ्वीछंदसाह विधोर्बलेनिअत्रचंद्रबलमावश्यकत्वेनविचार्यम् वारकोमंगलकलशः गृहभूषणंचित्रले खनादि अंगणविभूषणम्संमार्जनगोमयाद्यालेपः अथचवेदिकाचत्वरंवधूवरोपवेशनार्थस्थलविशेषः मंडपोगृहाच्छादनंकटादिनावितानादिनावा बहु वचनात्कटाहाधारोपणहरिद्राचंदनकांजकाधारणादिसकलशुभारंभान्उद्वाहत.पूर्वंविवाहोक्तैरुडुभिर्नक्षत्रैः पंचांगशुद्धिसहितेदिनेरचयेत् उपल क्षणत्वात्तन्नक्षत्रे रुपनयनादावपिपूर्वंशुभकर्मप्रारंभान्विरचयेत् तथाइदंकार्यजातंत्रिनवषण्मितेदिनेपूर्वंनआचरेत् चित्राविशाखाशततारकाश्वि नीज्येष्ठाभरणीशिवभाश्चतुष्टयंहित्वाप्रशस्तफलतैलवेदिकाप्रदानकंकंडनंमंडनादिकमितिदैवज्ञमनोहरोक्तेः तत्रैव मूलेंदुरुद्रश्रवणार्कपौष्णाविश्वेश-

विधोर्बलमवेक्ष्यवादलनकंडनंवारकंगृहांगणविभूषणान्यथचवेदिकामंडपान् विवाहविहितोडुभिर्विरचयेत्तथोद्वाहतोनपूर्वमिद माचरेत्त्रिनवषण्मितेवासरे ९६ हस्तोच्छ्रायावेदहस्तैःसमंतात्तुल्यावेदीसद्मतोवामभागे युग्मघस्रेषष्ठहीनेचपंचसप्ताहेस्यान्मंडपो द्वासनंसत् ९७

चित्रानलरेवतीषु संस्थापनकंजिककुंडिकायावारेरवेर्भूमिसुतस्यशस्तमिति ९६ अथवेदीलक्षणंमंडपोद्वासनेदिननियमंचशा लिन्याह हस्तोच्छ्रायेतिस्पष्टार्थः नारदः हस्तोच्छ्रितांचतुर्हस्तैश्चतुरस्त्रांसमंततः स्तंभैश्चतुर्भिःसुश्लक्ष्णैर्वामभागेस्वसद्मनः मंडपोद्वासनंकार्यंसमेतुदिवसेबुधैः षष्ठंतुविषमेष्वमुत्क्वापंचमसप्तमाविति ९७ केश्चित्तैलादिलापनेसंख्यानियमउक्तस्तमाह मेषादिराशिजेतिस्पष्टम् देशविशेषेओडीछादौप्रसिद्धम् ९८ अथ- प्रासशिष्टसंमतंमंडपादौस्तंभनिवेशनमिंद्रवज्रयाह सूर्येति कन्यातुलासिंहगतेऽर्केशैवेईशानकोणेविवाहादौस्तंभःस्थाप्यः वृश्चिकधनुर्मकरस्थितेवायु- कोणे मीनमेषकुंभस्थितेनिर्ऋतिकोणे वृषमिथुनकर्कस्थितेअग्निकोणेस्तंभः स्थाप्यइत्यर्थः ९९ अथगोधूलीप्रशंसांमंदाक्रांतयाह नास्यामिति स्पष्टार्थं

शरीरस्यात् जामित्रपः सममाधीशोदयितो मर्तोमन चंद्र एतेषां क्रूरादीनां सर्वे विचार्यतात्रिक सिद्धांतेत्ताविवाहतो विवाहानंतरं क्रूरादीनां क्रूरस्यादि तिप्रसंदेत् केचिद्विशेषतरमप्युक्तं सूर्यतानि स्त्रीनविधोस्तथाराशिन्क्रूतोज्ञात्क्रूर गुरोश्च धर्मं सितादके क्रूमात्त्वेशमशूयात्सुहृद्विधीस्त्वयुक्त्येति ९३ अथ संकीर्णजातीनां विशेषमत्रमयूरछंदसाह कृष्णापक्षइति कृष्णोपक्षेशनिभौमार्कवारे विवाहो नत्ननक्षत्रभिन्ननक्षत्रे पुष्कराहु सयोगे वापि संकीर्णानामनुलोमप्रतिलो मजानामपियदि करपीडाविवाह स्यात् तर्हि साकरपीडा कृतासुधनलाभप्रीतिभास्थेभवति एवास्थिति वाग्रहणात् तदभावे भाशुक्रदिने पि विवाहः कार्यइति ९४

मृत्रू सितोर्कः क्रूरस्तनुस्तुतुर्जामित्रप स्याद्दयितोमन शशी एतद्भूसमतिभाव्यतात्रिकस्तेषु क्रूरस्सभषदो इविवाहन ९३ कृष्णोप क्षेसौरिकुजार्कपित्रवारवर्ज्यन क्षत्रयदिवास्यात्करपीडा संकीर्णानांतांहिस्कृताशुधनला भप्रीतिभास्थैसाभवतीहस्थितिरेषा ९४ गाधर्वादिविवाहेकाद्दे ४ नेत्र २ गुण ३ दव १ कु १ युगो ४ गा ६ नि २ भू १ रामा ३ स्त्रिपद्याम क्रूभा क्रूभा ९५

मनुरप्याह गाधर्वानीवि प्राजापत्यमासुरदैवार्षसंज्ञाः विवाहा उक्तकालेएवकार्याः गाधर्वासुरराक्षसपैशाचकाख्याः सर्वकालेकार्याः श्रीपतिः प्राजापत्यब्राह्मदैवार्षसं ज्ञाः कालेशुभेष्वेव कार्याविवाहा गाधर्वास्त्वथासुरोराक्षसश्चपैशाचो वासर्वकालविधेयइति तत्रकेचिदर्कात्सूर्यनक्षत्रात्पदेनवादिपुक्रमेणसत्स्यात् अथमयोः सू र्यनक्षत्रमारभ्यनत्तार्थशुभानि ततोद्दे क्रूभे ततस्त्रीण्यशुभानीतिक्रमेणत्रिपद्यात्रयाणापदानांसमाहारस्त्रिपदीनस्याम क्षाविष्णुरुद्रपराभिधक्रम येरत्यर्थ एकस्मिन्नपिपदेयद क्रूभतद क्रूभमेव पदत्रयेयस्कुभतच्छुभम् इतिकृत्वा अक्रूभाक्रूभानिक्रमेणपठितानि एवंपरश्रवणस्तुरस्यार्थकथनात् पृथक्कथनानुपयोग तथावपदत्रयमुक्तं भूपालवल्लभे एवंपरमेयेभर्देनसत्तत्रयापयेस्कथी गाधर्वासुरपैशाचराक्षसेशुभमितिनपेदाति ९५ ५ ५

मासद्भावात् तथासौरेशनौसार्केसत्येवगोधूलिः शुभानत्वस्तानंतरंकुलिकसद्भावात् क्रांतिसाम्यमपित्याज्यम् तथालग्नात्सार्थकालीनलग्नात्
मृत्यावष्टमेरिपुभवनेषष्टेवालग्नेएववाचंद्रेसतिकन्यानाशःस्यात् लग्नेइतिलग्नस्थेमदनस्थेमृत्युस्थेवाभौमेसतिवोढुर्वरस्यनाशःस्यात् शेषंस्पष्टम्१०२
अथसूर्यस्पष्टगतिमिंद्रवज्रयाह मेषादिगेति मेषादिद्वादशराशिषुस्थूलाकलात्मिकास्पष्टागतिरित्यर्थः १०३ सूर्यस्यतात्कालिकीकरणमनुष्टुभाह संक्रांति
यातेति पंचांगेयद्दिनेयावतीषुघटीषुचसंक्रांतिस्ततआरभ्यस्वाभीष्टदिनपर्यंतंयावंतिदिनानिघटीपलानिभवंतितैर्मेषादिष्टराशिस्थैःर्केस्यस्पष्टगतिर्गु
णनीयाषष्ट्याभाज्यायल्लब्धंतेंशाः अवशिष्टंकलादि अंशाअवयवास्तेआदिशब्दवाच्याः तैर्यातर्क्षयातराशिःसूर्यभुक्तमेषादिराशिर्युक्तः सन्तात्कालि

पिंडीभूतेदिनकृतिहेमंततौस्याद्दर्धास्तेतपसमयेगोधूलिः संपूर्णास्तेजलधरमालाकालेत्रेधायोज्योसकलशुभेकार्यादौ १०१
अस्तंयातेगुरुर्दिवसेसौरेसार्केलग्नान्मृत्यौरिपुभवनेलग्नेन्दौकन्यानाशस्तनुमदमृत्युस्थेभौमेवोढुर्लाभेधनसहजेचंद्रसौख्यम् २
मेषादिगेर्केइषुशरा ५८ नगाक्षाः ५७ ससेषवः ५७ सप्तशरा ५७ गजाक्षाः ५८॥ गोक्षाः ५९ खतर्काः ६० कुरसाः ६१ कुतर्काः ६१ कुंगानि ६१ षष्टिः
६० र्नवपंच ५९ भुक्तिः॥१०३॥ संक्रांतियातघस्राद्यैर्गतिर्निघ्नारवषट् ६० हृता लब्धेनांशादिनायोज्यंयातर्क्षंस्पष्टभास्करः १०४ कः स्पष्टभास्करः

स्यात् १०४ अथलग्नानयनमाह तनोरिति लग्नस्याक्रियमृगास्येत्यादिनायोनवांशोविचारितः सयावत्संख्याआगच्छेत्तत्पूर्वेनवांशायावंतः स्युस्तेदशगुणाः रामै-
स्त्रिभिराप्तायल्लब्धअंशाद्यं अंशकलाविकलात्मिकं तत्तनोरिष्टकालिकंभुक्तंस्यात्तेनकृत्वाप्रागुक्तकुजशुक्रसौम्येत्यादिप्रकारेणषड्वर्गसाधनंस्यात् १०५ अथै
वंसाधिताभ्यांरविलग्नाभ्यांघटिकानयनंशालिन्याह अर्कादिति अयनांशसहितसूर्यात् राशिभोग्यांशैः सायनसूर्याक्रांतराशेःस्वदेशीयउदयाः मेषादि

म् गोधूल्यधिकारिण आह नारदः मान्यानानकलिगानामुख्यगोधूलिकस्मृतम् गांधर्वादिविवाहेषुवैश्योद्वाहेनयोजयेत् भूपालवल्लभोविप्रेषु घटिकाळाभेदात
व्ये गोरजेतुधे सकीर्णगोरजः शस्तपरेतुदितयशुभम् घटिकालग्नाभावेकार्येविभैस्तुगोरजोलग्नमिति महादोषान्परित्यज्यप्रोक्तान्पिष्यपादिकेषुच कारयेद्गोर
जोयाचत्तावल्लग्नशुभावहमिति दैवज्ञमनोहरे कुलिकक्रांतिसाम्यचमूर्तौषष्ठाष्टग शशीपञ्चगोधूलिकेत्याज्या अन्येदोषा शुभावहाइति अत्रगोधूलिकाल के
शवार्केणोक्त अस्तोभयप्रघटिकादलमिष्टमाहुरिति केचित्तु यावद्दिनातेनिशिपाधिमापापर्यंतमृतीयराशिविरभागम् तस्मात्सरनाडिकयुग्ममेकेगोधूलिकाल

मेषादिराशिजवधूवरयोर्वटोश्चतैलादिलापनविधौकथितात्रसख्या शैलादिशः शरदिगक्षनगाद्रिवाणावाणाःसवाणगिरयो
७ १० ५ १० ५ ७ ७ ५ ५ ५ ५ ७ विबुधैस्तुकैश्चित् ९८ सूर्यगनासिहघटषुशोवृत्त भालिकद्दडमृगेषुवायोमीनाजकुभेनिकृतौ
विवाहेस्थाप्योग्निकोणेवृषयुग्मकर्के ९९ नास्यामृक्षनतिथिकरणनैवलग्नस्यचिंतानोवावारानचलवविधिनोमुहूर्तस्यचर्चा नै
षायोगानचमृति भवननैवजामित्रदोषोगोधूलि सोमुनिभिरुदितासर्वकार्येषुशस्ता १००

सुनयोवदंति १०० अथगोधूलिभेदजलधरमा
ळादसाह पिंडीभूतइति हेमंतेशीतकालेमार्गादिमासचतुष्टयेदिनकृतिसूर्येपिंडीभूतेगोळकसदृशेसंध्यायानीहारावृतत्वेनानिष्प्रभेइत्यर्थ तस्मिन्समयेगो
धूलिर्ज्ञेया तथातपसमयेउष्णकालेचैत्रादिमासचतुष्टये अर्धास्तेअर्धबिंबस्यदृश्यतेगोधूलि जलधरामेघास्तेषामालासमूहस्तस्योत्पादकेवर्षाकालेश्रावणा
दिमासचतुष्टयेसूर्येसपूर्णास्ते दर्शनयस्यातादृशेसतिगोधूलि जळधरमालाछन्नत्वाभापिसूचितम् नकेवलमियविवाहे किंतु सकलशुभकार्येदीक्षेपा
अथगोधूलिसमयेमराप्तज्योतिर्वेध्येदेवी कटसाटख्यं यानेइति गोधूलिरित्यनुवर्ततेबृहस्पतिवारेसूर्येअस्तंयातेगोधूलिः शुभास्यात् ननुपूर्वम् अर्धेय

मासद्भावात् तथासौरे शनौ सार्के सत्येव गोधूलिः शुभा न तस्मात् नंतरं कुलिकसद्भावात् क्रांतिसाम्यमपित्याज्यम् तथा लग्नात् सायंकालीनलग्नात् मृत्यावष्टमे रिपुभवने षष्ठे वा लग्ने एव वा चंद्रे सति कन्यानाशः स्यात् लग्ने इति लग्नस्थे मदनस्थे मृत्युस्थे वा भौमे सति वोढुर्वरस्य नाशः स्यात् शेषं स्पष्टम् १०२ अथ सूर्यस्पष्टगतिमिंद्रवज्रयाह मेषादिगेति मेषादिद्वादशराशिषु स्थूला कलात्मिका स्पष्टा गतिरित्यर्थः १०३ सूर्यस्य तात्कालिकीकरणमनुष्टुभाह संक्रांतियातेति पंचांगे यद्दिने यावतीषु घटीषु च संक्रांतिस्ततआरभ्य स्वाभीष्टदिनपर्यंतं यावंति दिनानि घटीपलानि भवंति तैर्मेषादिष्टराशिस्थैः केस्य स्पष्टगतिर्गुणनीया षष्ट्या भाज्या यल्लब्धं तेंशाः अवशिष्टं कलादि अंशा अवयवास्ते आदिशब्दवाच्याः तैर्यातर्क्षं यातराशिः सूर्यभुक्तमेषादिराशिर्युक्तः सन् तात्कालि

पिंडीभूते दिनकृति हेमंततौ स्याद्धूलिस्ते तपसमये गोधूलिः संपूर्णास्ते जलधरमालाकाले त्रेधायोज्यो सकलशुभे कार्यादौ १०१
अस्तं याते गुरुदिवसे सौरे सार्के लग्नान्मृत्यौ रिपुभवने लग्ने वेंदौ कन्यानाशस्तनुमदमृत्युस्थे भौमे वोढुर्लाभे धनसहजे चंद्रे सौख्यम् २
मेषादिगेर्के ऽ एशरा ५८ नगाक्षाः ५७ समेषवः ५७ समशराः ५७ गजाक्षाः ५८॥ गोक्षाः ५९ खतर्काः ६० कुरसाः ६१ कुतर्काः ६१ कुंगानि ६१ षष्टिः ६० र्नवपंच ५९ भुक्तिः॥१०३॥ संक्रांतियातघस्रादेर्गतिर्निघ्नाखषट् ६० हृता लब्धेनांशादिना योज्यं यातर्क्षं स्पष्टभास्करः १०४
कः स्पष्टभास्करः

स्यात् १०४ अथ लग्नानयनमाह तनोरिति लग्नस्याक्रियमृगास्येत्यादिनायो नवांशो विचारितः सयावत्संख्या आगच्छेन्नत्पूर्वनवांशा यावंतः स्युस्ते दशगुणाः रामैस्त्रिभिरासाय लब्धं अंशाद्यं अंशकलाविकलात्मिकं तत्तनोरिष्टकालिकं भुक्तं स्यानेन कृत्वा प्रागुक्तकुजशुक्रसौम्येत्यादिप्रकारेण षड्वर्गसाधनं स्यात् १०५ अथै वं साधिताभ्यां रविलग्नाभ्यां घटिकानयनं शालिन्याह अर्कादिति अयनांशसहितसूर्यात् राशिभोग्यांशैः सायनसूर्याक्रांतराशेः स्वदेशीयउदयाः मेषादि

राशीनांकलात्मकमाणगुण्यस्तान्निभिस्त्रिशताभक्ताः लब्धानिभोग्यानिच पलानिस्युः एवलग्नात्सायनाद्यान् भुक्तांशैःस्वादयोगुण्याःखाग्निभक्तोलब्धानि
भुक्तानिपलानिएवंजातानां भोग्य भुक्तपलानामैक्यकार्यतत्सायनांशलग्नार्कयोरंतरालोदयपलैर्युक्तंकार्यंषष्ट्याभक्तंसूर्योदयादिष्टघटिकाभवेयुः १०५ विशे
षमाह लग्नार्काविति सायनांशौलग्नार्कौएकराशौभवतस्तयोर्विश्लेषोऽतरांशास्तैर्गुणितःस्वदेशीयउदय ततःखाग्निभक्तोलब्धामिष्टकाल सूर्यो
दयात्स्यात् तेनयदाकाले सायनादेकराशिस्थितलग्नमूनस्यात् तदायइष्टस्थलआगता ससूर्योदयात्प्राक्रात्रिशेषोभवेत् अयमर्थः आगतइष्टकाल पल

तनोरिष्टांशकात्पूर्वनवांशादशसंगुणाः रामासालब्धमंशाद्यं तनोर्वर्गादिसाधने १०५ अर्काल्लग्नात्सायनाद्भोग्य भुक्तैर्भोगैर्भिन्नात्खो
दयात्खाग्निभक्तात् भोग्यभुक्तंचांतरालोदयाढ्यं षष्ट्याभक्तंस्वेष्टनाड्यो भवेयु १०६ चेल्लग्नार्कौसायनावेकराशौताद्विश्लेषभादयस्त्वा
ग्निभक्तः सेष्टःकालोलग्नमूनंयदार्काद्रात्रौशेषःकोत्सषड्भानिशाया १०७

त् प्रयात्यमाद्दिनीयसूर्यास्तानंतरमेतावानिष्टकाल अथरात्रौविशेषमानीते इष्टकालेअंशाभरत्ते षष्टपलानिषोड्यानि इतिसंप्रदाय तत्समयेपरस्परदर्शनक
पंमित्याह करपप अन्योन्यवीक्षणसम्यक् सलग्नेकारयेत्सदेति सलग्नसाधनंपरिकायत्नेणसाधन तत्र घटीस्थापनेनारदः ताम्रपात्रेजले पूर्णेगंधपुष्पै
रलकृते तंडुलस्थेरत्नयुतेशर्मि पूमावह पदे मंडलसौंदयपीस्थजलपात्रेविनिक्षिपेत् तत्रमग्ना यमाणासुरव्ययपंलाभितिपाधापुरारूत सौभाग्यमायुरारो
ग्यसकुपुत्रधनहेतवे जलयत्रकमेतस्मादिष्टसिद्धिप्रदंभवेत् अथवासाधयेत्कालं द्वादशांगुलशंकुनेति गंधपटिझार्नरामविनोदेमयोक्तं ततएसत्तेपम् १०८
भमर्दिवाहादौशंकुभकार्यःसरघवर्त्मानविस्मरणार्थंशार्दूलविक्रीडितनभयेणाह उस्रामानिति सेवफरेति ....मिति ठसानारीमस्त्राहेविवादेमत्तोप

वीतादौ शुभकर्म सन्त्यजेदिति तृतीयश्लोकेनान्वयः उत्पातान् दिव्यभौमांतरिक्षान् लक्षणयात त्संबंधिसप्तवर्ज्यान् दिवसान् पातो महापातः क्रांतिसाम्य मितियावत् दग्धतिथयश्चापास्यगेगोघटगेइत्यादिनोक्ताः एतैः सह उत्पातं त्यजेदित्यर्थः तथा दुष्टान् व्यतीपातादियोगान् चंद्रगुरुशुक्राणामस्तमय नमस्तम् ति थ्या क्षयवृद्धि तिथिक्षयं तिथिवृद्धिं च गंडांतं तिथिनक्षत्रलग्नानां त्रिविध विष्टिभद्रां सक्रमादिनं संक्रमलाकादुभयतो वर्ज्यघटिका अयने विषुवे च पूर्वापर दिनस हितसंक्रांतिदिनं ज्ञेयम् तन्वंशपास्तं तनुर्लग्नं अंशाः लग्नगतो विहित नवांशः तौ पातः तौ तन्वंशपौ तयोरस्तं लग्ने शास्तं लग्ननवांशस्वाम्यस्तं च तथा तन्वं

उत्पातान् सहपान दग्धतिथिभिर्दुष्टांश्च योगांस्तथा चंद्रेज्योशनशामथास्तमयनं तिथ्याः क्षयर्द्धी तथा गंडांतं च सविष्टिसंक्रमदिनं तन्वंशपास्तं तथा तन्वंशेशविधून् थाष्टरिपुगान् पापस्य वर्गास्तथा १०८ सेंदुक्रूरखगोदयांशमुदयास्ताशुद्धिं चंडायुधान् खार्जूरंद शयोगयोगसहितं जामित्रलत्तोव्यधम्

शेशविधून् लग्नेशनवांशेशचंद्रान् अष्टमषष्ठस्थानगान् तथा पापग्रहवर्गान् १०८ सेंदुक्रूरखगोदयांश मिंदुसहितलग्नं लग्नांशं च क्रूरग्रहसहितं लग्नं लग्नांशं चेत्यर्थः उदयास्तशुद्धिं उदयाशुद्धिमस्ताशुद्धिं च इतरथा ज्ञेयमशुभमित्याद्युक्तम् चंडायुधहर्षणवैधृति साध्येत्यादिनोक्तं खार्जूरव्याघातगंड इत्यादिनोक्तम् दशयोगः सूर्यर्क्षचंद्रर्क्षयुतेर्भशेष इत्यादिनोक्तं योगो ग्रहयुतिः तत्सहितं जामित्रलत्ताव्यधं जामित्रं लग्न जामित्रं चंद्रजामित्रं च लग्नाच्चंद्रान्मदनभावनगे इत्यादिनोक्तम् लत्ताज्ञराहुपूर्णेंदुसिता इत्यादिनोक्ता व्यधं पंचशलाकासप्तशलाकोक्तं च बाणाः पंचकम् उ पग्रहः प्रसिद्धः शराष्टादिकुशक्रनगेत्यादि पापकर्तरी समाहारद्वंद्वे एकवचनम् तिथ्यर्क्षवारोत्थितं दुष्टयोगं तिथिनक्षत्रवारैः कृत्वोत्थितमुत्पन्नं दुष्टयोगं य था तिथिनक्षत्रोत्थसार्पद्वादश्यां वैश्वमादिम इत्यादि तिथिवारोद्भवसूर्येस्य पंचेत्यादि नक्षत्रवारोद्भवं याम्यं त्वाष्ट्रमित्यादि तिथिनक्षत्रवारोद्भवं हस्तार्के पंच

राशीनाकलात्मकप्रमाणगुण्यस्तान्निभिस्त्रिघताभक्ताल्ब्धानिभोग्यानित्रपलानिस्युः एवंलग्नात्सायनाद्यात् भुक्तांशैःस्वोदयोगुण्यः स्वाग्निभक्तोलब्धानि
भुक्तानिपलानिएवंज्ञातानां भोग्यभुक्तपलानामैक्यंकार्यंतत्सायनाद्यलग्नार्कयोरन्तरालोदयपलैर्युक्तंकार्यंपष्ट्याभक्तंसूर्योदयादिष्टघटिकाभवेयुः १०६ विशे
षमाह यदिलग्नार्कौद्वावपि सायनाशौलग्नार्कौएकराशौभवतस्तयोर्विश्लेषो ऽन्तरांशास्तैर्गुणितः स्वदेशीयउदय तत स्वाग्निभक्तोलब्धामिष्टकाल सूर्यो
दयात्स्यात् तथयदार्कात् सायनादेकराशिस्थितंलग्नमूनस्यात् तदापइष्टस्थलआगतः ससूर्योदयात्प्राक्रात्रिशेषोभवेत् अयमर्थ आगतइष्टकालः

तनोरिष्टांशकात्पूर्वंनवांशाद्दशसंगुणाः रामासालब्धमशारतनोर्वर्गादिसाधने १०५ अर्काल्लग्नात्सायनाद्भोग्यभुक्तैर्भोगैर्निभाल्वो
दयात्स्वाग्निभक्तात् भोग्यंभुक्तंचांतरालोदयाढ्यंषष्ट्याभक्तंस्वेष्टनाड्यो भवंतु १०६ चेल्लग्नार्कौसायनावेकराशौतौद्विश्लेषघ्नोदयस्वा
ग्निभक्तः स्वेष्टःकालोलग्नमूनंयदार्कादात्रीशेषः कालसषड्भानिशाया १०७

त् प्रभातसमाप्तिनीयसूर्योस्तानन्तरमेतावानिष्टकाल अथराशीविशेषमानीते इष्टकालेअंशमयन्ते प्रपलानियोज्यानिइतिसंप्रदायः तत्समयेपरस्परदर्शनंक
र्षमित्याह कश्यप अन्योन्यवीक्षणसम्यक् कलमेकारयेत्सदेति सल्लग्नसाधनपरिकायग्रेणसाधन तत्रघटीस्थापनेनारद लाम्रपात्रेजलैःपूर्णैर्गंधपुष्पै
रलकृते तदुलस्थेरलयुतेरक्षवि घूमानह. पते मंडलपर्योदयवीक्ष्यजलपात्रेविनिक्षिपेत् तत्रमभः यंत्राणामुत्तमयंत्रंलापिविधाभापुरारूम सौभाग्यमापुरारो
ग्यस्तपुष्टधनहेतवे जलयभक्तमेतस्मादिष्टसिद्धिप्रदंभवेत् अथवासाधयेत्कालेद्वादशांगुलशंकुनेति शंकुघटिज्ञानंरामविनोदेमयोक्तं तत एवज्ञेयम् १०८
भयविपाहादौरूभकार्यः राधवस्पीनानिस्मरणार्थं [illegible] उत्पानानीति संदुपरेति [illegible] उत्पानादीन [illegible]

कार्यः अक्षवर्षादिति पंचवर्षादनंतरं विषमवर्षादिनियमोनास्ति किंतु दोषरहितकाले वधूप्रवेशोविधेयः उक्तंच विवाहमारभ्य वधूप्रवेशोयुग्मेदिने षोडशवा सरांतः उर्ध्वंततो ऽब्दे ऽयुजिपंचमांते पुनः पुरस्तान्नियमोनवास्तीति १ अक्षत्रशकादिमनुष्टभाह ध्रुवेति ध्रुवादिनक्षत्रेषु वधूप्रवेशः सन् शुभफलः रिक्तारार्केतरि क्ता ४ ९ १४ आरेभौमे अर्केरवौनइष्टः अर्थादन्यतिथिषु रविभौमव्यतिरिक्तवारेषु शस्त इत्यर्थः अपरैर्बुधवारेपिनेष्टः २ अथविशेषमहेन्द्रवज्रयाह ज्येष्ठेप तिज्येष्ठमितिविवाहतोविवाहानंतरम् आदिमेज्येष्ठेभर्तृगृहेस्थितावधूः पतिज्येष्ठंहंति आदिमेअधिकेपतिं भर्तारंहंति आदिमेशुच्याषाढेश्वश्रूंभर्तृजननींहं ति आदिमेसहस्येपौषेश्वशुरं भर्तुःपितरंहंति आदिमेक्षयेक्षयमासेभर्तृगृहेतिष्ठतीतनुंनिजंशरीरंहंति म्रियतइत्यर्थः तथा आदिमेमधौचैत्रेतातगृहेपितृ

अथवधूप्रवेशप्रकरणंप्रारंभः समाद्रिपंचांकदिनेविवाहाद्वधूप्रवेशोऽष्टिदिनांतराले शुभःपरस्ताद्विषमाब्दमासदिनेक्षवर्षात्परतोयथेष्टम् १ ध्रुवक्षिप्रमृदुश्रोत्रवसुमूलमघानिले वधूप्रवेशःसन्नेष्टोरिक्तारार्केबुधेपरैः २ ज्येष्ठेपतिज्येष्ठमथाधिकेपतिं हंत्यादिमेभर्तृगृहेवधूःशुचौ श्वश्रूंसहस्येश्वशुरंक्षयेतनुंतातंमधौतातगृहेविवाहतः ३ इतिसु० सप्तमंवधूप्रवेशप्रकरणंसमाप्तम् ७ ७

गृहेतिष्ठंतीतातंपितरंहंतीत्यर्थः यदिपित्राद्यभावः तर्हितन्मासितत्रगृहावस्थितौसत्यामपिनकोपिदोषइत्यर्थः ३ नभयंतेषाभावेइत्युक्तेः ज्योतिर्निबंधेविवाहात्प्रथमपौषेआषाढेचाधिमासके नसाभर्तृगृहेतिष्ठेच्चैत्रेतातगृहेपिच आषाढोज्येष्ठोपलक्षकः ३ इतिसुहूर्तचिंतामणौप्रमिताक्षरायांसप्तमंवधूप्रवेशप्रकरणंसमाप्तम् ७ ७ अथद्विरागमनप्रकरणंव्याख्यायते तत्रवधूप्रवेशानंतरंपरावृत्त्यपितृगृहंप्राप्तायावध्वाः पुनर्भर्तृगृहे प्रवेशोद्विरागमनशब्दवाच्यः तन्मुहूर्तंप्रियंवचामरच्छंदसाह चरेदिति अथानंतरेषुलघुध्रुवादिनक्षत्रेषुओजहायनेविषमवर्षेप्रथमतृतीयादिवर्षेतथा

मीति यावित्यादिदुरयोगम् अर्धयामकुलिकाद्यान्वारदोषानपि आदिशब्देनदुर्मुहूर्तादिकंच १०९ क्रूराक्रांतविमुक्तभक्रूरग्रहेणमुक्तं सक्रूरविमुक्तभं च ग्रहणभयस्मिन्नक्षत्रेचंद्रसूर्योपरागोजातस्तद्भंक्रूरस्यगंतव्यभं चेघोत्पाता भिविपोत्पाता दिव्यभौमांतरिक्षास्तैर्हतं भंतन्मासषट्कंत्याज्यम् एवंग्रहगनसप्तमपिकेतुहतभम् केतुनाधूमनै स्पर्शनैश्चयन्नक्षत्रंहत अनेननक्षत्रांतरेपिदोष सध्योदितभसूर्यास्तकालेयन्नक्षत्रस्यक्षितिजेउदय तत्सूर्यन क्षत्राच्चतुर्दशनक्षत्रमित्यर्थ तद्भंग्रहभिन्नंसुदूगतभंग्रहेण भेदितग्रहयुद्धगतंचषण्मासांनिषिद्धम् तथापहकुगतान्लग्नस्यदोषान्व्यपेतानि सेऽधर्मिजेत्यादिकान्लग्नसंबधिदोषान्संत्यजेत् मूलवाक्यानिपूर्वमेवाठिखितानि ११० इतिमुहूर्तचिंतामणौप्रमिताक्षराख्यायांषष्ठविवाहप्रकरणसमाप्तम् ६ ७

वाणोपग्रहपापकर्तरितथातिथ्यर्क्षयोग्यास्थितदुर्योगमथार्धयामकुलिकाद्यान्वारदोषानपि १०९ क्रूराक्रांतविमुक्तभंग्रहणभय क्रूरगतव्यभंचपोत्पातहतंचकेतुहतभसंध्योदितंभतथा तद्भंग्रहभिन्नयुद्धगतभसर्वानिमान्संत्यजेदुद्वाहेशुभकर्मसुग्रहकृतान्लग्नस्यदोषानपि ११० इतिमु० चिंता० षष्ठविवाहप्रकरणसमाप्तम् ६ ७ अथवधूप्रवेशप्रकरणंव्याख्यायते अथवधूनूतनपरणीतायाव

प्रथमतःक्रियमाणे भर्तृगृहप्रवेशोवधूप्रवेशस्तन्मुहूर्तमुपेंद्रवज्रयाह समाद्रीति विवाहादिवाहदिवसादारभ्यासदिनावरालेषोडशदिनमध्येसमादिषु कदिने समदिनानिद्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमदशमद्वादशचतुर्दशषोडशानि विषमादिनमध्येसमपंचमनवमदिनानितेषुवधूप्रवेशःशुभः नारद आरभ्योद्वाह दिवसात्पष्ठेचाप्यष्टमेदिने वधूप्रवेशःसंपत्त्यैदशमेचसमेदिने चमादीनासमस्तादेवग्रहणोसिद्धे पुनस्तदुक्तिरतिप्राशस्त्यार्था वधूप्रवेशनंकार्यपंचमेसस मेदिने नवमीचशुभेवारेसुलग्नेशशिनोबले इतिज्योतिर्निबंधे [illegible] मासदिनेविषमवर्षेविषममासेविषमदिने

कार्यः अक्षवर्षादिति पंचवर्षादनंतरं विषमवर्षादिनियमोनास्ति किंतुदोषरहितकाले-वधूप्रवेशोविधेयः उक्तंच विवाहमारभ्यवधूप्रवेशोयुग्मेदिनेषोडशवा
सरांतः ऊर्ध्वंततोऽब्देऽयुजिपंचमांते पुनः पुरस्तान्नियमोनवास्तीति १ अस्मिन्नशार्दूलमनुष्टभाह ध्रुवेति ध्रुवादिनक्षत्रेषुवधूप्रवेशः सन्शुभफलः रिक्तारार्केरि
क्ता ४ ९ १४ आरेभौमे अर्केरवौनइष्टः अर्थादन्यतिथिषुरविभौमव्यतिरिक्तवारेषुशस्तइत्यर्थः अपरैर्बुधवारेपिनेष्टः २ अथविशेषमहेन्द्रवज्रयाह ज्येष्ठप
तिज्येष्ठमितिविवाहतोविवाहानंतरम् आदिमेज्येष्ठेभर्तृगृहेस्थितावधूः पतिज्येष्ठंहंति आदिमेअधिकेपतिभर्तारंहंति आदिमेशुच्याषाढेश्वश्रूंभर्तृजननींहं
ति आदिमेसहस्येपौषेश्वशुरं भर्तुःपितरंहंति आदिमेक्षयेक्षयमासेभर्तृगृहेतिष्ठतीतनुंनिजंशरीरंहंति म्रियतइत्यर्थः तथा आदिमेमधौचैत्रेतातगृहेपितृ

अथवधूप्रवेशप्रकरणंप्रारंभः सुमाद्रिपंचांकदिनेविवाहाद्वधूप्रवेशोऽष्टिदिनांतराले शुभःपरस्ताद्विषमाब्दमासदिनेक्षवर्षा
त्परतोयथेष्टम् १ ध्रुवाक्षिप्रमृदुश्रोत्रवसूमूलमघानिले वधूप्रवेशःसन्नेष्टोरिक्तारार्केबुधेपरैः २ ज्येष्ठपतिज्येष्ठमथाधिकेपतिंहं
त्यादिमेभर्तृगृहेवधूःशुचौ श्वश्रूंसहस्येश्वशुरंक्षयेतनुंतातंमधौतातगृहेविवाहतः ३ इतिमु०सप्तमंवधूप्रवेशप्रकरणंसमा-
सम् ७ छ

गृहेतिष्ठंतीतातंपितरंहंतीत्यर्थः यदिपित्राद्यभावः तर्हितन्मासितत्रगृहावस्थितौसत्यामपिनकोपिदोषइत्यर्थः ३ नभयंतेषाभावेइत्यु
क्तेः ज्योतिर्निबंधेविवाहात्प्रथमपौषेआषाढेचाधिमासके नसाभर्तृगृहेतिष्ठेच्चैत्रेतातगृहेपिच आषाढोज्येष्ठोपलक्षकः ३ इतिमुहूर्तचिंतामणौप्रमिता-
क्षरायांसप्तमंवधूप्रवेशप्रकरणंसमाप्तम् ७ छ अथद्विरागमनप्रकरणंव्याख्यायते तत्रवधूप्रवेशानंतरंपरावृत्यपितृगृहंप्राप्तायावध्वाः पुनर्भर्तृगृहे
प्रवेशोद्विरागमनशब्दवाच्यः तन्मुहूर्तंप्रियंवचामरच्छंदसाह चरेदिति अथानंतरेषुलघुध्रुवादिनक्षत्रेषुओजहायनेविषमवर्षेप्रथमतृतीयादिवर्षेतथा-

पदालिमेषगेरवौकुंभे वृश्चिकेमेषेरवौसति तथावरस्यरवीज्यशुद्धियोगत शुभग्रहस्यवारे मिथुनमीनकन्यातुलावृषाणामन्यतमेलग्नेशुभयुतदृष्टे सतिलघुध्रुवचराणिप्रसिद्धानि अस्तपोमूलमृदूनिप्रसिद्धानि एतेषुद्विरागमंकरेतकुर्यात् अथसामान्यत गुरुशुक्रास्तादिविचार पूर्वोक्तएवज्ञेय १ अथ ससुरशुक्रदोषमहार्पिण्याह देवेज्ज्यइति दैत्येज्य शुक्र गंतव्यदिगभिमुखेगंतुर्दक्षिणभागेवास्थित स्यात्तदाशिशुबालक गर्भिणीगर्भवतीनवोढा नूतनपरिणीताएतानगच्छेयु यदिमतिप्रकर्षेगच्छेयुस्तदेत्याह बालइति नेष्टाप्लोगच्छाबितदाविपद्यते म्रियते नवोढाचेद्गजावि तदावध्या आपत्यसंभाव

अथद्विरागमनप्रकरणप्रारंभ वरेदयौजहायनेघटालिमेषगेरवौरवीज्यशुद्धियोगत शुभग्रहस्यवासरे नृयुग्ममीनकन्यका तुलावृषविलग्नकेद्विरागमंलघुध्रुवेचरेस्त्रपमृदुइभि १ दैत्येज्योत्वभिमुखदक्षिणेयदिस्याद्गच्छेयुर्नहिशिशुगर्भिणीनवोढा बालश्चेद्व्रजतिविपद्यतेनवोढाचेद्वंध्याभवतिचगर्भिणीत्वगर्भा २ नगरप्रवेशविषयाद्युपद्रवेकरपीडनार्थवधुतीर्थयात्रयो नृप पीडनेनववधूप्रवेशनेप्रतिभार्गवोभवतिदोषकृन्नहि ३ नारहितास्यात् गर्भिणीचेद्गच्छतितदाअगर्भागर्भस्रवतीस्यात् यदिशुक्र पूर्वस्यामु दित पूर्वगंतु संमुख उत्तरागंतुर्दक्षिण पश्चिमगंतु पृष्ठे दक्षिणागंतुर्वामेस्यात् तदापूर्वोत्तरेदिशौनगच्छेत् यदिपश्चिमायामुदित शुक्र तदापश्चिमागंतु स मुख दक्षिणागंतुर्दक्षिण पूर्वगंतु पृष्ठे उत्तरगंतुर्वामे तदापश्चिमदक्षिणादिशौनगच्छेत् केचित्तुदीपोत्सवप्रतिपदिनस्थादिनियमनिवेधबधूमवेशो चाल्हवि उक्त च अस्तगतेगुरौशुक्रेसिंहस्थेवाबृहस्पतौदीपोत्सवदिनेचैवकन्याभर्तृगृहंविशेदिति २ अथप्रतिशुक्रापवादमनुष्टुभाष्याह नगरप्रवेशेति विषयोदेश आ दिशब्देनग्रामा तत्स्थेपद्रवेअन्यराजकृतोपद्रवेदुर्भिक्षाद्युपद्रवेवासतिगंसमादिविप्रतिशुक्रदोषोनास्ति करपीडनेविवाहेदेवतीर्थोद्देशेनयात्रायासत्यांशिशु

देवास्तेषांयात्रा यथानगरकोदयात्रा तीर्थयात्राप्रयागादिकातयोः नृपपीडनेराज्ञः सकाशात्पीडावाग्दंडादिकृतायांसत्याम् नववधूर्नूतनपरिणीतानववधूः
तस्याः प्रवेशेप्रति भार्गव. सम्मुखशुक्र. दोषकृन्नहिभवति भार्गवः स्वभवनपुरप्रवेशेदेशानांविभ्रमेतथोद्वाहेनूतनवध्वागमनेप्रतिशुक्रविचारणंनास्ति ए-
कग्रामेपुरेवापिदुर्भिक्षेराजविप्लवे विवाहेतीर्थयात्रायांप्रतिशुक्रंनदुष्यतीति वादरायणोक्तेः ३ अथप्रौढस्त्रीणांद्विरागमनंतथागोत्रपरत्वेननप्रतिशुक्रापवा
दांतरमिंद्रवंशयाह पित्र्येगृहइति पितुरिदंपित्र्यंचतस्मिन्पित्र्येगृहे कुचोस्तनौ पुष्पमृतुस्तत्संभवः स्यात्तदास्त्रीणांप्रतिशुक्रसंभवोदोषोनास्तीत्यपिज्ञेयम्
चंडेश्वर. पित्रागारेकुचकुसुमयोः संभवोवायदिस्यात्स्त्रीणांशुक्रोनभवतिरवेः संमुखोवाथशुक्रः शुक्रेलग्नेगुणवतितिथौचंद्रताराविशुद्धौस्त्रीणांयात्राभ

पित्र्येगृहेचेत्कुचपुष्पसंभवःस्त्रीणांनदोषःप्रतिशुक्रसंभवः भृग्वंगिरोवत्सवशिष्ठकश्यपात्रीणांभरद्वाजमुनेःकुलेतथा ४ इति
मु० अथप्रौढद्विरागमनप्रकरणंसमाप्तम् ८ ७ वतिसफलासेवितुंस्वामिसद्म अथभृगुःअंगिरावत्सवासिष्ठकश्यपात्रीणांभरद्वाजमुनेःकुले
कोर्थः एतद्वंशोत्पन्नानांप्रतिशुक्रसंभवोदोषोनास्ति वादरायणः कश्यपेषुवसिष्ठेषुभृग्वत्र्यांगिरसेषुच भारद्वाजेषुवत्सेषुप्रतिशुक्रंनदुष्यतीति अयंचापवा
दोयात्रामात्रसाधारण. केचिदमुमपवादंबुधसंमुखेप्यूचुः महेश्वरः तीर्थानागमनेतथैकनगरेग्रामेचसौम्यंत्यजेति ४ इतिदे० प्रमिताक्षरायांद्विराग-
मनप्रकरणंसमाप्तम् ८ ७ अथाग्न्याधानप्रकरणंव्याख्यायते यत्रतुकालनियमोग्न्याधानादिविहितंतत्रनमुहूर्तविचारः यदातुकालनियमाभा-
वस्तदामुहूर्तविचारस्तद्वसंततिलकयाह स्यादग्निहोत्रविधिरिति उत्तरगेदिनेशेउत्तरायणगतेसूर्येसतिमिश्रेकृत्तिकाविशाखे ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरा
त्रयंअंत्यंरेवती शशीमृगः शक्रोज्येष्ठा क्रूरेज्याधिष्ण्यंपुष्यः एषुनक्षत्रेषुअग्निहोत्रविधिः स्यात् रिक्तासुनोकार्यम् चंद्रमंगलगुरुशुक्रेषुनीचगतेअ

स्तगतेविजितेग्रहान्तरेसुतभाग्यशुभग्रहास्थितेषु अग्न्याधाननोकार्यम् १ अथलग्नफलं वसन्ततिलकयाह नार्कैंति कर्कमकरमीनकुंभानानचार्धेल
ग्नेनाग्न्याधाननोकार्यम् लग्नेचंद्रेसतिनोकार्यम् चंद्रोपलक्षणत्वान्क्षुक्रेपिनोकार्यम् यस्यचाधानलग्नस्थेचंद्रेनभृगुनंदने उपैतितस्यनाशोऽग्निर्निर्वाणंस
सतकुलेइतिकश्यपोक्तेः रविशशीन्येति सूर्यचंद्रगुरुभौमेषुत्रिकोणेकेंद्रषष्ठपट्स्थिभवगेषु भवगेएकादशस्थे एतत्स्थानास्थितेषु सत्सु परैर्बुधशुक्रशनि
राहुकेतुभिः त्रिलाभषट्स्वस्थितैः तृतीयैकादशषष्ठदशमस्थानास्थितैः सद्भिः आधानादिनस्यात् निधनेति अष्टमस्थानफलं लग्नेअष्टमस्थानेशुभग्रहो
पिनशुभः अथवानिधनफलंइति निधनमष्टमलग्नंयस्मादिस्याधानकर्तुर्जन्मराशिलग्नात्स्यामष्टमलग्नमित्यर्थः तस्यफलंतद्भावइतियावत्

अथाग्न्याधानप्रकरणमारभ्य स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगोदिनेशोमिश्रध्रुवात्यशशिशक्रसुरेज्यधिष्ण्ये रिक्तासुनोशशिकुजेज्य
भृगोर्ननीचेनास्तगतेनविजितेनशत्रुगेहे १ नोकर्कनक्रझषकुंभनवांशलग्नेनाऽब्जेतनौरविशशीज्यकुजत्रिकोणे केंद्रेसषष्ठ वि
भवगेचपरैस्त्रिलाभषट्स्वास्थितैर्निधनसुद्धियुतेविलग्ने २ चापेजीवेतनुस्थेवामेषभौमेऽवरेघुन षट्त्र्यायेअरवौवास्याज्जाताग्नि
र्यजतिध्रुवम् ३ तनुयुक्तेलग्नेइत्यर्थ अमव्याख्यानद्वयेपिप्रमाणसद्भावात्द्वयमपिसूक्तम् अमनिधनसुद्धिश्चताभ्यांयुतेलग्नइत्यर्थ २ अथाग्न्याध
नकर्तुराधानलग्नवशाद्यागकर्तृत्वयोगानुष्टुभाह चापइति जीवेगुरौचापेधनुस्थेलग्नगेसति आधानलग्नेधनुरारव्येगुर्वधिष्ठितेसतीत्यर्थ अयमेकोयो
अथवाभौमेमेषलग्नास्थितेसति अपद्वितीयोग अथवा आधानलग्नात्दशमेसप्तमेवाभौमेसतियोगद्वयमेतत् अथषष्ठेअंत्येचंद्रेपञ्चतृतीयेएकादशस्थाने
सतियोगनयमेतत् अथवाषष्ट्र्यायेरवौसूर्येसतियोगत्रयमेतत् एवंविधे लग्नेयोजाताग्निरग्निहोत्रकर्ताभुवनिश्चयेनजयति ज्योतिष्टोमादियागकरोती
त्यर्थः ३

इतिश्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामवि० प्रमिताक्षरायांनवममग्न्याधानप्रकरणसमाप्तम् ९ अथराज्याभिषेकप्रकरणंव्याख्यायते तत्रकालशुद्धिमिंद्रवज्र-
याह राजाभिषेकइति उत्तरायणगतेसूर्येसतितथागुर्विंदुशुक्रैः बृहस्पतिचंद्रशुक्रैरुदितैः सद्भिः तथाभौमार्कौप्रसिद्धौ लग्नेशोजन्मलग्नेशः दशेशोवर्तमान
आतकीयमहादशांतर्दशयो स्वामिनोःजन्मपोजन्मराशिस्वामीएतैर्बलान्वितैः उच्चस्वगृहादिगृहस्थैः सद्भिःराजाभिषेकः शुभःउक्तः नोचैत्रेति चैत्रमासः
रिक्ता ४ ९।१४ आरोभौमः निशारात्रिःमलिम्लुचोधिमासः एषुराजाभिषेकोनोकार्यःकुत्रचित् भौमवारउक्तःससेनापत्याभिषेकपरोज्ञेयः भौमस्यसेनापति-
त्वात् गोविप्रराज्यपितृकर्मचतुष्पदेपीतिचतुष्पदेराज्याभिषेकउक्तः सोमावास्यायांभवत्येभवेति १ अथाभिषेकेनक्षत्राणिलग्नशुद्धिंचेंद्रवंशयाह

इतिश्रीमुहूर्त्तचिंतामणौनवममग्न्याधानप्रकरणंसमाप्तम् ९ ॥ अथराजाभिषेकप्रकरणप्रारंभः राजाभिषेकःशुभउत्त
रायणेगुर्विंदुशुक्रैरुदितैर्बलान्वितैः भौमार्कलग्नेशदशेशजन्मपैर्नोचैत्ररिक्तारनिशामलिम्लुचे १ शाक्रश्रवःक्षिप्रमृदुध्रुवोडुभिः
शीर्षोदयेवोपचयेशुभेतनौ पापैस्त्रिषष्ठायगतैःशुभग्रहैःकेंद्रत्रिकोणायधनत्रिसंस्थितैः २ पापैस्तनौरुग्निधनेमृतिःसुतेपुत्रार्तिरर्थव्य
यगैर्दरिद्रता

शाक्रः श्रवेति शाक्रोज्येष्ठाश्रव. श्रवणःक्षिप्राण्यश्विनीपुष्यहस्ताःमृदूनिचित्रामृगरेवत्यनूराधाः ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयम् एतैर्नक्षत्रैरा
जाभिषेकः शुभ अत्रचित्राग्रहणम्ज्येष्ठाश्रवःक्षिप्रमृदुध्रुवेषुसौम्यग्रहस्यान्हितिथीचरिक्ताइतिमहेश्वरवचनात् अन्ययंथेतदभावात् शीर्षोदयइति शीर्षो-
दयोमिथुनकन्यातुलावृश्चिककुंभाख्याः एषुअभिषेकलग्नेषु अथवाउपचयेस्वजन्मलग्नात्स्वजन्मराशेर्वाउपचये त्रिषडेकादशदशमानामन्यतमेलग्नेसति
शुभेशुभग्रहेतनौलग्नेगतेसतिदृष्टेवासतिअभिषेकः शुभः कश्यपः जन्मराशेरुपचयेलग्नेशीर्षोदयेस्थिरे शुभग्रहेक्षितेयुतेनयुतेर्वीक्षितेपरैरितिपापैरि

न पापग्रहः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थिते शुभग्रहे प्रथमचतुर्थसप्तमदशमनवमपंचमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानस्थितै राज्ञाभिषेकः शुभः २
अथ विशेषमपवादमिन्द्रवज्रयाह पापैरिति तनौ लग्नस्थितैः पापग्रहैः रुग्रोगः स्यात् राज्ञ इतिशेषः निधनेऽष्टमे पापग्रहैः मृतिः स्यात् सुते पंचमे पा
पुत्रार्तिः पुत्रपीडा स्यात् अर्थव्यये द्वितीयद्वादशे पापैर्दरिद्रता स्यात् खे दशमे पापैः खलः सोनिरुद्योगः स्यात् सुना सुखे सप्तमचतुर्थस्थानस्थे प
एपदो भ्रष्टैश्वर्यः स्यात् अथापवादमाह सर्वं शुभमिति केन्द्रगतैः शुभग्रहैः सर्वं प्रागुक्तदुष्टफलं शमं शुभोदर्कं स्यात् ३ अथ विशेषं भुजंगप्रयातेनाह
गुरुर्लग्नकोण इति लग्ने गुरुः स्यात् अथवा कोणे नवपंचमे गुरुः स्यात् कुजो भौमो ऽरीशत्रुगृहे षष्ठे स्यात् खे दशमे सितः शुक्रः स्यात् एतादृशेऽभिषेकयोगे

स्यात् खेलसोऽभ्रष्टपदो द्युना सुखे सर्वं शुभं केन्द्रगतैः शुभग्रहैः ३ गुरुर्लग्नकोणे कुजोरौ सितः खे स राजा सदा मोदते राज लक्ष्म्या तृतीया
यगौ सौरिसूर्यौ खबन्धौ गुरुश्चेद्धरित्री स्थिरा स्यान्नृपस्य ४ इति मुहूर्तचिन्तामणौ दशमं राजाभिषेकप्रकरणं समाप्तम् ॥ १० ॥ ध्
अथ यात्राप्रकरणमारभ्य यात्रायामविदितजन्मनां नृपाणां दातव्यो दिवसमुखजन्मनां प्रश्नाद्यैरुदयनिमित्तमूलभूतैर्विज्ञातेऽथ शुभ
शुभं बुध प्रदद्यात् १ योराज्ञाऽभिषिच्यते स सदा सर्वकालं राज्यलक्ष्म्या मोदते अयमेको योगः सौरिसूर्यौ तृतीयायगौ स्यातां यद्यासन्नः शनि

तृतीयरविरेकादशो गुरुः खबन्धो खे दशमे वा चतुर्थे वा चेद्गुरुः स्यादेवं विधयोगे ऽभिषिक्तस्य नृपस्य धरित्री पृथ्वी स्थिरा सदा हस्तगता स्यात् ४ इति श्रीदैवज्ञ
नन्तसुत रामविनिर्मितायां दशमं राजाभिषेकप्रकरणं समाप्तम् १० ध् अथ यात्राप्रकरणं व्याख्यायते तत्र किंचित्कार्यमुद्दिश्य देशान्तरगमनं यात्रेति सा द्विधा
परविषयेऽभिजयार्थं गन्तुः समरविजयाख्या निखिलापरयात्रा या सामान्या सा भवेद् द्विविधा कथितं तिथिवासरर्क्षैः अभिमतफलसमान्या …

त्रायोगधिलग्नक्षितीशयोगेष्विति तत्रयात्राधिकारिणः प्रहर्षिण्याह यात्रायामिति प्रविदितछायाघटिकादिनाज्ञातजन्मलक्षणयातत्कालीनलग्नकुंडलिकास्थशुभाशुभग्रहसूचितशुभाशुभफलोदर्कं ज्ञानंयेषांतेषांनृपाणांयात्रायांदिवसंदातव्यंयात्रादिनंदेयमित्यर्थः यदाहवराहः विदितेहोराराशौस्थानादिबलंग्रहाणांच आयुषिचपरिज्ञातेशुभमशुभंयातुरिहभाव्यमिति ननुयस्यजन्मकालोनज्ञातस्तस्यकथंयात्रास्यादित्यतआह अबुद्धमज्ञातंजन्मकालोयेषांतेषामपिप्रश्नाद्यैः पृष्टोयःश्रुत्यादिभिरशुभशुभेविज्ञातेसतिबुधोयात्रादिवसंप्रपद्यात् कीदृशैः प्रश्नाद्यैःउदयोलग्नंनिमित्तं शकुनादि एतदादीनि

जननलग्नराशितनूयदिलग्नगे तदधिपौयदिवाततएववा त्रिरिपुखायगृहंयदिवोजयेविजयएवभवेद्वसुधापतेः २ रिपुजन्मलग्नभमथाधिपौतयोस्ततएववोपचयसद्मचेद्भवेत् हिबुकेद्युनेयशुभवर्गकस्तनोर्यादिमस्तकोदयगृहंतदाजयः ३ यदिपृच्छतनौवसुधारुचिराशुभवस्तुयदिश्रुतिदर्शनगम् यदिपृच्छतिचादरतश्चशुभग्रहदृष्टयुतंचरलग्नमपि ४

मूलभूतानिनिदानकारणानियेषांतैः प्रश्नोदयनिमित्ताद्यैस्तेषामपिफलोदयइतिनारदोक्तेः १ अथप्रश्नादेवफलंद्रुताविलंबितेनाह जननेति अत्रयद्यपिजन्मलग्नजन्मराशिज्ञानंवर्ततेतथापिजातकोक्तशुभफलदग्रहदशानवगमादज्ञातजन्मत्वंज्ञेयम् अतएवराशिलग्नानामभावेयदिपृच्छतिप्रश्नंवक्ष्यतिजननंजन्मतत्संबंधिनीराशिलग्नेयदिप्रश्नलग्नगतेस्यातामृजन्मराशिजन्मलग्नंवायदिप्रश्नलग्नेस्यात्तदावसुधापतेराज्ञोविजयएव वाअथवातदधिपौलग्नगेस्यातामृजन्मराशिपतिर्जन्मलग्नपतिर्वायदिप्रश्नलग्नेस्यात्तथापिराज्ञोविजयएव अथवा ततएवताभ्यामेवजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामेवत्रिरिपुखायगृहंतृतीयषष्ठदशमैकादशानामन्यतमंगृहंयद्युदयेलग्नंस्यात्तदापिविजयएवस्यादित्यर्थः २ अथान्यंप्रश्नंमंजुभाषिण्याह रिपुजन्मलग्नभमितिरिपोः शत्रोःजन्मलग्नभंजन्मलग्नंजन्मराशिश्च

स्तगतेविनिवेग्रहातरेषु तथा शुभग्रहास्थितेषु अग्न्याधाननोकार्यम् १ अथलग्नशुद्धिं वसंततिलकयाह नार्कैंति कर्कमकरमीनकुंभानानबाणेल
स्तगतेविनिवेग्रहातरेषुतथाशुभग्रहास्थितेषु अग्न्याधाननोकार्यम् चंद्रोपलक्षणतान्कुंकेपिनोकार्यम् यस्याधानलग्नस्थेचंद्रेभृगुनंदने उपेतितस्यनाताग्निर्निर्वाणंस
न्नेनाग्न्याधाननोकार्यम् लग्नेचंद्रेसतिनोकार्यम् चंद्रोपलक्षणतान्कुंकेपिनोकार्यम् यस्याधानलग्नस्थेचंद्रेभृगुनंदने भवगेएकादशस्थे एतत्स्थानास्थितेषु सक्त परैर्बुधशुक्रशनि
ततकुलेइतिकश्यपोक्तेः रविशशीज्येति सूर्यचंद्रगुरुभौमेषु त्रिकोणेकेंद्रर्क्षपट्त्रिभवगेषु भवगेएकादशस्थे एतत्स्थानास्थितेषु सक्त परैर्बुधशुक्रशनि
राहुकेतुभि त्रिलाभषट्स्थस्थितैः तृतीयैकादशषष्ठदशमस्थानस्थितैः सद्भिः आधानदिनस्यात् निधनेति अष्टमस्थानशुद्धेलग्नेअष्टमस्थानेशुभग्रहो
पिनशुभा अथवानिधनशुद्धइति निधनमष्टमलग्नकस्मादिसाधानकर्तुर्जन्मराशिलग्नाभ्यामष्टमलग्नमित्यर्थ तस्यशुद्धत्वंतदभावइतियावत्

अथाग्न्याधानप्रकरणप्रारंभ स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगादिनेशो मिश्रध्रुवान्त्यशशिशक्रसुरेज्यधिष्ण्ये रिक्तासुनो शशिकुजेज्य
भृगौननीचेनास्तगतेनविजितेनचशत्रुगेहे १ नोकर्कनक्रझषकुंभनवांशलग्नेनो अंतनोरविशशीज्यकुजैस्त्रिकोणे केंद्रक्षषट्त्रि
भवगैश्चपरैस्त्रिलाभषट्स्वस्थितैर्निधनशुद्धियुतेविलग्ने २ चापेजीवेतनुस्थेवामेषभौमेऽवरघुने षट्त्र्यायेअरवौवास्याज्जाताग्नि
र्यजतिध्रुवम् ३ तनुपुक्तेलग्नेइत्यर्थ अमव्याख्यानद्वयेपिप्रमाणसद्भावात्द्वयमपियुक्तम् अथनिधनशुद्धिश्चताभ्यायुतेलग्नइत्यर्थ २ अथाग्न्या
नकर्तुराधानलग्नवशाद्यागकर्तृत्वयोगानन्तुष्टुभाह चापइति जीवेगुरौचापेधनुस्थेलग्नगेसति आधानलग्नेधनुरारव्येगुर्वधिष्ठितेसतीत्यर्थ अथमेषयो
अथवाभौमेमेषलग्नस्थितेसति अपद्वितीययोगः अथवा आधानलग्नाद्द्युमेसप्तमेवाभौमेसतियोगद्वयमेतत् अथवाअजेचंद्रेपष्ठतृतीयैकादशस्थानस
सतियोगत्रयमेतत् अथवापट्त्र्यायेरवौसूर्येसतियोगत्रयमेतत् एवंविधेलग्नेयोजाताग्निरग्निहोत्रकर्ताभवतिनिश्चयेनजयति ज्योतिष्टोमादियागंकरोतीत्यर्थः ३

त्रायोगधिलग्नक्षितीशयोगेष्विति तत्रयात्राधिकारिणः प्रहर्षिण्याह यात्रायामिति माविदितछायाघटिकादिनाज्ञातजन्मलक्षणयातत्कालीनलग्नकुंडलि
कास्यशुभाशुभग्रहसूचितशुभाशुभफलोदर्कज्ञानंयेषांतेषांनृपाणांयात्रायांदियसंदानव्यंयात्रादिनंदेयमित्यर्थः यदाहवराहः विदितेहोराराशौस्थाना-
दिबलंग्रहाणांच आयुर्षिचपरिज्ञातेशुभमशुभंयातुरिहभाव्यमिति ननुयस्यजन्मकालोनज्ञातस्तस्यकथंयात्रास्यादित्यतआह अबुद्धमज्ञातंजन्मका
लोयेषांतेषामपिप्रश्नाद्यैः पृष्टोयः स्तुत्यादिभिरशुभशुभेविज्ञातेसतिबुधोयात्रादिवसंप्रपद्यात् कीदृशैः प्रश्नाद्यैःउदयोलग्नंनिमित्तं शकुनादि एतदादीनि

जननलग्नराशितनूयादिलग्नगे तदधिपोयदिवाततएववा त्रिरिपुखायगृहंयदिवोजयेविजयएवभवेद्वसुधापतेः २ रिपुजन्मलग्न
भमथाधिपौतयोस्ततएववोपचयसद्मनेद्भवेत् हिबुकेद्युनेथशुभवर्गकस्तनौयादिमस्तकोदयगृहंतदाजयः ३ यदिपृच्छतनौवसुधारु
चिराशुभवस्तुयदिश्रुतिदर्शनगम् यदिपृच्छतिचादरतश्चशुभग्रहदृष्टयुतंचरलग्नमपि ४

मूलभूतानिनिदानकारणानियेषांतैः प्रश्नोदयनि-
मित्ताद्यैस्तेषामपिफलोदयइतिनारदोक्तेः १ अथप्रश्नादेवफलंद्रुतविलंबितेनाह जननेति अत्रयद्यपिजन्मलग्नजन्मराशिज्ञानंवर्ततेतथापिजातकोक्तशु
भफलदग्रहदशानवगमादज्ञातजन्मत्वंज्ञेयम् अतएवराशिलग्नानामभावेयदिपृच्छतिप्रश्नंवक्ष्यतिजननंजन्मतत्संबंधिनीराशिलग्नेयदिप्रश्नलग्नगते
स्यातामजन्मराशिजन्मलग्नंवायदिप्रश्नलग्नेस्यात्तदावसुधापतेराज्ञोविजयएव वाअथवा तदधिपौलग्नगेस्याताम् जन्मराशिपतिर्जन्मलग्नपतिर्वाय
दिप्रश्नलग्नेस्यात्तथापिराज्ञोविजयएव अथवा ततएवताभ्यामेवजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामेवत्रिरिपुखायगृहंतृतीयषष्ठदशमैकादशानामन्यतमंगृहं
यद्युदयेलग्नंस्यात्तदापिविजयएवस्यादित्यर्थः २ अथान्यंप्रश्नंमंजुभाषिण्याह रिपुजन्मलग्नभमितिरिपोः शत्रोःजन्मलग्नभंजन्मलग्नंजन्मराशिश्च

ते पापग्रहैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थितैः शुभग्रहैः प्रथमचतुर्थसप्तमदशमनवमपंचमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानस्थितैः राजाभिषेकः शुभः २
अथ विशेषं सापवादमिन्द्रवज्रयाह पापैरिति लग्नस्थितैः पापग्रहैः रुक् रोगः स्यात् राज्ञ इति शेषः निधनेऽष्टमे पापग्रहैः मृतिः स्यात् सुते पंचमे पापग्रहे
सुतार्तिः पुत्रपीडा स्यात् अर्थव्ययगैः द्वितीयद्वादशगैः पापैर्दरिद्रता स्यात् खेदशमे पापैरलसो निरुद्योगः स्यात् सुखास्तगैः सप्तमचतुर्थस्थानस्थैः पापग्रहैः भ्र-
ष्टपदो भ्रष्टैश्वर्यः स्यात् अथापवादमाह सर्वं शुभमिति केंद्रगतैः शुभग्रहैः सर्वं प्रागुक्तदुष्टफलं शुभं शुभोदर्कं स्यात् ३ अथ विशेषं भुजंगप्रयातेनाह
गुरुर्लग्नकोण इति लग्ने गुरुः स्यात् पंचमनवमे गुरुः स्यात् कुजो भौमोऽरिशत्रुगृहे षष्ठः स्यात् खे दशमे सितः शुक्रः स्यात् एतादृशोऽभिषेकयोगे

स्युः खेऽलसो भ्रष्टपदोऽस्तनाशुगैः सर्वं शुभं केन्द्रगतैः शुभग्रहैः ३ गुरुर्लग्नकोणे कुजोऽरौ सितः खे स राजा सदा मोदते राजलक्ष्म्या तृतीया-
यगौ सौरिसूर्यौ स्ववंश्यैर्गुरुश्चेद्धरित्री स्थिरा स्यान्नृपस्य ४ इति मुहूर्तचिन्तामणौ दशमं राजाभिषेकप्रकरणं समाप्तम् ॥ १० ॥ ५
अथ यात्राप्रकरणप्रारंभः यात्रायां विदितजन्मनां नृपाणां दातव्यो दिवसमहो जन्मनां च प्रश्नाद्यैरुदयनिमित्तमूलभूतैर्विज्ञाते त्विह शुभ-
शुभं बुध प्रदद्यात् १ यो राज्ञाऽभिषिच्यते स सदा सर्वकालं राज्यलक्ष्म्या मोदते अथ मेको योगः सौरिसूर्यौ तृतीयायगौ स्यातां यथासस्य शनि
तृतीये रविरेकादशे गुरुः खबन्ध्वोः खे दशमे यो चतुर्थे वा नेदुः स्यादेवंविधयोगेऽभिषिक्तस्य नृपस्य धरित्री पृथ्वी स्थिरा सदा हस्तगता स्यात् ४ इति श्रीदैवज्ञ
तसूनु० नमिता सराया दशमराज्ञाभिषेकप्रकरणसमाप्तम् १० ५ अथ यात्राप्रकरणं व्याख्यायते यत्किंचित्कार्यमुद्दिश्य देशान्तरगमनं यात्रेति सा द्विधा
पविश्वयोर्विजयार्थं गतु समरविजयाख्या निखिलापरयात्रा या सामान्या सा भवेद्द्विविधा कथिता तिथिवासरसैः प्रभिमतफलदा भवेद्यसमान्या समराख्यापान्च

अथप्रश्नलग्नेविशेषंभुजंगप्रयातेनाह त्रिकोणेकुजादितिकुजान्मंगलात्त्रिकोणेनवपंचमेसौरिशक्रज्ञजीवाश्चेत्स्युः अथवाएकोपिवासौरिशक्रज्ञजी
वानामन्यतमश्चेत्त्रिकोणेस्यात्तदाप्युद्दिष्टगमनंनस्यादेववाऽथवाऽर्कोच्छशीत्रिकोणेचेत्स्यात्तदाप्युद्दिष्टदिग्गमनंनस्यादेवतर्हिकस्यांदिशिगमनंस्यादि
त्यतआह बलीयानिति तयोरधुनोक्तोद्दिष्टदिक्प्रतिबंधकारकयोर्ग्रहयोर्मध्येयोग्रहोबलवान्स्यात्सःस्वकीयांदिशंप्रत्युतसामतंनयेत् ६ अथयोगांतरंमद
लेखयाह प्रश्नेति गम्यदिगीशात्पंचमइष्टायादिक्तस्याईशःस्वामीप्रश्नलग्नेयत्रस्थानेस्यात्ततःपंचमेस्थानेयोग्रहोयोभूयात् तदाऽसौग्रहःस्वामाशांदिशंन
यतेप्रापयति ७ अथयात्राकालंभुजंगप्रयातेनाह धनुर्मेषेति धनुर्मेषसिंहस्थेरवौयात्राप्रशस्ताशुभफलदा शनिज्ञोशनोराशिगेमध्यामकरकुंभमिथुनक

त्रिकोणेकुजात्सौरिशक्रज्ञजीवायदेकोपिवानोगमोर्कोच्छशीवा बलीयांस्तुमध्येतयोर्योग्रहःस्यात्स्वकीयांदिशंप्रत्युतासौनयेच्च ६
प्रश्नेगम्यदिगीशात्स्वेदःपंचमगोयः वोभूयाद्बलयुक्तःस्वामाशांनयतेसौ ७ धनुर्मेषसिंहेषुयात्राप्रशस्ताशनिज्ञोशनोराशिगेनैवमध्या

न्यावृषतुलागतेरवौयात्रामध्यास्यात् कर्कमीनालिसंस्थेरवौदीर्घाबहुकालसाध्यायात्रानसफलेत्यर्थः वराहः यात्राजासिंहतुरगोपगतेवरिष्ठामध्याशनैश्चर
बुधोशनसांगृहेषु भानौकुलीरझषवृश्चिकगेतिदीर्घाशस्तश्चदेवलमतेऽध्वनिपृष्ठगोर्कइति देवलमतेऽध्वनिमार्गेसूर्यःपृष्ठगतःशस्तःपृष्ठगतत्वंतुवसंतराजो
क्तभ्रमणवशेनेतिकेचित् यथादग्धादिगैशीज्वलितोदिगैंद्री धूमान्वितावानलादिक्प्रभाते इत्येवमेवप्रहराष्टकेनभुंक्तेदिशांताइति अनेन भ्रमरप्रकारेणयस्मि
न्प्रहरे भ्रमणसमयःसादिक्सूर्यसंमुखोच्यते तत्पंचमीदिक्सूर्यपृष्ठगतेत्युच्यतेइत्याहुःवस्तुतस्तुद्वादशराशिक्रमवशेनयस्यांदिश्यर्कःस्थितःतांपृष्ठतःकृ
त्वायायादित्यर्थः यथा लग्नस्थेऽर्केपश्चिमांदिशंगच्छेत् चतुर्थेदक्षिणासप्तमेपूर्वाम्दशमउत्तरामित्यर्थः यदाहदेवलः लग्नस्थेवरुणाशांहिबुकस्येदक्षिणं

तत्प्रश्नाद्धिबुकेत्वतुर्थेद्यूनेसप्तमेवास्यात्तदाराज्ञोजयोभवेत् अथयात्रियोशत्रुजन्मलग्नराश्योरधिपौस्वामिनौप्रश्नलग्नाद्धिबुकेद्यूनेवास्यातांतदा-
पिविजयएव अथवाततएवताभ्यांशत्रोर्जन्मलग्नजन्मराशिभ्यामेवोपचयगृहे३ ६ १० ११ प्रश्नलग्नाद्धिबुकेद्यूनेवास्यात्तदापिजयएव अथवा॰
प्रश्नलग्नगेशत्रुवर्गके शत्रुग्रहाणांषड्वर्गकेप्रश्नेस्यात्तदापिजयएव अथयात्रिमस्तकोदया शीर्षोदयराशयः प्रश्नलग्नगताश्चेत्स्युस्तदापिजयएववरा
ह॰ उदयभुद्पपघाजन्मभजन्मपवातदुपचयगृहवाविस्यलग्नेयियासोः विनिहतमरिपक्षाविद्धिशत्रोरिदवाहिबुकगृहसमेनपृच्छतोऽस्तस्थितेवेति३
अथान्यप्रश्नतोरकेनाह यद्गीति अत्रसकृथापतेर्जयइत्यनुवर्तते यदिपृच्छतःनौप्रश्नलग्नेवसुधाभूमौरुचिरास्यात् अथवा यदिशुभवस्तुमंगलवस्तुम
गलवस्त्राभरणादिसुतिदर्शनगश्रवणागोचरम् दर्शनमथवास्पर्शम् अथवामनआदरतोदैवज्ञंपृच्छति तदापिवसुधापतेर्जयः स्यादितिसर्वत्रव्याख्येयम्

विधुकुजयुतलग्नेसौरिदृष्टेथचन्द्रेमृतिभमदनसंस्थेलग्नगेभास्करेपि हिबुकनिधनहोराद्यूनगेवापिपापेसपदिभवतिभंगः प्रश्नकर्तु
स्तदानीम् ५ अथयात्रलग्नमेषकर्कतुलमकराख्यश्चयदिप्रश्नलग्नशत्रुभयेर्दृष्टयुतंवातदापिजयएव ४ अथाशुभफलदप्रश्नमालिन्याह विधु
जेति चन्द्रमंगलयुक्तेलग्नेसौरिणाशनिनादृष्टेतदाप्रश्नकर्तुर्भंगःपराजयोनाशोवास्यात् अथचन्द्रेमृतिभमदनसंस्थेचंद्रेअष्टमेसप्तमेवालग्नेसूर्येस
ति एवंविधेयोगेप्रष्टुःसपदिभंगःस्यात् अथाअथानामनेकार्थत्वात् अपिशब्दोविपर्ययार्थः तथाहि भास्करेमृतिभमदनसंस्थेचंद्रेलग्नगेवसति एवं
विधेयोगेपिप्रष्टुर्भंगःस्यात् उक्तंचवराहेणचंद्रेसरुधिरेलग्नेभंगः सूर्यात्मजोक्षितेद्यूनेनैधनगेसद्रेलग्नेयातेदिवाकरे विपर्ययेवायातस्ययात्राभगव
धागमाइतिवा॰ यथापापग्रहेचतुर्थाष्टमलग्नसप्तमानामन्यतमस्थेसतिप्रष्टुर्भंगः स्यात् ५ ७ ५ ५

अथप्रश्नलग्नेविशेषंभुजंगप्रयातेनाह त्रिकोणेकुजादितिकुजान्मंगलात्त्रिकोणेनवपंचमेसौरिशुक्रज्ञजीवाश्चेत्स्युः अथवाएकोपिवासौरिशुक्रज्ञजी
वानामन्यतमश्चेत्त्रिकोणेस्यात्तदाप्युद्दिष्टगमननस्यादेववा ऽथवा ऽर्कान्छशीत्रिकोणेचेत्स्यात्तदाप्युद्दिष्टदिग्गमननस्यादेवतर्हिकस्यांदिशिगमनंस्यादि
त्यतआह बलीयानिति तयोरधुनोक्तोद्दिष्टदिक्प्रतिबंधकारकयोर्ग्रहयोर्मध्येयोग्रहोबलवान्स्यात्सःस्वकीयांदिशंप्रत्युतसाम तंनयेत् ६ अथयोगांतरंमद
लेखयाह प्रश्नेति गम्यादिगीशात्पंतुंइष्टायादिकृतस्याईशः स्वामीप्रश्नलग्नेयत्रस्थानेस्यात्ततःपंचमेस्थानेयोग्रहोयोभूयात् तदा ऽसौग्रहःस्वामाशांदिशंन
यतेप्रापयति ७ अथयात्राकालंभुजंगप्रयातेनाह धनुर्मेषेति धनुर्मेषासिंहस्थेरवौयात्राप्रशस्ताशुभफलदा शनिज्ञोशनोराशिगेमध्यामकरकुंभामिथुनक

त्रिकोणेकुजात्सौरिशुक्रज्ञजीवा यदेकोपिवानोगमोर्कान्छशीवा बलीयांस्तुमध्येतयोर्योग्रहः स्यात्स्वकीयांदिशंप्रत्युतासौनयेच्च६
प्रश्नेगम्यदिगीशात्स्वेदःपंचमगोयः सोभूयाद्बलयुक्तःस्वामाशांनयतेसो ७ धनुर्मेषासिंहेषुयात्राप्रशस्ताशनिज्ञोशनोराशिगेचैवमध्या

न्यावृषतुलागतेरवौयात्रामध्यास्यात् कर्कमीनालिसंस्थेरवौदीर्घाबहुकालसाध्यायात्रानसफलेत्यर्थः वराहः यात्राजासिंहतुरगोपगतेयरिष्ठामध्याशनैश्चर
बुधोशनसांगृहेषु भानौकुलीरवृषवृश्चिकगेतिदीर्घाशस्तश्चदेवलमते ऽध्वनिपृष्ठगोर्कइति देवलमते ऽध्वनिमार्गेसूर्यः पृष्ठगतः शस्तःपृष्ठगतत्वंतुवसंतराजो
क्तभ्रमणवशेनेतिकेचित् यथादग्धादिगैशीज्वलितोरदिगैद्रीधूमान्वितावानलादिक्प्रभाते इत्येवमेवप्रहराष्टकेन भुंक्तेदिशांताइति अनेनभ्रमरप्रकारेणयस्मि
न्प्रहरे भ्रमणसमयः सादिक्सूर्यसमुखोच्यते तत्पंचमीदिक्सूर्यपृष्ठगतेत्युच्यतेइत्याहुः वस्तुतस्तुद्वादशराशिक्रमवशेनयस्यांदिश्यर्कः स्थितः तांपृष्ठतःकृ
त्वायायादित्यर्थः यथा लग्नस्थे ऽर्केपश्चिमांदिशंगच्छेत् चतुर्थेदक्षिणासप्तमेपूर्वाम् दशमउत्तरामित्यर्थः यदाहदेवलः लग्नस्थेवरुणाशांहिबुकस्थेदक्षिणां

रवौयायात् सप्तमगे पूर्वाशामेषुरणसंस्थिते सौम्यामिति एवंविदिक्ष्वपि ज्ञेयम् यथा द्वितीयतृतीयस्थिते ऐन्द्रीं नैर्ऋतीम् पञ्चमेषष्ठे आग्नेयीम् अष्टमेनव
मे ऐशानीम् एकादशेद्वादशके वायव्याम् गच्छेदिति अथ ताराणिषेधमाह जनुरिति स्वजन्मनक्षत्रात् दिननक्षत्रं यत्संख्यं स्यात् तस्मिन्नवभक्ते अवशिष्टा
प्रथमसप्तमपञ्चमतृतीयास्तास्ताराश्चेन्नृणां सुस्तदानेष्टा निषिद्धा ८ अथ तिथ्यादिशुद्धिं भुजंगप्रयातेनाह नषष्ठीति सिताद्याः तिथयः शुक्लपक्षप्रतिप
त् आसां तिथिषु यात्रा प्रशस्तेत्यर्थः नारदः षष्ठ्यष्टमीद्वादशीनारिक्तामावर्जितास्तत्र यात्रा शुक्लप्रतिपदा निधनाय धनाय चेति ह्योश्विनी आदित्यःपुन
र्वसू मित्रोनुराधा इंदुर्मृग जीवःपुष्य अत्यंरेवती हस्तश्रवणधनिष्ठा एतैर्नवभिर्नक्षत्रैः यात्राप्रशस्तोत्तमा मध्यानि निषिद्धानि भानि वासिसभाह निसोत्तराता

रवौकर्कमीनालिसस्थेतिदीर्घोजनु पञ्चसप्तत्रितारान्चनेष्टा ८ नषष्ठीनचद्वादशीनाष्टमीनो सिताद्यास्तिथिः पूर्णिमा मानरिक्ता ह्यादि
त्यमैत्रेंदुजीवान्त्यहस्तश्रवोवासवैरेवयात्राप्रशस्ता ९ रुणनैर्ऋतैंद्रपूर्वात्रयब्राह्मभयुग्वशैवं मध्यान्यनिष्टान्यनसानिलेशाहिर्देवविभाहिमघात

कानीति निसोत्तराइत्यार्थं सघि नतुवसिष्ठेनवाराउक्ता शुक्रेज्यदैत्येज्यशशांकजानांवाराश्रवर्गः शुभदाः प्रयाणे आदित्यभूसूनुशनैश्चराणांवाराश्च
वर्गान्शुभप्रदास्युरिति अत्रकुतोनोक्ता इतिचेन्नारदादिभिरनुक्तत्वात् वसिष्ठादिभिरुक्तपापग्रहवारशूलनिषेधवैय्यर्थ्याच्च दोषाधिक्येसूचनार्थत
दितिचेन्न भिन्नकर्तृकेषुमुनिग्रंथेषु निरवचनानांवैय्यर्थ्यानहेत्वादेवंविभागतिरुक्तितानलेककर्तृकेग्रंथे तत्राहिपूर्वापरविरोधे अथोत्तरवाक्यार्थम् यथांत
रेणसहैकवाक्यतावाकार्यातश्रायवसिष्ठवाक्यस्वरसः शुहिमकरमदवारेइतिवाक्यात् पापग्रहवारानिषेधोगौण इत्यनुमीयते तस्यगविस्तेपयदासज
भराथेरुपन्नयेयोग्रह शुभोवाः शुभोवाभवतुससर्वदिक्षु हितः परंतुपश्चादिशोनिषेधयदात्वत्रपन्थयस्था सत्तुकुमापिनहितः यदाहराजमार्तंडः उपन्य-

करग्रहदिनेशशुद्धिः क्रूरेपिपापिनां भवति सौम्येप्यनुपचयस्थेनभवतियात्राशुभास्यात्तुरिति तस्मान्नार्थेनारोक्तइत्युक्तम् ९ अथवारशूलंनक्षत्र-
शूलंचपृथ्वीछंदसाह नपूर्वदिशीति शुक्रभेज्येष्ठायांपूर्वादिशिनव्रजेत् तथाविधुसौरिवारेसोमशनिवारेपिपूर्वदिशिनव्रजेत् अजपदभेपूर्वाभाद्रपदायां
तथागुरुवारेपियमदिशिनव्रजेत् रविशुक्रयोर्वारेतथाधातृभेरोहिण्यांपाशिदिशिपाशीवरुणः तद्दिशिपश्चिमादिशिनव्रजेत् कुजबुधवारेतथार्यमर्क्षे-
उत्तराफाल्गुन्यांसौम्यककुभि उत्तरदिशिनव्रजेत् कः स्वजयजीवितार्थीबुधः स्वंधनंजयः शत्रुपराजयपूर्वकः स्वोत्कर्षःजीवितमायुष्यंएतानिअर्थयते अ
सौनव्रजेत् वारशूलपरिहारमाहगुरुः सूर्यवारेघृतंप्राश्यसोमवारेपयस्तथा गुडमंगारकेवारेबुधवारेतिलानपि गुरुवारेदधिप्राश्यशुक्रवारेयवानपि मा

नपूर्वेदिशिशक्रभेनविधुसौरिवारे तथानचाजपदभेगुरौयमदिशीनशुक्रार्कयोः नपाशिदिशिधातृभेकुजबुधेर्यमर्क्षेतथानसौ
म्यककुभिव्रजेत्स्वजयजीवितार्थीबुधः १० पूर्वाण्हेध्रुवमिश्रभैर्नृपतेर्यात्रानमध्यान्हकेतीक्ष्णाख्यैरपराण्हकेनलघुभैर्नोपूर्वरात्रेतथा
मित्राख्यैर्नचमध्यरात्रिसमयेचोग्रैस्तथानोचरैराऽत्र्यंतेहरिहस्तपुष्यशशिभिःस्यात्सर्वकालेशुभा ११ षानभुक्त्वाशनैर्वारेगच्छनशूलेनदोषभा

क् तांबूलंचंदनंमृच्चपुष्पंदधिघृतंतिलाः वारशूलहराण्यर्कात्स्मरणादपिवानिशि १० अथवारशूलंशार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाण्हेइति ध्रुवाख्यैर्मिश्राख्यै-
श्चभैः पूर्वाण्हेयात्रानशुभास्यात् तीक्ष्णाख्यैर्भैर्मध्यान्हेनस्यात् अपराण्हेलघुनक्षत्रैः पूर्वरात्रेमैत्राख्यैः मध्यरात्रिसमयेउग्रनक्षत्रैः तथारात्र्यंतेरात्रितृतीय-
भागेचरनक्षत्रैर्यात्रानस्यात् तत्रविशेषः हरिहस्तपुष्यशशिभिःश्रवणहस्तपुष्यमृगैः सर्वस्मिन्नपिकालेयात्राशुभास्यात् ११ अथतत्रापिकालविशेषम
ध्यमानांनिषिद्धानांचाक्रियतांभानांवर्ज्यघटिकाइंद्रवज्रयाह पूर्वेतिपूर्वात्रयेप्रथमाः षोडशनाड्योनिषिद्धाः कृत्तिकायामेकविंशतिः मघायामेकादशभरण्यां

वीयायान् सप्तमगेपूर्वागामेपुरणसस्थिते सौम्याभिति एवंविदुस्तापित्तेयम् मयाद्वितीयतृतीयास्थिते। नैर्ऋतीम् पञ्चमेपष्ठे आग्नेयीम् अष्टमेनव
मऐशानीम् एकाद शेद्वादशके वायव्यामागच्छेदिति अथताराभिषेधमाह जन्मुशितिस्वजन्मनक्षत्राद्दिनक्षत्रपर्यंसंख्यस्यात् तास्मिन्नवभक्के अपशिष्ट
यमसप्तमपञ्चम तृतीयास्थास्ताराश्चेत्स्युस्तदानेष्टानिषिद्धा ८ अथतिथ्यादिशकृद्भुजंगमयातेनाह नषष्ठीति सिताद्यातिथिः शकुपक्षप्रतिप
(आस्तातिथिप्रुयाभामप्रशस्तेऽमर्षः नारद पष्ठ्यष्टमीद्वादशीनारिक्तामावास्तिनातास्त याभ्या शक्लुमतिपादिनिधनायाधनायञ्चेति हयोश्विनी आदित्यपुन
रू भिश्रेत्पुराभाद्दमृग जीव पुष्य अर्यरेवतीहस्तश्रवणधनिष्ठा एतेर्नवभिर्नक्षत्रैः यावाप्रयस्तोत्तमा मध्यानिनिषिद्धानि भानिवासिष्ठआह तिस्रोत्तराता
रवौकुर्कमीनालिसस्थेतिदीर्घोजन्तु पञ्चसप्तत्रितारान्चनेष्टा ८ नषष्ठीनचद्वादशीनाष्टमीनो सिताद्यातिथिः पूर्णिमा। मानारिक्ता हयादि
त्यमैत्रेदुजीवान्त्यहस्तश्रवोधासवैरेवयात्राप्रशस्ता ९ रुणनैर्ऋतेंद्र पूर्वात्रयमत्रस्तभयुग्वजीप मध्यान्यनिपान्यनलानिलेशद्विदेवचित्राद्विमघान
कानीति तिस्रोत्तराद्वमार्य साधिः मनुवासिष्ठेनयाराउक्ता शक्लेत्यदैत्येन्द्रशशीदुजानांवाराश्चपर्गाः शक्लमदा प्रयाणे आदित्यमूसूनुशनैश्चराणवाराश्च
वर्गान्शकमप्रदा स्युरिति अथकुतोनोक्ता इतिचेत्नारदादिभिरनुक्तत्वात् वसिष्ठादिभिरुक्तपापग्रहवारमूलनिषेधवैयर्थ्यापत्तिदोषाधिक्यसूचनार्थत्व
दितिचेन्नभिन्नकर्तृकेपुस्मृतिमयस्तुनिवचनानावैयर्थ्यपानहेत्वादेर्विभागातिरूलितानलेककर्तृकेग्रंथे तथाहिपूर्वापराविरोधे अथोत्तरवाक्यापेक्षया
रेणगहैकवाक्यताचाक्षयांतमायवासिष्ठवाक्यस्वरसात्तुहिनकरमदवारेइतिचास्यात् पापग्रहवाराभिषेधोगौण इत्यनुमीयते तस्यगतिस्तेषयदासज
भराधेरूपञ्चयेयोग्रह शुभोपा। शुभोवाभवतुसर्वदिक्षुहितः परंतु पञ्चदिशोधिपपयदात्वनपञ्चमस्था सन्तुकुमापिनहितः पदाहरान्तमानीडा उपञ्चक

शुभंशुभकरंस्यात् यथाशवान्मरिष्यमाणोदेहिप्रवलः ग्रस्तांद्राद्रुभतः पंचदशसंख्याकात्कर्त्तरीराक्रांतंशुभंशुभकरंस्यात् यायीतियोराजावैरि
णमुद्दीश्यजिगमिषुः सयायीतत्स्वामीचंद्रः यश्चस्वदेशेदुर्गंदुर्गंकृत्वातिष्ठत्तिसस्थायीरविः स्थितिमान्स्थायीराज्ञः स्वामीतौद्वौसूर्याचंद्रमसौजीवगौजी
वपक्षगतौ तयोःराज्ञोः स्थायियायिराज्ञो.जयकरौरविश्चेज्जीवपक्षगः तदास्थायिनोजयः चंद्रश्चेजीवगस्तदायायिनोजयः उभौचेन्नजीवगौतदासधिक
री अर्थाद्वावपिचेन्मृतपक्षगौउभयोःपराजयकरौ अत्रबहुविचारःस्वरोदयादवगंतव्यः १५ अथाकुलकुलाकुलकुलगणवसंततिलकाशार्दूलविक्रीडि

मार्तंडेमृतपक्षगेहिमकरश्चेज्जीवपक्षेशुभायात्रास्याद्विपरीतगेक्षयकरीद्वौजीवपक्षेशुभा ग्रस्तर्क्षमृतपक्षतःशुभकरंग्रस्तात्तथा
कर्त्तरीयायींदुस्थितिमान्रविर्जयकरौतौद्वौतयोजीवगौ १५ स्वात्यंतकाहिवसुपौष्णकरानुराधादित्यध्रुवाणिविषमास्तिथयोऽकुलाः
स्युः सूर्येंदुमंदगुरवश्चकुलाकुलज्ञोमूलांबुपेशविधिभंदशषड्द्वितिथ्यः १६ ताभ्यामाह स्वात्यंतकाहीति पूर्वाश्वीतिचस्वातीअंतकंभरणी
आश्लेषाधनिष्ठारेवतीहस्तअनुराधापुनर्वसुध्रुवाणिउत्तरात्रयरोहिण्यः एतानिद्वादशभानिविषमास्तिथयः प्रतिपत्तृतीयापंचमीसप्तमीनवम्येकादशी
त्रयोदशीपंचदश्यइत्यष्टौतिथयः शनिचंद्रसूर्यबृहस्पतिवाराःचत्वारः एतेप्रत्येकमकुलसंज्ञाः अथज्ञोबुधवारः मूलंअंबुपंशततारका ईशआर्द्रा विधिभम-
भिजित् चत्वारिभानिदशषट्द्वितिथ्यः दशमीषष्ठीद्वितीयातिस्रस्तिथयः एतेप्रत्येकंकुलाकुलसंज्ञाःस्युःअथपूर्वास्तिस्रः आश्विनीपुष्यमघाइंदुर्मृगः कर्णः
श्रवणः दहनःकृत्तिका द्विशविशाखवाज्येष्ठाचित्राएतानिद्वादशभानि शुक्रभौमवारौ अर्कोऽष्टेंद्रवेदैर्मिताः द्वादश्यष्टमीचतुर्दशीचतुर्थीसंज्ञाश्चतस्रस्तिथ-
यः प्रत्येकंकुलसंज्ञकाःस्युः फलमाह यायीति अकुलसंज्ञकेतिथिवारनक्षत्रेवारणेसमरेयुद्धप्रारंभे सति यायीराजाजयीस्यात् यदिकुलसंज्ञकेति

समपदिका स्यान्यात्स्वर्थ स्वातीविशाखाश्लेषाज्येष्ठानामाद्याभन्तुर्दशपादिकास्स्यान्या चतुर्भुज भरण्याससपादिकवन्हिभेचैकविंशति एकादशापरीपिर्थ्ये
भिपूर्वास्व पोडशस्वातीसार्पविशाखाद्रान्त्येषाञ्च चतुर्दश षर्जयेदेताघटिकायात्रायाशुभदामता इति १२ अथमतान्तरेण वन्पेत्वभिद्रष्यञ्चयाह पूर्वार्द्धमितिस्म
दार्थ १२ अथ भानांजीवपक्षादिका संज्ञा भुजगप्रयातेनाह तमोभुक्तेति तमोराहुर्वक्रीयहः तेन भुक्ताभुक्तम्एवंविधाविम्बसस्यात्स्मयोदशसंख्यास्तारान स्व
भाणिजीवा पक्षः सजीवपक्षसज्ञाविशुभकराणि भोग्या राहुणा क्रान्तनक्षत्रात् भोग्यानिगम्यानित्रयोदशभानिमृतोमृतपक्षसज्ञानि वदाक्रान्तभंवेनराहुणा
क्रांतभंतेनराहुकर्तरीसेवनामकस्यात् यथाराहुर्हस्तनक्षत्रेणैभुक्तानिनिश्चास्वातीप्रमुखानिपूर्वाभाद्रपदान्तानित्रयोदशजीवपक्षः तदाक्रांतभाद्वस्वातेचेद

पूर्वाग्निपित्र्यातकृतारकाणां भूपभकुल्मुयतुरगमाः स्युः स्वातीविशाखेन्द्रभुजगमानानाडयोनिषिद्धामनुसाभिताश्च १२ पूर्वार्द्धमाम्ने
यमघानिलभानात्यजेद्विशाहियमोत्तरार्द्धम् नृप समस्तागमनेजयार्थीस्वातीमघाचोशनसामतेन १३ तमोभुक्ततारा स्मृताबिम्बस
स्याः शुभोजीवपक्षोमृत श्चापिसोग्याः तदाक्रांतभकर्तरीसज्ञमुक्ततत्ततोक्षेदुसरव्यभवेद्धस्तनाम १४

तेनराहुणाभोग्यानिउत्तराफाल्गुनीपूर्वाफाल्गुनीमघाश्लेषापुष्यपुनर्वसुआर्द्रामृगरोहिणीकृत्तिकाभरणीअश्विनीरेवत्याख्यानिमृतपक्षः हस्तस्तुकर्तरीय शत्तुत्तराभाद्रपदाख्यभस्तसप्तम्
त्नमितिच १४ अथजीवपक्षादीनाफलपार्द्वलविक्रीडितेनाह मार्तण्डइति मृतपक्षमार्तण्डे सूर्येसति चन्द्रमेन्जीवपक्षेस्यात्तदायाभाशुभास्यात् विपरीतगे
मार्तंडेजीवपक्षगेसतिचन्द्रमेन्मृतपक्षयः तदायात्राक्रियमाणायात्तु क्षयकरीस्यात् यैसूर्यचन्द्रमसौचेज्जीवपक्षेस्यातांतदाशुभाशुभफलंस्यर्थ अर्थी
द्वौमृतपक्षेस्यातांतदायात्राविक्षयकरीस्याद् अर्थास्यापचारयाह घस्त्रसीमिति मृतपक्षनः मृतपक्षान्तस्थान्यथवस्त्रर्सराहुणाक्रान्तभान् पञ्चदशसंख्यं

शक्तंशकभकरंस्यात् यथाशबान्मरिष्यमाणोदेहिप्रबलः ग्रस्तांद्राद्भुमतः पंचदशसंख्याकात्कर्तरीराक्रांतशकभशकभकरंस्यात् यायीबलयायीजयी
णमुद्दिश्यजिगमिषुः सयायीतत्स्वामीचंद्रः यश्चस्वदेशेदुर्गंदुर्गंकृत्वातिष्ठतिसस्थायीरविः स्थितिमान्स्थायीराज्ञः स्वामीतौद्वौसूर्याचंद्रमसौजीवगौजी
वपक्षगतौ तयो.राज्ञोः स्थायियायिराज्ञो.जयकरौरविश्चेज्जीवपक्षगः तदास्थायिनोजयः चंद्रश्चेजीवगस्तदायायिनोजयः उभौचेन्नजीवगौतदासंधिक
री अर्थाद्द्वावपिचेन्मृतपक्षगौउभयोःपराजयकरौ अत्रबहुविचारःस्वरोदयादवगंतव्यः १५ अथाकुलकुलाकुलकुलगणवसंततिलकाशार्दूलविक्रीडि

मार्तंडेमृतपक्षगेहिमकरश्चेज्जीवपक्षेशुभायात्रास्याद्विपरीतगेक्षयकरीद्वौजीवपक्षेशुभा ग्रस्तर्क्षमृतपक्षतःशकभकरंग्रस्तात्तथा
कर्त्तरीयायींदुस्थितिमान्रविर्जयकरौतौद्वौतयोर्जीवगौ १५ स्वात्यंतकाहिवसुपौष्णकरानुराधादित्यध्रुवाणिविषमास्तिथयोऽकुलाः
स्युः सूर्येंदुमंदगुरवश्चकुलाकुलज्ञोमूलांबुपेशविधिभंदशषट्द्वितिथ्यः १६ ताभ्यामाह स्वात्यंतकाहीति पूर्वाश्वीतिचस्वातीअंतकंभरणी

आश्लेषाधनिष्ठारेवतीहस्तअनुराधापुनर्वसुध्रुवाणिउत्तरात्रयरोहिण्यः एतानिद्वादशभानिविषमास्तिथयः प्रतिपत्तृतीयापंचमीसप्तमीनवम्येकादशी
त्रयोदशीपंचदश्यइत्यस्यौतिथयः शनिचंद्रसूर्यबृहस्पतिवाराःचत्वारः एतेप्रत्येकमकुलसंज्ञाः अथज्ञोबुधवारः मूलंअंबुपंशततारका ईशआर्द्रा विधिभम-
भिजित् चत्वारिभानिदशषट्द्वितिथ्यः दशमीषष्ठीद्वितीयातिस्रस्तिथयः एतेप्रत्येकंकुलाकुलसंज्ञाःस्युः अथपूर्वास्तिस्रः अश्विनीपुष्यमघाइंदुर्मृगः कर्णः
श्रवण. दहनः कृत्तिका द्विशविशाखावाज्येष्ठाचित्राएतानिद्वादशभानिशकभौमवारौ अर्कौष्टेद्रवेदैर्मिताः द्वादश्यष्टमीचतुर्दशीचतुर्थीसंज्ञाश्चतस्रस्तिथ-
य. प्रत्येकंकुलसंज्ञकाःस्युः फलमाह यायीति अकुलसंज्ञकेतिथिवारनक्षत्रेवा रणगोसमरेयुद्धप्रारंभेसतियायीराजाजयीस्यात् यदिकुलसंज्ञके ति

थिनक्षत्रेवारेगणेसति स्थायीराजानाद्जयीस्यात् कुलाकुलेसंज्ञकेतिथिवारनक्षत्रगणेयुध्यतोर्युद्धंकुर्वतो भूमीशयोराज्ञो परस्परसंधि स्यात् १६ १७
अथपथिराहुचक्रमुच्यते अश्विनी सुधर्मेइति अश्विनीपुष्यास्तेषाधनिष्ठाशततारकाविशाखासुराधाख्यानि भानिधर्मेधर्मस्थानेलेख्यानि अथभरणीपूर्वाभाद्रप-
दाज्येष्ठाश्रवणपुनर्वसूमघास्वातीसाख्यानि भानिअर्थेस्युः अथकृत्तिकार्द्रोत्तरापूर्वाभाद्रपदाचित्रामूलाभिजित्पूर्वाफाल्गुनीनक्षत्राणिकामेस्युः अथरोहिणी
आप्यपूर्वाषाढामृगोत्तरेरेवती विश्वभुत्तराषाढाअर्यमभउत्तराफाल्गुनीहस्ताख्यानि भानिमोक्षेस्युः पथिशब्दश्चादिर्यस्यता दृशोराहो पथिराहुश्चित्र्यस्यचक्रे
पूर्वाश्वीज्यमघेद्रुकर्णाहस्तद्वीरौद्राश्वित्रास्तथारक्षरौकुलसंज्ञकाः स्वातिश्रयोर्मूलेद्रवेदैर्मिताः यायीस्यादकुलेजयीचसमरे स्थायी
चतद्वत्कुलेसंधिस्याद्भयो कुलाकुलगणेभूमीशयोर्युध्यतो १७ स्युर्धर्मेदस्रपुष्योरगवसुजलपद्वीशमैत्राणियार्थेयाम्यार्जोघ्रीद्रकर्णा
दितिपितृपवनोडून्यथोभानिकामे वन्त्याद्राबुध्न्यमित्रोनिऋतिविधिभगाख्यानिमोक्षेपरौद्रिष्ण्यापद्दस्तसौम्यार्यमभादिनकर स्तानिपं
थादिराहो १८ धर्मगेभास्करेविन्नमोक्षेशशीविन्नगेधर्ममोक्षस्थितिः शस्यते कामगेधर्ममोक्षार्थगः शोभनोमोक्षगेकेवलधर्मगः प्रोच्य
ते १९ इतिविशेषमभ्याहार्यम् १८ अथतत्फलविशेषफलमाह धर्मगेभास्करइति धर्ममार्गस्थितेभास्करेसतिचेद्विनमोक्षेयशशीअर्थमार्गेमोक्षमार्गेवाश
शीस्यात्तदाशोभनः अथार्थगेअर्थगेभास्करेसति धर्ममार्गगाः मोक्षमार्गेवाशशीशोभनः अथकामगेभास्करेसतिधर्मार्थमोक्षमार्गगः वाशशीशोभनः अथ
मोक्षमार्गेभास्करेसतिधर्मगः शशीशोभनः अर्थाद्विपरीतावस्थितयोरयो सूर्याचंद्रमसोरशुभत्वंस्यात् १९ अथतिथिनक्षत्रयतिन्याह पौषेइति अथयो
दिनः प्रतिमासेद्वादशकोष्टकाः उरव्याः एवंकृतेचत्वारिंशदधिकंशतंकोष्टकाजायंते नामनक्षत्रकृतिः यथान्यासाप्राग्लिखिता नामपक्षस्यकृष्णपक्षस्य

कृष्णपक्षस्यवापक्षतिः पक्षमूलंप्रतिपत्तदादिकालः प्रथमंपौषेमासेप्रतिपदादिकाः द्वादशतिथयोः धोधोलेख्याः माघादौमाघादिमासेपुट्ठितीयादिकास्ति
थयोलेख्या. यथामाघेद्वितीयादिकाः फाल्गुनेतृतीयादिकाः चैत्रेचतुर्थ्यादिकाः वैशाखेपंचम्यादिकाःज्येष्ठेषष्ठ्यादिकाःआषाढेसप्तम्यादिकाः श्रावणेऽष्ट-
म्यादिकाःभाद्रपदेनवम्यादिकाः आश्विनेदशम्यादिकाः कार्तिकेएकादश्यादिकाः मार्गशीर्षेद्वादश्यादिकाः सर्वास्तिथयोद्वादश्यंतालेख्याः अवशिष्टस्था
नानिप्रतिपदादिभिः पूरणानिकामाप्तिस्त्रइतिकामात्त्रयोदशीचतुर्दशीपंचदश्यस्तृतीयादिवत्स्युः त्रयोदशीतृतीयावत् चतुर्दशीचतुर्थीवत् पंचदशी
पंचमीवत्स्युरित्यर्थः फलार्थमतिदेशोयम् तत्रप्रतिपदादौपूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरासुदिक्षुयानेचिकीर्षितेसति फलंशुभाशुभसौख्यक्लेशइत्यादिनाह

पौषेपक्षत्यादिकाद्वादशैवतिथ्योमाघादौद्वितीयादिकास्ताः कामाप्तिस्त्रःस्युस्तृतीयादिवच्चयानेप्राच्यादौफलंतत्रवक्ष्ये २०सौ
ख्यक्लेशौभीतिरर्थागमश्चशून्यंनैःस्वंनिःस्वताभिश्रितान्च द्रव्यक्लेशादुःखमिष्टाप्तिरर्थोलाभःसौख्यमंगलंवित्तलाभः २१ छ.

तत्रयेणवक्ष्येकथयिष्यामि २० फलानिशालिनीत्रयेणाह सौख्यमिति लाभइति सौख्यमितिच श्लोकत्रयंस्पष्टार्थमेव तत्रपौषप्रतिपदादिदिक्चतुष्टयेसौ-
ख्यक्लेशोभीतिरर्थागमश्चेतिफलंचतुष्टयंक्रमेणज्ञेयम् एवंद्वितीयादिष्वपिश्लोकचतुर्थांशोक्तंफलस्यात् २१ २२ २३ अथसर्वांकज्ञानंवसततिलकयाह
तिथ्यर्क्षेति तिथयोत्रशुक्लप्रतिपदादितोग्राह्याः तत्रतिथिनक्षत्रवाराणांयुतिः स्थानत्रयेस्थाप्याक्रमेणसप्तभिरष्टभिःस्त्रिभिश्चतष्टाभक्तावशिष्टासति प्र
थमस्थानेवियतिशून्येसति अतिदुःखीयात्राकर्त्तास्यात् मध्येद्वितीयस्थानेधननाशः चरमेत्रितीयस्थानेशून्यंमृत्युःस्यात् स्थानत्रयेकयुजिअंकयुतेसौ
ख्यजयौभवेताम् २४ अथाडलेपत्रमणेप्रमाणिकयाह रवेर्भतइति सूर्यनक्षत्रात् अभ्रभस्यचंद्रभस्योन्मितिर्गणनाकार्यासानगैः सप्तभिरवशोधिता

पौ	मा	फा	चै	वै	ज्ये	आ	श्रा	भा	आ	का	मा	पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सौख्यम्	कृशा	भीति	अर्थागम
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	शून्यम्	मैत्रम्	निस्वम्	मिश्रता
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	द्रव्यक्लेशः	दास्यम्	इष्टाप्ति	अर्थः
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	लाभः	सौख्यम्	मंगलम्	वित्तलाभः
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	लाभः	द्रव्याप्ति	धनम्	सौख्यम्
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	भीति	लाभः	मृत्यु	अर्थागम
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	लाभः	कष्टम्	द्रव्यलाभः	सत्वम्
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	कष्टम्	सौख्यम्	कृशलाभः	सत्वम्
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	सौख्यम्	लाभः	कार्यसिद्धि	कष्टम्
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	क्लेशः	कलहोत्पत्तिः	अर्थ	धनम्
११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	मृत्युः	लाभः	द्रव्यलाभः	शून्यम्
१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	शून्यम्	सौख्यम्	मृत्युः	अर्थातकष्टम्
पौ	मा	फा	चै	वै	ज्ये	आ	श्रा	भा	आ	का	मा	पूर्व	दक्षिण	पश्चिम	उत्तर

सतीङ्गगा द्विशेषमिता सप्तशेषमितावा भवेत् तदामाहाडलोदोष स्यात् सनशस्यते प्रागुक्तप्रकारेणयदित्रिषण्मिताश्रिशेषमिताषट्शेषमितावास्यात्तदाभ्रमो
भ्रमणाख्योदोष स्यात्सोपिनशस्यते एतन्निर्मूलम् तत्रभ्रमणेयात्रामेवत्यजंति आडलेबहूनिकार्याणित्यजंति उक्तंच यात्रायंत्रहलप्रवाहसमरेचौर्येचसंश्रौत-
थाकुपारामतडागबंधनविधौपापर्द्धिदुर्गग्रहे अश्वेभोष्ट्ररथादिरोहणविधौत्याज्यंसदेवाडलंयत्नान्नात्रशुभेषुमंगलविधौदोषोननस्यक्वचिदिति २५ अथ
हैवराख्यंयोगमुपजातिकयाह शशांकभमिति स्पष्टार्थं प्रसगात् घबाडमपि सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रात्रिगुणंतिथिसंयुतम् सप्तभिस्तुहरेद्भागंत्रिशेषंस्याद्घबाडक

लाभोद्रव्याप्तिर्धनंसौख्यमुक्तंभीतिर्लाभोमृत्युरर्थागमश्च लाभःकष्टंद्रव्यलाभोसुखंचकष्टंसौख्यंक्लेशलाभौसुखंच २२ सौख्यंलाभः
कार्यसिद्धिश्चकष्टंक्लेशःकष्टात्सिद्धिरर्थोधनंच मृत्युर्लाभोद्रव्यलाभश्चशून्यंशून्यंसौख्यंमृत्युरत्यंतकष्टं २३ तिथ्यर्क्षवारयुतिरद्रिग
जाग्नितष्टास्थानत्रयेत्रवियतिप्रथमेतिदुःखी मध्येधनक्षतिरथोचरमेमृतिःस्यात्स्थानत्रयेकयुजिसौख्यजयौनिरुक्तौ २४ रवेर्भ
तोब्जभोन्नीतिनगावशेपिताङ्गगाः महाडलोनशस्यतेत्रिषण्मिताभ्रमोभवेत् २५ शशांकभंसूर्यभतोत्रगण्यंपक्षादितिथ्यादिनवा
सरेण युतंनवाप्तंनगशेषकंचेत्स्याद्धैवरंतद्गमनेतिशस्तम् २६ म् एतच्चहैवराच्छुभंज्ञेयम् एतत्सर्वंदाक्षिणात्याविचारयंतीति अत्रप्रसंगात् ग्रं-
थांतरस्थसंग्रहः सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रंतिथिवारंचमिश्रितम् सप्तभिस्तुहरेद्भागंपंचशेषतुटेलकम् सूर्यभाद्गणयेच्चांद्रंतिथिवारंचमिश्रितम् अर्कसंख्यैर्हरे
द्भागंनवशेषतुगौरवेम् प्रवेशेगौरवंदद्यान्निर्गमेहैवरंतथा तस्करेटेलकंदद्याद्घबाडंसर्वकर्मसु इतिज्योतिर्निबंधे २६ अथघातचंद्रंशालिन्यातत्परिहा
रंचानुष्टुब्द्वयेनाह भूपंचेति आग्नेयेतिरूपमङ्ग्नीतिचमेषादिराशीनांभूपंचाङ्केत्यादिकोघातचंद्रोज्ञेयः यथामेषस्यप्रथमोमेषएव वृषस्यपंचमः कन्यास्थः मिथु

नस्यनवमः कर्के द्वितीयः सिंहे षष्ठः कन्यायां दशमः तुलायास्तृतीयः वृश्चिकस्य सप्तमः धनुषश्चतुर्थः मकरस्याष्टमः कुम्भस्यैकादशः मीनस्य द्वादशः ११
द्रोः राजसेवापार्श्ववादे प्रतिवादिना सह कलहे युद्धादौ आदिशब्दान्मृगयादिषु वर्ज्यः अन्यत्र विवाहान्नप्राशनादि मंगलकृत्ये न वर्ज्यः उक्तं च युद्धे चैव विवादे
कुमारीपूजने तथा राजसेवाबाहनादौ घातचन्द्रं विवर्जयेत् तीर्थयात्राविवाहान्नप्राशनोपनयादिषु मांगल्यसर्वकार्येषु घातचन्द्रं न चिन्तयेत् अत्र लाघवार्थं भावपु
मेणगोविंदपद्यम् मेषकन्यापरहरिनक्रयुग्मधनुर्घटाः मीनसिंहधनुः कुम्भा घातचन्द्रा अजादितः इति घातचन्द्रे मेषादिराशिषु कृत्तिकादिमानान्तरणाए तेवर्ज्याः

भूपञ्चाङ्कद्व्यगद्विखव्हिसप्तवेदाष्टेशार्काश्च घातारव्यचन्द्रः मेषादीनां राजसेवाविवादे वर्ज्यो युद्धाद्ये च नान्यत्र वर्ज्यः २७ आग्नेयत्वाष्ट्रज
लपित्र्यवासवरौद्रभे मूलब्राह्माजपादर्क्षपित्र्यमूलाजभैः क्रमात् २८ रूपद्व्यग्न्यग्निभूरामद्व्यब्ध्यग्न्यब्धिसुगाग्नयः घातचन्द्रेषु धिष्ण्यपा
दा मेषात्स्युर्मनीषिभिः २९ गोस्त्रीझषे घाततिथिस्तु पूर्णा भद्रा नृयुक्कर्कटके च नन्दा कौर्प्याजयोर्नक्रघटे च रिक्ता जया धनुः कुम्भहरौ न शः
स्ता ३० नक्रे भौमो गोहरिस्त्रीषु मन्दश्चन्द्रो द्वन्द्वे कोऽजभे ज्ञश्च कर्के शुक्रः कोदण्डालिमीने गुरुः कुम्भतूके जीवो घातवारा न शस्ताः ३१ ७

इति केचिद्वदन्ति २७ २८ २९ घाततिथिमुपजातिकयाह गोस्त्रीति गोस्त्रीकन्याझषो मीनः एतद्राशिमतिनरे पूर्णा पञ्चमी दशमी पञ्चदशी च घाततिथिः कौर्पो वृश्चि
कः अजो मेषः एतयोर्नन्दा प्रतिपत्षष्ठ्येकादशी घाततिथिः नक्रघटे मकरतूलयोः रिक्ता चतुर्थी नवमी चतुर्दशी च घाततिथिः धनुः कुम्भसिंहानां जया तृतीया सप्तमी भयोद
शी च घाततिथयः भद्रा द्वितीया सप्तमी द्वादशी मिथुनकर्कयोर्घाततिथयो यात्रादौ न शस्ताः ३० घातवारान् शालिन्याह नक्रे भौम इति मकरराशिमति पुरुषे भौमो
घातवारः वृषसिंहकन्यासु मन्दः शनिर्घातवारः द्वन्द्वे मिथुने चन्द्रः अजे मेषे कोऽर्कः कर्के बुधः धनुर्मीनवृश्चिकेषु शुक्रवारः कुम्भतूलयोर्जीवो गुरुर्घातवारः एवं

र्थः घातवारा अपि यात्रादौ न शस्ताः ३१ अथ घातनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मघेति स्पष्टार्थम् एतदपि यात्रादौ न शस्तम् ३२ अथ घातलग्नान्याह भूम्यब्धीति स्पष्टा
र्थः तदपि यात्रायां वर्ज्यम् ३३ अथ योगिनीजीर्णास्तास्तिथीनां दोषमाह नवभूम्य इति एतास्तिथयः पूर्वतः पूर्वदिशमारभ्य अष्टदिक्षु ज्ञेयाः यथा पूर्वस्यां नवभू
म्यः नवमीप्रतिपच्च आग्नेय्यां शिववन्हयः एकादशी तृतीया च एवमग्नेपि एतास्तिथयो योगिन्य इति जीर्णास्तास्तिथयः संमुखवामगा न शस्ताः यथा प्राच्यां ग
तुः प्रतिपत्संमुखी दक्षिणां गंतुर्वामगा प्रतीच्यां गंतुः पृष्ठगा उदीच्यां गंतुर्दक्षिणा एवं सर्वासु दिक्षु सर्वास्तिथयो विचार्यास्तत्र संमुखवामगाश्च तिथयो न शुभाः

मघाकरस्वातिमैत्रमूलश्रुत्यंबुपांत्यभम् याम्यब्राह्मेशसार्पं च मेषादेर्घातभं नसत् ३२ भूमि १ ब्धु २ ब्ध्य ४ द्रि ७ कु सूर्यो १२ गा ६ ष्टा ८
के ९ शा ११ ग्नि ३ सायकाः ५ मेषादिघातलग्नानि यात्रायां वर्जयेत्सुधीः ३३ नव ९ भूम्यः १ शिवा ११ वन्हयो ३ क्ष ५ विश्वे १३ के १२ कृताः ४ श
क्र १४ रसा ६ स्तुरंग ७ तिथ्यः १५ द्वि २ दिशो १० मा ३० वसव ८ श्च पूर्वतः स्युस्तिथयः संमुखवामगा न शस्ताः ३४ कौबेरीतो वैपरीत्येन का
लो वारे ऽर्काद्ये संमुखे तस्य पाशः रात्रावेतौ वैपरीत्येन गण्यौ यात्रायुद्धे संमुखे वर्जनीयौ ३५ अर्थाद्दक्षिणापृष्ठगाश्च शुभाः उक्तं च पृष्ठतो दक्षि

णे वापि योगिनी गमने हिता वामसंमुखयोर्नेष्टा वायुमेवं विचिंतयेदिति ३४ अथ कालपाशयोगं शालिन्याह कौबेरीत इति कौबेरी उत्तरादिकृतस्या विपरीता दिक्षु
अर्काद्ये वारे कालः स्यात् तद्यथा रवाउत्तरदिशि कालः दक्षिणो पाश इत्यर्थः चंद्रे वायव्यां कालः आग्नेय्यां पाशः एवं भौमादिष्वपि रात्रौ कालदिशि पाश इति वैपरी
त्यं ज्ञेयम् एतौ यात्रायुद्धादि संमुखे वर्ज्यौ उक्तं च स्वरोदये वारो ऽथ पूर्वदिग्भागे ततः सव्येन मंदगः यत्रस्थस्तस्य कालः स्यात्पाशस्तस्य तु संमुखः दक्षिणस्थः शु
भः कालः पाशो वामदिगाश्रयः यात्रायां समरे श्रेष्ठस्तस्मो ऽन्यत्र न शोभन इति प्रसंगादर्धयामा राहुरपि स्वरोदयस्थो लिख्यते इंद्रवायुयमरुद्रतोयाग्निशशि

मारुते यामार्द्धमुदितोराहुर्भ्रमत्येवदिगष्टके इति ३५ अथपरिघदण्डाख्यदोषमनुष्टुभाह पूर्वादिष्विति अनलर्क्षत कृत्तिकात सप्तभानिपूर्वस्याम् मघा त सप्तयाम्यायाम् अनुराधात सप्तपश्चिमायां धनिष्ठातः सप्तभान्युत्तरस्यांरेखाइतिसर्वत्रवाक्यशेष तत्रवायव्याग्नेयदिगुपनिबद्धरेखापरिघोदण्ड स्यात् सर्वथानोल्लंघयेत् तथयथनेश्वरः प्राचीसुदग्द्वारिभिरथयाम्यात्याग्द्वारिभैर्भोक्तुभिरप्युदीचीम् तथेवयाम्यामपराभितेर्भैर्याम्याश्रयैश्चाप्यपरा प्रयायादिति ३६ अथविदिक्षुगमनेनक्षत्रातिदेशआवश्यकत्येनियदण्डापवादनवसततिलकयाह अग्नेर्दिशमिति नृप पुरुहूतदिक्रमनीतस्थैः कृत्ति कादिसप्तनक्षत्रैः अग्नेर्दिशमाग्नेयीमियात्गच्छेत् एवमनेनप्रकारेणप्रदक्षिणगता सृष्टिमार्गेणस्थिताविदिशोनैर्ऋत्यादीर्गच्छेत् यथा मघादिसप्तभि

पूर्वादिषुचतुर्दिक्षुसप्तसप्तानलर्क्षत वायव्याग्नेयदिक्स्थपरिघनैवलंघयेत् ३५ अग्नेर्दिशंनृपइयात्पुरुहूतदिग्भैरेवंप्रदक्षि णगताविदिशोधृक्षैः आवश्यकेपिपरिघंप्रविलंघ्यगच्छेत्शूलविहायपदिदिक्तनुशुद्धिरस्ति ३७ मैत्रार्कपुष्याश्विनिभैश्चतु र्दिक्ष्यात्राशुभासर्वदिशासुतज्ज्ञैः वक्रीग्रहकेंद्रगतोस्यवर्गोलग्नेदिनेनास्यगमेनिषिद्धः ३८

दिसप्तभिर्नैर्ऋतीगच्छेत्दित्यर्थ अथेति आवश्यकेकृत्येकर्तव्येपरिघदंडमविलंघयित्वापिगच्छेत् परंतुशूलनस्यम शूलविहायतस्कायदिदिक्तनुशुद्धिरस्ति पूर्व दिक्षुमेषादयस्त्रिरावृत्तादिग्राशयस्तेषांस्पुक्रमशोमेषाएवतस्यांदिशिदिग्लग्नशब्देनव्यवह्रियते तेषांशुद्धिः शुभफलदातृग्रहानुकूलसाहित्यस्यात् दिग्रा शीनाहनारदः दिग्राशयस्युक्रमशोमेषाद्याश्चपुनः पुनरिति ३७ अन्यदपींद्रवज्ज्रयाह मैत्रार्केति अनुराधाहस्तपुष्याश्विनीनक्षत्रैः सर्वासुदिक्षुयात्राशुभेति तज्ज्ञैः ज्योतिषिकैर्यात्राशुभाभिगदिता यतुबालिकायांविवेकदीपिकागारिपुश्रवणाश्विपुष्यहस्तानाग्नाजग्रह सानिर्मूलत्वादुपेक्ष्या क्रांतिहृणोसर्वदिग्द्वारकाण्ड

कानिगुरु. पुष्याश्विहस्तमैत्राणिपौष्णवैष्णवसौम्यभम् वासवंसर्वदिक्ष्वाशुयात्रायांशोभनानिहीति वराहः सर्वद्वारिकसंज्ञितानिगुरुभंहस्ताश्विमैत्राणिच
श्रेष्ठान्यैंदवपौष्णाविष्णुवसुभान्याद्यैःसहाष्टौसदेतिवक्रीग्रहइति वक्रीग्रहोयदिकेंद्रगःस्यात्सगमेयात्रायांनिषिद्धः अथवास्यवक्रीग्रहस्यलग्नेवर्ग. षड्वर्गश्चे
त्सोपिगमनेनिषिद्धः वास्यवक्रीग्रहस्यदिनंवारोपिगमनेनिषिद्धम् ३८ अथायनशूलमिंद्रवज्रयाह सौम्यायनेति यदिसूर्यचंद्रौसौम्यायने उत्तरायणेगतौ-
स्यातांतदाउत्तरांप्राचींवाव्रजेत् तद्विमुखायात्राशुभेत्यर्थः यदितुरविचंद्रौदक्षिणायनगतौस्यातांतदाप्रतीचींदक्षिणांवाव्रजेत् अथतयोर्भिन्नायनत्वेअय
नभेदेसतिदिवानिशंव्रजेत् यथा सूर्योयस्मिन्नयनेतांदिशंदिवाव्रजेत् चंद्रोयस्मिन्नयने तांदिशंरात्रौयायात् अत्रोत्तरस्यांपूर्वस्याअंतर्भावः दक्षिणस्यां

सौम्यायनेसूर्यविधूतदोत्तरांप्राचींव्रजेत्तौयदिदक्षिणायने प्रत्यग्यमाशांचतयोर्दिवानिशंभिन्नायनत्वेथवधोन्यथाभवेत् ३९ उ
देतियस्यांदिशियत्रयातिगोलभ्रमाद्वाथककुब्भसंघे त्रिधोच्यतेसंमुखएवशुक्रोयत्रोदितस्तांतुदिशंनयायात् ४०

पश्चिमायाइति

रत्नकोशेदिनकरकरतसांमकरादाशुत्तरामृचपूर्वांच यायात्त्वकर्कटादौयाम्यामाशांप्रतीचींचेति अथोन्यथाचेत्कुर्यात्तदावधोमरणंभवेत् भिन्नायनत्वेसतिसूर्यो
यस्मिन्नयनेतांदिशंयदिरात्रौगच्छेत् चंद्रोयस्मिन्नयनेतांदिवागच्छेत्तदायातुर्वधोभवेदित्यर्थः ३९ अथसंमुखशुक्रदोषमुपजात्याह उदेतीति शुक्रोयदियः
स्यांदिशिप्राच्यांप्रतीच्यांवाकालवशेनोदयंकरोतितत्रगंतुः पुंसः शुक्रः संमुखः अयमेकः प्रकारः अथवागोलभ्रमवशेनयत्रयस्यांदिशिउत्तरस्यांदक्षिणस्यां
वायदिगच्छेत् तत्रगंतुःपुंसःसंमुखःशुक्रःस्यात् अयद्वितीयःप्रकारः अथयत्रककुप्भसंघेप्राच्यादिदिशिकृत्तिकादिन्यासवशेनयद्दिङ्नक्षत्रेचरति तत्रदि
शिगंतुःसंमुखः शुक्रःस्यादित्ययंतृतीयःप्रकारःस्यात् अत्रिः यद्दिग्गतःसमुदयेद्विचरेद्यत्रगोलके यद्द्वारंभेषुविचरेत्त्रिविधं प्रतिभार्गवमिति यत्रोदितइति

यस्यादिशमुदितः शुक्रोऽस्यतेवादिशायेवनगच्छेत् अन्यादिश्यपियथासंभवनेयात् भूदेशक्रेकार्यहानि प्रतिशक्रपराजय इतिनारदोक्ते अवश्यकर्तव्येग मनेयातिमाहवसिष्ठः भृगुलग्ने भृगोर्वारे भृगुवर्गे भृगूदये उपोष्य भृगुवारेपियावच्छुक्रोदर्यमपि रजतेनैव शक्रेनकारयेत्प्रतिमां भृगोः लिखेदष्टदलंपद्म गजपकुर्यात्सम्यगष्टोत्तरशतम् कर्मीतेतेनमंत्रेणमन्त्र्याचार्घ्यंप्रदापयेत् श्वेतगंधाक्षतैः पुष्पैः क्षीरमिश्रेणवारिणा दैत्यमंत्रीदिवादर्शी चोशना भार्गवः कवि र्वेवोथमंडलीकार्योविधिस्योभृगवेनमः दत्तेत्यर्घ्यंप्रयत्नेन प्रार्थयेदेवभक्तितः अनेनैवतुमंत्रेणप्रोजलिःप्रणतः स्थितः सप्तजयानयाशक्रसंसुरस्त्वसमुद्भव

वक्रास्तनीचोपगते भृगोःस्फुतेराज्ञांप्रजन्यातिवशाद्विषाम् बुधोत्तुकूलोयदितत्रसंचलन्‌रिपुंजयेन्नैवजयःप्रतीदुजे ४१

दोषविनाशायक्षिमरक्षमानेजसांनिधे इतिमार्घ्यंप्रयत्नेनप्रतिमा भूषणान्विता दैवज्ञायैर्वदानव्याम्बेनाभसाहितैवसा शिवेभ्योदक्षिणादद्याद्यथावित्तानुसा रत ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयंभुंजीतवभुक्तिः इतरेषामहाणान्तपूजांकुर्यात्प्रयत्नतः तत्तत्संमुखजोदोषस्तत्क्षणादेवनश्यति दीपिकायांतुदानमेवोक्तम् सितमश्वासितच्छत्रंहेममौक्तिकसंयुतम् ततोद्विजासयेदद्यात्क्षति शक्रभयानयेइति ४० अथपक्रास्तादिदोषेसापवादमुपजात्याह वक्रास्तेति भृगोः सुते शक्रेवक्रोपगते अस्तोपगतेनीचोपगतेचउपलक्षणत्वात्ग्रहयुद्धपराजितवर्णरहितेषासतिराज्ञापरराष्ट्रंप्रजननृसन्हिनिम्नयेन्हद्विषांशत्रूणांवशाया ति वशोभवतीत्यर्थः भरद्वाजः विवर्णोविजितेनीचेपक्षितेचास्तितेस्तगे शत्रुक्षेत्रगतेचापितदशेतान्निरीक्षिते भौमांशेभौमसंयुक्तेमदांशेमदसंयुते यात्रानैवप्र कुर्वीतलक्ष्म्यायुर्बलहानिदेति बुधइतिननशुक्रास्तेयदिबुधोनुकूलः पृष्ठदिक्स्थोभवेत्तदासचलन्सन्राजारिपून्शत्रून्जयेत् नैवेति प्रतीबुजेषुधेस

मुखेसतिगंतूराज्ञोनैवजय· किंतुपराजयः अयंतुप्रतिशुक्रविचारोनृणांप्रथमगमनेराज्ञांतुसमरयात्रायामाहुःरैभ्यः प्रतिशुक्रादिदोषोयंनूतनेगमनेनृणाम्
राज्ञाविजययात्रायांनान्यथादोषमर्हतीति ४१ अथविशेषंशालिन्याह यावच्चंद्रइति चंद्रोयदापूषभाद्रेवतीनक्षत्रादारभ्यकृत्तिकाद्यपादेरेवत्यश्विनीभ
रणीकृत्तिकाप्रथमचरणेयावत्तिष्ठतितावच्छुक्रोंधोज्ञेयः दृष्टोपिशुक्रोदर्शनकार्यंनकरोतीत्यर्थः य. तदेवाहनदुष्टइति अथायदा अग्रेसंमुखेदक्षेदक्षिण
भागेवदुष्टोनस्यात् मध्येमार्गइति सुमुहूर्तेप्रस्थितोपिराजामध्यमार्गेमार्गमध्येयदिशुक्रास्तोभवेत्तावत्कालंतस्मिन्नेवप्रयाणेतिष्ठेत् यावच्छुक्रोदयो
भवेत् यदिगच्छतोराज्ञोदैवात्संमुख. शुक्रश्चेत्तावदस्यशुक्रस्यसंमुखत्वेपितस्मिन्नेवप्रयाणेतिष्ठेत् उपलक्षणत्वाद्गुरावप्येवंविधेद्रष्टव्यम् पराशर. जीवः

यावच्चंद्रःपूषभात्कृत्तिकाद्यपादेशुक्रोंधोनदुष्टोऽग्रदक्षे मध्येमार्गेभार्गवास्तेपिराजातावत्तिष्ठेत्संमुखत्वे
पितस्य ४२ कुंभकुंभांशकौत्याज्यौसर्वथायत्नतोबुधैः तत्रप्रयातुर्नृपतेरर्थनाशःपदेपदे ४३ ७ ७

शशांकः शुक्रोवामार्गमध्येऽस्तगोयदि तत्रैवविवसेद्राजायावदभ्युदितोभवेदिति मार्गमध्येबुधास्तेनदोष· यदातुमार्गमध्येबुधोदयोभवेत् सचपुनः संमुखोभ
वेत्तदातुपुनर्दोषएव वसिष्ठः संमुखश्चंद्रजोयत्रमार्गमध्योदितोयदि यावदस्तंगतेतस्मिंस्तावत्तत्रैवसंवसेदिति ४२ अथनिषिद्धलग्नमनुष्टुभाह कुंभकुंभांशके
ति स्पष्टार्थः ४३ अथान्यन्मंजुभाषिण्याह अथमीनलग्नइति मीनलग्नेलग्नांतरेवामीनांशकेचलितराज्ञोवर्त्मवक्रंस्यात् जनीति जनिर्जन्मकालीनंलग्न
जन्मभंजन्मराशि. तयोर्जन्मलग्नराश्यो. पतीस्वामिनौशुभग्रहौसौम्यग्रहौचेदुदयलग्नेभवत· तदागमोगमनंशुभंस्यात् जन्मलग्नंजन्मराशिश्चयात्राल
ग्नगशुभमितिप्रागेवाभिहितम् जननराशितनूयदिलग्नगइति अर्थाज्जन्मलग्नजन्मराशिस्वामिनौपापग्रहौयात्रालग्नेस्यातांतदाताद्दशेलग्नेगमनंशुभफ-

लमित्यर्थः वसिष्ठः जन्मराशौलग्नगतेतदीशेवाविलग्नगे अभीष्टफलदायात्राराशीशश्चेच्छुभग्रहः एवन्नारदेन जन्मराश्युदमेनैवजन्मलग्नोदयशु
भः तयोरुपचयस्थानयदिलग्नगतशुभमिति जन्मराशिपोत्रालग्नेनिषिद्धउक्तः समजन्मराशौपापग्रहस्वामिलेप्येप शुभस्वामिलेभरायुक्तवसिष्ठवाक्य
स्वरसस्यात् एवजन्मलग्नोदयः शुभइत्यत्रापिजन्मलग्नस्यशुभस्वामिलेशुभफलतानपापस्वामिलेइतिव्याख्येयम् ४३ अथान्यद्योद्धनग्रहजन्म
राशितनुतइति स्वजन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वाष्टमेराशौलग्नस्थितेसति तथारिभात् जिगमिषतः शत्रोर्भात् राशेर्लग्नात्रिपुभेषष्ठराशौलग्नस्थितेसति तथा
रिभात् जिगमिषतः शत्रोर्भात् राशेर्लग्नात्रिपुभेषष्ठराशौलग्नस्थितेसति तथारिभात् जिगमिषत शत्रोर्भात् राशेर्लग्नात्रिपुभेषष्ठराशौलग्नस्थितेस

अथमीनलग्नउतवातदंशकेवालि तस्यवक्रमिहवर्त्मजायते जन्मराशितनुतोऽष्टमेऽथवास्वारिभाद्वारिपुभेतनुस्थिते लग्नजन्मभपतीशुभग्रहौभवतस्तदानदुदयेशुभोगम ४४
लग्नगास्तदधिपायदाथवास्युर्गतोहि नृपतेर्मृतिप्रदम् ४५ ४५ ४६

ति अथयातेपास्वराशिलग्नाभ्यामष्टमभवनेस्वशत्रुराशेर्जन्मराशिलग्नाभ्यांषष्ठभवनेएवास्वामिनोयत्रालग्नगता स्युर्धदानदाराज्ञोमृतिप्रदा ४५
अथान्यच्चुभजन्मराशिम्याह अनेन्द्रइति मीनकुंभेशजिंते कुस्मिन्विलग्नेवर्गोनयनवारस्पे अथयान्द्वेवर्गोनमस्येसतियात्राचोक्तिचार्थस्यमनोभी
ष्टार्थस्यैक्य सद्वितीयादाभी आरभोरासाविति अलराशौलग्नगतेसति अथवालग्नांतरेतदंशेनलराश्यंशेसतिनोकायानसर्वसिद्धिप्रदायिस्यात् ४६ ७
धान्यदिक्प्रत्ययाह दिग्द्वारभेइति पूर्वादिदिक्क्रमेणायाः क्रमात्दिग्द्वारराशयइति किंराशिपुरतस्यादिग्गतस्थितेपुसस्तुत्यायात्राप्रशस्ता प्रशस्तलमाद् अ
र्थदाश्चेजयकारिणीचेति यथामेषपूर्वस्याम् वृषोदक्षिणस्याम् मिथुनः पश्चिमायाम् कर्कउत्तरस्याम् एवसिंहादयोधनुरादयश्चपूर्वादिषुज्ञेयाः हानिमिति

दिक्प्रतिलोमलग्नेविपरीतदिग्गवस्थितेलग्नेयथापश्चिमायां मेष उत्तरस्यांवृषः पूर्वस्यांमिथुन. दक्षिणस्यांकर्कः एवंपुनःपश्चिमादिषुसिंहादयोधनुरादयश्चज्ञे-
या तादृशेलग्नेगंतु यात्राहानिंद्रव्यनाशंशत्रुतोभयंचकुर्यात् दिग्द्वारभेलग्नगतेयात्रार्थविजयप्रदा लग्नेदिक्प्रतिलोमेसाहानिदाशत्रुभीतिदेतिवराहोक्तेः ४७
अथशुभलग्नानिवसंततिलकयाह राशिरिति गंतुः पुंसःस्वजन्मसमयेयोराशिः शुभग्रहैश्चंद्रबुधगुरुशुक्रैः संयुतोस्तिसराशिर्यात्रालग्नोपग. शुभः अथवा
स्वारिभात् स्वशत्रुजन्मराशिजन्मलग्नादष्टमोयोराशि. सचेद्यात्रालग्नोपगतःशुभः स्यात् अथयोराशिर्वेशिसंज्ञः जन्मसमयेसूर्याक्रांतराशेर्द्वितीयोराशिर्वे-

लग्नेचंद्रेवापिवर्गोत्तमस्थेयात्राप्रोक्तावांछितार्थैकदात्री अंभोराशौवातदंशेप्रशस्तंनौकायानंसर्वसिद्धिप्रदायि ४६ दिग्द्वारभेलग्न
गतेप्रशस्तायात्रार्थदात्रीजयकारिणीच हानिंविनाशंरिपुतोभयंचकुर्यात्तथादिक्प्रतिलोमलग्ने ४७ राशिःस्वजन्मसमयेशुभसं
युतोयोयःस्वारिभान्निधनगोपिचवेशिसंज्ञः लग्नोपगःसगमनेजयदोथभूपयोगैर्गमोविजयदोमुनिभिःप्रदिष्टः ४८ सूर्यःसितो
भूमिसुतोथराहुःशनिःशशीज्ञश्चबृहस्पतिश्च प्राच्यादितोदिक्षुविदिक्षुचापिदिशामधीशाःक्रमतःप्रदिष्टाः ४९ -शिसंज्ञ. सचेद्यात्राल-

ग्नोपग स्यात् तदागमनेजयदःस्यात् अथवाभूपयोगैर्जातकोक्तैराजयोगैर्यात्रालग्नस्थितैर्गमोमुनिभिर्विजयदः प्रोक्त. जातकेराजयोगाद्रष्टव्याः ४८ अथदिक्
स्वामिनउपजातिकयाह सूर्य. सितइतिस्पष्टार्थम् ४९ अथदिगीशप्रयोजनंमध्याउंदसाह केंद्रेइति तस्मिन्दिगीशेलालाटिनीसतिअरिसेनांनेयात् नगच्छे
त् ५० अथलालाटियोगान्शार्दूलविक्रीडितेनाह प्राच्यादाविति प्राच्याद्यष्टदिक्षुक्रमेणविलग्नसदनात् एतेषुभावेषुसूर्यादिग्रहास्थितालालाटिकाःस्यु
रितिवाक्यार्थः यथातनौलग्नस्थः तरणिः सूर्यः प्राच्यांगंतुर्लालाटिकः एवंभृगुसुतोलाभव्ययेआग्नेय्यांकर्मस्थोभूसुतोदक्षिणस्याम् तमोनवाष्टमगृहेनैर्ऋ

स्याम् सौरि सप्तमेपश्चिमायाम् चंद्र शत्रुग्रहालजेवायव्याम् बुध पातालगउत्तरस्याम् गीष्पतिर्वित्त भातृगृहेईशान्यागतुर्लोलाटिकइत्यर्थः कश्यपेनतुसूर्ये
राशियोननालाटिकउक्तःसेपर्यादिनेशाधिष्ठितोराशिर्यदालग्नगतस्तदा यातुर्मृत्युपदः प्राच्यादिदिशिसूर्योललाटगः सूर्यस्यराशिवस्तस्माद्द्वादशेलग्नगेगृहे
एकादशेत्वाग्नेय्यां दिशिशुक्रोललाटग ललाटग कुजोयाम्येदशमेलग्नगेगृहे लग्नगेनवमेराशावष्टमेवापिनैर्ऋते ललाटग सैंहिकेयोमातुर्द्रोक्रिधनमदः ल
ग्नगेसप्तमेराशावानि पत्यग्ललाटग षष्ठराशौलग्नगतेपञ्चमेवापिचंद्रमा ललाटगोवायुदिशियातुर्मृत्युप्रदस्तदा चतुर्थराशौलग्नस्थेबुधःसौम्येललाटगः राशौतृ

केंद्रेदिग्धीशोगच्छेदवनीश ललाटादिनितस्मिन्नेयादरिसेनाम् ५० प्राच्यादौतरणिस्तनो भृगुसूनोलाभव्ययेभूसूनःकर्मस्थोभ्रमतमो
नवाष्टमगृहेसौरिस्तथासप्तमे चंद्र शत्रुगृहलग्नजोपिचबुधःपातालगोगीष्पतिर्वित्त भातृगृहोविलग्नसदनाल्ललाटिकाः कीर्तिताः ५१ सू
र्यप्रवसौहृद्देवे वसत्यपुष्येनिजसीम्निनैकरात्रौषितः स्माल्लभतेपनीशा ५३ [illegible]

विनायदशिनि अनलनारव्यतिरिक्तकरकस्थानेयादिदिगधीशासिष्ठतिसदायात्राफला अन्ययात्याशोभनेतितत्त्वम् ५१ अथपर्युषितयात्रायोगवतुएयमनुष्ठु
भद्रवज्जयानाह भृगोतिप्रस्थायेतिनगृहेस्वगृहाद्यातव्यादिगभिमुखकस्यापिदिश्यगृहेगत्वाप्रस्थायमार्द्रायातस्मिन्नेवगृहेस्थित्वोषितादिनीपुनर्वसौगच्छ
न्तदृहंस्यस्वाधामाद्बहिरेवगच्छन्रिपून्शत्रूनजयेत् अयमेकोयोगः एवमेवानुराधायाप्रस्थायशाक्रेज्येष्ठायास्थितामूलेप्रगच्छन् भाजयेदित्यर्थः अथद्वितीय
योग ५२ नथाहस्तेप्रस्थायाचित्रतक्षधिष्ण्येस्वातीविशेस्थितादिदेवाविशाखायांजयार्थीभूपादिः प्रवसेद्गच्छेत् अर्थतृतीया यस्त्वपुष्येपुनिजसी

स्वनगरप्रांतेप्रस्थितः सन्यद्येकरात्रोषितः स्यात्तदाऽवनीशोराजाक्ष्मांभूमिंशत्रोरितिशेषः लभतेजयेनप्राप्नोतीत्यर्थः अयंचतुर्थोयोगः ५३ अथसमयबल मनुष्टुभाह उषःकालइति सन्शब्दश्चरणचतुष्टयेपिसंबध्यते उषःकालःपूर्वांविनायानेयात्रायांसन् एवंसर्वत्र वराहेणतुदिग्विशेषःसमयविशेषेप्रशस्तोभि-हित यथापूर्वाण्हेतूत्तरांगच्छेन्मध्यान्हेपूर्वतोव्रजेत् अपराण्हेव्रजेद्याम्याधर्मरात्रेतुपश्चिमामिति ५४ अथलग्नादिभावानांसंज्ञाअनुष्टुभाहलग्नाद्भावा दितित्वन्मनः स्वांतन्मानसमनइत्यभिधानात् आगमःप्राप्तिः अन्यत्स्पष्टं एवंविधसंज्ञाकथनप्रयोजनंतुक्रूरसाहित्येतत्तद्भावानांपीडा शुभग्रहसाहित्ये तत्तद्भावानांशुभमित्यर्थः ५५ अथशालिन्याविशेषफलमाह केंद्रेकोणइतिशुभग्रहाःयदिकेंद्रेकोणे१४ ७ १० ९ ५ स्युस्तदायानेशुभफलदाःस्युः पापारूया

उषःकालोविनापूर्वंगोधूलिःपश्चिमांविना विनोत्तरांनिशीथःसन्यानेयाम्यांविनाभिजित् ५४ लग्नाद्भावाः क्रमाद्देह१कोश२धानुष्क३वाहनम्४॥मंत्रो५रि६र्मार्ग७आयुश्च८त्हृ९द्व्यापारा१०गमा११व्ययाः१२॥५५॥केंद्रेकोणेसौम्यखेटाःशुभाःस्युर्याने पापारूया यषट्खेषुचंद्रः नेष्टोलग्नांत्यारिरंध्रेशनिःखेऽस्तेशुक्रोलग्नेट्नगांत्यारिरंध्रे ५६ योगात्सिद्धिर्धरणिपतीनामृक्षगुणैरपिभूदेवानाम् चौराणामपिशुभशकुनैरुक्ता भवतिमुहूर्तादपिमनुजानाम् ५७

यषट्खेषु ३ ११ ६ १० शुभफलदाःस्युः चंद्रोलग्नांत्यारिरंध्रे १ १२ ६ ८ नेष्टः अशुभफलदः शनिः खेदशमेनेष्टः शुक्रोऽस्तेसप्तमेनेष्टःलग्नेडितिलग्नेट्यात्रालग्नस्वामीनगांत्यारिरंध्रेसप्तमद्वादशषष्ठाष्टमेषुचेत्तदानेष्टः अशुभफलदइत्यर्थः गुरुःलग्नपो मृत्युदोयानेरंध्रास्तारिव्ययोपगः केप्याहुर्भयदोधर्मेशेषस्थानेशुभावहइति ५६ अथयोगयात्राव्याख्यायते तदारंभप्रयोजनंपादाकुलकेनाह योगादिति धरणीपतीनांराज्ञांयोगाद्वक्ष्यमाणयोगयात्रालग्नवशाद्दुष्टेतिथ्यादौसिद्धिर्वांछितकार्यनिष्पत्तिःस्यात् भूदेवानांब्राह्मणानांऋक्षगुणैर्नक्षत्रगुणैश्चंद्रब

लताराचलविहितेन सत्रापि सिद्धिर्भवति अपिशब्दात्पचागशकृत्यादिधनावश्यकताचौराणावश्यमाणे शुभसूचकशकुने सिद्धिर्भवति एतद्भिन्नानां
मनुजानामुहूर्तान् गिरिशशुनगमिश्राइतिविहितेन सम्यस्वामिकमुहूर्त्तोसिद्धिर्भवति ५७ अथयोगयामालग्नमजुभाषिण्याह सहजेरविरिति रवि सहजे
तृतीयेस्यात् शशीचद्रोदशमभेदशमस्थानेशनिमंगलौरिपुगृहेषष्ठस्थानेस्यातासितःशुक्रतेपञ्चमेबुधोहिबुकेचतुर्भेगुरुरपिलग्नगम्नेस्यात् एवंविधेयोगेरा
आमनालित अनिरात्स्वल्पकालेनैपारीनूजयतिवशीकरोतीत्यर्थः ५८ अथयोगान्तरगाथयाह भ्रातारिसौरिरिति भ्रातरितृतीयेशनि वैरिणिषष्ठेभूमिसुते
मगतः अर्कआयगतेएकादशेएवंविधेयोगेराज्ञाशत्रुजयोभवेत् नेहेत्यगुरु शुक्रोनुकूलःयातव्यदिक्पृष्ठवर्ताभवति ५९ अन्ययोगान्तरगाथयाह तनौजी

सहजेरविर्दशमभेशशीतथाशनिमंगलौरिपुगृहेसितःसुते हिबुकेबुधोगुरुरपीहलग्नगः सजयत्यरीन्सचलितोऽचिरान्नृप-
५८ भ्रातारिसौरिर्भूमिसुतोवैरिणिलग्नेदेवगुरुः अयगतेर्केशत्रुजयश्चेदनुकूलोदैत्यगुरुः ५९ तनौजीवइंदुर्मृतौवैरिगोर्क भवेया
तोमहद्राजयत्येवशत्रून् ६० लग्नगतः स्याद्देवपुरोधाः लाभधनस्थे शेषनभोगे ६१ घूनेचंद्रेसमुदयगेर्केजीवेशुक्रेवित्तिधनसस्थे
ईदृग्योगेचलतिनरेशोजेताशत्रून्गरुडोऽहीन् ६२

इति स्पष्टार्थो तथाचनारदः जीवार्कचन्द्रालग्नारिरभगायदिगन्त्रतः तस्यापिरपलमैवीचन
स्थिरारिपुनाहिनीवि ६० अथान्ययोगपत्त्याह लग्नगतास्याम् लग्नेगुरुःस्यात् अन्येग्रहालाभधनस्था एकादशाद्वितीयस्थाश्चेदेवंविधेयोगेराज्ञोविजय
६१ अन्ययोगमनयाह घूनेइति चंद्रेसप्तमस्थेसति अर्कसमुदयगेलग्नगेसति औवेशुक्रेवित्तिधनेएतेषुत्रिषुपञ्चसंस्थेषुसत्सुएवंविधेयोगेनरेशश्चेत् चलति
नदाशत्रून्नेताजेष्यति कः कानिवगरुडोहीन् सर्पान्यथाजयति ६२ अथान्ययोगनिभपदयाह निनगषइति बुधोद्वितीये यासरनाथः सूर्यस्तृतीयेशुक्रेन

ग्नगेएवंविधेयोगेनचेद्राजाचलतितदाशत्रवोराजान. शलभाइवस्युः यथाशलभाअग्नौस्वयमेवगत्वापतंति तथाशत्रवोपिगंतृराजप्रतापानलेपतिष्यंतीत्यर्थः ६३ अथा
न्यंयोगंगाथयाह उदयेरविरिति उदयेरवि शनि षष्ठः चंद्रोदशमःस्यात् एवंविधयोगेवसुधापतीराजायदियातितदारिपुवाहिनीशत्रुसेनावशमेति ६४ अथान्य
द्योगद्वयजलोद्धतगत्याह तनौशनिकुजाविति इतआरभ्यवसुधापतिर्यदियाति रिपुवाहिनीवशमेतीत्युत्तरार्द्धं सहजेकुजे इत्येतत्पर्यंतमनुवर्तते तेनयत्रनिर्देशो
नास्ति तत्रजिगमिषोराज्ञोविजयः स्यादितिवाक्यार्थोज्ञेयः तनौलग्नस्थौशनिमंगलौस्यातामू रविर्दशमेबुधोलाभदशमेस्यात् भृगुसुतोबालाभेदशमेस्या

वित्तगतः शशिपुत्रोभ्रातरिवासरनाथः लग्नगतेभृगुपुत्रेस्युः शलभाइवसर्वे ६३ उदयेरविर्यदिसौरिररिगः शशीदशमेपि वसु-
धापतिर्यदियातिरिपुवाहिनीवशमेति ६४ तनौशनिकुजौरविर्दशमभेबुधोभृगुसुतो १ पिलाभदशमे त्रिलाभरिपुभेषुभूसुत-
शनीगुरुज्ञभृगुजास्तथाबलयुताः ६५ समुदयगेविबुधगुरौमदनगतेहिमकिरणे हिबुकगतौबुधभृगुजौसहजगताःखलखचराः
६६ त्रिदशगुरुस्तनुगोमदनेहिमकिरणोरविरायगतः शनिशशिजावपिकर्मगतौरविसुतभूमिसुतौसहजे ६७ देवगुरौवाशशि-
नितनुस्थेवासरनाथेरिपुभवनस्थे पंचमगेहेहिमकरपुत्रःकर्मणिसौरिःस्याद्दिसितश्च ६८ त एवंविधयोगेप्रचलितस्यराज्ञोयमेकोयोगः

अथद्वितीय. त्रिलाभरिपुभेषु ३ ११ ६ एष्वन्यतमेस्थानास्थितौभूसुतशनिःस्यातामू यस्मिन्कस्मिंश्चित्स्थानेगुरुज्ञभृगुजाबलयुताः स्युस्तदाएवंविधेयोगे
तथाराज्ञोविजयइत्यर्थः ६५ अथान्ययोगंत्वरितगतिश्चनजनगैरित्यनेनछंदसाह समुदयगेलग्नस्थेबृहस्पतौसति हिमकरणेचंद्रेमदनगतेसप्तमस्थेसति चतु
र्थस्थौबुधशुक्रौस्यातामू खलखचराः पापग्रहाः सहजगताः तृतीयगाःस्युःएवंविधेयोगेवसुधापतिर्यदियातितदारिपुवाहिनीवशमेति ६६ अथान्ययोगंसमुख्या

नजभजगैर्गीहिताक्रस्वानिलक्षणलक्षितयाह त्रिदशगुरुरिति बृहस्पतिर्लग्नेचंद्रः सप्तमे शुक्रबुधौ दशमे सूर्य एकादशे शनिमंगलौ सह जगतीतृतीये एवंविधे योगे
नृपराज्ञो विजयप एव ६७ अथान्ययोगस्वादनुकूला भतनगगभैरितिलक्षणलक्षितयानुकूलयाह देवगुरावितिगुरौ चंद्रे च लग्ने सति सूर्ये षष्ठे बुधः पंचमस्थाने शनिर्दश
मशुक्रश्चतुर्थस्थान् एवंविधे योगे जिगमिषो राज्ञो विजयएव ६८ अथान्ययोगननरपरिता नु मंदाकिनीतिलक्षणलक्षितया मंदाकिन्याह हिमकिरणइति बुधोव
भ्रनेनसौलग्नेस्यात्तद्वीनिश्चयेन बृहस्पतिश्चेत्केंद्रगतः यदि निर्बलो नीचाद्यशुभाधिकारमाप्तो बलरहितः सन्द्वादशतृतीयषष्ठनवमानामन्यतमस्थानस्थश्चं

हिमकिरणसुतोबलीचेत्ततोत्रिदशपतिगुरुर्हि केंद्रस्थित व्ययगृहसहजारिधर्मस्थितोयदि भवति निर्बलश्चंद्रमा ६९ अशुभस्वगैरस्त
याप्तसदनस्थैर्हिबुकसहोदरलाभगृहस्थ कुर्वीरहकेंद्रगगीष्पतिर्दृशोवसुचयुलाभकरः खलु योगः ७० रिपुलग्नकर्महिबुकेशशिजेपरि
वीक्षितशुभनभोगमने व्ययलग्नमन्मथगृहं भुजय परिवर्जितेष्वशुभनामधरे ७१

द्रुतमेवंविधे योगे गनृपराज्ञो विजयएव ६९ अथान्ययोगं
भिनवतामरसनजजायइतिलक्षणलक्षितेनाभिनवतामरसच्छंदसाह अशुभस्वगैरिति अशुभग्रहैः अनपाष्टमदनस्थैः नवमाष्टमसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्था
नस्थे कवि शुक्र चतुर्थतृतीयैकादशस्थानस्थ केंद्रगतोगीष्पतिर्गुरुस्तेनदृष्टः एवंविधे योगे वस्तयोद्रव्यसमूहस्तस्यलाभकर स्यात् ७० अथान्यंयोगंया
मालग्नपमिनाक्षरासजससैरुदितेतिलक्षणलक्षितया प्रमिताक्षराछंदसाह रिपुलग्नेतिषष्ठलग्नदशमचतुर्थानामन्यतमस्थानस्थे बुधे शुभनभोगम
शुभग्रहे परवीक्षितेदृष्टे सति द्वादशलग्नसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थितैरशुभनामधरैः पापग्रहैरुपलक्षिते सति एवंविधे योगे जिगमिषोराज्ञोविजयए
व ७१ अथान्ययोगहूपसौस्तोमणिमालाछिन्नागुहवक्रैरितिलक्षणलक्षितयाह लग्नेइतिलग्नेगुरु पापग्रहायदिलाभे एकादशेकर्मण्यपिदशमेष्विने-

स्युः एवंविधेयोगेप्रचलितस्यराज्ञोराजाधिगम. राज्यप्राप्तिःस्यात् अथवाद्यूनेसप्तमेबुधशुक्रौस्यातांचंद्रोहिबुकोचतुर्थेस्यादेवंविधयोगेसर्वैर्मुनिवर्यैस्तत्फ-
लंसुकंराज्याधिगमस्यात् ७२ अथान्ययोगत्रयंननतनुगुरुभिश्चाद्रिकाश्चतुर्भिरितिलक्षणलक्षितेनचंद्रिकाछंदसाह रिपुरिति अत्रस्थानांग्रहाणांचसा-
म्याद्यथासंख्यमन्वयः यथारिपौषष्ठेशुक्रलग्नेजीवः अष्टमेचंद्रः एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोग. अथद्वितीय. बुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौचतुर्थ
स्थानस्थौस्यातां चंद्रमामदनभवनगः सप्तमस्थानस्थश्चेदेवंविधेयोगेगंतुराज्ञोविजयएव अथतृतीययोगः वाचंद्रमाअंबुगः चतुर्थगः शशिसुतभृगुजयो-
रंतर्गतत्वंएकराशावेवज्ञेयम् अन्यथाचतुर्थस्थानस्थं चंद्रस्यबुधशुक्रकृतदुरधरायोगमेवावक्षत् ७३ अथान्ययोगद्वयंसजससगौचकथिक. कलहंसइ

लग्नेयदिजीवःपापायदिलाभेकर्मण्यपिचेद्राज्याधिगमःस्यात् द्यूनेबुधशुक्रौचंद्रोहिबुकेवातत्फलमुक्तंसर्वैर्मुनिवर्यैः ७२ रिपुतनु-
निधनेशुक्रजीवेंदवोत्वथबुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौ मदनभवनगश्चंद्रमावांबुगःशशिसुतभृगुजांतर्गतश्चंद्रमाः ७३ सितजीवभौ
मबुधभानुतनूजास्तनुमन्मथारिहिबुकत्रिगृहेचेत् क्रमतोरिसोदरखशात्रवहोराहिबुकायगेगुरुदिनेखिलखेटैः ७४ ति लक्षणल-

क्षितेनकलहंसच्छंदसाह सितेति लग्नेशुक्रः सप्तमेजीव षष्ठेभौमः चतुर्थेबुधः तृतीयेशनि एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव एकोयोग. अथान्यः गुरुदिनेबृह
स्पतिवारे अखिलखेटैः समस्तग्रहै सूर्यादिभि. क्रमसोरिसोदरेत्यादिस्थानस्थितैर्यथाषष्ठेर्कः तृतीयेचंद्रः दशमेभौमः षष्ठेबुधः लग्नेगुरु. चतुर्थेशुक्र. एकाद
शेशनि. एवंविधेयोगेपि गंतूराज्ञोविजयएव ७४ अथान्ययोगद्वयंसजजसगौचकथिताप्रबोधिकेतिलक्षणलक्षितप्रबोधिकाछंदसाह सहजेइति तृतीये
भौम. अष्टमेशुक्रः सप्तमेबुधः षष्ठेसूर्य. लग्नेगुरुः एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोगः अथान्य. अथेति ईज्यासितभानुबोगुरुशुक्रसूर्याः जलत्रि

नजन्म अंगे गीर्हिताख्यस्वानिलक्षणलक्षितयाह त्रिदशगुरुरिति बृहस्पतिर्लग्ने चन्द्रः सप्तमे शुक्रबुधौ दशमे सूर्य एकादशे शनिमंगलौ सह जगतौ तृतीये एवंविधे योगे
गन्तुरशाधिजपण ६.१ अथान्ययोगस्वादनुकूलमतंगगम्भोतिलक्षणलक्षितयानुकूलयाह देवगुरावितिगुरौ चन्द्रे वा लग्ने सति सूर्ये षष्ठे बुध पंचमस्थाने शनिर्दशमे
मगळकस्तु पंस्थान् एवंविधयोगे जगमिपो राज्ञो विजय एव ६८ अथान्ययोगनन्दनरपतिताऽनुमंदाकिनीतिलक्षणलक्षितयामंदाकिन्याह हिमकिरण इति बुधोऽत्र
नैनेत्तनौ लग्ने स्यात् द्यौ निनिश्रयेन बृहस्पतिर्भृगुः केन्द्रगतः यदि निर्बलोनीचाद्यशुभाधिकारमानोबलरहितः सन् द्वादशतृतीयषष्ठनवमानामन्यतमस्थानस्थश्च

हिमकिरणस्तनोर्बली चेत्तनोर्त्रिदशपतिगुरुर्हि केन्द्रास्थित व्ययगृहसहजारिधर्मास्थितो यदि भवति निर्बलश्चन्द्रमा ६९ अशुभस्वगैरन्
यापमदनस्थैर्हिबुकसहादरोलाभगृहस्थैः कुर्वीरहकेन्द्रगगीष्पतिहशेवसकवयुतलाभकराः खलु योगः ७० रिपुलग्नकर्महिबुके शशिजेपरि
वीक्षितशुभनभोगमनैः व्ययलग्नमन्मथगृहं पुजयं परिवर्जितैश्च शुभनामधरैः ७१

इत्थं यैवंविधे योगे गन्तू राज्ञो विजय एव ६९ अथान्ये योगं भ
मिनवतामरसनजजायइतिलक्षणलक्षितेनाभिनवतामरसच्छंदसाह अशुभैरवगैरिति अशुभग्रहैः अनबाष्टमदनस्थैः नवमाष्टमसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्था-
नस्थैः कवि शुक्रः चतुर्थतृतीयैकादशस्थानस्थः केन्द्रगतो गीष्पतिर्गुरुस्तेन दृष्टः एवंविधे योगे वसनयोर्द्रव्यसमूहस्तस्य लाभकर स्यात् ७० अथान्यं योगं या
मालग्नमभिनाक्षरासजससेरुदितेनि लक्षणलक्षितया प्रमिताक्षरछंदसाह रिपुलग्नेति षष्ठलग्नदशमचतुर्थानामन्यतमस्थानस्थे बुधे शुभनभोगमनैः
शुभग्रहैः परिवीक्षिते दृष्टे सति द्वादशलग्नसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थितैः शुभनामधरैः पापग्रहैरुपलक्षिते सति एवंविधे योगे जिगमिषो राज्ञो विजय ए-
व ७१ अथान्ययोगद्वयस्यौत्सोमणिमानाच्छिन्नागुहवक्रोरितिलक्षणलक्षितयाह लग्ने इति लग्ने गुरु पापग्रहा यदि लाभे एकादशे कर्मण्यपि दशमेऽपि ने-

स्यु एवंविधेयोगेप्रचलितस्यराज्ञोराजाधिगम. राज्यप्राप्तिःस्यात् अथवाद्यूनेसप्तमेबुधशुक्रौस्यातांचंद्रोहिबुकेचतुर्थेस्यादेवंविधयोगेसर्वैर्मुनिवर्यैरस्तद्वत्क
लमुक्तं राज्याधिगमस्यात् ७२ अथान्ययोगत्रयंननतनुगुरुभिश्चेद्रिकाश्चतुर्भिरितिलक्षणलक्षितेनचंद्रिकाछंदसाह रिपुरिति अत्रस्थानांग्रहाणांचसा-
म्याद्यथासंख्यमन्वयः यथारिपौषष्ठेशुक्रलग्नेजीवः अष्टमेचंद्रः एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोग. अथद्वितीयः बुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौचतुर्थ
स्थानस्थौस्यातामू चंद्रमामदनभवनगः सप्तमस्थानस्थश्चेदेवंविधेयोगेगंतुराज्ञोविजयएव अथतृतीययोगः वाचंद्रमा अंबुग. चतुर्थगः शशिसुतभृगुजयो-
रंतर्गतत्वंएकराशावेवज्ञेयम् अन्यथाचतुर्थस्थानस्थं चंद्रस्यबुधशुक्रकृतदुरधरायोगमेवावक्षत ७३ अथान्ययोगद्वयंसजससगोचकथिक. कलहंसइ

लग्नेयदिजीवःपापायदिलाभेकर्मण्यपिचेद्राज्याधिगमःस्यात् द्यूनेबुधशुक्रौचंद्रोहिबुकेवातत्फलमुक्तंसर्वैर्मुनिवर्यैः ७२ रिपुतनु-
निधनेशुक्रजीवेंदवोत्वथबुधभृगुजौतुर्यगेहस्थितौ मदनभवनगश्चंद्रमावांबुगःशशिसुतभृगुजांतर्गतश्चंद्रमाः ७३ सितजीवभौ
मबुधभानुतनूजास्तनुसप्तमथारिहिबुकत्रिगृहेचेत् क्रमतोरिसोदरखशात्रवहोराहिबुकायगेगुरुदिनेखिलखेटैः ७४ ति लक्षणल-

क्षितेनकलहंसच्छंदसाह सितेति लग्नेशुक्र. सप्तमेजीव षष्ठेभौमः चतुर्थेबुधः तृतीयेशनि एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव एकोयोग. अथान्यः गुरुदिनेवृह
स्पतिवारे अखिलखेटे. समस्तग्रहे सूर्यादिभि. क्रमसोरिसोदरेत्यादिस्थानस्थितैर्यथाषष्ठेर्कः तृतीयेचंद्रः दशमेभौम. षष्ठेबुधः लग्नेगुरु. चतुर्थेशुक्रः एकाद
शेशनिःएवंविधेयोगेपि गंतूराज्ञोविजयएव ७४ अथान्ययोगद्वयसजजसगोचकथिताप्रबोधिकेतिलक्षणलक्षितप्रबोधिकाछंदसाह सहजेइति तृतीये
भौम. अष्टमेशुक्र. सप्तमेबुधः षष्ठेसूर्य. लग्नेगुरुः एवंविधेयोगेगंतूराज्ञोविजयएव अयमेकोयोगः अथान्य. अयेति ईज्यासितभाववोगुरुशुक्रसूर्याः जलधि

गतान्स्तुर्यतृतीयस्थानस्था सौरिरुधिरौ शनिमंगलौ षष्ठस्थितौ एवंविधेयोगे हि निश्चितं राज्ञो जयः स्यात् ७५ अथ नामविशेषपुरस्कारेण योगत्रयस्य फल
शार्दूलविक्रीडितेनाह एक इति ज्ञेज्यसितेषु बुधगुरुशुक्रेषु एकोपि बुधो वा गुरुर्वा शुक्रो वा नेत्यत्र मतम् केन्द्रेषु तदा योगाख्यो योगः यथा तेषु ज्ञेज्यसितेषु द्वौ चेत् बु
धगुरू बुधशुक्रौ गुरुशुक्रौ वा नेत्यत्र मतम् केन्द्राणामन्यतमस्थाने स्थानभेदेन स्थानैक्येन वा स्थितौ स्यातां तदाधियोगाख्यो योगः सकला ज्ञेज्यसिता एषु
नमतम् केन्द्राणामन्यतमस्थानेषु स्थानभेदेन स्थानैक्येन वा स्थितास्तदा योगाधियोगाख्यो योगः फलमाह योग इति योगे व्रजन् राजा क्षेमकुशलं लभते कु
शलेन गतागतं करोतीत्यर्थः अथाधियोगे व्रजन् राजा क्षेमं तथा रिपूणां वधं च लभते अथ योगाधियोगे व्रजन् राजा क्षेमयशोवनीं च करात् शत्रुवधं च लभते अ

सहजे कुजो निधनगश्च भार्गवो मदने बुधोरिगृहे रवौ तनौ गुरुः अथ नेत्स्वरीज्यसितभानवो जलस्त्रिगताहि सौरिरुधिरौ रिपुस्थिते ७५
एकोज्ञेज्यसितेषु नेत्यत्र मतं केन्द्रेषु योगस्तथा द्वौ चेत्तद्वदधियोग एषु सकलो योगाधियोगः स्मृतः योगे क्षेममथाधियोगगमने क्षेमं रिपूणां
वधं वाथ योगे क्षेमयशोवनीं च लभते योगाधियोगे व्रजन् ७६ यवसिस्थादिभिर्यद्यपि यात्रालग्नानि अभिहितानि तानि तद्ग्रंथेभ्य एवावधार्याणि ७६

अथान्येपि यात्रायोगा लिख्यन्ते कश्यपः पंचमेज्ञो रविः षष्ठे स्वेनवमे गुरुः भाग्ययोगाभिधेयोगे निहतो वैरिणा सदा १ गुरुः केन्द्रे त्रिकोणे वा राविर्लाभे त्रिकर्म
णि कल्याणयोगो भूपस्य यातुः कल्याणकृद्भवेत् २ द्विगीशोदिग्बली चेत्स्याल्लग्ने यस्य सत्त्वयदि विजयो नाम योगोयं यातुः राजा जयी भवेत् ३ अथि सहजस्थ
नगो भौमो भाग्यस्थश्च बृहस्पतिः चिन्तामणिसमाख्योयं यातुः सकल्पपूरकः ४ लग्ने शुक्रः शशी पश्चोकर्मस्थाने गुरुर्यदा मृगेन्द्रयोगो विख्यातो यातुः सर्वा
र्थसाधकः ५ लग्ने भौमो गुरुश्छिद्रे षष्ठस्थाने च भास्करः मृत्युंजयसमाख्योयं सर्वशत्रुनिबर्हणः ६ आपोक्लीमगते चंद्रे केन्द्रस्थे सकरभ्रूक्षिते योग केन्द्र इति स्यात्

यातुरिष्टार्थसिद्धिद ७ चंद्रोदयेगुरुश्चास्तेलग्नेवास्करपूजिते योगःपारावतोयातु. शक्रोवालग्नकेंद्रगे प्रबलेयदियोगोसौगमनेसर्वसिद्धिदः ८ ९ रविःषष्ठे-
सितच्छिद्रेतृतीयेभूमिनंदन. पिनाकियोगोविख्यातोयातुर्विजयकारकः १० अन्योन्यक्षेत्रगावेकक्षेत्रेवाकविभास्करौ मृत्युयोगोयमाख्यातोयातुर्मृत्युप्रदाय
क. ११ उच्चक्षेत्रगत श्चंद्रोद्यक्षीणश्चरविर्गुरुः संजीवनसमाख्योयमृत्युयोगोपहारक. १२ एकर्क्षगोजीवशक्रौस्यातामन्योन्यसप्तगो भयंकराख्ययोगो
यंयातुर्भीतिप्रद.स्मृत १३ उच्चमूलत्रिकोणेषुवर्ततेगुरुभार्गवौ अभयाभिधयोगोयंभयंकरविनाशनः १४ भार्येशोव्ययगोनीच पुत्रस्थानेशनैश्चरः
विदारिकसमाख्योयंयातुःपत्नींनिहत्यसौ १५ मार्गेशःशनिसंयुक्त.सप्तमेऽस्तंगतोग्रहः विदारिकमिमंमन्येयातुपत्नीविनाशकम् १६ सप्तमेचंद्रमास्त-
स्मात्सप्तमेनीचखेचरः कुटुंबहारकोयोगोयातु प्रियतमांहरेत् १७ दुर्बलोयदिमार्गेशोनिवसेत्पापमध्यगः पापकुंजरयोगोयंयातुःपत्नींनिहत्यसौ १८
मार्गेशात्सप्तमेभानुःपंचमेक्रूरखेचरः विदारिकाख्यएवासौभार्यामरिवशंनयेत् १९ स्वोच्चमूलत्रिकोणस्थःसौम्यःपापविवर्जितः आनंदार्णवयोगोयं
धर्मेणैवजयावहः २० रत्नबाल्याम् उभयारिनभस्तलगेदिनकृत्यमशीतकरैः नभवंत्यरयोभिसुखाहरिणाइवकेसरिणः २१ दैवज्ञवल्लभे ज्ञेसितेन
सहितेस्तगेविधौबंधुगेप्रवसतामहीभुजां संगरेरिपुगणोविकीर्यतेतूलराशिरिवमातरिश्वना २२ मूर्तिवित्तसहजेषुसंस्थिताःशुक्रचंद्रसिततिग्मरश्म
यः यस्ययानसमयेरणांगणेतस्ययातिशलभाइवारयः २३ यात्राशिरोमणौ योयातिजीवेतनुगेमहीशः क्रूरस्थितेव्योम्न्यथवायसधेः तस्यायतःसंयाति
वैरिसेनांप्रीतिर्नृपाणामिवनास्थिरास्यात् २४ राजमार्तंड. लाभारिदुश्चिक्यगतोयमारौबलान्विताभार्गवजीवसौम्याः यस्यप्रयाणेविलयंप्रयाति
तस्यद्विषःसर्वरसंयथाप्सु २५ फलप्रदीपे लाभविक्रमसुखस्थितेकवौकंटकस्थगुरुणानिरीक्षिते द्यूनरंध्रभववर्जितैःखलैःस्याद्गतोभिमतसिद्धि
भाङ्नृप २६ सौम्यग्रहेकेंद्रतपःसुतस्थैःक्रूरैस्त्रिलाभारिगतैर्गतायै कोपानलःशांतिमुपैतितेषांविरोधिनारीनयनांबुपातैः २७ वराहः एकोपिजीवार्क

कुम्भार्केज्ञानासोच्चेविलग्नेस्वगृहेपदीदु यातस्ययात्यन्नपरा प्रणाशमह्याकुलानीवकुदुषभेदे २८ चन्द्रेस्तगेदेवगुरौविलग्नेज्ञशुक्रयाः कर्मणिळाभगे
के सौरारयोस्थागृगयोभयातोनृप स्वभृत्यानिवशास्तिशत्रून् २९ नारद स्वोच्चस्थेलग्नगेजीवेचन्द्रेचापगतेयदि गणोराजारिपून्हन्ति पिनाकीत्रिपुरय
था ३० शुक्रत्रिकोणेकेन्द्रस्थेलग्नेचन्द्रेयवारवी शत्रून्हन्तिगतोराजाव्रजस्यहेष कुलंयथा ३१ पापास्तृतीयेहिबुकेसितज्ञौजीवोविलग्नेमृतलग्नोस्ते
मस्योद्गतस्यापिवलारिभूपाकृतकृतभ्रेषिवयातिनाश ३२ यस्योदयास्तास्त्रितुरस्रिसस्था शुक्रोऽगिरांगारकसौम्यसौराः द्विषद्बलस्त्रीषदनानितस्य
क्लान्तानिकान्तानिस्रोकयति ३३ पूर्वोक्तयोगेधनगेबुधश्चेच्छशाकसूर्योन्विदशायसस्थो अस्मिन्गतस्यालिकुलोपगीतानानावनस्याद्विरदाभवंति ३४
वराहः त्रिषण्णयात्येम्बवलशशाकेसुधोवलीयश्चगुरुश्चकेन्द्रे नस्यारिपोगाभरणेप्रियाणिप्रियाभियाणाजनयातिसैन्ये ३५ चन्द्रोवल बुधोवलिउयो
वत्रिषण्णवात्येष्वेवभवतस्तदायोग केन्द्रोपगतेनवीक्षितेगुरुणारसायतुर्यगोसितपापैरनवाप्तसमगैर्वक्रकितन्नयदाभुयान्नृप ३६ षष्ठाष्टगोशुक्रः
बुधौभयाणेक्रूरेशपूज्योगगनेयदिस्यात् रिपुप्रणाशंविषयेषुसौख्यमाप्नोतिकीर्तिरिपुकान्तभोगम् ३७ दुश्चिक्यलाभारिगतेर्कपुत्रेनतुर्भगेदैत्यगुरौ
प्रयाति यदासुमान्सद्विरदेद्रयातकीर्तियशः सिद्धिसहस्रमेति ३८ केन्द्रस्थानेक्रूरपतिगुरौकंटकस्थेसुरेज्येछिद्रेसौम्येभवसन्निचयदात्वष्टमेदुर्योदिस्या
त् येषाक्रूरारिपुसहजगाराहुकेतूसमनोवासुकीर्तिंद्रविणमतुलंतेलभन्तेयशश्च ३९ मूर्तौशुक्रोक्रूरपतिगुरौछिद्रगेवात्रिकोणेकेन्द्रस्थानेशनिरविकुजाळा
भगेयायदिस्युः येभूपायान्तिशत्रुविपुलधनमथोसैन्यनाशारिपूणांकीर्तिंशक्तिश्रममथितरिपवस्तेस्वराद्राव्रजाथि ४० होरासस्थेक्रूरपतिगुरौभ
गेवकटकस्थेपठेनद्रव्रजतियादिवाकार्यसोगात्क्षितीशा प्राप्नोत्यश्वकन्नकतुरगरूपारत्नादिकोशमासुन्दरीविजयातिचतदामत्तमातंगभूयम् ४१ लग्ना
रिकर्महिबुकेषुशुभेक्षितेषुपूर्णोत्सलग्नरहितेषशुभग्रहेषु यातुर्भयंनभवतिमतस्तसमुद्रयशमनापिकिमुतारिसमागमेषु ४२ एकोनरर्क्षेभृगुनन्दन

जाह्वा सौम्येस्थिते सूर्यसुताद्गुरोर्वा प्रध्वस्यतेऽरिर्नचिराद्धतस्यवेषाधिकोभृत्यइवेश्वरस्य ४३ शुक्राद्धौमाद्वासौ राज्ञीचाद्वाबुध· एकांतरे तृतीयस्था
मेयत्रकुत्रस्यात्तदायोगः निरंतरेयदि भवनेषुपंचसुग्रहाः स्थितादिवसकरेणवर्जिता. थियासतोयादिचभवंतिपृष्ठतस्तदापरान्बलभिदिवाशुक्रंतति ४४
प्राक्कपालस्थैर्गृहैः पश्चिमादिशिपृष्ठगतत्वं अपरकपालस्थै. प्राच्यांखमध्यस्थैरुत्तरदिशि अधराग्रस्थैर्दक्षिणादिशिबुधभार्गवमध्यगतोहिमगौहिबुको·
पगतेचनृप· प्रवसेत्सुरुहूतदिशंयदि वांतकृतः पुरुहूतयमंप्राति ४५ सितेंदुजौचतुर्थगौनिशाकरश्चसप्तमेयदा तदागतोनृपः प्रशास्त्यरीन्विनारणात्
४६ शुक्रवाक्पतिबुधैर्धनसंस्थैः सप्तमशशिनिलग्नगतेर्के निर्गतोनृपतिरेतिकृतार्थोविषोतेयदरीन्विनिहत्य ४७ सूर्येंदुबलवर्जितौबलयुतौलग्नेशजन्मे
श्वरौपातालेदशमेपिवा शशिसुतोलग्नास्थितोवाक्पतिः षट्सप्ताष्टमवर्जितेषुभृगुजः स्थानेषुयस्यस्थितोयातुस्तस्यनविद्विषोरणमुखेतिष्ठंतियोषाइ
व ४८ सौरे भौमेलग्नगेर्केखमध्येकर्मण्यायेभार्गवेचंद्रजेवा यायाद्भूप. शत्रुगेहंनिहंतुं तृप्तशत्रुंकालवत्क्रूरचेष्टः ४९ गुरौविलग्नेयदिवाशशांकेषष्ठे
रवौकर्मगतेर्कपुत्रे सितज्ञयोर्बंधुसुतस्थयोश्चयात्राजनित्रीवहितानिधत्ते ५० त्रिनिधनेतनुसप्तमारिसंस्था कुजासितजीवबुधारविश्वयस्य खलजन
जनितेवलोकयात्रानभवति तस्याचरायशत्रुसेना ५१ कुजरविजसुतेऽरिभेगताजलसहजायगतैःसितार्कजीवैः परबलमुपयातिनाशमाशुसुतम
धनस्यकुटुंबचिंतयेव ५२ भृगुपुत्रमहेंद्रगुरूगमनेसहितौयदिभंयुगपल्लजतः ज्ञगुरुर्यदिवांशकमेकगतौस्तमरेऽमरराडिवभातितदा ५३ क्षि·
तितनययुतान्नवांशकायदिशतमेभृगुजोथवागुरुः शतगुणमपिहंत्यरेर्बलंविषमिवकायमसृक्पथोपगम् ५४ स्वोच्चोपगैर्जीवकुजार्कैरेभिस्त्रि
भिर्वाकथितैरेकलग्ने राज्ञःप्रणाशंसमुपैतिशत्रुःसौख्यंहिभार्यस्ययथाधनस्य ५५ शतांशकादूर्ध्वमवस्थितेबुधेयमारयोस्तत्रगतस्यभूभृतः प्रया·
तिनाशंसमरेद्विषद्बलंयथार्थिभावोपगतस्यगौरवम् ५६ भौमाधितिष्ठितनवांशाद्यादिबुधोनवांशाद्यादिबुधोनवांशकशतादूर्ध्वंतिष्ठतिएवंशनेरपि

सिंहाजनालिमिथुनामृगकर्कटेन स्वेशान्विता भवति यस्य शनिश्चलग्ने तद्वीनिका परबलक्षयमेति यातुर्मूर्ध्नस्य वित्तमिव वारणवद्दृमक्षः ५७ चंद्रात्मजेगुरुदिने मथसमरयात्रा गुरोर्वीर्यकेन्द्रयुते बुधे वा भृगुनंदने विजयोनामयोगोयं यातुर्विजयदः सदा ५८ स्वराशिगे बुधे लग्ने सिते वा स्फुरदुदिते नय
मर्तोल्वयोयागोयातुरिष्टार्थसिद्धिदः ५९ स्वाशासस्थे बुधे लग्ने शुक्रे वा सुरपूजिते शस्वसत्राह्वयोयोगोयातुः कीर्तिप्रदः सदा ६० स्वराशीस्वा बुगेसौम्ये लग्न
स्थे वा भृगौ सुत जैत्राख्यजयोगोयं यातु शत्रुविनाशकृत् ६१ अधिमित्राशगे सौम्ये सिते वाथ सुरार्चिते लग्नगे मातृयोगोयं शत्रूणां संधिकृत् सदा ६२ यत्रैका
दशगश्चंद्रो भानुर्वा भवन् शुभः अभयानामयोगोयं मारिभूतिविनाशकृत् ६३ त्रिकोणगे शुभे खेटे सबले वा द्वितीयगे कल्याणसज्ञो योगोयं यात्रिनां मंगल
प्रदः ६४ चंद्रे सोच्चगते चंद्रो लग्नादेकादशे स्थितः जयतोनामयोगोयं शत्रुपक्षविनाशकृत् ६५ वर्गोत्तमगते लग्ने शुभे वाथ बलान्विते शुभग्रहयुते केंद्रे योग
पर्शसिद्धिदायकः ६६ षष्ठे वा यगते सूर्यतामगे हरसंज्ञके योगो महारणे शत्रुपक्षक्षयकरः सदा ६७ उच्चस्थे वा भगे शुक्रे त्रिषष्ठे देवपूजिते सुदर्शनो महा
योग शत्रुध्वंसकरो रणे ६८ लग्नान्यकेंद्रगे चंद्रे लग्नस्थे देवपूजिते महापरसाह्वयोयोग मतिपक्षाय्यमानदः ६९ भूसुते स्वोच्चगे लाभे मृगकुंभगतेयमे न
धावनाख्यो योगो रणे शत्रूणां नष्ट ७० मेषगे भास्करे षष्ठे लाभगे स्वोच्चगे यमे नक्षत्रपादयोगोयं शत्रुभेषानिलो रणे ७१ भौमे स्वराशिगे लग्ने सौम्ये केंद्र
त्रिकोणगे पुष्ययोगोरिविपिन कुठार सगरागणे ७२ एकांतरे गते लग्नाच्छुभखेटे यथा शुभे चापीयोगस्त्वरि त्रासति मिरौघदिवाकरः ७३ आवश्य
केन यायाने सौम्ये स्वे निधने पि वा व्रजेद् क्षोदये स्वे वा मध्यान्हे वाप्यशक्तिनः ७४ प्रभूतद्युति तारका स्फुटितटी भान्वी भवेन्निर्मलाली षट्चक्र पिलोहितानधव
लादेवे सदा पीडिता नो वारनातिर्दिनवापि करणं लग्नं च नापेक्षते हत्यादोपसह स्त्रकंच यमुरवान्यूनं करोत्युन्नतिम् ७५ मध्यव्योमभया ते स्फुरदनलनि
भे केसरराफं विवेच्छायासार्धी चकुता भनलाति पुरुषे यत्र तत्पादलग्ना तावत्सौरिर्निविदिक्कुजकुसमशुभमंबक्रक्षनयोग समानारोग्य संपरिक्षितिम मथुव

तिंतत्रगंतालभेत ७६ यावत्सिंदूरवर्णगगनतलगतभानुबिंबंचनास्तंयावन्नोदिक्शांतिंव्रजतिखुरपुटैरुद्धतोरेणुसंघः तावन्नैवास्तिदोषःप्रभव-
तिनवसांकुरदृष्टिर्ग्रहाणांयात्रायांवाविवाहे सकलशुभवशी सर्वकार्येषुसिद्धः ७७ इत्यलंग्रंथविस्तरेण इतियात्रालग्नेराजयोगाः अथविजयादशमी
संज्ञकसिद्धिमुहूर्तंतादृकेनसगुणंचतुष्टयेनाह इषमासीतिस्पष्टार्थः कश्यपः मासीषेशुक्लदशमीसर्वदाविजयाभिधा विजयस्तत्रयातॄणांसंधिर्वा
नृपराजराइति ७७ अथान्यद्वसंततिलकयाह चेतोनिमित्तेति चेतोंतःकरणम् निमित्तमंगस्फुरणादि शकुनानि वक्ष्यमाणानिएतैःसुप्रशस्तैःसद्भिः-
खलुनिश्चयेनलग्नबलंज्ञात्वा उर्व्यधिपोराजाप्रयाति तदासर्वसिद्धिर्वांछितासिद्धिर्भवति यदातु लग्नाबलेसत्यपिनिंद्यानिशकुनानिस्युः तदायात्रानि

इषमासिसितादशमीविजयाशुभकर्मसुसिद्धिकरीकथिता श्रवणर्क्षयुतासुतरांशुभदानृपतेस्तुगमेजयसंधिकरी
७७ चेतोनिमित्तशकुनैरतिसुप्रशस्तैर्ज्ञात्वाविलग्नबलमुर्व्यधिपःप्रयाति सिद्धिर्भवेदथपुनःशकुनादितोपिचेतोवि
शुद्धिरधिकानचतांविनेयात् ७८ व्रतबंधनदेवताप्रतिष्ठाकरपीडोत्सवसूनकासमासौ नकदापिचलेदकालविद्युद्धन
वर्षातुहिनेपिसप्तरात्रम् ७९

पिद्धेव वसिष्ठः अशुभानिपिमित्तानिउत्पातशकुनानिच यात्राकालेनृणांतेषांनिधनायाधनायचेति यदातु-
दैवात् शकुनलग्नादीन्यनिंद्यानिचेतोविशुद्धिश्चनास्त्येवात्रकस्यप्राबल्यमित्याह अथेति शकुनादितोपिसकाशाच्चेतोविशुद्धिरधिकातांचेतोविशुद्धिं
विनानेयात्नगच्छेत् कश्यपः निमित्तशकुनादिभ्यः प्रधानंहिमनोजयः तस्माद्धियासतांनृणांप्रधानंहिमनोजयइति ७८ अथयात्रामवश्यानिषिद्धानि
मितानिवसंतमालिकाछंदसाह तल्लक्षणंविषमेससजगौसमेचेत् सभरयश्चवसंतमालिकासाविषमसमचरणेव्रतबंधनेति व्रतबंधनंयज्ञोपवीतमदे

यमनिशामसिद्धा करपीडाविवाह उत्सवोहोलिकादिसूतकमरणसूतकच एषाशास्त्रोक्तयात्रादिनसमाप्यानामसमासौ समाप्तिविनाकदापिनै वचलेनगच्छेत् नारद उत्सवोपनयोद्वाहप्रतिष्ठाशौचसूतके असमाप्तेनकुर्वीतयात्रांतत्राजिजीविषुरिति अकालेति विद्युत् मासिद्धा घनोमेघगर्जितम् यथावृष्टि तुहिननीहारः एषुपदार्थष्वकालेषुसत्सुसप्तरात्रादिनसमकेननचलेत् नारद अकालजेषुनृपतिर्विद्युद्गर्जितवृष्टिषु उत्पातेषुत्रिविधेषुसप्ताहं नतुव्रजेदिति ७९ अथैकदिनसाध्येगमनप्रवेशेविशेषवशस्थसारिणाह महीपतेरितिस्पष्टार्थः यथावाराणसीस्थानाच्चरणादिनगरप्रवेश तत्रैतान् दोषान्पंडितोनैवविचारयेत् ८० अथैकदिनमध्येनिर्गमप्रवेशारव्यरूपेकार्येविशेषमाहेति किंविचार्यमित्यार्थयाह यद्येकस्मिन्नितिस्पष्टार्थम् ८१ अथ

महीपतेरेकदिनेपुरांतरेयदाभवेतागमनप्रवेशकौ भवारशूलप्रतिशुक्रयोगिनीविचारयेन्नैवकदापिपंडितः ८० यद्येकस्मिन् दिवसमहीपतेर्निर्गमप्रवेशौस्तः नर्हिविचार्यःसुधियाप्रवेशकालोनयात्रिकस्तत्र ८१ प्रवेशान्निर्गमस्तस्मात्प्रवेशंनवमे तिथौ नक्षत्रेनतथावारेनैवकुर्यात्कदाचन ८२ अग्निंहुत्वादेवतांपूजयित्वानत्वाविप्रानर्चयित्वादिगीशम् दत्वादानंब्राह्मणे भ्योदिगीशध्यात्वाचित्तेभूमिपालोधिगच्छेत् ८२ प्रयाणेनवमीदोषमनुष्टुभाह प्रवेशादितिगृहप्रवेशतिथितोनवमेतिथौनिर्गमनकुर्यात् पुनश्चगमनदिवसात् नवमेतिथौगृहप्रवेशनकुर्यात् एवंनक्षत्रेगमननक्षत्रान्नवमेनक्षत्रेगृहप्रवेशम् तथागृहप्रवेशनक्षत्रात् नवमनक्षत्रेगमनंनच मंतु वारेत्वगमनवारान्नवमवारेगृहप्रवेशम् गृहप्रवेशवासरान्नवमवारेगमनंनकुर्यात् गर्गः प्रवेशान्निर्गमंश्चैवनिर्गमाच्चप्रवेशनम् नवमेपातुनौ कुर्यादेष्यप्यत्यारेतिभावपीनि ८२ अथयात्रादिनीयविधिंशालिन्याह अग्निंहुत्वेतिस्पष्टार्थम ८३ अथमनस्तदोहदानि शार्दूलविक्रीडितेनाह

कुल्मापानिति अत्रचतुर्थेचरणेप्रियंगवपूयेत्यत्रछंदोभंगोस्तिसगण प्रक्षेपाकरणात् सयंभेह्वेवेतिपिंगलसूत्रेणपकारेरफसंयोगंचप्राग्वर्णस्य लघुत्वा
भिधानात् सगणप्रक्षेपएव तथाचकालिदासः गृहीतप्रत्युद्गमनीयवल्लेतिहयाहृक्षेअश्विन्यादिसप्तविंशतिभेषुकुल्माषादिकंनक्षत्रदोहदम् इदंभक्ष्या
भक्ष्यंवर्णभेदेनदेशभेदेनविचार्यम् भक्ष्यसंभवेभक्षयेत् अभक्ष्यसंभवे आलोकयेत् पश्येत्स्पृशेद्वेतिध्येयम् यथाश्विन्यांकुल्माषान्भक्षेताश्विन्नमाषान्
भरण्यांतिलमिश्रितंडुलान् कृत्तिकायांमासान् रोहिण्यांगव्यम् गोरसंवदधि मृगंगव्यमाज्यंघृतम् आर्द्रायांदुग्धं गव्यमेव पुनर्वसावैणमांसंहारिणमां
सं पुष्येमृगस्यरक्तम् आश्लेषायांपायसम् मघायांचाषस्यपलंमांसम् पूर्वाफल्गुन्यांमृगस्येदंमार्गमांसम् उत्तराफल्गुन्यांशशस्येदं शाशंमांसं हस्ते

कुल्माषास्तिलतंडुलानपितथामाश्वगव्यंदधित्वाज्यंदुग्धमथैणमांसमपरंतस्यैवरक्तंतथा तद्वत्पायसमेवचाषपललंमार्गंच
शाशंतथाषाष्टिक्यंचप्रियंग्वपूपमथवाचित्राण्डजांसत्फलम् ८४ कौर्मंसारिकगोधिकंचपललंशाल्यंहविष्यंहयाद्वक्षेस्यात्कृ
सरान्नमुद्गमपिवापिष्टंयवानांतथा मत्स्यान्नंखलुचित्रितान्नमथवादध्यन्नमेवंक्रमाद्भक्ष्याभक्ष्यमिदंविचार्यमतिमान्भ
क्षेत्तथालोकयेत् ८५ षाष्टिक्यंषष्टिकान्नम् चित्रायांप्रियंगुः फलिनीएकेस्वात्यामपूपं विशाखायांचित्रान् नानावर्णानंडजानीक्षणम् अ
नुराधायांसत्फलंउत्तमफलमन्नादिकम् ८४ ज्येष्ठादिदोहदंशार्दूलविक्रीडितेनाह कौर्ममिति ज्येष्ठायांकूर्मस्यकच्छपस्येदंकौर्मम्मांसं मूलेसारिका-
याःपक्षिण्याइदंसारिकमांसं पूर्वाषाढायांगोधायाः इदंगौधिकंमांसं उत्तराषाढायांशल्यस्यपाक्षिणइदंशाल्यंमांसंश्वाविच्छल्यमित्यमरः अभिजिति
हविष्यंमुद्गादिश्रवणेकृसरान्नंखिचडिका धनिष्ठायांमुद्गान्नंमुद्गौदनं शतभेयवानांयवपिष्टं पूर्वाभाद्रपदायांमत्स्यान्नंमत्स्यमिश्रितमोदनम् उ

नराभाद्पदायानिमान्नवर्णमोदनम रेवत्यादध्यन्नदपिभक्तमिति नारद कुल्मापाम्नतिलान्मापान्दधिगव्यगृनपय मृगमासत्वयत्सारभयसचापकमृगम् शशामास-नपाटिक्य पियगुकमपूपकम् चित्राइजानफलंकूर्मसारिंगोधांचशल्यकम्हविष्यंसारान्नं समुद्गान्नं यवापिष्टकम् मत्स्यान्नंचित्रिताभ्नंदध्यन्नदन्नभातप्रभादिति गुरु भल्लभ्याल्प्यमसायास्यृत्तायतान्व्रजेत् गत्वासिद्धिमवाप्नोतिदृष्टमादिषु भूपतिः दोहदेषु भयान्तरे भेदस्तेनाभिकल्पोज्ञेय ८५ अथदिग्दोहनमनुष्टुभाह आज्यमिति आज्यंघृतंपूर्वस्य तिलमिश्रमोदनदक्षिणस्याम् मत्स्यपश्चिमायां पयोदुग्धमुत्तरस्यादिशिभवेदिश्यएतद्दोहदं भक्षयेत् तत पूर्वादामाशांव्रजेत् ८६ वारदोहदमनुष्टुभाह रसालामितिरसाला

आज्यतिलौदनमत्स्यपयश्चापियथाक्रमम् भक्षयेद्दोहदंदिश्यमाशापूर्वादिकंव्रजेत् ८६ रसालांपयसंकांजीभिवदुग्धंतथादधि पयोश्रितं तिलान्नंचभक्षयेद्वारदोहदम् ८७ पक्षादितोऽर्कदलतंडुलवारिसर्पि प्राणाहविष्यमपिहेमजलंत्वपूपं भुक्त्वाव्रजेद्धिचकमंबुचधेनुमूत्रंयावान्नपायसगुडान्नसृगन्नमुद्गान् ८८ शर्करादधिमरीचकर्पूरैरन्वितसृसाल्लोकेशिखरिणीवि...सिद्धातांरविवारेपायससोमवारे कांजीभसिद्धातांभौमवारेश्रितपक्वदुग्धबुधेदधिगुरौ अश्रितअपक्वदुग्धशुक्रेभतिलमिश्रमोदनशनिवारेएतद्वारदोहदंरविवारादिकमाभक्षयेत् स्याद्रसालातुमार्जितेत्यमर ८७ अथतिथिदोहदंवसन्ततिलकयाह पक्षादितइति पक्षादित प्रतिपद्मारभ्यपचदशतिथिषुक्रमेणातिथिदोहदंभुक्त्वाव्रजेत् यथाप्रतिपदिअर्कस्यमसिद्धस्यदलानिपर्णानिद्वितीयायातंडुलवारि प्रक्षालिततंडुलजलम् तृतीयायसर्पिघृतम् चतुर्थ्यांमाणायवागू पंचम्यांहविष्यान्नंमुद्गादि षष्ठ्यांहेमजलप्रक्षालितसवर्णजलम् सप्तम्यांअपूपं अष्टम्यांत्वकबीजपूरफलम् त्वक्बीजपूरकइत्यमर नवम्यांअंबुजं दशम्यांधेनुमूत्रम् एकादश्यांयवान्नंयवविकारम् द्वादश्यांपायसं त्रयोदश्यांगुडमिश्रितान्नम् चतुर्दश्यांसृक्रुधिरं पंचदश्यांमन्नमुद्गान् भन्नाभिभिन्नमुद्गान् ... प्रथमायातुभक्षणम् द्वितीयायांसंपातुभिस्तु तंडुलोदकम् तृतीयायांतथासार्पिर्यवागूस्याततःपरम् पंचम्यांहविष्यस्यात्षष्ठ्यांचकनोदकम् अपूपभुक्तिः सप्तम्यामष्ट्यांबीजपूरकं नवम्यांतोयपानस्यात्दोमूपंतुतत परम् एकादश्यांयवान्नस्याद्वादश्यां पायसंभवेत् चतुर्दश्यांगर्म

लेत्यं रुधिरं स्याच्चतुर्दशी मुद्गौदनं भवेद्भोज्यं पंचदश्यां तिथियासतुः पक्षयोरुभयोरेवं यात्रायोगे विधिः स्मृत इति अत्र दुष्टमासादिषु दोहदभक्षणे न दोषापाकरणमु
क्तं विधिकरणं तु व्यर्थमिति चेन्न आवश्यकगमने महादोषाणामपि परिघदंडविरुद्धताराक्रूरसाहित्यादीनां दोषवारणाय दोहदोक्तेः सार्थक्यात् एवं विहित
मिति दोहदाभिधानं योगिन्यादिदोषनाशार्थम् वारदोहदोक्तिरपि वाक्रियहवासरवारशूलादिदोषहान्या सार्थका ८८ अथ गमनसमये विधिं प्रहर्षिण्याह उत्धृ
त्येति राजा गमनसमये एव प्रथमतो दक्षिणांघ्रिं दक्षिणचरणमुद्धृत्य पश्चाद्द्वात्रिंशत्पदपरिमितां भूमिं गत्वा दिश्ययानं वक्ष्यमाणं हस्त्यादियानमारोहेत् ति
लेति आरोहणसमये एव च तिलघृतहेमसहितं ताम्रपात्रमादौ गणकवराय ज्योतिर्विच्छ्रेष्ठाय चकारादन्येभ्योपि ब्राह्मणेभ्यो यथाशक्ति दानं दत्वा प्रगच्छे

उत्धृत्य प्रथमत एव दक्षिणांघ्रिं द्वात्रिंशत्पदमभिगत्य दिश्ययानम् आरोहेत्तिलघृतहेमताम्रपात्रं दत्वा दौ गणकवराय च प्रगच्छेत् ८९
प्राच्यां गच्छेद्गजेनैव दक्षिणस्यां रथेन हि दिशि प्रतीच्यामश्वेन तथोदीच्यां नरैर्नृपः ९०

त् ८९ अथ दिश्ययानमनुष्टुभाह प्राच्यामिति नरै
नरैर्वाह्यैः सुखासनादिभिः अन्यत्स्पष्टार्थम् ९० अथ निर्गमस्थानानि पादाकुलकच्छंदसाह देवगृहादिति देवगृहाद्देवपूजागृहाद्गृहात् गुरोरध्यापक
स्य गृहात्कुलगुरोर्वा स्वगृहात् स्वशयनगृहात् बहुस्त्रीत्वसंभवे मुख्यकलत्रगृहं पट्टराज्ञीतद्गृहाद्वा हविष्यं प्राश्य भक्षयित्वा विप्रैर्ब्राह्मणैरनुमतः मंगलद्रव्यं
मनोभीष्टं पश्यन् शृण्वन् सन् एयात् गच्छेत् ९१ अथ प्रस्थानवस्तूनि वर्णक्रमात् स्रग्विण्याह कार्यादिति किंचिदावश्यकं कार्यं न भूदिति चेद्गमने स्याद्वि
लंबः स्यात्तदा विधारितया लग्ने ब्राह्मणादिभिरेतानि वस्तूनि आशु चालनीयानि यथा ब्राह्मणेनोपवीतं क्षत्रियेणायुधं वैश्येन मधु शूद्रेणामलफलं ना
रिकेलादि राजमार्तंडः प्रस्थाने ब्राह्मणादीनां यज्ञसूत्रमथायुधं मध्वामलफलं चैव प्रशस्तं वृद्धिकारणमिति वाऽथवा सर्वेषां वर्णानां यद्वस्तु प्रियं मनोभी-

यतदेवप्रस्थापनीयम् वसिष्ठ श्वेतातपत्रध्वजचामराश्वविभूषणोष्णीषगजावराणि आदोलिकारथरथाम्स्वारान् शैय्यासनाद्यंमनसस्त्वभीष्टमिति
१२ अथप्राच्यमतेनप्रस्थानपरिमाणमदाक्रान्तयाह गेहादिति स्वगृहात्परगृहमतिसमीपवर्त्यपितत्रापिनेद्प्रस्थानंर्हियात्राजातेविगर्गः कथ्यतेअथ
गास्तसीमामुल्लंघ्यसीमामाप्यवसेदितिभृगु कथयते अथवामहतायोत्प्रस्तबलेनाक्षिप्यमाण शरोयावद्दूरगच्छातितावन्मात्रंप्रस्थानंस्यादिति भर
द्वाजः कथयते अथवापुरात्नगरात् बहिः यात्राकार्येतिवसिष्ठः कथयते १३ अथमुनिमतेनप्रस्थानपरिमाणवसततिलकयाह प्रस्थानमत्रेति भ

देवगृहाद्गुरुसदनाद्वास्वगृहान्मुख्यकलत्रगृहाद्वा प्रास्थहविष्यविप्रानुमतः पश्यन्शृण्वन्मंगलमेयात् ११ कार्याद्यैरिहगमनस्य
चेद्विलंबो भूदेवादिभिरुपवीतमायुधंच क्षौद्रंवामलफलमाशुचालनीयसर्वेषांभवतियदेवतद्दाग्नियंवा १२ गेहाद्गेहांतरमपिगम-
स्तार्हियात्रेविगर्गः सीम्न सीमांतरमपिभृगुर्बाणविक्षेपमात्रम् प्रस्थानस्यादितिकथयतेसोभरद्वाजएवयात्राकार्याबहिरिहपुरा
त्स्याद्वसिष्ठोब्रवीति १३ प्रस्थानमत्रधनुषांहिशतानिपंचकेचिच्छतद्वयमुशंतिदशैवचान्ये संप्रस्थितोयइहमादिरत प्रयातोगतव्यादि
क्षुतदपिप्रयतेनकार्यम् १४ नुःप्रमाणंतु करा तारशानाधनुषापंचशतानिहस्तसहस्रद्वयमितियावत् स्वगृहान्निर्गत्यतेषुप्रस्थानंस्यादितिकेचि
द्वदंतु अन्येतुताहशानांधनुषांशतद्वयं अष्टौशतानिहस्तास्तावत्प्रस्थानमित्याहुः अपरेतुइहयात्राकालेमदिरत स्वगृहाद्दशधनुर्मितताःरिशद्धस्ता
स्तावद्दूरेप्रस्थितः प्रयात एवज्ञेयमित्याहुः प्रस्थानंधनुषांपंचशतान्यथशतद्वयम् स्वदेवसदनाद्यपिदशभिः प्रस्थितोद्भुतइतिवसिष्ठोक्ते गतव्यादि
क्ष्वितितदपिप्रस्थानंप्रयत्नेनसावधानेनराज्ञागतव्यादिक्तयस्यांदिशिगमनंचिकीर्षिततद्दिगभिमुखं कार्यं गंतव्यदेशाभिमुखंप्रदेशेप्रस्थानमाहु

शुभदं नराणामिति राजमार्तंडोक्तेः ९४ अथान्यदपि स्रग्धरयाह प्रस्थाने भूमिपाल इति भूमिपालो राजा प्रस्थाने दशदिवसमभिव्याप्य दशाहोरात्राणि न वसेत् सामंतो मांडलिकश्च तु शब्दार्थक एकस्थप्रस्थाने सप्तरात्रं न वसेत् तदितरमनुजो ब्राह्मणादिस्तथैव एकत्र प्रस्थाने पंचरात्रं न वसेत् यदि दैवाद्वसेत्तदा किं कुर्या दित्यत आह ऊर्ध्वमिति अवधिदिवसातिक्रमानंतरं पुनर्गेहमागत्य शुभाहे पूर्वोक्तप्रकारेण विचारिते शुभदिवसे गच्छेत् क्वचिद्दिग्विशेषेण प्रस्थाने दिवस नियमोऽभिहितः राजमार्तंडः प्राच्यामहानि मुनयः प्रवदंति सप्त याम्यामतीव शुभदानि दिनानि पंच त्रीण्येव पश्चिमदिशि क्षितिनायकानां प्रस्थानकेषु दिवस

९ ऊर्ध्वं गच्छेच्छुभाहे प्यथ गमनदिनात्सप्तरात्राणि पूर्वं वाशक्तौ तद्दिने सौ ऽरिपुविजयमना मैथुनं नैव कुर्यात् ९५ दुग्धं त्याज्यं पूर्वमे वत्रिरात्रं क्षौरं त्याज्यं पंचरात्रं च पूर्वम् क्षौद्रं तैलं वासरे ऽस्मिन्वमिश्च त्याज्यं यत्नाद्भूमिपालेन नूनम् ९६ द्वयमुत्तरस्यामिति अथ प्रस्थान

कर्तुर्नियममाह अथेति असौ राजादि रिपुविजयमानाः शत्रुजयकृतांतःकरणो यात्रादिनात्पूर्वं सप्तरात्राणि मैथुनं संभोगं नैव कुर्यात् च्यवनः त्रिरात्रं वर्जयेत्क्षीरं पंचाहं क्षुरकर्म च तदहश्चावशेषाणि सप्ताहं मैथुनं त्यजेत् वा अथवा अशक्तौ सप्ताहमतिकामितया स्थातुमशक्तौ तद्दिने यात्रादिवसे मैथु नं नैव कुर्यात् गर्गः यात्राकाले तु संप्राप्ते मैथुनं यो निषेवते रोगार्तः क्षीणकेशश्च स निवर्तेत वा न वेति यदा तु प्रथमदिने स्त्री ऋतुस्नाता भवति गमने चावश्य कता तत्र निर्णयमाह च्यवनः आत्ययिककार्यपाते पुष्पस्नातां समागमं कृत्वा मुदितो गच्छेल्लभते मनोरथान चिरकालेनेति यदा पुनर्गमनार्थे कालांतर मस्ति तद्दिने मैथुनं कृत्वा कालांतरे स्फलग्ने यायादित्यर्थः सिद्धम् ९५ अन्यदपि शालिन्याह दुग्धमिति अस्मिन्वासरे यात्रादिने क्षौद्रं मधु भक्ष्य त्वेन तैलं तैललापनं त्याज्यम् वमिश्च दैवोद्भूता शरीरशोधनार्थं बलात्कारकृता वा यात्रादिने निषिद्धा ९६ अन्यदपि गीत्याह मुक्तेति यदि तैलपक्वानि वट-

कादीनि गुडमिक्षुविकारं क्षारसलवणम् पक्वमांसानियोभुक्त्वागच्छति सराजातिरुग्णोरोगसहितोविनिवर्तते गर्ग कटुतैलगुडक्षारपक्वमांसा
नया भुक्त्वापोयात्ससौमोह्यह्याप्यपितसन्निवर्तयइति मासद्दुग्धादिनिषेधोदोहृदव्यतिरिक्तविषय स्त्रीद्विजमिति स्त्रीचद्विजश्चतयो समाहार स्त्र्यादि
जोऽवमान्यधिक् शब्दताडनादिनासानभंगकृत्वागच्छत पुंसोमरणस्यात् गर्ग यस्तुसभास्थितोयात्रां भार्यांनैषाभिर्नंदति भार्यावानाभिर्नंदेतनसमाति
निवर्तते परकीयास्वकीयावास्त्रियपुरुषमेवचनाद्वथितायुयोमोहात्तदतेतस्यजीवितम् यात्रायामास्थितोयस्तु ब्राह्मणानवमानयेत् नासौप्रतिनिव
र्तेत तदन्ते तस्यजीवितम् केचित्तुमारुकमशब्दान्यात्राकालेश्रु मारुकमसूचकानाहु कह प्रापपमच्छवर्जयप्रनिर्गच्छक्वजससारेतिसिद्धिकरा सत्वे

भुक्त्वागच्छतियदिचेत्तैलगुड क्षारपक्वमांसानि विनिवर्तते सरुग्ण स्त्रीद्विजमवमान्यगच्छतोमरणम् ९७ यदिमा सुचतुर्षु
पौषमासादिषुवृष्टिर्हि भवेदकालवृष्टिः

तेष्वप्यधिकामसोदृन्नयजीवशब्दास्व मगास्तिष्ठनिर्वर्तयकगम्यते मूढदुर्मतेमोहात् यात्रांनेच्छाविबुध
कश्चकासितनीनशब्देश्चापि कासितरोगार्तध्वनिर्हिक्कादि ९७ अथाकालवृष्ट्यारब्धदोषवसतातिलकयाह यदीति पौषमाघफाल्गुनचैत्रेषुचतुर्षुमासेषुयत्
दिवृष्टिर्भवेत् साकालवृष्टिः पौषादिनत्तुरोमासान्भासावृष्टिरकालजेतिवचनात् तथाकश्यपः अषाढादिषुकाधापृथ्वीयावत् पचरोगवादयः मत्यी
दय तेषापदेभरणैरंकितानिन्हितानपषाति तावरकालवृष्टेर्दोषोभाक्ति यदिपक्वचरणांकितास्यात्तदादोषः स्वेन अन्नप्राप्त्या अल्पवृष्टौकर्दमादिबाहुल्यात्
असत्याद्वृष्टिर्दोषायनमहतीतियदाति तथभूवृष्ट्याकर्दमापाकरणाम् तथाशिवादीमार्गशीर्षस्यप्रतिपद्दिवसेतथा पूर्वाषाढागतेचंद्रेगर्भाणांधारणभवेदिति
कश्यपोक्तेर्मार्गादिमासागर्भग्रहणकालस्त्वभवृष्टिवशपकी मदाहवराह पवनसलिलविद्युद्गर्जिताभ्रान्वितोयः सभवतिबहुतोयः पंचरूपस्तुमेघइति तत

श्वगर्भग्रहणयोग्या अल्पावृष्टिर्नदोषदा महतीवृष्टिस्तु गर्भगलनम् यतोवराहेणोक्तं गर्भसमयेतिवृष्टिर्गर्भाभावायनिमित्तकृतेति निमित्तशङ्कास्तादकम्
साविकृति विद्युतिउपधीयमानादोषमुपधुनुयात् एतावतामहावृष्टेरेवदोषवलम् अतएवभृशक्षरंतोजलदानशस्ताइतिवृहद्यात्रायामुक्तम् तस्मादत्यल्पाया
नकालवृष्टौदोषाभावः अल्पायांत्वल्पदोषः महत्यातुमहादोषइतिसचप्रासरात्रिकइत्युक्तम् प्राकूएकेनैवमहःप्रोक्तंद्वितीयेनत्रिरात्रकम् तृतीयेनतुपंचाहंदशरा
त्रमतःपरम् पौषेतुत्रिदिनवर्ज्यंमाघमासेदिनद्वयम् फाल्गुनेदिनमेकंतुचैत्रेतुघटिकाद्वयामितितुआवश्यककार्यविषयम् ९८ पूर्वोक्तमेवार्थंस्पष्टीकुर्वन्नाव
श्यकयात्रायांतच्छांतिकंदुष्टशकुनशांतिकंचातिशक्वर्यागाथाछंदसाह आल्पायामितिस्पष्टार्थः प्रथमचरणम् अतोमत्स्याच्यःपठंति तावत्सयाणादिषु

पशुमर्त्यपदांकितानयावद्वसुधास्यान्नहितावदेवदोषः ९८ अल्पायांवृष्टौदोषोल्पोभूयस्यांदोषोभूयान् जीमूतानांनिर्घोषेवृष्टौवाजा
तायांभूयः सूर्येंद्वोर्बिंबेसौवर्णंकृत्वाविप्रेभ्योदद्यात् दुःशाकुन्येसाज्यंस्वर्णंदत्वागच्छेत्स्वेच्छाभिः ९९ भूपतीनामकालवृष्टिः प्रकरोतिदो

षम् यावद्भुवेत्संचरसांचनानातथापशूनांचरणांकिताभूरितितार्भिमूलत्वादुपेक्ष्यम् स्वयंप्रस्थानेसातिमार्गमध्येनास्त्ययंदोषः आवश्यकयात्रायांदानमाह जी
मूतानामिति जीमूतानांमेघानानिर्घोषेशब्देअकालवृष्टौवाजातायांसूर्येंद्वोर्यथाशक्त्यासौवर्णनिर्मितेबिंबेकृत्वाब्राह्मणेभ्योदद्यात्ततः स्वेच्छयागच्छेत्
प्रसंगादुष्टशकुनानांदानमाह दुःशाकुन्येइतिशकुनस्यभावः शाकुन्यंदुष्टंचतच्छाकुन्यंचदुःशाकुन्यंतास्मिन्दुष्टेशकुनेप्रस्थानकालेसंभूतेसातिसाज्यं
सघृतस्वर्णंसुविप्रेभ्योदत्वास्वेच्छाभिर्गच्छेत् ९९ अथशुभसूचकशकुनान्शार्दूलविक्रीडितेनाह विप्राश्वेति विप्राबहवोद्वौवानत्वेकः अश्वः प्रसिद्धः इभोह
स्तीअनुन्मनः फलान्नदुग्धदधीनिप्रसिद्धानिगोः धेनुःसिद्धार्थःसर्षपःपद्मंकमलंअंबरंवस्त्रंस्वच्छंवेश्यागणिका वाद्यंमर्दलादिमयूरचाषौपक्षिणोनकु

लंप्रसिद्धं स्त्रैकफ रज्वादिवरोदयादि आमिषमासम् सहाक्यकार्यसिद्धिरस्तित्यादिक कुसुमादीनिपक्वफलादीनिइत्युप्रसिद्ध सकल नतुखंडितः जलपूर्णकलशः समुस्त स्वप्रसिद्धम् मृत्तिकाकन्याकुमारी रत्नमाणिक्यादि उष्णीपशिरोवेष्टनम् सितो ह्यश्वेतवृष श्रयमवश्वापि मर्यप्रसिद्ध ससुतस्त्रीस पुत्रास्त्रीदीसोजाज्वल्यमानोग्निरित्रिति १०० अन्यच्छादूंलमिश्रीहितेनाह आदर्शाञ्जनेति आदर्शोदर्पण अंजनकज्जलम् धौतवस्त्रउज्वलीकृतवस्त्रोरत्न- रत्न वस्त्रनिर्णकामीनोमत्स्य आज्यघृतसिंहासनदेवादे शवमेवशावमृतकंपुष्पमाभिशोकरोदनरहितम् ध्वजापताका मधुक्षौद्रम् छागोमेष अक्षतधनु रादिगोरोचनप्रसिद्धम् भारद्वाजपक्षी नृपानसुखासनादि वेदविनादोवेदध्वनि भागस्यप्रसिद्धम् गीतगानम् अंकुशोहस्तिनिवारणार्थमस्त्रम् एते

विप्राश्वेभफलान्नदुग्धदधिगोसिद्धार्थपद्मांबरवेश्यावाद्यमयूरचापनकुलाबद्धैकपश्वामिषम् सद्वाक्यकुसुमेक्षुपूर्णकलशच्छत्रा णिमृत्कन्यकारत्नोष्णीषसितोक्षमद्यससुतस्त्रीदीप्तवैश्वानरा १०० आदर्शाञ्जनधौतवस्त्ररजकोमीनाज्यसिंहासनं शावरोदनवर्जि तध्वजमधुच्छागास्रगोरोचनम् भारद्वाजनृयानवेदनिनदामाङ्गल्यगीतांकुशाहृष्टाः सत्फलदा प्रयाणसमयेरिक्तोघटस्वानुगः १०१

पदार्थ गन्तुर्भूपते प्रयाणसमयेसंमुखंदृष्टमाना सत्फलदा शुभफलदा तथारिक्तोजलरहितोघटः कुंभः स्वानुगः स्वस्यपश्चाद्भागगामीसोपिशुभफल कश्यप कार्यसिद्धिर्भवेद्दृष्टेशवेरोदनवर्जिते प्रवेशेरोदनयुत शवस्यात्तुशिवप्रदं वसिष्ठराजः आदायरिक्तकलशंजयार्थीयदिवितत्वापिसहाध्वगेतम् समादायनिवर्ततेसोपियाकृतार्थ पथिकस्तथैवेति अथकोपिकल्पनवशेनशकुनाउक्ता तम्नवाक्पतिशकुणांब्राह्मणः संमुखाः स्त्रियः शुभफलान्यकेंद्र- स्थौसवत्सागौः प्रदश्यते पद सूर्यभ्रमनतिदशमस्थोयद्यापथा दीपादर्शौसम्मनसीरजकोधौतवाससा कृतस्थानेयदासौम्येदृपोमरस्तुसंमुखः चेद्दीयस

श्वसहजेश्वानोवामांगभागतः सर्वेकर्मायनवमेभारद्वाजोथनाकुलः चाषस्यदर्शनवास्याद्वामांगेत्यंतदुर्लभम् आदित्योराहुसौरीचसहजस्थाकुमारिका-
मोदानास्रुभगानांचादर्शनंसर्वकामदम् षष्ठेतृतीयेकर्मायेभौमश्चेत्तत्फलंभवेत् दास्योवेश्या स्रुरामांसलाभश्चैवस्रुनिश्चित. ससाष्टपंचमेयस्यजीवोज्ञोवात्र
वर्तते आदर्शश्चलाभदः राहुर्भौमश्चमंदश्चलग्नाद्यादितृतीयगा. उद्धृतंगोमयंपश्येच्छीघ्रंलाभधनादिशेत् इत्यादयःशकुनाः शकुनग्रंथेभ्योज्ञेयाविस्तारभया
दिहनोक्ता १०१ अथापशकुनान् शार्दूलविक्रीडितेनाह वंध्येति वंध्याप्रसिद्धा चर्मप्रसिद्धम् तुषंधान्यादितुषम् अस्थिसर्पलवणानिप्रसिद्धानिअंगारोनिर्धू
मोग्निपिंडः इंधनंपाकयोज्यम् क्लीब. षंढ. विट्उत्धृताविष्ठा अस्त्रीविष्ठाविमोसमावित्यमरः तैलप्रसिद्धम्उन्मत्तोमध्यभूताद्यावेशवान् वसाशरीरांतर्धातु-

वंध्याचर्मतुषास्थिसर्पलवणांगारेंधनक्लीबविट्तैलोन्मत्तवसौषधारिजटिलप्रव्राट्तृणव्याधिताः नग्नाभ्यक्तविमुक्तकेशपतिता
व्यंगक्षुधार्ताअसृक्स्त्रीपुष्पंसरटःस्वगेहदहनंमार्जारयुद्धंक्षुतम् १०२ काषायीगुडतक्रपंकविधवाकुब्जाःकुटुंबेकलिर्वस्त्रादेःस्खल
नंलुलायसमरंकृष्णानिधान्यानिच कार्पासंवमनंचगर्दभरवोदक्षेतिरुद्गर्भिणीमुंडार्द्राबरदुर्वचोऽधबधिरोदक्यानदृष्टाःशुभाः १०३

विशेषः औषधंप्रसिद्धम् अरि शत्रु. जटिलोजटावान् प्रव्राट्सन्यासी तृणंप्रसिद्धम् व्याधितोऽचिकित्स्यव्याधिमान् नग्नः अपरिहितवस्त्रः कुमारव्यतिरिक्तः अभ्य
क्तः कृततैलाभ्यंगोस्नात विमुक्तकेशः असंयतकेशः पतितोमद्यपानाद्यभिशापवान् व्यंगश्छिन्ननाशिकादि. क्षुधार्त. क्षुत्पीडितः असृक्रुधिरम् स्त्रीणामृ
तुः सरटः कृकलास. स्वगेहदहनम् स्वगेहेग्निदाहः मार्जारयुद्धंप्रसिद्धम् क्षुतंशिक्का १०२ अन्यदपिशार्दूलविक्रीडितेनाह काषायीति काषायोरागविशेषः तेन
रक्तंवस्त्रंकाषायम् तद्वान्गुडतक्रेप्रसिद्धेपंकः कर्दमः विधवाकुब्जोप्रसिद्धोकुटुंबेकलिः पुत्रादिभिः कलहः वस्त्रादे. आदिशब्देनकमंडलुछत्रादेःस्खलनं-

भिनिमित्तस्वहस्तात्पतनम् लुलायामहिषास्तेषामसमरयुद्ध कृष्णवर्णानिधान्यानिमाषादीनि कार्पासतूल वमनवान्तिम् दक्षेदक्षिणभागेगर्दभ द अ
तिरुत्क्रोधाधिक्यम् गर्भिणीगर्भवती मुण्डोमुण्डितशिरस्क आर्द्राम्बर आर्द्रवस्त्रः दुर्वचः स्वमुखोत्थपरमुखोत्थनादुर्वचाक्यम् अथवाधिरोमसद्धौ उ
दक्यारजस्वलास्त्री एतेपदार्था गन्तु पुंसः यानसमयेदृष्टाः सन्तोनशुभा किंतुअशुभफलदा नारद सर्वोदिक्षुतेनक्षुतंमरणप्रदम् अफल
तन्तुवषास्थितृणदूरीनसर्केववैरीति औषधेयानमारोहेविवादे शयनेऽशने विद्यारंभेबीजवापे क्षुतसंसस्तुशोभनामिति १०३ अन्यान्यच्छकुनशार्दूल
विक्रीडितेनाह गोधाजाहकेति गोधाप्राणिविशेष गोहइतिभाषया जाहकोगात्रसकोचीप्राणिविशेष सूकर प्रसिद्ध अहि सर्पःशशक प्रसिद्ध यानसमये

गोधाजाहकसूकराहिशशकानाकीर्तनं शोभननोशब्दोनविलोकनंचकपिऋक्षाणामतोव्यत्ययः नद्युत्तारभयप्रवेशसमरेनष्टार्थसं
वीक्षणेव्यस्तःशकुनानृपेक्षणविधौयात्रोदिताःशोभनाः १०४ वामांगकोकिलापल्लीपोतकीसूकरीरला पिंगलाछुछुकश्रेष्ठाशिवा
पुरुषसंज्ञिता १०५ एषांगोधादीनाकीर्तनंस्वमुखेनान्यमुखेनवोच्चारणंशुभम् नपुनरेतेषांगोधादीनांशब्दोरुतम् अथवापिलोकनंदर्शनंनिषिद्धम् कपिऋ
क्षाणांकपीनांवानरादीनांऋक्षाणांभल्लूकादीनामतोगोधादिभ्योव्यत्ययोऽसेयः यथावानराणांभल्लूकानांकीर्तनंनिषिद्धम् तेषामेवदर्शनंशब्दितंवानिषिद्ध
म् शुभमिरूयर्थः नद्युत्तारइति नद्यागंगादेरुत्तारणे भयेभयसंबंधिनीकार्येप्रावासादिके प्रवेशेगृहप्रवेशे समरेसंग्रामेनष्टार्थस्यनष्टद्रव्यस्यसंवीक्षणेग
वेषणेप्रागुक्ताःशकुनाःव्यस्ताविपरीताज्ञेयाः शुभशकुनाअशुभाः स्युरशुभाःशुभाज्ञेयाः वध्यान्वर्मत्पाद्य शुभशकुनाः शुभफलदाज्ञेयाः नृपेविनृपदर्शना
र्थगमनेयात्रायामुदिताविप्रादयःशुभाज्ञेयाः नृपावलोकनेशकुनप्रयाणवदित्युक्तोराजदर्शनस्यभयस्थानतादपवादोयम् १०४ अथान्यदप्यनुष्टुभा

ह वामांगेइतिकोकिलापल्योप्रसिद्धौपोतकीदुर्गेतिसूकरीजात्यवरिकारलापक्षिविशेषः पिंगलाभैरवीछुछुकाछुछुंदरी शिवासृगाली पुरुषसंज्ञितापुन्नाम्नः कपोतखंजनतित्तिरीहंसादयः एतेगच्छतांराजादीनांवामांगेवामभागेशस्ताःस्युः १०५ अन्यदप्यनुष्टुभाह छिक्करइति छिक्करोमृगजातिः पिक्ककः पक्षिविशेषः भासःश्रीकंठः वानराः एतेप्रसिद्धाः रुरुर्मृगविशेषः स्त्रीसंज्ञकाः स्त्रीनाम्नामृगपक्षिणः दक्षिणभागगाः शुभाः शेषाः प्रसिद्धाः १०६ अथोक्तव्यतिरिक्तानांमृगपक्षिणाम् सामान्यत. प्रदक्षिणेनशकुनमनुष्टुभाह प्रदक्षिणगताइति रुरुव्यतिरिक्तमृगाः पक्षिणश्चयात्रायांप्रादक्षिण्येनगताश्चलिताः श्रेष्ठाः शुभफलदाःस्युः परंतु ओजामृगाविषमसंख्यास्त्रिपंचसप्तादयश्चेद्व्रजंतोदृष्टास्तदातिधन्याःस्युः वामेइति स्ववामभागेखररवनोगर्दभशब्दोतिधन्यः अथ

छिक्करःपिक्ककोभासःश्रीकंठोवानरोरुरुः स्त्रीसंज्ञकाःकाकऋक्षश्वानःस्युर्दक्षिणाःशुभाः १०६ प्रदक्षिणगताःश्रेष्ठायात्रायांमृगपक्षिणः ओजामृगाव्रजंतोतिधन्यावामेखरस्वनः १०७

शकुनानांकियतांकालविशेषेनैर्बल्यमाह वराहः नग्रामेरण्यगोग्राह्योनारण्याग्रामसंस्थितः दिवाचरोनशर्वर्यांनचनक्तचरोदिवा द्वंद्वरोगार्दितस्तत्रकलहामिषकांक्षिणः आपगांतरितामत्तानग्राह्याः शकुनाः क्वचित् रोहिताश्वाजवालेयकुरंगोष्ट्रमृगाः शशाः निष्फलाःशिशिरेज्ञेयावसंतेकाककोकिलौ नतुभाद्रपदेग्राह्या. सूकराश्ववृकादयः शरद्यब्जादगोःक्रौंचा. श्रावणेहास्तिचातकौ व्याघ्रर्क्षवानरद्वीपमाहिषासविलेशयाः हेमंतेनिःफलाज्ञेयाबाला सर्वेऽपिमानुषाइति प्रभग्नशुष्कद्रुमकंठकीषुश्मशानभस्मास्थितुषाकुलेषु प्राकारशून्यालयजर्जरीषुसौम्योपिपापःशकुनःप्रकल्प्य. दैवज्ञमनोहरे वरश्चयेदुर्जनकालसर्पौवरंक्षिपेद्व्याघ्रमुखेस्वमंगं वरंतरद्वारिनिधिंभुजाभ्यांनोल्लंघयेद्दुःशकुनंकदापि १०७ अथावश्यककार्ये विरुद्धशकुनेजातेपिपरिहारमनुष्टुभाह आद्यइति आवश्यककार्येविरुद्धशकुनेजातेएकादशप्राणान् स्थित्वाएकादशप्राणपरिच्छेद्यंकालंस्थित्वास्वर्थः

नन समीचीने शकुने व्रजेत् तत्रापि विरुद्धे शकुने सति नोपेदशासस्थानकान् प्राणान् स्थित्वा क्रमशकुनेष्वमेन तत्रापि पुन स्तृतीये विरुद्धे शकुने सत्ये क्वचिदपि न
जेत् किंतु परिहृत्य गृहमागच्छेत् दशगुरवरो प्राणइति कश्यपेनत्तु प्राणायामत्रयमवपनीस्युभिरुक्तम् यात्रीविरुद्ध शकुनमादौ दृष्ट्वाभयस्मर्त प्राणाया
मत्रयं कुर्यात् द्वितीये द्विगुणन्चरेत् तृतीये पुनरावृत्त्य शोत्थायाया पादिनान्तरेति १०८ अथयात्रानिवृत्तो गृहप्रवेशमुहूर्तमाह यात्रानिवृत्ताविति मृदूनि चित्रानुराध
मृगरेवत्याः ध्रुवाणि रोहिण्युत्तराश्च एभिर्नक्षत्रैः राज्ञो यात्रानिवृत्तौ प्रवेशनम् शुभदम् क्षिप्रचरैर्नक्षत्रैः आश्विनीपुष्यहस्ताभिजित् श्रवणधनिष्ठाशतन
रापुनर्वसु स्वातीभिः प्रवेशने पुनरपि गमो यात्रास्यात् तस्मादेतानि मध्यमानि द्वीशादिनक्षत्रेषु प्रवेशोकस्मात् स्त्र्यादीनां नाशः यमादिविशाखायां प्रवेशात्

आद्ये पशकुने स्थित्वा प्राणानेकादशभजेत् द्वितीये षोडशप्राणास्तृतीये न क्वचिद्व्रजेत् १०८ यात्रानिवृत्तौ शुभदं प्रवेशनं मृदुध्रु
वैः क्षिप्रचरैः पुनर्गमः द्वीशाग्नलेदारुणभेन तथोग्रभैः स्त्रीगेहपुत्रात्मविनाशनं क्रमात् १०९ यात्राज्ञानाशः कृत्तिकायां प्रवेशे गृहनाशो गृहद
ग्धस्यात् दारुणभे मूलज्येष्ठार्द्राश्लेषासु प्रवेशे पुत्रस्य नाशः उग्रभे पूर्वात्रय भरणीमघासु प्रवेशे आत्मनः स्वस्यैव राज्ञो नाशः स्यादित्यर्थः लग्नादिविचारो गृ
हप्रवेश प्रकरणात् ज्ञेयः अथेदं विचार्यम् यत्र मासे यात्राकृता तन्मासान्नवमे मासि यात्रादिनान्नवमदिने च प्रवेशो न विधेयः गुरुः निर्गमान्नवमे मासि प्रवेशो नै
व शोभनः नवमे दिवसे नैव प्रवेशो नैव कारयेदिति १०९ अथ विवाहप्रकरणोक्तदोषातिदेशमाह युक्तदोषाश्च शिष्याणामविस्मयार्थमनुभाषिष्याह अयनेति
ति एते अयन शूलाद्यो दोषा विवाहप्रकरणोक्तदोषाश्च यात्रायानेष्टाः तत्रायन शूल सौम्यायने सूर्ये विधूत दोत्तरामिति मासो ध्रुव शूलो द्विभिः यस्यान्तरो
क्तः रपादिभिराशिप्वर्के प्राच्यादिदिक्षु नगंतव्यमित्येक रुपाटकेत्यादि द्वितीय स्वरोदये नयस्य योत्पाताश्च पूर्वाशादिषु पि क्रमात् राश्योद्वादशोत्त

मेषांनाऽस्त दृष्टिमार्गत. यत्रपूर्वादिकाष्ठायांवृषराश्यादिगोरविः सादिशास्तमिताज्ञेयातिस्त्रः शेषाः सद्योदिताइति कपाटकंटकादिर्यथाकपाटपूर्वतोज्ञेयं कार्तिकादित्रिकंतथा नभस्यत्तोवास्तुमधोरेकेनकंटकइतिज्योतिषार्कवचनात् नक्षत्रशूलः नपूर्वविधिशक्रभेनाधिधुसौरिवारेतथेति तिथिशूलः योगिनी नवभूम्यइति संमुखसितज्ञादिक्पाः संमुख. शुक्र. संमुखोबुध. संमुखोदिक्स्वामीललाटी भृगुवक्रतादि आदिशब्दात् क्षीणत्वास्तमितत्वपराजितत्वबाल्यादिकमुक्तास्तनीचेत्युक्तम् परिघाख्यदंडः पूर्वादिषुचतुर्दिक्ष्वित्युक्तः स्त्र्यृतुजाद्यशौचम् स्वस्त्रीऋतुजआर्तवस्नानकालपर्यंतम् आशौचं जननाशौचंमरणाशौचंच उत्सवोदीपोत्सवः आदिशब्देनविवाहव्रतबंधादिरिति ११० अन्यदपिमंजुभाषिणीछंदसाह मृतपक्षेति मृतः पक्षः तमोभुक्त

अयनर्क्षमासतिथिकालवासरोद्भवशूलसंमुखसितज्ञादिक्पाः भृगुवक्रतादिपरिघाख्यदंडकस्त्र्यृतुजाद्यशौचमपिचोत्सवादिकम् ११० मृतपक्षरिक्तरवितर्कसंख्यकास्तिथयश्चसौरिरविभौमवासराः अपिवामपृष्ठगविधुस्तथोडलोवसुपंचकाभिजिदथापिदक्षिणे १११

तारा स्मृताविभ्भसंख्याइत्याद्युक्त. रिक्तरवितर्क्यसंख्यकाः चतुर्थीनवमीचतुर्दशीद्वादशीषष्ठ्यस्तिथय. उपलक्षणत्वादष्टमीपूर्णिमामावास्याशुक्लपक्षप्रतिपद. सौरिभौमरविवारा. वामपृष्ठगविधु. अजवृषभमिथुनकुलिरइत्यादिजातकोक्त्यावामपृष्ठराशिगतः आडुलोस्वेभतोअंभोन्मितिरिति भ्रमणमपिज्ञेयम् वसुपंचकंधनिष्ठोत्तरार्धात्पंचनक्षत्राणि अभिजिन्मुहूर्तश्चदक्षिणेवर्ज्यः एतेपंचांगदोषाः १११ अथलग्नदोषान्स्रग्धरयाह लग्नेइति जन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वाऽष्टमगृहे अहितर्क्षाच्छत्रुजन्मराशेर्जन्मलग्नाद्वाषष्ठम् जन्मलग्नंयात्रालग्नेतदीशाः तेषांजन्मराशिजन्मलग्नाभ्यामष्टमभवनयो. स्वामिन. रिपुजन्मराशिजन्मलग्नाभ्यांषष्ठभवनयोः स्वामिनोर्वायात्रालग्नेकुंभमीनयोर्नवलवोनवांशंलग्नंचपृष्टोदयागोजासिंक

कंमिथुना समृगानिशाख्या पृष्टोदयाश्चिमिथुनाइत्याद्युक्ता पृष्ठाशासस्थमृक्षगतभादिग्विलोमलग्नदशमेशनि सप्तमेकव्य शुक्र केंद्रेवक्रा रवि ॥अ
द्य वक्रिग्रहवाराश्च एतेदोषा विवाहोक्तदोषा उक्तास्तान्सहपानदग्धातिथिभिरित्याद्युक्ताः तेसर्वथात्राप्यावर्ज्याः तत्रसप्तमशुक्रव्यतिरिक्तोऽप्यमिन्दावानास्ती
तिज्ञेयम् ११२ इतिप्रमिताक्षराख्यायाप्रकरणसमाप्तम् ७ अथवास्तुप्रकरणंव्याख्यायते गृहनिर्माणप्रयोजनं भविष्यपुराणे गृहस्थस्यक्रियाःस
र्वानसिध्यंतिगृहंविना यतस्तस्माद्गृहारंभप्रवेशासमयोब्रुवे गृहस्थसनाकम् नासिद्ध्यंतिनिःफलाभवंतीत्यर्थः इत्याद्यर्थमनस्यालोच्यग्रामादिषुस्वस्य
शुभाशुभलाभालाभादिविचारशार्दूलविक्रीडितेनाह यद्भमिति नामभात् व्यावहारिकनामभात् व्यवहारिकनामराशेर्वृश्चिकाख्या यस्यग्रामादे

लग्नेजन्मर्क्षतन्वोर्मूर्तिगृहसहितर्क्षाश्चषष्ठतदीशावालग्नेकुंभमीर्क्षेनवलवतनुवापिपृष्टोदयेन पृष्ठाशामृक्षसस्थदशमशनि
रयोसप्तमेवापिकाव्यःकेंद्रेवक्राभवक्रीग्रहादिवसविवाहोक्तदोषाश्चनेष्टा ११२ इतिमुहूर्तचिंतामणौयात्राप्रकरणसमाप्तम् ७
अथवास्तुप्रकरणप्रारंभः

यथा वरणाद्विसप्तकोग्रामराशिः मीनाख्यः सचेद्द्वितीयोनवमः पंचम एकादशसस्योदशमश्चस्यात्तदासौग्रामः
स्वस्यशुभ स्यात् अन्यथानशुभइत्यर्थः यथानीलकंठराशेर्वृश्चिकाख्या ततःनवमोमीनराशिश्चरणाद्वेतस्मंवरणाद्विनीलकंठस्यवासयोग्य नामर्क्षेउ-
क्तंच भननामराशेरेवमात्र काकिण्यावर्गशुद्धीचवादे पूतेस्वरोदयेमंत्रेपुनर्भूवरणेनामराशिः प्रधानत इति अथग्रामात्मनोरुत्तमणीधमत्वाद् संव
र्गमिति वर्गास्तु अकचटतपयशवर्गाः स्वगेशमार्जारसिंहश्वानासर्पाखुमृगावीमानिजपन्नगयौरिणामष्टौ इत्युक्ता तत्रयस्यपुंसोयत्संख्याकोवर्गोगरु
दिस्तद्वर्गसंख्यांद्विगुणविधाय परस्यग्रामादेर्वर्गसंख्ययादधानकृतानष्टभिः शेषितमवशिष्यता पुंसःकाकिण्योज्ञेयाः एवंग्रामादेरपिवर्गसंख्याद्विगु

णीकृत्वा परस्यपुंसोवर्गसरव्ययाढ्यांकृत्वागजैर्भजेदवशिष्टाः ग्रामस्यकाकिण्योभवंति एवमनयोः पुरुषग्रामयोः काकिणीनांविवराद्यस्याधिकाअवशि-
ष्यंतेसोर्थदः परस्यलाभदः यथानीलकंठस्यवर्गः सर्पः तत्संरव्या ५ द्विगुणः १० चरणाद्रिवर्गः सिंह. ३ तत्संरव्यायायुक्ताः १३ गजभक्तावशेष ५ नीलकंठस्यका
किण्य. एवंग्रामवर्गसरव्या ३ द्विगुणा ६ नीलकंठवर्ग ५ संख्ययायुक्ताः ११ अष्टभक्ताशेषं ३ ग्रामस्यकाकिण्यः द्वयोरंतरशेषं २ नीलकंठस्याधिकत्वेनदातृत्वाद्द्रव्य
हानिरित्यर्थः उक्तंच स्ववर्गंद्विगुणीकृत्य परवर्गेणयोजयेत् अष्टभिस्तुहरेद्भागंयोधिकः सऋणीभवेदिति अथद्वारवेशनमाह अथेति द्विजादिराशीनांपुंसांक्र-
मेणपूर्वतः प्राच्यादिदिक्चतुष्टयेद्वारहितम् यथाद्विजराशीनांकर्कवृश्चिकमीनानांपूर्वदिशिवैश्यराशीनांवृषकन्यामकराणांदक्षिणादिशिशूद्रराशीनां-

यद्वं द्व्यंकसुतेशादिङ्मितमसौग्रामः ककुभोनाम भात्स्ववर्गंद्विगुणंविधायपरवर्गाढ्यंगजैःशेषितम् काकिण्यस्त्वनयोश्चताद्विवरतोय
स्याधिकाःसोर्थदोथद्वारंद्विजवैश्यशूद्रनृपराशीनांहितं पूर्वतः १ गोसिंहनक्रमिथुनंनिवसेन्नमध्येग्रामस्यपूर्वककुभोलिझषांगनाश्व क
र्कोधनुस्तुलभमेषघटाश्वतद्वद्वर्गाःस्वपंचमपराबलिनःस्युरेन्द्याः २

मिथुनतूलाकुंभानांपश्चिमदिशि नृपराशीनांमेषसिंहधनुषांउत्तरदिशिद्वारंहि-
तम् १ अथराशिपरत्वेनग्रामनिवासेनिषिद्धस्थानानिवसंततिलकयाह गोसिंहेति नक्षुभिरस्यग्रामस्यवस्त्रविभागवन्नवधाविभागंकृत्वामध्येविभागेगोसिंह
नक्रमिथुनंननिवसेत् वृषसिंहमकरमिथुनराशिमंतः पुरुषानवसेयुः अथपूर्वककुभः पूर्वादिशानोऽष्टदिग्गतोष्टदिक्षुअलिर्वृश्चिकः तदादिराशिमंतः पुरुषानवसेयुः
यथापूर्वस्यांवृश्चिक आग्नेय्यांझषोमीनः दक्षिणस्यांकन्यानैर्ऋत्यांकर्कः पश्चिमायांधनुः वायव्यांतुलाउत्तरस्यांमेषः ईशान्यांकुंभः नवसेदित्यर्थः यथा अवर्गः
पूर्वस्याम् कवर्गआग्नेय्याम् चवर्गोदक्षिणस्याम् टवर्गोनैर्ऋत्याम् तवर्गः पश्चिमायाम् पवर्गोवायव्याम् यवर्गउत्तरस्याम् शवर्गईशान्याम् बलीइत्यर्थः कीदृ

शा धर्गो स्पचमपरा स्वस्मात्तनम पर शत्रुर्येपाते यथाअवर्गो पूर्वस्यावली अनेनपश्चिमायाद्वारनिवासोनविधेय एवकवर्गादीनामपिवाधव्यादाद्वारनिवा
सोनविधेय २ अथेष्टनक्षत्राधाभ्याइए भूम्यारिस्ताराणामिद्रकजेद्रवशापूर्षहिनाह एकोनितेति सेष्टायेतिच तभराशीकूटादिद फलोरिवानितयेद्वितिव
सिद्वोक्तेः यदेवनक्षभव्यवहारनाम्नाविवाहोक्तमेचयकविधिनाशुभदस्यात् तदेवसष्ठभकल्प्यम् यस्मध्वजाद्यष्टायेविषमआयईप्सित स्यात्सएवेष्टा
य कल्प्य ताभ्याविस्तारायामज्ञान यथानीलकरस्यानूराधानक्षत्रतस्यरोहिण्यासहमेलापक सभवतीतीष्टभरोहिणीकल्पितम् तत्सरव्या ४ एको
नितेएर्सै ३ अनेनद्विंतिथ्यो १५२हता ४५६ इष्टाय सिहःकल्पित तृतीय रूपोनितद्द्वीय २ अनेनेदुनागा ८१ गुणिता १६२ युता ६१८ घनैर्भ १७ युता
६३५ भूपाश्विभि २१६ र्विभक्त २०२ इदमेवक्षेत्रफलग्रहस्यइष्टायनक्षत्रभवम् अथकल्पितदैर्घ्य २१ अनेनभक्तेलब्धोविस्तार ७ अथकल्पितविस्तृति ७

एकोनितेष्टर्क्षहताद्वितिथ्योरूपोनितेष्टायहतेदुनागै युक्ताधनैश्चापिसुताविभक्ताभूपाश्विभि शेषमितोहिपिडम् ३

भक्तोलब्धदैर्घ्य २१ अत्रगोपीराजाचार्यकृतम्सुमम् विष्णुत्र्येकायगोपु ११ हतिभ्रुजिफलगोपिराजोपशेषात्लायवेष्टाश्हग्ध्या २१६ युतमहि ८ हुताद्
कु २ भकृत्या २१ स्त्वविश्वे १३ बाणा ५ सिद्धा २४ इ १६ नागो ८ दु २७ तिथ्रीत १९ गिरिशा ११ आ ३ कृर्नी २२ द्र १४ तु ६ तला २५ त्यस्था १७ क ९ क्ष्मा १ नरव २०
ना १२ र्णव ४ विकृति २३ दिना १५ न्धा ७ कृति २६ भेदु १८ काष्ठा १० गोपीराज कथयतिविष्णु गोभूहतियुजिसतिअहिहताद्कुभकृत्यारव्यविश्वाद्य फ
लआहविगत एकोयस्मात्सएक सवासौआयश्चव्येकाय ध्वजादिरिष्टाय सनगोभुवश्चएषापरस्परगुणानाव्येकायगो भूहतिश्च भत्त्व्येकायगो
भूहतिभेतयोर्युकव्येकायगोभूहतिभयुक्तास्मिन्सतिभशेषात् भी २७ भैकेसानियक्षेपम् तस्माद्विष्णुनामानंशिष्य अहिहताअष्टगुणितादकुद्वौ भक्ष्

त्यारव्या एकविंशति. विश्वेत्रयोदशेत्यादियोगगृहक्षेत्रफलम् सायंइष्टायसहितम् आहवदतिअत्रोदाहरणम् इष्टायः ३ व्येकः २ गोभू १९ हति ३८ इष्टर्क्षो
रोहिणी तत्सरव्यया ४ युतम् ४२ अस्माद्भैः २७ शेषं १५ एततसंख्यया फलम् २५ अहि ८ हतम् २०० सायं २०३ इदंस्वेष्टायनक्षत्रभवंक्षेत्रफलं पूर्वससमे
व महद्गृहप्रमाणमाह वेतिवा अथवा इष्टायसहितंजातं यत्क्षेत्रफलम् अष्टिदृग्र्येषुयुतं अष्टिभ्रदृशश्च अष्टिदृश. अष्टिदाग्भिः षोडशाधिकद्विशत्या २१६ हतो-
गुणितोयइष्टः एकद्वित्र्याद्यंक तेनयुक्तंकार्यमित्यर्थ. अत्रैवाचार्यप्रपौत्रगोपिराजस्यापिपद्यम् इष्टर्क्षाढ्यमुनीदवोद्विरहि ८ हृच्छेषान्यजेत्त्वायतोनोन्वेच्छुत्थ्य
तिशोध्यमष्टसहितान्छेषंत्रिहृत्सायकम् चेत्स्यादिष्टयुतंयथातुतदशेषंस्यादथोरामहृल्लाताभ्राद्विकरान्विता फलम्भीष्टायर्क्षजंजायतेसिद्धैर्भक्तः स्या
त्करादिष्टदीर्घमानार्थंनैकादितिघ्नान् भ भोगान्तावद्यावत्साक्षिपेदिष्टभानिविस्तार. स्यादिष्टदैर्घ्येणभक्ते ३ अथोत्तरार्द्धेन ध्वजाद्यायानाह आयैर्वणपरत्वे-

स्वेष्टायनक्षत्रभवोथदैर्घ्यंत्हृत्स्याद्विस्तृतिर्विस्तृतिहृच्चदीर्घता आयाध्वजोधूमहरिश्वगोखरेभध्वांक्षकाः पिंड इहाष्टशेषिते ४ ध्वजादिकाः
सर्वदिशिध्वजेमुखेकार्यंहरौपूर्वयमोत्तरेतथा प्राच्यांवृषेप्राग्यमयोर्गजेथवापश्चादुदक्पूर्वयमेद्विजादितः ५

नच द्वारनिवेशनमुपजात्याह आ-
याइतिध्वजादिका इति पिंडे क्षेत्रफले अष्टशेषितेयदवशिष्टंतत्संमिता ध्वजादिकाआया स्यु. ध्वजधूमोप्रसिद्धोहरि. सिंह. श्वाकुक्कुरःगौर्वृषः खरोगर्दभः इभोह
स्तीध्वांक्ष. कालः स्वार्थेक ४ सर्वदिशीति ध्वजारव्येआयेसर्वदिशिदक्चतुष्टयेपिगृहद्वारंकार्यम् नपश्चिमांदिशि तथावृषारव्येप्राच्यांदिश्येवद्वारंकार्यम् नान्यदिक्षु
गजारव्येआयेप्राग्यमयो पूर्वदक्षिणदिश्योर्गृहद्वारंकार्यम् आयानांप्रयोजनमाहविश्वकर्मा वृषंसिंहंगजंचैवखुंटेकर्पटकाटयोः द्विपः पुनः प्रयोक्तव्योवापीकूपस
रःस्वच मृगेंद्रमासनेदद्याच्छयनेषुगजंपुनः वृषंभोजनपात्रेषुछत्रादिषुपुनर्ध्वजम् अग्निवेश्मसुसर्वेषुगृहेवन्ह्युपजीविनाम् धूमंनियोजयेत्केचित्स्थानंम्लेच्छा

द्विजातिषु सर्वेष्वपि गृहेशस्तोभास्म्यापिकुटीषु च वृषसिंहध्वजश्चापि प्रासादपुरवेश्मनि गजाये वाश्वनाये वा गजानां सदनं शुभम् अश्वालयध्वजाये
खरेटायेवृषभेपि वा अमत्रशस्त्रस्थाणादृषायेवाध्वजेपि वा पादुकोपानहीकार्ये सिंहाख्येप्यथवाध्वजे उक्तानामप्यनुक्तानां सर्वेषां च ध्वजः शुभ इति अथ
ब्राह्मणादिवर्णपरत्वेन द्वारनिवेशनमाह अथेति द्विजादितो ब्राह्मणादिवर्णविभागेन पश्चादुदक्पूर्वयमेष च ब्राह्मणस्य पश्चान्मुखम् क्षत्रियस्योदङ्मुख
म् वैश्यस्य पूर्वमुखम् शूद्रस्य दक्षिणामुखमित्यर्थः श्रीपतिः ध्वजे प्रतीचीमुखमग्रजानामुदङ्मुखं भूमिभृतां च सिंहे विशो वृषे प्राग्वदनं गजे तु शूद्रस्य याम्या
यनमामनन्तीति ५ अथ गृहारम्भे विशिष्यकालनिषेधमुपजातयाह गृहेशेति अर्के हीन्य शुक्रे विबले निर्बले अस्ते अस्तगते नीचे नीचराशिगते सति क्रमात्

गृहेशतल्पीसुखवित्तनाशोऽर्केन्दुजीव्यशुक्रे विबलेऽस्तनीचे कर्तुः स्थितिर्नो विधुवास्तुनोर्भे पुरःस्थिते पृष्ठगते खवानि स्यात् ६ हेशतल्पीसु

खवित्तनाशो भवति यथा सूर्ये निर्बले नीचस्थिते गृहेशस्य नाशः इन्दौ चन्द्रे निर्बले अस्तमिते नीचगते वा गृहेशस्य स्त्रीनाशः गुरौ ईज्ये निर्बले ऽस्तगे नीचगते वा गृ
हेशस्य सुखनाशः शुक्रे निर्बले ऽस्तगे नीचगते वा वित्तनाशः वसिष्ठस्तु नीचे शत्रुगते जीवे शुक्रे चन्द्रे ऽथवा रवौ निर्मितसदनं शम्वदातिनि सत्वमाप्नुयादिति
अस्तदोषोऽत्र न ग्राह्य प्रातिदैवासिको बुधैः नास्ति दोषः सदा चन्द्रेन मैत्रऽस्य नीचमस्त इति कर्तुरिति मन्नक्षत्रे दिनचन्द्रस्तद्विधुभम् यद्गृहस्य विस्तारायामव
शादुत्पन्न भं तद्गृहभं तस्मिन्पुरःस्थिते सति कर्तुर्गृहनिर्माणकर्तुस्तद्गृहे स्थितिर्निवासो न स्यात् पृष्ठगते वा विधुवास्तुनोर्भे सति खवानि खननं चोरकृतापद्धर
तद्वशात्सर्वस्वहानिः स्यादित्यर्थः पुरःपृष्ठस्थितत्वं च दिग्द्वारभक्रमेण यथा गृहद्वारं यस्यां दिशि विधास्तिस्तस्यां दिशि नक्षत्रे च गृहारम्भो न कार्यः वामदक्षिणनक्ष
त्रेषु गृहारम्भः सुखेन कार्यः तदुक्तं ब्रह्मशंभुना एतायलब्धचक्रक्षेत्र यत्नः सर्वेन सद्मा शलाकासप्तकेदेपकृत्तिकादिक्रमेण च वामदक्षिणभागेन त्वप्रशस्तशांति

कारकम् अग्रपृष्टनदातव्यंयदीच्छेच्छ्रेयआत्मन. ऋक्षचंद्रस्यवास्तोश्चअग्रपृष्ठेनशस्यतइति अयमाशय. कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रेषुअनुराधादिसप्तसुवा ग्रहनक्षत्रेचंद्रनक्षत्रेचसतिपूर्वद्वारंपश्चिमद्वारंवानकार्यम् तत्रचंद्र. पृष्ठास्थितो ऽग्रास्थितोवाभवति एवंमघादिसप्तसु धनिष्ठादिसप्तसु वाग्रहनक्षत्रेचंद्रनक्ष त्रेवासतिदक्षिणद्वारमुत्तरद्वारंवानकार्यमित्यर्थः ६ इदानींव्ययकथनपुरःसरफलमशकज्ञानंउपजात्याह भमिति प्रागुक्तदिशाकल्पितंयद्गृहभंतत्रना गैरष्टभिस्तष्टंअवशिष्टंव्ययईरित यथारोहिणीभं ४ अयमेवव्ययः असौव्ययः ध्रुवादिनामाक्षरयुक् ध्रुवादिनामान्यग्रेवक्ष्यति यत्यानिदिक्षुनामा निदिक्षुद्वाराणिचिकीर्षितानितदनुरोधेनयदागतंध्रुवादिनामतदक्षरसंख्ययायुक्तः तत. सपिंड. प्रागानीतपिंडाद्युक्तः गुणोत्त्रिभिस्तष्टो भक्तावसिष्टः एकादि

भन्नागतष्टंव्ययईरितोसौध्रुवादिनामाक्षरयुक्सपिंडः तष्टोगुणेरिंद्रकृतांतभूपात्यंशाभवेयुर्नशुभं ऽतकोत्र ७ दिक्षुपूर्वादितः शालाध्रुवाभूद्वौकृतागजा. शालाध्रुवांकसंयोगः सैकोवेश्मध्रुवादिकम् ८ तृशेषेणइंद्रयमराजसंज्ञकास्त्रयो ऽशा. स्युः अत्रगृहारंभे ऽतकोय मारव्यो ऽशकोनशुभ अर्थादिंद्रराजानौशुभफलदौ ७ अथशालाध्रुवाद्यानयनमनुष्टुभाह दिक्ष्विति प्राच्यांद्वारंचिकीर्षितेशालाध्रुवांकएकः दक्षिणस्यांद्वौ पश्चिमायांकृताश्चत्वार उत्तरस्यांगजाअष्टौ अर्थादिकूपरत्वेन यावंतिद्वाराणि एकंद्वेत्रीणिचत्वारिचानिकीर्षितानितावतांशालाध्रुवांकानांसंयोगः सैकः एक युतः सन् ध्रुवादिकम्वेश्मगृहंस्यात् यथा पूर्वस्यांपश्चिमायांद्वारेअभीष्टेशालाध्रुवौ १। ४ अनयोर्योगः ५ सैकः ६ गृहंजातंकांतारव्यम् एवंपूर्वदक्षिणोत्तरदि क्षुशालाध्रुवाणाम् १।२।८ सयोग ११ सैकः १२ धनदाख्यंग्रहम् दिक्चतुष्टयेविजयाख्यंगृहंषोडशमिति ८ अथध्रुवादीनांनामाक्षरसंख्यायथाचक्रेछंदसाह तिथ्यर्केति दिक्षुपूर्वादितइत्यादिनायत् ध्रुवादिवेश्मसमागतशालाध्रुवांकसंयोगः सैकोवेश्मेत्युक्तदिशासंख्यामवधारयेत् साचेत्संख्यापंचदशीद्वादशी

भरनीणाद्दशीनामीश्कादशीनतुदशीवास्यानदागृहनामाक्षरत्रयात्मकस्यात् १५ १२ ८ १६ ९ ११ १४ अत्रत्रीण्येवाक्षराणिसैषसंख्या प्रथमाद्वित
यानतुर्थीसप्तमीपष्ठीदशमीतृतीयात्रयोदशीवास्यान नदागृहनामद्वोअक्षरद्वयात्मकस्यात् सासंख्यासप्तमीस्यात् तदालब्धधमत्तुरक्षरगृहनाम
१ अथध्वजादिभुजादिनामाक्षरसंख्यात्तानवास्ययेनेरजाततथापिनन्यध्यकानिकमानिकान्यकानीत्यसंदशफलसूचनार्थषोडशगृहाणांनामानि अथ
गीतिन्द्रसाह ध्रुवधान्येति अनापागीविलक्षणवा आर्यापूर्वोर्द्धयदिगुरुणेकेनाधिकेनानिधनेर्युक्तम् इतरतद्वन्निखिलयदीयमुदितेयमार्यागीतिरिति
अनापारभपूर्वार्द्ध॥४ ॥ऽ ऽ।ऽ॥ ॥ ।ऽ ऽ। उत्तरार्द्धेऽऽ॥ऽ ऽ॥ऽ ।ऽ ॥ । ऽ।ऽ ऽऽ।सामान्यलक्षणमप्यनुसंधेयम् विशेषलक्षणस्यसामान्यलक्षणा

नित्यकांतादिगोऽद्रक्तेनामाक्षरत्नयम् भृद्यध्वीप्वगादिग्वन्हिविंश्वेषुद्वौनरोऽध्यय ९ ध्रुवधान्येजयनंदौखरकात
मनोरमसुमुखदुर्मुखोयम्

धीनत्वात् निधनेपातेध्रुवमूर्ध्वसुखम्प्रथमगृहम् धान्यपूर्वद्वारद्वितीयजयदक्षिणद्वारतृतीयम् नदमाद्य
दक्षिणद्वारचतुर्थमखरपश्चिमद्वारपंचमम् कान्तान्पश्चिमद्वारषष्ठम् मनोरमदक्षिणपश्चिमद्वारसप्तम् सुव क्रमागदक्षिणपश्चिमद्वारमष्टम
दुर्मुखमुत्तरद्वारनवमक्रूरश्चोत्तरद्वारदशमम् रिपुददक्षिणोत्तरद्वारमेकादशम् वित्तदपूर्वदक्षिणोत्तरद्वारद्वादशम् नाशाख्यपश्चिमोत्तरद्वारत्रयो
दशम् आक्रन्दनासपश्चिमोत्तरद्वारचतुर्दशम् विपुलाख्यदक्षिणपश्चिमोत्तरद्वारपंचदशम् विजयचतुर्दिग्द्वारषोडशम् १० अथकेषानिन्मत्तेनगृह
स्यायादिनयफमुपनातिभेदपथ्याचक्षाख्याभ्यामाह पिंडइति आयइति पिंडेक्षेत्रफलेनयथास्थापितेक्रमेणनवादिरकैर्गुणितेक्रमेणनागा
दिभिरंकैभक्तेयत्भाति यदवशिष्टंतदायादिकस्यात् यथाक्षेत्रफलनवभिगुणितमष्टभिर्भक्तशिष्यमायस्यात् तद्यथा पिंड २०३ नवगुणिता १८२७ फ

ष्टभक्ते शेषं ३ सिंहायोजात एवंसर्वेप्यानीताः इमेवार ७ अंशक ५ द्रव्यम् ४ ऋणम् १ नक्षत्रं ४ रोहिणीतिथिश्चतुर्थी ४ योगः २ प्रीतिःआयुः ६४ उक्तंच
ष्टभक्ते गों ९ क ९ लैं ६ ष्ट ८ गुणा ३ ष्ट ८ नाग ८ जलधि ४ व्याले ८ हृतंभूफलंनागा ८ न्यं ७ क ९ दिवाकरा १२ ष्ट ८ म २७ तिथि १५ योगैः २७ खसूर्यैः १२ भंजे
तू ११ आयवारमथांशकं धनमृणंतारांतिथिचिंतयेद्योगंचायुरितीहशेषकपदेभागेत्हृतेतांश्चिकेरिति अथैषांप्रयोजनम् विषमायः शुभायैवसमायः
शोकदुःखदः वाराणांसूर्यवारारराश्यंशाः सदावह्निभयप्रदाः यथागणितगतोभौमवारः सनिंद्यः तद्राशीमेषवृश्चिकौतौनिंद्यौ तदंशायस्मिन्कस्मिं-
श्चिल्लग्नेमेषवृश्चिकनवांशानिषिद्धाः एवंसूर्यवारोपि अन्येषांवारराश्यंशाः शुभाः अंशानांचगृहस्यागतनक्षत्रं तद्विराश्यात्मकंयदि तन्नवांशवशात्त

रिपुदंवित्तदनाशेचार्कदंविपुलंविजयाख्यंस्यात् १० पिंडेनवांकांगगजाग्निनागनागाब्धिनागैर्गुणितेःक्रमेण विभाजिते
नागनगांकसूर्यनागर्क्षतिथ्यर्क्षखभानुभिश्च ११ आयोवारोंशकोद्रव्यमृणमृक्षांतिथिर्युतिः आयुश्चाथगृहेशर्क्षगृहभैक्यंमृति

प्रदम् १२ ज्ञातव्यंसर्वदागृहमिति कृत्तिकाद्विराश्यात्मिकावशेषेमेषः इत्यादिशेषेवृषः मृगेप्यधिकेशेषेमिथुनम् अन्यथावृषः पुनर्वसावप्यंश-
त्रयंयावन्मिथुनम् अन्यथाकर्कः एवमुत्तरफाल्गुन्यादिषुद्विराश्यात्मकेषूहनीयम् नतुनिःसंदिग्धेष्वश्विन्यादिषु धनर्णयोश्च धनादिकंगृहंवृद्धौनिर्धन
म् यदृणाधिकमिति नक्षत्रस्य विपत्पदाविपत्तारा प्रत्यराप्रतिकूलदा निधनाख्यातारकातुसर्वदानिधनप्रदा अस्यार्थः गृहकर्तुर्नक्षत्राद्गृहभसंख्या
नवभक्तावशिष्टंयदिविपत्तारादिकंस्यात् तदातद्गृहमनिष्टंस्यात् अन्यथाशुभानिकश्यपः दत्तेदुःखंतृतीयर्क्षेपंचमर्क्षेयशःक्षयम् आयुःक्षयंसप्त-
मर्क्षे कर्तृभाद्यादिसद्मभमिति यदातुगृहकर्तुगृहस्यचैकमेवनक्षत्रं तत्रस्वयमेवनिर्णयमाह गृहेति गृहेशर्क्षेस्वामिनक्षत्रंप्रागुक्तप्रकारेणानीतंग्रह

मनतपोस्यकमपनउस्पात्तदृगकर्तुर्मरणमदस्यात् गृहस्यनत्यनस्त्वेकधिष्ण्यन्वान्निधनमदमितिपसिछोके वास्तुशास्त्रेद्विशालकभे
शालादिनि गैरन्स्यथाभिहित् अश्विन्यादित्रयपभेमासिहमोक्तमथाचयम् मूलादित्रितर्पचापे रोपेषुनवराशयइति अथपक्षोवास्तुशास्त्रेननना
मन्नरूपः गृहस्यनक्षत्रराशिज्ञाने रणा गपमित्याधुक्तप्रकारेण गृहस्वामिनक्षत्रराशिवशाद्गुदिकादिविचारोविधेय तत्रनाडीवेधप्राशस्त्या
कुपर्णनामन्त्री खेपमेररूपोभेनगृहनस्वामिनोरपि परस्परमित्रयोभेदेकनाडिभागास्यनइति तिथिप्रयोजनदर्शारिक्तानवर्जयेदिति योगानाम
दुष्टयोगाभववन्या माप् मपोत्तमेनावत्कामगृह्यवास्थितिरिति अनाभीष्टा शादिसिध्यर्थ अंगुलादिकंमाक्षिप्यविशोध्ययाक्षेत्रफलंसाध्यम् १२

गुणकाः ०० ६९ १९ ९ २९ भाजकाः ८ ७९ ९ ८ २७ १५ २७ १२० गेहाद्यारभेर्कभाद्वत्सशीर्षेरामैर्दाहोवेदभैरग्रपादे शून्यवे
दः पृष्ठपादेस्थिरत्वंरामेपृष्ठेश्रीर्युगेदक्षकुक्षौ १२ लाभोरामेपुच्छगे स्वामिनाशोवेदनैस्व्यंवामकुक्षौसुखस्थे रामे पीडासंततं
वारुध्याद्यावन्द्वेदैर्गर्भरूक्षत्यसंततम् १४

अथगृहारंभेवृषवास्तुचक्रशार्दूलनीभ्यामाह गेहाद्यारभइति ताभोरामैरिति गेहगृहं अ
थोत्तनभानात्तस्यादिनदारंभेमानि अर्कभात् सूर्यभुक्तनक्षत्रात् रामैस्त्रिभिर्भै वृषस्यवत्सस्यशीर्षस्थिते सद्भिर्दाहः फलंस्यात्ततोवेद
भैरग्रपादेपुरन्स्थितपादद्वयस्थिते शून्यत्वजनवासरहितस्यात् नेतश्चतुर्भैः पृष्ठपादद्वयस्थैः स्थिरत्वंगृहकर्तुः ततोरामैः पृष्ठस्थैःश्रीःस्यात्त
तोयुग्मैश्चतुर्भिः दक्षिणकुक्षौस्थितेलाभः ततस्त्रिभिः पुच्छगैः स्वामिनोगृहकर्तुर्नाशः ततोवेदैः वामकुक्षौस्थितैः नैस्वदारिद्र्यंततस्त्रिभिर्मु
खस्थैः गृहकर्तुः पीडासंततं भवतरंस्यात् उक्तंच भानुचरणे निवेदनेदाग्निमुगाग्निवेदाश्विकेषुभानाः साविभगृहेषु दाहोविनाश स्थिरता

धनम् श्रीशून्यं च दारिद्र्यमृतिः क्रमेणेति अथैतस्यानिष्कृष्टार्थमाह्वेति अर्कधिष्ण्याद्भैः सप्तभैरसत्फलम् ततो रुद्रैरेकादशधिष्ण्यैः सत्फलम् त
तो दिग्भिर्दशनक्षत्रैरसत्फलम् स्यादिति निष्कृष्टार्थः उक्तं च रविभात्सप्तनेष्टानि शुभान्येकादशाष्टभात् दशशेषाण्यनिष्टानि साभिजिद्रूपवास्तुनीति १३
१४ अथ सूर्यचंद्रमासैक्येन प्रागादिदिक्षु द्वाराणि गृहनिर्माणनक्षत्राणि च स्रग्धरयाह कुंभेर्के इति कुंभस्थे सूर्ये फाल्गुने च मासि प्रागपरमुखं गृहं प्राङ्मु
खं पश्चिममुखं वा गृहं सत् शुभफलं स्यात् श्रावणे मासि सिंहकर्किसंक्रांत्योश्च प्राङ्मुखं पश्चिममुखं वा गृहं स्यात् पौषमासे नक्रे मकरसंक्रांतौ च प्रागप
रमुखं गृहं स्यात् अथ गोजगे ऽर्के वृषमेषगे सूर्ये राधे वैशाखे मासि याम्योत्तरमुखं सदनं शुभं स्यात् मार्गे मार्गशीर्षे जूकालिगे तुलावृश्चिकगते सूर्ये स

कुंभेर्के फाल्गुने प्रागपरमुखगृहं श्रावणे सिंहकर्क्योः पौषे नक्रे च याम्योत्तरमुखसदनं गोजगेऽर्के च राधे मार्गे जूकालिके सत्ध्रु
वमृदुवरुणस्वातिवस्वर्कपुष्यैः सूतीगेहं त्वदित्याहरिभविधिभयोस्तत्र शस्तः प्रवेशः १५

तियाम्योत्तरमुखसदनं दक्षिणमुखमुत्तरमुखं
वा सदनं गृहं स्यात् नारदः गृहसंस्थापनं सूर्ये मेषगे शुभदं भवेत् वृषस्थे धनवृद्धिः स्यान्मिथुने मरणं ध्रुवम् कर्कटे शुभदं प्रोक्तं सिंहे भृत्यविवर्धनम् कन्या
रोगं तुला सौख्यं वृश्चिके धनवर्धनम् कार्मुके च महाहानिर्मकरे स्याद्धनागमः कुंभे तु रत्नलाभः स्यान्मीने सद्म भयावहमिति चांद्रमासानाह श्रीपतिः शो-
को धान्यं मृतिपशुहृती द्रव्यवृद्धिर्विनाशो युद्धं भृत्यक्षतिरथ धनं श्रीश्च वन्हेर्भयं च लक्ष्मीप्राप्तिर्भवति भवनारंभकर्तुः क्रमेण चैत्रादूचे मुनिभिरिति फलं वा
स्तुशास्त्रोपदिष्टमिति अत्र सौरचांद्रमासानां महान् शुभाशुभफलविरोधः अत्र चिकीर्षितगृहद्वारानुकूलरविसंक्रमसमीचीनविहितमासेष्वेव वै-
शाखादिषु गृहारंभः कार्य इति विरोधाभाव इति तथैवोपनिबद्धम् द्वारनियममाह श्रीपतिः कर्किनक्रहरिकुंभगते ऽर्के पूर्वपश्चिममुखानि गृहाणि तौ

निमेषनृपराश्निकयोगेदक्षिणोत्तरसुरवानिनकुर्यात् अन्यथायदिकरोतिदुर्मतिर्व्याधिशोकभयनाशमश्नुते मीनचापमिथुनागनागतेकारयेत्तुगृहमेवभा
स्करेऽपि तथकुंभार्केसहितेफाल्गुनेमागपरंसुरवगृहमूकार्यम् उभयोर्विहितयोरेकवाक्यताश्रयणात् एवमग्रेपिसर्वत्र जगन्मोहनेपाषाणेष्टकादि
केहानिर्निषधमासनकारयेत् तृणदारुगृहारंभेमासदोषोनविद्यतेइति अथनक्षत्राण्याह ध्रुवेति ध्रुवाणिरोहिण्युत्तरात्रयम् मृदूनिमृगरेवतीचित्रानु
राधा वरुण शततारकास्वाती वसुर्धनिष्ठा अर्कोहस्त पुष्यश्चएषुभेषुगृहनिर्माणसत्शुभस्यात् गर्ग ध्रुवोत्तरेपिचरोहिण्यापुष्येमैत्रेकरद्वये धनिष्ठा-
द्वितयेपौष्णेगृहारंभः प्रशस्यतइति अथमृगोनोक्त तदुक्तिश्चमहेश्वरायुक्ते सूतीगेहमिति आदित्यापुनर्वसोसूतिकागृहनिर्माणमप्रशस्तम् तत्रेति त
त्रसूतीगृहेद्वारिभयिधिभयोः श्रवणाभिजितयोर्नक्षत्रयोः प्रवेशः शस्तः लक्षु पुनर्वसौनुपादीनाकर्तव्यम् सूतिकागृहं श्रवणाभिजितोर्मध्येप्रवेशं तत्रकार
येदिति अथनृपपदापादानात्ब्राह्मणानापूर्वोक्तनक्षत्रमेवकार्यम् आपस्यकत्वेतुश्रवणाभिजितोर्मुहूर्तं तदुदयोपाभात्स्यः तच्चसूतीगृहंनैर्ऋत्याकार्य
म् नैर्ऋत्यासूतिकागृहमिति वसिष्ठोक्ते वराहेणात्रानेकनक्षत्राण्यभिहितानि हस्तादित्रयशाक्रपुष्य पवनब्राह्मत्वमित्रोत्तरानित्राश्विश्रवणेसुवृश्चिक
घनेऽहितारिरिक्तेतिथौ शुभवारेशनैश्चरशराशिनावारेनुकूलेविधौ सद्भिर्यमनिसूतिकागृहविधि क्षेमकरं कीर्त्यतेइति नवममासिसूतिकागृहप्र
वेशःकार्यः गर्ग मासेतुनवमेमासेपूर्वपक्षेशुभेदिने सूतिकासमयेकालेसद्यएवप्रवेशयेत् रोहिण्यैदवपौष्णेषुस्वातीवारुणयोरपि पुष्येपुनर्वसौहस्ते
धनिष्ठात्युत्तरासुच मैत्रेताष्ट्र्याश्विन्यासूतिकागारवेशनम् सर्वेशुभग्रहा केंद्रेपापाश्चत्रिषडायगा शुभांशेशुभसदृशौसूतिकावेशनशुभमिति
१९ अथमार्गाभिहितानासौराणाचाद्राणामासानामकारानरेणैकवाक्यताशार्दूलविक्रीडितेनाह केम्भिदिति पूर्वादिग्द्वारवशेनैकवाक्यतोक्ताइदा
नीमेषस्थेरवौमधोर्नेभमासेगेहमारब्धंशुभस्यात् तथावृषस्थेसूर्येज्येष्ठमासेकर्कस्थेशुचावाषाढेसिंहगतेर्केभाद्रपदेमासि घटेतुलास्थेरवौ आश्व

युज्यामाश्विनेमासेअलौवृश्चिकस्थेऽर्केऊर्जेकार्तिकमासेमृगेमकरस्थेऽर्केपौषमासेनक्रघटेमकरेकुंभेर्केमाघेप्रारब्धंगृहंशुभंस्यादित्यर्थः इतिकै
श्चिन्निगदितम् अनेनमेषेर्केचैत्रेपिशुभंगृहं यस्तुचैत्रनिषेधः समीन्वीनार्कविषयः वृषस्थेर्केज्येष्ठेपिशुभम् यस्तुज्येष्ठनिषेधः समिथुनार्कविषयः क
र्कस्थेर्केआषाढेपिशुभम् आषाढनिषेधस्तुमिथुनार्कविषयः सिंहेर्केभाद्रेपिशुभम् भाद्रनिषेधस्तुकन्यार्कविषयः श्रावणस्तुतत्रविहितत्वादेवशुभः वृ
श्चिकेर्केकार्तिकेपिशुभानिषेधविषयंस्वयमेववक्ष्यति मार्गशीर्षस्तुविहितएव मकरस्थेर्केपौषेशुभंधनुरर्कसाहित्येसोप्यशुभः मकरकुंभस्थेर्केमाघेपि-
शुभम् निषेधस्तुधनुरर्कविषय अएवसौम्यफाल्गुनवैशाखमाघश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणेपुत्रारोग्यधनप्रदाइतिनारदवाक्यम् मासासष
स्येतपसिमाधवेनभसित्विषेऊर्जेचगृहनिर्माणंपुत्रपौत्रप्रवर्धनामितिवसिष्ठवाक्यंच आश्विनकार्तिकमाघानांशुभत्वप्रतिपादकं तुलावृश्चिकमकरकु
भार्कसाहित्येप्राशस्त्यपरवचनातरैरबोधितनिषेधः प्रागुक्तविषयएव एवंफाल्गुनस्यशुभत्वंकुंभार्कविषयम् कुंभार्कराहित्येतुनिषिद्धः ननुकार्तिकमा
घमासौश्रीपतिनानिषिद्धौ तयो कोविषयइत्यतआह अथेति ऊर्जः कार्तिकोमासः कन्यागतेर्केनसत्नशुभः नपुनः तथामाघमासः धनुष्यपि धनुरर्केनस
न्नन्वेतदयुक्तम् यत शुक्लादित्वाद्रमासेन्वैत्रादिमाससंज्ञाः संति तत्रकार्तिकेकन्यासंक्रांतिमासेधनुःसंक्रांतिश्चकदापिनसंभवति अतआह कृष्णादिमा
सादिति मासोद्विविध शुक्लादि कृष्णादिश्च तत्रचैत्रशुक्लप्रतिपदारभ्यामावास्यापर्यंतंशुक्लादिः कृष्णप्रतिपदमारभ्यपूर्णिमापर्यंतं कृष्णादिः उभयत्रा
पिशास्त्रेव्यवहारः आश्वयुक्कृष्णपक्षेतुश्राद्धंकुर्याद्दिनेदिनेइति मासिभाद्रपदेष्टम्यांकृष्णपक्षेर्धरात्रके भवेत्प्रोष्ठपदेमासिजयंतीनामसास्मृतेतिच अत्र-
यदिदर्शांतोमासोविवक्ष्यतेतदा भाद्रपदकृष्णपक्षेश्रावणेमासेचेत्येवंब्रूयात् तदेतन्मासस्य कृष्णादित्वेप्रमाणम् तत्राश्विनपूर्णिमातः कार्तिकपूर्णि
मानकृष्णादित्वेनव्यवहारात्तत्रकन्यासंक्रांतिसंभवान्निषेधउपपन्नोभवति एवमेवमाघेमासिधनुरर्कसंभवेननिषेधसार्थक्यमित्यलम् १६ अथाति

धिपरत्वेनद्वारनिषेधमूपाऽऽन्निकयाह पूर्णेंदुत इति पूर्णेंदुतः पूर्णिमातः कृष्णाष्टमीपर्यंतं प्राङ्मुखम् गृहम् शुभं नवदंति कृष्णनवमीतश्चतुर्दशीपर्यंतं क्रिय
माणमुत्तरास्यं न शुभम् अपदर्शादितः शुक्लाष्टमीपर्यंतं पश्चिमास्यं गृहं न शुभम् शुक्लनवमीतश्चतुर्दशीपर्यंतं दक्षिणास्यं गृहम् शुभं न वदंति तासु तासु ति
थिषु तत्तद्दिङ्मुखं गृहं न कर्तव्यमित्यर्थः व्यवहारोच्चये पूर्णिमातोऽष्टमीयावत् पूर्वास्यं वर्जयेद्गृहम् उत्तरास्यं न कुर्वीत नवम्यादिचतुर्दशीम् अमायाश्चाष्टमी
यावत् पश्चिमास्यं विवर्जयेत् नवम्यादौ दक्षिणास्यं यावच्छुक्लचतुर्दशीमिति वेधादिविचारो नोल्लिखितो ग्रंथगौरवात् १७ अथ प्रागुक्तादिलग्न शुद्ध्या

केचिन्मेषवृषौ मिथुनकर्कौ च कन्येशतुलौ कर्कटे मादेसिंहगते घटे भ्रस्युर्मिनौ तौ लौ मृगे पौषके मापे न कुंभे शुभानि गादितगेहे तथोर्जे
न सत्कन्यायां न तथा धनुष्यपि न सत्कृष्णादिमासाब्दे सत् १६ पूर्णेंदुतः प्राग्वदनं नवम्यादिषूत्तरास्यं त्वथ पश्चिमास्यम् दर्शादिने
शुक्लदले नवम्यादौ दक्षिणास्यं न शुभं वदंति १७ भौमार्करिक्ताऽऽमा द्यूनं न वरोनं गावि पंचकं व्यष्टांत्यस्थैः शुभैर्गेहारंभस्त्र्यायारिगैः
खलैः १८ नृष्टभाह भौमार्केति भौमार्कवारौ रिक्ताश्च प्रसिद्धा अमावास्या आदितः यत् उपलक्षणत्वादष्टम्यापि एतैरूने काले तथाच र राशिमेषक
र्कतुलामकरे रहिते लग्ने स्थिरे द्विस्वभावे तथा विपचके रुगनलनृपचोरमृत्युसंज्ञकपंचकरहिते इत्यर्थः उक्तं च दारिद्र्यं प्रतिपत्कुर्याच्चतुर्थी धनहारिणी
अष्टम्युच्चाटनं चैव नवमी शस्त्रघातिनी दर्शे राजभयं ज्ञेयं भूते दारविनाशनमिति माण्डव्ये नक्षत्रपंचके धनिष्ठापंचके नैव कुर्यात्तंभसमुच्छ्रयः सूत्र
धारशिलान्यासप्राकारादिसमारंभे दिति व्यष्टांत्य इति अष्टमद्वादशस्थानव्यतिरिक्तस्थैः शुभैः पापैस्तृतीयैकादशषष्ठस्थानस्थैश्चोपलक्षिते ल
ग्ने गृहारंभः कार्यः १८

अथदेवालयादौविवक्षुराहुमुखमिंद्रवंशयाह देवालयइति अत्रयथासंख्यंसंबंधः देवालयप्रारंभेराहुर्मुखंमीनार्कतस्त्रिराश्यवस्थितेसूर्येऐशानीतोवि
लोमतोविपरीतंविदिक्षुवायव्यादिषुराहुमुखस्यात् यथामीनमेषवृषराश्यवस्थितेसूर्येईशान्यांराहुमुखम् मिथुनसिंहकर्कस्थितोर्के वायव्याम् कन्यातु-
लावृश्चिकस्थितेर्केनैर्ऋत्याम् धनुर्मकरकुंभस्थेऽर्केआग्नेय्यांराहुमुखमित्यर्थ एवंगृहारंभेपिसिंहार्कतस्त्रिराश्यवस्थितेर्के विलोमतः ईशान्यांराहुमुखंस्यात्
वृश्चिकादित्रिभेवायव्यांकुंभादित्रिभेनैर्ऋत्यांवृषादित्रिभेआग्नेय्यांराहुमुखमित्यर्थः तथाजलाशयप्रारंभेपिमकरतस्त्रिराश्यवस्थितेर्केविलोमतऐशान्यांरा
हुमुखंस्यात् मेषादित्रिभेवायव्याम् कर्कादित्रिभेनैर्ऋत्याम् तुलादित्रिभेआग्नेय्यांराहुमुखंस्यादित्यर्थः फलमाह खातेइति देवालयादिविषयकेखाते भू

देवालयेगेहविधौजलाशयेराहोर्मुखंशंभुदिशोविलोमतः मीनार्कसिंहार्कमृगार्कतस्त्रिभेखातेमुखात्पृष्ठविदिक्शुभोभवेत् १९
कूपेवास्तोर्मध्यदेशेऽर्थनाशस्त्वैशान्यादौपुष्टिरैश्वर्यवृद्धिः सूनोर्नाशः स्त्रीविनाशोमृतिश्चसंपत्पीडाशत्रुतःस्याच्चसौख्यं २० छ

मिशोधनेकर्तव्येसतिराहुमुखाक्रांतदिशः सकाशात्पृष्ठवर्तिनीविदिक्शुभाभवेत् अथैशान्यांराहुमुखंतत्पृष्ठदिगाग्नेयीतस्यांप्रथमखातारंभः शुभफ-
लदः एवंवायव्यांराहुमुखंतत्पृष्ठविदिगैशानीतस्यांखातारंभः एवंसर्वत्र उक्तंच ईशानतः सर्पतिकालसर्पोविहायसृष्टिंगणयेद्विदिक्षु शेषोस्यवास्तोर्मुख
मध्यपुच्छत्रयंपरित्यज्यखनेच्चतुर्थम् वृषार्कादित्रयंवेद्यांसिंहादिगणयेद्गृहे देवालयेचमीनादितडागेमकरादिकमिति खातारंभादिनक्षत्राण्याहमांडव्यः
अधोमुखैर्भैर्विदधीतखातशिलास्तथैवोर्ध्वमुखैश्चपट्टम् तिर्यङ्मुखैर्द्वारिकपाटदानंगृहप्रवेशोमृदुभिर्ध्रुवर्क्षैरिति १९ अथगृहेकूपनिर्माणदिग्वशात्स्थि-
त्याफलशालिन्याह कूपेइति वेश्मभूर्वास्तुरस्त्रियामितिवास्तुशब्दः पुल्लिंगःवास्तोर्गृहस्यमध्यभागेकूपेजलकूपेसतिस्वामिनोऽर्थनाशः स्यात् अथैशान्यां-

दिक्षुसृष्टिमार्गेणपश्चादिक्ष्वपिइत्यादिफलं यथैशान्यांकूपेपुष्टिः पूर्वस्यामैश्वर्यवृद्धिः आग्नेय्यांपुत्रनाशः दक्षिणस्यांस्त्रीविनाशः नैर्ऋत्यांगृहपतेर्मृतिः
पश्चिमायांसंपत् वायव्यांशत्रुतः भयंशात्पीडास्थानं उत्तरस्यांकूपकरणेगृहस्वामिनएव वसिष्ठः ऐश्वर्यंपुत्रहानिःस्त्रीनाशोनिधनंभवेत् संपच्छत्रु
भयंसौख्यंपुष्टिः भयादितः क्रमात् कूपेकृतेमध्यमेतुधनहानिर्हिवास्तुनीति अथकूपारम्भेचक्रमाह कूपेकृशान्म्यगतास्त्रिभिर्भैः स्वादुदकपूर्वादि
शिभिभिर्भैः खडजलंस्यात् जलजलक्षयस्वादूदकं क्षारजलशिवाम्बुजलक्षारजलमिष्टक्रमात् पुच्छेहास्यं भानित्रिभिस्त्रिभिर्मितैः शुभाशुभमिति २० अथ
दिक्फलेनउपकरणगृहाणिपस्ततिलकयाह स्नानस्येतिपूर्वतः पूर्वादिषट्दिक्षुस्नानतः गृहाणिस्युः यथा पूर्वस्यांस्नानगृहम् आग्नेय्यांपाकगृहम्

स्नानाग्निपाकशयनास्त्रभुजेश्चधान्यभाण्डारदैवतगृहाणिचपूर्वतःस्युः तन्मध्यतस्तुमथनाज्यपुरीषविद्याभ्यासाख्यरोदनर
तौषधसर्वधाम २१

दक्षिणस्यांशयनगृहम् नैर्ऋत्यांशस्त्रगृहम् पश्चिमायांभोजनगृहम् वायव्यांधान्यसंग्रहगृहम् उत्तरस्यांभाण्डारकोशगृ
हम् ऐशान्यांदेवगृहम् वसिष्ठः ऐन्द्र्यादिदिक्षुस्नानगृहमाग्नेय्यांपचनालयम् याम्यायांशयनंवेश्मनैर्ऋत्यांशस्त्रमन्दिरम् वारुण्यांभोजनगृहंवायव्यांधा
न्यमन्दिरम् उदीच्यांहाटकस्यैशान्यांदेवमन्दिरमिति नारदस्तु भाण्डागारंतूत्तरस्यांवायव्यांपशुमन्दिरमिति पूर्वादिषट्दिक्षुतन्मध्यतः तयोर्दिग्विदिशो
र्मध्ये एतस्याकेमथनायसौगृहाणिस्युः यथा पूर्वाग्नेययोर्मध्येलोडनस्यगृहंस्यात् आग्नेयीदक्षिणयोर्मध्ये आज्यस्यघृतसंग्रहस्य दक्षिणनैर्ऋत्यो
र्मध्येपुरीषस्यविसर्गस्यगृहम् नैर्ऋतिपश्चिमयोर्मध्येविद्याभ्यासस्य पश्चिमवायव्ययोर्मध्येरोदनस्यगृहम् वायव्योत्तरयोर्मध्येरतस्यसम्भोगस्य
गृहम् उत्तरैशान्ययोर्मध्येऔषधस्यगृहम् ऐशानीप्राच्योर्मध्येउक्तव्यतिरिक्तसर्ववस्तूनांधामगृहंकार्यंस्यादित्यर्थः वसिष्ठः इंद्राग्न्योर्मथनंमध्येयाम्या

ग्न्योर्घृतमंदिरम् यमराक्षसयोर्मध्येपुरीषत्यागमंदिरम् राक्षसांबुपयोर्मध्येविद्याभ्यासस्यमंदिरम् तोयेशानिलयोर्मध्येरोदनंमंदिरंतत. कामोपभोग
सदनवायुकौबेरमध्यमे कोबेरैशानयोर्मध्येचिकित्सामंदिरंसदा गृहंहरीशयोर्मध्येसर्ववस्तुषुसंग्रहम् सदनंकारयेदेवंक्रमादुक्तानिषोडशेति २१ अथवि
शेषउपजातिकयाह जीवार्केति अत्रयोगद्वयेग्रहस्थानयोर्यथासंख्यंसबंधः यथाजीवोलग्ने अर्कोऽरीषष्ठेविधुर्जामित्रे सप्तमे शुक्रश्चतुर्थेशनिस्तृतीः
येएवंविधेलग्नेप्रारब्धस्यगृहस्यास्थितिरब्दशतंवर्षशतंस्यात् अयमेकोयोगः सितेति शुक्रोलग्ने अर्कस्तृतीये आरःषष्ठेईज्यः पंचमेएवंविधे प्रार-
ब्धस्यगृहस्यस्थितिःद्वेशतेवर्षेशतद्वयंस्यात् २२ अथान्ययोगद्वयमिंद्रवंशयाह लग्नांबरायेषिति अत्रापियोगद्वयेस्थानग्रहयोर्यथासंख्यंसंबंध. लग्ने:

जीवार्कविच्छुक्रशनैश्चरेषुलग्नारिजामित्रसुखत्रिगेषु स्थितिः शतंस्याच्छरदांसितार्कारेज्यैतनुत्र्यंगसुतेशते द्वे २२ लग्नांबराये
षुभृगुज्ञभानुभिः केंद्रेगुरोवर्षशतायुरालयम् बंधोगुरुर्व्योम्निशशीकुजार्कजौलाभेतदाशीतिसमायुरालयम् २३

शुक्रः दशमेबुधः
एकादशेसूर्यः लग्नव्यतिरिक्तकेंद्रेगुरु. तदेवंविधेयोगेप्रारब्धआलय. गृहंवर्षशतमायुरवस्थानंयस्यतादृशंस्यात् अथद्वितीयः बंधाविति चतुर्थेगुरुः
दशमेचंद्रः मंगलशनैश्चरावेकादशेतदागृहमशीतिसमावर्षाण्यायुर्यस्यतादृशंस्यात् २३ अथान्ययोगत्रयमनुष्टुभाह स्वोच्चइति स्वोच्चस्थेमीनस्थेशुक्र
केलग्नगतेअथवास्वोच्चस्थेकर्कस्थेगुरौचतुर्थस्थानगतेसति अथवास्वोच्चस्थेतुलास्थेशनौएकादशस्थानगतेसतिचिरंलक्ष्म्यायुक्तंगृहंस्यात् यदास
मुदायोभवेत् तदायतनावधिलक्ष्म्यायुतंस्यात् २४ अथगृहस्यपरहस्तगामित्वयोगमनुष्टुभाह द्यूनांबरेइति एकोपिग्रहोऽत्युत्कृष्टशुभफलदा
तापराशस्थ. सन्यदिद्यूनेसप्तमेस्यात् अथवाअंबरेदशमेस्यात्तदासंग्रहः तद्गृहंप्रारब्धं अब्दांतःवर्षमध्येएवपरहस्तस्थं अन्यहस्तगामिकुर्यात्

नैरूर्णप ब्राह्मणादिवर्णस्वामी विनाधीशौ भार्गवेज्यावित्याद्यभिहित सवेदबलः स्यात् यदास्ववर्णाधीश सबल स्यात्तदापरहस्तगामिनस्यादित्यर्थः २५ अथान्यविशेषवसतनिलकयाह पुष्येति पुष्य ध्रुवाणि त्रसिद्धानि इंदु मृग हरि श्रवण सर्पाआश्लेषाजलं पूर्वाषाढा एतैर्नक्षत्रै सजीवे गुरुयुक्ते तद्वास रेणगुरुवासरेण कृतकर्तुमारब्धगृहं कृतान् पुत्रान् राज्यन्ददातिनारदशस्यात् अत्रैसमतिर्षिसिधनारदवाक्यंत द्वीशेति द्वीशाविशाखाआश्विनीतक्ष चित्र वसुधनिष्ठा पाशीशतभम् चिरआर्द्राएतैर्नक्षत्रे सशुक्रे शुक्रसहिते सितस्यशुक्रस्यवासरेन कृतगेहम् धनानिसुवर्णानि धान्यानि इत्यादीनिददातिति हशगृहस्यात् तथान्ननारद श्रवणापादयोश्चरोहिण्यानोत्तरात्रये गुरुवारे कृतवेश्म राज्ययोगाभिहीयते तद्गृहेजातपुत्रस्यराज्य भवतिनिश्चयात् अत्र

सौम्येशुक्रेलग्नेगेवागुरौवेश्मगतेयथा शनौस्वोच्चेलाभगेवालस्यायुक्तंचिरगृहम् २४ धूनावरेपदेकोपिपराशस्थोयहोगृहम् अ द्वात परहस्तस्थकुर्याच्चेदूर्णपाःबल २५ पुष्यध्रुवेंदुहरिसर्पजले सजीवेस्तद्वासरेणचकृतंसुतराज्यदस्यात् वसिष्ठवाक्येनक्षत्रा-

धिस्यतदनुसारेणमूलेन सत्राभिधानईज्योत्तरात्रयार्द्राहुदिषणुपानृजलोडुषु गुरुणासहितेष्वेषुकृतगेहाश्रियान्वितमितिवसिष्ठोक्ते अश्विनीशततारासुचि त्रराद्रानित्रकेथाने धातानभेशुक्रसयुक्ते शुक्रवासरे तद्वेश्मनिश्रवानस्तुकुबेरसदृशोभवेत् अत्रापिनक्षत्रभेदाःग्रागत्तसमाधिः२६ अथान्ययोग रूपमिंद्रवज्रयाहसारैरितिहस्तपुष्यरेवतीमघापूर्वापादामूलै सारैर्मंगलसहिते कोजेभौमसवाधिनिभान्हिवारेकृतगृह आग्निसकृतार्तिदं आग्निपीडा कृतपीडांददातिनारदशंस्यात् उक्तंच मूलनरेवतीचैवकृत्तिकापाटमेवच एषुभौमेनयुक्तेषुवारेतस्यैवनिर्मितम् आग्निनादह्यतेकृत्स्नगृहमनात्रमसंशय नि सर्वतोरितिरोहिण्यत्तिन्युत्तराफल्गुनीचित्राहस्ते सप्तस्युधयुक्ते स्वस्यचवारेकृतगृहंसुतप्रदंस्यात् उक्तंचह्मार्यमत्वाष्ट्रदास्रउत्तरास्योत्तुभे

पिवा सबुधे बुधवारेच धनपुत्रसुखप्रदमिति २७ अथान्यं योगमनुष्टुभाह अजैकपादिति पूर्वाभाद्रपदोत्तराभाद्रपदाज्येष्ठानुराधास्वातीभरणीनक्षत्रे समंदे शनैश्चरसंयुक्ते मंदस्यैव वारेच प्रारब्धं गृहं रक्षोभूतैश्च युतं स्यात् उक्तंच अजपाद्धितये याम्यमित्रेंद्रानिलभेपि वा समंदे मंदवारेच गृह्यते यक्षराक्षसैः पुत्रे जाते थवा तस्मिन् गृह्यते यक्षराक्षसैरिति अत्रायं निष्कृष्टार्थः पूर्वं गृहारंभनक्षत्राण्यवधेयानि ततो वृषवास्तुचक्रे शोध्यानि पश्चादिदं योगपंचकं विचार्यम् एवं गृहारंभः शुभफलदो भवेत् २८ अथ केषांचिन्मतेन द्वारचक्रं सफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह सूर्यर्क्षादिति सूर्याधिष्ठितनक्षत्रात् युगभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः शिरसि उपरि अवस्थितैः फलं कर्तुः लक्ष्मीप्राप्तिः स्यात् ततः नागभैः अष्टभिः कोणगैः कोणेष्ववस्थितैः उद्वसनं जनावासरहितस्यात् तदग्रभैर्गजमितैरष्टमितैर्द्वारशाखा

ईशाश्वितक्षवसुपाशिशिवैः सशक्रैर्वारे सितस्य च गृहं धनधान्यदं स्यात् २६ सारैः करेज्यांत्यमघांबुमूलैः कौजेऽह्नि वेश्माग्निसुतार्तिदं स्यात् सज्ञैः कदास्त्रार्यमतक्षहस्तैर्ज्ञस्यैव वारे सुखपुत्रदं स्यात् २७ अजैकपादहिर्बुध्न्यशक्रमित्रानिलांतकैः समंदैर्मंदवारे स्याद्रक्षोभूतयुतं गृहम् २८ सूर्यर्क्षाद्युगभैः शिरस्यथ फलं लक्ष्मीस्ततः कोणभैर्नागैरुद्वसनं ततो गजमितैः शाखासु सौख्यं भवेत् देहल्यां गुणभैर्मृतिर्गृहपतेर्मध्यस्थितैर्वेदभैः सौख्यं चक्रमिदं विलोक्य सुधिया द्वारं विधेयं शुभम् २९

वस्थितैर्गृहस्वामिनः सौख्यं स्यात् तदग्रिमैः गुणभैस्त्रिभिर्नक्षत्रैर्देहल्यामवस्थितैर्गृहस्वामिनो मृतिः स्यात् ततस्तदग्रिमैर्वेदभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः मध्यरूपे अवकाशस्थितैः सौख्यं स्यात् फलितार्थमाह चक्रमिति इदं चक्रं विलोक्य सुधिया शुभं शुभफलदं द्वारं विधेयं कर्तव्यमिति अनेनोपसंहरति २९ इति मुहूर्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां द्वादशगृहारंभप्रकरणं समाप्तम् १२ ॥ अथ गृहप्रवेशप्रकरणं व्याख्यायते तत्र प्रवेशश्चतुर्धा अपूर्वप्रवेशः द्वंद्वाभयप्रवेशः

वपूर्मवेशश्चतिनत्रवपूर्वप्रवेशस्यान्वर्थसंज्ञकत्वाल्लक्षणनोक्तम् सनप्राग्भिहितं अन्येषांलक्षणमाह वसिष्ठ अपूर्वसंज्ञ प्रथमप्रवेशोयात्रावसानेतु अपूर्वसंज्ञ द्वद्वभयस्तोग्निभयादिजातस्त्वेनप्रवेशस्त्रिविध प्रदिष्टइति नवग्रहनिर्माणेयः प्रथम प्रवेश सोपूर्वसंज्ञः प्रवेश यस्तुयात्रानिवृत्त्यनंतरं गृहप्रवेशः ससपूर्वसंज्ञ यस्तुअग्निभयेनाग्निदाहेन आदिशब्देनअन्येनराज्ञापातितेनगृहनाशस्तदृह यदापुनःसंपाद्यते तास्मिन् ये प्रवेशः सद्वंद्वाभय इत्युच्यते अन्वर्थसंज्ञानेय द्वंद्वशीतोष्णम् अत्रशीतशब्देनजलम् उष्णशब्देनाग्निरुच्यते लक्षणयानेलाप्लवेनानवरतवृष्टिपातेनवागृहपातस्तज्जलभयम् अग्निकृतदाहेनयोगृहनाशस्तदग्निभयम् तस्माच्छीतोष्णरूपात् द्वंद्वात्पुनरुत्थापनेनयदभयमित्युच्यते द्वंद्वभयविध्यते तास्मिन्नित्यर्थः आदि

इतिमुहूर्तचिंतामणौवास्तुप्रकरणसमाप्तम् ७ अथगृहप्रवेशप्रकरणप्रारंभ सौम्यायनेज्येष्ठतपोत्यमाधवेयात्रानिवृत्तौ नृपतेर्नवेगृहे स्याद्वेशनद्वास्थमृदुध्रुवोडुभिर्जन्मर्क्षलग्नोपचयोदयेस्थिरे १

ज्योतिर्विमतर्थीयोन्मत्सय तादृशः प्रवेशोद्वंद्वाभयइ तत्रापूर्वसपूर्वप्रवेशयोः कालशुद्ध्यादिमिंद्रवज्रयाह सौम्यायनेइति एषुसौम्यायनेइत्यादिकेषु पदार्थेषु सत्सु नृपतेर्यात्रानिवृत्तौ अथवानवेनूतनेतोत्ते गृहेवेशनप्रवेशनस्यात् अत्रसौम्यायनइतिमदवृद्धीनाशीप्रभृतिपत्यर्थं ज्येष्ठेति ज्येष्ठमाघफाल्गुनवैशाखेषुप्रवेशनंशुभम् नारद अपिसौम्यायने कार्यनवेश्मप्रवेशनम् राज्ञायात्रानिवृत्तौचेति तथामाघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषुशोभनः प्रवेशोमध्यमोज्ञेयः सौम्यकार्तिकमासयोरिति मध्यमो क्तिएवश्यकविषयाद्वास्थेति यस्मिन्गृहप्रवेशः कर्तुमिष्यतेतस्ययस्यादिशिमुखंनहिद्वारक्षत्रेपूर्वादिषुचतुर्दिक्षुसप्तसप्तानलर्क्षाद्यैरित्याद्युक्ते ७ ८ वनक्षत्रेप्रवेशनंस्यात् यद्दिक् द्वारमंदिरंतद्दिग्गृहद्वारतर्क्षैस्यात्सप्रवेशनसर्वैरितिवसिष्ठोक्ते अन्यदपितत्रैव अर्कानिलार्पादितिदस्रविष्णुक्षेम

वर्मादिरंयत् अब्दत्रयान्तत्परहस्तया तंशेषेषुधिष्ण्येषुत्वमृत्युदंस्यादिति जन्मर्क्षेति जन्मर्क्षजन्मराशि. जन्मलग्नप्रसिद्धं ताभ्यामुपचयतृतीयषष्ठदशमैकाद
शस्थानतास्मिन् उदयेलग्नेस्थिरेस्थिराख्येवृषसिंहवृश्चिककुंभाख्येलग्नेप्रवेशनंशुभम् नारदः कर्तुर्जन्मभलग्नेवा ताभ्यामुपचयेपिवा प्रवेशलग्नेस्याद्वृद्धिर
न्यभेशोकनिस्वतेति सौम्येस्थिरेभेशुभदृष्टियुक्तेलग्नेऽथवाह्यंग गृहेविलग्ने इतिचसौम्यग्रहयुक्तेद्वंगेद्विस्वभावराशौ १ अथजीर्णगृहप्रवेशोविशेषमिंद्रव
ज्रयाह जीर्णगृहइति जीर्णेपुरातनेऽन्यनिर्मितेगृहेअग्निभयात् अग्निनादाहात् आदिशब्देनबहुवृष्टिराजकोपाद्युपद्रवात्पतितेगृहेपुनरपिसम्यगेवकृते
उत्थापितेपूर्वोक्ताः सर्वेपिमासाज्ञेयाः किंतमार्गोर्जयोः मार्गशीर्षकार्तिकयोश्चश्रावणिकेपि श्रावणेपिविशःप्रवेशःसन्शुभफलदः स्यात् सनत्कुमारः गृहारंभोदि

जीर्णेगृहेग्न्यादिभयान्नवेपिमार्गोर्जयोःश्रावणिकेपिसत्स्यात् वेशोंबुपेज्यानिलवासवेषुनावश्यमस्तादिविचारणाऽत्र २

तैर्मासैर्धिष्ण्यैर्वारैर्विशेद्गृहमिति अत्रसामान्यतोगृहारंभोदितामासागृहप्रवेशेऽभिहिताः तेचसौम्यफाल्गुनवैशाखमाघश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्मा
णेपुत्रारोग्यधनप्रदाइति नारदोक्तेमार्गशीर्षफाल्गुनश्रावणकार्तिकविहिता. तत्रोत्तरायणएवगृहप्रवेशस्यवाक्यांतरविहितत्वात् श्रावणकार्तिकमार्गशीर्षा
णामुत्तरायणत्वाभावात् विरोधेनूतनजीर्णगृहप्रवेशाभ्यांव्यवस्थाकथंप्रागभिहितानारदवाक्येनउत्तरायणसाहचर्येण नूतनगृहप्रवेशसपूर्वप्रवेशयोर्विधा
नात् गृहारंभोदितैर्मासैरित्यनेनतुसामान्यतस्त्रिविधस्यापिप्रवेशस्यविधानादुत्तरायणीयमासास्त्रिविधगृहप्रवेशेशुभाः दक्षिणायनीयमासाः श्रावणा
दयस्तुजीर्णगृहप्रवेशविषयाः अतएवनारदोमार्गशीर्षकार्तिकयोर्नूतनप्रवेशेमध्यमत्वमाह अर्थादेवजीर्णगृहप्रवेशेउत्कृष्टमध्यत्वेस्याताम् अंबुपेति अं
बुपः शततारकाइज्यः. पुष्यः अनिलः स्वातीवासवं धनिष्ठाएषुभेषुजीर्णगृहेअग्न्यादिभयान्नवेपिगृहप्रवेशः शुभः प्राक्पद्योक्तनक्षत्रेषुतुशुभएवेतिकेमुति

कन्यायादवगम्यते ज्योतिःप्रकाशे प्रवेशो नूतने हर्म्ये ध्रुवैर्मित्रैः सर्वासये पुष्यस्वातीयुतैस्तैस्तु जीर्णे स्याद्वासवद्वयेति नावश्यमिति अन्येवाभिधे जीर्णे
गृहे अग्न्यादिभया नवेपि आवश्यकमस्तादिविचारणा शुक्रास्तगुर्वस्तबाल्यवार्धकसिंहस्थगुर्वादिदोषाणां विचारणा विचारो नास्ति अस्तादयः कालदो-
षा सन्तु मा वा सन्तु तथापि गृहप्रवेशः कार्यः सोपि पञ्चाङ्गशुद्धिमात्रमङ्गीकृत्य विहितनक्षत्रेष्वेव कार्यः ज्योतिःप्रकाशे नित्ययाने गृहे जीर्णे प्राशने परिधानके
वधूप्रवेशे मांगल्ये न मौढ्यं गुरुशुक्रयोरिति वसिष्ठः नवप्रवेशेत्यथ कालसिद्धिर्नहि ह्रसोपूर्तिकया कदाचित् प्रवेशपञ्चाङ्गदिने सुलग्ने वास्तुनं नूनं पूर्ववदेव
कुर्यात् पूर्ववदेव नूतनप्रवेशे यदा वास्तुपूजा न प्राक् हृह्सौ पूर्विकयोरपि कार्येत्यर्थः नारदेन तु यात्राविधिनिर्दिष्टे प्रवेशे कालरूपाद्द्वारपासिनेवेतितद्वास्यभाग
भिहितं तदेव तत्र पोर्गौस्य योराव रपक्ष्मनवत्वेन व्यवस्था अत्राभिविधेपि प्रवेशे प्रवेशनक्षत्रं क्रूराक्रान्तं क्रूरविद्धं वा सर्वथा वर्ज्यम् वसिष्ठः क्रूरगृहाभिभि-
ताविद्धं भवचाविवर्जनीयं विधिविप्रवेशाद्विति २ अथ गृहप्रवेशादिनात्प्राक्कर्तव्यं वास्तुपूजाविधिं वक्ष्यन् नक्षत्राणि उपजातिकापूर्वार्द्धेनाह मृदुध्रुवेति एषुस-
न्दरास्कूनरसबेधुवा सुपुरुषस्यार्थेन भूतबलिं च कारयेत् गृहपतिर्वास्तुपूजां न कुर्यात् पुरोहितो वास्तुपूजां च कारयेत् तयोरन्यतरस्याभिसंयोगो कर्तु क-
र्तव्यम् वास्तुपूजाप्रकारमाह वसिष्ठः निर्माणे मन्दिराणां च प्रवेशे त्रिविधेपि च वास्तुपूजा प्रकर्तव्या यस्मात्ता कथयाम्यहं गृहमध्ये हस्तमात्रसमं नात्तुलो-
परि एकाशीतिपदं कार्यं पलेस्तुल्ये सुशोभनम् एकद्वित्रिपदाः पञ्चचत्वारिंशत्सुरार्चिताः द्वात्रिंशद्बाह्यतो वक्ष्यमाणाभान्तस्वपादशः तेषां स्थानानि नामानि
च स्यामीश्वरकोणेन गमाग्निः शुभकोणस्थस्ततः सोप्येकपदेश्वरः आकाशश्चापुरस्ततः क्रमादेकपदेश्वरौ एवमाग्न्यानवद्व्यासात्खेवमेपान्यदिक्षु च आ-
पश्चात्यावेकपदौ द्विपदा पञ्चमध्यगा शिख्याद्यशानाकशीनाः अमराः पूर्वभागगाः आपश्चात्यावेकपदौ द्विपदाः पञ्चमध्यगा पूषाद्याः सौम्यगता सुरमरा
याम्यभागगा आपश्चात्यावेकपदौ द्विपदा पञ्चमध्यगा अष्टौपिमृगणाधीशास्पापामाः पश्चिमे सुराः आद्यवौद्यावेकपदौ द्विपदाः पञ्चमध्यगा रोगादि-

दित्यंतस्करा सससौम्यादिशिक्रमात् तत्राधस्थच्चतु·कोणेत्वीनाशादिषुचक्रमात् आप.सावित्रविजयरुद्राश्चैकपदेश्वरा. मध्येनवपदोत्र ह्मातस्यैशाना-
दिकोणगाःआपवत्सोथसावितविबुधाधिपसज्ञक: राजयक्ष्माच्चत्वारः स्कराश्चैकपदेश्वरा. ब्राह्मणः पूर्वतोदिक्षत्रिपदाश्चामराअमी अर्यमाचविवस्वांश्च
मित्रः पृथ्वीधरःक्रमात् स्वस्वस्थलेषुदेवेषुस्थापितेष्वीदृशंभवेत् कोणेषुपंचपंचैवच्चतुर्थैकपदाः सुराः प्रागादिदिक्षुद्विपदा.पंचपंचयथाक्रमम् ब्राह्मणःपूर्व
तोभूयादपिनेषीदृशंभवेत् कोणेषुपंचपंचे क्षुद्विपदाः स्युः समीपगाः हिरण्यरेताः पर्जन्योजयंतः पाकशासन. सूर्यः सत्योभृशाकाशौवायुः पूषाचवैतथा गृह
क्षतः पितृपतिर्गंधर्वोभृंगराजक. यम पितृगणाधीशस्तथादौवारिकाव्हयः स्कग्रीवःपुष्पदंतश्चजलाधीशोनिशाचरः शेषःपापश्चरोगोहिर्मुख्योभल्लाटए

मृदुध्रुवक्षिप्रचरेषुमूलभेवास्त्वर्चनंभूतबलिंचकारयेत् त्रिकोणकेंद्राय धनात्रिगैः शुभैर्लग्नेत्रिषष्ठायगतैश्चपापकैः २

वच सोमसर्पौदित्यादितीद्वात्रिंशदमरा स्मृता· आपश्चैवापवत्सश्चजयोरंभस्तथैवच मध्येनवपदोब्रह्मातस्यैतस्यसमीपगाः प्रान्याद्यंतरितादेवाःपरितोब्र-
ह्मणःस्मृताः अर्यमासविताचैवाविवस्वान्विबुधाधिपः मित्रोथराजयक्ष्माचतथापृथ्वीधरःक्रमात् आपवत्सोष्टम. पंचचत्वारिंशत्सुरोत्तमाः ज्ञात्वैवंस्थानमाना
निब्रह्मणासहितान्यजत् वास्तुज्ञोवास्तुमंत्रेणगंधपुष्पाक्षतादिभि. प्रणवेनार्चयेद्वापिअथवास्वस्वनामभिः शुक्लवस्त्रयुगंदद्याद्धूपदीपफलैःसह अपूपैर्भू
रिनैवेद्यैर्वाद्यैःसहसमर्चयेत् तांबूलंचततोदद्याद्देवेभ्यश्चपृथक्पृथक् दत्वापुष्पांजलिंकर्ताप्रार्थयेद्वास्तुपूरुषम् वास्तुपुरुषनमस्तेस्तुभूशय्यानिरतः प्रभो म-
द्गृहंधनधान्यादिसमृद्धंकुरुसर्वदा इतिप्रार्थ्यततोदद्याद्दक्षिणामर्चकायच विप्रेभ्योभोजनंदत्वास्वयंभुंजीतबंधुभिः एवंयःकुरुतेसम्यग्वास्तुपूजांप्रयत्नतः
आरोग्यंपुत्रपौत्रादिधनधान्यलभेन्नरः वास्तुपूजामकृत्वायःप्रविशेन्नवमंदिरम् रोगान्नानाविधान्क्लेशानश्नुतेबहुसंकटम् इतिवसिष्ठसंहितायांवास्तुशां

नि नारदादय पंचांगशुद्धिमात्रयुक्ते पूर्वदिने एव वास्तुपूजामाहु विधाय पूर्वदिनसेवास्तुपूजाधलिक्रियामिति तृतीयश्लोकार्थस्य टीका ३ अथलग्न
शुद्धिं तिथिवारशुद्धिं चोपजातिकोत्तरार्धेनेंद्रवज्रयाह त्रिकोणेति शुद्धांबुरंध्रइति नवमपंचमप्रथमचतुर्थसप्तमदशमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानानामन्य
तमस्थानस्थितैः शुभैरुपलक्षिते तथा तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः पापग्रहैरुपलक्षिते च तथा चतुर्थस्थानरंध्रमष्टमस्थानं तस्मिन् शुद्धे सर्वग्रहरहिते
वृषभे वा स्थिरलग्ने गृहं विशेत् कीदृशे लग्ने जनुर्भमृत्यौ भराशिर्लग्नं च जनुषि जन्मकाले भं जनुर्भं ताभ्यां मृत्युरष्टमभवनं जनुर्भमृत्यु विगतो जनुर्भमृ
त्युर्यस्मिन् स जन्मलग्नात् स जन्मराशेर्वा एषराशौ प्रवेशलग्ने न प्रेक्षत इत्यर्थः पुनः कीदृशे लग्ने व्यर्कारिक्ताचरदर्शचैत्रे अर्कारीयमार्थद्वौ वारौ रिक्ता ४९

शुद्धांबुरंध्रे विजनुर्भमृत्यौ व्यर्कारिक्ताचरदर्शचैत्रे अग्रेंबुपूर्णकलशं द्विजाग्र्यं कृत्वा विशेद्वेश्म भकूटशुद्धम् ५ १४ उपर

णता इह अतिथिपोपि चरलग्नानि मेषकर्कतुलामकराख्यानि तद्दर्श अमावास्या चैत्रमास विगता अर्कोदयो यस्मिन् अर्कोदय प्रवेशा
द्वा इत्यर्थः अथ इति गृहप्रवेश समये जलपूर्णकलशान् सम्मुखकृत्वा द्विजान् ब्राह्मणान् अग्रे कृत्वा वेश्म गृहं विशेत् वसिष्ठ कृत्वाग्रतः पृष्ठतो वामतो
नपूर्ण्यानमतः पूर्णकुंभं रम्यहर्म्ये तोरणस्रग्वितानैः स्त्रीभिः स्रग्वागीनृवाद्यैर्विशेत्तदिति अथाविधि प्रवेश साधारण कीदृशवेश्म भकूटशुद्धं भकूटप
घाटकादिरुपलक्षणत्वाद्विवाहप्रकरणोक्तवर्णवश्यतथा तारेत्यादिकं च तेनापि शुद्धम् वसिष्ठः राशिकूटादिकं सर्वं दंपत्योरिव चिंतयेदिति ५ अथवाम
गतार्कज्ञानपूर्वादिसुखगृहप्रवेशानेंद्रवंशयाह वामोरविरिति अष्टमपंचमद्वितीयैकादशस्थानेभ्यः पंचसुस्थानेषु स्थितेरवौ सति प्राग्वदनादिके सद्विवेश
नेपूर्ण्ये गृहप्रवेशः कर्तुर्वामो रविर्ज्ञेय यथा तस्मिल्लग्ने गृहप्रवेशं कर्तुमिच्छति तस्मादष्टमपंचमस्थानतनापंचसस्थाने च वर्तमानः सविपूर्वाभिमुखस्य गृहप्रवेशकर्तुर्वाम

सूर्य. स्यात् तथालग्नाद्यत्पंचमस्थानंततः पंचसुस्थानेषु रवौस्थिते दक्षिणाभिमुखेवामोर्कः तथैवलग्नाद्यद्द्वितीयस्थानंततः पंचसुस्थानेषुरवौस्थिते पश्चिमाभिमुखेवामोर्कः तथैवलग्नाद्यदेकादशस्थानंततः पंचसंख्यस्थानेषुसूर्येस्थितेउत्तराभिमुखेगृहेप्रवेशकर्तुर्वामः सूर्य इत्यर्थः उक्तंचरत्नमालायां नादायात्पंचस्वर्के स्थितेक्रमात् पूर्वाशादिमुखंगेहंविशेद्वामोभवेद्यत इति पूर्णातिथाविति प्राग्वदनेपूर्वाभिमुखेगृहे पूर्णातिथौपंचम्यांदशम्यांपूर्णिमायांवाप्रवेशः नंदादिकेतिथिगणेयाम्यजलोत्तराननेगृहेप्रवेशः शुभः यथादक्षिणाभिमुखेगेहेनंदायांप्रतिपदिषष्ठ्यामेकादश्यांवाप्रवेशः शुभः जलंपश्चिमादिक् तद्दिङ्मुखेगृहेभद्रायांद्वितीयायांसप्तम्यांद्वादश्यांवाप्रवेशः शुभः उत्तराभिमुखेगृहेजयायांतृतीयायामष्टम्यांत्रयोदश्यांवाप्रवेशः शुभः गुरुः नंदायांदक्षिणद्वारंभद्रायांपश्चिमाभिमुखंजयायामुत्तरद्वारंपूर्णायांपूर्वतोविशेत् इति ५ अथगृहप्रवेशकलशवास्तुचक्रं शार्दूलविक्रीडितेनाह वक्त्रेभूरितिगृहप्रवेशसमयइतिसर्वत्रापिसंबध्यते कुंभेकलशाकृतिवास्तौरविभात् सूर्याक्रांतनक्षत्रात् ल्यब्लोपेपंचमीरविभमारभ्य कलशस्यमुखेभूरेकं सूर्याक्रांतनक्षत्रमेवस्थाप्यं तत्फलंगृहस्याग्निदाहः ततः सूर्यभात्कृताः अग्रिमाणिचत्वारिभानिप्राच्यांस्थाप्यानि फलमुद्वसनजनवासशून्यंगृहं स्यात्ततः कृतायमगना तदग्रिमाणिचत्वारिभानिदक्षिणेस्थाप्यानि फलंगृहपतेर्लाभः द्रव्यप्राप्तिः ततः कृताः पश्चिमेतदग्रिमाणिचत्वारिभानिपश्चिमायांस्थाप्यानिफलंगृहपते. श्रीप्राप्तिः ततोवेदाउत्तरे तदग्रिमाणिचत्वारिभानिउत्तरस्यांस्थाप्यानिफलंकलिः लोकैः सहगृहसंबंधिनिरर्थकोवादः झकट. स्यात् ततोयुगमितास्तदग्रिमाणिचत्वारिभानिगर्भेकलशमध्येस्थाप्यानि फलंविनाशोगर्भस्यैवेत्यर्थः ततोरामास्तदग्रिमाणित्रीणिभानिगुदेबु

वामोरविर्मृत्कसुतार्थलाभतोऽर्कैपंचभेप्राग्वदनादिमंदिरे पूर्णातिथौप्राग्वदनेगृहेशुभोनंदादिकेयाम्यजलोत्तरानने ५

धस्याप्यानि फलं स्थैर्यं गृहपतेर्बहुकालं तत्र निवासः नतो ऽनलास्तदग्रिमाणि त्रीणि भानि कंठस्थाप्यानि फलं स्थिरत्वं गृहपतेर्भवेत् एवमभि
हितानि सप्तविंशति भानि स्युः ज्योतिःप्रकाशे पूर्वद पंचक भिश्चि १५ ४४ ४४ ३३ प्रवेशे कलशे के भात् मृतिर्गो विधन श्री स्यादुरःसु कुःस्थिरतास्त्वमिति अ
कलशन के शुभफलस्थान पतो सत्येव विहितनक्षत्राणां परिग्रहो युक्तस्तत्रापि यदि अमुखे प्रवेशो विधित्सितस्तदा हि अमुखनक्षत्रपरिग्रह यथा पूर्वस्यां प्रवेशे
विधित्सिते रोहिणीमृगो वा प्रात्य दक्षिणमुखगृहप्रवेशे उत्तराफाल्गुनी चित्रे वा पश्चिमाभिमुखे अनुराधोत्तराषाढे एव उत्तराभिमुखे उत्तराभाद्रपदा रेवती प्रा
त्येरतिनिष्कर्षोर्थः अत एवोक्तं वसिष्ठेन यदि द्वारं मंदिरं तादृगृक्षैरुक्तर्क्षैः स्यात्सुप्रवेशो नसर्वैरिति तादृगृक्षैरिति वानयो सामानाधिकरण्येनान्वयः।

वक्त्रे भूरविभात्प्रवेशसमये कुंभोग्निदाहः कृता प्राच्यामुद्वसनं कृतायमगता लाभः कृताः पश्चिमे श्रीर्वेदाः कलिरुत्तरे युग
मिता गर्भे विनाशो गुदे रामाः स्थैर्यमतः स्थिरत्वमनला कंठे भवेत्सर्वदा ६ नवास्येतु नकारः कर्तव्यः स्यात् अत एव भर्कानिलाद्यदि द
स्त्रविष्णुक्र्क्षे प्रविशन्नवमंदिरं यत् अद्वयया ततर हज मेति शोपे धिष्ण्येषु नमृत्युर्दस्यादिति निषेधोप्युपपन्नो भवति ६ अथ गृहप्रकरणप्रवेशोप
हार सूचयन्प्रवेशोत्तरकालीनकर्तव्यविधिमुपजातिकयाह एवं सुलग्न इति एवं प्रागुक्तप्रकारेण विनादिनु सुलग्ने शोभनगुणयुते स्थिरराश्यादिके राजा
वितानपुष्पश्रुतिघोषयुक्त वितानानि चंद्रवस्त्र मंडपा पुष्पाणि स्वकालतजानि माल्यादीनि श्रुतिघोषो वेदध्वनिश्चैतैर्युक्तं उपलक्षणत्वात्तोरणाद्य
क्रमागन्यवस्तु सहितमेतादृशस्त्वसत्ताकं गृहं प्रविश्य पश्चात् शिल्पज्ञान् गृहोत्थापकान् स्थपतीन्वर्द्धक्यादीन् दैवज्ञान् ज्योतिर्विदः विधिज्ञान् वास्तुपूजा
भूतबलिगृहप्रवेशविधिज्ञान् पुरोहितप्रभृतीन् पौरान् नागरिकान् पंडितदीनानाथाधकृपणांश्च भूमिहिरण्यवस्त्रैर्यथाशक्त्या व्यसैः समस्तैर्वा उप

क्षणत्वादश्वादिभिर्वा अर्चयेत् पूजयेत् अत्र विशेषमाह वसिष्ठः यद्वास्तुपूजारहितं त्वदत्तबलितनाच्छन्नगृहं विरूपम् कपाटहीनं न विशेद्यतस्त-
त्सर्वाः पदामालयमेव तत्स्यादिति तस्मात्सकर्षोट मुपरिष्टात् छादितं कृत्वा वास्तुपूजादत्तबलिमेव गृहं प्रविशेत् प्रवेशोत्तरविधिमाह श्रीपतिः ततो नृपो
विप्रसुहृत्पुरोधस शिल्पज्ञभूगोलविदश्चलिंगिनः धनैश्वरत्नैः पशुभिः समर्चयन्सदांधदीनान्सुरवासिनस्तथेति ७ इति श्रीमुहूर्तचिं० गृहप्र
वेशप्रकरणसमाप्तम् ७ अथ ग्रंथसमाप्तौ पितामहवर्णनं शार्दूलविक्रीडितेनाह असीदिति धर्मपुरे नर्मदातीरग्रामविशेषे प्रसिद्धः चिंतामणि-
रासीत् किंभूते धर्मपुरे षडंगानि शिक्षादीनि तानि विद्यन्ते यस्य एतादृशो यो निगमो वेदस्तदध्येतारो ये द्विजा ब्राह्मणादयस्तैर्मंडिते भूषिते कीदृशः
चिंतामणिः ज्योतिर्वित्तिलक इव तिलक ज्योतिर्विच्छ्रेष्ठ इत्यर्थः पुनः कीदृशः फणींद्रः शेषनागः तद्रचिते भाष्ये महाभाष्ये कृतोऽतिश्रमोऽभ्यासो-

एवं सलग्ने स्वगृहं प्रविश्य वितानपुष्पश्रुतिघोषयुक्तम् शिल्पज्ञदैवज्ञविधिज्ञपौरान् राजाऽर्चयेद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ७ इति
श्रीदैवज्ञ० मुहूर्तचिंतामणौ० त्रयोदशं गृहप्रवेशप्रकरणं समाप्तम् १३ ७ येन पुनः कीदृशश्चिंतामणिः तज्ज्ञातकसंहिताग-

णितकृत् ताभि तानि स्वल्पबृहदादिभेदेनानेकविधजातकानि जातकशास्त्राणि संहिताः संहिताशास्त्राणि करोति तादृशः गणितानि गणितशा
स्त्राणि करोति तादृशः पुनः कीदृश महाभूभुजा मान्यः पूज्यः पुनः कीदृशः तर्कालंकृतिवेदवाक्यविलसद्बुद्धिः तर्को न्यायशास्त्रं अलंकृतिः अलं-
कारशास्त्रम् वेदवाक्यं वेदवाक्यविचारप्रतिपादकोयं थो मीमांसाशास्त्रं वेदांतशास्त्रं च तेषु विलसतीति विलासयुक्ता बुद्धिर्यस्य सः ८ अथ क्रम
प्राप्ततातवर्णनं तेनैव वृत्तेनाह ज्योतिर्विदिति तत्सूनुस्तस्य चिंतामणिदैवज्ञस्य सूनुः पुत्रोऽनंत इति नाम्ना प्रथां ख्यातिमधिगतः प्राप्त आसीत् की

दृशा ज्योतिर्विद्गणवंदिताध्रिकमल ज्योतिर्विदागणेनसमूहेनवंदितचरणकमलं यस्यसः पुन कीदृशा भूमडले हस्करइवअध्यापन-ध्वराभकाशकइत्यर्थ पुन कीदृशा कृतीकुशल ग्रंथकरणसमर्थइतिशेष. ग्रंथकर्तृत्वमेवोत्तरार्द्धेनप्रकाशयति योरम्याभितिजनपद्धतिं जातकपद्धतिदुष्टाशयध्वंसिनींदुष्टा जन्मपद्धतिमार्गसंभदायानभिज्ञास्तेषामाशयमभिप्रायंध्वंसयति इतिदुष्टाशयध्वंसिनीतामकरोत् तथा उत्तमप्रश्नपक्षार्थपक्षप्रतिपादकेकाम धेनुगणितेग्रंथविशेषेटीकांचसतांप्रीतये कार्षीत् कृतवानित्यर्थं १ अथस्वनामकथनपूर्वकं

आसीद्धर्मपुरेषडंगनिगमाध्येतृद्विजैर्मंडितेज्योतिर्वित्तिलक फणींद्ररचितेभाष्येकृतातिश्रम तत्तज्ज्ञातकसंहितागणि तक्रुन्मान्यामहाभूभुजातकालंकृतिनंदवाक्यविलसद्बुद्धि सचिंतामणि ८ ज्योतिर्विद्गणवंदिताध्रिकमलस्तत्सूनुराशीत्कृ तीनाम्नानंतइतिप्रथामधिगतोभूमडलाहस्कर योरम्याजनपद्धतिसमकरोदुष्टाशयध्वंसिनींटीकांचोत्तमकामधेनुगणितेः कार्षीत्सतांप्रीतये ९

मथसमाप्तिपृथ्वी छंदसाह तदात्मजइति तस्यानंतस्यात्मनोरामाभिधोगिरीशनगरेवाराणस्यांमुहूर्तचिंता मणिमुहूर्तचिंतामणिनामधेयंग्रंथंभुजभुजेषुचंद्रे १५ २२ मितेशके द्वाविंशत्यधिकपंचदशशतमितेशकेविभिरमात् आकार्षीत् शेषस्य

ष्टम् १० इतिश्रीदैवज्ञानंतसुतदैवज्ञरामविरचितायांस्वकृतमुहूर्तचिंतामणिटीकायांप्रमिताक्षरायांत्रयोदशंगृहप्रवेशप्रकरणंसमा

तदात्मजउदारधीविबुधनीलकंठानुजोगणेशपदपंकजंहृदिनिधायरामाभिधः गिरीशनगरेवरेभुजभुजेषुचंद्रै१५२२र्मि तेशकेविनिरमादिमंखलुमुहूर्तचिंतामणिम् १० ॐ इतिश्रीदैवज्ञरामविरचितमुहूर्तचिंतामणिः समाप्तः॥ ॥श्रीशंकरार्पणमस्तु ॐ शुभंभवतु श्रीगजाननप्रसन्नोस्तु श्रीरस्तु ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

प्तम् १२ ॐ श्रीगजाननार्पणमस्तु श्रीसांबसदाशिवार्पणमस्तु श्रीरस्तु शुभंभवतु श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॐ ॐ
समाप्तोऽयंग्रंथः ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ

(तारीख१५माहेएप्रीलसन१८८४)

हें पुस्तक मुंबईत बापूसदाशिवशेट शेट्येहेगिष्टे श्रीवर्धनकर यांणीं आपले शिलाछापखान्यांत छापिलें, शके१८०६ तारणनामसंवत्सरे

2218

इतिमुहूर्त्तचिंतामणिःसमाप्तोऽयम्